ΙΩΑΝ. Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ΄

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

> ΑΜΦΟΤΕΡΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Τ' Α-
> ΓΑΘΟΣ ΚΡΑΤΕΡΟΣ Τ' ΑΙΧΜΗΤΗΣ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ΄.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΩΑΝ. Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ΄.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΑΜΦΟΤΕΡΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Τ' ΑΓΑΘΟΣ
ΚΡΑΤΕΡΟΣ Τ' ΑΙΧΜΗΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

Τῇ Ἱερᾷ καὶ ἀλήστῳ μνήμῃ

Τῶν ἐν τοῖς πολέμοις, ὑπὲρ Πίστεως, Πατρίδος, καὶ Ἐθνικῶν Ἰδανικῶν ἡρωϊκῶς πεσόντων:

Βασιλέως Γεωργίου Α', Ἀξιωματικῶν, Ὑπαξιωματικῶν, Ὁπλιτῶν καὶ Ναυτῶν τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν Στρατοῦ

Εὐλαβῶς ἀφιεροῦται.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὸν Α΄ τόμον τῆς παρούσης συγγραφῆς, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἱστορῶ τὰ ὑπέρλαμπρα γεγονότα, τὰ μέχρι τοῦ πέρατος τῶν Βαλκανικῶν πολέμων συντελεσθέντα, ἅτινα ἀποτελοῦσι ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς τὴν ἐποποιΐαν τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, καθ' ἣν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ ΙΒ΄ Ἑλλήνων ἠδελφωμένων στρατηγῶν μετέθηκε τὰ ἑλληνικὰ σύνορα ἀπὸ τοῦ Θεσσαλικοῦ Τυρνάβου εἰς τὸν Θρακικὸν Νέστον ποταμόν, ἐπονομασθεὶς Τουρκοφάγος καὶ Βουλγαροκτόνος καὶ καταστήσας τὴν Ἑλλάδα «Σεβαστὴν εἰς τοὺς φίλους της καὶ Φοβερὰν εἰς τοὺς ἐχθρούς της».

Εἰς τὸν Β΄ τόμον ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἱστορῶ ἀμερολήπτως καὶ ἀντικειμενικῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐκτελεσθέντα ποικίλα γεγονότα, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς τὴν τραγωδίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῆς δημοκοπίας καὶ τῆς ἰδιοτελείας διαιρεθέντες καὶ μὴ στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου Βασιλέως των Κωνσταντίνου ΙΒ΄, ὑπέστησαν τὴν ἀπαραδειγμάτιστον Μικρασιατικὴν καταστροφὴν μεθ' ὅλων τῶν δυσπεριγράπτων συνεπειῶν αὐτῆς.

Περατῶ δ' αὐτὸν εἰς τὸν ἄδικον καὶ πρόωρον θάνατον τοῦ Ἀτάφου, τοῦ ἀποτελοῦντος μετὰ τοῦ Μαρμαρωμένου Ἀείμνηστον, Ἀειφίλητον καὶ Ἀειλαμπῆ τοῦ Ἑλληνισμοῦ Βασιλικὴν Δυάδα.

Ἀθῆναι, 1 Ἰανουαρίου 1935

ΙΩΑΝ. Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος

῾Ο Διάδοχος τῆς Αὐστρίας ᾿Αρχιδοὺξ Φραγκῖσκος Φερδινάνδος μεταβὰς εἰς Σεράγεβον τῆς Βοσνίας, ὅπως παραστῇ εἰς τὰς μεγάλας ἀσκήσεις τοῦ Αὐστριακοῦ Στρατοῦ, ἐδολοφονήθη μετὰ τῆς συζύγου του Σοφίας τὴν μεσημβρίαν τῆς 15 ᾿Ιουνίου 1914, παρὰ τὰ αὐστηρότατα μέτρα τοῦ Διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας Βαρώνου Κόλλας, ὑπὸ τῶν Σέρβων φοιτητῶν Πρίντσιπ, Καμπρίνοβιτς, Γκράπεζ καὶ ῎Ιλιτς, κατορθώσαντος τοῦ τελευταίου καὶ ἀρχηγοῦ τῆς συνωμοσίας νὰ μεταβῇ ἐκεῖ ἐκ Σερβίας μεταφέρων περίστροφα καὶ χειροβομβίδας, μελῶν τῆς ῾Εταιρίας «Μαύρη Χείρ», τῆς συσταθείσης ὑπὸ τῶν πρωτοστατησάντων εἰς τὴν κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 11 ᾿Ιουνίου 1903 δολοφονίαν τῶν Σέρβων βασιλέων ᾿Αλεξάνδρου, καὶ Δράγας ἀντισυνταγ. τοῦ Σερβικοῦ ᾿Επιτελείου, Ντραγκουτιὲν Δημητρίεβιτς ἐπονομαζομένου ῎Απις καὶ Ταγματ. Τανκόσιτς.

῾Η Αὐστριακὴ Κυβέρνησις, ἀποδίδουσα τὸ στυγερὸν ἔγκλημα εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ ὑποκινήσεις τοῦ ἐν Σερβίᾳ ἑδρεύοντος Πατριωτικοῦ Συνδέσμου «Μυστικὴ ᾿Οργάνωσις», ἀπηύθυνε τὴν 10 ᾿Ιουλίου 1914 πρὸς τὴν Σερβικὴν Κυβέρνησιν αὐστηροτάτην τελεσιγραφικὴν Διακοίνωσιν, ὁρίζουσα διήμερον προθεσμίαν, δι᾿ ἧς ἠξίου.

α) Τὴν διάλυσιν τῆς «Μυστικῆς ᾿Οργανώσεως», ὡς καὶ πάσης ἄλλης διεξαγούσης ἀντιαυστριακὴν Πραπαγάνδαν.

β) Τὴν ἀπάλειψιν ἀπὸ τῶν Σερβικῶν διδακτικῶν βιβλίων πάσης ὑπόπτου φράσεως.

γ) Τὴν ἀπόταξιν τῶν ᾿Αξιωματικῶν καὶ τὴν παῦσιν τῶν Δημοσίων ῾Υπαλλήλων τῶν μετεχόντων τοιαύτης Προπαγάνδας.

δ) Τὴν σύλληψιν ὡρισμένων ἀτόμων, θεωρουμένων ὡς συνενόχων τῆς δολοφονίας. καὶ

ε) Τὴν συμμετοχὴν Αὐστριακῶν Ἀντιπροσώπων κατὰ τὰς διεξαχθεισομένας ἀνακρίσεις,ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς καταστολῆς τῆς Αὐστριακῆς κινήσεως.

Ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις,ἀπαντῶσα, ἐδήλωσεν ὅτι: Ἀποδέχεται ἅπαντας τοὺς ὅρους τοῦ Τελεσιγράφου πλὴν τοῦ τελευταίου, ὡς προσβάλλοντος τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Σερβίας ὡς Κράτους ἐλευθέρου, θίγοντος τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ μειοῦντος τὴν ἀξιοπιστίαν αὐτῆς.

Ἡ ἄρνησις αὕτη τῆς Σερβικῆς Κυβερνήσεως ἔδωκε τὴν ἀφορμήν, ἔθετο τὸ ἔναυσμα καὶ ἐσάλπισε τὸ σάλπισμα τῆς ἐνάρξεως τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀπανθρώπου παγκοσμίου σπαραγμοῦ, τῆς τρομερᾶς πυρκαϊᾶς καὶ τοῦ ἀπαραδειγματίστου κυκλῶνος ὅστις τάχιστα θὰ ἐνέσκηπτε κατὰ τῆς πολιτισμένης καὶ τῆς ἀπολιτίστου Ἀνθρωπότητος, ὅστις περὶ τὰ 8 ἑκατομμύρια ἀνδρῶν εἰς Ἅδην προΐαψε, καὶ περὶ τὰ 6 ἑκατομμύρια ἀναπήρους κατέστησε.

Κατόπιν τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τῆς Σερβικῆς Κυβερνήσεως, τὴν 13 Ἰουλίου 1914 καὶ ὥραν 10ην ἑσπερινὴν ἐδημοσιεύθη τὸ Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ. Μετὰ διήμερον δέ, τὴν 15 Ἰουλίου, ἀνακοινωθὲν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν Μπέρτχολτ ἐδήλου ὅτι ἡ Αὐστρία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας.

Εἰς βοήθειαν τῆς ἀπειλουμένης καὶ ἀγωνιώσης Σερβίας ἔσπευσε ἡ ὁμόφυλος καὶ ὁμόδοξος Ρωσσία, καθ' ἧς τὴν 19 Ἰουλίου ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον. Μετὰ διήμερον δέ, τὴν 21 Ἰουλίου καὶ κατὰ τῆς συμμάχου της Γαλλίας,ἥτις συγχρόνως ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας.

Μετὰ τὴν παραβίασιν δὲ τῆς Βελγικῆς οὐδετερότητος ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων, ἡ Ἀγγλία ὡς ἐγγυήτρια ταύτης,τὴν 23 Ἰουλίου,τὸ μεσονύκτιον, ἐκήρυξε κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας τὸν πόλεμον.

Καὶ οὕτω ἡ Εὐρώπη κατέστη ἐμπόλεμος, τῶν Μεγάλων αὐτῆς Δυνάμεων, πλὴν τῆς Ἰταλίας, κατελθουσῶν εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα, οὗ αἱ βαθύτεραι καὶ κυριώτεραι αἰτίαι ὑπῆρξαν δύο. «Ἡ μέν, διότι ἡ Ἀγγλία ἀπειλουμένης τῆς θαλασσοκρατίας της ὑπὸ τοῦ σημαντικῶς καὶ ἁλματικῶς αὐξανομένου καὶ ἐνισχυομένου Γερμανικοῦ στόλου. Ἡ δέ, διότι ἡ Γερμανία ἔσπευσε νὰ προκαταλάβῃ τὴν Ρωσσίαν πρὶν συμπληρώσῃ τὸ σιδηροδρομικὸν τῆς συγκοινωνίας της δύκτιον. Ἐπέσπευσεν ἑκάστη τὸν πόλεμον.

Τοῦ πολέμου κηρυχθέντος, ἅπαντα τὰ οὐδέτερα κράτη καὶ τὰ ἀσυγκρίτως τῆς Ἑλλάδος ἰσχυρότερα, ἐξ ὧν τινὰ μά-

λιστα καὶ διὰ πολυχρονίου σαμμαχίας μετὰ τῶν ἐμπολέμων συνεδέοντο, ὡς ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ρουμανία, ἀνήσυχα, φρικιῶντα, κατεπτοημένα καὶ ἄναυδα, πρὸ τῆς φοβερᾶς καταιγίδος πτήσσοντα δίκην στρουθῶν ὑπὸ ἱέρακος διωκομένων ὑπὸ την νηφαλίαν καὶ προσεκτικὴν ὁδηγίαν ἁπάντων τῶν πολιτικῶν των Ἡγετῶν συνεσπειρωμένα, ἡνωμένα καὶ ὁμονοοῦντα περὶ αὐτούς, ἐσκέπτοντο ψυχραίμως, ἐμελέτων ἐνδελεχῶς καὶ ἐξωνύχιζον ἐπαναληπτικῶς τὸν καταλληλότερον τρόπον, τὰ προσφορώτερα μέσα καὶ τὰ λυσιτελέστερα μέτρα ὅπως παραμείνωσιν ἔξω καὶ μακρὰν τῆς φοβερωτάτης πυρκαϊᾶς ἢ τοὐλάχιστον, τούτου μὴ ὄντος ἀνθρωπίνως δυνατοῦ, πῶς νὰ ζημιωθῶσιν, ὡς οἷόν τε ὑπ' αὐτῆς ὀλιγώτερον.

Ὁ Βενιζέλος κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀπουσίαζεν ἐξ Ἀθηνῶν, κατευθυνόμενος εἰς Βρυξέλλας πρὸς συνάντησιν τοῦ Μ. Βεζύρου Φερὴτ Πασᾶ, ἵνα τελικῶς μετ' αὐτοῦ συζητήση καὶ ὑπογράψη τὴν σύμβασιν τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Τουρκικῶν πληθυσμῶν Μ. Ἀσίας, Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τὸν ὁριστικὸν δι' αὐτονομίας ὑπὸ Χριστιανὸν Διοικητὴν διακανονισμὸν τοῦ ἐκκρεμοῦντος ζητήματος τῶν νήσων Χίου καὶ Λέσβου, δι' ἃς εἶχεν ἀναγνωρίσει προκαταβολικῶς τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, ἐκδηλουμένην διὰ τῆς πληρωμῆς φόρου καὶ τῆς προηγουμένης συγκαταθέσεως αὐτοῦ, κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ Διοικητοῦ των ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ὁριζομένου.

Ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις ἐκ τῆς ἐνσκηψάσης πρωτοφανοῦς παγκοσμίας λαίλαπος, καθ' ἣν θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη μεγάλων καὶ μικρῶν καὶ ὁ χάρτης τῆς οἰκουμένης θὰ ἤλλασσε σύνθεσιν καὶ σχῆμα, τὴν ὁποίαν μόνον ὑψηλὴ πολιτικὴ προσωπικότης, οἷος ὁ Χαρίλαος Τρικούπης θὰ ἠδύνατο ἐπαρκῶς καὶ τελεσφόρως νὰ ἀντιμετωπίση, ἐξῆψε τὴν ἐπιπολαιότητα καὶ προχειρολογίαν τοῦ Βενιζέλου, τὴν ὁποίαν οὗτος ἐπεδείξατο κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους θεωρῶν διὰ τῆς τεθλασμένης καὶ ὁρῶν φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ καλοῦ του ἀστέρος, πάντα σταθμὸν τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, ὡς ὁριστικὸν τῶν πάντων τέρμα, τὰς ἐκδηλωθείσας καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου πολέμου, καί ἰδιαίτατα κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτοῦ. Ἡ ἰδιότυπος διανοητικότης τοῦ ὁποίου παρουσιάζει ἀληθῶς παραδοξοτάτας παλιμβουλίας, ἀρνουμένου τὸ ἑσπέρας ὅ,τι τὴν πρωΐαν παρεδέξατο, ἀνακολουθίας καὶ ἀνερματίστους μεταπτώσεις ἀφαντάστους καὶ ἄντικρυς ἀντικειμένας εἰς τὴν στοιχειώδη λογικήν, αὐτόχρημα νοσηρὰν φαντασίαν προδιδούσας καὶ ἐκτυλιχθείσας ὡς ἕπεται.

῾Ο Βενιζέλος, ἀφιχθεὶς εἰς Τεργέστην καὶ πληροφορηθεὶς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ Αὐστριακοῦ πρὸς τὴν Σερβίαν τελεσιγράφου καὶ τὴν ἐν Βιέννῃ κρατοῦσαν κατάστασιν καὶ προβλέπων τὸ διάβημα τοῦ Σέρβου ἐν Ἀθήναις πρεσβευτοῦ πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ῾Ελληνοσερβικῆς Συμμαχίας, ἀπέστειλε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν Στρέϊτ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα.

«Λαβὼν γνῶσιν ἅμα τῇ ἐνταῦθα ἀφίξει μου, τοῦ τελεσιγράφου τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν κρατουσῶν ἐν Βιέννῃ γνωμῶν, σπεύδω νὰ σᾶς ἀνακοινώσω τὰς ἐντυπώσεις μου. Προκ'ιμένου νὰ ὁμιλήσητε μὲ τὸν ἐν Ἀθήναις Πρέσβυν τῆς Σερβίας, ἡ ἐξ Ἀθηνῶν ἀπουσία μου σᾶς παρέχει εὐλογοφανεῖς λόγους, ὅπως ἀναβάλητε πᾶσαν ἄμεσον ἀπάντησιν, ἐὰν ἡ Σερβία σᾶς ἐζήτει τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν Συμμαχικῶν μας ὑποχρεώσεων.

Ἀναβάλλοντες τὴν ἀπάντησιν θὰ ἠδύνεσθε, ἐνδεχομένως, νὰ ἀνακινήσητε τὴν γνώμην ὅτι: Ἐὰν ὅπως φαίνεται, ἡ εὐθύνη τῆς Σερβίας κατὰ τὴν Τραγῳδίαν τοῦ Σεραγέβου καταδεικνύεται καθαρῶς, καθίσταται ἀναγκαῖον διὰ τὴν Σερβικὴν Κυβέρνησιν, ἐὰν θέλῃ, νὰ ἀποφύγῃ τὴν μομφὴν τῆς προκλήσεως, νὰ ἐπιδείξῃ πᾶσαν συμφιλιωτικὴν διάθεσιν.

Τοιαύτη ἀνάγκη καθίσταται τόσον μᾶλλον ἐπιτακτική, ὅσον κατὰ τὰς ἰδίας της πρὸς ἡμᾶς δηλώσεις, ὅταν ὠξύνθησαν αἱ σχέσεις μας μὲ τὴν Τουρκίαν, ἡ Σερβία δὲν ἦτο τότε ἕτοιμος διὰ πόλεμον.

Ε. Βενιζέλος»

Διπλωματικὸν Σῶμα τῶν Ἀντιπάλων ἐν Ἀθήναις

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου τὸ Διπλωματικὸν Σῶμα τῶν Ἀντιπάλων ἐν Ἀθήναις ἀπηρτίζετο ὡς ἕπεται:

Ἀγγλία. Πρεσβευτὴς Σὲρ Ἔλιοτ, Στρατ. Ἀκόλουθος Ταγματ. Μπούκιγκαμ, Ναυτ. Ἀκόλουθος Πλοίαρχος Τάλμποτ.

Γαλλία. Πρεσβευτὴς Ντεβίλ, ἐν τῷ μεταξὺ ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Γκιγιεμέν, Στρατ. Ἀκόλουθος Συνταγμ. Μπρακέ, Ναυτ. Ἀκόλουθος Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ ἀντικαταστασθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τοῦ Πλοιάρχου Κλερζώ.

Ρωσσία. Πρεσβευτὴς Πρίγκηψ Δεμίδωφ, Στρατ. Ἀκόλουθος Συνταγ. Γουδὶμ Λέβκοβιτς.

Ἰταλία. Πρεσβευτὴς Κόμης Μποσδάρι. Στρατ. Ἀκόλουθος Συνταγ. Μομπέλλι, ἀντικατασταθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τοῦ Συνταγματάρχου Καράτσιολο.

Ρουμανία. Πρεσβευτὴς Φιλιδόρ, Στρατ. Ἀκόλουθος Ταγματάρχης Κραϊνιτσεάνο.

Σερβία. Πρεσβευνὴς Μπαλούχτσιτς, Στρατ. Ἀκόλουθος Συνταγμ. Βάσιτσ.

Γερμανία. Πρεσβευτὴς Φὸν Κούατ - Ὑπνίς, ἀντικατασταθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τὸν Φὸν Μπίρμπαχ - Χάρφ, Στρατ. Ἀκόλουθος Ταγματ. Φὸν Φαλκενχάουζεν, Ναυτ. Ἀκόλουθος Πλοίαρχος Γκρανσῆ.

Αὐστρία. Πρεσβευτὴς Κόμης Σιλάσι, Στρατ. Ἀκόλουθος Συνταγμ. Ταντσός.

ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ
Ι. Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ'
ΙΙ

Τουρκία. Πρεσβευτὴς Γκαλὴπ - Κεμαλῆ Βέης, Στρατ. Ἀκόλουθος Συνταγμ. Μοὺμτζ Βέης, Ναυτ. Ἀκόλουθος Πλοίαρχος Μουσταφᾶ-Κεμὰλ Βέης.
Βουλγαρία. Πρεσβευτὴς Πασσάρωφ, Στρατ. Ἀκόλουθος Ἀντισυνταγμ. Καμπελεσκώφ.

Διάβημα τοῦ Πρέσβεως τῆς Γερμανίας

Ὁ Γερμανὸς ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὴς Κόμης Κουὰτ - Ὑπνὶς τὴν 11 Ἰουλίου, ἑπομένην τῆς ἐπιδόσεως τοῦ Αὐστριακοῦ τελεσιγράφου πρὸς τὴν Σερβίαν, προέβη εἰς διάβημα πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν Στρέϊτ, γνωστοποιήσας αὐτῷ ἐμπιστευτικῶς τηλεγράφημα τῆς Κυβερνήσεώς του ὅτι :

«Τῆς τροπῆς τῶν γεγονότων μὴ ἀποκλειούσης ἔνοπλον σύγκρουσιν μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Σερβίας, ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ταχθήσεται παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων της. Ἡ Βούλγαρία πιθανῶς ἐπωφεληθήσεται τῆς περιστάσεως ταύτης. Ἄγνωστον ἐὰν ἡ Τουρκία θὰ παραμείνῃ ἀδιάφορος. Θὰ ἦτο ἐπιθυμητὸν νὰ ἀπεμακρύνετο ἡ Ἑλλὰς ἐγκαίρως ἀπὸ τῆς Σερβίας».

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Στρέϊτ ἐπεφυλάχθη πρὸ πάσης ἀπαντήσεως νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Πλὴν ὑπέμνησε τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ἀναληφθεῖσας παρὰ τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν περίπτωσιν ἐπιθέσεως τῆς Βουλγαρίας κατὰ τῆς Σερβίας.

Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ὁ Γερμανὸς Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Γκότλιμ Φὸν Γιάγκωφ ἐν μακροτάτῃ μετὰ τοῦ ἐν Βερολίνῳ Ἕλληνος Πρεσβευτοῦ Ν. Θεοτόκη συνεντεύξει ὡμίλησε ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα προσθέσας ὅτι :

«Ἡ Ρουμανία θὰ ἀπόσχῃ πάσης ἀναμίξεως ὑπὲρ τῆς Σερβίας καὶ συνεπῶς θὰ ἦτο λίαν κινδυνώδης εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ παρέμβασις πρὸς συγκράτησιν τῆς Βουλγσρίας.

Ὁ Θεοτόκης ἀπήντησε ὅτι :

Ἦτο ἀδύνατον εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐπιτρέψῃ τῇ Βουλγαρίᾳ νὰ μεταβάλῃ τὴν ἰσορροπίαν τὴν ἀποκαιασταθεῖσαν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐὰν τὸ ἐπέτρεπε, διέτρεχε τὸν κίδυνον νὰ προσβληθῇ καὶ αὐτὴ μεταγενεστέρως ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, μεγαλυνθείσης καὶ ἐνισχυθείσης».

Τὴν ἐπομένην ὁ Βενιζέλος ἐκ Μονάχου ἀπέστειλε πρὸς τὸν Στρέϊτ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα :

«Ὡς πρὸς τὴν στάσιν ἡμῶν ἐν περιπτώσει ἐνόπλου συρράξεως μεταξὺ τῆς Αὐστρίας καὶ Σερβίας, ἐπιφυλάσσοντες ὁλοσχερῶς τὴν γνώμην ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Συνθήκης συμμαχίας, θὰ ἦτο ἀναγκαῖον νὰ μὴν ἀφεθῇ οὐδεμία ἀμφιβολία ἐν τῷ νῷ τῶν συζητητῶν ὑμῶν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἀποφάσεως, τοῦ ὅτι δὲν θὰ μείνωμεν μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας πρὸ βουλγαρικῆς κατὰ τῆς Σερβίας προσβολῆς. Θὰ μᾶς ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνεχθῶμεν παρομοίαν ἐπίθεσιν ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ ἀγάγῃ εἰς μεγέθυνσιν τῆς Βουλγαρίας, καὶ ἐπαναδίκασιν τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου. Δὲν εἶναι μόνον τὸ συμμαχικόν μας καθῆκον ἀπέναντι τῆς Σερβίας, ἀλλ' ἀνάγκη ἐπιτακτικῶς ἐπιβεβλημένη ὑπ' αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπάρξεώς μας».

Ε. Βενιζέλος».

Διάβημα τοῦ ἐν 'Αθήναις Σέρβου Πρεσβευτοῦ

Ὁ ἐν 'Αθήναις Σέρβος Πρεσβευτὴς Μπαλούχτσις κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεώς του ἠρώτησε τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐὰν δύναται νὰ ὑπολογίζῃ εἰς ἔνοπλον ὑποστήριξιν τῆς Ἑλλάδος. 'Ερώτησις ἥτις ἀπυηθύνθη ὑπὸ τοῦ Πάσιτς καὶ πρὸς τὸν Βενιζέλον διὰ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ Ἕλληνος Πρεσβευτοῦ 'Αλεξανδροπούλου.

α) Κατὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Σερβία θὰ προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς Αὐστρίας.

β) Κατὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Σερβία θὰ προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. Προσέθηκε δ' ὅτι ὑπελόγιζεν εἰς ὑποστήριξιν τῆς Ρωσσίας.

'Εκ Μονάχου, ὁ Βενιζέλος ἀπαντῶν πρὸς τὸν Πάσιτς ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν ἐν Βελιγραδίῳ Ἕλληνα Πρεσβευτὴν 'Αλεξανδρόπουλον, ὑπὸ τίτλον καθαρῶς ἐμπιστευτικόν :

Ὡς πρὸς τὸ ἐνδεχόμενον πολέμου μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Σερβίας ἔχω τὴν στερρὰν ἐλπίδα ὅτι παρόμοιος πόλεμος, ὅστις θὰ ἦτο ἀληθῶς συμφορὰ δι' ἅπαντας ἡμᾶς, δὲν καταστῇ δυνατὸν νὰ ἀποφευχθῇ χάρις εἰς τὸ διαλλακτικὸν πνεῦμα τῆς ἐξοχότητός του, τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Πάσιτς ἐνισχυομένου ὑπὸ τῶν συμβουλῶν τῆς Ρωσσίας καὶ ἁπάντων τῶν ἀληθῶν τῆς Σερβίας φίλων. 'Αλλ' ἐὰν κατὰ δυστυχίαν ὁ πόλεμος ἐξερρηγνύετο, θὰ ἀποφασίσωμεν μόλις θὰ ἔχωμεν γνῶσιν ἁπάντων τῶν στοιχείων, ὑπολογίζοντες τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς ἡμετέρας συνδρομῆς. 'Εκ τοῦ τηλεγραφήματος τούτου καταχωρηθέντος ἐν τῇ λευκῇ βίβλῳ τοῦ 1913—1917 λείπει τμῆμα φράσεως ὅπερ δὲν ὑπάρχει ἐν αὐτῷ καὶ ἔχον πλήρως ὡς ἑξῆς, «Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸν ἀμυντικὸν χαρακτῆρα τῆς Ἑλληνοσερβικῆς Συνθήκης καὶ τοῦ

ἐφαρμοστοῦ αὐτῆς ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι, ὡς καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς ἡμετέρας συνδρομῆς. Ἡ λευκὴ βίβλος ἐπλαστογραφήθη κατὰ τρόπον πρωτοφανῆ. Ἐπίσημα ἐν αὐτῇ ἔγγραφα ἄλλα ἀπεκεφαλίσθησαν, ἄλλα ἐκλάπησαν, στίχοι ἀφῃρέθησαν, λέξεις παρελήφθησαν, καὶ αὐτὴ ἡ στίξις μετεβλήθη.

Ὡς πρὸς τὸ ἐνδεχόμενον ἐπιθέσεως τῆς Σερβίας ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, ἀπεφάσισα νὰ προτείνω εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀντιτάξωμεν ἁπάσας τὰς δυνάμεις ἡμῶν κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἵνα ἄρωμεν ἐκ τῆς Σερβίας πᾶσαν μέριμναν ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ κινδύνου, καὶ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν διατήρησιν τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου.

Ε. Βενιζέλος»

Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὁ Βενιζέλος ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Στρέϊτ προσθέσας :

«Πρέπει προσέτι νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ ἐνδεχόμενον γενικεύσεως τοῦ πολέμου ὅπως καθορίσωμεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν πολιτικὴν ἡμῶν. Ἡ λίαν ἐσκεμμένη γνώμη μου εἶναι ὅτι, ἐν τῷ ἐνδεχομένῳ τούτῳ ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἠδύνατο ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἀχθῇ εἰς τὸ νὰ ταχθῇ εἰς τὸ ἀντίθετον τῇ Σερβίᾳ στρατόπεδον καὶ νὰ συμπράξῃ ἐναντίον της μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς. Τοῦτο θὰ ἦτο συγχρόνως ἐναντίον εἰς τὰ ζωτικὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν πίστιν τῶν συνθηκῶν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Κράτους. Ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτιολογίᾳ δὲν θὰ ἐξέπιπτον πρὸς τὴν πολιτικὴν ταύτην.

Ε. Βενιζέλος».

Τὴν 18 Ἰουλίου, ἐπανελθόντος τοῦ Βενιζέλου εἰς Ἀθήνας—τοῦ πολέμου ἄρξαντος—καὶ δηλώσαντος ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ παραμείνῃ μέχρι τέλους τοῦ πολέμου ἐν οὐδετερότητι, δι' ἧς τελικῶς θὰ καθίστατο νικήτρια, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καθώρισε τὴν στάσιν αὐτῆς ἐν τῇ ἀκολούθῳ ἀπαντήσει της, γενομένῃ πρὸς τὴν Σερβίαν :

«Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐκπληροῖ ἅπαν τὸ συμμαχικὸν καθῆκον της διὰ τῆς ἀποφάσεως ἣν ἔλαβε τηροῦσα ἀπέναντι τῆς Σερβίας εὐμενεστάτην οὐδετερότητα, καὶ οὖσα ἑτοίμη νὰ ἀποκρούσῃ πᾶσαν ἐπίθεσιν, ἧς ἡ Σερβία θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας.

Γ. Στρέϊτ»

Ἐνῷ δὲ ἡ Συνθήκη συμμαχίας ὑπεχρέου τὴν Ἑλλάδα, καὶ οὐδετέραν παραμένουσαν, νὰ κινητοποιήσῃ 40 χιλ. ἄνδρας, ἐν τούτοις δὲν τὸ ἔπραξεν, ἵνα μὴ προκαλέσῃ τὴν γενικὴν ἐπιστράτευσιν τῆς Βουλγαρίας, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπισπεύσῃ σοβαρὰ γεγονότα. Ταῦτα ἐτηλεγραφήθησαν ὑπὸ τοῦ Γερμα-

νοῦ Πρεσβευτοῦ Κουὰτ-Ὑπνὶς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν αὐτοῦ.

Διάβημα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας

Ὁ Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ, κατόπιν τῆς ἀνωτέρω πληροφορίας, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον κολακευτικώτατον τηλεγράφημα ζητῶν ὅπως ἑνωθῇ οὗτος μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Σερβίας, ὑπισχνούμενος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν συνεννόησιν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, καὶ τὸ ὁποῖον κατέληγεν οὕτως :

«Ἂν ἀντιθέτως πρὸς τὰς προσδοκίας μου ταχθῇς παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀντιθέτων, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐκτεθῇ εἰς ταυτόχρονον ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας, Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας αἱ δὲ προσωπικαί μας σχέσεις διὰ παντὸς θέλουσι ἐπηρεασθῇ. Σοὶ ὡμίλησα εἰλικρινῶς καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃς τὰς ἀποφάσεις σου ἄνευ ἀναβολῆς μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπολύτου εἰλικρινείας.

Γουλιέμος Β'»

Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπαντῶν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Γουλιέλμον, ἀπέστειλε τὴν 23 Ἰουλίου τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα :

«Α. Μ. Αὐτοκράτορα Γουλιέλμον Β'

Βερολῖνον

Εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως διὰ τὸ τηλεγράφημά σου καὶ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ ὑποστηρίξῃς τὴν συνεννόησίν μας μετὰ τῆς Τουρκίας. Δὲν ἐπῆλθε ποσῶς εἰς τὸν νοῦν μας νὰ ὑποστηρίξωμεν τοὺς Σέρβους. Ἀλλὰ δὲν μοὶ φαίνεται δυνατὸν νὰ ἑνωθῶ μετὰ τῶν ἐχθρῶν των καὶ νὰ ἐπιπέσωμεν κατ' αὐτῶν ἀφοῦ εἶναι σύμμαχοί μας.

Νομίζω ὅτι τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος ἐπιβάλλουσιν ἀπόλυτον οὐδετερότητα καὶ τὴν διατήρησιν τοῦ καθεστῶτος τῶν Βαλκανίων τὸ δημιουργηθὲν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου.

Ἐὰν ἐγκαταλείψωμεν τὴν ἄποψιν ταύτην, ἡ Βουλγαρία θὰ μεγεθυνθῇ διὰ τοῦ τμήματος τῆς Μακεδονίας τοῦ κατακτηθέντος ἐσχάτως ὑπὸ τῶν Σέρβων, θὰ καταλάβῃ ἅπασαν τὴν βόρειον μεθόριον ἡμῶν μέχρις Ἀλβανίας καὶ θὰ καταστῇ δι' ἡμᾶς μέγας κίνδυνος. Οὐδεμίαν ἐγγύησιν ἔχω ὅτι τοῦτο δὲν θὰ συμβῇ.

Αἱ σκέψεις αὗται μᾶς ἀναγκάζουσιν εἰς οὐδετερότητα καὶ μᾶς ὑποχρεώνουσιν νὰ πράξωμεν τὸ πᾶν ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Ρουμανίας ἵνα παρεμποδίσωμεν τὴν Βουλγαρίαν νὰ παρέμβῃ. Γνωρίζεις τὰ αἰσθήματά μου περὶ τῶν Σλαύων καὶ τὴν Ρωσσικὴν κηδεμονείαν ἐν τῇ Βαλκανικῇ. Τὰ συμμερίζεται ἅπας ὁ λαός μου καὶ ἐὰν ἡ Βουλγαρία ἐπιτύχῃ σημαντικὴν μεγέθυνσιν δυνάμεων, ἡ ἰσορροπία τῆς περιοχῆς μας καταστρέφεται καὶ ἡ Σλαυϊκὴ ὑπεροχὴ ἀμέσως ἐγκαθίσταται.

Κωνσταντῖνος Β.»

Ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἀνέγραψεν ἰδιοχείρως ἀπέναντι τῆς πρώτης παραγράφου: «Γνωσθήτω εἰς Ἀθήνας ὅτι ἔκλεισα συμμαχίαν μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Τουρκίας ὅπως ἐπιτεθῶμεν κατὰ τῶν Ρώσσων, καὶ ὅτι θὰ μεταχειρισθῶ τὴν Ἑλλάδα ἐχθρικῶς, ἐὰν αὕτη δὲν ἑνωθῇ μεθ' ἡμῶν ἀμέσως. Τὸ εἶπον πρὸ μικροῦ ἐγὼ αὐτὸς εἰς τὸν Θεοτόκην πληροφορῶν αὐτὸν περὶ τῆς συμμαχίας μας μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ Βουλγαρίας». Ἀπέναντι δὲ τῆς δευτέρας παραγράφου ἀνέγραψε: «Ὀφείλετε νὰ βαδίσετε κατὰ τῆς Ρωσσίας».

Ἀπέναντι δὲ τῆς τρίτης παραγράφου ἀνέγραψεν: «Ἀδύνατον. Δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ σήμερον. Ἡ Βαλκανικὴ κινεῖται. Παραλογισμός».

Τὴν 24ην Ἰουλίου εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος ἀπεστάλη ἐκ Βερολίνου τὸ ἑπόμενον τρισεπεῖγον τηλεγράφημα.

«Α. Μ. Βασιλέα Κωνσταντῖνον. Ἀθήνας.

Ἅπαντα τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ἐτάχθησαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τοῦ Σλαυϊσμοῦ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τὸν συνάδελφόν του Γερμανὸν Στρατάρχην διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Γερμανικὸς στρατὸς ὑπερηφανεύεται. Ἐπίσης πρὸς τὸν γαμβρόν του ὅστις θὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι χάρις τῇ Γερμανίᾳ ἡ Ἑλλὰς ἐκράτησε τὴν Καβάλλαν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ποιεῖται τελευταίαν καὶ ἐπείγουσαν ἔκκλησιν κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ταύτην στιγμήν, εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Βασιλεὺς θὰ τὸ ἐννοήσῃ. Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς δὲν ταχθῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας, τότε τὸ πᾶν θραύεται μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Αὐτοκρατορίας.

Γουλιέλμος Β'»

Τὴν 27ην Ἰουλίου ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπαντῶν εἰς τὰ ἀνωτέρω, ἀπέστειλε τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

«Α. Μ. Αὐτοκράτορα Γουλιέλμον. Βερολῖνον.

Ὁ Αὐτοκράτωρ γνωρίζει ὅτι αἱ προσωπικαί μου συμπάθειαι καὶ πολιτικαί μου γνῶμαι μὲ φέρουσι πρὸς τὸ μέρος του. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν τὴν Καβάλλαν. Μεθ' ὥριμον σκέψιν μοὶ εἶναι ἐν τούτοις ἀδύνατον νὰ ἀντιληφθῶ πῶς θὰ ἠδυνάμην νὰ τῷ εἶμαι ἐπωφελὴς· ἐὰν ἐπεστράτευον ἀμέσως τὸν στρατόν μου.

Ἡ Μεσόγειος εἶναι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἡνωμένων Στόλων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Θὰ κατέστρεφον τὸν Στόλον ἡμῶν, πολεμικὸν καὶ ἐμπορικόν. Θὰ κατελάμβανον τὰς νήσους μας. Θὰ διέκοπτον τὴν συγκέντρωσιν τοῦ στρατοῦ μου, ἥτις δύναται νὰ γίνῃ μόνον διὰ θαλάσσης. ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἀκόμη σιδηρόδρομος.

Ὑποχρεοῦμαι νὰ σκεφθῶ ὅτι ἡ οὐδετερότης μᾶς ἐπιβάλλεται,

καὶ ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ τῷ εἶναι ἐπωφελής, μετὰ τῆς ἐγγυήσεως ὅτι δὲν θὰ θίξωμεν τοὺς φίλους του γείτονάς μας ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν θὰ ἔθιγον τὰ τοπικὰ Βαλκανικὰ συμφέροντά μας.

Κωνσταντῖνος Β.»

Τὰ ἀνωτέρω τηλεγραφήματα διημείφθησαν διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πρεσβευτοῦ Ν. Θεοτόκη.

Συγχρόνως ὁ Γερμανὸς Πρεσβευτὴς Κόμης Κουὰτ - Ὑπνὶς ἐν ἀκροάσει παρὰ τῷ Βασιλεῖ κατέστησεν αὐτὸν ὑπεύθυνον ἐπὶ ὑπερημερίᾳ ἀποφάσεως ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς Γερμανίας μετὰ τοιαύτης αὐθαδείας, ὥστε ὁ Βασιλεὺς διέκοψεν ἀποτόμως τὴν ἀκρόασιν εἰπὼν τὴν Γερμανικὴν παροιμίαν : «Πίνω πάντοτε καθαρὸν κρασί», ἤτοι τὰ λέγω ἀπροκαλύπτως καὶ ἀπεριστρόφως καὶ ὁ Γερμανὸς Πρεσβευτὴς ἀπῆλθε κάτω νεύων.

Μετά τινα χρόνον οὗτος ἀντικατεστάθη ἕνεκα τοῦ γεγονότος τούτου διὰ τοῦ Κόμητος Φὸν Μπίρμπαχ-Μπὰχ πρὸς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν πρώτην ἀκρόασίν του ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐδήλωσε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ὅτι : «Ἡ Ἑλλὰς θὰ παραμείνῃ ἐν ἀπολύτῳ οὐδετερότητι, ἐξ ἧς θὰ ἐξήρχετο ὅταν καὶ ὅπως τὰ συμφέροντα αὐτῆς θὰ ὑπηγόρευον».

Γνώμη τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐκ Χαλκίδος ἔνθα παρέμενον ὡς Διοικητὴς τοῦ Πυροβολικοῦ τῆς ΙΓ' Μεραρχίας μετέβην, ὡς συνήθως, παρὰ τῷ Βασιλεῖ. Λόγου δὲ γενομένου περὶ τῆς διαμορφωθείσης καταστάσεως,μοὶ εἶπεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς :

«Ἐν τῇ παρούσῃ συρράξει ἡ Ἑλλὰς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, καὶ ἐπ' οὐδεμιᾷ ὑποσχέσει, δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς συμμαχίαν μεθ' ἧς συμπράττουσιν ἡ Αὐστρία, ἡ Τουρκία καὶ ἡ Βουλγαρία, ὡς ἐπισήμως μὲ ἐπληροφόρησεν ὁ Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ, ὡς καὶ τὸν ἐν Βερολίνῳ Ἕλληνα Πρεσβευτὴν Θεοτόκην, Κράτη πρὸς τὰ ὁποῖα ἀνέκαθεν οὐχὶ μόνον οὐδεμία ὑποχρέωσις, συμπάθεια καὶ ἀνάμνησις συνέδεε ταύτην, ἀλλὰ καὶ εἶχον ἀξιώσεις καὶ βλέψεις ἄρδην ἀντικειμένας πρὸς τὰ ζωτικώτατα συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰς ἐθνικὰς βλέψεις καὶ τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα αὐτοῦ. Ἀξιώσεις καὶ βλέψεις τὰς ὁποίας ἀναντιρρήτως ἡ Γερμανία θὰ ἐπραγματοποίει ὑπὲρ αὐτῶν, ἐν περιπτώσει νίκης, εἰς βάρος ὁριστικὸν καὶ ζημίαν ἀνεπανόρθωτον τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς.

»Ἡ ἐπιβαλλομένη οὕτω, τὸ γενῦν ἔχον, στάσις τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ πραγματικὴ καὶ αὐστηρὰ οὐδετερότης, προετοιμασία ἔντονος καὶ ἐντελής, ἄγρυπνος παρακολούθησις τῆς ἐξελίξεως τῆς καταστάσεως, καὶ ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ ὁμόθυμος ὑπὲρ τῶν Συμμάχων ἔξοδος κατὰ τὸν συμφερώτερον ἡμῖν τρόπον».

Στρέψας δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ συμβάντος μετὰ τοῦ Γερμανοῦ Πρέσβεως Κόμητος Κουὰτ—Ὑπνὶς ἐπεισοδίου, εἶπε μετ' ἐκδήλου ἀγανακτήσεως καὶ νευρικότητος:

«Εἶναι πολὺ περίεργον καὶ ἀξιοθαύμαστον νὰ νομίζῃ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὅτι, ἐπειδὴ τυγχάνω γαμβρός του καὶ μοὶ ἀπένειμε κατὰ τυπικὴν Ἡγεμονικὴν φιλοφροσύνην καὶ συνήθειαν τὴν Γερμανικὴν Στρατ αρχικὴν Ράβδον,ὡς ἀπονέμουσιν οἱ Ἡγεμόνες κατ'ἔθιμον καὶ ἐπιτίμους διοικήσεις Συνταγμάτων των εἰς ξένους οὐχὶ μόνον Ἡγεμόνας ἀλλὰ καὶ Ἡγεμονίδας, ὅτι ταῦτα εἶναι ἀποχρῶσα ὑποχρέωσις καὶ αἰτία νὰ ἐξαγάγω τὴν Πατρίδα μου ὑπὲρ τῆς Γερμανίας. Εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἐπιστρέψω τὸ Γερμανικὸν δῶρον. Ἔχω στενοτάτους οὐχὶ ἐξ ἀγχιστείας, ἀλλ' ἐξ αἵματος συγγενεῖς φιλτάτους πρώτους ἐξαδέλφους τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας, καὶ τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, οἵτινες ὅμως οὐδεμίαν μοὶ διετύπωσαν συγγενείας ἕνεκα, παρομοίαν ἀξίωσιν.

»Καὶ κατὰ τὸ 1897 εἴμην γαμβρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ συμφέροντα τῆς Γερμανίας τὸ ἐπέβαλον, ἐξώθησεν αὐτη τὴν Τουρκίαν εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον, ἧς τὸν στρατὸν διῴκουν ἐγώ, ἐνῷ Ἀνώτατοι Γερμανοὶ Ἀξιωματικοὶ ἡγοῦντο τοῦ τουρκικοῦ. Ὁ δὲ Γερμανὸς Στρατηγὸς Γκρούμπωφ Πασσᾶς Ἀρχηγὸς τοῦ Τουρκικοῦ Ἱππικοῦ κατέλαβε τὴν Λάρισσαν, ἐξαναγκασθέντος ἐμοῦ νὰ ὑποχωρήσω εἰς Φάρσαλα.

»Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν παραχώρησιν τῆς Καβάλλας εἰς τὴν Ἑλλάδα, αὕτη ἐξυπηρέτει καὶ τὰ ἀπώτερα Γερμανικὰ σχέδια, ὡς ἀποκλειομένου τοῦ Σλαυϊσμοῦ, οὗ ἡ Βουλγαρία ἦτο ἡ πρωτοπορεία, τῆς καθόδου εἰς σημαντικὸν τοῦ Αἰγαίου λιμένα.

»Εἶμαι Ἕλλην καὶ οὐχὶ Γερμανός, ἢ Ἄγγλος, ἢ Γάλλος, ἢ Ρῶσσος, καὶ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος μου Ἑλλάδος καὶ τῶν συμπατριωτῶν μου Ἑλλήνων, οἵτινες μοὶ ἐνεπιστεύθησαν τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, καὶ μόνον αὐτῆς καὶ αὐτῶν φανατικῶς θὰ ἐξυπηρετήσω καὶ θὰ ὑπερασπίσω, ἅτινα ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον διὰ τῆς οὐδετερότητος ἐξυπηρετοῦνται».

Ἐπεράτωσε δὲ τὴν ὁμιλίαν του διὰ τῆς ἀξιομνημονεύτου ἀποστροφῆς :

«Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἅπαξάπαντες καλῶς ὅτι: Πλὴν τῶν ἄλλων λόγων ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ πολιτικὸς ὅστις θὰ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς οὐδετερότητος τὴν Ἑλλάδα τὴν ἔχουσαν οἵαν ἔχει Γεωγρaφικὴν θέσιν κατὰ τῶν Συμμάχων καὶ ἀνιστόρητος καὶ ἀψυχολόγητος θὰ ἦτο καὶ ὄχι μόνον Βασιλεὺς καὶ πολιτικὸς καὶ ἁπλῶς Ἕλλην δὲν θὰ ἦτο, ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος κοινὸς δολοφόνος, διότι αὐτὴ θὰ ἔπαυεν ὑφισταμένη καὶ ὑπάρχουσα ἅμα τῇ ἐξόδῳ καὶ τῇ πρώτῃ βολῇ».

Ἀνθράκευσις τῶν Γερμ. πολεμικῶν Γκαῖμπεν καὶ Μπρεσλάου

Τὰ Γερμανικὰ πολεμικὰ Γκαῖμπεν καὶ Μπρεσλάου ὑπὸ τὸν πεπειραμένον ναυτικὸν καὶ διακεκριμμένον Ἀξιωματικὸν τοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιτελείου Ναύαρχον Σοῦχον ἔχοντα Ὑπασπιστὴν τὸν Ὑποπλοίαρχον Βιλεμχάζεν ὑπηρετήσαντα ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῆς φυλακίδος Λορελάϋ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερμανικῆς Πρεσβείας, κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι παρὰ τὸ στενὸν τῆς Μεσσήνης τὴν ἄγρυπνον προσοχὴν τοῦ παραφυλάττοντος Ἀγγλικοῦ στόλου ὑπὸ τοὺς Ναυάρχους Μὶλν καὶ Τρούπιτς, καὶ ὁλοταχῶς πλέοντα πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον κατηυθύνοντο πρὸς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου κατὰ διαταγὴν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως. Συγχρόνως ὁ Πρεσβευτὴς Ν. Θεοτόκης ἐτηλεγράφησεν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὴν 4ην Αὐγούστου ὅτι: Ἡ Συμμαχία μεταξὺ Γερμανίας καὶ Τουρκίας ἐκλείσθη σήμερον. Τὰ γερμανικὰ πολεμικὰ τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὴν Μεσόγειον θὰ πλεύσωσιν πρὸς συνένωσίν των μετὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου πρὸς κοινὴν ἐνέργειαν».

Εἰσελθόντα δὲ εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα, ἐπειδὴ ἐξηντλήθησαν οἱ ἄνθρακες αὐτῶν, πρὸς συνέχισιν τοῦ πλοῦ των ὁ Ναύαρχος Σοῦχον ἀπέστειλε τρισεπεῖγον τηλεγράφημα πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Γερμανὸν πρεσβευτὴν ἱκετεύων αὐτὸν ὅπως, πάσῃ θυσίᾳ καὶ ταχύτητι, ἐπιτύχῃ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὴν ἄδειαν τῆς ἀνθρακεύσεώς των.

Ὁ Γερμανὸς Πρεσβευτὴς Κόμης Κουὰτ-Ὑπνὶς, λαβὼν τὸ τηλεγράφημα τοῦτο περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 5 Αὐγούστου, μετέβη περὶ τὴν 1ην πρωϊνὴν τῆς 6 ἰδίου μηνὸς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βενιζέλου, ὃν ἀφυπνήσας ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ ἐπιμόνως, ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ ἀνθράκευσις δύο Γερμανικῶν πλοίων ἅτινα θὰ ἀπέπλεον διὰ τὸ Κεϊπτάουν.

Ὁ Βενιζέλος προθυμότατα ἔγραψε πρὸς τὸ λιμενάρχην Πειραιῶς Πλωτάρχην Σπυρίδην τὸ ἑξῆς σημείωμα ἐπὶ τοῦ

ἐπισκεπτηρίου του: «Παρακαλῶ τὸν κ. Λιμενάρχην Πειραιῶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἀνθρακέμπορον Μπλὸκ νὰ διαθέσῃ ἐκ τῶν εἰς τὴν διάθεσίν του ἀνθράκων 800 τόννους ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς Γερμανικῶν ἀτμοπλοίων».

Εἰς τὸ συγκροτηθὲν τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης 6 Αὐγούστου, Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὁ Βενιζέλος ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς ὑπουργοὺς ὅτι: «Ἐγνώριζον ὅτι οἱ γαιάνθρακες προωρίζοντο διὰ τὰ Γερμανικὰ θωρηκτὰ «Γκαῖμπεν» καὶ «Μπρεσλάου», ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἀπεφασίσαμεν πρὸ ἡμερῶν νὰ ἐπιτρέψωμεν τὴν ἀνθράκευσιν εἰς Συμμαχικὰ πολεμικά, ἐσκέφθην ὅτι θὰ ἦτο παράληψις τῶν ὑποχρεώσεών μας ὡς οὐδετέρων ἂν δὲν ἐπράττομεν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοὺς Γερμανούς». Βραδύτερον ὅμως πᾶσα τήρησις τῶν ὑποχρεώσεων τῆς οὐδετερότητος ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κατηγγέλλετο παρ᾽ αὐτοῦ ἀσυστόλως ὡς προδοσία γενομένη χάριν τῶν Γερμανῶν καὶ κατὰ τῶν Συμμάχων.

Ὁ Γερμανὸς Πρεσβευτής, μόλις λαβὼν τὸ ἐπισκεπτήριον σπεύσας παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν ἀναμένοντα μετὰ τοῦ ἐν Πειραιεῖ Γερμανοῦ Προξένου Μπλὸκ παρὰ τὴν θύραν ἐπ᾽ αὐτοκινήτου Γερμανὸν Ναυτικὸν Ἀκόλουθον πλοίαρχον Γκρανσί, ὅστις ἀναχωρήσας πάραυτα ὁλοταχῶς διὰ Πειραιᾶ, τὸ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Λιμενάρχην Πλωτάρχην Σπυρίδην, ὅστις ἐκοινοποίησε πρὸς τὴν ἑταιρείαν Καλλιμασιώτη, ἧς ἑτερόρρυθμος ἑταῖρος ἦτο ὁ ἐν Πειραιεῖ Γερμανὸς πρόξενος Μπλόκ, τὴν λύσιν τῆς ἐπιτάξεως 800 τόννων γαιανθράκων, ποσοῦ κατὰ πολὺ μεγαλειτέρου τοῦ τῆς Διεθνοῦς Συμβάσεως ἐπιβαλλομένου ἀπολύτως ἀναγκαίου πρὸς κατάπλουν εἰς τὸν πρῶτον λιμένα.

Ἐπὶ τοῦ πλοίου δὲ τῆς Γερμανικῆς ἑταιρίας «Λεβάντι Λίνιε Μπογκαμπὸς» εὑρισκομένου ἐν Πειραιεῖ καὶ μετωνομασθέντος Ὀδυσσεύς», ὄνομα ὅπερ ἐτέθη καὶ ἐπὶ τῶν ταινιῶν τῶν πηλικίων τῶν ναυτῶν, κυβερνωμένου ὑπὸ τοῦ ἐφέδρου Γερμανοῦ Ἀνθυποπλοιάρχου Ὀσκὰρ Χιντενμπρὰντ ἐφορτώθησαν οἱ ἄνθρακες, ἔλαια λιπάνσεως καὶ καύσεως καὶ λοιπὰ χρειώδη καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἄνδρον ἐρημόνησον «Δονοῦσαν», ἔνθα παρέμενον ἀκινητοῦντα τὰ καταδιωκόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου Γερμανικὰ θωρηκτά, ἅτινα ἀνθρακεύσαντα ἐγκαίρως καὶ δαψιλῶς ἐφοδιασθέντα ἔπλευσαν ὁλοταχῶς πρὸς τὰ Στενά. Μόλις δὲ ἔφθασαν πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἕλλης, τὰ προϋπάντησεν ἐπιβαίνων ἀτμακάτου ὁ νεότουρκος Ταγματάρχης τοῦ Γενικοῦ Τουρκικοῦ Ἐπιτελείου Κεμαλεδὶν Βέης, ὅστις ἐπληροφόρησε τὸν Ναύαρχον Σοῦχον ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἄνευ ὅρων ἐπέτρεψε τὸν εἴσ-

πλουν τῶν Γερμανικῶν θωρηκτῶν, ἅτινα ἔπλευσαν ὁλοταχῶς πρὸς τὴν Προποντίδα ἀναπετάσαντα τὴν Τουρκικὴν σημαίαν καὶ τὴν ἑσπέραν ἠγκυροβόλησαν πρὸ τοῦ Τσανάκ, ὅπου ἀνελθόντες ὁ στρατηγὸς Βέμπερ τῆς Γερμανικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποστολῆς καὶ ὁ Γερμανὸς Πρόξενος συνωμίλησαν μετὰ τοῦ Ναυάρχου.

Τὴν δὲ ἑπομένην ἔπλευσαν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἠγκυροβόλησαν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον, παραχωθέντα τῇ Τουρκίᾳ εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ὑπὸ τῆς 'Αγγλίας ἐν τοῖς 'Αγγλικοῖς ναυπηγείοις ναυπηγουμένων δύο μεγάλων θωρηκτῶν, παρὰ τῆς Βραζιλίας πωληθέντων.

Τὰ διώκοντα δὲ ταῦτα 'Αγγλικὰ πολεμικὰ ἀφίχθησαν δύο ὥρας μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν Γερμανικῶν εἰς τὰ στενὰ καὶ ἐζήτησαν διὰ σήματος νὰ ἀποσταλῇ πλοηγὸς ὅπως ὁδηγήσῃ ταῦτα ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς αὐτά, ἀλλ' οὐδεμία ἀπάντησις τοῖς ἐδόθη, διότι ὁ στρατηγὸς Βέμπερ Διοικητὴς τῶν ὀχυρώσεων τῶν Δαρδανελλίων ἔκλεισε ταῦτα.

Ἄνευ τοῦ κατάπλου τῶν Γερμανικῶν θωρηκτῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τῆς ἐνισχύσεως αὐτῶν, ἡ Τουρκία προφανῶς δὲν θὰ ἀπεφάσιζε τὴν ἔξοδόν της ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν, ὅπερ θὰ εἶχε τεραστίας συνεπείας. Διότι ἡ μὲν Βουλγαρία δὲν θὰ ἐξήρχετο κατὰ τῶν Συμμάχων, ἅπαντες δὲ οἱ 'Αραβικοὶ πληθυσμοὶ θὰ παρέμενον εὐπειθεῖς ὑπὸ τὴν 'Αγγλικὴν ἐπιρροήν, καὶ ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς πλήρους ἀπομονώσεως ἐκ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων θὰ ἦτο καταστρεπτικὴ διὰ τὸ ἠθικὸν τοῦ μαχομένου Γερμανικοῦ λαοῦ.

Ἡ πρᾶξις ἄρα τοῦ Βενιζέλου, διευκολύναντος τὴν διάσωσιν τῶν Γερμανικῶν πολεμικῶν, καὶ ἐπιτρέψαντος προθύμως καὶ ἐσπευσμένως τὴν ἀνθράκευσίν των, καὶ μάλιστα ἐν ἀνοικτῷ πελάγει διὰ Γερμανικοῦ ἀτμοπλοίου μεταβαπτισθέντος εἰς ἑλληνικόν, ἐνέσπειρε τὴν δυστυχίαν εἰς λαοὺς ἑκατομμυρίων ψυχῶν, ὑπῆρξεν ἡ κυρία καὶ πρωτίστη ἀφορμὴ νὰ ρεύσωσι ποταμοὶ αἵματος καὶ νὰ παραταθῇ ὁ καταστρεπτικώτατος παγκόσμιος πόλεμος ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα.

Ἂν τὰ Γερμανικὰ θωρηκτά, Βενιζελικῇ συνάρσει καὶ βοηθείᾳ δὲν εἰσήρχοντο εἰς τὰ Δαρδανέλλια, γεγονότα ὑψίστης σοβαρότητος, τὰ μέγιστα ἐπιδράσαντα ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν θὰ συνέβαινον. Καθόσον ἄνευ τούτου ὁ Ρωσσικὸς στόλος θὰ ἐκράτει τοῦ Εὐξείνου, ἡ Ρωσσία θὰ ἐφωδιάζετο ἐγκαίρως καὶ δαψιλῶς διὰ τῶν στενῶν, ἅτινα δὲν θὰ ἐκλείοντο παραμένοντα ἀνοικτὰ καὶ ἐλεύθερα καὶ συνεπῶς δὲν θὰ κατέρρεεν αὕτη μετὰ τῆς Ρουμανίας μεθ' ὅλων τῶν επα-

κολουθησασῶν σκληροτάτων συνεπειῶν. Καί ὁ Σουλτάνος ὅστις ἦτο ὑπὲρ τῆς οὐδετερότητος δὲν θὰ ἐξεβιάζετο, ἐπὶ ἀπειλῇ βομβαρδισμοῦ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ κηρυχθῆ ἑκὼν ἄκων ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν.

Ἄξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι, ὁ ἀνεφοδιασμὸς οὗτος Γερμανικῶν πολεμικῶν δι' Ἑλληνικῶν ἀνθράκων καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ θαλάσσῃ ὑπῆρξεν ὁ μόνος ὅστις συνετελέσθη καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, καὶ ὃν γενόμενον ὡς ἐγένετο, ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ Βενιζελικὸς Τύπος,προεξάρχοντος τοῦ «Κήρυκος», τοῦ προσωπικοῦ του ὀργάνου, πρὸς μετάθεσιν τῶν μεγάλων καὶ ἱστορικῶν εὐθυνῶν τῆς πράξεώς του ταύτης ἀνερυθριάστως διέδιδεν ὁ μὲν καὶ ἀνέγραφεν ὁ δὲ μετὰ τῶν εὐνοήτων σχολίων ὅτι: «Ἡ Βασίλισσα Σοφία ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Στρέϊτ καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Βενιζέλου διενήργησαν διὰ τῶν ὀργάνων των».

Αὐτόβουλοι προτάσεις τοῦ Βενιζέλου

Τὴν 10 Αὐγούστου ὁ Βενιζέλος ἐπρότεινεν εἰς τὴν Συνεννόησιν τὴν σύμπηξιν Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας, ἀνιάτως νοσῶν καὶ μὴ διδαχθεὶς ἐκ τῶν μαθημάτων τοῦ προσφάτου παρελθόντος, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ρουμανίας, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἐπισκοποῦσα τὰ γεγονότα ταχέως θὰ ἔκλινε πρὸς τὴν Συνεννόησιν. Θὰ προσελκύετο δὲ πρὸς αὐτὴν διὰ τῆς ὑποσχέσεως ἱκανοποιήσεως τῶν ἐν Τρανσυλβανίᾳ βλέψεών της. Ἡ Σερβία ἱκανοποιουμένη ἐν Βοσνίᾳ θὰ παρεχώρει τι τῇ Βουλγαρίᾳ. Ἡ δὲ Ἑλλὰς θὰ παρεχώρει αὐτῇ τὴν Μακεδονίαν λαμβάνουσα ὡς ἀντάλλαγμα τὴν Β. Ἤπειρον καὶ τὰς Νήσους.

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἐνέκριναν προθύμως τὸ σχέδιον τοῦτο, ἔστω καὶ ἂν ἡ Ὁμοσπονδία αὕτη θὰ παρέμενεν ἐν οὐδετερότητι. Ἕνεκα ὅμως ἐπιφυλάξεων τῆς Ρωσσίας, αἱ συνομιλίαι αὗται, ἐπ' ὀλίγον εἰσέτι συνεχισθεῖσαι, τελικῶς διεκόπησαν.

Τὴν 12 Αὐγούστου ὁ Βενιζέλος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν τὸ ἐρώτημα: «Καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ Τουρκία καὶ ἡ Βουλγαρία ἐπετίθεντο κατὰ τῆς Σερβίας, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς συμμετεῖχε κατ' αὐτῶν, θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς σύμμαχος τῆς Συνεννοήσεως;» Ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπάντησιν ὅτι:

«Ἡ Ἑλλὰς ἔδει νὰ παραμείνῃ ἐπιφυλακτικὴ ἐφ' ὅσον ἡ Τουρκία παρέμενεν οὐδετέρα».

Τὴν 18 δὲ Αὐγούστου ὁ Βενιζέλος, ὑπὸ τοῦ καλοῦ του ἀστέρως φωτισθεὶς διῃσθάνθη καὶ διοπτεύσας διὰ τῆς τεθλασμένης ἀπεκάλυψεν ὅτι ὁ πόλεμος θὰ ἔληγεν ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων,μὲ πλήρη καὶ τελεσίδικον ἧτταν τῶν Κεντρικῶν καὶ ἵνα μὴ ἀπολέσῃ ἡ Ἑλλὰς τὴν πολύτιμον εὐκαιρίαν ταύτην,ὑπὸ τῆς εὐκαιρίτιδος ἀνιάτως νοσῶν, ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ αὐτοβούλως τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν ὅτι: «Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Βασιλέως, θὰ ἀπεφάσιζεν ἐντὸς τοῦ ἀπογεύματος νὰ συμμετάσχῃ φανερῶς ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως, διαθέτουσα ἅπαντας τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ ναυτικοὺς πόρους τῆς Ἑλλάδος».

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἀπήντησαν ἐκφράζουσαι τὴν μεγάλην των εὐχαρίστησιν. «Ἐὰν ἡ Τουρκία παύσῃ οὖσα οὐδετέρα καὶ ταχθῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας καὶ Αὐστρουγγαρίας ἡ Ἀγγλία ἔσται εὐτυχὴς νὰ θεωρήσῃ τὴν Ἑλλάδα ὡς σύμμαχόν της, καὶ ἐκτιμᾷ δημοσίᾳ τὴν σύμπραξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ, ὡς καὶ τὸ προνόμιον τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν Ἑλληνικῶν λιμένων. Δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἡ Βουλγαρία θὰ προσβάλῃ τὴν Σερβίαν. «Ἐὰν τὸ ἔπραττε, καὶ ἐὰν συνεπὴς πρὸς τὴν συνθήκην της, ἡ Ἑλλὰς ἐθεώρει ἑαυτὴν ὑποχρεωμένην νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας, ἡ Ἀγγλία θὰ παρεῖχε πᾶσαν τὴν συνδρομὴν αὐτῆς». Καὶ ὁ Ἄγγλος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν προσέθηκεν ὅτι ἦτο «εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἐπιθυμητὸν νὰ ἴδῃ σχηματιζομένην Βαλκανικὴν Ὁμοσπονδίαν ἧς ἡ Ρουμανία θὰ συμμετεῖχεν, ὡς ὁ Βενιζέλος αὐτὸς οὗτος ὑπέδειξεν ἐσχάτως ταύτην».

Ἡ Γαλλία παρεδέχθη τὴν Ἀγγλικὴν ἀνακοίνωσιν ζητήσασα καὶ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ρωσσίας, ἥτις εὕρισκε τὴν ἑλληνικὴν πρότασιν πρόωρον, ἀφοῦ ἡ Τουρκία καὶ ἡ Βουλγαρία ἐφησύχαζον ὅτι: «Τὸ καλλίτερον ἴσως ἦτο ὁ σχηματισμός, εἰ δυνατόν, Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας, ἡ ὁποία δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς Βουλγαρίας, καὶ ὅτι ἔπρεπεν, ἄρα, νὰ γίνωσι πρὸς αὐτὴν παραχωρήσεις ἱκαναὶ νὰ ἐξαλείψωσιν ἐν αὐτῇ πᾶσαν ἰδέαν ἀντεκδικήσεως. Καὶ τελικῶς προσέθηκεν ὅτι: Ἡ στάσις τῆς Βουλγαρίας ἐβάρυνε περισσότερον τῆς Ἑλληνικῆς ἐν περιπτώσει συγκρούσεως πρὸς τὴν Τουρκίαν».

Ἡ Συνεννόησις προέβη εἰς διαβήματα ἐν Νύσῃ,Βουκουρεστίῳ καὶ Ἀθήναις, ὅπως προβῶσιν εἰς τὰς ἀναγκαίας παραχωρήσεις πρὸς τὴν Βουλγαρίαν.

Ὁ Ρουμάνος Πρωθυπουργὸς Βρατιάνο ἀπήντησε δι' ἐντόνου καὶ κατηγορηματικῆς ἀρνήσεως.

Ὁ Σέρβος Πρωθυπουργὸς Πάσσιτς ἀπήντησε:

«Ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἔδωκα δείγματα τῆς ἀφοσιώσεώς μου πρὸς τὴν Ρωσσίαν, καὶ τῆς προσκολλήσεώς μου εἰς τὴν πολιτικήν της. Προέβην μέχρι τοῦ νὰ καταστήσω τὴν Σερβίαν τὸ ἰσχυρότερον προπέτασμα κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Γερμανίας ἐν Ἀνατολῇ. Ἐπιθυμῶ νὰ μὴ δυσαρεστήσω τὴν Ρωσσίαν, ἀλλ' ὑπάρχουσι παραχωρήσεις εἰς τὰς ὁποίας οὐδεὶς Σέρβος δύναται νὰ προβῇ».

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Στρέϊτ ἀπήντησεν:

«Αἱ σημαντικαὶ παραχωρήσεις τῆς Ἑλλάδος ἀφορῶσιν εἰς τὴν Καβάλλαν. Ἀλλ' ἡ πόλις αὕτη διὰ τὴν ὁποίαν τὸ αἴσθημα τῆς δημοσίας Ἑλληνικῆς γνώμης εἶναι τοὐλάχιστον ἰσάκις ἰσχυρὸν ὡς τὸ τῆς δημοσίας Ἰταλικῆς γνώμης διὰ τὴν Αὐλῶνα, ἐδιπλασιάσθη ἐντὸς ἔτους διὰ τῶν Ἑλλήνων τῶν φυγόντων ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐδάφους. Δύναται νὰ γίνῃ σκέψις περὶ ἐπαναφορᾶς των ὑπὸ τὴν πτέρναν τῶν Βουλγάρων; Ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει ἐν μέρει τὴν Καβάλλαν εἰς τὴν παρέμβασιν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, δύναταί τις νὰ διακινδυνεύσῃ λέγων. Ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκφράζομεν τὰς συμπαθείας μας ἐν τῇ ἐνεστώτῃ πάλῃ θέλουσι νὰ μᾶς ἀφαιρέσωσιν ὅ,τι ὁ ἄλλος μᾶς ἔδωκε».

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία Ὑπουργικὴ πρᾶξις τοῦ Στρέϊτ, παραιτηθέντος τὴν 10ην 7)βρίου 1914 ὡς μὴ συμφωνήσαντος πρὸς τὴν ἀνερμάτιστον καὶ αὐτόβουλον πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου ὅστις ἀνέλαβε καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῇ συμπράξει τοῦ Πολίτου.

Παρὰ τὴν ἀπάντησιν ὅμως τοῦ Στρέϊτ, ἡ Συνεννόησις ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς ἐπίσημον διάβημα ὅπως ἐπιτύχῃ παρὰ τῆς Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Ρουμανίας τὰς ἀναγκαίας παραχωρήσεις πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς Βουλγαρίας. Ὁ Βενιζέλος πληροφορηθεὶς τοῦτο, μεταγνώσας ἐν τῷ μεταξύ, ἔσπευσε παρὰ τῷ Ἄγγλῳ Πρεσβευτῇ καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ ὅτι.«Ἐὰν τὸ ἀνωτέρω διάβημα ἐπραγματοποιεῖτο θὰ ἀπήντα εἰς αὐτὸ διὰ τῆς παραιτήσεώς του».

Ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν οὐδὲν ἐννοήσας ἐκ τῆς ἀνωτέρω δηλώσεως κατάπληκτος παρετήρησεν ὅτι. «Αὕτη ἀντέκειτο πρὸς τὰς προηγουμένας διαθέσεις τὰς αὐθορμήτως ἐκδηλωθείσας ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ».Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἀποπείρας τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας.

Ἔξοδος τῆς Τουρκίας

Τὰ Γερμανικὰ πολεμικὰ Γκαῖμπεν καὶ Μπρεσλάου εἰσελθόντα εἰς τὸν Βόσπορον καὶ ἀγορασθέντα τυπικῶς παρὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως μετωνομάσθησαν τὸ μὲν Γιαβοὺζ-Σελίμ, τὸ δὲ Μιντυλλὺ καὶ προσετέθησαν εἰς τὸν Τουρκικὸν στόλον μετὰ τῶν πληρωμάτων των ἀνταλλαξάντων τὸ Γερμανικὸν πηλήκιον μὲ τὸ Τουρκικὸν φέσιον. Ὁ Διοικητής των Ναύαρχος Σοῦχον διορισθεὶς Ναύαρχος τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Νεοτούρκων, τὴν 28ην 8)βρίου 1914 ἐβομβάρδισε δι' αὐτῶν αἰφνιδίως τὴν Σεβαστούπολιν καὶ τὴν Ὀδησσόν. Πραξικόπημα ὅπερ ἐσήμανε τὴν ἐπίσημον ἔξοδον τῆς Τουρκίας ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν καὶ τὴν ἠχηρὰν κατὰ τῆς Συνεννοήσεως τοῦ πολέμου κήρυξιν.

Καὶ οὕτω ἡ πυρκαϊὰ ἐλάμβανεν αἰφνιδίως φοβερὰν ἔκτασιν περιβάλλουσα τὴν Ἀνατολὴν μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Αἰγύπτου, καὶ μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἰνδιῶν. Ἅπαν δὲ τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ἐτίθετο πάλιν ἐπὶ τάπητος ἐν τῷ συνόλῳ του, καὶ γνωστὰ ἐτύγχανον ἅπαντα τὰ συμφέροντα ἅτινα ἔθιγε, καὶ ὅλα τὰ πάθη ἅτινα ἀνερρίπιζε καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς λεπτομερείας.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Νικόλαος Β' ἐξαπέλυσε διάγγελμα πομπῶδες, ἐκφράζων τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ πρόκλησις αὕτη τῆς Τουρκίας αὐστηρῶς θὰ ἐτιμωρεῖτο καὶ δηλῶν ὅτι: Ἡ Ρωσσία θὰ συμπληρώσῃ τὴν ἱστορικὴν προσπάθειαν ἣν οἱ Πρόγονοι αὐτῆς τῇ ἐκληροδότησαν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἀπεκαλύπτοντο οὕτως ἀμεσώτατα αἱ ἀπώτεραι αἰτίαι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ληφθείσης ἀποφάσεως.

Προφανῶς ἡ Τουρκία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρίσκεται ἐν τῇ αὐτῇ μετὰ τῆς Ρωσσίας παρατάξει, καθόσον ἀπὸ δύο αἰώνων δὲν ἐγνώρισεν ἐχθρὸν χείρονα αὐτῆς. Τοὐναντίον δὲ ἀπὸ τῆς Βερολιναίας τοῦ 1878 Συνθήκης εὗρε σημαντικὴν προστασίαν καὶ θερμὴν ὑποστήριξιν μόνον εἰς τὰς Κεντρικὰς Αὐτοκρατορίας. Περίπτωσιν ἣν ἡ ἐκ τοῦ ἐπικρεμασθέντος Γερμανικοῦ κινδύνου παραπαίουσα καὶ τυφλώττουσα διπλωματία τῆς Συνεννοήσεως ἠδυνάτει νὰ διΐδῃ, σταθμίσῃ καὶ παραδεχθῇ.

Ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις, φρονοῦσα ὅτι ἡ Τουρκία μόνον διὰ τῆς Βουλγαρίας ἠδύνατο νὰ τιμωρηθῇ, ἐπρότεινε τὴν 1 Ν)βρίου 1914 ὅτι: Ἔδει πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ σύμπραξις αὐτῆς καθισταμένης αἰφνιδίως πρωτοπορείας τῆς Σλαυϊκῆς Χριστιανικῆς Σταυροφορίας, ἥτις θὰ ἐτερματίζετο διὰ τῆς

ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ὁριστικῆς ἐκδιώξεως τῶν Τούρκων.

Ἄρα ἔδει τάχιστα νὰ δοθῇ τῇ Βουλγαρίᾳ πᾶσα ἱκανοποίησις: «Ἤτοι ἐγγύησις τῆς γραμμῆς Αἴνου—Μηδείας, ἣν ἀπώλεσε, τὸ τμῆμα τῆς Μακεδονίας ὅπερ τῇ παρεχώρει ἡ Σερβοβουλγαρικὴ συνθήκη τοῦ 1912, ἢ κάλλιον ἡ Μακεδονία τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου».

Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία, μετριοπαθέστεραι, ἐδήλωσαν ὅτι: Ἠρκοῦντο εἰς τὴν Βουλγαρικὴν οὐδετερότητα, ἐγγυώμεναι αὐτῇ τὴν Ἀδριανούπολιν. Τὴν 4 δὲ Ν]βρίου 1914 ἡ Γαλλία προσέφερεν αὐτῇ τὴν γραμμὴν Αἴνου—Μηδείας καὶ οἰκονομικὴν ὑποστήριξιν, ἀλλὰ ἔλαβον ἀόριστον ἀπάντησιν.

Ὁ Γάλλος ἀντιπρόσωπος παρὰ τῷ διεθνεῖ Ἐλέγχῳ Ταινύ, ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, τῶν Πριγκήπων Νικολάου καὶ Ἀνδρέου καὶ τοῦ Πρίγκηπος Διαδόχου Γεωργίου, οἵτινες ὁμοφώνως καὶ εἰλικρινῶς «διεπίστωσαν τὴν μεγίστην αὐτῶν συμπάθειαν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Συνεννοήσεως, ἀλλὰ τρέμουσι τὰς φιλοδοξίας τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν Ρωσσίαν. Ὁ πανσλαυϊσμὸς εἶναι θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ δὲν πρέπει νὰ ζητῶνται παραχωρήσεις ἑλληνικῶν ἐδαφῶν»

Ἅπας ὁ Τύπος ἐξηγέρθη, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπήντησεν ὅτι: «Δὲν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι Κυβέρνησις ἱκανὴ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν χώραν νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀδελφοὺς μόλις ἐλευθερωθέντας ἀπὸ μυσαρὸν ζυγὸν καὶ νὰ ἀπαρνηθῇ αὐτὴ αὑτη λησμονοῦσα τὰς θυσίας της, τὰ δικαιώματά της καὶ τὰ αἰσθήματα, ἵνα συναινέσῃ εἰς παραχωρήσεις πρὸς Χώραν ἥτις ἀφοῦ ἐξώθησε διὰ τῆς πλεονεξίας της καὶ τῆς δολιότητός της εἰς πόλεμον ἀδελφοκτόνον, προσπαθεῖ νῦν νὰ συλλάβῃ τὴν διαφυγοῦσαν λείαν διὰ τῆς ἐκβιάσεως τῆς κοινῆς πίστεως καὶ τῆς ἐμπορίας μόλις καλυπτομένης τῶν αἰσθημάτων της».

Κατόπιν τῶν γεγονότων τούτων, ἐννοεῖται οἴκοθεν, ὅτι ἐν Ἑλλάδι αἱ εἰλικρινεῖς καὶ αἱ ζωηραὶ συμπάθειαι πρὸς τὴν Συνεννόησιν ἤρξαντο ἐκδήλως καὶ ραγδαίως ἀλλὰ καὶ δικαίως μειούμεναι καὶ ψυχραινόμεναι.

Πρώτη κατὰ τῆς Σερβίας ἐπίθεσις

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ δραστήριαι Αὐστριακαὶ παρασκευαὶ συνετελοῦντο καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς Ν)βρίου 16 Αὐστριακαὶ Μεραρχίαι συνηθροίσθησαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Στρατάρ-

χου Πιοτόρεκ έτοιμα νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Σερβίαν. Ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῆς Ἑλλάδος, ἐπικαλουμένη τὴν Συνθήκην συμμαχίας. Ὁ Βενιζέλος ἀπήντησεν:

«Διπλωματικῶς ἡ κατάστασις εἶναι ἡ αὐτὴ τοῦ Ἰουλίου, ὅτι δὲν ὑπάρχει περίπτωσις παρεμβάσεως κατὰ τὴν συνθήκην, ἀλλ' εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρχίσωσι νέαι διαπραγματεύσεις, καὶ ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι διατεθειμένη νὰ παρέμβῃ, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐξησφαλισμένη ἀπὸ Βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως, ἧς τὴν οὐδετερότητα ἔδει νὰ ἐγγυηθῇ ἡ Ρουμανία, οὗ ἄνευ, νὰ ἀπογυμνώσῃ τὰ σύνορά της θὰ ἦτο αὐτοκτονία τῆς Ἑλλόδος καὶ ἠρνήθη κατηγορηματικῶς νὰ λάβῃ τοιαύτην εὐθύνην.

Ε. Βενιζέλος»

Ἡ Ρουμανία, βολιδοσκοπηθεῖσα ἐμμέσως, ἔδωκεν ἀπάντησιν ἀόριστον ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς πραγματικὴν ἄρνησιν.

Ἑτέρωθεν, πλὴν τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Συνθήκης ἦτο, κατὰ τὴν ὀρθοτάτην γνώμην τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἀπαραίτητος ἡ Ἑλληνικὴ οὐδετερότης καὶ αὐτῇ τῇ Συνεννοήσει ἐπωφελής. Τὸ μέν, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐνδεχομένης κατοχῆς ἑλληνικοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Βουλγάρων. Τὸ δέ, διότι ἐξησφάλιζε τὴν μόνην ὁδὸν ἀνεφοδιασμοῦ τῆς Σερβίας, ἣν καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς πολεμικοῦ ὑλικοῦ, πυροβόλων, ὀβίδων, ὅπλων καὶ φυσιγγίων δαψιλῶς καὶ προθύμως ἐφωδίαζε, παρὰ τὸν κίνδυνον νὰ καταγγελθῇ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ὡς παραβιάζουσα τὴν οὐδετερότητα, δι' οὗ καὶ ἠδυνήθη αὕτη νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς πολεμικάς της ἀνάγκας διαρκούσης τῆς Αὐστριακῆς εἰσβολῆς καὶ ἐπιθέσεως, ὡς καὶ μετέπειτα.

Ἡ ἐπίθεσις ἤρξατο ζωηρὰ τὴν 16 Ν]βρίου, τείνουσα τὴν χεῖρα ὕπερθεν τῆς Σερβίας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ Τουρκίαν, ἡ στιγμὴ ἦτο κρίσιμος διὰ τὴν Συνεννόησιν καὶ δι' ὅλην τὴν τύχην τοῦ πολέμου. Τὴν 1 Δ]βρίου ἡ Σερβία προσβάλλεται ἐπὶ τοῦ Δρίνα καὶ ἐκπορθεῖται. Τὴν 9 Δ]βρίου ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη τοῦ Ρούντνικ κατέληξε,διὰ τῆς προδοσίας κυρίως τῶν πολυπληθῶν Σλαύων, τῶν ὑπηρετούντων ἐν τῷ Αὐστριακῷ Στρατῷ εἰς περίλαμπρον νίκην τῶν Σέρβων. Τὴν δὲ 15 Δ]βρίου ὁ βασιλεὺς Πέτρος εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Βελιγράδιον.

Μετὰ τὴν νίκην ταύτην πᾶσα διαπραγμάτευσις διεκόπη. Ἐξ οὗ καταδεικνύεται ὅτι ἡ Συνεννόησις οὐδεμίαν εἶχε πο-

λιτικὴν ἐν Ἀνατολῇ. Διεκρίνετο δὲ εἰς ἁπάσας τὰς ἐπιπολαιότητας ταύτας ὅτι ὑπελόγιζε μόνον ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία και ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Αὐγούστου, ὡς εἶχε πληροφορήσει τοὺς Συμμάχους ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, εἶχε κλείσει Συμμαχίαν μετὰ τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο πιστευτός.

Ἀντικατάστασις τοῦ Ἐπιτελάρχου

Προκειμένου νὰ καταρτισθῇ τὸ Σῶμα τῆς Ἐπιμελητείας ὁ Λοχαγὸς τοῦ Οἰκονομικοῦ Μπασδέκης Ἠλ. ἔλαβε ῥητὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Ἐπιτελάρχου Δούσμανη ὅτι «θὰ ἦτο μεταξὺ τῶν μεταταχθησομένων Ἀξιωματικῶν τοῦ Οἰκονομικοῦ Σώματος». Καταρτισθέντος δὲ τούτου καὶ μὴ συμπεριληφθέντος τοῦ Λοχαγοῦ Μπασδέκη ἔγραψεν οὗτος ἐπιστολὴν κατὰ τὰ τέλη Δ]βρίου 1914 πρὸς τὸν Ἐπιτελάρχην, πικρῶς πρὸς αὐτὸν παραπονούμενος διότι «δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του».

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπαντῶν ὁ Ἐπιτελάρχης Δούσμανης ἐδήλου χαρακτηριστικῶς τὰ ἑξῆς: «Μὴ λησμονεῖτε ὅτι, τὸ πρὸ τοῦ πολέμου καθεστὼς μᾶς ἐκληροδότησε κατάστασιν ὁπωσδήποτε δυσχερῆ. Πρέπει νὰ γνωρίζητε ὅτι τὸ Στράτευμα δὲν διοικεῖται διὰ πλειονοψηφίας, ἀλλὰ δι' ἀπολυταρχίας. Ἡ ἀπολυταρχία αὕτη τώρα μόνον ἐγκαθιδρύθη εἰς τὸ Στράτευμα. Ἡ ἀπολυταρχία δὲ αὕτη εἶναι ἡ ἐκπροσώπησις τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Ἀμεροληψίας».

Ἡ δημοσίευσις τῆς ἐπιστολῆς ταύτης παρὰ τοῦ λήπτορος εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἀθῆναι» προὐξένησε σκάνδαλον καὶ κατάπληξιν. Ὁ Πρωθυπουργὸς προσκαλέσας τὸν Ἐπιτελάρχην ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν ἡ δημοσιευθεῖσα ἐπιστολὴ ἦτο πράγματι ἰδική του. Ἐπὶ τῇ καταφατικῇ δ' αὐτοῦ ἀπαντήσει συνεκλήθη τάχιστα τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὅπερ «ἐχαρακτήρισε τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ Ἐπιτελάρχου ὡς σοβαρώτατον ἀντιπειθαρχικὸν παράπτωμα, ὡς ἐπιρρίπτοντος εἰς τὸν Βασιλέα εὐθύνας Διοικήσεως τοῦ Στρατεύματος μὴ ἀνηκούσας εἰς Αὐτόν, ὡς ὁμιλοῦντος μετ' ἀνευλαβείας διὰ τὸ ἔργον τοῦ Ὑπουργοῦ ἀμέσως προϊσταμένου του, καὶ ὡς τραυματίζοντος τὴν πειθαρχίαν ἀπευθυνόμενος πρὸς κατώτερον καὶ ἐλέγχων τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν».

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισε παμψηφεὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς Ἐπιτελαρχίας ἀπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Δούσμανην καὶ τὴν μετάθεσίν του εἰς ἀργίαν διὰ προσκαίρου παύσεως. Ὁ Βασιλεὺς παραδεχθεὶς ἀσυζητητὶ τὴν ἀπόφασιν

ταύτην, ὑπέγραψε τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα, αὐθημερὸν δημοσιευθέν. Ἀρχηγὸς δὲ τοῦ Ἐπιτελείου διωρίσθη ὁ Ἐπιτελὴς Ἀντισυνταγμ. Μεταξᾶς Ἰ.

Ἡ ἐγωπαθὴς καὶ ἄκριτος πρᾶξις αὕτη τοῦ Ὑποστρατήγου Δούσμανη ἐχρησίμευσε βραδύτερον ὡς ὅπλον εἰς τὴν Βενιζελικὴν δημοκοπίαν ἐγκαλοῦσαν ἀπαύστως τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ἐπὶ ἀπολυταρχίᾳ, δεσποτισμῷ καὶ ἀντισυνταγματικότητι. Ἄξιον παρατηρήσεως τυγχάνει τὸ χαρακτηριστικὸν γεγονὸς καθ' ὃ «ὁ Ἀντιστράτηγος Δούσμανης, χαρακτῆρος ἕνεκα, ἀπὸ τῆς κατατάξεώς του ἐν τῷ στρατῷ, μεθ' ὅσων συνειργάσθη, εἴτε ὡς ὑφιστάμενος εἴτε ὡς προϊστάμενος περιήρχετο τελικῶς εἰς πλήρη καὶ ὁριστικὴν πρὸς αὐτοὺς ρῆξιν. Διὸ καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους μετὰ τῶν κυρίων καὶ πραγματικῶν συντακτῶν τῶν σχεδίων τῶν ἐπιχειρήσεων, ταῦτα μονογραφῶν, ὧν τῆς ἐργασίας δεξιῶς ἐπωφελήθη οὗτος, παρελθούσης τῆς ἀνάγκης καὶ μὴ δεόμενος αὐτῶν, ἔλαβεν ἀπέναντί των στάσιν ἐγωϊστικὴν καὶ ἀλαζωνικήν, ἐπενεγκοῦσα τὴν πλήρη διάστασιν μεταξύ των ἐξιχθεῖσαν μέχρις ἐχθρότητος προσωπικῆς μεθ' ὅλων τῶν δυσαρέστων συνεπειῶν κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, συνεχισθεῖσαν δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀποστρατείαν των».

Διάβημα τῆς Ἀγγλίας

Τὴν 23 Ἰανουαρίου 1915 ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς ἀνεκοίνωσε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι: «Τῆς Σερβίας ἀπειλουμένης σοβαρῶς, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς παρενέβαινεν, ἡ Συνεννόησις ἦτο διατεθειμένη νὰ προβῇ εἰς παραχωρήσεις συμαντικὰς εἰς τὴν παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας. Πρότασις ἀερώδης ὡς ἀφορῶσα εἰς ἔδαφος τὸ ὁποῖον οἱ Σύμμαχοι ἔπρεπε προηγουμένως νὰ καταλάβωσι. Ἵνα δὲ ἡ παρέμβασις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρουμανίας ᾖ ἀποτελεσματικὴ ἔπρεπε ἡ Βουλγαρία νὰ ἐνδιαφερθῇ δι' αὐτὴν δι' ἐδαφικῶν παραχωρήσεων ἐν Μακεδονίᾳ διὰ νὰ μετάσχῃ τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου.

Ὁ Βενιζέλος, ὁμιλήσας αὐθημερὸν μετὰ τοῦ Βασιλέως Κωσταντίνου, τὴν ἑπομένην ὑπέβαλεν αὐτῷ καὶ ὑπόμνημα περὶ τῆς πολιτικῆς ἥτις κατ' αὐτὸν ἐπεβάλλετο ἐφεξῆς τῇ Ἑλλάδι, ἀναπτύσσων δὲ τὸ γενικὸν συμφέρον ὅπερ εἶχεν ἡ Ἑλλὰς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν πόλεμον καθώριζε καὶ τὰ μέσα αὐτοῦ. Κατ' ἀρχὰς ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ συνεργασία τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας. Πρὸς τοῦτο ἔδει να ἐπιτραπῇ ὥστε

ἡ Σερβία νὰ ἀφήσῃ τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἐκταθῇ καὶ Δ. τοῦ Ἀξιοῦ. Ἐὰν τοῦτο δὲν ἐπήρκει, «δὲν θὰ ἐδίσταζον, ὅσον λυπηρὰ καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐγχείρησις, νὰ συμβουλεύσω τὴν θυσίαν τῆς Καβάλλας πρὸς διάσωσιν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐξασφάλισιν τῆς ἱδρύσεως Ἑλλάδος ἀληθῶς μεγάλης, περιλαμβανούσης σχεδὸν ἁπάσας τὰς χώρας ὅπου ὁ Ἑλληνισμὸς ἐξήσκησε τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ κατὰ τὴν μακράν του ἱστορίαν διὰ μέσου τῶν Αἰώνων.

«Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ Βουλγαρία θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ ἀγοράσῃ τὰς περιουσίας τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς τῆς Καβάλλας οἵτινες θὰ ἤθελον ηὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἑλληνικοὶ καὶ Βουλγαρικοὶ πληθυσμοί, οἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς μεθορίου, θὰ ἀντηλλάσσοντο εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπραγματοποιεῖτο ὁριστικῶς «ὁ Ἐθνολογικὸς διακανονισμός», ὅστις θὰ ἐπέτρεπεν ἐπὶ τέλους τὴν περιπόθητον σύμπηξιν ἀληθοῦς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐὰν παρὰ ταῦτα ἡ Βουλγαρία δὲν ἦτο ἱκανοποιημένη, ἔπρεπε νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ Ρουμανικὴ συνεργασία. Ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ εἴσοδός μας ἐν τῷ ἀγῶνι θὰ ἦτο λίαν κινδυνώδης». Ἄξιον παρατηρήσεως τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνῷ ταῦτα ἐπροτείνοντο, ὁ Βούλγαρος Στρατηγὸς Ζέκωφ καθώριζε συγχρόνως ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τὰς λεπτομερείας τῆς Βουλγαροτουρκικῆς συμφωνίας.

Ὁ Βασιλεὺς διετύπωσε σοβαρὰς ἀντιρρήσεις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω. Μετά τινας δὲ ἡμέρας ὁ Βενιζέλος ὑπέβαλεν αὐτῷ καὶ δεύτερον ὑπόμνημα δι' οὗ ἀντιμετώπιζεν ἀποφασιστικῶς τὸ πρόβλημα τῶν ἀναγκαίων θυσιῶν πρὸς ἐπίτευξιν «Παμβαλκανικῆς συμμαχίας» ἐν τῷ πολέμῳ.

Ἡ παραχώρησις τῆς Καβάλλας ἦτο βεβαίως λυπηρὰ θυσία, ἔλεγεν ὁ Βενιζέλος καὶ ᾐσθάνετο ἐν τῇ ψυχῇ του συμβουλεύων ταύτην βαθύτατον αἴσθημα ὀδύνης. Ἀλλ' ἐνόμιζεν ὅτι γνωρίζει, ὅτι τὰ ἐδαφικὰ ἀνταλλάγματα ἅτινα θὰ ἐπετυγχάνοντο ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἦσαν τοιαῦτα ὥστε Ἑλλὰς ἐπίσης μεγάλη, καὶ οὐχὶ ὀλιγώτερον πλουσία θὰ προσετίθετο εἰς τὴν διὰ τῶν δύο ἐνδόξων πολέμων της διπλασιασθεῖσαν Ἑλλάδα. Καὶ συνεπέρανεν ὅτι: «Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς δὲν παρενέβαινεν ἐν τῷ πολέμῳ, ἡ τύχη τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ἑλληνισμοῦ θὰ ἐκανονίζετο ἄνευ αὐτῆς, ἄρα κατ' αὐτῆς. Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ τῶν πραγμάτων, πῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ ἡ εὐκαιρία αὐτὴ ἣν μᾶς παρέχει ἡ Θεία Πρόνοια, πρὸς πραγματοποίησιν τῶν τολμηροτέρων ἐθνικῶν Ἰδανικῶν μας, Μεγάλης Ἑλλάδος ἀποτελουμένης ἐξ

εὐφορωτάτων ἐδαφῶν,κυριάρχου τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ περιλαμβανούσης σχεδὸν ἅπασαν τὴν κτῆσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.Καὶ προσεκάλει τὸν Βασιλέα νὰ ὁδηγήσῃ τὴν Ἑλλάδα θαρραλέως ἐν τῇ νέᾳ καὶ ἀξιοθαυμάστῳ ὁδῷ τῇ ἀνοιγομένῃ ἐνώπιον αὐτῆς. Οὕτω θὰ παρέδιδε τῷ Διαδόχῳ Αὐτοῦ ἀργότερον, ὅταν ἤρχετο ἡ ὥρα, περαιωμένον ἔργον ὑπερανθρώπως μέγα καὶ τοιοῦτον ὅπερ εἰς ὀλίγους Πρίγκηπας ἐδόθη νὰ ἐκπληρώσωσι».

Ἐχάραξε δὲ αὐτοβούλως δι' ἑνὸς τῶν Ἐπιτελῶν ἐπὶ τοῦ Χάρτου εὐρεῖαν ἐρυθρὰν γραμμὴν ἥτις ἀναχωροῦσα ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου «Φοῖνιξ»,ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας, καὶ ἀνερχομένη πρὸς Βορρᾶν τοῦ Ἀφιὸν-Καραχισσὰρ καὶ Κιουταχείας, ἐτερματίζετο εἰς τὴν Θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ, ἢ τοὐλάχιστον εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀδραμυτίου ἀπέναντι τῆς Μυτιλήνης. Ἤτοι 125 χιλ. τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. Δηλαδὴ ἡ ἐπιφάνεια τῆς Νέας Ἑλλάδος.Ἐνῷ ὁ Νομὸς Δράμας καὶ Καβάλλας ἔχουσι 28.000 ψυχὰς ἀντὶ τῶν 30.000 καὶ αὐτῶν μελλουσῶν νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἑπομένως δὲν θὰ ἐχάνοντο. Εἰς τὸν αὐθαίρετον αὐτὸν καθορισμὸν τοῦ Βενιζέλου τῶν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ παραχωρήσεων οὐδεμία παρὰ τῆς Ἀγγλίας ἐδόθη ἀπάντησις.

Τὰ ὑπομνήματα ταῦτα, δημιουργήματα λαμπρᾶς φαντασίας, ἀλλ' ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως στερούμενα πάσης ἀξίας, ἀπετέλουν πρᾶξιν ἥτις ἐπισήμως θὰ ἐπιστοποίει ἐφεξῆς τὸ ἀβάσιμον καὶ ἀστήρικτον τῶν ἐθνικῶν ἑλληνικῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ δικαίων ἀξιώσεων καὶ ἐτεχνούργει ἐσαεὶ τὸν ἐδαφικὸν τῆς Ἑλλάδος ἀκρωτηριασμόν.

Τὴν 26 δὲ Ἰανουαρίου ὁ Βενιζέλος ἀπήντησεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν διακοίνωσιν δι' ἐνθέρμου συγκαταθέσεως καὶ ἐκφράσεως τῆς πατροπαραδότου εὐγνωμοσύνης τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως. Ἀλλ' ἔδει κατ' ἀρχὰς νὰ ἐπιτευχθῇ σύμπραξις τῆς Ρουμανίας ἢ τῆς Βουλγαρίας. Ὑπέβαλε δὲ τὴν γνώμην ὅτι : «Συμμαχικὸν στράτευμα ὅπερ θὰ ἤρχετο εἰς Θεσσαλονίκην θὰ ἐπροξένει ἐντύπωσιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ θὰ ἔπειθεν αὐτήν, προκαλύπτον συγχρόνως καὶ τὴν Ἑλλάδα». Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παρὰ πάντων ἀποδεκτὴ καὶ συνεφωνήθη κατ' ἀρχὰς ὅπως ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία χορηγήσωσιν ἀνὰ μίαν Μεραρχίαν καὶ ἡ Ρωσσία 10 χιλ. ἀνδρῶν οὓς θὰ ἐξώπλιζον οἱ Σύμμαχοι.

Ἀλλ' ἡ μὲν Ρουμανία ἥτις εἶχε πικρὰν πεῖραν ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ 1878 τῆς Ρωσσικῆς πολιτικῆς, δὲν ἐδέχθη, μὴ ἐπιθυμοῦσα σύγκρουσιν Βαλκανικήν. Ἡ δὲ Βουλγαρία ἠρνήθη νὰ προελάσῃ πρὸς τὴν γραμμὴν Αἴνου-Μηδείας θέλουσα μό-

νον τὴν Μακεδονίαν, ἀμέσως καταλαμβανομένην ὑπὸ τῶν στρατευμάτων της καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἀποσπάσματος Συμμαχικοῦ.

Κατόπιν τούτων ὁ Βενιζέλος ἀπήντησεν: «Ὅ,τι ζητεῖτε παρ' ἡμῶν εἶναι ἀδύνατον, θὰ κατέληγεν εἰς τὴν αὐτοκτονίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Σερβίας. Θὰ ἦτο παραφροσύνη ἡ Ἑλλὰς νὰ προσέλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας, ἄνευ ἐξασφαλίσεώς της κατὰ τῶν Βουλγάρων».

Τὴν 28 Ἰανουαρίου 1915 ὁ Βενιζέλος καλέσας τὸν Ἐπιτελάρχην Συνταγμ.Μεταξᾶν ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν Ἀγγλικὴν πρότασιν καὶ ἐζήτησεν τὴν περὶ αὐτῆς γνώμην τοῦ Ἐπιτελείου.Ὁ Ἐπιτελάρχης ἀνέπτυξεν αὐτῷ σαφῶς καὶ καταλεπτῶς ἁπάσας τὰς δυσχερείας καὶ τοὺς κινδύνους οὓς θὰ ἐπείγετο αὕτη, συστήσας ὅπως ἡ Ἑλλὰς ἀποφύγῃ τὴν περιπέτειαν ταύτην. Ὁ Βενιζέλος ἐφάνη καταπεισθεὶς καὶ προσέθηκε τελευτῶν: «Ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ πολιτικὴ αὕτη εἶναι τυχοδιωκτικὴ ἀλλ' ἔχω πεποίθησιν εἰς τὸν καλόν μου ἀστέρα». Ἐν συσκέψει δὲ γενομένῃ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν μεταξὺ τοῦ Βενιζέλου, τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ Ντεβὶλ καὶ τοῦ Ἐπιτελάρχου Μεταξᾶ εἰς ἣν παρέστη καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις παρεπιδημῶν Γάλλος στρατηγὸς Πῶ καὶ ὅστις συζητήσας μετ' αὐτοῦ, ἀναπτύξαντος τὰς δυσχερείας τῆς βοηθείας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Σερβίαν παρὰ τὸν Δούναβιν ἐπὶ τοῦ χάρτου, εὑρέθη πληρέστατα μετ' αὐτοῦ σύμφωνος. Ὅτε ὁ Βενιζέλος ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν εἶπε: «Βλέπετε ποίαν γνώμην ἔχουσιν οἱ ἁρμόδιοι». Μετὰ τὴν σύσκεψιν ὁ στρατηγὸς Πῶ, παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ συνομιλήσας μετ' αὐτοῦ, τῷ ἐδήλωσεν ἀπεριφράστως: «Στρατιωτικῶς ἡ Ἑλληνικὴ ἀντίληψις εἶναι ὀρθὴ καὶ συνετή».

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἐγκαταλείπουσαι τὰς ὀχληρὰς μετὰ τῶν Βαλκανίων διαπραγματεύσεις ὡς μειούσας τὴν ὑπεροχὴν καὶ ἀξιοπρέπειάν των ἀπεφάσισαν νὰ δράσωσιν καὶ ἄνευ αὐτῶν κατὰ τῆς Τουρκίας ἐκβιάζουσαι τὰ Δαρδανέλλια καὶ καταλαμβάνουσαι τὴν Κωνσταντινούπολιν. Στρατιωτικὴ ἐπιχείρησις ὑψίστης σημασίας, ἥτις ἐπιτυγχάνουσα θὰ μετέβαλλεν ἅπασαν τὴν Ἀνατολικὴν σκηνοθεσίαν.

Δαρδανέλλια

Μέχρι τῆς Συνθήκης τῶν Ἀθηνῶν ἡ Ἑλλὰς ἔχουσα τὴν

κατὰ θάλασσαν ὑπεροπλίαν ἐγένετο κύριος καὶ πρώτιστος συντελεστὴς τῆς Βαλκανικῆς ἐποποιΐας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Βραζιλία ναυπηγοῦσα ἐν Ἀγγλίᾳ δύο θωρηκτά, διὰ λόγους οἰκονομικοὺς ἐπώλει ταῦτα πρὸ τῆς ναυπηγήσεώς των.

Ἡ νικήτρια Ἑλλὰς ἡ ὀφείλουσα νὰ ἀγοράσῃ ταῦτα ἐνισχυομένη κατὰ θάλασσαν ἀδιαφιλονικήτως πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ὑπάρξεώς της παρημέλησε τοῦτο ἐξ ἀπιστεύτου ἐπιπολαιότητος καὶ ἀξιομέμπτου ἀμελείας τοῦ Βενιζέλου.

Ἡ ἡττημένη ὅμως Τουρκία, ἐπωφεληθεῖσα τῆς παρουσιασθείσης πολυτίμου εὐκαιρίας ταύτης, ἔσπευσε πάσῃ θυσίᾳ καὶ ἠγόρασε ταῦτα ὧν ἡ ἀποπεράτωσις ὑπελογίζετο ὅτι θὰ συνετελεῖτο κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1914. Περίπτωσις ἥτις θὰ καθίστα ταύτην κυρίαν τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος.

Τότε ὁ Βενιζέλος ἀνανήψας ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς ἐπιπολαιότητος καὶ πρὸ τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος εὑρεθεὶς ἀπῆλθεν ἐσπευσμένως εἰς Εὐρώπην πρὸς εὕρεσιν προστάτου καὶ μὴ εὑρὼν τοιοῦτον ἐπέστρεψεν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1914 ἄνευ ἀποτελέσματος, μὴ εὑρίσκων δὲ πρὸς ἀγορὰν ἰσοδύναμα πρὸς τὰ Βραζιλιανὰ θωρηκτὰ ἠναγκάσθη νὰ ἀγοράσῃ τὰ γηραλέα Ἀμερικανικὰ «Λῆμνος» καὶ «Κιλκίς», μὴ δυνάμενα νὰ ἀντιταχθῶσι κατ' αὐτῶν.

Πρὸ τῆς διαμορφωθείσης κρισιμωτάτης καταστάσεως ταύτης, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου Συνταγ. Μεταξᾶς, μελετήσας ταύτην, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, «πρὸ τῆς μοιρολατρικῆς ἀδρανείας καὶ ἀναμονῆς, προτιμοτέρα ἦτο ἡ αἰφνιδία καὶ κεραυνοβόλος διὰ τῶν Δαρδανελλίων ἐπίθεσις κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς ἐξαναγκασμὸν τῆς Τουρκίας ὅπως ἀναγνωρίσῃ συμφέροντα πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμβιβασμὸν διὰ τὰς νήσους καὶ παραχώρησιν τῶν δύο Βραζιλιανῶν θωρηκτῶν. Ἐπιχείρησις παράτολμος καὶ δυσχερής, παρέχουσα ὅμως ἐλπίδας τινὰς ἐπιτυχίας. Διότι, δύο κακῶν προκειμένων, τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον».

Ἡ παρὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου Μεταξᾶ γενομένη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1914 μελέτη κατέληξεν εἰς τὸ λογικὸν συμπέρασμα ὅτι: «Ἐκβίασις τῶν Στενῶν διὰ στόλου οἷος ὁ Ἑλληνικὸς ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατος ἀλλὰ καὶ διὰ μεγαλειτέρου κατὰ πολὺ τούτου ἀπόπειρα θὰ κατέληγεν εἰς ἄφευκτον ἀποτυχίαν. Ὅτι μόνος τρόπος καταλήψεως αὐτῶν ἦτο ὁ δι' ἀποβάσεως εἰς τὴν Χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως.

»Πρώτιστος ὅμως καὶ ἀπαραίτητος ὅρος ἐπιτυχίας τῆς ἀποβάσεως καὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἦσαν ἡ ταχύτης, ἡ τελεία

μυστικότης κατὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ τὴν ἔναρξιν αὐτῆς καὶ ἀπόβασις αἰφνιδιαστική. Ἡ ἀπόφασις δὲ τῆς ἀποβατικῆς ἐπιχειρήσεως ἔδει νὰ ληφθῇ ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἐνάρξεώς της, καταβαλλομένης μεγίστης φροντίδος παρατάσεως τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων ὁμαλωτάτων, καὶ ἔναρξις αὐτῆς ἄνευ κηρύξεως πολέμου, ἐν πλήρει εἰρήνῃ, ἀποστρατεύσει καὶ ἀνυποψίᾳ τῆς Τουρκίας».

Ὁ Βενιζέλος παρεδέχθη τὸ σχέδιον τοῦτο ὅπερ ὅμως ἐγκατελείφθη, καθόσον, οὗτος ἀνελθών, εἰς τὸ βῆμα ἐπετέθη ἐν τῇ Βουλῇ δριμύτατα κατὰ τῆς Τουρκίας ἕνεκα τῶν διωγμῶν. Ἀποταθεὶς δὲ εἰς τὴν Σερβίαν ὅπως ἐνδεχομένως συνδράμῃ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τῆς Τουρκίας, ὡς εἶχεν αὕτη ὑποχρέωσιν ὑπὸ τῆς Ἑλληνοσερβικῆς Συνθήκης καὶ ἀρνηθεῖσαν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιζητήσῃ συνεννόησιν μετὰ τῆς Τουρκίας, καταλήξασαν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν κυριαρχίας τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῶν Νήσων Χίου καὶ Μυτιλήνης, ἐκδηλουμένην εἰς πληρωμὴν φόρου καὶ ἔγκρισιν παρὰ τοῦ Σουλτάνου τοῦ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος διοριζομένου Διοικητοῦ. Ἐπιπροσθέτως δὲ εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν, ἀνθελληνικὴν σκέψιν καὶ πρᾶξιν, τὴν ὁποίαν οὐδ' ὁ φανατικώτερος νεότουρκος καὶ τῶν Ἑλλήνων ὠμὸς διώκτης μέχρι τότε δὲν εἶχε φαντασθῆ, καὶ ἡ ὁποία μεταγενεστέρως ἔσχε τὴν ἐπελθοῦσαν ἐξέλιξιν καὶ ὀδυνηρὰν πραγματοποίησιν. Ἡ ἔκρηξις ὅμως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἀνέτρεψε ταύτας.

Κατ' Αὔγουστον 1914 ὁ Ναύαρχος Κάρ, Ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀγγλικῆς ἐκπαιδευτικῆς Ἀποστολῆς, κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεώς του ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἐπιτελάρχην Μεταξᾶν συνεζήτησε μετ' αὐτοῦ περὶ ἐνεργείας κατὰ τῶν Δαρδανελλίων, ὅστις διαφωνήσας πρὸς αὐτόν, ἀνέπτυξε τὰς γνωστὰς περὶ αὐτῆς γνώμας του, τὰς ὁποίας ἡ ἄμεσος πραγματικότης πληρέστατα ἐδικαίωσε.

Ἐπιχείρησις Δαρδανελλίων

Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τῶν Συμμάχων ὅπως ἐπιχειρήσωσι κατὰ τῶν Δαρδανελλίων, ὁ Βενιζέλος καλέσας τὴν 1 Μαρτίου 1915 τὸν Ἐπιτελάρχην Μεταξᾶν συνεζήτησε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ δίωρον περὶ τῆς συμμετοχῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος. Οὗτος ἀνέπτυξεν αὐτῷ εὐρέως καὶ σαφῶς ἅπαντας τοὺς κινδύνους οὓς θὰ ἐπήγετο διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ ἐκστρατεία αὕτη. Ὁ Βενιζέλος καταπεισθεὶς ὑπὸ τῶν προβληθέντων ἀδιασείστων τοῦ

Ἐπιτελάρχου ἐπιχειρημάτων,τελευτῶν, εἶπεν αὐτῷ.«Τὸ βλέπω, τὸ καλλίτερον τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ πράξωμεν εἶναι νὰ καθήσωμεν ἥσυχοι».

Τὴν ἐπομένην ἀφίκετο αἰφνιδίως ὁ ἐν Παρισίοις Πρεσβευτὴς Ρωμάνος, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὸν Βενιζέλον καὶ συνομιλήσας μετ' αὐτοῦ, τελικῶς τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι «οἱ ἐν Παρισίοις πολιτικοὶ θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς ὑπεκφεύγοντα». Ἐκ τῆς διαβεβαιώσεως ταύτης ἐπηρεασθεὶς ὁ Βενιζέλος ἤλλαξε γνώμην καὶ ἀπεφάσισε τὴν ἔξοδον, ἀποστείλας σχετικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βασιλέα, ἣν ἀναγνώσας οὗτος κατεπλάγη διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῆς νωποτάτης δηλώσεώς του, ἣν ἐποιήσατο οὗτος τὴν προηγουμένην πρὸς τὸν Ἐπιτελάρχην Μεταξᾶν καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Βενιζέλος καλέσας ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν ἀπόφασίν του, δοὺς εἰς ἀνάγνωσιν τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀποσταλεῖσαν ἐπιστολήν του. Ὁ Ἐπιτελάρχης ἀναγνοὺς καὶ ἐπιστρέφων ταύτην ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι, «διαφωνῶν, παραιτεῖται τῆς Ἀρχηγίας τοῦ Ἐπιτελείου». Μετὰ τὴν δήλωσιν ταύτην ὁ Βενιζέλος κάτωχρος συνώδευσε τὸν Ἐπιτελάρχην ἀπερχόμενον μέχρι τῆς θύρας τοῦ γραφείου του, ὅπου αἰφνιδίως ἐξαφθεὶς καὶ κατέρυθρος γενόμενος εἶπε ζωηρῶς κινῶν τὴν δεξιὰν μὲ τὸν δείκτην τεταμένον : «Θὰ κατακρίνω αὐστηρῶς τὴν πρᾶξιν σας ταύτην». Ὅστις ὁμοίως χειρονομῶν ἀπήντησεν αὐτῷ: «Καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀπαντήσω μετὰ τῆς αὐτῆς αὐστηρότητος». Καὶ ἀπῆλθε, μὴ συναντηθεὶς ἐφεξῆς μετ' αὐτοῦ.

Σύγκλησις Συμβουλίου τοῦ Στέμματος

Ὁ Βενιζέλος κηρυχθεὶς αἰφνιδίως καὶ ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν κατὰ τῶν Δαρδανελλίων ἐπιχείρησιν, ἐπηρεασθεὶς δὲ λίαν ἐκ τῆς παραιτήσεως τοῦ Ἐπιτελάρχου Μεταξᾶ, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Βασιλέως τὴν σύγκλησιν Συμβουλίου τοῦ Στέμματος, ἀπαρτισθησομένου ἐκ τῶν διατελεσάντων Πρωθυπουργῶν καὶ Ἀρχηγῶν Κόμματος πολιτικῶν ἀνδρῶν, ὅπως, ἐξεταζομένου ἐπισταμένως τοῦ ζητήματος, ἀκουσθῶσι καὶ αἱ ἐπίσημοι αὐτῶν γνῶμαι.

Ὁ Βασιλεύς,προθύμως ἀποδεχθεὶς τὴν αἴτησιν ταύτην τοῦ Πρωθυπουργοῦ, συνεκάλεσε Συμβούλιον τοῦ Στέμματος, δὶς συνεδριάσαν, εἰς ὃ παρεκάθησαν οἱ πρώην Πρωθυπουργοὶ Δραγούμης, Μαυρομιχάλης, Ράλλης, Θεοτόκης, Ζαΐμης καὶ οἱ Γούναρης καὶ Καλογερόπουλος.

Πρώτη Συνεδρίασις

Τὴν πρωΐαν τῆς 3 Μαρτίου 1915 συνῆλθε τὸ Συμβούλιον τοῦ Στέμματος εἰς πρώτην συνεδρίαν, καθ' ἣν ὁ Βενιζέλος ἀνέπτυξεν εὐγλώττως καὶ μετ' ἐξάρσεως τοὺς λόγους τοὺς ἐπιβάλλοντας, κατὰ τὴν γνώμην του, τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν κατὰ τῶν Δαρδανελλίων ἐκστρατείαν δι' ἑνὸς Σώματος Στρατοῦ καὶ δι' ὁλοκλήρου τοῦ Στόλου.

Τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου, μηδὲ καὶ τοῦ Θεοτόκη ἐξαιρουμένου, τοῦ θεωρουμένου, ἀνακριβῶς, ὡς Ἀρχηγοῦ τῆς Γερμανοφίλου μερίδος, προεξάρχοντος τοῦ Ράλλη ἐκ τῆς εὐγλωττίας τοῦ Βενιζέλου ἐνθουσιασθέντα καὶ παρασυρθέντα συνεφώνησαν μὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ παρώτρυναν ζωηρῶς καὶ ὁμοθύμως τὰν Βασιλέα νὰ ἀποδεχθῇ ταύτην, ὅστις οὐδὲν ἀποφασίσας ἔλυσε τὴν συνεδρίασιν. Κατ' αὐτὴν ὁ Θεοτόκης ἐξέφρασε πρὸς τὸν Βενιζέλον τὴν ζωηροτάτην ἀπορίαν του διὰ τὴν ἀπουσίαν ἐκ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐπιτελάρχου, τῶν πάντων ἁρμοδιωτέρου.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης ὁ Ρωμάνος μεταβὰς παρὰ τῷ ὑποστρατήγῳ Δούσμανη συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ, εἶτα ἀμφότεροι μεταβάντες εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν συνωμίλησαν μετὰ τοῦ, Βενιζέλου, ὅστις, ἐπὶ τῇ παραδοχῇ τοῦ δευτέρου συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐπιχείρησιν γνώμης αὐτοῦ, ἀνεφώνησε: «Τοιοῦτον θέλω τὸν Ἐπιτελάρχην». Τὸ ἀπόγευμα δὲ ἐκοινοποιήθη τὸ Διάταγμα τοῦ διορισμοῦ του ὡς Ἐπιτελάρχου.

Δευτέρα Συνεδρίασις

Τὴν πρωΐαν τῆς 5 Μαρτίου συνῆλθε τὸ Συμβούλιον τοῦ Στέμματος εἰς δευτέραν συνεδρίασιν, ἐν ᾗ παρέστη καὶ ὁ Ἐπιτελάρχης Δούσμανης, καθ' ἣν ὁ Βενιζέλος ἀγορεύσας, τῇ ὑποδείξει τοῦ Ἄγγλου Στρατ. Ἀκολούθου Συνταγ. Κάνιγκαν, ἀντὶ τοῦ ἑνὸς Σώματος Στρατοῦ ἐζήτησε μίαν μόνον Μεραρχίαν, δηλώσας ὅτι δὲν ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Ἐπιτελείου, διότι ἡ μία Μεραρχία ἥτις θὰ συμμετάσχῃ τῆς ἐπιθέσεως ἀφαιρουμένη ἀπὸ τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας θὰ ἀνεπληροῦτο διὰ μιᾶς ἐφεδρικῆς, καὶ προσθέσας ὅτι ἡ ὑποχώρησίς του αὕτη ἦτο ἡ τελευταία εἰς ἣν ἠδύνατο νὰ συγκατατεθῇ.

Ἡ ἐπακολουθήσασα δὲ ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως τοῦ τέως Ἐπιτελάρχου Συνταγ. Μεταξᾶ καὶ τὰ ἀναγραφόμενα ἐν αὐτῇ

θετικὰ καὶ ἀπρόσβλητα ἐπιχειρήματα, ἐφ' ὧν ἐρωτηθεὶς ὁ 'Επιτελάρχης Δούσμανης ἀπήντησε χαμηλοφώνως δι' ἀνάρθρων καὶ ἀκατανοήτων φθόγγων, πρὸς γρυλλισμόν, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Σ. Δραγούμη, προσομοιαζόντων, κατετάραξαν τὸ Συμβούλιον. Ἕνεκα δὲ καὶ τῶν γνωσθεισῶν διαθέσεων τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως, ἐγνωμάτευσε σύσσωμον ὅτι : «Ἔδει νὰ παραμείνῃ ἡ Ἑλλὰς τηροῦσα ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν οὐδετερότητα».

Ὁ Βενιζέλος δηλώσας ὅτι αἱ πεποιθήσεις του περὶ τοῦ θέματος παραμένουσιν ἀδιάσειστοι καὶ ἀμείωτοι, καὶ συστήσας νὰ ζητήσωσι παρὰ τῆς Γερμανίας ἀνταλλάγματα διὰ τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἑλλάδος, προσέθηκεν ὅτι :«ἠδυνάτει νὰ ὑποσχεθῇ τὴν κοινοβουλευτικήν του ὑποστήριξιν εἰς διάδοχον Κυβέρνησιν ἐφαρμόζουσαν πολιτικὴν οὐδετερότητος, συμβουλεύσας τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς».

Μετὰ ταῦτα ἡ συνεδρίασις ἐλύθη, τοῦ Βασιλέως δηλώσαντος ὅτι ἐπεφυλλάσσετο νὰ ἐκφέρῃ τὴν τελικὴν ἀπόφασίν του τὴν ἐπομένην. Μετὰ νέαν δὲ μελέτην ἐνδελεχῆ τοῦ θέματος, πεισθεὶς ἀδιστάκτως ὅτι «ἡ ἀποδοχὴ τῆς γνώμης τοῦ Βενιζέλου θὰ παρέσυρε τὴν Ἑλλάδα εἰς ἀνεπανόρθωτον καταστροφήν», ἀπέρριψε κατηγορηματικῶς ταύτην.

Ὁ Βενιζέλος τὴν 6 Μαρτίου ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἵνα μάθῃ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βασιλέως. Κατὰ τὴν συνομιλίαν των, ἀντιληφθεὶς ὅτι αὕτη ἦτο ἀρνητική, εἶπεν εἰς τὸν ἱστάμενον πρὸ τοῦ παραθύρου καὶ σιωπηρῶς ἀτενίζοντα πρὸς τὸν κῆπον Βασιλέα : «Μεγαλειότατε ! Βλέπω ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν».Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησεν: «Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου εἴμεθα σύμφωνοι». Μεθ' ὃ ἀπελθὼν τῶν Ἀνακτόρων συνεκάλεσε τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον εἰς ὃ ἐξέθηκε τὰ γεγονότα, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ὁποίου μεταβὰς εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ ὑπερτάτῃ προσοχῇ τῶν Βουλευτῶν ἐποιήσατο τὴν ἑξῆς δήλωσιν: «Τοῦ Ἄνακτος μὴ ἐγκρίναντος τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποβάλωμεν τὴν παραίτησιν ἡμῶν». Τὴν δήλωσιν ταύτην ἀπεδέχθη ἡ Βουλὴ μετ' εὐνοήτου συγκινήσεως καὶ ζωηροτάτων σχολίων.

Πρὶν δὲ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ Βασιλέως, ὁ Βενιζέλος ἔσπευσε νὰ τηλεγραφήσῃ πρὸν τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Παρισίοις Πρεσβείαν τὰ ἑξῆς :

«Κατὰ τὴν φυσικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀλληλεγγύης τῶν Δυνάμεων τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ἔκρινεν ὅτι αἱ ἀ-

ναληφθεῖσαι ἐπιχειρήσεις εἰς τὰ Δαρδανέλλια παρεῖχον αὐτῇ τὴν εὐνοϊκὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσῃ δι' ἔρχων τὰ αἰσθήματα τὰ ἐμπνέοντα αὐτὴν ὑπὲρ τῶν Συμμάχων, διότι χωρὶς νὰ ἔχωμεν βλέψεις ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Στενῶν, ἔχομεν τοιαῦτα συμφέροντα ἐν αὐτῇ ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ ὥστε δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἀδιαφορήσωμεν διὰ τὸν διακανονισμόν των.

»Ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος, ὅπως συμπράξῃ μετὰ τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων διὰ τοῦ Στόλου καὶ μιᾶς Μεραρχίας, τοῦ στρατοῦ παραμένοντος ἀθίκτου ἐν τῇ Βουλγαρικῇ μεθορίῳ. Τὸ σχέδιον τοῦτο ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Βασιλέως, ὅστις τῇ ὑποδείξει τῆς Κυβερνήσεως συνεκάλεσε τοὺς πρώην Πρωθυπουργοὺς εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ Στέμματος. Συνεκροτήθησαν δύο συνεδριάσεις. Ἂν καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς δὲν ἔδωκεν ἀκόμη τὴν ἔγκρισίν του εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο, σᾶς ἀνακοινῶ τὰ προηγούμενα ὑπὸ τίτλον πληροφορίας, ἵνα τὰ κοινοποιήσητε ἐμπιστευτικῶς εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ε. Βενιζέλος»

Ἀναπόφευκτοι συνέπειαι τῆς Βενιζελικῆς προτάσεως

Οἱ Τοῦρκοι προειδοποιηθέντες διὰ τοῦ βομβαρδισμοῦ τῆς 21 8)βρίου 1914 καὶ ἔχοντες ὅλον τὸν απαιτούμενον χρόνον, ὠργάνωσαν ἅπασαν τὴν γραμμὴν τῶν ὀχυρῶν, καὶ συνήθροισαν 200 χιλ. ἀνδρῶν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τῆς κατὰ θάλασσαν δὲ προσβολῆς ἀποτυγχανούσης, ἔδει νὰ συνδυασθῇ αὕτη δι' ἀποβάσεως ἐν Θράκῃ, ἥτις θὰ ἀπῄτει ἰσχυρὰν δύναμιν, ἐνῷ οἱ Σύμμαχοι ἐπὶ τοῦ παρόντος διέθετον μόνον περὶ τὰς 20 χιλ. ἀνδρῶν.

Ἐὰν λοιπὸν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὴν ἐπίμονον γνώμην τοῦ Βενιζέλου συμμετεῖχε τῆς ἐπιθέσεως, τὴν μίαν Μεραρχίαν αὐθωρεὶ καταστρεφομένην κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην θὰ ἠκολούθει τμηματικῶς εἰς τὸν ὁριστικὸν ἄδοξον καὶ ἀνωφελῆ ὄλεθρον καὶ ὁ ὑπόλοιπος στρατὸς μετὰ τοῦ Στόλου.

Ὡς δὲ ὀρθότατα παρετήρησε καὶ ὑπεστήριξεν ἐν σχετικῇ συζητήσει ὁ Βασιλεύς,ἡ ἐπιχείρησις αὕτη εἶχε τὸ πρωτοφανὲς καὶ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ὅτι: «Εἴτε ἐπετύγχανε, εἴτε ἀπετύγχανε, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐξήρχετο ταύτης ἀφαντάστως καὶ ὁριστικῶς ἐξημιωμένη καὶ αὐτόχρημα κατεστραμμένη».

Διότι, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει δι' ὁλοκληρωτικῶν Ἑλληνικῶν θυσιῶν κατὰ ξηράν τε καὶ θάλασσαν θὰ ἀπώλετο ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ Κωνσταν-

τινούπολις, καὶ μετ' αὐτῆς καὶ σημαντικὴ ἐνδόχωρα ἐν Θράκῃ καὶ Μ. Ἀσίᾳ πρὸς φύλαξιν τῶν Στενῶν ὑπὸ τῶν Ρώσσων κατεχομένων.

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, τῇ καὶ βεβαιοτάτῃ περιπτώσει, θὰ κατεστρέφετο ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς στρατός, ὀλιγαριθμότερος τοῦ ἀπολεσθέντος Συμμαχικοῦ, ὡς καὶ ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος κατὰ πολὺ ὀλιγαριθμότερος καὶ ἀσθενέστερος τοῦ ἀπολεσθέντος Συμμαχικοῦ. Ἐνῷ ἡ Βουλγαρία ἐν ἑκατέρᾳ τῶν περιπτώσεων θὰ παρέμενεν οὐδετέρα, ἀκεραία καὶ σῶα, ἑκάτερος δὲ τῶν ἀντιπάλων θὰ ἐτεμάχιζε προθύμως καὶ εὐχαρίστως τὴν ἀνίσχυρον Ἑλλάδα ἵνα διὰ τῶν τμημάτων αὐτῆς προσεταιρισθῇ ταύτην προσφέρουσα ἡ μὲν Συνεννόησις μέχρι Λαρίσσης ἡ δὲ Γερμανία μέχρι Λαμίας. Ἐπιπροσθέτως δέ, καταλαμβανομένης τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Στενῶν ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, ἡ Ἀγγλία ἀσφαλῶς καὶ ἀναποδράστως, ἵνα μειώσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν μεγάλην σημασίαν καὶ σοβαρότητα καὶ τὰς ποικίλλας συνεπείας τῆς Ρωσσικῆς ἐγκαταστάσεως καὶ κατοχῆς ταύτης, θὰ κατελάμβανε μονίμως καὶ ἐσαεὶ τὰς πρὸ τῶν περιμαχήτων Στενῶν νήσους Χίον, Λέσβον καὶ λοιπάς.

Τὰς συνεπείας τὰς τοιαύτας καὶ τὰς τοσαύτας τῆς μεγαλοφυοῦς πολιτικῆς καὶ τῶν μεγαλουργῶν σχεδίων τοῦ Βενιζέλου ἐπρόλαβε καὶ ἐματαίωσεν ἡ ὀξυδέρκεια, ἡ ἐπιμονή, καὶ ἡ φιλοπατρία τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ἀπάντησις τῶν Συμμάχων

Εἰς τὴν ἀφιλοκερδῆ προσφορὰν τοῦ Ἑλληνικοῦ αἵματος πρὸς ἐξυπηρέτησιν ξένων σκοπῶν καὶ συμφερόντων, αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἔδωκαν τὰς ἑπομένας κατὰ βάσιν ἀρνητικὰς ἀπαντήσεις, ὡς ἀπαντᾷ τις εἰς κόλακα καθιστάμενον φορτικὸν καὶ ἀηδῆ διὰ τῆς προθύμου παροχῆς τῶν ὑπηρεσιῶν του, διαβιβασθείσας παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.

«Παρίσιοι 5 Μαρτίου 1915. Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Ἀθήνας.
Ἀριθ. 169 ἐμπιστευτικόν.

Ὁ κ. Μαρζερὶ—Διευθυντὴς τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας—μοὶ ἀπήντησεν ὅτι: «Ἡ ἐπίθεσις τῶν Δαρδανελλίων ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Μεγάλου πολέμου καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος δὲν δύναται νὰ ἦναι μερική, ἀλλὰ δέον νὰ γενικευθῇ δι' ὅλον τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας.

Ἡ ἰδέα αὕτη καθ' ὑπόδειξιν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἀνεπτύχθη εἰς δύο ἄρθρα τοῦ «Χρόνου».

Σισελιάνος»

«Πετρούπολις 5 Μαρτίου 1915. Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Ἀθήνας.
Ἀριθ. 400 ἐμπιστευτικόν.

Ὁ κ. Σαζόνωφ μοὶ ἀπήντησεν ὅτι: «Ὅπως ἐτηλεγράφησεν καὶ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Ρῶσσον Πρευβευτήν, ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις δὲν ἦτο τῆς γνώμης ὅτι, ἡ συνδρομή μας ἦτο ἀναγκαία διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Δαρδανελλίων, ὅτι τὸ ζήτημα τῶν Στενῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ ρυθμισθῇ ὑπὸ μόνων τῶν Δυνάμεων τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως καὶ ἄνευ ἀναμίξεως τρίτων, καὶ ὅτι ἡ Ρωσσία δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν εἴσοδον τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ ἄποψίς του εἶναι ὅτι, ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον δὲν εἶναι ἐπαρκὴς καὶ ὅτι πρέπει νὰ κηρύξωμεν τὸν πόλεμον καὶ κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ κατὰ τῆς Γερμανίας. Μοὶ εἶπεν ἐπίσης ὅτι αὐτὸς προσωπικῶς ἦτο πεπεισμένος ὅτι δὲν ἔχομεν οὐδεμίαν βλέψιν ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ πεισθῇ καὶ ἡ κοινὴ Ρωσσικὴ γνώμη, τοῦθ'ὅπερ ἠνάγκαζε τὴν Ρωσσίαν νὰ μὴ ἐπιθυμῇ τὴν Ἑλληνικὴ σύμπραξιν εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ι. Δραγούμης»

«Λονδῖνον 6 Μαρτίου 1915. Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Ἀθήνας.
Ἀριθ. 1043 Ἐμπιστευτικόν.

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις θὰ ἀναμείνῃ τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν ἥτις θὰ ληφθῇ εὐθὺς ὡς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκφέρῃ τὴν γνώμην του, καὶ ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἡ Ἀγγλία θὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν δύο Συμμάχων της.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν γενομένη ὑποδοχὴ πρὸς τὴν ἀνακοίνωσίν μας δὲν μοὶ ἐφάνη πολὺ θερμή.

Γεννάδιος»

Τὴν 5 Μαρτίου 1915 ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Συμμάχους τὴν ἑξῆς διακοίνωσιν:

«Διὰ λόγους πολιτικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἑλληνικῆς Σημαίας ἐν Κωνσταντινουπόλει θὰ παραγάγῃ ἐν Ρωσσίᾳ ζωηρὰν ἐντύπωσιν, ἀνησυχίαν καὶ ἐξερεθισμόν. Οἱ Βούλγαροι θὰ τὸ λάβωσιν ὡς πρόσχημα διὰ νὰ καταλάβωσι τὴν Ραιδεστόν. Οἱ Ρουμάνοι θὰ θελήσωσιν ὡσαύτως νὰ ἀναμιχθῶσι. Ἡ Ἰταλία πιθανῶς θὰ προσφέρῃ ὡσαύτως τὴν συνδρομήν της. Ὁ Πάπας, αὐτὸς οὗτος, ἀπαιτεῖ ἤδη τὴν Ἁγ. Σοφίαν, τῆς τελευταίας λεγομένης, λειτουργίας ἐν αὐτῇ τὴν 29 Μαΐου 1453 ὑπηρξάσης λειτουργίας Καθολικῆς.

Ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις δίδει ἄρα μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν μὴ παρέμβασιν οὐδενὸς ἐν τῇ τόσῳ οἰκείᾳ καὶ ἐμπίστῳ Τριάδι τῶν Συμμάχων Δυνάμεων. Ἡμεῖς οἱ τρεῖς εἴμεθα βέβαιοι νὰ συνεννοη

θῶμεν, εἶναι ἀδιάφορον ἐπὶ ποίου θέματος. Τί θὰ συνέβαινεν ἐὰν ξένοι παρεισέδυον μεταξὺ ἡμῶν; Ἡ Γερμανικὴ διπλωματία θὰ προσεπάθει ταχέως νὰ ἐπωφεληθῇ.

Σαζώνωφ»

Ὁ Ρῶσσος ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὴς Πρίγκηψ Δεμίδωφ ἔλαβε σχετικῶς τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα, ὅπερ ἔσπευσε νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Βενιζέλον.

«Πετρούπολις 4 Μαρτίου 1915.

Κατ' οὐδένα ἀπολύτως λόγον δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν συμμετοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν εἰς Κωσταντινούπολιν εἴσοδον τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων.

Σαζώνωφ»

Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Πολίτου, ἔκαμε λόγον αὐτῷ περὶ μεγάλων παραχωρήσεων ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἀλλὰ διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν προσέθηκε: «Προτιμῶμεν νὰ μὴν ἔλθητε, διότι θὰ ἦτο μετὰ ταῦτα ὀδυνηρὸν δι' ὑμᾶς, καὶ δυσάρεστον δι' ὅλους νὰ σᾶς ἐξαναγκάσωσεν νὰ ἀπέλθητε ἐκεῖθεν».

Πρὸς περισσοτέραν δὲ ἀσφάλειαν καὶ ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως, ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις πιέζει τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Γαλλικὴν μέχρις ἀπειλῆς ἀποχωρήσεως ἀπὸ τῆς Συμμαχίας, ἐξαναγκάσασα ταύτας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκβιάσεως τῶν Δαρδανελλίων νὰ ἀναγνωρίσωσιν ὁλοσχερῶς τὰς Ρωσσικὰς ἀξιώσεις αἵτινες ἀπετέλουν τὸν σκοπὸν τῆς Ρωσσικῆς πολιτικῆς, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Πέτρου, ὑπογραφείσης τῆς σχετικῆς Συμβάσεως τὴν 4 Μαρτίου 1915 ἐν Λονδίνῳ δι' ἧς παρεχωρεῖτο τῇ Ρωσσίᾳ: «Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ Δ. ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου, τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ τῶν Στενῶν τῶν Δαρδανελλίων, ἡ Μ. Θράκη μέχρι τῆς γραμμῆς τοῦ Αἴνου—Μηδείας, ἡ παραλία τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ τοῦ Βοσπόρου, ποταμοῦ Σαγγαρίου καὶ σημείου τινὸς τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας, καθοριζομένου ἀργότερον, αἱ Νῆσοι τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ αἱ Νῆσοι Ἴμβρος καὶ Τένεδος».

Διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης δὲ συμφωνίας τοῦ Γάλλου Ἀντιπροσώπου Ντουμὲρκ ἐν Πετρουπόλει, ἐπεβεβαιοῦτο ἡ ἀνωτέρω Συμφωνία καὶ διεμοιράσθη ἡ Μ. Ἀσία, παραχωρουμένης τῇ Ρωσσίᾳ τῆς Τραπεζοῦντος, τοῦ Ἐρζερούμ, τοῦ Βὰν καὶ τοῦ Βιτλίς. Τῇ Γαλλίᾳ τῆς Συρίας καὶ τοῦ Νομοῦ τῶν Ἀδάνων. Τῇ Ἀγγλίᾳ τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Παλαιστίνης.

Ἐπὶ τῷ σπουδαίῳ δὲ γεγονότι τούτῳ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας ἀπέστειλε τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ Ρῶσσον Πρεσβευτήν:

«Α. Ε. Κόμητα Μπέντερτωφ. Πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας. Λονδῖνον. Πετρούπολις 7 Μαρτίου 1915. Ἀριθ. 1264. Ἄκρως ἐμπιστευτικόν.

Κατόπιν τῆς λήψεως τοῦ κειμένου τοῦ Ἀγγλικοῦ Ὑπομνήματος, εὐαρεστηθεῖτε νὰ ἐκφράσητε εἰς τὸν κ. Γκρέϋ τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν πλήρη καὶ ὁριστικὴν παραδοχὴν ὑπὸ τῆς Μ. Βρεττανίας τῆς συμφώνου πρὸς τὰς Ρωσσικὰς ἀξιώσεις λύσεως τοῦ ζητήματος τῶν Στενῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Σαζώνωφ»

Ἤτοι: Τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς καθ' ἣν ὁ Βενιζέλος παρῃτεῖτο, ἀφοῦ τὴν προηγουμένην αὐθορμήτως καὶ ἄνευ προσκλήσεως παρ' αὐτῶν, παρεκάλει τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως νὰ δεχθῶσι τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν κατὰ τῶν Δαρδανελλίων ἐπιχείρησιν.

Ὅταν δὲ ὁ Θεοτόκης ἐπληροφορήθη τὴν πρότασιν ταύτην, ἵνα καταλάβωμεν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀνέκραξεν: «οἱ Σύμμαχοι εἶναι παράφρονες, ἢ ὁ Βενιζέλος εἶναι ἠλίθιος, διὰ νὰ φαντάζεται ὅτι: Ἐπὶ 40 ἔτη προητοιμάζοντο οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ μάχονται τώρα αἱματηρότατα διὰ νὰ τὴν προσφέρωσιν ὡς πρωτοχρονιάτικον εἰς αὐτὸν δῶρον. Ὡς δὲ ὁ Ἄγγλος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσε βραδύτερον:«Οὐδέποτε ἐγένετο μνεία εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἦτο παραλογισμὸς καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόνοια ὅτι παρομοία προσφορὰ ἐγένετο ἢ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ».

Πρότασις ἐνεργείας τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος κατέστρωσε τὸ ἑπόμενον σχέδιον ἐνεργείας, ὅπερ ἔθηκεν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τῶν Συμμάχων.

«Ἀποβίβασις εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ξηροῦ πρὸς πλευροκόπησιν ἐνδεχομένως τῶν συγκεντρώσεων τοῦ πολεμίου ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. Συγχρόνως ὁ στόλος θὰ ἐφείλκυε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ διὰ πλεύσεως προσποιητῆς πρὸς τὰ πλέον προκεχωρηκότα σημεῖα τῆς ἀκτῆς καὶ διὰ σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ τῶν ἐξωτερικῶν πυροβολείων τῶν Δαρδανελλίων. Εἶτα διάθεσις ἰσχυρᾶς δυνάμεως πρὸς προστασίαν τοῦ φι-

λίου δεξιοῦ ἀπὸ πάσης ἐνδεχομένης ἐπιθέσεως ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως ἐπαιρομένης, καὶ διὰ τῶν ὑπολοίπων δυνάμεων προέλασις εὐθὺ καὶ ραγδαίως κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

»Ἐν προκειμένῳ δὲ κατὰ τὴν συμμαχικὴν ἐνέργειαν θὰ ἐλάμβανε μέρος ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἡνωμένος μετὰ τοῦ Συμμαχικοῦ ὑπὸ τὴν Ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἡ δὲ Βουλγαρία διὰ τελεσιγράφου τῶν Συμμάχων θὰ προσεκαλεῖτο κατηγορηματικῶς νὰ καθορίση τὴν θέσιν της. Καὶ ἂν μὲν παρεδέχετο νὰ συμπράξη, ὁ στρατὸς αὐτῆς, ἑνούμενος μετὰ τοῦ Ἑλληνοσυμμαχικοῦ θὰ ἐβάδιζε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἂν δὲ ἠρνεῖτο θὰ προσεβάλλετο πρῶτον αὐτὴ καὶ εἶτα τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα θὰ ἐστρέφοντο κατὰ τῆς Τουρκίας».

Ἐὰν οἱ Σύμμαχοι δὲν ἀπέρριπτον ἀλλ' ἀπεδέχοντο τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ὡς καὶ τὸν τρόπον ἐνεργείας αὐτοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας, δὲν θὰ συνέβαινον τὰ διαπραχθέντα κολοσσιαῖα σφάλματα τὰ ἀγαγόντα εἰς τὴν πρωτοφανῆ ἀποτυχίαν. Τὰ Στενὰ θὰ ἐξεβιάζοντο καὶ θὰ προελαμβάνετο ἡ κατάρρευσις Ρωσσίας καὶ Ρουμανίας, ἐφοδιαζομένων διὰ τοῦ Εὐξείνου, ἡ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου θὰ καθίστατο εὐχερεστέρα καὶ ὀλιγοδαπανωτέρα καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ σημαντικώτερα καὶ στερεώτερα τῶν ἐπιτευχθέντων.

Ἐνέργεια τῶν Συμμάχων

Οἱ Σύμμαχοι, ἀπορρίψαντες τὴν ἀνωτέρω πρότασιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐκβιάσεως τῶν Στενῶν διὰ μόνου τοῦ Στόλου, ὁλοσχερῶς παριδόντες τὸ θεμελιῶδες δόγμα τῆς Στρατηγικῆς καθ' ὅ: «Ὁ Πρωταρχικὸς ὅρος τῆς ἐπιτυχίας πάσης πολεμικῆς πράξεως εἶναι, ὁ πολέμιος νὰ διατελῇ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν σχεδίων τοῦ ἀντιπάλου, τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ καὶ τοῦ χρόνου ἐκτελέσεως αὐτῆς».

Αἱ προορισθεῖσαι διὰ τὴν ἐκβίασιν τῶν Στενῶν ναυτικαὶ συμμαχικαὶ δυνάμεις ἐτέλουν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἄγγλου Ἀντιναυάρχου Ρόμπεκ.

Τὴν 21 8]βρίου 1914 συμμαχικὴ Μοῖρα θωρηκτῶν ἐνήργησε βομβαρδισμὸν κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς εἰσόδου τῶν Στενῶν Κοὺμ-Καλέ, ὅστις ὑπῆρξε τὸ ἠχηρότατον εἰδοποιητήριον σάλπισμα τῶν μελλόντων γενέσθαι.

Μετὰ ἀπραξίαν δὲ μετ' αὐτὸν τετράμηνον περίπου, ὁ

μέγας συμμαχικὸς Στόλος ἀπὸ τῆς 19 Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 18 Μαρτίου 1915 ἐνήργησεν ἐπανειλημμένους σφοδροὺς ἀλλ' ἀκάρπους βομβαρδισμοὺς σχόντας ἀλλεπάλληλα σοβαρὰ συμμαχικὰ ἀτυχήματα, μεθ' οὓς ὁ 'Αρχιναύαρχος Ρόμπεκ πεισθεὶς ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι αἱματηρῶς ἐματαιοπόνει ἀνακρούσας πρύμναν ἐπανέπλευσε πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Στενῶν, διακόψας ἀδόξως τὸν ἀγῶνα.

Οἱ Τοῦρκοι κατὰ τὴν τετράμηνον ταύτην συμμαχικὴν ἀπραξίαν ἐπεσκεύασαν καὶ ἐνίσχυσαν ἰσχυρῶς τὰ παράκτια φρούρια καὶ συνεκέντρωσαν ἐν τῇ Χερσονήσῳ τῆς Καλλιπόλεως ὑπὸ τὸν Γερμανὸν Στρατηγὸν Λίμαν Φὸν Σάντερς τὴν Ε' Στρατιὰν ἐξ 6 Μεραρχιῶν πεζικοῦ καὶ μιᾶς Ταξιαρχίας Ἱππικοῦ ἀνερχομένας εἰς 200 χιλ. ἀνδρῶν, ἀποτελέσασαν δύο Σώματα στρατοῦ τὸ ἓν ὑπὸ τὸν 'Εσσὰτ Πασσᾶν τὸν ἀνδρεῖον τῶν 'Ιωαννίνων ὑπερασπιστήν, τὸ δέ, ὑπὸ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βεχὴπ Πασσᾶν, τὸν δεξιὸν τῶν ὀχυρῶν τοὺ Μπιζανίου διοικητήν, τοῦ ὁποίου μίαν τῶν Μεραρχιῶν διῴκει ὁ Μουσταφᾶ Κεμὰλ ὁ ἀδόκητος νικητὴς του Μικρασιατικοῦ πολέμου. Οἱ δὲ Γερμανοὶ Ναύαρχοι Σοῦχον καὶ 'Ονζεντὸμ ἀνέλαβον ὁ μὲν τὴν 'Αρχηγίαν τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, ὁ δὲ τὴν Διοίκησιν τῶν ἐπακτίων ὀχυρῶν τῶν Δαρδανελλίων.

Μετὰ τὴν παταγώδη καὶ ὀδυνηροτάτην ἀποτυχίαν τῆς μεμονωμένης κατὰ θάλασσαν ἐνεργείας,ἐκτελεσθεῖσαν εἰς ἐποχὴν λίαν ἀνώμαλον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ σταθεροποιουμένην περὶ τὰ μέσα 'Απριλίου, οἱ Σύμμαχοι ἀπεφάσισαν νὰ συνδυάσωσι ταύτην καὶ δι' ἀποβάσεως. Πρὸς τοῦτο συνεκεντρώθη ἐν Λήμνῳ Συμμαχικὸν ἀποβατικὸν σῶμα, ἀνερχόμενον εἰς 80 χιλ. ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ἄγγλον Στρατηγὸν Ἄμιλτον.

Αἱ ἀπὸ 25 'Απριλίου μέχρι τῶν ἀρχῶν 'Ιουνίου ἐνεργηθεῖσαι ἀποβάσεις καὶ αἱ συναφθεῖσαι αἱματηρόταται τρεῖς μάχαι, τῆς Κριθιᾶς ἐπωνομαζόμεναι, εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα κατέληξεν, παυσάσης πάσης περαιτέρω σοβαρᾶς ἐνεργείας.

'Αφιχθεισῶν νέων ἰσχυρῶν Συμμαχικῶν ἐνισχύσεων, ἐνηργήθησαν αἱματηρόταται ἐπιθέσεις ἀπὸ τῆς 21 'Ιουνίου μέχρι τῆς τοῦ Κερεβὶς-Ντερὲ ἐπωνομαζομένης τῆς 13 'Ιουλίου, αἵτινες ἔσχον τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν προηγουμένων λυπηρὸν ἀποτέλεσμα.

Προστεθεισῶν νέων ἰσχυρῶν Συμμαχικῶν ἐνισχύσεων, ἐνηργήθη ἡ ἰσχυρὰ ἐπίθεσις, τῆς Σούβλας ἐπωνομαζομένη. 'Αλλ' ἅπασαι αἱ μέχρι τέλους Αὐγούστου 1915 ἀπόπειραι τῶν Συμμάχων ἀπέβησαν ὁμοίως αἱματηρότατα ἄκαρποι.

Μετὰ τὰς συνεχεῖς κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηρὰν συ-

χνὰς καὶ καταστρεπτικὰς ἀποτυχίας ταύτας καὶ ἐπιτόπιον ἐπιθεώρησιν καὶ μελέτην τῶν Δαρδανελλίων ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Ἀρχιστρατήγου Λόρδου Κίτσενερ, ἀπεφασίσθη ἡ ἐκκένωσις αὐτῶν, συντελεσθεῖσα τὴν 8 Ἰανουαρίου 1916, ἄνευ οὐδεμιᾶς Τουρκικῆς παρενοχλήσεως.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Συμμάχων κατὰ ξηρὰν ἀνῆλθον, κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἀγγλίας, εἰς τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς: Ἀξιωματικοὶ νεκροὶ 1.745. Τραυματίαι 3.143. Ἐξαφανισθέντες 353. Ὁπλῖται νεκροὶ 26.455. Τραυματίαι 74.752. Ἐξαφανισθέντες 19.901. Ἀποθανόντες ἐξ ἀσθενειῶν 98.032. Τὸ ὅλον 234.381. Αἱ δὲ Τουρκικαὶ εἰς 55 χιλ. νεκροὺς καὶ 100 χιλ. τραυματίας, κατὰ τὴν ἐπίσημον Τουρκικὴν ἀνακοίνωσιν.

Κατὰ θάλασσαν: Γαλλικαί, 1 Θωρηκτὸν καὶ 4 ὑποβρύχια. Ἀγγλικαί, 5 θωρηκτὰ καὶ 5 ὑποβρύχια. Τουρκικαί, 2 Θωρηκτά, 2 Καταδρομικὰ καὶ 2 Τορπιλοβόλα.

Οὕτω, μετὰ ἐνιαύσιον τραγῳδίαν, τὴν σκοτεινοτέραν καὶ φρικωδεστέραν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, οἱ Σύμμαχοι ἐθεώρησαν ὡς πραγματικὸν εὐτύχημα καὶ ἀξιόλογον στρατηγικὸν κατόρθωμα, διότι κατώρθωσαν ἀνενόχλητοι καὶ ἀδαπάνως νὰ ἀπαγγιστρωθῶσι καὶ ἀπομακρυνθῶσι τοῦ τόπου τοῦ θανάτου, τοῦ ὀλέθρου καὶ τοῦ μαρτυρίου, ἀπάγοντες τὰ λείψανα τῆς ἀκμαίας, ἀνθηρᾶς καὶ φερέλπιδος μεγάλης Συμμαχικῆς στρατιᾶς εἰς Λῆμνον καὶ Θεσσαλονίκην, ὅπου προηγήθη μία Μεραρχία κατὰ τὰ τέλη 7]βρίου 1916, ἵνα ἄρξηται τὸ τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀπερίγραπτον μαρτύριον παρ' ἡμεδαπῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ τέλος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἥτις θὰ ἤγετο εἰς αἴσιον πέρας κατὰ τὸν Βενιζέλον, διὰ συμμετοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου καὶ μιᾶς Ἑλληνικῆς Μεραρχίας.

Ἡ αὐστηροτάτη πραγματικότης αὕτη ἐδικαίωσε πληρέστατα τὴν στάσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ ἀνεγνωρίσθη γενικῶς ὅτι ἔσωσε οὗτος τὴν Πατρίδα ἀπὸ βεβαίας καὶ ὁριστικῆς καταστροφῆς. Οἱ δὲ μετὰ τοῦ Βενιζέλου κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τοῦ Συμβουλίου τοῦ Στέμματος συμφωνήσαντες πρώην Πρωθυπουργοὶ ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τὸν Βασιλέα ὡς ἀληθῆ τῆς Ἑλλάδος σωτῆρα. Ἡ δὲ μεταγενέστερον ἐξετάσασα τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Δαρδανελλίων Ἀγγλικὴ ἀνακριτικὴ ἐπιτροπὴ οὐδεμίαν ἐπέρριψε κατὰ τῆς Ἑλλάδος μομφὴν διότι δὲν μετέσχε ταύτης.

Δηλώσεις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐλθὼν δι' ὑπηρεσίαν εἰς 'Αθήνας ἐκ Χαλκίδος, εἰς τὴν φρουρὰν τῆς ὁποίας ὑπηρέτουν, μετέβην κατὰ τὸ εἰωθὸς παρὰ τῷ Βασιλεῖ. 'Εν τῇ γενομένῃ φυσικῶς ὁμιλίᾳ περὶ τῶν προτάσεων καὶ τῆς γνώμης τοῦ Βενιζέλου, ὁ Βασιλεὺς μοὶ εἶπεν ἐπὶ λέξει ταῦτα:

«'Αμαθῶς ἔχων περὶ τὰ στρατιωτικὰ πράγματα καὶ ἀγνοῶν τὴν πολεμικὴν ἐπιστήμην ὁ Βενιζέλος, ἀποφαίνεται, ὡς καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἔπραξεν, οὐχ ἧττον, κατηγορηματικῶς περὶ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ δὴ καθορίζων συνάμα καὶ τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὸν χρόνον τοῦ τερματισμοῦ αὐτῶν, πρᾶγμα ὅπερ δὲν ἀποπειρᾶται νὰ καθορίσῃ καὶ βεβαιώσῃ οὔτε καὶ ὁ ἐμπειρότερος τῶν Στρατηλατῶν. Διότι εἶναι εὐνόητον ὅτι δεκάδες ἑκατομμυρίων Εὐρωπαϊκοῦ στρατοῦ ἄριστα κατηρτισμένου, τελείως ἐξησκημένου, καὶ ἀρτιώτατα ἐφωδιασμένου δὲν δύνανται νὰ κατατριβῶσιν, ὡς ἐπιπολαίως ὁ Βενιζέλος ἐπισήμως ὑπεστήριξε καὶ τὴν πολιτικήν του ἐστήριξεν εἰς ἑβδομάδας τινάς. «'Αλλὰ λογικῶς καὶ φυσικῶς θὰ παρέλθῃ μακρὸς χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ 'Ελλὰς ἀπολύτως ἥσυχος καὶ ἀπερίσπαστος ἐκγυμνάζουσα ἁπάσας αὐτῆς τὰς ἐφεδρείας κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν καὶ τὴν τελικὴν τοῦ πολέμου φάσιν, ὁπότε ἡ προσθήκη καὶ μιᾶς λόγχης θὰ ἔχῃ σημασίαν διὰ τοὺς ἀντιπάλους, μὲ 300 περίπου χιλιάδας στρατοῦ ἄριστα γεγυμνασμένου καὶ τελειότατα ἐφωδιασμένου, μὲ ἔξοχον οἰκονομικὴν εὐρωστίαν, ὡς ἔχουσα ἀκινδύνως καὶ ἀνεμποδίστως τὴν ἐλευθερίαν τῶν θαλασσίων μεταφορῶν διὰ τοῦ κραταιοῦ ἐμπορικοῦ της στόλου, τῆς οὐδετερότητός της ἕνεκα, θὰ κατέλθῃ ἀποφασιστικῶς εἰς τὸν ἀγῶνα ἐνθουσιῶσα καὶ φρονηματιῶσα, ἔχουσα ἐμὲ 'Αρχιστράτηγον, Στρατηγοὺς καὶ 'Αξιωματικοὺς τοὺς δαφνοστεφεῖς τῆς Βαλκανικῆς ἐποποιΐας ἡγήτορας ὁμονοοῦντας, ἡνωμένους καὶ ἠδελφωμένους καὶ Πρωθυπουργὸν τὸν Βενιζέλον ὑποστηριζόμενον καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν πολιτικῶν 'Ηγετῶν τῆς Χώρας καὶ θὰ ἐπιβάλῃ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Συνεννοήσεως τασσομένη τὰς δικαίας της ἀξιώσεις, πραγματοποιοῦσα τὰ ἱερὰ καὶ ἀναμφισβήτητα αὐτῆς 'Εθνικὰ 'Ιδανικά.

»Διδαχθεὶς καὶ διαπαιδαγωγηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγάλων διδασκάλων τοῦ Γένους, ἔχομαι πιστῶς τῶν 'Εθνικῶν 'Ιδανικῶν, ἕπομαι ἀρρήκτως τῶν 'Ελληνικῶν παραδόσεων καὶ εἶμαι ἐμπεποτισμένος πλήρως τὴν 'Ελληνικὴν ψυχολογίαν, οὐδὲ καὶ ἁπλῆν δὲ συζήτησιν ἀνεχόμενος περὶ παραχωρήσεως τμήμα-

τος τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος καὶ τῆς πατρικῆς μας κληρονομίας εἰς οἱονδήποτε καὶ δι' οἱονδήποτε λόγον, ἀπέρριψα ἐνσυνειδήτως καὶ τελεσιδίκως τὴν πρότασιν τοῦ Βενιζέλου περὶ παραχωρήσεως τῆς Α. Μακεδονίας τῇ Βουλγαρίᾳ ἵνα παραμείνῃ οὐδετέρα ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βαλκανικὴν Ὁμοσπονδίαν.

»Ἐπιπροσθέτως δὲ φρονῶ ὅτι τοιαύτη ἑκουσία παραχώρησις ἀνακτηθέντων ἐδαφῶν θὰ ἐμείου φανερώτατα καὶ σημαντικώτατα τὸ δίκαιον καὶ τὸ βάσιμον τῶν ἐθνικῶν μας ἀξιώσεων καὶ βλέψεων ἐπὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης καὶ θὰ ἀφῃρεῖτο πᾶσα ἐφεξῆς ἐλπὶς ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῆς Βουλγαρικῆς παρεμβολῆς, τῆς ἀποτελούσης τὸ ὄνειρον τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς ἀπὸ αἰώνων μακρῶν, καὶ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πτώσεως αὐτῆς».

Περὶ δὲ τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ παραχωρήσεως, μεταβάσεως καὶ ἐγκαταστάσεως τῆς Ἑλλάδος ἐν αὐτῇ, ὁ Βασιλεὺς ἐν ζωηρότητι καὶ ἐκδήλῳ συγκινήσει εἶπεν ἐπὶ λέξει τάδε:

«Ὁ Βενιζέλος, ἐνῷ ἐφρόνει, καὶ ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς διεκήρυξεν, ὅτι ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐβάσταζε τὸ φορτίον τῆς Α. Μακεδονίας τῆς παρ' Ἑλλήνων πυκνῶς κατοικουμένης, καὶ ἀδιάκοπον στερεὰν συνέχειαν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἀποτελούσης, αἰφνιδίως καὶ ἀποτόμως, ἐντὸς ὀλίγου, ὡς φαίνεται, ἐνισχυθεῖσα ἡ αὐτὴ σπονδυλικὴ στήλη, δύναται τώρα νὰ βαστάσῃ τὴν Μ. Ἀσίαν τὴν χωριζομένην ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος διὰ πελάγους μακροῦ, βαθυπυθμένου καὶ τρικυμιώδους, καὶ κατοικουμένην πλὴν τῶν παραλίων ὑπὸ πυκνῶν συμπαγῶν, φανατικῶν καὶ μαχίμων Τουρκικῶν πληθυσμῶν».

»Τῇ ἀληθείᾳ, παραδοξοτέρα, περιπετειωδεστέρα καὶ κινδυνωδεστέρα ἀπόφασις καὶ ἐνέργεια δὲν δύναται διὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ ληφθῇ καὶ ἐπιχειρηθῇ. Ἤτοι, νὰ παραδώσωμεν Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἐδάφη, δι' ἃς διεξηγάγομεν, τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ τῇ ἐπιμονῇ ἐμοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν, παρὰ τὴν ἐπίμονον προσπάθειαν καὶ νοσηρὰν ἀντίδρασιν τοῦ Βενιζέλου, σκληρότατον καὶ πολύνεκρον πόλεμον, ἐξασφαλίσαντες καὶ καταστήσαντες τὴν Ἑλλάδα ὄντως εὐτυχῆ, ἔνδοξον καὶ εὐδαίμονα, καὶ νὰ ριφθῶμεν εἰς περιπέτειαν χιμαιρικήν, τυχοδιωκτικήν, κινδυνωδεστάτην καὶ ἐπιζημιωτάτην, ἔχοντες συνάμα καὶ τοὺς Βουλγάρους παρὰ τὸ πλευρόν μας καραδοκοῦντας καὶ ἑτοίμους νὰ ἐπιπέσωσι καθ' ἡμῶν ὡς γῦπες πειναλέοι.

»Ἡ ὑπερπόντιος αὕτη ἐκστρατεία θὰ ἀπαιτήσῃ λογικῶς καὶ ἀναποφεύκτως ἀπὸ τῆς μικρᾶς καὶ πτωχῆς Ἑλλάδος χρη-

ματικὰς δαπάνας ἀνυπολογίστους, στόλον ἰσχυρὸν καὶ στρατιωτικὰς δυνάμεις σημαντικωτάτας αἵτινες ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποβάσεώς των καὶ ἐφεξῆς θὰ εὑρίσκωνται εἰς διηνεκῆ ἐπιφυλακὴν καὶ ἐμπόλεμον κατάστασιν, διεξάγουσαι ἀπαύστως σκληρὸν καὶ αἱματηρότατον ἀγῶνα, ὅστις θὰ ἀνοίξῃ εἰς τὸ ἀσθενὲς τῆς Ἑλλάδος σῶμα πληγὴν ἀνίατον καὶ διαρκῶς πυορροοῦσαν, ἥτις τελικῶς θὰ ὁδηγήσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἐλευθέρους τε καὶ δούλους, εἰς τὸν τάφον.

»Ἄλλως τε, πῶς θὰ κατακτήσωμεν ἐδάφη κατοικούμενα κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Τούρκων; Τίς θὰ μᾶς βοηθήσῃ πρὸς τοῦτο; Ἕκαστος τῶν Συμμάχων, τοῦ Γερμανικοῦ κινδύνου παρερχομένου, θὰ ἐπιδιώξῃ, ὡς πάντοτε, τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα, ἅτινα προφανῶς εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνικά. Καὶ τέλος, ὁ εἰρηνικὸς τῆς Μ. Ἀσίας Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς θὰ ἐκτεθῇ εἰς μέγιστον κίνδυνον ἐκ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ μίσους τῶν Τουρκικῶν πληθυσμῶν ἐναντίον του.

»Ἡ μόνη ἀληθῶς ὀρθὴ καὶ πραγματικῶς ἐπωφελὴς πολιτικὴ εἶναι ἡ ἀποφυγὴ πάσης μετὰ τῆς Τουρκίας ῥήξεως, ἣν ἐθέσπισεν ἡ μεγαλειτέρα πολιτικὴ φυσιογνωμία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ Χαρ. Τρικούπης, καὶ αἱ εἰρηνικώταται μετ' αὐτῆς σχέσεις, δι' ὧν ὁ ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνισμὸς αὐξανόμενος, ἀναπτυσσόμενος, προοδεύων καὶ φιλικῶς καὶ οἰκονομικῶς εἰσχωρῶν, τελικῶς θὰ ἐπικρατήσῃ, καὶ μάλιστα τῆς Τουρκίας ἐξερχομένης κεκολοβωμένης καὶ ἐξηντλημένης ἐκ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου καὶ θὰ ἐπαναληφθῇ φυσικῶς ἐν τῷ εἱμαρτῷ χρόνῳ τὸ φαινόμενον τῆς ἀνακύψεως ἐκ τῆς Τουρκίας Νέας μεγάλης καὶ ἰσχυρᾶς Ἑλλάδος, ὡς ἀνέκυψε, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἡ μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία.

»Διὰ τοὺς σοβαρωτάτους, πραγματικοὺς καὶ προφανεῖς λόγους τούτους, ἐφόσον οἱ Ἕλληνες μοὶ ἐμπιστεύονται τὸν Θρόνον τῆς Πατρίδος, οὐδέποτε θὰ στέρξω καὶ οὐδέποτε θὰ ἐγκρίνω τοιαύτην περιπετειώδη, ἀλλοπρόσαλλον καὶ Ἑλλαδοφθόρον πολιτικήν». Καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ προσθέσας ὅτι «αἱ περὶ Μικρᾶς Ἀσίας θεωρίαι τοῦ Βενιζέλου εἶναι ἔυθυμος φιλολογία πρὸς παρέλευσιν τοῦ ἀνιαροῦ τῆς ἀργίας χρόνου», μετ' εὐνοήτου συγκινήσεως ἐπεράτωσε τὴν συζήτησιν.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πραγματικῶς καὶ πεποιθότως δὲν διεφώνει κατὰ βάσιν πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Βενιζέλου περὶ τῆς ἐξόδου τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν Συμμάχων. Πλήν, ὡς σώφρων Πολιτικὸς καὶ τῆς Ἱστορίας βαθὺς μελετητὴς καὶ τὰ διδάγματά της ἔχων ἐν νῷ καὶ ὑπ' ὄψει, ἠννόει καὶ ἐκαραδόκει νὰ

ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος πρωτίστως ὑπὸ ὅρους συμφέροντας τῇ Ἑλλάδι ἐξασφαλίζων αὐτῇ τὰς ὠφελείας ἅς ἐδικαιοῦτο αὕτη νὰ ἀξιώσῃ ἐν νίκῃ τῶν Συμμάχων. Ὡς ὀρθότατα καὶ σωφρονέστατα ἔπραξαν, ὡς γνωστόν, ἅπαντα τὰ Κράτη, μικρά τε καὶ μεγάλα, ἐμπορικώτατα καὶ λεπτομερέστατα τὴν σύμπραξιν αὐτῶν διαπραγματευθέντα καὶ τὰ ὠφέλη θετικῶς ἐξασφαλίσαντα.

Ὡς ἱκανὸς δὲ καὶ πεπειραμένος Στρατηγός, σταθμίζων καὶ ὑπολογίζων τὰ πράγματα, τὰς περιστάσεις καὶ τὰ γεγονότα, ἐσκέπτετο νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ὑπὸ τάς, ὡς οἷόν τε, εὐνοϊκὰς καὶ ἀνθρωπίνως, ὑπολογιστέας συνθήκας ὡς πρὸς τοὺς γείτονας, καὶ ἰδιαίτατα πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος ὃν ὑπελόγιζε τοὐλάχιστον τριετῆ.

Οἱ ὑπολογισμοὶ δέ, αἱ ἐπιφυλάξεις καὶ οἱ ἐνδοιασμοί του εἶχον βεβαιότατα ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὑπ' ὄψει τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος καὶ μόνον αὐτῆς, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τὰ πάντα ἐθυσίαζε καὶ ἐθυσίασε.

Νοοτροπία τοῦ Βενιζέλου

Ὁ Βενιζέλος, ἄμοιρος ὁλοσχερῶς τυγχάνων πάσης στρατιωτικῆς γνώσεως, ἐστερεῖτο φυσικῶς καὶ πάσης ὀρθῆς τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων κρίσεως, ἐπιπολαίως συνεπῶς καὶ τὰς περιστάσεις ἐξετίμα, ὡς πολλάκις καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἐπικινδύνως διὰ τὴν Ἑλλάδα κατεδείχθη, καὶ δὴ κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων.

Τούτων ἁπάντων ἕνεκα καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἀναστατώσει ἀσυναισθήτως ἐγνωμάτευεν ὅτι, «ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων θὰ ἐπερατοῦτο ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ὑπὲρ τῶν Συμμάχων—τῆς Ἰταλίας, Ἀμερικῆς, Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας διατελουσῶν οὐδετέρων—καὶ ἔπρεπε νὰ σπεύσῃ ἡ Ἑλλάς, χρωμένη τῆς παρουσιασθείσης ἐπωφελοῦς εὐκαιρίας, νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος ὑπὲρ αὐτῶν».

Ἐνθυμούμενος δὲ τὴν κατὰ τὸ 1914 γενομένην μελέτην τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου Συνταγμ. Μεταξᾶ περὶ ἐκβιάσεως τῶν Στενῶν καὶ ἀποβάσεως εἰς Καλλίπολιν καὶ μὴ δυνάμενος, ἀμαθείας ἕνεκα, νὰ ἐννοήσῃ ὅτι, τὸ πιθανὸν γενέσθαι κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1914, ἦτο ἀδύνατον κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1915, ὡς ἐκ τῆς ἀντιλήψεως καὶ ἐνεργείας τῶν Συμμάχων, ἐγνωμάτευεν ἀσυναισθήτως, «ὅτι τὰ Δαρδανέλλια

θὰ ἔπιπτον ἐντὸς 20 ἡμερῶν καὶ ἔπρεπεν ἡ Ἑλλὰς νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ἐπωφελεστάτης εὐκαιρίας καὶ νὰ ἐξέλθῃ ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως, ἵνα καὶ αὕτη μετὰ τῶν Συμμάχων εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, ὅπερ καλῶς ἐγνώριζεν ὅτι παρὰ τῆς Ρωσσίας τοιοῦτον ἐνδεχόμενον εἶχε κατηγορηματικῶς ἀποκλεισθῇ».

Ἔχων δὲ χαρακτῆρα ἐπιπόλαιον, καὶ τὰ πάντα εἰδὼς καὶ μηδὲν ἐπιστάμενος καὶ νοσῶν ἀνιάτως παλιγνωμίαν ἰδιότυπον ἀναιρεῖ τὴν ἑπομένην ὅ,τι τὴν προτεραίαν παρεδέξατο, μεταπίπτων ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἕτερον, λαμβάνων ἀποφάσεις καὶ ἐκφέρων γνώμας περὶ δυσχερεστάτων προβλημάτων εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε, στηριζόμενος μόνον,ὡς ἐβεβαίου,εἰς τὸν καλόν του ἀστέρα καὶ εἰς τὴν διὰ τῆς τεθλασμένης ὁράσεώς του ἱκανότητα. Δὲν διστάζει ἅμα νὰ οἰκειοποιῆται ἀνερυθριάστως τὰ ἐπωφελῆ ἀποτελέσματα τῆς τῶν ἄλλων ἐνεργείας, ἣν προηγουμένως φανατικῶς ἐπολέμησε.

Ἐν τῇ διαφορᾷ δὲ ταύτῃ τῇ κολοσσιαίᾳ τῆς θετικῆς μαθήσεως, τῆς διαυγοῦς ἀντιλήψεως, τῆς ὀρθῆς κρίσεως, τῆς εὐθύτητος, ἐντιμότητος καὶ εἰλικρινείας τοῦ χαρακτῆρος τῶν δύο κυρίων προσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ Δράματος ἐσόβει ἡ βραδύτερον ἐκδηλωθεῖσα ἀκράτητος διαφωνία καὶ ἡ ἀγεφύρωτος διάστασις αὐτῶν, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Βενιζέλος ἐντελῶς δημοκοπῶν καὶ ἀσυνειδήτως χρησιμοθηρῶν ἀπέδιδεν, κατὰ τὸν ἀνυπέρβλητον τῆς δημιουργίας νόμον, τοῦ «ἐκ τῶν ἰδίων κρίνων τὰ ἀλλότρια», εἰς τὴν θερμὴν ἐπιθυμίαν καὶ σπουδὴν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ὅπως ἐξυπηρετήσῃ τὰ Γερμανικὰ συμφέροντα, παρορῶν, καὶ ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ τιθέμενος,τὰ τῆς αὐτοῦ Πατρίδος, εἰς τὸν Βασιλικὸν Θρόνον τῆς ὁποίας δημοφιλέστατος ἐκαθέζετο καὶ τὸ ἴνδαλμα τῆς στοργῆς, τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς λατρείας τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων ἀποτελῶν.

Γνώμη τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τοῦ Βενιζέλου

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος οὐδέποτε κατὰ τὰς διαφόρους συζητήσεις μας ἐξεφράσθη περὶ τοῦ Βενιζέλου δυσμενῶς, τοῦ ὁποίου μάλιστα ὡμολόγει καὶ ἀνεγνώριζε τὰ προτερήματα. Τὰ μόνα σημαντικὰ ἐλαττώματα ἅπερ εὕρισκεν εἰς αὐτὸν ἦσαν: ἡ ἄρνησις εἰλικρινείας εἰς τοὺς ἀντιφρονοῦντας πρὸς τὰς ἰδέας του, τὸ ἀμετάβλητον τῆς γνώμης του, ἡ διατύπωσις κατηγορηματικῆς γνώμης καὶ ἡ ἀπατηλὴ πίστις ὅτι: «Τῆς Διπλωματίας τὴν σκέψιν καὶ τὴν δρᾶσιν τὴν κανονίζει ἡ καρδία καὶ οὐχὶ ὁ νοῦς, ὁ θεραπεύων καὶ θηρεύων τὸ ὑλικὸν συμφέρον

καὶ μόνον αὐτό». Φαινόμενον παρουσιαζόμενον περισσότερον ηὐξημένον παρὰ τοῖς μεγάλοις καὶ ἰσχυροῖς.

Ὅταν δὲ κατά τινα συνομιλίαν μας, ὁ Βασιλεὺς ἀνεμνήσθη ὅτι, εἰς τὴν γενομένην συζήτησιν ἐν τῇ Βουλῇ περὶ τῆς βοηθείας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Σερβίαν ἣν ἐζήτει ὁ Βενιζέλος τότε, ἐνῷ πρὶν εἶχεν ἀντίθετον γνώμην, ὡς ἀπὸ τῆς σχετικῆς Συνθήκης ἀπορρέουσαν, ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Θεοτόκη ἐν τῇ Βουλῇ «ἂν ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐπολέμει καὶ κατὰ τῆς Γερμανίας», ἀπήντησεν ἀδιστάκτως : «Βεβαιότατα καὶ κατ' αὐτῆς», προσθέσας συγχρόνως:«Θνησκούσης τῆς Γαλλίας,ἂς συναποθάνῃ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ Ἑλλάς». Κινῶν μελαγχολικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ σαρκαστικῶς μειδιῶν εἶπε :

«Περίεργος καὶ πρωτότυπος ἀντίληψις καὶ ἀνεξήγητος καὶ ἀπίστευτος ἄγνοια τῆς Ἱστορίας, τῆς διδασκούσης ὅτι, ἕκαστον τῶν μεγάλων Κρατῶν κανονίζει τὴν πολιτικήν του κατὰ τὸ ὑλικὸν συμφέρον τῆς στιγμῆς, ἐξικνούμενον συχνάκις μέχρις ἀπανθρωπίας, ἀδιαφοροῦν πρὸς πᾶσαν ὑποχρέωσιν. Τῆς τακτικῆς ταύτης τῶν ἰσχυρῶν ἡ Ἱστορία βρίθει παραδειγμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ Βενιζέλος φωρᾶται ἀγνοῶν. Οὕτω :

«Ὅταν τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα κατὰ τὸν Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1878 εὑρόντα μεγίστην καὶ ἐπικίνδυνον ἀντίστασιν πρὸ τῆς Πλεύνας,ἐξ ἧς περιῆλθον εἰς κρίσιμον σημεῖον ταῦτα καὶ ἡ ὅλη ἔκβασις τῆς ἐκστρατείας καθίστατο προβληματική, ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις ἐζήτησεν ἐπειγόντως τὴν βοήθειαν τῆς Ρουμανίας, πολλὰ αὐτῇ ὑποσχομένη. Ἡ μικρὰ Ρουμανία ἐδέχθη τὴν αἴτησιν τῆς ἰσχυρᾶς Ρωσσίας καὶ εἰλικρινῶς μετ' αὐτῆς συνεμάχησε. Τὰ δὲ Ρουμανικὰ στρατεύματα, ἀνδρείως ἀγωνισθέντα,μέγιστα καὶ πρώτιστα συνετέλεσαν εἰς τὴν πτῶσιν τῆς περιωνύμου καταστάσης Πλεύνας, καὶ εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν τῆς Τουρκίας ἧτταν.

Καὶ ὅμως, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς Ρωσσοτουρκικῆς Συνθήκης εἰρήνης καὶ δυνάμει αὐτῆς, ἡ μεγάλη Ρωσσία, πᾶσαν ὑπόσχεσιν παραβᾶσα καὶ Συμμαχικὴν ὑποχρέωσιν λησμονήσασα, ἀφῄρεσε σκληρῶς ἀπὸ τῆς μικρᾶς Συμμάχου της Ρουμανίας τὴν εὐφορωτέραν τῶν ἐπαρχιῶν της, τὴν Βεσσαραβίαν, καὶ ἀντ' αὐτῆς τῇ ἐδόθη ἡ ξηρὰ καὶ ἄγονος Δοβρουτσά, ἡ μετέπειτα αἰτία καὶ ἀφορμὴ τῶν μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ταύτην ἀμφισβητούσης, διενέξεων καὶ προστριβῶν αὐτῆς.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῇ Ἑλληνικῇ ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ ἁπτὰ παραδείγματα τῆς σκληρότητος καὶ ἰδιοτελείας τῶν ἰσχυρῶν.

Ἡ Αὐστρία, συλλαβοῦσα τὸν Πρωτομάρτυρα καὶ Πρωτο-

κήρυκα τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας Ρήγαν τὸν Φερραῖον, παρέδωκεν αὐτόν, χάριν πολιτικῶν συμφερόντων, ἀπανθρώπως εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες καὶ ὠμῶς ἀπηγχόνισαν αὐτὸν ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ Βελιγραδίου.

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοῦ 1878, ἡ μὲν Θεσσαλία καὶ ἡ Ἤπειρος παρεχωρήθησαν τῇ Ἑλλάδι, ἡ δὲ Α. Ρωμυλία ἀνεκηρύχθη Ἡγεμονία ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ Ἡγεμόνα τὸν Γαβριὴλ Πασσᾶν. Κατὰ τὸ1885 ὅμως οἱ Βούλγαροι κατέλαβον πραξικοπηματικῶς καὶ παρασπόνδως ταύτην, καὶ αἱ Μ. Δυνάμεις, πολιτικῶν συμφερόντων ἕνεκα, ἀνεγνώρισαν τὸ τετελεσμένον γεγονός, παρεμποδίσασαι τὴν Τουρκίαν νὰ κηρύξῃ κατὰ τῆς ἅρπαγος τὸν πόλεμον.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐπεστρατεύθη ἀξιοῦσα τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Βερολινείου Συνθήκης διὰ τῆς παραχωρήσεως αὐτῇ καὶ τῆς ἀποκοπείσης Ἠπείρου, ἀπέκλεισαν ταύτην καὶ διὰ τῆς πείνης τὴν ἠνάγκασαν νὰ ἀποστρατευθῇ.

Ἡ Γαλλία ἐπρωτοστάτησεν ἐν τῷ Συνεδρίῳ τοῦ Βερολίνου τοῦ 1878 εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπέτυχε ταύτην. Βραδύτερον ὅμως συγκατετέθη εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῆς Ἠπείρου, κατ' ἀπαίτησιν τῆς Ἰταλίας, ὑποσχεθείσης νὰ μὴ ἀντιδράσῃ εἰς τὰς ἐν Ἀλγερίᾳ βλέψεις καὶ ἐνεργείας αὐτῆς.

Ἡ Γερμανία κατὰ τὸ 1897 παρώτρυνε τὴν Τουρκίαν νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἧς ὁ Διάδοχος τοῦ Θρόνου ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος, μετὰ τὴν ἧτταν τῆς ὁποίας ἔλαβον οἱ Γερμανοὶ Τραπεζῖται τὴν καταβληθεῖσαν παρ' αὐτῆς πολεμικὴν ἀποζημίωσιν τῇ Τουρκίᾳ, ἀπέναντι τοῦ πρὸς αὐτοὺς Τουρκικοῦ χρέους.Καὶ ἄλλα παρόμοια πλεῖστα παραδείγματα πρόκεινται ἁπτὰ τῆς ἀναλγήτου συμφεροντολογίας τῶν ἰσχυρῶν, τῶν ὁποίων ἡ καρδία, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ συνείδησις ἑδρεύουσιν ἐν τῷ νῷ, ὅστις μοναδικῶς καὶ ἀποκλειστικῶς θηρεύει τὸ ὑλικὸν συμφέρον τῆς στιγμῆς.

Τελικῶς δὲ συνεπαίρανεν: «Ἐν τῇ συρράξει τῶν μεγάλων δυνάμεων τὰ μικρὰ Κράτη, εἴτε συμμεθέξουσιν αὐτῆς εἴτε οὔ, ἐὰν αἱ νέαι συνθῆκαι τῶν συμφερόντων τοῦ νικητοῦ ἐπιβάλλωσι τὴν αὔξησιν καὶ ὑποστήριξιν αὐτῶν, οὗτος θὰ αὐξήσῃ καὶ θὰ ὑποστηρίξῃ ταῦτα, εἴτε θέλουσιν εἴτε οὔ». Λόγοι μεγάλοι καὶ προφητικοί, οὓς ἡ μεταγενεστέρα πραγματικότης πλήρως ἐπηλήθευσε.

Ἡ πλάνη τῶν Συμμάχων

Τὸ φυλετικὸν μῖσος, τὸ ὑποβῶσκον μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς των κατὰ τὸν Η΄ Αἰῶνα ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἕλληνος Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Βασιλείου Β΄, τοῦ ἐπικληθέντος Βουλγαροκτόνου, ἐκ τῆς θεσάσης τέρμα εἰς τὰς Βουλγαρικὰς ἐπιδρομάς, ἥττης καὶ φθορᾶς ἣν ὑπέστησαν ὑπ' αὐτοῦ οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν ἐγγὺς τοῦ Κλειδίου, παρὰ τὸ σημερινὸν Σιδηρόκαστρον, μάχην, ἀφυπνίσθη, ἀνέλαμψε καὶ ἐγιγαντώθη ἄσβεστον καὶ ἀμείωτον, ὅταν, ἡττηθέντες παρὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς χῶρον, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ ἔτους ἐποχήν, ὑπὸ τοῦ ἐπικληθέντος νεωτέρου Βουλγαροκτόνου Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου ΙΒ΄, εἶδον ταπεινουμένην τὴν ἐπηρμένην αὐτῶν ὀφρὺν καὶ ματαιούμενα τὰ μεγάλα καὶ φιλόδοξα αὐτῶν ὄνειρα τῆς Βουλγαρικῆς ἐπικρατήσεως ἐν τῷ Αἵμῳ καὶ ἀναπετάσεως τῆς Βουλγαρικῆς Σημαίας ἐπὶ τοῦ Ἑπταπυργίου καὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Βασιλευούσης καὶ τῆς τελέσεως τῆς λειτουργίας ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου Ἐξάρχου ἐν τῇ Ἁγ. Σοφίᾳ, τοῦ Βενιζέλου προθύμως συστήσαντος καὶ προτρέψαντος τὸν Πατριάρχην Ἰωακεὶμ Γ΄. τὸν Πάνυ, ἐνδεχομένως, νὰ συγκατατεθῇ καὶ μὴ φέρῃ κανὲν πρὸς τοῦτο ἐμπόδιον καὶ ἀναμέλψεως τοῦ Πολυχρονίου τοῦ Τσάρου τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τοὺς θόλους αὐτῆς, ἦτο φυσικὸν καὶ ἑπόμενον ἡ Βουλγαρία κατὰ τὴν ἀκράδαντον ἀλλὰ καὶ ἀσφαλῆ γνώμην τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου νὰ μὴ δεχθῇ καὶ εἰλικρινῶς νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ καραδοκῇ καὶ καιροφυλακτῇ ὅπως, δραττομένη πάσης τυχούσης περιστάσεως, ἐμπήξῃ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ ἀσβέστου μίσους, τοῦ φθόνου, τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἰδιοτελείας εἰς τὰ στήθη τῆς μισητῆς ἐπικινδύνου ἀντιπάλου καὶ φυλετικῆς ἐχθρᾶς της Ἑλλάδος μέχρι λαβῆς.

Τὸ ψυχολογικὸν καὶ ἀναμφισβήτητον γεγονὸς τοῦτο, οἱ Σύμμαχοι, ἀνίκανοι ὄντες, ἀλλὰ καὶ συσκοτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς αὐτοσυντηρήσεώς των, τῆς ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ κινδύνου σοβαρῶς ἀπειλουμένης, νὰ ἐννοήσωσι καὶ νὰ ἐκτιμήσωσι, ἐκώφευον ἐπιμόνως, ἠρεθίζοντο πραγματικῶς καὶ ἠγανάκτουν ἀπαύστως εἰς πάσας τὰς ὑποδείξεις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, τετυφλωμένοι ὄντως ἐκ τῆς μεγίστης σημασίας ἣν ἐνεῖχε δι' αὐτοὺς ἡ Βουλγαρικὴ σύμπραξις καὶ δι' ἣν τὰ πάντα ἐμηχανῶντο, ἀπετόλμουν, ὑπέμενον καὶ ἐδαπάνων.

Ὡς, ὁμοίως ἐτύφλωττον καὶ διὰ τὴν προμελετημένην καὶ προεσχεδιασμένην καταφυγήν, τοῦ Βενιζέλου συνεργήσαντος,

καὶ φιλικὴν ἐν τῷ Βοσπόρῳ ὑποδοχὴν τῶν Γερμανικῶν Θωρηκτῶν Γκαῖμπεν καὶ Μπρεσλάου, ἅτινα κατέστησαν, προστεθέντα, τὸν Τουρκικὸν Στόλον κυρίαρχον τοῦ Εὐξείνου, κατὰ πολὺ ἀνώτερον καὶ ἰσχυρότερον τοῦ ἐν αὐτῷ Ρωσσικοῦ.

Ὡς ἐπίσης, παρέβλεπον καὶ ἐτύφλωττον εἰς τὴν διηνεκῆ καὶ ἀκατάπαυστον εἰς Κωνσταντινούπουλιν μετάβασιν Γερμανῶν Ἀξιωματικῶν καὶ εἰς τὴν ἀδιάκοπον δι' Αὐστρίας καὶ Βουλγαρίας ἀποστολὴν εἰς αὐτὴν ποικίλου,πολυπληθοῦς καὶ σημαντικοῦ ὑλικοῦ.

Εἰς τὰ πρωτοφανῆ ταῦτα προμηνύματα καὶ τὰς ἀσφαλεῖς καὶ ἀναμφισβητήτους ἐνδείξεις ταύτας, ἐλαχίστην, ἢ μᾶλλον οὐδεμίαν προσοχὴν καὶ σημασίαν οἱ Σύμμαχοι ἀπέδιδον. Ὑπεμειδίων δὲ καὶ παρέβλεπον τὰς ἐπανειλημμένας εἰλικρινεῖς καὶ πραγματικὰς ὑποδείξεις καὶ ἐπισήμους εἰδοποιήσεις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ συνάψεως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Αὐγούστου 1914 Συμμαχίας μεταξὺ Γερμανίας, Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας, μέχρις ὅτου ἡ ἐπίθεσις τῶν Γερμανικῶν Θωρηκτῶν κατὰ τῆς Σεβαστουπόλεως καὶ Ὀδησσοῦ, ἡ ἔξοδος τῆς Τουρκίας ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν, ἡ σύναψις σημαντικωτάτου Βουλγαρικοῦ δανείου ἐν Βερολίνῳ καὶ τέλος ἡ ἔξοδος τὴν 15 Ὀ)βρίου 1915 τῆς Βουλγαρίας κατὰ τῶν Συμμάχων, ἀφύπνισαν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ληθάργου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἑκουσίως, ἁπλοϊκῶς, ἐπιμόνως καὶ μακαρίως διετέλουν, καὶ τρίβοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπορροῦντες καὶ διερωτώμενοι περὶ τοῦ πρακτέου κεχηνότες ἵσταντο,ἄφωνοι ἄναυδοι καὶ ἔμφοβοι διὰ τὰς μελλούσας καὶ ἀναποφεύκτως ὀδυνηρὰς τῆς τυφλότητός των συνεπείας.

Κυβέρνησις Γούναρη

Γενομένης ἀποδεκτῆς τῆς παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου, ὁ Βασιλεὺς ἀνέθηκε τὸν σχηματισμὸν τῆς διαδόχου εἰς τὸν Ζαΐμην, ὅστις, ἀποπειραθεὶς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνεννόησιν τῶν δύο μερίδων, καὶ εὑρεθεὶς πρὸ ἀκάμπτου ἀρνήσεως τοῦ Βενιζέλου, κατέθηκε τὴν ἐντολήν.Μεθ' ὅ, ὁ Βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ ταύτην εἰς τὸν Ν. Δημητρακόπουλον,ἀλλὰ τῇ θερμῇ καὶ ἐπιμόνῳ συστάσει τοῦ Σκουλούδη, ἐδόθη εἰς τὸν Γούναρην, ὅστις ἐσχημάτισε τὴν ἑξῆς Κυβέρνησιν τὴν 9 Μαρτίου 1915:

Γούναρης, Πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. ***Πρωτοπαπαδάκης***, τῶν Οἰκονομικῶν. ***Ζωγράφος***, τῶν

Ἐξωτερικῶν. ***Στράτος***, τῶν Ναυτικῶν. ***Τριανταφυλλάκος***, τῶν Ἐσωτερικῶν. ***Εὐταξίας***, τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. ***Βοζίκης***, τῆς Παιδείας. ***Μπαλτατζῆς***, τῆς Συγκοινωνίας. ***Τσαλδάρης***. τῆς Δικαιοσύνης.

Ἡ νέα Κυβέρνησις, μὴ γενομένη εὐμενῶς ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν Συμμάχων, ἀποφασίσασα τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐκλογῶν, «διεκήρυξε συγχρόνως δι' ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος τὴν καιροσκοπικὴν ἐν τῇ οὐδετερότητι παραπαραμονὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄγρυπνον παρακολούθησιν τῆς καταστάσεως». Μετὰ τὴν λῆξιν δὲ τοῦ Ὑπουργικοῦ συμβουλίου, τοῦ συγκροτηθέντος τὴν ἑπομένην τῆς ὁρκωμοσίας της, ἐδημοσίευσε τὰς προγραμματικάς της δηλώσεις, αἵτινες ἐτερματίζοντο διὰ τῆς φράσεως: «Θὰ ἐπιδοθῇ εἰς ἔντονον ἐπιδίωξιν τῶν Ἐθνικῶν συμφερόντων, ἄνευ διακινδυνεύσεως τῆς ἀκεραιότητος τῆς χώρας».

Ἡ ἀόριστος ἀλλὰ καὶ σημαντικωτάτη δήλωσις αὕτη προὐκάλεσε σφοδρὰς ἀντεγκλήσεις καὶ ζωηρὰ σχόλια, ὧν συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ ἐπίσημος δημοσίευσις περιλήψεων τῶν πρὸς τὸν Βασιλέα περιφήμων ὑπομνημάτων τοῦ Βενιζέλου, δι' ὧν οὗτος συνεβούλευε τὴν παραχώρησιν Καβάλλας, Δράμας καὶ Σερρῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἵνα οὕτω πεισθῇ αὕτη καὶ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος ὑπὲρ τῶν Συμμάχων, ἢ τοὐλάχιστον παραμείνῃ οὐδετέρα.

Μετὰ τοῦτο, ὁ Βενιζέλος ἐδημοσίευσε ἐν τῇ ἑβδομαδιαίᾳ ἐφημερίδι «Κῆρυξ», ἀτομικῷ του ὀργάνῳ, τὰ ὑπομνήματα ταῦτα, γεγονὸς προξενῆσαν καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν ἔν τε τῇ ἡμεδαπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ. Συγχρόνως δὲ ἐν συζητήσει μετὰ τῶν φίλων του καὶ ἐν ἀνακοινώσει εἰς τὸν Τύπον ἐποιήσατο τὴν ἑξῆς δήλωσιν:

«Ὁ Βασιλεὺς ἀντετίθετο εἰς τὸ ἐγχείρημα. Ἐζήτησα λοιπὸν νέαν ἀκρόασιν, ἵνα τῷ ὁμιλήσω καὶ πάλιν σχετικῶς καὶ ἔλαβον μεθ' ἐμαυτοῦ καὶ τρίτον ὑπόμνημα. Παρεκάλεσα δ'αὐτὸν νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τῷ ἀναγνώσῳ τοῦτο, διότι ἐν αὐτῷ ἐξετίθεντο λεπτομερῶς ἅπαντα τὰ ἐπιχειρήματα ἅτινα κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐπέβαλλον τὴν σύμπραξιν. Ἀνέγνων τοῦτο. Παρετήρησα ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐταράσσετο. Διότι ὀφείλω νὰ τὸ διαβεβαιώσω, σπανίως παρέμενεν ἀσυγκίνητος ὅταν εὑρισκόμην ἀπέναντι αὐτοῦ. Τόσον ἦτο βαθεῖα ἡ συγκίνησις μεθ' ἧς ὡμίλησα, τόσον ἰσχυρὰ ἦσαν τὰ ἐπιχειρήματα ἅτινα ἐχρησιμοποίησα, ὥστε ὁ Βασιλεὺς λίαν συγκεκινημένος μοὶ εἶπεν: «Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ ὁ θεὸς βοηθός».

Ὡς γνωρίσας οἰκειότατα τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐκ

παίδων, καὶ μελετήσας ἐνδελεχῶς εἰς ποικίλας περιστάσεις καὶ ἐπὶ μακρὸν αὐτόν, δὲν παραδέχομαι ὁλοσχερῶς τὴν ἀνωτέρω διαβεβαίωσιν τοῦ Βενιζέλου. Διότι ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ χαρακτῆρος καὶ ἀπὸ ἀνατροφῆς, ἐπισταμένως καὶ λεπτομερῶς μελετῶν τὰ προβαλλόμενα ζητήματα, ἐξέφερε τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ἣν οὐδέποτε ἀνεκάλει, ἀλλ' ἐξετέλει ταχέως τὰ δόξαντα. Ἀδιστάκτως δὲ παραδέχομαι ὅτι ἡ δήλωσις αὐτη τοῦ Βενιζέλου ὄζει χρησιμοθηρίας,τῆς ἄλλως σκοπιμότητος, ἥτις πανθομολογουμένως εἶναι καὶ τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν καὶ γνώρισμα τῆς πολιτικῆς, τῆς συμπεριφορᾶς, τῆς σκέψεως καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ.

Ἐπίσημος διάψευσις. Πρώτη ἀπὸ τῆς Πολιτικῆς παραίτησις τοῦ Βενιζέλου.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω δηλώσεων τοῦ Βενιζέλου, τὴν 23 Μαρτίου 1916 ἐκοινοποιήθη τὸ κάτωθι ἐπίσημον ἀνακοινωθέν.

«Ἀνακοινοῦται ὑπευθύνως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐχούσης γνῶσιν τῶν πραγμάτων εὐθὺς ἀπὸ τοῦ καταρτισμοῦ της, ὅτι οὐδέποτε ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν του πρὸς διαπραγμάτευσιν περὶ παραχωρήσεως Ἑλληνικῶν χωρῶν εἰς ξένην Δύναμιν, μὴ ἐγκρίνας ποτὲ τοιαύτας εἰσηγήσεις.

Ἡ Κυβέρνησις εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προβῇ εἰς τὴν παροῦσαν ἀνακοίνωσιν, κατόπιν τῶν τελευταίων εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀνακοινώσεων τοῦ κ. Ε. Βενιζέλου».

Μετὰ τὸ ἀνακοινωθὲν τοῦτο, ὁ Βενιζέλος αὐθημερὸν ἀπηύθυνεν, σκοπίμως, ἀντὶ τῆς ὑπευθύνου Κυβερνήσεως, πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν:

«Μεγαλειότατε,

Εἰς τὰς ἀπογευματινὰς ἐφημερίδας τῆς σήμερον ἡ Κυβέρνησις δημοσιεύει ἀνακοινωθὲν διὰ τοῦ ὁποίου διαψεύδεται τὸ μέρος τῶν ἀνακοινώσεών μου κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Ὑ. Μ. ἐγκρίνουσα τὰς εἰσηγήσεις μου τὰς περιεχομένας ἐν τῇ ὑπὸ χρονολογίαν 17 Ἰανουαρίου 1915 ἐπιστολῇ μου πρὸς τὴν Ὑ. Μ. ἐξουσιοδοτήσατέ με νὰ προβῶ εἰς πᾶσαν περαιτέρω ἐνέργειαν, ἣν θὰ ἔκρινα ἀναγκαίαν.

Πῶς ἡ Κυβέρνησις ἐτόλμησε νὰ προβῇ εἰς τὴν δημοσίευσιν τοιούτου ἀνακοινωθέντος δὲν εἶναι δυνατὸν βεβαίως νὰ γνωρίζω. Ἀλλ' ἡ Ὑ Μ. θὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς δικαιολογημένην τὴν ἀπ' εὐθείας

προσφυγήν μου πρὸν Αὐτήν, ὅπως ζητήσω τὴν παρέμβασίν της πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς δεινῆς ὕβρεως ἥτις μοὶ γίνεται διὰ τῆς ψευδοῦς ἀνακοινώσεως τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ Ὑ. Μ. δὲν δύναται νὰ ἀφήσῃ ἐκτεθειμένον εἰς τοιαύτην ὕβριν τὸν μέχρι χθὲς Σύμβουλόν της, καὶ ἂν ἀκόμη οὗτος δὲν ἐτύγχανεν ὑπὸ περιστάσεις ἱστορικὰς διὰ τὸ Ἔθνος νὰ προσφέρῃ ἐπὶ τέσσαρα καὶ ἥμισυ ἔτη εἰς τὴν Πατρίδα καὶ τὸν Θρόνον ἀξιολόγους τινάς, νομίζω, ὑπηρεσίας. Ἀλλ' οὔτε δύναται ἡ Ὑ. Μ. νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως ἡ ἀπολύτως καλὴ πίστις ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἐγγύησις κανονικῶν ὑπηρεσιακῶν σχέσεων τοῦ Στέμματος πρὸς ὑπευθύνους Συμβούλους του νὰ ὑποστῇ τοιοῦτον ἀνεπανόρθωτον πλῆγμα, ὅταν μάλιστα τοῦτο καταφέρεται ὑπὸ Κυβερνήσεως ἥτις εἰς τὴν Ἀρχὴν ἦλθε καὶ παραμένει ἔτι διὰ μόνης τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Ὑ. Μ., ἐφόσον δὲν ἐδόθη ἀκόμη καιρὸς νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ περὶ αὐτῆς γνώμη τῆς χώρας.

Ἐὰν ἡ Ὑ. Μ. ἠρνεῖτο νὰ παράσχῃ τὴν ζητουμένην δικαιοσύνην εἰς ἐμὲ μία θὰ ἀπέμενεν ὁδός, νὰ ἀποσυρθῶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, θέτων τέρμα εἰς τὸ πολιτικόν μου στάδιον. Θὰ ἦτο τοῦτο ἡ τελευταία μικρὰ ὑπηρεσία ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Θρόνου, ἀλλ' ὑπηρεσία ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη, ἀφοῦ ἄνευ αὐτῆς θὰ παρέμενεν εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν παράγων εἰς τοιαύτην προσωπικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ Στέμμα, ὥστε ἡ περαιτέρω δρᾶσίς του νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς μεγάλην πολιτικὴν κρίσιν, τῆς ὁποίας τὴν εὐθύνην δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀναλάβω.

Ἐὰν ἡ Ὑ. Μ., ἀρνουμένη μοι τὴν αἰτουμένην ἱκανοποίησιν προτιμήσῃ τὴν λύσιν ταύτην τῆς ἀποχωρήσεώς μου ἐκ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, δὲν ἔχω, ἀποχωρῶν ταύτης, παρὰ νὰ εὐχηθῶ ὅπως ὄχι μόνον ἡ Πατρὶς ἀλλὰ καὶ ὁ Θρόνος εὕρουν τάχιστα ἄλλους ἐξ ἴσου ἀφωσιωμένους ἐργάτας τῶν Ἐθνικῶν συμφερόντων.

Τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος
εὐπειθέστατος θεράπων
Ε. Βενιζέλος»

Ὁ Βασιλεὺς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὡς δημόσιον ἔγγραφον, παρέδωκεν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Γούναρην, συστήσας αὐτῷ θερμῶς, παρὰ τὸ ὕφος αὐτῆς, πρὸς πρόληψιν πάσης ἐπιβλαβοῦς προστριβῆς, νὰ δοθῇ πᾶσα δυνατὴ ἱκανοποίησις εἰς τὸν Βενιζέλον. Ὁ Στράτος, συναντήσας με τὴν ἡμέραν ἐκείνην, μοὶ εἶπε, δυσανασχετῶν, ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. «Πολὺ βενιζελίζει ὁ Βασιλεὺς ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, καὶ δὲν ὑπολείπεται ἄλλο παρὰ νὰ παύσῃ καὶ τὴν Κυβέρνησιν πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἐν ἀδίκῳ εὑρισκομένου αὐθάδους ἐπιστολογράφου».

Μετὰ σύσκεψιν δὲ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τὴν 26 Μαρτίου 1915 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Γούναρη πρὸς τὸν Βενιζέλον ἡ κάτωθι ἀπάντησις:

«Ἀθῆναι 26 Μαρτίου 1915.

Κύριε Πρόεδρε.

Ἡ Κυβέρνησις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκοινώθη ἡ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἀπευθυνθεῖσα ἐπιστολὴ ὑμῶν, ἔχουσα ὡς ἐκ τοῦ πολιτεύματος τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως αὕτη ἀπαντήσῃ πρὸς ὑμᾶς, λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν ὑμῶν τὰ ἀκόλουθα.

Τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς Κυβερνήσεως ἐδημοσιεύθη ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν περὶ γνωμῶν τοῦ Στέμματος ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῆς παραχωρήσεως χωρῶν Ἑλληνικῶν εἰς ξένον Κράτος, τὴν ὁποίαν ὑμεῖς εἰσηγήθητε. Τὸ ἀνακοινωθὲν δὲ τοῦτο ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἄρσιν τῆς περὶ τῆς γνώμης τοῦ Στέμματος πλάνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑμεῖς περιεπέσατε καὶ τῆς ὁποίας ἡ διάδοσις ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ πολλαχῶς ἐπιβλαβής.

Μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην τοῦ σκοποῦ εἰς ὃν ἀπέβλεπε τὸ Κυβερνητικὸν ἀνακοινωθέν, δὲν δύναμαι νὰ ἀντιπαρέλθω τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἡμετέρας ἐπιστολῆς χωρὶς νὰ ἐκφράσω τὴν εἰλικρινῆ θλῖψίν μου, ὅτι πολιτικὸς ἀνὴρ οἷος ὑμεῖς προήλθατε εἰς τὴν σκέψιν νὰ ἀπομακρυνθῆτε τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, δι' ὃν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιστολῇ ἐκθέτετε λόγον.

Προσωπικὴ ἀντίθεσις πολιτικοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸν ὑπεύθυνον τῆς Πολιτείας παράγοντα ἀποκλείεται παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς κρατούσης εἰλικρινοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ πολιτεύματος, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ὁποίων παρέχεται καὶ τὸ προσῆκον ἔδαφος πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν ἐν τῷ τόπῳ πολιτικῶν μερίδων ἄνευ ἀναμίξεως τοῦ ὑπὸ τοῦ πολιτεύματος τεταγμένου ὑπεράνω τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τούτου πολιτειακοῦ Παράγοντος.

Διατελῶ μετ' ἐξόχου ὑπολήψεως

Δ. Γούναρης»

Ὁ Βενιζέλος, λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἐπροσκαλέσας τοὺς ὀπαδούς του τὴν 27 Μαρτίου ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ὡμίλησε πρὸς αὐτοὺς σχετικῶς, ἐπιτεθεὶς διὰ δριμυτάτων φράσεων κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἐμμέσως δὲ καὶ συγκεκαλυμμένως καὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως, κατέληξε δηλώσας ὅτι «εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἔλαβε καὶ ἐδήλωσεν ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς τὸ Στέμμα. Ὅτι παραιτεῖται ὁριστικῶς τῆς πολιτικῆς».

Δήλωσις ἐσκεμμένη καὶ δημοκοπική, διότι ἐγνώριζεν ὅτι θὰ ἐπροκάλει τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πλήθους τοῦ ὁποίου προεκλογικῶς εἶχεν ἀναποφεύκτως ἀνάγκην, καὶ ἀπέφευγε συνάμα τὴν ὑποχρέωσιν ἣν εἶχε ὡς πολιτικὸς Ἀρχηγὸς νὰ ἀναπτύξῃ τὸ πολιτικόν του πρόγραμμα, βεβαιῶν ὅτι ἡ εὐκαιρία τῆς ἐξόδου παρῆλθεν ὁριστικῶς καὶ ὅτι ἡ οὐδετερότης ἦτο καὶ ἡ ἰδική του πολιτική.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐκ Χαλκίδος ἐπεσκέφθην τὸν Βασιλέα καὶ κατὰ τὴν γενομένην εὐνοήτως συζήτησιν περὶ τῆς καταστάσεως καί, τοῦ λόγου ἐμπεσόντος περὶ τῆς προτάσεως τοῦ Βενιζέλου πρὸς παραχώρησιν τῆς Καβάλλας τῇ Βουλγαρίᾳ, ἐξ εὐνοήτου λεπτότητος, ἥτις διέκρινε πάντοτε τὰς κρίσεις καὶ ἐκφράσεις αὐτοῦ περὶ τῶν παρ' ἄλλων λεχθέντων, καὶ δὴ παρ' ἐπισήμων προσώπων, μὴ θέλων νὰ διαψεύσῃ ἀπροκαλύπτως τὸν Βενιζέλον, μοὶ εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Δυοῖν θάτερον, ἢ παρήκουσεν ἢ κακῶς ἀντελήφθη ὁ Βενιζέλος τοὺς λόγους μου. Οὔτε συγκατετέθην, οὔτε καὶ θὰ συγκατατεθῶ ἐφόσον κάθημαι ἐπὶ τοῦ Θρόνου εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς Καβάλλας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, διὰ τὴν ὁποίαν, παρὰ τὴν γνώμην, τὴν ἀντίδρασιν, καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ Βενιζέλου, τῇ πρωτοβουλίᾳ μου, τῇ ἐπιμονῇ μου, καὶ τῇ ἡγεσίᾳ μου ἐχύθη ἄφθονον καὶ πολύτιμον Ἑλληνικὸν αἷμα, τῆς Ἑλλάδος ριψάσης τὸν περὶ τῶν ὅλων κῦβον. Διότι, παρεμβαλλομένης τῆς Βουλγαρίας ἐν Α. Μακεδονίᾳ, ἡ Θράκη καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ γλυκὺ ὄνειρον καὶ τὸν θερμὸν πόθον πάσης Ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ καρδίας, θὰ ἐχάνοντο διὰ παντός».Ἐπὶ τῇ διαδόσει ὅτι ὁ Βενιζέλος παρεσύρετο ἔστω ὑπὸ φιλοδοξίας, ὁ Βασιλεὺς εἶπε:«Ἡ φιλοδοξία παύει νὰ εἶναι ἀρετὴ ὅταν δὲν σέβεται τὰ τίμια μέσα».

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὁ Βενιζέλος μετέβη εἰς Σπέτσας ὅπου κατὰ τὰς συζητήσεις πολλάκις ἐδήλωσεν ὅτι : «Ἦτο μέγα σφάλμα ἡ ἀνάθεσις τῆς Ἀρχιστρατηγίας εἰς τὸν Διάδοχον κατὰ τοὺς διεξαχθέντας πολέμους, διότι ἐκ τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως αὐτῶν κατέστη οὗτος Δεσπότης τυρρανικός». Ἀληθέστερον ὅμως εἰπεῖν ὁ κομματικὸς δεσποτισμὸς καὶ τὸ κομματικὸν συμφέρον ἦσαν ἀνώτερα τῆς νίκης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος. Ὁ δὲ Ρέπουλης ἐβεβαίου ὅτι : «Θὰ κοπιάσωσι πολὺ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ ἐπαναφέρωσι τὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὴν Συνταγματικὴν ὁδόν». Δηλαδὴ τὴν κυριαρχίαν τοῦ κομματισμοῦ καὶ τῆς φατρίας.

Ὅταν ὅμως ὑπὸ βουλευτῶν οὐχὶ πολιτικῶν ἀλλὰ κομμα-

ταρχῶν, ἠρωτήθη ἐν τῇ Βουλῇ ἡ Κυβέρνησις διορίζουσα κατὰ τὸ 1911 τὸν Διάδοχον Ἀρχηγὸν τοῦ Στρατοῦ «ἐὰν ἀνελογίσθη αὕτη τὰς συνεπείας ἃς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ διὰ τὸ πολίτευμα καὶ τὴν δημοσίαν ζωὴν τῆς Χώρας ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Διαδόχου τοῦ Θρόνου ἐκ τῶν πεδίων τοῦ πολέμου ἐπὶ κεφαλῆς νικηφόρου Στρατοῦ, ὁ Βενιζέλος ἀνελθὼν εἰς τὸ βῆμα ἀπήντησεν εἰπών : Ἡ γνώμη τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ χθὲς καὶ προχθὲς ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Ἐθνικὴ ψυχὴ τὸν θεσμὸν τῆς Βασιλείας τὸν συνδέει πρὸς τὴν ἰδιότητα τοῦ Βασιλέως ὡς στρατιώτου Βασιλέως. Φρονῶ ὅτι ὁ Ἀντιστράτηγος Διάδοχος τοῦ Θρόνου ἔχει πολλὰ στρατιωτικὰ χαρίσματα, τινὰ τῶν ὁποίων ἀμφιβάλλω ἐὰν ἔχουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ, ἰδίως μεταξὺ τῶν ἀνωτάτων Ἀξιωματικῶν αὐτοῦ. Ἔχω καθῆκον νὰ διακηρύξω εἰς τὴν Βουλὴν ταύτην ὅτι, πρὸς τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον ἡ ὑπεύθυνος Κυβέρνησις τῆς Χώρας ἀποβλέπει ὡς τὸν δυνάμενον νὰ ἡγηθῇ τοῦ στρατοῦ κατὰ τρόπον παρέχοντα τὰς μείζονας ἐγγυήσεις».

Ἦτο Δεσπότης ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βενιζέλου καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν ὁμίλου, διότι δὲν παρέδωκε τὴν Ἑλλάδα δεσμίαν εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Συμμάχων, ὡς ἔπραξεν αὐτὸς βραδύτερον.

Ἐπανακάμψας ὁ Βενιζέλος τὴν 7 Ἀπριλίου ἐκ Σπετσῶν εἰς Ἀθήνας, ἐν συνεντεύξει του μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ «Ἑωθινοῦ Ταχυδρόμου» τοῦ Λονδίνου προέβη εἰς τὴν ἑξῆς ἀνακοίνωσιν : «Ἡ ἄρνησις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τῆς πολιτικῆς μου προῆλθεν ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς πεποιθήσεως τοῦ Ἄνακτος ὅτι, ἡ Ἑλλὰς δὲν ἦτο ἀκόμη ἑτοίμη στρατιωτικῶς.

»Δυστυχῶς εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ ἄτομα ἅτινα κυκλοῦσι τὸν Βασιλέα εἶναι ὑπεργερμανόφιλα. Ὁ Ἀρχηγὸς καὶ τὰ μέλη τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου ἐξῆλθον ἐκ τῆς Στρατιωτικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου καὶ εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ἡ Γερμανία ἐν τέλει θὰ νικήσῃ.Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ὅστις ἐχάραξε τὴν πολιτικὴν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ οὐχὶ ὁ βουλγαρικὸς κίνδυνος.

»Ἡ Βασίλισσα Σοφία ὡς Πριγκήπισσα τῶν Χοεντζόλλερν εἶναι ἀφωσιωμένη εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀδελφοῦ της. Καθημερινῶς δὲ λαμβάνει παρὰ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα τῶν ἐν Γερμανίᾳ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

»Κατὰ τὴν ἑσπέραν ἥτις προηγήθη τῆς ἀποφάσεως τοῦ Βασιλέως ἐστάλη εἰς τὰ Ἀνάκτορα μακρὸν τηλεγράφημα τοῦ

Αὐτοκράτορος Γουλιέλμου ὅστις ἐπίεζε τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον ἵνα μὴ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος. Ἡ Βασίλισσα ἐδήλωσεν ἀπεριφράστως, ὅτι, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἐπολέμει ἐναντίον Συμμάχου τῆς Γερμανίας, θὰ ἐγκατέλειπεν ἀμέσως τὰς Ἀθήνας».

Παραβλεπομένων τῶν ἀνωτέρω λοιπῶν ἀσυστόλων ἀνακριβειῶν, ἀναρμόστων εἰς εὐηγμένον πολιτικὸν καὶ ἄνθρωπον. Ἄξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον ἐν τῇ ἐπισήμῳ καὶ λεπτομερεῖ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐκθέσει περὶ πιθανῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου, λέγει σαφῶς: «Ἀφ' ἑτέρου νίκη τῆς Γερμανίας τοιαύτη ὥστε νὰ ἐπιβάλῃ πλήρη τὴν θέλησίν της δὲν εἶναι ποσῶς πιθανή. Τὸ εὐνοϊκώτερον ὅπερ δύναται νὰ συμβῇ διὰ τὴν Γερμανίαν εἶναι νὰ ἐξέλθῃ ἄτρωτος ἐκ τοῦ πολέμου, καταλήγουσα εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τῶν Συμμάχων. Ἀλλ' ἂν τοῦτο θεωρηθῇ δυνατὸν διὰ τὴν Γερμανίαν, Κράτος ἀκμαῖον καὶ ἐθνολογικῶς ἑνιαῖον, διὰ Κράτος ὡς ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Τουρκία εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον».

Πρότασις τῆς Κυβερνήσεως Γούναρη

Τὴν 23 Μαρτίου ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ζωγράφος μετ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου, ἔναγχος ἐκ Παρισίων εἰς Ἀθήνας ἀφιχθέντος, ὅστις εἶχε συνομιλήσει μετὰ διαφόρων Γάλλων πολιτικῶν καὶ πλήρως παρὰ τοῦ Βασιλέως ἐξουσιοδοτημένος, ὑπέβαλε εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὰς τῶν Συμμάχων τὴν ἑξῆς πρότασιν»:

«Ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐπανακτήσῃ τὴν πλήρη ἐλευθερίαν δράσεώς της ἀπέναντι τῆς Τουρκίας, ἂν αἱ Δυνάμεις εὐαρεστηθῶσι νὰ ὑποσχεθῶσιν αὐτῇ ρητῶς ὅτι, θὰ κηρυχθῶσιν ἀλληλέγγυαι ὑπὲρ αὐτῆς· Ἤτοι νὰ ἐγγυηθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Ἠπειρωτικοῦ καὶ Νησιωτικοῦ αὐτῆς ἐδάφους κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ ἐπί τινα μετὰ τὸ τέλος τούτου περίοδον».

»Μετὰ τὴν ἐγγύησιν ταύτην ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεργασθῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Συνεννοήσεως εὐθὺς ὡς αἱ δυνάμεις αὐτῆς ὦσιν ἕτοιμοι νὰ συνδυάσωσι τὰς ἐνεργείας των μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἐναντίον τῆς Τουρκίας, τοῦ ὁριστικοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τοῦ πολέμου συνισταμένου εἰς τὴν διάλυσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

»Αἱ λεπτομέρειαι τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων θὰ καθορισθῶ-

σι διὰ κοινῆς συμφωνίας ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν Ἐπιτελείων Ἑλλάδος καὶ Συμμάχων μετὰ μόνης τῆς ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένης ἐπιφυλάξεως καθ' ἥν, ἂν ἡ Βουλγαρία ἐξακολουθήσῃ παραμένουσα οὐδετέρα, τὸ πεδίον δράσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δὲν δύναται νὰ μετατοπισθῇ ἔξω τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

»Ἡ πρᾶξις δι' ἧς θὰ συναφθῇ ἡ κυρία συμφωνία θὰ καθορίζῃ καὶ τὰς ἐδαφικὰς παραχωρήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ δοθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν Μ. Ἀσίᾳ, τὰ ἀντισταθμίσματα τὰ δοθησόμενα πρὸς τὴν Ἑλλάδα πρὸς περιφρούρησιν τῶν δικαιωμάτων καὶ συμφερόντων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις αἵτινες μέλλουσι νὰ ἀποσπασθῶσι τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὡς καὶ τὰς οἰκονομικῆς φύσεως εἰς στρατιωτικὰ εἴδη ἀνεφοδιασμοῦ, εὐκολίας ἃς αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως θὰ εὐαρεστηθῶσι νὰ κάμωσι πρὸς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ παράσχωσιν αὐτῇ τὰ μέσα ὅπως ἐκπληρώσῃ τὰς ἃς ἤθελεν ἀναλάβῃ ὑποχρεώσεις.

»Προβαίνουσα εἰς τὴν πρότασιν ταύτην ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐστάθμισε καλῶς τὰ κατ' αὐτήν, εἰς τρόπον ὥστε οὐδὲν ἐζήτησε μὴ δυνάμενον νὰ γίνῃ δεκτὸν ὑπὸ τῶν φίλων Δυνάμεων.

Ζωγράφος»

Ἡ πρότασις αὕτη ἔμεινεν ἄνευ ἀπαντήσεως παρὰ τῆς Συνεννοήσεως, ἡ ὁποία διεπραγματεύετο μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἰδίως μετὰ τῆς Ἰταλίας, ἥτις ἦτο γνωστὸν πόσον ἦτο εὐαίσθητος ὡς πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς διεκδικήσεις ἐν Ἠπείρῳ, τοῖς Νήσοις καὶ Μ. Ἀσίᾳ

Βουλγαρικὴ προειδοποίησις

Τὴν 27 Μαρτίου 1915 Σῶμα ἐκ 10 χιλ. Βουλγάρων Κομιτατζήδων συνεκεντρώθη περὶ τὴν Στρώμνιτσαν, ἕτερον δὲ ἐκ 1500 εἰσβαλὸν εἰς τὸ Σερβικὸν ἔδαφος ἀνετίναξε τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν τοῦ Ἀξιοῦ, πρὸς διακοπὴν τῆς συγκοινωνίας τῶν Σέρβων μετὰ τῶν Συμμάχων, δηλαδὴ τὴν ἀπὸ Θεσσαλονίκης διὰ Γευγελῆς καὶ Σκοπίων πρὸς Νύσσαν σιδηροδρομικὴν γραμμήν.

Τοῦ σκοποῦ τῆς πράξεως ταύτης ὄντος προφανοῦς, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνησύχησε ζωηρῶς, ὡς διαβλέπουσα ἐν αὐτῇ ἔμπρακτον καὶ εὔγλωττον προμήνυμα τῆς προσεχοῦς ἐκδηλώσεως τῶν μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν Συμμαχίας.

Τὴν ἀνησυχίαν ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀ-

πήχησεν ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος, ἰδίως ὁ προσκείμενος τῇ Κυβερνήσει. Τῶν Συμμάχων δ' ἀνησυχησάντων μήπως ἡ Ἑλλὰς ἐκ τοῦ πραξικοπήματος τούτου τηρήσῃ στάσιν ἐχθρικὴν καὶ γλῶσσαν αὐστηρὰν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, ἐρχομένη πρὸς τοῦτο εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Σερβίας πρὸς ἐπίτευξιν συνδυασμένης καὶ κοινῆς μετ' αὐτῆς ἐνεργείας, ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς ἐπισκεφθεὶς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Ζωγράφον τὴν 13 Ἀπριλίου 1915 προέβη εἰς φιλικὸν διάβημα, δι' οὗ ἐδήλωσεν ὅτι: «Θὰ ἀπεξενοῦτο τῶν συμπαθειῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Συμμάχων της ὁ προσπαθῶν νὰ ματαιώσῃ τὴν συνεννόησιν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς ρῆξιν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν».

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τῶν ἐν Παρισίοις, Λονδίνῳ καὶ Πετρουπόλει Πρεσβευτῶν της διεμαρτυρήθη ζωηρῶς «ἐπὶ τῷ ἀνωτέρῳ διαβήματι τοῦ Ἄγγλου Πρεσβευτοῦ, καθόσον οὐδεμία ἐνέργειά της ἐδικαιολόγει τοῦτο. Τοὐναντίον ἡ Βουλγαρία εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἐδημιούργησε τὸ πραξικόπημα τῆς εἰσβολῆς τῶν Κομιτατζήδων εἰς τὸ Σερβικὸν ἔδαφος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καταστροφῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς ἐφύλλασσε μετὰ μεγίστης προσοχῆς, ὄχι τόσον πρὸς τὸ συμφέρον της, ὅσον καί, πρὸ παντός, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Σερβίας, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ρουμανίας».

Παρὰ τὸ τηλεγράφημα ὅμως τοῦτο, μετὰ διήμερον ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεώς του προέβη εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὴν τοῦ Ἄγγλου Πρεσβευτοῦ δήλωσιν.

Διακοίνωσις τῶν Συμμάχων

Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Δαρδανελλίων τῆς 6 Μαρτίου 1915 ἤγαγε τοὺς Συμμάχους εἰς τὴν σκέψιν ὅτι, ἡ Ἑλλὰς ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ αὐτοῖς ὑπηρεσίαν. Καὶ ἀποφάσει αὐτῶν, οἱ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευταί των ἐπέδωκαν τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει τὴν 12 Ἀπριλίου 1915 τὴν ἑξῆς διακοίνωσιν:

«Αἱ τρεῖς Σύμμαχοι Δυνάμεις ἔλαβον μεθ' ἱκανοποιήσεως σημείωσιν τῆς δηλώσεως δι' ἧς ἡ νέα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐγνωστοποίησεν ὅτι θὰ ἐσυνέχιζε τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς προκατόχου. Αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις, διατελοῦσαι, ὡς πρὸς ἑαυτάς, ἕτοιμοι, ὡς πρίν, νὰ ἐξασφαλίσωσι τῇ Ἑλλάδι, ὡς ἀντάλλαγμα τῆς συμπράξεώς της εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, τὰς ἐδαφικὰς κτήσεις τὰς ἤδη ὑποσχεθείσας ἐν τῷ Βιλαετίῳ τοῦ Ἀϊδινίου».

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἀπαντῶσα, ἐζήτησεν, ἐὰν ἦτο δυνατόν, νὰ δοθῇ ἀκριβέστερος καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς ζητουμένης συμπράξεως καὶ πληρέστερος τῶν ἐδαφικῶν κτήσεων ἐν τῷ Βιλαετίῳ τοῦ Ἀϊδινίου. Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐδήλωσεν ὅτι, διὰ μὲν τὸ πρῶτον δὲν εἶχεν ὁδηγίας τῆς Κυβερνήσεώς του. Διὰ δὲ τὸ δεύτερον ἠγνόουν τὴν Σμύρνην καὶ οὐσιῶδες τμῆμα τῆς ἐνδοχώρας της». Ἠγνόουν δὲ ὁλοσχερῶς τὴν ἑρμηνείαν τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου εἰς τὰς ὑποσχεθείσας σημαντικὰς παραχωρήσεις ἐν Μ. Ἀσίᾳ, τὰς ὁποίας αὐτοβούλως καθώρισεν οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Φοῖνιξ μέχρι τοῦ Ἀδραμυττίου.

Δευτέρα πρότασις Ἐξόδου

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐκ τῆς ἀνωτέρω διακοινώσεως ἀφορμὴν λαβοῦσα καὶ εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ ἐν Παρισίοις Πρεσβευτοῦ της Ρωμάνου ὑπείκουσα καὶ ἐξ εἰλικρινοῦς ἐπιθυμίας νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν Συμμάχων καὶ κατὰ συμβουλὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀφιχθέντος Γάλλου διπλωμάτου Γκιγεμέν, ἀπεσταλμένου εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Δουνάβεως ἀντικαταστήσαντος μετὰ τρίμηνον τὸν Ντεβὶλ καὶ πρὸς διάλυσιν πάσης παρεξηγήσεως περὶ τῶν ἀληθῶν διαθέσεων τῆς Ἑλλάδος, μετὰ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον τροποποιήσασα τὴν πρώτην πρότασίν της ὑπέβαλε τὴν 18 Ἀπριλίου 1915 διὰ τῶν οἰκείων Πρεσβευτῶν της πρὸς τοὺς Συμμάχους τὴν ἑξῆς πρότασιν :

«Ἐπειδὴ ἡ μελλοντικὴ ἐγγύησις δὲν δύναται νὰ δοθῇ ὑπὸ τῶν Δυνάμεων, ἡ Ἑλλὰς ἐξερχομένη ἐκ τῆς οὐδετερότητος, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐκ παντὸς ἐνδεχομένου κινδύνου διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς μέσων. Ἔχει λοιπὸν τὸ ὑπέρτατον καθῆκον νὰ διατηρήσῃ τὰς κατὰ ξηρὰν δυνάμεις αὐτῆς ἀκεραίας ἐφόσον ἡ Βουλγαρία ἀδρανεῖ.

Ἀλλὰ διὰ νὰ παράσχῃ εἰς τὴν Συνεννόησιν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς καλῆς της θελήσεως ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ μετάσχῃ ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τῶν ναυτικῶν της δυνάμεων, θέτουσα ταυτοχρόνως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελλόντων αὐτῆς Συμμάχων τοὺς λιμένας καὶ τὰ ἐδάφη της».

Ἡ Ἑλλὰς δηλαδὴ παρῃτεῖτο οὕτως ὅλων τῶν ἄλλων ὅρων καὶ ἐναπετίθετο αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὴν ἀλληλεγγύην τῶν Συμμάχων Δυνάμεων. Ἀπάντησις, ὡς οἷόν τε, εὐρεῖα εἰς τὴν

ἐπιθυμίαν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως. Συνελόντι εἰπεῖν, παρεδέχετο αὐτὰς ταύτας τὰς τεθείσας διατυπώσεις. Δὲν ἀπέμενε πλέον οὐδεμία ἀμφιβολία περὶ τοῦ εὐνοϊκοῦ τέρματος, καὶ ἀνεμένετο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ χαρμόσυνον τηλεγράφημα.

Διό, καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Πρωτοπαπαδάκης μετὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου παρεσκεύαζε τὰ χρηματικὰ μέσα, καίτοι ἔλεγεν ὅτι ἀναμφιβόλως οἱ Σύμμαχοι θὰ ἐπλήρωνον τὰ ἔξοδα. «Οὐδέποτε!» ἀνέκραξεν ὁ Βασιλεύς, εἰπὼν ἐπὶ λέξει: «Ἡ Ἑλλὰς θὰ καταβάλῃ μόνη της τὰ ἔξοδα πολέμου προοριζομένου νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς Ἐθνικούς της πόθους, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ λάβῃ χρήματα ὡς δάνειον ἀλλὰ θὰ τὰ ἐπιστρέψῃ».

Ἅμα τῇ ἀποστολῇ τῆς διακοινώσεως ταύτης, ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος, λαβὼν ἐμπιστευτικὰς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὁδηγίας διὰ τὴν διεξαγωγὴν διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως πρὸς διευκρίνισιν καὶ διασάφησιν ὡρισμένων σημείων τῶν Ἑλληνικῶν προτάσεων καὶ ἰδίως τῆς αἰτήσεως τῆς Ἑλλάδος ὅπως ἀναγνωρισθῶσιν τὰ ἐπὶ τῆς Δωδεκανήσου δικαιώματα αὐτῆς.

Τὴν 21 Ἀπριλίου ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος ἀπέστειλεν ἐκ Παρισίων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

«Ὁ Μπριὰν μοὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς συνεργασίας τῆς Ἑλλάδος διὰ μόνου τοῦ Στόλου εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Σύμμαχοι ἔχουσιν πρὸ παντὸς ἀνάγκην στρατιωτῶν, φόβος εἶναι νὰ ἐκληφθῇ ὡς μείωσις τῶν προτάσεων τῆς 12 Ἀπριλίου καὶ συνεπῶς νὰ ἀπορριφθῇ.

Γεώργιος»

Ἐνῷ τὰς δηλώσεις ταύτας ἐποιεῖτο ὁ Μπριάν, ὁ ἐν Παρισίοις Ἕλλην Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς Δελκασὲ ἐδήλωσεν αὐτῷ:

«Ἡ Τριπλῆ Συνεννόησις ἐννοεῖ νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸ πάντων διὰ τοῦ Στόλου. Κατὰ τὴν γνώμην του, αἱ ἀπὸ ξηρᾶς στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐνέχουσι δευτερεύουσαν ὅλως σημασίαν.

Α. Ρωμᾶνος»

Ἡ δὶς γενομένη προσφορὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως

πρὸς τοὺς Συμμάχους, καίπερ μυστικώτατα γενομένη, περιῆλθεν εἰς γνῶσιν, τὴν ἑπομένην τῆς ἀποστολῆς της 19 Ἀπριλίου, τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ ἐν Βερολίνῳ Πρεσβευτὴς Θεοτόκης ἐτηλεγράφησεν ἐπειγόντως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν :

«Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις, πληροφορηθεῖσα τὰς μετὰ τῆς Συνεννοήσεως διαπραγματεύσεις τῆς Ἑλλάδος, θεωρεῖ τὸ Ὑπουργεῖον Γούναρη ἐχθρικώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὑπουργείου Βενιζέλου.

Ν. Θεοτόκης»

Ἐνῷ δὲ τὰ πάντα ἐθεωροῦντο ὡς ἐξομαλυνθέντα, αἴφνης ὠρθώθη καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ ἐμπόδιον. Οἱ Σύμμαχοι, ἀνιάτως τυφλώττωντες καὶ ὑπὸ τῆς ψυχώσεως τοῦ προσεταιρισμοῦ τῆς Βουλγαρίας ἀπαύστως κατεχόμενοι, ἀμείβοντες αὐτὴν πάντοτε διὰ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος, δαπάναις τῆς Ἑλλάδος ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ὑπομνήματα τοῦ Βενιζέλου, ἠρνήθησαν τὴν ἐγγύησιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἠξίωσαν ὅπως αὕτη συμμετάσχῃ τοῦ πολέμου ἄνευ αὐτῆς. Ἐνῷ ταῦτα ἀπεφάσιζον οἱ παραπαίοντες Σύμμαχοι, ὁ ἐν Βερολίνῳ Πρεσβευτὴς Θεοτόκης ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ὁ Γερμανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Φὸν Γιάγκω ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν σύναψιν μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας στενοῦ συνδέσμου. Ἄλλαις λέξεσι, συνήφθη μεταξύ των δευτέρα συμμαχικὴ συνθήκη ἐπακολουθήσασα τὴν πρώτην συναφθεῖσαν τὴν 19 Αὐγούστου 1914.

Συγχρόνως ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας διεκήρυξεν ἀπεριφράστως καὶ κατηγορηματικῶς :

«Οὐδεμία τῶν εὐχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπολογίζῃ ἐπὶ τῆς συμπαθείας τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἑνὸς ἀποσπάσματος Ἑλληνικοῦ εἶναι ἀπαράδεκτος, κατ' ἰσχυρότερον λόγον, ἐὰν ἔμελλε νὰ ἔχῃ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐν τῇ ἰδιότητί του ἐστεμμένης Προσωπικότητος θὰ ὤφειλε νὰ ἐπιφυλαχθῇ, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἡ πρώτη θέσις μεταξὺ τῶν Συμμάχων στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν. Περίπτωσις ἥτις θὰ ἦτο πλήρης πολλαπλῶν περιπλοκῶν διὰ τὸ μέλλον, δεδομένης οὔσης τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλομανίας.

Ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Νήσου Κύπρου, αὕτη ἀφορᾷ, εὐνοήτως, κατὰ πρῶτον λόγον τὴν Ἀγγλίαν. Πλὴν ἡ Ρωσσία δὲν θὰ ἠδύνατο, οὐχ ἧττον, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν παραχώρησιν

ταύτην ὡς ἐπιθυμητήν, διότι θὰ ἐξησφάλιζε τῇ Ἑλλάδι κατάστασιν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου».

Ἐνῷ τὰ ἀνωτέρω μεταξὺ τῶν Συμμάχων διημείβοντο, ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος τὴν 25 Ἀπριλίου 1915 δι' ἀνοικτοῦ τηλεγραφήματός του πρὸς τὴν Βασίλισσαν Σοφίαν ἀνήγγειλε τὴν ὁριστικὴν νίκην του κατὰ τῶν Ρώσσων πρὸ τῆς Κρακοβίας, καθ' ἣν ᾐχμαλωτίσθησαν 700 χιλ. Ρώσσων, κατέληγε δὲ εἰς τὴν φράσιν: «Δυστυχία εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ ὕψωνε τὰς χεῖρας κατ' ἐμοῦ».

Τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἡμέραν οἱ Σύμμαχοι ἐνεργήσαντες ἀπόβασιν τῇδε κακεῖσε τῶν Δαρδανελλίων εἰς Σεντὶλ-Βὰχρ καὶ εἰς Κοὺμ-Καλὲ ὑπέστησαν σκληρὰν καὶ πολύνεκρον ἀποτυχίαν.

Τηλεγράφημα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Παρὰ τὰς ἀποτυχίας τῶν Συμμάχων καὶ ἐπιτυχίας τῶν Κεντρικῶν, ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ ἀπαντήσει τῆς Συνεννοήσεως, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὴν 14 Μαΐου διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπέστειλε τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

«Α. Β. Ὑψηλότητα Πρίγκηπα Γεώργιον. Τρισεπεῖγον. Παρισίους.

Ὅ,τι ἀναχαιτίζει τὴν Κυβέρνησίν μου ἐν τῇ ὁδῷ τῆς συνεργασίας μας κατὰ τῆς Τουρκίας εἶναι ἡ ἄρνησις τῶν Δυνάμεων νὰ μᾶς ἐγγυηθῶσι τὴν ἐδαφικήν μας ἀκεραιότητα μέχρι τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης καὶ ταύτης συμπεριλαμβανομένης. Ἄνευ τῆς βεβαιότητος ταύτης μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδυθῶμεν τυφλῶς εἰς τὸν πόλεμον μὲ τὸν φόβον νὰ ἐκθέσωμεν τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους μας.

Ἐπειδὴ ἓν διπλωματικὸν διάβημα ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν φαίνεται δυσχερές, σὲ παρακαλῶ νὰ ἴδῃς τὸν Πρόεδρον Πουανκαρὲ διὰ νὰ ἀνακοινώσῃς αὐτῷ ἐξ ὀνόματός μου τὰ τῆς θέσεως τῆς Κυβερνήσεώς μου.

Ἀφοῦ σοῦ ἐδήλωσε κατὰ τὴν συνδιάλεξίν σας τῆς 20 Ἀπριλίου ὅτι ἡ ἐδαφικὴ ἐγγύησις θὰ μᾶς δοθῇ βεβαίως διὰ τὴν περίοδον τοῦ πολέμου καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῶν διαπραγματεύσεων τῆς εἰρήνης, θὰ θεωρήσῃ ἴσως ἐνδεδειγμένον νὰ ἐνεργήσῃ οὕτως ὥστε ἡ Κυβέρνησίς του καὶ αἱ Κυβερνήσεις αἱ Σύμμαχοι τῆς Γαλλίας νὰ μᾶς παράσχωσι τὰς ἐγγυήσεις τὰς ὁποίας θεωροῦμεν ἀπαραιτήτους.

Τὸ οὐσιῶδες εἶναι αἱ Δυνάμεις νὰ μᾶς δόσωσι τὴν ἐπίσημον ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ σεβασθῶσι καὶ θὰ ἐπιβάλωσι τὸν σεβασμὸν τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητός μας μέχρις ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης, καὶ δὲν

θὰ ἐπιτρέψωσιν ἵνα οἱαδήποτε βλάβη κατ' αὐτῆς ἐνισχυθῇ διὰ τῆς μελλούσης συνθήκης τῆς εἰρήνης.

Θὰ κάμῃς τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει δικαίωμα νὰ ἐκπλήσσεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι,φίλαι Δυνάμεις πρόθυμοι νὰ τὴν ἀποδεχθῶσιν ὡς σύμμαχόν των ἀρνοῦνται νὰ ἐξηγηθῶσι σαφῶς μετ' αὐτῆς, καθ' ὃν χρόνον, ἐξ ὅσων πληροφορούμεθα, δὲν ἐθεώρησαν καθῆκόν των νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν αὐτὸν κανόνα ἀπέναντι ἄλλων χωρῶν.

Κωνσταντῖνος»

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Πουανκαρὲ εἰς τὸ ἀνωτέρω τηλεγράφημα, ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ἔχει οὕτως:

«Αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως δὲν δύνανται νὰ ἐγγυηθῶσι δι' ἐπισήμου δηλώσεως τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τῆς Ἑλλάδος, καθότι παρομοία δήλωσις θὰ ἀπέκλειε πιθανὴν προσχώρησιν τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὴν Τριπλῆν Συνεννόησιν, καὶ θὰ ἦτο ἐπικίνδυνος καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, καθότι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξωθήσῃ τὴν Βουλγαρίαν πρὸς ἐπίθεσιν κατ' αὐτῆς.

Γεώργιος»

Ἔξοδος τῆς Ἰταλίας

Τὴν 26 Ἀπριλίου οἱ Σύμμαχοι ὑπέγραψαν μετὰ τῆς Ἰταλίας ἐν Λονδίνῳ τὴν συνθήκην τῆς μετ' αὐτῆς συμμαχίας δι' ἧς ἐγένοντο ἀποδεκτοὶ ἅπαντες οἱ ὅροι αὐτῆς περὶ τῆς Ἀλβανίας, τῆς Δωδεκανήσου καὶ ἐπεφύλαξαν αὐτῇ ζώνην ἐπιρροῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ὅπου δὲν εἶχον ἀναλάβει οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος. Τὴν 23 Μαΐου 1915 ἡ Ἰταλία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τὴν 26 Αὐγούστου 1915 κατὰ τῆς Γερμανίας. Διεκόπησαν δὲ αἱ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διαπραγματεύσεις τῶν Συμμάχων, ἀναμενόντων τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προσεχῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν.

Ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τῆς Ἰταλίας ὑπὲρ τῶν Συμμάχων ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἀπέστειλε τὸ κάτωθι τηλεγράφημα πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας:

«Α. Μ. Βασιλέα Βίκτωρα. Ρώμην.

Τὴν προδοσίαν σου καὶ ὡς νικητὴς θὰ ἐνθυμηθῶ καὶ ὡς ἡττημένος δὲν θὰ λησμονήσω.

Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος»

Ἀσθένεια τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Τὴν 23 Ἀπριλίου 1915 ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀδιαθετήσας δὲν παρέστη εἰς τὴν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ γενομένην τὴν 25 ἰδίου ἑορτὴν τῶν Προσκόπων. Τὴν δὲ 26 ἐξεδόθη τὸ ἑπόμενον ἰατρικὸν δελτίον:

«Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ὑποφέρει ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ἐξ ἐλαφρᾶς γρίππης. Ἡ θερμοκρασία δὲν ὑπερέβη τοὺς 38 βαθμούς. Τὴν ἑσπέραν σήμερον ἡ θερμοκρασία τῆς Α.Μ. ἀνήρχετο εἰς βαθμοὺς 37.7.
Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Ἀπριλίου 1915

Οἱ Ἰατροί: Κ. Σάββας, Α. Ἀναστασόπουλος».

Περὶ τὰ μέσα δὲ Μαΐου ἡ ἐκδηλωθεῖσα πλευρῖτις κατέστησε τὴν κατάστασιν τοῦ Ὑψηλοῦ ἀσθενοῦς κρισιμωτάτην, οὗ ἕνεκα, ἐκλήθησαν ἐπειγόντως ὁ Αὐστριακὸς χειροῦργος Ἀϊζελμπεργκ καὶ ὁ Γερμανὸς παθολόγος Κράους, οἵτινες τὴν ἰδίαν τῆς ἀφίξεώς των ἑσπέραν συγκροτήσαντες ἰατρικὸν συμβούλιον μετὰ τῶν θεραπόντων τοῦ Βασιλέως ἰατρῶν ἀπεφάσισαν τὴν ἄμεσον ἐγχείρισιν αὐτοῦ.

Διὰ τῆς γενομένης τὴν ἑπομένην ἐγχειρίσεως ἐξῃρέθησαν δύο πλευραί, ἀλλ' ὡς εἰκάζεται, ἡ ὡς ἀναισθητικὸν χρησιμοποιηθεῖσα κοκαΐνη,ἐπέφερεν ὀλέθριον ἐπὶ τοῦ Ὑψηλοῦ ἀσθενοῦς ἀποτέλεσμα, ἐμφανισθέντων συμπτωμάτων δηλητηριάσεως τοῦ αἵματος, καταλειπούσης σοβαρὰ ὑπόλοιπα, ἅτινα βραδύτερον διέβρωσαν τὴν ὑφηκάρηνον Δρῦν, ἐτραυμάτισαν τὸν βαθυχαίτην τῆς Μακεδονίας Λέοντα καὶ τὸν τανυπτέρυγα τῆς Ἠπείρου Ἀετόν, τὸν ὑπέροχον τῆς Βαλκανικῆς ἐποποιΐας ἔνθουν Ποιητήν.

Ὁ Βασιλεὺς ἀγωνιῶν

Ὁ Βασιλεὺς ἐπάλαιεν ἀπεγνωσμένως μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ συγκίνησις, ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀπόγνωσις τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων ἐξίχθη εἰς βαθμὸν πράγματι ἀπαράμιλλον καὶ ἀληθῶς ἀπερίγραπτον. Τὸ πυκνότατον πλῆθος σκυθρωπόν, σιωπηλὸν καὶ δακρύον ἔσπευδε καὶ συνωθεῖτο πυκνότατον πέριξ τῶν Ἀνακτόρων τοῦ πολυφιλήτου καὶ ἐνδόξου Βασιλέως, πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν Ἰατρικῶν δελτίων, ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τῆς πορείας τῆς νόσου. Πραγ-

ματικαὶ ὁλονυκτίαι ἤγοντο καὶ πραγματικοὶ ἀκάθιστοι ὕμνοι ἐτελοῦντο ἔξωθεν αὐτῶν. Τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, τὸ ἐμφωλεῦον ἀκοίμητον εἰς τὴν ψυχὴν παντὸς ἀληθοῦς Ἕλληνος, ὅσον καὶ ἂν προσποιεῖται οὗτος τὸν νεωτεριστήν, ἐξεδηλώθη κατὰ τρόπον αὐτόχρημα Βυζαντινόν. Πλῆθος Εἰκόνων παλαιῶν καὶ ἀρχαιοτάτων ἱερῶν κειμηλίων πρὸς τὰ ὁποῖα, κατὰ παράδοσιν, ἀπεδίδετο δύναμις θαυματουργός, ἀπεστέλλοντο καὶ ἐκομίζοντο εἰς τὰ Βασιλικὰ Ἀνάκτορα, παρ' ἀγνώστων καὶ γνωστῶν, παρὰ πτωχῶν καὶ πλουσίων ἔκ τε τῆς Πρωτευούσης καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν πρὸς βοήθειαν τοῦ Ὑψηλοῦ ἀσθενοῦς,ἅτινα διηυθετοῦντο ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ. Πλῆθος γυναικῶν τοῦ λαοῦ δακρύουσαι, ὀλοφυρόμεναι καὶ γονυκλινεῖς θερμότατα καὶ κατανυκτικώτατα προσηύχοντο ὑπὲρ τῆς διασώσεως τοῦ Μεγάλου Πατριώτου καὶ καθαρωτέρου Ἕλληνος.

Ὁ Λαὸς καταληφθεὶς ὑπὸ πατριωτικοῦ παραληρήματος καὶ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, συνέρρεε, κλαίων, θρηνῶν καὶ ὀδυρόμενος εἰς τοὺς Ναοὺς ἔνθα ἐψάλλοντο ἱερὰ τροπάρια καὶ ἀνεπέμποντο πρὸς τὸν Ὕψιστον ἀλλεπάλληλοι, συγκινητικαὶ παρακλήσεις καὶ διάπυροι ἱκεσίαι ὑπὲρ τοῦ δαφνοστεφοῦς Στρατηλάτου.

Ὅτε τέλος τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τοῦ διακρίνοντος ἔκπαλαι τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν ἐξιχθέντος εἰς τὸ κατακόρυφον, ἠξιώθη ἐπιτακτικῶς καὶ ὁμοφώνως παρὰ πάντων ὅπως ἡ περιλάλητος καὶ πάνσεπτος Εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Τήνου μεταφερθῇ εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ἀσθενοῦς, ἵνα ἡ χάρις της δόσῃ τὴν πολύτιμον ὑγείαν εἰς τὸν πολυσέβαστον, πολυαγάπητον καὶ πολυπόθητον ἀσθενῆ τοῦ Ἔθνους Ἀρχηγόν.

Μεταφορὰ τῆς θαυματουργοῦ Εἰκόνος

Ἡ διὰ πρώτην φορὰν ἀπομακρυνθεῖσα ἐκ τοῦ ἐν Τήνῳ Ναοῦ Ἱερὰ Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου μετεφέρθη εἰς Πειραιᾶ. Ἄπειρον πλῆθος τὴν 14 Μαΐου ἀνέμενε ταύτην, μετὰ τὴν ἀποβίβασιν τῆς ὁποίας ἐσχηματίσθη μεγαλοπρεπὴς καὶ πρωτοφανὴς πομπὴ ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὰ ἑξαπτέρυγα περὶ τὰ ὁποῖα συνωθεῖτο πλῆθος λαοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ τῶν Περιχώρων, κραυγάζων «Κύριε Ἐλέησον», ἠκολούθει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος ἐπ' αὐτοκινήτου ἐν μεγάλῃ στολῇ, κρατῶν μετὰ βαθυτάτης εὐλαβείας διὰ τῶν δύο χειρῶν τὴν θαυματουργὸν Εἰκόνα ἐπὶ τῶν γονάτων του περὶ

τὴν ὁποίαν ἀντανεκλῶντο ποικιλώτατα χρώματα ἐκ τῆς διαθλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τῶν προσπιπτουσῶν ἐπὶ τῶν κοσμούντων αὐτὴν πολυτίμων λίθων, ἠκολούθουν, ἐπὶ αὐτοκινήτου οἱ Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς Ἄρτης καὶ Σύρου καὶ ἅπας ὁ ἱερὸς Κλῆρος Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων ἀσκεπεῖς καὶ ψάλλοντες Ἱερὰ Τροπάρια, τὴν πομπὴν ἔκλειε μακρὰ σειρὰ λαϊκῶν αὐτοκινήτων.

Ἡ πομπὴ διὰ τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ ἀνήρχετο εἰς Ἀθήνας, ἣν ὑπεδέχοντο εὐλαβῶς πλῆθος λαοῦ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία, ἀσκεπεῖς καὶ γονυπετεῖς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς Λεωφόρου ἐσταυροκοποῦντο καὶ ἐδάκρυον χαμηλοφώνως δεόμενοι.

Οὕτω μεγαλοπρεπῶς καὶ εὐλαβῶς βαίνουσα ἡ ἱερὰ πομπὴ συνεχῶς ὀγκουμένη εἰσέρχεται εἰς τὴν Λεωφόρον Ἀμαλίας καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν ὁδὸν Φιλελλήνων καὶ δι' αὐτῆς βραδυποροῦσα καὶ ψάλλουσα «Κύριε Ἐλέησον» κατήρχετο πρὸς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ διὰ ταύτης καὶ τῆς Λεωφόρου Κωνσταντίνου τοῦ Διαδόχου κατηυθύνθη εἰς τὰ Βασιλικὰ Ἀνάκτορα. Οἱ ἐξῶσται τῶν οἰκιῶν καὶ τὰ παράθυρα κατάμεστα πλήθους ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ πάσης ἡλικίας δακρύοντος, σταυροκοπουμένου, συγκεκινημένου καὶ ἀνημμένας λαμπάδας κρατοῦντος ἐθεᾶτο εὐλαβῶς τὴν εἰκόνα τῆς Μητρὸς τοῦ Παντοδυνάμου ἀντλῶν ἀπ' αὐτῆς παρήγορον ἐλπίδα. Οἱ κώδωνες τῶν Ἐκκλησιῶν ἠχοῦσιν ἀπαύστως διαχέοντες τοὺς παλμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς θερμότατα δεομένης ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Ἕλληνος Βασιλέως. Ὁ εὐώδης καπνὸς τῶν καιομένων λιβανωτῶν ἀπὸ τῶν διαφόρων ἐξωστῶν ἀνέρχεται πρὸς τὸν οὐρανὸν φέρων πρὸς τὸν Ὕψιστον τὴν θερμοτάτην καὶ ὁμόθυμον ἱκεσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Συνελόντι εἰπεῖν, ἡ ἱερὰ πομπὴ αὕτη διὰ τὸ πλῆθος, τὴν ἐπιβλητικότητα, τὴν κατάνυξιν, τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν πίστιν μόνον ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ μὲ τὴν λιτανείαν τὴν τελεσθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ αὐτῆς ἀπὸ τῶν πολιορκούντων Ἀβάρων, καθ' ἣν περιαγομένης τῆς Εἰκόνος τῆς Θεομήτορος ἐπὶ τῶν τειχῶν της ἐψάλει τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ πλήθους ὁ περιλάλητος καὶ ὑψηλὸς Ὕμνος : «Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια».

Εἰς τὴν εἴσοδον τῶν Ἀνακτόρων, τὴν 3 μ.μ., ὅπου ἀνέμενον οἱ Πρίγκηπες, οἱ Αὐλικοὶ καὶ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὁ Διάδοχος τοῦ Θρόνου ὁ φιλοπάτωρ υἱὸς Γεώργιος παραλαβὼν τὴν ἱερὰν καὶ πάνσεπτον εἰκόνα μετέφερε ταύτην εὐλαβῶς καὶ ἐν ὑψίστῃ συγκινήσει εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀγωνιῶν-

τος φιλοτέκνου Πατρός, ὅστις ἐγερθεὶς μετὰ μεγίστου κόπου καὶ ἀκροτάτου σεβασμοῦ καὶ βαθυτάτης πίστεως ἠσπάσθη συγκινητικώτατα αὐτήν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, ἣν πατροπαραδότως διακρίνει βαθύτατον θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ ἀξιάγαστος οἰκογενειακὴ ἀλληλεγγύη.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας τοῦ Βασιλέως ἐτράπη ἐπὶ τὰ βελτίῳ. Ὁ πυρετὸς ἔπεσεν,ὁ σφιγμὸς ἐγένετο κανονικώτερος καὶ αἱ ἀναπνοαὶ ρυθμικαί. Τὸ δημοσιευθὲν ἰατρικὸν δελτίον τῆς πρωΐας τῆς ἑπομένης ἀνέγραφε. «Θερμοκρασία 37,5. Σφυγμοὶ 85. Ἀναπνοαὶ 23. Σφυγμοὶ καλοί. Νὺξ ἥσυχος».

Τὸ γεγονὸς τοῦτο διαδοθὲν ἀνὰ τὴν πόλιν ἐνέπλησε τὸν λαὸν μεγίστης χαρᾶς, ὅστις, θρησκόληπτος, ἔσπευσεν ἔνθους εἰς τοὺς Ναούς, ἔνθα γονυπετὴς ηὐχαρίστησε τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει καὶ θρησκευτικῇ ἐξάρσει διὰ τὸ τελεσθὲν ἰαματικὸν Θαῦμα.

Ἡ Ἱερὰ Εἰκὼν παρέμεινεν ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ Βασιλέως μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν οἱ ἰατροὶ ἀπεφάνθησαν ὅτι οὗτος εὑρίσκετο ἐκτὸς κινδύνου. Ὅταν δὲ ὁ Βασιλεὺς ἀναρρώσας ἠδύνατο νὰ μεταφέρεται εἰς τὸν κῆπον, ἡ Ἱερὰ Εἰκὼν μετὰ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς πομπῆς, τῆς αὐτῆς ἐπιβλητικῆς καὶ θρησκευτικῆς παραστάσεως καὶ τῆς αὐτῆς ὑψίστης εὐλαβείας μετεφέρθη καὶ πάλιν εἰς τὴν Τῆνον.

Ἡ Βασίλισσα Σοφία, τὰ Ἑλληνικὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα πιστῶς ἀκολουθοῦσα, ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Θαυματουργὸν Εἰκόνα ἐπὶ τῇ διασώσει τοῦ Βασιλέως, τὸ πολυτιμότερον τῶν κοσμημάτων της, περιδαίριον ἐκ σπανιωτάτων μαργαριτῶν, πολλῶν ἑκατομμυρίων ἀξίας, ὅπερ εὑρίσκεται ἐκτεθειμένον εἰς εἰδικὴν προθήκην, ἐν τῷ Ναῷ τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Τήνου.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀληθὴς χριστιανὸς καὶ εὐσεβὴς Ἡγεμὼν Διάδοχος τῶν εὐσεβῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, μετὰ τῆς Βασιλίσσης μετέβη εἰς Τῆνον καὶ γονατίσας πρὸ τῆς θαυματουργοῦ Εἰκόνος ηὐχαρίστησεν εὐγνωμόνως ἐπὶ τῇ διασώσει του τὴν Θεοτόκον.

Βενιζελικαὶ δολοπλοκίαι καὶ δημοκοπικαὶ ὑποκρισίαι

Τούτων τελουμένων ἐν Ἀθήναις, ὁ ἐν Μυτιλήνῃ Βενιζελικὸς Ἐσμὸς προέβαινεν εἰς ἔντονον κατήχησιν κατὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως με-

ταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν προσφύγων τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας καταφυγόντων εἰς Χίον, Λέσβον καὶ Σάμον, τὸν ἄγριον τῶν Τούρκων διωγμὸν φευγόντων. Κατόπιν δὲ ἐντολῆς τοῦ κέντρου, συνεκρότησε ἐπ' ἁδρᾷ ἀμοιβῇ, συμμορίαν ἐκ διαφόρων ἀλητῶν, ἥτις ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν προστασίαν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου ἐνήργει ἐπιδρομὰς εἰς τὰς ἀπέναντι Τουρκικὰς ἀκτάς, κατασχοῦσα τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν τοῦ ἐν Κυδωνίαις Ἕλληνος Ὑποπροξένου Ν. Τσερέπη, καὶ προβαίνουσα εἰς σφαγὰς τῶν Τούρκων τῶν Μοσχονησίων πρὸς πρόκλησιν πολέμου μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος, ἐξερχομένης τῆς οὐδετερότητος, ἐζητήθη δὲ ἐπιπροσθέτως ὑπὸ τῶν προσφύγων ἡ κατάληψις τῆς Μυτιλήνης ὑπὸ τῶν Συμμάχων. Τούτου ἕνεκα, ὁ Εἰσαγγελεὺς Ν. Γ. Παπαδάκης διέταξε τὴν καταδίωξιν τῶν ὑπαιτίων τῆς Βενιζελικῆς φατρίας ὡς ἐπιβουλευομένων τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους διὰ φόνους καὶ ληστρικὰ ἐγκλήματα. Εἰς τὴν γενομένην δὲ ἀνάκρισιν, ἀποδειχθείσης τῆς ἐνοχῆς των, συνελήφθησαν οἱ Πράκτορες Παγίδας καὶ Μανώλης, ἀλλ' ἐπεμβάσει τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει καὶ τῇ ἐντόνῳ ἀξιώσει τοῦ Ναυάρχου τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου οὗτοι ἀπελύθησαν, καταστάντες θρασύτεροι εἰς τὰς ἐνεργείας των, ἐπιβουλευθέντες καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης.

Περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου 1915 ὁ Βενιζέλος ἀνεχώρησεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν πρὸς δημοκοπικὴν κατήχησιν τῶν ὁμογενῶν, γενόμενος δεκτὸς ἐνθουσιωδῶς, ἔνθα δι' εὐνοήτους λόγους, ἐδήλωσεν ὑποκριτικώτατα εἰς τοὺς ὁμιλοῦντας περὶ Δημοκρατίας ὅτι: «Ἐπὶ τρεῖς ἀκόμη αἰῶνας εἶναι ἀπαραίτητος ἐν Ἑλλάδι ὁ θεσμὸς τῆς Βασιλείας».

Ἐκεῖθεν κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου μετέβη εἰς Μυτιλήνην διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅπου ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς καθ' ἣν διαδηλωταί, αὐτοῦ θεωμένου καὶ μειδιῶντος, πρὸς ἀποδοκιμασίαν τοῦ Βασιλέως, μανιώδεις ἥρπαζον τὰ πηλήκια τῶν στρατιωτῶν καὶ ἀφαιροῦντες τὰ Στέμματα ἔρριπτον κατὰ γῆς καὶ κατεπάτουν ταῦτα.

Μεθ' ὃ ὁ Βενιζέλος φέρων τὴν ἀλωπεκὴν καὶ κατευθυνόμενος πρὸς τὴν ἔπαυλιν Ἀλεπουδέλη ἔστι καὶ ἐν τελειοτάτῃ ἠθοποιίᾳ, ἀπαγγείλας θλιβερὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὴν ἀπέναντι Ἰωνίαν, κινῶν περιλύπως τὴν κεφαλήν, ὑπόδακρυς καὶ ὑποκρινόμενος τὸν βαρέως ἀλγοῦντα, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Μέγαρον τοῦ ἐμπίστου του ἐφοπλιστοῦ.

Συγχρόνως ὁ Βενιζελικὸς Τύπος τῶν Ἀθηνῶν πρὸς πα-

ραπλάνησιν τοῦ Λαοῦ, ἀνέπεμπεν ὕμνους πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον δημοσιεύσας μεγάλοις γράμμασι τὸ εὐχαριστήριον τηλεγράφημα τὸ ἀποσταλὲν ἐκ τοῦ Ὑπασπιστηρίου τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν Βενιζέλον εἰς ἀπάντησιν εὐχητηρίου τηλεγραφήματος αὐτοῦ. Ἐδημοσίευσεν ὁλοκλήρους φωτογραφίας του συνοδευομένας μὲ φράσεις οἷοι: «Ὁ Θεὸς σώζοι τὸν Βασιλέα». «Παρὰ τὴν κλίνην τοῦ Σεπτοῦ Βασιλέως - Στρατηλάτου ἀγωνιᾷ καὶ σπαράσσεται ἅπαν τὸ Ἑλληνικόν». «Ἡ ὀδυνηρὰ δοκιμασία τοῦ νικητοῦ Βασιλέως παρατείνεται καὶ ἡ κλίνη τῆς ἀσθενείας του καθίσταται βωμὸς μαρτυρίου δι' ἅπαντα τὸν Ἑλληνισμόν». Ὁλόκληρον εἰκόνα ἔγχρωμον τοῦ Βασιλέως μὲ στολὴν Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος φέρουσαν ὑπότιτλον: «Κωνσταντίνῳ τῷ ΙΒ' πολλὰ τὰ ἔτη». Καὶ τέλος τὴν παραμονὴν τῶν ἐκλογῶν φωτογραφίαν τοῦ Βασιλέως μετὰ τοῦ Βενιζέλου μὲ τὴν ἐπιγραφήν: «Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ: Ὁ Κωνταντῖνος καὶ ὁ Βενιζέλος, οἱ δύο δημιουργοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου τοὺς ὁποίους ὁ Λαὸς θέλει ἡνωμένους».

Ὁ Βενιζέλος τὴν ἀλωπεκὴν περιβεβλημένος καὶ ὡς ἀλώπηξ ἐλλοχεύουσα ἐκ τῆς ἐπαύλεως Ἀλεπουδέλη ἐπεσκόπει προσεκτικῶς καὶ ἀγρύπνως τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα. Εἰδοποιηθεὶς δὲ ὅτι, ὁ ἐκλογικὸς ἀγὼν καθίσταται ὁσημέραι δυσχερέστερος, λησμονήσας τὰς νωποτάτας δηλώσεις του «περὶ ὁριστικῆς παραιτήσεώς του ἐκ τῆς πολιτικῆς», καὶ ἀναχωρήσας ἐσπευμένως ἐκ Μυτιλήνης ἐνεφανίσθη πρωΐαν τινὰ πρὸ τῶν ἐκλογῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, κατευθυνόμενος εἰς τὰ Ἀνάκτορα «ἵνα προσωπικῶς πληροφορηθῇ περὶ τῆς ὑγείας τοῦ Βασιλέως».

Μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τῶν ἐκλογῶν, οὔτε φωτογραφίαι πλέον ἀναφαίνονται ἐν τῷ Βενιζελικῷ τύπῳ, οὔτε ἄρθρα γράφονται, οὔτε Σεπτὸς ἀποκαλεῖται οὔτε Στρατηλάτης ὁ Βασιλεύς. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἰατρικὰν δελτίον τῆς ἀσθενείας του εἰς γωνίαν τινά,ἐνίοτε, τῆς τρίτης σελίδος ψιλοῖς γράμμασι μόλις καὶ μετὰ βίας δημοσιεύεται.

Ὁ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπανελθὼν Βενιζέλος, οἱ φίλοι του καὶ οἱ Ἐπιτελεῖς τοῦ κόμματός του καὶ ἐν ἰδιωτικαῖς καὶ ἐν δημοσίαις ὁμιλίαις καὶ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὡς καὶ ὁ ὁμόφρων τύπος, ἀποκρύπτοντες ἐπιμελέστατα τὰς πραγματικάς των προθέσεις, διεκήρυσσον μεγαλοφώνως καὶ ἀδιακόπως ὅτι «παρῆλθεν ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως ἡ πολύτιμος εὐκαιρία τῆς ἐξόδου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον καὶ διεβεβαίουν κατηγορηματικῶς ὅτι: «Το μὲν ἡ ἔξοδος τῆς Ἰταλίας

ὑπὲρ τῶν Συμμάχων, τὸ δὲ αἱ προσπάθειαι προσκτήσεως τῆς Βουλγαρίας ὑπ' αὐτῶν, ἐπέβαλλον τῇ Ἑλλάδι ἀναποφεύκτως καὶ ἐπιτακτικῶς τὴν ἐν τῇ οὐδετερότητι παραμονήν της καθ' ἅπασαν τοῦ πολέμου τὴν διάρκειαν».

Εἰς τὴν ἔντεχνον ἐνέδραν τῶν ἀνωτέρω ἀσυστόλων τεχνασμάτων καὶ ἀναξίων πολιτικοῦ ἀνδρὸς πονηρευμάτων, ἐμπεσὼν ὁ εὔπιστος Ἑλληνικὸς Λαός, ὁ ἀποστέργων ἀπολύτως τὸν πόλεμον καὶ πιστεύσας εἰς ταῦτα ἔδωκε τὴν πλειοψηφίαν κατὰ τὰς μετ' ὀλίγον γενομένας ἐκλογὰς εἰς τὸν Βενιζέλον, πεποιθότως πιστεύων ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Βασιλέως ὑπῆρχε μυστικὴ συνεννόησις. Τὸ ἐκλογικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα ἐσήμανε λεληθότως τὴν ἔναρξιν τῶν ἐπακολουθησάντων σοβαρωτάτων καὶ ὀλεθριωτάτων γεγονότων, ὧν τὰς συνεπείας ἐπλήρωσε, πληρώνει καὶ θὰ πληρώνῃ ἡ Ἑλλὰς καὶ οἱ Ἕλληνες ἀκριβώτατα καὶ σκληρότατα.

Συμμαχικὴ διακοίνωσις πρὸς τὴν Βουλγαρίαν

Διακόψαντες οἱ Σύμμαχοι τὰς μετὰ τῆς Ἑλλάδος διαπραγματεύσεις ἀπηύθυναν τὴν 29 Μαΐου πρὸς τὴν Βουλγαρίαν διακοίνωσιν, δηλοῦντες αὐτῇ :

«Ἐὰν εἶναι ἑτοίμη νὰ δράσῃ κατὰ τῆς Τουρκίας, θὰ δυνηθῇ νὰ καταλάβῃ τὴν γραμμὴν Αἴνου—Μηδείας. Ἐγγυῶνται αὐτῇ εἰς τὸ τέλος τοῦ πολέμου τὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν Κιουπρουλοῦ—Ὀχρίδος μετὰ τοῦ Μοναστηρίου, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ἡ Σερβία θὰ λάβῃ δίκαιον ἀντάλλαγμα ἐν Βοσνίᾳ καὶ πρὸς τὴν Ἀδριατικήν. Αἱ Δυνάμεις θὰ καταβάλλωσι πάσας αὐτῶν τὰς προσπαθείας ὅπως ἐπιτύχωσι τὴν παραχώρησιν τῆς Καβάλλας ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀντὶ παραχωρήσεων ἐν Μ. Ἀσίᾳ».

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, λαβοῦσα γνῶσιν τῆς ἀνωτέρω διακοινώσεως, τὴν 31 Μαΐου ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Συμμάχους τὴν κάτωθι ἔντονον διαμαρτυρίαν :

«Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις θὰ παρέλειπε τὰ ἱερώτατα καθήκοντά της ἐὰν δὲν ἔσπευδε νὰ διατυπώσῃ αὐθωρεὶ πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, τὰς ζωηροτάτας καὶ ἐπισημοτάτας διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ τραύματος ὅπερ οὕτως θὰ προεσχεδιάζετο κατὰ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τοῦ Βασιλείου, διακηρύσσουσα συγχρόνως κατὰ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπον ὅτι με-

ταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Βουλγαρίας δὲν ὑπάρχει οὔτε θὰ ὑπάρξῃ οὐδὲν διακανονιστέον ζήτημα ὡς πρὸς τὴν Καβάλλαν. Τὸ ἔδαφος τοῦτο ἀποκλειστικῶς Ἑλληνικὸν παρεχωρήθη εἰς τὸ Βασίλειον κατόπιν νικηφόρου πολέμου, δυνάμει νομίμου τίτλου, ἀποδεκτοῦ γενομένου ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, τίτλον ὃν οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ προσβάλῃ, χωρὶς νὰ παραβιάσῃ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ Δικαίου, τοῦ διέποντος τὰ πεπολιτισμένα Ἔθνη.

»Ἀλλὰ διατυποῦσα τὴν διαμαρτυρίαν ταύτην ἡ Βασιλικὴ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, εἶναι πεπεισμένη ὅτι τὸ σχέδιον, κατὰ τοῦ ὁποίου ἔχει τὸ ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ ἐξεγερθῇ προληπτικῶς, οὐδόλως θὰ πραγματοποιηθῇ. Ἀρνεῖται, τῷ ὄντι, νὰ πιστεύσῃ ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, αἱ οὖσαι αἱ πατροπαράδοτοι προστάτιδες τῆς Ἑλλάδος δύνανται ποτὲ νὰ ἐπιχειρήσωσι ὁ,τιδήποτε κατὰ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἐδάφους αὐτῆς. Ἐπίσης εἶναι πεπεισμένη ὅτι, δὲν θὰ ἠδύνατο, ὅσῳ ἰσχυρὰ καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῆς συντομεύσεως τοῦ πολέμου, καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς νίκης, νὰ ἐπιζητῶσι νὰ προσπορισθῶσι νέον βοηθὸν διὰ τῆς σκυλεύσεως τρίτου καὶ πρὸ πάντων Χώρας ἥτις ὡς νόμιμος Σύμμαχος ἑνὸς τῶν κυρίων Συμμάχων των, τῆς Σερβίας, προσέφερεν αὐτοῖς ἀξιοσημειώτους ὑπηρεσίας, ἀκριβῶς κατὰ τοῦ Κράτους περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ πληρώνωσι τὴν βοήθειαν.

Ζωγράφος»

Ἡ Διακοίνωσις αὕτη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐτάραξε τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, αἵτινες προέβησαν εἰς τὴν ἐπίσημον ὑπόσχεσιν ὅτι: «Οὐδένα κίνδυνον διατρέχει ἡ ἀκεραιότης τῆς Ἑλλάδος ἄνευ πλήρους καὶ ἑκουσίας συγκαταθέσεως αὐτῆς».

Ρωσικὴ ἧττα. Διακοίνωσις τῶν Συμμάχων

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας αἱ Αὐστρογερμανικαὶ δυνάμεις ἐπιτεθεῖσαι ἐρρωμένως κατὰ τοῦ Ρωσσικοῦ Μετώπου ἐπέφερον καταστροφὴν λαβοῦσαν μεγάλας διαστάσεις ἐπὶ τοῦ Σάν, κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου, εἶτα ἐκκένωσις τοῦ Πρεμίσλ, τῆς Λεμπέργκ, καὶ γενικὴ ὑποχώρησις κατ' Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον πέραν τῆς Βαρσοβίας καὶ τῆς Πολωνίας μέχρι τῆς γραμμῆς Ρίγα—Τσέρνοβιτς.

Ἐπίσης αἱ μεγάλαι Συμμαχικαὶ ἐπιθέσεις κατὰ τῶν Γερμανῶν εἰς τὸ Δυτικὸν Μέτωπον ἐν Φλάνδρᾳ καὶ Ἀρτουὰ οὐδὲν εἶχον ἀποτέλεσμα. Εἰς δὲ τὰ Δαρδανέλλια ἡ ἀποτυχία αὐτῶν ὑπῆρξε πλήρης καὶ τὰ μέγιστα αἱματηρά.

Αἱ σοβαραὶ ἀποτυχίαι αὗται ἐπέβαλλον τοῖς Συμμάχοις τὴν ἐξεύρεσιν πάσῃ θυσίᾳ νέων Συμμάχων. Διό, καὶ ἐπέσπευσαν τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας πρὸς προσέλκυσιν αὐτῶν. Ὑπεσχέθησαν τῇ Ρουμανίᾳ τὴν Βουκυβίναν, τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ τὸ Μπανάτον, ἀλλ' ἡ Ρωσσικὴ καταστροφὴ καὶ ὁ φόβος τῆς Αὐστρογερμανικῆς ἐπιθέσεως ἐξηνάγκασε ταύτην νὰ μὴν προέλθῃ μετ' αὐτῶν εἰς τελικὴν συμφωνίαν.

Τῆς ἀνάγκης ταύτης τῶν Συμμάχων ἐπωφελούμενος ὁ Βενιζέλος, ὡς κατεχόμενος ἀνιάτως ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως,ὅπως ἡ Ἑλλὰς εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐσκέφθη νὰ προσκαλέσῃ τοὺς Συμμάχους εἰς Θεσσαλονίκην, ἵνα μεταφερομένου τοῦ πολέμου ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἐξαναγκασθῇ ἡ Ἑλλὰς ἑκοῦσα ἄκουσα νὰ μετάσχῃ αὐτοῦ.

Ἡ Βουλγαρία δ' ἐσκεμμένως δὲν ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν τῶν Συμμάχων τὴν γενομένην αὐτῇ διὰ τῆς Διακοινώσεως τῆς 3 Αὐγούστου, ἀλλ' ἐζήτησε σκοπίμως διευκρινίσεις τινὰς πρὸς παράτασιν τῶν διαπραγματεύσεων, ἐνῷ ἀπὸ τῆς 27 Ἰουλίου 1915 εἶχεν ὑπογράψει συμφωνίαν μετὰ τῆς Γερμανίας περὶ παροχῆς δανείου καὶ προσεχεστάτης μετ' αὐτῆς δράσεως, περὶ τῆς ὁποίας «Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐγκαίρως εἰδοποίησε τοὺς Συμμάχους μὴ γενόμενος πιστευτὸς παρ' αὐτῶν».

Τὴν 3 Αὐγούστου 1915 οἱ Πρεσβευταὶ τῆς Συνεννοήσεως προσελθόντες ἐν Σώματι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν προέβησαν εἰς τὴν κάτωθι προφορικὴν διακοίνωσιν :

«Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία νὰ παραχωρήσωσι τῇ Βουλγαρίᾳ τὰς περιοχὰς τῆς Σερβοβουλγαρικῆς συνθήκης τοῦ 1912. Ἤτοι, ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας νὰ παραχωρήσῃ τὴν μεταξὺ τοῦ Στρυμῶνος καὶ Νέστου περιοχήν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν καλουμένην Α. Μακεδονίαν, περιλαμβάνουσαν τὸ Σιδηρόκαστρον, τὰς Σέρρας, τὴν Δράμαν καὶ τὰς Ἐλευθεράς. Ἀπὸ δὲ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας ὁλόκληρον τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀξιοῦ μέχρι τῆς λίμνης τῆς Ἀχρίδος, ἤτοι τὴν μέχρι τῶν Ἀλβανικῶν ὁρίων περιοχήν. Δηλαδὴ κατηργεῖτο ἡ Ἑλληνοσερβικὴ ὁροθετικὴ γραμμή. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲ ἔμενε ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ τῆς Δ. περιοχῆς, πέριξ δὲ ἀπὸ Ὄρφανο μέχρι Ἀχρίδος θὰ ἐγκαθίστατο ἡ Βουλγαρία.

»Ἄξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει ὅτι, ἐν τῇ ἀνακοινώσει ὡρίζετο ὅτι : Ἡ ἐδαφικὴ ἐπέκτασις τῆς Ἑλλάδος ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐξαρτηθήσεται ἀπολύτως ἐκ τῆς συνθήκης καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς θὰ παραχωρήσῃ τῇ Βουλγαρίᾳ τὴν Καβάλλαν καὶ ἐνδόχωραν ἀνάλογον πρὸς τὰ κέρδη αὐτῆς ἀλλαχοῦ. Ὅ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον,ἂν ἡ Ἑλλὰς δόσῃ 2 χιλιόμ. ἐν τῇ

περιοχὴ τῆς Καβάλλας θὰ λάβῃ ἴσον ποσὸν ἐν Μ. Ἀσίᾳ, τὸ ὁποῖον ὅμως αὐτοβούλως καὶ ἐπιπολαίως ὁ Βενιζέλος ὥριζεν εἰς 125 χιλιόμετρα.

Μετὰ τέταρτον τῆς ὥρας οἱ Πρεσβευταὶ τῆς Συνεννοήσεως ἀπῆλθον ἀφέντες τὸν Γούναρην κατάπληκτον. Τὴν ἐπομένην δὲ προσελθὼν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας Ἔλιοτ ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεώς του ὅτι: «Εὐθὺς ὡς ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις θὰ ἀπεδέχετο τὴν προσφορὰν τῆς Συνεννοήσεως, ἡ Ἀγγλία θὰ καθώριζε σαφῶς τὸν τύπον καθ' ὃν θὰ συνετελεῖτο ἡ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος παραχώρησις τῶν Μακεδονικῶν ἐδαφῶν τῇ Βουλγαρίᾳ».

Ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει ταύτῃ, ὁ Γούναρης μετ' ἀγανακτήσεως μεγίστης ἔδωσεν τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν:

«Οὐδεμία ἱστορία ἀναγράφει παρόμοιον γεγονός. Θέλετε νὰ μᾶς ἐξαναγκάσητε νὰ διαμελίσωμεν τὰς σάρκας μας διὰ νὰ τὰς ρίψωμεν εἰς τοὺς Βουλγάρους. Θὰ παρεκάλουν τὴν Ἐξοχότητά σας νὰ μοὶ εἴπῃ ἂν ἡ ἀπάντησις αὕτη τῶν Δυνάμεων εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς τοσαύτας διατυμπανισθείσας ἀρχὰς τοῦ Δικαίου, τῆς Ἰσότητος, τῶν Ἐλευθεριῶν καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν μικρῶν λαῶν, ὑπὲρ τῶν ὁποίων μάχονται οἱ Σύμμαχοι, καὶ ἰδιαιτέρως ἡ Ἀγγλία».

Ὁ δὲ Σέρβος Πρωθυπουργὸς ἀπήντησε τὴν ἐπομένην τῆς ἐπιδόσεως τῆς διακοινώσεως εἰς τὸν Γάλλον Πρεσβευτήν:

«Οὐδέποτε διάβημα σημαντικώτερον ἐγένετο πρὸς τὴν Σερβικὴν Κυβέρνησιν. Τὸ Αὐστριακὸν τελεσίγραφον ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Σερβίας, ἡ ἀξίωσις τῶν Συμμάχων θέτει ὑπὸ συζήτησιν αὐτὴν τὴν ὕπαρξίν της».

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἅμ' ὡς ἔλαβε γνῶσιν τῆς διακοινώσεως τῶν Συμμάχων, ἠρώτησε τὴν Σερβικὴν Κυβέρνησιν ποῖαι ἦσαν αἱ ἀντιλήψεις αὐτῆς ἐν προκειμένῳ, ἥτις εἶχεν ἀντιτάξει προηγουμένως κατηγορηματικὴν ἄρνησιν πρὸς πᾶσαν ἐδαφικὴν παραχώρησιν τῇ Βουλγαρίᾳ, ἐξιχθεῖσα μέχρι τῆς ἀπειλῆς συνάψεως χωριστῆς εἰρήνης μετὰ τῶν Κεντρικῶν.

Ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις, ἀπαντοῦσα, ἐδήλωσεν:

«Μετὰ τὰ ἀτυχήματα τῶν Συμμάχων, πρὸ τῆς ἐπερχομένης καταστροφῆς, μετὰ μυστικὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς, καθ' ἣν ἐξετέθη

ἡ κρισιμωτάτη κατάστασις, συνέστησε καὶ ἐγένετο δεκτὴ ἡ παραχώρησις τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν».

Ἡ περίστασις αὕτη συνέτριψε τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τὴν Ἑλληνοσερβικὴν Συνθήκην συμμαχίας, τὴν ἀπαγορεύουσαν πᾶσαν ἐδαφικὴν παραχώρησιν τῆς Σερβίας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, «ἄνευ τῆς προηγουμένης συγκαταθέσεως τῆς Ἑλλάδος».

Γνωσθείσης τῆς διακοινώσεως τῶν Συμμάχων, εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ἐξέσπασε θύελλα ὀργῆς καὶ ἀνυπολογίστου κατὰ τῶν Συμμάχων ἀγανακτήσεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης, δύναταί τις εἰπεῖν, τὰ αἰσθήματα καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐπὶ τῶν Συμμάχων, καὶ ἰδίᾳ τῆς Γαλλίας, τῆς διευθυνούσης ἐν Ἀνατολῇ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἐκ βάθρων διεσείσθη καὶ τελικῶς κατέρρευσε. Εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία συνεκροτήθησαν πάνδημα συλλαλητήρια καὶ ἀπεστάλησαν ψηφίσματα, δι' ὧν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς προσεκάλει τὴν Κυβέρνησιν νὰ μὴν ὑποκύψῃ ὑπὸ οὐδὲν πρόσχημα εἰς τὴν πίεσιν τῶν Συμμάχων καὶ νὰ μὴν παραχωρήσῃ οὔτε ἕνα ἐδαφικὸν δάκτυλον, ἄνευ μέχρις ἐσχάτων πολέμου.

Ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν λαϊκῶν μαζῶν, πλὴν τῶν ἀδιαλλάκτων Βενιζελικῶν, μέχρι τῆς Κυβερνήσεως, ἤτοι ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ἡνωμένη διὰ τὴν ἄμυναν τῶν δικαίων της κατὰ τῶν Συμμάχων.

Τὸ ἔνστικτον τοῦ πλήθους καὶ ἡ κρίσις τῶν ὑπευθύνων Ἀρχηγῶν ἦσαν σύμφωνοι ὅπως ἐννοήσωσιν ἐκεῖνο ὅπερ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν οἱ μεγάλοι ἀόμματοι Διπλωμάται τῆς Συνεννοήσεως καὶ ὁ Βενιζέλος, ὅτι: «Βουλγαρία ἰσχυρὰ ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἦτο Ἑλληνισμὸς τεθραυσμένος εἰς δύο τεμάχια, τὸ ἔργον τοῦ παρελθόντος ἀκροσφαλές, ἅπαν τὸ μέλλον καταδικασμένον». Ὁποία ἀληθῶς Βενιζελικὴ πολιτικὴ μεγαλοφυΐα.

Ἡ Ἑλληνικὴ Μοῦσα, κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, συνέθεσε τὸ κάτωθι ἐπίκαιρον ᾆσμα, παρὰ τοῦ Λαοῦ ᾀδόμενον.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΣ

Κράτει, Μεγάλε Βασιληᾶ, σφικτὰ τὸ χαλινάρι
Καὶ σῶσε τὴν Πατρίδα μας καὶ σῶσε τὸν Λαόν Σου.
Στὴν ἔνδοξη Ἑλλάδα μας κατακτητοῦ ποδάρι
Ἂς μὴν πατήσῃ, κι' ὅλους μας θὲ ναὕρῃς στὸ πλευρό Σου.

Κράτει, Μεγάλε Βασιληά, καλὰ τὸ χαλινάρι.
Μ' αἵματα ὅσα πήραμε καὶ μὲ ἀγῶνα τόσο.
Νὰ μὴν ἀφήσῃς, ἰσχυρὸς κανεὶς νὰ μᾶς τὸ πάρῃ.
'Απ' ὅσους ἔρχονται ἐδῶ καὶ κάνουν τὸν καμπόσο.

Κράτει, Μεγάλε Βασιληά, γερὰ τὸ χαλινάρι.
Κι' ἐμεῖς θὰ σὲ συντρέξωμε στὴν Ἱερή Σου πάλη.
Δεῖξε πῶς εἶν' ὁ Ἕλληνας μικρὸς μὰ παλληκάρι
Κι' ὅτι μπροστὰ στοὺς ἰσχυροὺς δὲν σκύβει τὸ κεφάλι.

Κράτει, Μεγάλε Βασιληά, σφικτὰ τὸ χαλινάρι
Καὶ πὲς εἰς ὅποιον ἔρχεται ἐδῶ γιὰ ν' ἀδικήσῃ
Πῶς οἱ ἐχθροί του καρτεροῦν κι' ἂν εἶναι παλληκάρι
Ἂς πάει στὴν Πατρίδα του νὰ πέσ' ἢ νὰ νικήσῃ.

Κράτει, Μεγάλε Βασιληά, καλὰ τὸ χαλινάρι
Καὶ πὲς δὲν γίνετ' ἡ Ἑλλὰς τοῦ κόσμου καταφρόνια
Καθένας ἀπὸ ἕνα της κομμάτι δὲν θὰ πάρῃ
Καὶ δοξασμέν' ἢ θὰ χαθῇ ἢ θὲ νὰ ζῇ αἰώνια.

Κράτει, Μεγάλε Βασιληά, καλὰ τὸ χαλινάρι
Καὶ πὲς ὅτι προσμένομε νὰ δείξωμεν σ' ἐκεῖνον
Ποὺ θέλει μὲ κατακτητοῦ νὰ μᾶς πατᾷ ποδάρι
Ὅτι οἱ Ἕλληνες νικοῦν μὲ τὸν ἴδιον Κωνσταντῖνον.

Κράτει, Μεγάλε Βασιληά, καλὰ τὸ χαλινάρι
Καὶ πές, ἀρχίζει ἡ Πατρὶς τὸ μέγα πανηγύρι
Κι' ἤ, σὰν καλὸ τὸ δίκηο της θὰ σώσῃ παλληκάρι
Ἢ θὰ γινῇ ὁλόκληρη μεγάλο κοιμητῆρι.

Κι' εἰς τὸν σταυρὸ τοῦ τάφου της ἡ Ἱστορία ἄς γράψῃ
Γιὰ νὰ σωθῇ δὲν πῆγ' ἐμπρὸς στοὺς ἰσχυροὺς νὰ κλάψῃ
Ἐπέθανε νὰ μὴ δεχθῇ κατακτητοῦ ποδάρι
Τὰ ἱερά της κι' ὅσια κανεὶς νὰ μὴ προσβάλῃ.

Ὁ Βασιληᾶς της κράτησε καλὰ τὸ χαλινάρι
Μεγάλη ἐγεννήθηκε κι' ἀπέθανε Μεγάλη.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τὴν 12 Αὐγούστου ἀπηύθυνε πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἀπαντητικὴν διακοίνωσιν, ἔχουσαν περιληπτικῶς οὕτως :

«Μετ' αἰσθήματος βαθυτάτης καὶ λυπηρᾶς ἐκπλήξεως ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἀνακοινώσεως ἣν ἡ Ὑμετέρα ἐξοχότης εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἀπευθύνῃ τὴν 3 Αὐγούστου.

Αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἐνεβάθυναν πολὺ εἰς τὴν βαθυτάτην πληγὴν ἣν κατέφερον κατὰ τῆς φιλοτιμίας Κράτους ἐλευθέρου διὰ μόνης τῆς ἀγγελίας σχεδίου ἐπιβούλου τῆς ἀνεξαρτησίας του, ἵνα ἐπὶ στιγμὴν ποιοῦντες τὴν ἀπατηλὴν σκέψιν νὰ πιστεύσωσιν ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον οὗτινος ἔχω τὴν τιμὴν νὰ προεδρεύω θὰ ἠδύνατο νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν ἄποψιν αὐτῶν.

Ἀλλ' ἀπολύτως ἀπατῶνται περὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διατηροῦσαι τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ εὕρισκε τὴν πολιτικήν των δικαίαν καὶ εὐμενῆ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Θὰ ἦτο τῷ ὄντι ὕβρις εἰς τὸν θερμὸν πατριωτισμὸν καὶ εἰς τὴν φυσικήν του ὑπερηφάνειαν, ἡ ἐλπὶς νὰ τὸν ἴδωσιν ἀναγνωρίζοντα στοιχεῖα δικαιοσύνης εἰς πολιτικὴν ἀποσκοποῦσαν εἰς τὴν ἀπογύμνωσίν του, καὶ δὴ πρὸς ὄφελος ἀποδεδειγμένου ἀντιπάλου, τμήματος τοῦ Ἐθνικοῦ ἐδάφους ὅπερ θεωρεῖ δικαίῳ τίτλῳ ὡς τὴν σάρκα τῆς σαρκός του, ὡς κατοικουμένου ὑπὸ ἀδελφῶν του καὶ κατακτηθέντος δαπάνῃ τοῦ αἵματος αὐτοῦ.

Ἡ διακοίνωσις ὁμιλοῦσα περὶ τῶν σχολικῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ διακηρύττουσα ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἠννόει ὅτι θὰ πληρώσῃ τὴν δαπάνην τούτων ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ κατακτήσεως ξένης γῆς, ἐπάλεται. «Θὰ τὸ ἠννόει ἔτι ὀλιγώτερον ὅσον ἡ ἐδαφικὴ αὔξησις ἐπιτυγχανομένη ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας μακρὰν τοῦ νὰ παρουσιάσῃ αὔξησιν τῆς ἐθνικῆς δυνάμεως, θὰ ἰσοδυνάμει πραγματικῶς εἰς ἐξασθένισιν. Διότι εἰς τὰς θύρας τῶν στενωθέντων ἠπειρωτικῶν της συνόρων, θὰ ἔβλεπεν ἐγκατεστημένην Βουλγαρίαν δυσαναλόγως μεγεθυνθεῖσαν,ἥτις θὰ ἀπετέλει δι' αὐτὴν κίνδυνον διαρκῆ».

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὕτω ἀνενέου κατηγορηματικῶς τὰς ζωηροτάτας καὶ ἐπισημοτάτας διαμαρτυρίας της κατὰ τῶν ἐξαγγελθεισῶν προθέσεων τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως.

Ἡ Διακοίνωσις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία πρᾶξις τοῦ Ὑπουργείου Γούναρη. Οἱ Σύμμαχοι συνῆπτον μάχας αἱματηροτάτας εἰς τὴν Χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως καὶ ἤρξαντο πειθόμενοι ὅτι ἔδει ταχέως ἐπιβεβαζόμενοι νὰ ἀπέλθωσι τοῦ τόπου τῆς κολάσεως.

Καὶ ἡ καταιγὶς τῶν Αὐστρογερμανικῶν Στρατιῶν ἐξαπελύετο ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν Καρπαθίων διὰ τοῦ Οὐγγρικοῦ πεδίου κατὰ τοῦ ἤδη τετραυματισμένου μετώπου τῆς Σερβίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ἐνέργεια ἐκλογῶν. Κυβέρνησις Βενιζέλου

Διαλυθείσης τῆς Βουλῆς περὶ τὰ μέσα Μαρτίου 1915, αἱ νέαι ἐκλογαὶ ἐνηργήθησαν τὴν 13 Ἰουνίου, τῶν ὁποίων τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν εὐνοϊκὸν ὑπὲρ τοῦ Βενιζέλου, ἕνεκα τῆς ἐνεργηθείσης ἰδιοτύπου δημοκοπίας καὶ ἐντέχνου ἀποκρύψεως τῆς ἀληθείας διὰ τῆς δηλώσεως ὅτι «Ἀμετακλήτως παρελθούσης τῆς εὐκαιρίας τῆς ἐξόδου, ἡ Ἑλλὰς θὰ παρέμενεν ἐν τῇ οὐδετερότητι μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου».

Μετὰ τὰς ἐκλογάς, ἕνεκα τῆς σοβαρᾶς καταστάσεως τῆς ὑγείας τοῦ Βασιλέως, ἡ Κυβέρνησις Γούναρη παρέμεινεν ἐν τῇ ἀρχῇ μέχρι τῆς 12 Αὐγούστου. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ παρῃτήθη ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ζωγράφος ὡς μὴ πολιτευθείς, καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Γούναρη ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Τὴν 13 Αὐγούστου συνῆλθεν ἡ νέα Βουλή, γενομένης δὲ ἐκλογῆς τοῦ Προέδρου αὐτῆς ἐξελέγη τοιοῦτος ὁ Βενιζελικὸς ὑποψήφιος Ζαβιτσάνος, βουλευτὴς Κερκύρας, διὰ πλειοψηφίας 58 ψήφων ἐπὶ 306. Μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὁ Γούναρης ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὑπέβαλε τῷ Βασιλεῖ τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Γούναρης ὑπῆρξεν ἱκανὸς νομομαθής, ἀνὴρ ὑψηλῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, αὐτόχρημα δὲ ταμεῖον ποικίλης καὶ εὐρυτάτης μαθήσεως, εὐφραδὴς καὶ πειστικὸς ῥήτωρ καὶ μελίρρητος ὁμιλητής. Τοιοῦτος δὲ ὢν δὲν ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τελεσφόρως ἀντιπάλους καὶ περιστάσεις εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τὰ ῥητορικὰ χαρίσματα χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀπόκρυψιν τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῶν τεχνασμάτων τὰ ὁποῖα ἀνερυθριάστως καὶ ἰδιοτελῶς ἐνεκαινίασαν ἐν τῇ πολιτικῇ οἱ ἐπιδραμόντες νεώτεροι Κλέωνες, ἐπιτρέποντες εἰς ἑαυτοὺς νὰ καταφεύγωσι εἰς ταῦτα πρὸς κατάληψιν τῆς ἀρχῆς καὶ ἀσυνείδητον κάρπωσιν αὐτῆς.

Τοῦ Βασιλέως ἀναθέσαντος τὸν σχηματισμὸν τῆς διαδόχου Κυβερνήσεως εἰς τὸν Βενιζέλον, οὗτος τὴν 15 Αὐγούστου 1915 κατήρτισε ταύτην οὕτως: ***Βενιζέλος***, Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. ***Ρέπουλης***, τῶν Οἰκονομικῶν. ***Ὑποστράτηγος Δαγκλῆς***, τῶν Στρατιωτικῶν. ***Καφαντάρης***, τῶν Ἐσωτερικῶν. ***Ρακτιβάν***, τῆς Δικαιοσύνης. ***Μιχαλακόπουλος***, τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. ***Πλοίαρχος***

Μιαούλης Ἀθ., τῶν Ναυτικῶν. *Διαμαντίδης*, τῆς Συγκοινωνίας.

Οἱ Σύμμαχοι ἐν Ἀνατολῇ. Ἐπιστράτευσις τῆς Βουλγαρίας

Ἡ Ρωσσικὴ ἧττα, ἡ σχεδὸν ὁριστικὴ καταστᾶσα, διηυκόλυνε τὰς ἐν Ἀνατολῇ ἐπιχειρήσεις τῶν νικηφόρων Αὐστρογερμανικῶν στρατιῶν. Ἡ δὲ κατὰ τῆς Σερβίας ἀναμενομένη ἐπίθεσις αὐτῶν προσελάμβανεν ὅλως ἰδιάζουσαν σημασίαν καὶ ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα, ὡς ἐπιφέρουσα τὴν Ἕνωσίν των μετὰ τῶν Τουρκοβουλγαρικῶν στρατευμάτων, καὶ τὴν κάθοδον αὐτῶν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, τὴν Μεσόγειον καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Βαγδάτης καὶ τοῦ Σουέζ, πρὸς ἐξέγερσιν ἁπασῶν τῶν Μουσουλμανικῶν Δυνάμεων κατὰ τῶν Συμμάχων.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν δυσαρέστων τούτων, οἱ Σύμμαχοι εἶχον μεγίστην ἀνάγκην βάσεως χερσαίας, ἑδραῖον σημεῖον στηρίγματος ἀποτελούσης, πρὸς ἀνακοπὴν τῆς «Προελάσεως πρὸς Ἀνατολάς». Ἡ Θεσσαλονίκη προφανῶς ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰς ἐπειγούσας ἀνάγκας τοῦ παρόντος, ἐπιτρέπουσα τὴν ὑποστήριξιν τῶν Σέρβων, τὴν ἐπιτήρησιν τῆς Βουλγαρίας καὶ τὴν ἀναχαίτισιν τῆς Γερμανικῆς προελάσεως, ἑπομένως ἡ Συνεννόησις εἶχε μεγάλην ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου αἱ Αὐστρογερμανικαὶ στρατιαὶ ἤρξαντο συγκεντρούμεναι Β. τῆς Σερβίας, οὗ ἕνεκα, ὁ ἐν Ἀθήναις Σέρβος Πρεσβευτὴς Μπαλούχτσιτς προέβη εἰς διάβημα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ζητῶν τὴν συνδρομὴν τῆς Ἑλλάδος, εἰς ὃ ὁ Βενιζέλος ἀπήντησεν ὅτι: «Ἦτο ἀδύνατον εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ταχθῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Σερβίας, ἐὰν αὕτη προσεβάλλετο συγχρόνως παρὰ τῶν Αὐστρογερμανικῶν καὶ τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων καὶ ὅτι ἐνδιαφέρον ἦτο πρῶτον νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Ρουμανίας».

Ὁ Βενιζέλος τὴν 16 Σεπτεμβρίου 1915, ἀνελθὼν εἰς Δεκέλειαν, συνωμίλησε μετὰ τοῦ Βασιλέως περὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως, οἷα διεμορφοῦτο αὕτη, καὶ περὶ τῆς στάσεως ἣν παρεδέξατο ἡ Κυβέρνησις. Ὁ Βασιλεὺς συνεφώνησε μετὰ τοῦ Βενιζέλου καὶ ἐνέκρινε τὰς ἀρξαμένας διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ρουμανίας, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν Συμμάχων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔμελλε νὰ συγκεντρωθῇ ὁ παρασκευα-

ζόμενος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς συνδυασμός, οἱ Γάλλοι δὲ τὴν ὑπέβλεπον πρὸ πολλοῦ, ὡρισμένως δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ὡμίλουν ἀπεριφράστως περὶ κατοχῆς της, ἵνα ἔχωσι ταύτην ἐν χειρί, πρὸς παράδοσιν τῇ Βουλγαρίᾳ ὡς δέλεαρ, ἵνα συμπράξῃ μετὰ τῆς Συνεννοήσεως, ἐξακολουθοῦντες νὰ ἐθελοτυφλῶσι καὶ μὴ συνετισθέντες ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ κατ' αὐτῶν καταφερθέντος ἠχηροτάτου κολάφου.

Ἀποστολὴ δὲ ὑπὸ τὸν Ὑποστράτ.Μπουσκιὲ ἀφίκετο εἰς Θεσσαλονίκην πρὸς μελέτην τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Σκοπίων,ὅστις ἐζήτησε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Αὐστριακοῦ προσωπικοῦ της. Ὁ Βενιζέλος ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ ἀντ' αὐτοῦ Ἑλληνικόν, συγχρόνως δὲ παρεσκεύαζε τὴν ἀπόβασιν τῶν Συμμάχων, ζητήσας ἀπὸ τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν Γκιγιεμὲν νὰ διαπραγματευθῇ τὸ ζήτημα ἀπ' εὐθείας μετ' αὐτοῦ, δι' εὐνοήτους λόγους, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Παρισίοις Πρεσβείας, ἧς τὰ τηλεγραφήματα ἀνεγινώσκοντο ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, δὲν ἔπρεπε δὲ νὰ ἀναμίξῃ τὸν Βασιλέα εἰς τὰς λεπτομερείας ταύτας.

Ἄξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει, ὅτι οἱ ὅροι τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Ἑλληνοσερβικῆς συνθήκης τῆς ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου συναφθείσης καὶ τὴν ὁποίαν πολλάκις οὗτος ἐπεκαλέσθη βραδύτερον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν κομματικῶν του σκοπῶν καὶ συμφερόντων, περιελαμβάνοντο εἰς τὸ παράρτημα αὐτῆς τὸ καταρτισθὲν τῷ 1913, δυνάμει τοῦ ὁποίου οἱ στρατοὶ τῶν δύο Κρατῶν θὰ ἀπετέλουν γραμμὴν μὲ μέτωπον πρὸς τὰ Βορειοανατολικά, τῆς Βορείου πλευρᾶς ἀναλαμβανομένης ὑπὸ τῶν Σέρβων, τῆς δὲ Ἀνατολικῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν ἑκάτερον τῶν μερῶν παρέλειπε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην, ἡ συνθήκη δὲν ἴσχυε.

Ἡ Συνθήκη ἦτο ἀνεφάρμοστος εἰς τὴν περίπτωσιν παγκοσμίου πολέμου. Ὑπῆρχεν ἐν τούτοις διάταξις προβλέπουσα περὶ μεταβολῆς ὅρων αὐτῆς, ἂν ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Γενικῶν Ἐπιτελείων ἀμφοτέρων τῶν Κρατῶν ἐνεργούντων ἀπὸ κοινοῦ.

Κατὰ τὸ 1913 ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλε στρατιωτικὴν Ἀποστολὴν εἰς τὴν Σερβίαν ὅπως συζητηθῇ ἡ ἐπέκτασις τῆς ἀρχικῆς συνθήκης, ἀλλὰ μόλις ἡ ἀπειλουμένη στάσις κατὰ τῶν Σέρβων ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ἐχαλαρώθη, οἱ Σέρβοι δὲν ἐνδιεφέρθησαν πλέον καὶ οὐδὲν ἐγένετο.

Κατὰ τὴν ἔκρηξιν δὲ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὁ Βενιζέλος ἀπὸ συμφώνου μετὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου εἰδοποίησε τὴν Σερβίαν ὅτι «οἱ ὅροι τῆς Συνθήκης θὰ ἔπρεπε νὰ τροπο-

ποιηθῶσι κατὰ τρόπον ὑποχρεοῦντα τὴν Ἑλλάδα νὰ κηρύξῃ γενικὴν ἐπιστράτευσιν ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν τῆς Βουλγαρίας τοιαύτην. Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ κηρύξῃ πόλεμον, ἀκόμη καὶ ἂν ἡ Βουλγαρία ἐπεστρατεύετο».

Τὸ ζήτημα δὲν ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ μετέωρον καὶ διὰ τὴν ἐκκρεμότητα ταύτην ὁ Βενιζέλος δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ὑπεύθυνος οἱουδήποτε ἄλλου. Ἡ Ἑλλὰς ἐπεχείρησε πάλιν νὰ ἔλθῃ εἰς ὁριστικὴν συμφωνίαν μετὰ τῆς Σερβίας, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος, διότι εἶχεν ἀποκρούσει αὔτη μόνη τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ ἄνευ βοηθείας.

Συνεπῶς πᾶσαι αἱ κατηγορίαι κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ἀπιστίᾳ πρὸς τὰς ἐκ τῆς συνθήκης ὑποχρεώσεις της ἦσαν ἀστήρικτοι καὶ ἰδιοτελεῖς.

Τὴν 14 Σ]βρίου ὁ Βενιζέλος συσκεφθεὶς μετὰ τῶν τριῶν Πρεσβευτῶν τῆς Συνεννοήσεως ἔθετο αὐτοῖς τὸ ἐρώτημα: «Τῆς Σερβίας μὴ δυναμένης νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα τὰς 150 χιλ. ἀνδρῶν ἃς ἀπήτει ἡ συμμαχία της μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ Συνεννόησις ἦτο διατεθειμένη νὰ χορηγήσῃ ταύτας;» Ἡ Ἑλλὰς ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐνεργήσῃ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ζητήσῃ αὐτοῖς τὴν βοήθειαν ταύτην. Ἡ συνθήκη ὅμως δὲν ὥριζεν ὅτι αἱ Σερβικαὶ δυνάμεις αὗται ἠδύναντο νὰ ἀντικατασταθῶσι δι' ἄλλου στρατοῦ. Ἔλαβε δὲ παρ' αὐτῶν καταφατικὴν ἀπάντησιν.

Τὴν 15 Φ)ρίου οἱ Σύμμαχοι ἐπέδωκαν ἐν Σόφιᾳ διακοίνωσιν ἐπείγουσαν προσομοιάζουσαν πρὸς τελεσίγραφον ἀξιοῦντες τὴν ἀπάντησιν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν προσφορὰν αὐτῶν τῆς 3 Αὐγούστου, ἥτις ὅμως ἀποβαλοῦσα τὸν προσωπεῖον τὴν 21 Φ)ρίου 1915, ἐγνώρισεν ἐπισήμως τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει τὴν σύναψιν συμφωνίας μετὰ τῆς Τουρκίας περὶ τῆς τροποποιήσεως τῆς ὁροθετικῆς των γραμμῆς καὶ τὴν ἐπιστράτευσίν της, διακόψασα τὴν σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῶν γειτόνων της, πλὴν τῆς Τουρκίας καὶ ἀνακαλέσασα τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἀξιωματικούς της. Ἠγνοεῖτο ὅμως εἰς τί αὐτὴ ἀπεσκόπει. Πλὴν τὴν 1 8)βρίου ἐπερωτηθεὶς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Γκρέϋ ἐβεβαίωσεν: «Ἡ Βουλγαρία δὲν εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος, καθ' οἱουδήποτε γείτονος. Ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ ὄχι μόνον δὲν ὑπάρχει αἴσθημα ἐχθρότητος κατὰ τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπάρχει πατροπαράδοτος καὶ θερμὴ συμπάθεια διὰ τὸν Βουλγαρικὸν λαόν, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Βουλ-

γαρία δὲν θὰ λάβῃ στάσιν ἐπιθετικὴν δὲν θὰ ἐπέλθῃ οὐδεμία διαταραχὴ εἰς τὰς φιλικὰς ταύτας σχέσεις».

Ὁ Βενιζέλος, πληροφορηθεὶς ἐκ τηλεγραφήματος τοῦ ἐν Σόφιᾳ πρεσβευτοῦ Πανᾶ τὴν προκηρυχθεῖσαν τὴν 9 Σ)βρίου Βουλγαρικὴν ἐπιστράτευσιν,συνεκάλεσεν ἐπειγόντως τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ἐν ᾧ ἀπεφασίσθη ἡ Γενικὴ ἐπιστράτευσις. Περὶ τὴν δειλὴν δὲ ἀνελθὼν εἰς Δεκέλειαν ἀνεκοίνωσε τῷ Βασιλεῖ τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως, ἣν ὁ Βασιλεὺς ἀπεδέχθη ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως, ὑπογράψας προθύμως τὸ παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν ὑποβληθὲν διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, κηρυχθεῖσαν τὴν 10 Σ)βρίου.

Ὁ Βενιζέλος, ἀνησυχῶν περὶ τῶν προθέσεων τῆς Βουλγαρίας, ἐβιάζετο νὰ κηρύξῃ κατ' αὐτῆς τὸν πόλεμον. Ἀλλ' ὁ Βασιλεύς, εὑρίσκων ὅτι αἱ ἀνησυχίαι του ἦσαν πρόωροι, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπρεπε νὰ σπεύσῃ, ἀλλὰ νὰ ἀναμείνῃ, διότι δὲν ἀπεκλείετο τὸ ἐνδεχόμενον νὰ τηρήσῃ εἰσέτι ἡ Βουλγαρία στάσιν ἐνόπλου οὐδετερότητος, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, γνώμην τὴν ὁποίαν καὶ οὗτος ἀπεδέχθη. Ἐπίσημον δὲ ἀνακοινωθὲν τῆς Κυβερνήσεως, αὐθημερὸν ἐκδοθέν, ἐχαρακτήριζε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστράτευσιν ὡς μέτρον προφυλακτικόν, μὴ προδικάζον τὴν ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἔξοδον.

Σύνθεσις καὶ διάταξις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ

Κατὰ τὴν ἀνάμιξιν τῶν Συμμάχων ἐν Ἀνατολῇ ἡ σύνθεσις καὶ ἡ διάταξις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἦτο ἡ ἑπομένη:

Α' Σῶμα Στρατοῦ. Ἑδρεῦον ἐν Ἀθήναις. Διοικητὴς Ἀντιστρατ. Καλλάρης Κ.

Ἐπιτελάρχης. Συνταγματ. Μηχανικοῦ Παπαβασιλείου Ἰπ.

Ἀρχηγὸς Πυροβολικοῦ. Συνταγματ. Σισσίνης Δ.

Ἀρχηγὸς Μηχανικοῦ. Συνταγματ. Κουμουτσόπουλος Ε.

Διευθυννὴς Ὑγειονομ. Ὑπηρεσίας. Γενικὸς Ἀρχίατρος Εὐστρατιάδης Ἐμ.

Διευθυντὴς Ἐπιμελητείας. Ἐπιμελητὴς Βρατσάνος.

Διευθυντὴς Δικαιοσύνης. Δικαστικὸς Σύμβουλος Μαντσούφας.

ΙΙ Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Ἀθήναις. Μέραρχος Ὑποστράτηγος Γιανναχίτσας Ι.

Ἐπιτελάρχης. Συνταγμ. Μηχαν. Δημαρᾶς Δ.

I Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Λαρίσσῃ. Μέραρχος Συνταγματ. Πυροβ. Χαραλάμπης Α.

Ἐπιτελάρχης. Συνταγμ. πεζ. Κονταρᾶτος Ξ.

XIII Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Χαλκίδι. Μέραρχος Ὑποστράτ. Δελαγραμμάτικας Ν.

Ἐπιτελάρχης. Συνταγμ. Π'ζ. Δημητριάδης Ν.

Β' Σῶμα Στρατοῦ. Ἑδρεῦον ἐν Πάτραις. Διοικητὴς Ἀντιστράτ. Μανουσογιαννάκης Ἐμ.

Ἐπιτελάρχης. Συνταγμ. Πυροβ. Βλαχόπουλος Ἀριστ.

Ἀρχηγὸς Πυροβολικοῦ. Συνταγμ. Γαργαλίδης Π.

Ἀρχηγὸς Μηχανικοῦ. Ταγματ. Παπασωτηρίου Γ.

Διευθυντὴς Ὑγειονομ. Ὑπηρεσίας. Ἀρχίατρος Φωτιάδης.

Διευθυντὴς Ἐπιμελητείας. Ἐπιμελητὴς Σπανδωνῆς.

Διευθυντὴς Δικαιοσύνης. Δικαστικὸς Σύμβουλος Βιββίκης.

III Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Πάτραις. Μέραρχος Συνταγμ. Μηχαν. Ματθαιόπουλος.

Ἐπιτελάρχης. Ταγματάρχης Κυριακόπουλος.

IV Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Ναυπλίῳ. Μέραρχος Συνταγμ. Κοντούλης.

Ἐπιτελάρχης. Ταγμ. Σκαρπαλέζος.

XIV Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Καλάμαις. Μέραρχος Συνταγ. Ζούκης.

Ἐπιτελάρχης. Ἀντισυνταγμ. Γαργαλίδης.

Γ' Σῶμα Στρατοῦ. Ἑδρεῦον ἐν Θεσσαλονίκῃ. Διοικητὴς Ἀντιστράτ. Μοσχόπουλος Κ.

Ἐπιτελάρχης. Συνταγμ. Πυρ. Τρικούπης Ν.

Ἀρχηγὸς Πυροβολικοῦ. Συνταγμ. Πάλης Α.

Ἀρχηγὸς Μηχανικοῦ. Ἀντισυνταγμ. Κάκαβος.

Διευθυντὴς Ἐπιμελητείας. Ἐπιμελητὴς Εὐαγγελάκης Ν.

Διευθυντὴς Ὑγειον. Ὑπηρεσίας. Ἀρχίατρ. Τσουνούκας Β.

Διευθυντὴς Δικαιοσύνης. Δικαστ. Σύμβουλος Σ ουλτάνης Μ.

XI Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Θεσσαλονίκῃ. Μέραρχος Ὑποστράτ. Ζυμβρακάκης Ἐμ.

Ἐπιτελάρχης. Ἀντισυνταγμ. Πυροβ. Ρακτιβὰν Ἐμ.

X Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Βερροίᾳ. Μέραρχος Ὑποστράτ. Παρασκευόπουλος Λ.

Ἐπιτελάρχης. Συνταγμ. Πεζ. Σαγιᾶς Λ.

XII Μεραρχία. Ἑδρεύουσα ἐν Κοζάνῃ. Μέραρχος Συνταγματ. Καμπούρης Ι.

Ἐπιτελάρχης. Ταγματ. Λοῦφας.

Δ' Σῶμα Στρατοῦ. Ἑδρεῦον ἐν Καβάλλᾳ. Διοικητὴς Ἀντιστράτ. Γεννάδης Ε.

Ἐπιτελάρχης. Συνταγμ. Μηχανικοῦ Γεωργιάδης Ι.

'Αρχηγὸς Πυροβολικοῦ. Συνταγμ. Βερέτας.
Διευθυντὴς 'Επιμελητείας. 'Επιμελητὴς "Αρτης Ι.
Διευθυντὴς 'Υγειον. 'Υπηρεσίας. 'Αρχίατρος Λέκκας.
Διευθυντὴς Δικαιοσύνης. Δικαστικὸς Σύμβουλος Φικιώρης.
Διευθυντὴς Μηχανικοῦ. 'Αντισυνταγμ. Βαλέτας.
VII Μεραρχία. 'Εδρεύουσα ἐν Καβάλλᾳ. Μέραρχος Συνταγ. Πυροβολ. Χατζόπουλος 'Ιωάν.
'Επιτελάρχης. Ταγματ. Πυροβολικοῦ Κωστάκης 'Ιωαν.
VI Μεραρχία. 'Εδρεύουσα ἐν Σέρραις. Μέραρχος 'Υποστράτ Μπαΐρας Α.
'Επιτελάρχης. Ταγματ. Πεζικοῦ Κλάδος.
V Μεραρχία. 'Εδρεύουσα ἐν Δράμᾳ. Συνταγ. Πεζ. Συνανιώτης.
'Επιτελάρχης. Ταγματ. πεζικοῦ Παναγιωτόπουλος Α.
Ε' Σῶμα Στρατοῦ. 'Εδρεῦον ἐν 'Ιωαννίνοις. Διοικητὴς 'Αντιστράτ. Σωτήλης.
'Επιτελάρχης. Συνταγ. Μηχαν. Νίδερ Κ.
'Αρχηγὸς Πυροβολικοῦ. Συνταγματ. Παπαδόπουλος Ν.
Διευθυντὴς 'Επιμελητείας. 'Επιμελητὴς Παπαχρήστου.
Διευθυντὴς 'Υγειον. 'Υπηρεσίας. 'Επίατρος Βασιλείου.
Διευθυντὴς Δικαιοσύνης. Δικαστικὸς Σύμβουλος Παπαθανάσης. Α.
IX Μεραρχία. 'Εδρεύουσα ἐν 'Ιωαννίνοις. Μέραρχος 'Υποστράτ. Παπούλας Α.
'Επιτελάρχης. 'Αντισυνταγ. Μηχαν. Χατζημιχάλης.
VIII Μεραρχία. 'Εδρεύουσα ἐν Κερκύρᾳ. Μέραρχος Συνταγ. Μηχαν. 'Ιωάννου Δ.
'Επιτελάρχης. 'Αντισυνταγ. Μηχαν. Λεοναρδόπουλος.
Φρούριον Θεσσαλονίκης. Διοικητὴς Συνταγ. Μηχαν. Μεσσαλᾶς 'Ηλ.
'Επιτελάρχης. Συνταγ. Πυροβολικοῦ Γουβέλης Κ.
'Αρχηγὸς Πυροβολικοῦ. Συνταγ. Μπουκλάκος Π.
Διευθυντὴς Μηχανικοῦ. Λοχαγ. Δραΐκας Ι.
Διοικητὴς 'Οχυρῶν. Καραμπουρνοῦ. Συνταγ. Πυροβολ. Λελάκης Ι. **Ροῦπελ.** Ταγμ. Πεζικοῦ Μαυρουδῆς, **Δοβάτ-Τεπέ.** Ταγμ. Μηχαν. Φωτιάδης.
Φαιᾶς Πέτρας. Ταγμ. Μηχαν. Ζαγοραῖος Ν.
Φρούριον Καβάλλας. Διοικητὴς Συνταγ. Πυροβολικοῦ Καράκαλος Π.
'Επιτελάρχης. Ταγμ. Πεζικοῦ Στραβοσκιάδης Γ.
'Αρχηγὸς Πυροβολικοῦ. Συνταγ. 'Ιωαννίδης 'Ιωαν.
Διευθυντὴς Μηχανικοῦ. Συνταγ. Παπασπυρίδης Ι.
Διευθυντὴς 'Επιμελητείας. 'Επιμελητὴς Ζάγκας.
Διευθυντὴς 'Οχυρῶν Τουλουμπάρ. Ταγμ. Μηχαν. 'Αναγνω-

στόπουλος. Μπιουκίων. Ταγμ. Μηχαν. Πάσχος Ι. 'Ιντζές. Ταγμ. Μηχαν. Δροσόπουλος Κ.

Μετὰ τὴν συντέλεσιν τῆς ἐπιστρατεύσεως τὸ Ε' Σῶμα μετεστάθμευσεν εἰς Μακεδονίαν ἐπισταθμεῦσαν παρὰ τὴν Νιγρίταν. Ἐσχηματίσθη τότε δὲ καὶ ἡ XV Μεραρχία ὑπὸ Μέραρχον τὸν Συνταγ. τοῦ Μηχανικοῦ Κοντογιάννην μὲ ἐπιτελάρχην τὸν Ἀντισυνταγ. τοῦ Μηχανικοῦ Νικολόπουλον.

Πρόσκλησις τῶν Συμμάχων εἰς Θεσσαλονίκην

Κατὰ τὴν συνεργασίαν του μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς 9 7)βρίου 1915 ἐν Δεκελείᾳ ἐπὶ τῇ κηρύξει τῆς Βουλγαρικῆς ἐπεστρατεύσεως ὁ Βενιζέλος ἔφερε τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλληνοσερβικῆς συμμαχίας καὶ τῆς ὑποχρεώσεως τῆς Σερβίας ὅπως ἀποστείλῃ ἐνδεχομένως 150 χιλ. ἀνδρῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Βουλγαρίας, ὑποβαλὼν ὅλως παρεμπιπτόντως καὶ ἀκαδημαϊκῶς τῷ Βασιλεῖ τὴν ἐρώτησιν: «Ἀφοῦ οἱ Σέρβοι δὲν δύνανται νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν ὅρον τοῦτον θὰ ἐγίνετο ἀποδεκτὸν νὰ ἀποστείλωσιν οἱ Σύμμαχοι τὴν δύναμιν ταύτην;» Ὁ ἀπονήρευτος καὶ εὐθὺς Βασιλεὺς ἀπήντησεν ὅλως ἀκαδημαϊκῶς εἰπών. «Δὲν θὰ ἀντέλεγον ἂν ταῦτα θὰ ἀπηρτίζοντο ἐκ Μητροπολιτικοῦ στρατοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο θὰ συνεζητεῖτο ἂν καὶ ὅταν παρίστατο ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ στιγμὴ ἐν τῷ μέλλοντι, ὁπότε καὶ θὰ ἐλαμβάνετο ὁριστικὴ ἀπόφασις, μετὰ προηγουμένην γνωμάτευσιν τῶν εἰδικῶν καὶ ἁρμοδίων».

Τῆς συζητήσεως περατωθείσης, ὁ Βενιζέλος ἐπανέκαμψε εἰς Ἀθήνας, ὢν δὲ εἰς τὰς γνώμας του ἀμετάπειστος καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις του μὴ ἀναγνωρίζων ἐμπόδια, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς συνεπείας των, μετὰ δίωρον ἀπέστειλε πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπιστολὴν ἐν ᾗ ἀνέπτυσσε τὰς λεπτομερείας τῆς ἀπόψεως αὐτοῦ, προσθέτων καὶ νέα συμπληρωματικὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς γνώμης του περὶ τῆς ἀναπληρώσεως τῶν ἐλλειπουσῶν Σερβικῶν δυνάμεων πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλλάδος διὰ Συμμαχικῶν τοιούτων.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ Βασιλεὺς ἀνησυχήσας καὶ ὑποπτεύσας μήπως ὁ Βενιζέλος ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ αὐτοῦ ἐπιμονῇ καὶ σπουδῇ προέβαινεν εἰς ἀνακοίνωσίν τινα πρὸς τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Συμμάχων περὶ ἀποστολῆς στρατευμάτων εἰς Θεσσαλονίκην, περὶ τὴν 8 ἑσπερινὴν ἀπέστειλεν ἐπειγόντως τὸν Αὐλάρχην Αὐτοῦ Μερκάτην ὅπως παρακαλέσῃ αὐτὸν ἐκ μέρους του νὰ μὴ τυχόν, προβῇ εἰς οὐδεμίαν σχετικὴν ἀνακοίνω-

σιν πρὸς τοὺς Συμμάχους Πρεσβευτάς, καθόσον ἡ γενομένη συζήτησις εἶχεν ὅλως ἀκαδημαϊκὸν καὶ μελλοντικὸν χαρακτῆρα. Ὁ Βενιζέλος ἀπήντησεν ὅτι «ἤδη εἶχε προβῆ εἰς διάβημα πρὸς τοὺς Πρεσβευτὰς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, παρακαλῶν τὴν Συνεννόησιν ὅπως ἀποστείλῃ, ὡς τάχιον, εἰς Θεσσαλονίκην 150 χιλ. ἀνδρῶν, πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς Σερβικῆς ὑποχρεώσεως διὰ πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας», προσθέσας συγχρόνως ὅτι τὸ διάβημά του εἶχε χαρακτῆρα αὐστηρῶς προσωπικόν, μὴ συνεπαγόμενον οὐδεμίαν ἀπολύτως διὰ τὸ Κράτος ὑποχρέωσιν.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης προσκαλέσας ὁ Βασιλεὺς τὸν Βενιζέλον εἰς Δεκέλειαν ἠξίωσεν κατηγορηματικῶς παρ' αὐτοῦ «ὅπως ἐξηγήσῃ οὗτος σαφῶς πρὸς τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Συμμάχων ὅτι τὸ διάβημά του περὶ προσκλήσεως Συμμαχικοῦ στρατοῦ εἰς Θεσαλλονίκην ἦτο ὁλοσχερῶς ἄκυρον καὶ συνεπῶς ἔδει νὰ μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψει».

Ὁ Βενιζέλος, ὑποσχεθεὶς τῷ Βασιλεῖ ὅτι θὰ συνεμορφοῦτο πρὸς τὴν ἐντολήν του, ἀπῆλθεν ἐκ Δεκελείας. Ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας συνηντήθη ἀμέσως μετὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ Γκιγιεμέν, καὶ συνεννοηθεὶς μετ' αὐτοῦ, μετέβη εἶτα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Κατ' ἐντολήν του δὲ τὸ Γραφεῖον τοῦ Τύπου ἐξέδωκε τὸ ἑπόμενον ἐπίσημον ἀνακοινωθέν:

«Κατὰ τὴν σημερινὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ πλήρης διεπιστώθη ὁμοφωνία ὡς πρός τε τὰ ἤδη ληφθέντα καὶ τὰ μέλλοντα νὰ ληφθῶσιν μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως».

Παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν ὅμως ἣν ἔδωκε τῷ Βασιλεῖ, δὲν ἀνεκοίνωσε τοῖς Συμμάχοις πρεσβευταῖς, ὅπως ἡ αἴτησίς του περὶ ἀποστολῆς Συμμαχικῶν στρατευμάτων θεωρηθῇ ὡς μὴ γενομένη. Μετὰ διήμερον δὲ τὴν 14 7)βρίου ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς Γκιγιεμὲν κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Βενιζέλου παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Βασιλέα ἐβεβαίωσεν αὐτὸν ἀνακριβῶς ὅτι «τὸ ζήτημα ἐκεῖνο ἦτο ὁριστικῶς λελυμένον, τοῦ διαβήματος τοῦ Βενιζέλου θεωρουμένου ὡς μὴ γενομένου».

Ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφει τὴν 11 7)βρίου πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του: «Ὁ Βενιζέλος βεβαιοῖ ὅτι, ἐφόσον δύναται νὰ κρίνῃ, πάντα βαίνωσιν καλῶς ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο φρόνιμον νὰ σταλῶσιν στρατεύματα πρὶν ἐπιτύχῃ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Βασιλέως. Ἐξ ἄλλου, ὁ Βενιζέλος δὲν ἐννοεῖ διὰ ποῖον λόγον νὰ μὴν ἀποβιβασθῶσιν εἰς Θεσσαλονίκην τρόφιμα, ὑλικὸν πολέμου καὶ ἵπποι μεταφερόμενοι καὶ ὁδηγούμενοι ὑπ'

ἀνδρῶν φερόντων Σερβικὰς στολὰς καὶ φαινομενικῶς προοριζομένων διὰ τὴν Σερβίαν. Τὰ στρατεύματα ὅμως πρέπει νὰ παραμένωσιν ἐν Μούδρῳ καὶ Μυτιλήνῃ».

Παρὰ τὴν ἀνωτέρω ὅμως διαβεβαίωσιν τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ, τὴν δείλην τῆς 17 7)βρίου 1915 ἀπεβιβάσθη μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του ὁ Ἄγγλος Στρατηγὸς Χάμιλτων εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἀμέσως ἤρξαντο αἱ προετοιμασίαι διὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων, ὅπου πρὸ 10 ἡμερῶν εὑρισκόμενος ὁ Γάλλος Στρατηγὸς Νταμὸντ κατεγίνετο εἰς τὴν ἐξεύρεσιν μέσων πρὸς στρατωνισμὸν τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων.

Συγχρόνως ὁ Γάλλος Πλοίαρχος Ντεμενὶλ μετὰ τριῶν ἄλλων Ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Γάλλου Προξένου ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἀντιστράτηγον Μοσχόπουλον εἰδοποίησεν αὐτὸν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἄγγλου Ναυάρχου Ρόμπεκ ὅτι: «Κατόπιν συμφωνίας μεταξὺ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ Γιγιεμὲν καὶ τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ, θὰ ἐλάμβανον τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς προετοιμασίαν ἀποβιβάσεως Συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης τῆς πόλεως κατὰ τοῦ πολεμίου.

Εἰς τὸν Ἀντιστράτηγον Μοσχόπουλον, ζητήσαντα σχετικὰς πληροφορίας τηλεγραφικῶς, ὁ Βενιζέλος ἀποφεύγων νὰ ἀπαντήσῃ σαφῶς, συνέστησεν αὐτῷ νὰ προσπαθήσῃ νὰ κερδίσῃ χρόνον διαβεβαιῶν ὅτι «τὰ πάντα θὰ ἐκανονίζοντο καλῶς εἰς τὸ τέλος».

Τὴν ἑπομένην, 18 7)βρίου 1915, μεταγωγικὰ πλήρη Ἀγγλικῶν καὶ Γαλλικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Γάλλον Στρατηγὸν Μπαγιοῦ ἐνεφανίσθησαν πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Βενιζέλος, πληροφορηθεὶς ταῦτα, ἐζήτησεν ἐξηγήσεις παρὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, ὡσεὶ νὰ μὴν ἐγνώριζε περὶ τίνος ἐπρόκειτο, λαβὼν τὴν κάτωθι ἀπάντησιν παρὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ:

«Κύριε Πρόεδρε,

Ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεώς μου, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος τὴν εἰς Θεσσαλονίκην ἄφιξιν τῆς ἀποστολῆς τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων καὶ νὰ δηλώσω συγχρόνως ὅτι ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία Σύμμαχοι τῆς Σερβίας ἀποστέλλουσι τὰ στρατεύματά των ὅπως βοηθήσωσιν αὐτήν, καὶ ἐξασφαλίσωσι τὰς μετ' αὐτῆς συγκοινωνίας, καὶ ὅτι ἀμφότεραι ἔχουσι τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἡ Ἑλλὰς ἥτις παρέσχεν ἤδη εἰς αὐτὰς τόσα δείγματα φιλίας δὲν θέλει νὰ

ἐναντιωθῇ εἰς μέτρα ληφθέντα ἐν τῷ συμφέροντι τῆς Σερβίας, τῆς ὁποίας αὕτη ἐπίσης εἶναι σύμμαχος.

Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας
Γκιγιεμὲν»

Ληφθείσης τῆς ἐπιστολῆς ταύτης περὶ τὴν δείλην αὐθημερὸν ὁ Βενιζέλος ἀνελθὼν εἰς τὴν Δεκέλειαν ἀνεκοίνωσε τῷ Βασιλεῖ τὴν ἀνωτέρω ἀπάντησιν, δοὺς ἅμα καὶ τὴν πληροφορίαν περὶ τοῦ κατάπλου τῶν μεταγωγικῶν τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Τότε τὸ πρῶτον ὁ Βασιλεὺς κατάπληκτος ἀντελήφθη ὅτι ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς ἐξηπάτησαν αὐτὸν ἀσυστόλως πρὸ τριῶν ἡμερῶν διαβεβαιώσαντες ἐπισήμως ὅτι «τὸ γενόμενον παρὰ τοῦ πρώτου διάβημα περὶ ἀποστολῆς Συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰς Θεσσαλονίκην ἐθεωρήθη ὡς μὴ γενόμενον».

Ὁ Βασιλεὺς παρετήρησεν ἐντόνως τὸν Βενιζέλον διὰ τὰ γενόμενα, συναφθέντος μεταξὺ των διαλόγου παραμείναντος ἱστορικοῦ. Μετὰ ταῦτα ὁ Βενιζέλος ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἀπέστειλε πρὸς τήρησιν τῶν προσχημάτων διακοίνωσιν εἰς τοὺς Συμμάχους Πρεσβευτὰς ὅλως τυπικῶς διαμαρτυρόμενος διὰ τὴ παραβίασιν τῆς Ἑλληνικῆς οὐδετερότητος διὰ τῆς ἀποβιβάσεως τῶτ Συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰς Θεσσαλονίκην, ἥτις ἐγένετο τῇ κοινῇ μετ' αὐτοῦ συνεννοήσει των, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ Βασιλέως καὶ Βουλῆς, καὶ ἔχουσαν οὕτω:

«Οὐδετέρα ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ πολέμῳ ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγκρίνῃ τὰς ἀντιμετωπιζομένας πράξεις. Διότι καταφέρωσιν ἐπὶ τῆς οὐδετερότητος τῆς Ἑλλάδος κτύπημα τόσῳ χαρακτηριστικώτερον ὅσῳ προέρχεται ὑπὸ δύο Μεγάλων ἐμπολέμων Δυνάμεων. Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ἔχει ἐν προκειμένῳ τὸ καθῆκον νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς διελεύσεως ξένων στρατευμάτων διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

»Ἡ περίστασις ὅτι τὰ στρατεύματα ταῦτα προορίζονται μοναδικῶς νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν τῆς Σερβίας, Συμμάχου τῆς Ἑλλάδος, οὐδόλως τροποποιεῖ τὴν Νομικὴν συνθήκην τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βασιλέως. Διότι καὶ ὑπὸ Βαλκανικὴν ἔποψιν τῆς οὐδετερότητος τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἠδύνατο πρὶν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ πολέμου νὰ πάθῃ ὑπὸ τοῦ κινδύνου ὅστις ἀπειλεῖ τὴν Σερβίαν, προκαλεῖ τὴν ἀποστολὴν πρὸς βοήθειάν της διεθνῶν στρατευμάτων.

Βενιζέλος»

			κης. Διευθυντής Ἐπιμελητείας Ἐπιμελητής Ἀποστολόπουλος. Διευθυντής Ὑγειονομ. Ὑπηρεσίας Ἀρχίατρος Πασχάλης.
429	27	φύρδηγ	φύρδην
642	9	γκατέλιπε	ἐγκατέλιπε
748	32	νὸ	τὸ
751	9	κρὸς	πρὸς
751	34	γεννάδος	γενναδας
763	31	τὴν δύσιν δὲ	τὴν δύσιν
772	20	ἠρνήθηκε	ἠρνήθη
775	10	Χαραλάμπους	Χαραλάμπης
775	11	τῆς Ἐπαναστάσεως κατ' εὐθεῖαν ἰδίαις χερσὶν ὡς Ὑπουργοῦ	τῆς Ἐπαναστάσεως ὡς Ὑπουργοῦ
778	27	Γούναοης	Γούναρης
790	17	τοῦ 1928	τοῦ 1918
791	23	τύος	τοὺς
824	34	ἐφασίσθη ἡ ἐκτέλεσίπς	ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσις
830	41	ἀπανθρώως	ἀπανθρώπως
832	15	Ὑιάτρου Ἡλιοπού-	Ἐπιάτρου Ἡλιοπούλου
865	7	Ἀνδαέου	Ἀνδρέου
872	21	μυο	μου
875	33	Στρατισᾶ	Στρατιᾶς
883	15	ἐξαγορασθέντες	ἐξαγοδασθέντας
884	28	πάλιν	πάλην
887	34	Τιαγοῦδι	Τραγοῦδι

Ταῦτα ἐφθέγγετο ἐπισήμως ὁ Βενιζέλος, ἐνῷ ταὐτοχρόνως, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἄγγλου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Λόρδου Γκρέϋ: «Ἰδιαιτέρως ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν Ἔλλιοτ ὅπως τὰ Ἀγγλικὰ στρατεύματα ἀποσταλῶσι τὸ ταχύτερον εἰς Θεσσαλονίκην, πληροφορῶν ἅμα αὐτὸν ὅτι εἶχον διαβιβασθῆ διαταγαὶ εἰς Θεσσαλονίκην ὅπως ὄχι μόνον οὐδεμία ἀντίστασις νὰ μὴ προβληθῇ εἰς τὴν ἀποβίβασίν των, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ παραχωρηθῶσιν ἅπασαι αἱ εὐκολίαι».

Τὴν 18 δὲ Ἀπριλίου 1916 ὁ Λόρδος Γκρέϋ καὶ τὴν 20 Ἰουνίου 1916 ὁ Μπριὰν ἵνα ἀπεκδυθῶσι πάσης μομφῆς καὶ εὐθύνης, ἐπὶ παραβάσει τῆς συμβάσεως τῆς Χάγης καὶ τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, εἰς τὰς οἰκείας Βουλὰς ἐπισήμως ἀνεκοίνωσαν σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ὁ μὲν πρῶτος ὅτι «εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἄνευ προσκλήσεως τοῦ Βενιζέλου οὐδέποτε θὰ ἀπεστέλλομεν τὰ στρατεύματά μας εἰς Θεσσαλονίκην». Ὁ δὲ δεύτερος ὅτι «εἶχον προσκληθῆ ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου».

Ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις ἠρνήθη οἱανδήποτε συμμετοχὴν ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τῆς Θεσσαλονίκης, δηλώσασα ὅτι: «Οἱ Σύμμαχοι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμένωσι παρ' αὐτῆς περαιτέρω προσπαθείας». Ἡ δὲ Ἰταλία ἠρνήθη, «ἰσχυρισθεῖσα ἔλλειψιν ἀνδρῶν καὶ πολεμικοῦ ὑλικοῦ». Καὶ ὁ Στρατάρχης Ζὸφρ ἐκηρύχθη ἐπίσης κατὰ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, δηλώσας τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1916 ὅτι «ὑπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν, καθ' ἣν ἡ μειωθεῖσα δύναμις τῶν ἐφεδρειῶν μας ἐξαναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς ἐλάττωσιν τῶν ἐπὶ τῆς πρώτης γραμμῆς στρατιωτικῶν μας δυνάμεων θὰ ἦτο παραφροσύνη νὰ διασπείρωμεν τὰς δυνάμεις μας ἐν Σερβίᾳ. Ἡ Ἀγγλία ἐδίσταξε διὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης λόγον».

Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Γάλλος Στρατάρχης ἀλλάξας γνώμην συνεβούλευσε τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἔστω καὶ παρὰ τοὺς δισταγμοὺς τῆς Ἀγγλίας, «διότι αὕτη ἦτο πολιτικὸν τέχνασμα πρὸς καθησύχασιν τῆς Γαλλικῆς κοινῆς γνώμης».

Τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1915 ὁ Βενιζέλος ἐπληροφόρει τὸν Ἀντιστράτηγον Μοσχόπουλον:

«Ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Βασιλέως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διεμαρτυρήθη διὰ τὸν τύπον, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀπόβασις τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων ἦτο σύμφωνος πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔδει νὰ παρασχεθῇ πᾶσα εὐκολία».

Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἐπηκολούθησε μετ' ὀλίγον τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα.

«'Αντιστράτηγον Μοσχόπουλον. Θεσσαλονίκην.
'Αφήσατε τὴν εἴσοδον ἐλευθέραν.
Βενιζέλος»

Καὶ οὕτως αὐτὸς οὗτος ὁ Βενιζέλος, ὅστις πρὸ μικροῦ κατηγόρει τὸν Βασιλέα ἐπὶ παραβάσει τοῦ Συντάγματος, ὡς μὴ στέρξαντα εἰς τὴν ἔξοδον τῆς 'Ελλάδος ἐκ τῆς οὐδετερότητος μετὰ τὰς τελευταίας ἐκλογάς, καθ' ἃς ὅμως, οὐ μόνον, ζήτημα ἐξόδου δὲν ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐδηλώθη ρητῶς καὶ ἐπανειλημμένως, παρ' αὐτοῦ πρὸς παραπλάνησιν τοῦ Λαοῦ ὅτι: «Τῆς μοναδικῆς εὐκαιρίας παρελθούσης, ἡ 'Ελλὰς θὰ παρέμενεν οὐδετέρα μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου», παρεβίασεν ἀσυστόλως καὶ αὐθαιρέτως τὸ Σύνταγμα τὸ ὁποῖον ἐπιτάσσει ὅτι: «"Οχι μόνον πρόσκλησις ξένου στρατεύματος εἰς τὴν χώραν, ὄχι μόνον παραμονή του ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ ἁπλῆ δι' αὐτῆς διάβασίς του αὐστηρότατα ἀπαγορεύεται, ἄνευ προηγουμένης ἀδείας τῆς Βουλῆς καὶ παρὰ τοῦ Βασιλέως κυρουμένη».

'Επειδὴ δὲ εἶχε διαδοθῇ ὅτι οἱ Σύμμαχοι εἶχον δηλώσει τῇ Βουλγαρίᾳ ὅτι θὰ παρεχωρεῖτο αὐτῇ ἡ 'Ελληνικὴ Α. Μακεδονία καὶ ἡ Σερβική, ἐὰν ἐδέχετο τοὐλάχιστον νὰ παραμείνῃ οὐδετέρα, καὶ ὅτι, ἐν ἀρνήσει τῆς 'Ελλάδος θὰ ἐξεβίαζον αὐτήν, ἡ ἀπόβασις Συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰς Θεσσαλονίκην θεωρηθεῖσα παρὰ τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ ὡς ἀπαρχὴ τῆς ἐκβιάσεως, ἐπροξένησε μεγίστην συγκίνησιν καὶ ὑψίστην κατάπληξιν καὶ ἰδιότυπον ἐρεθισμὸν τῶν πνευμάτων μέχρι σημείου ἀληθῶς ἐπικινδύνου ἐξιχθέντος.

'Η αὐτόβουλος, αὐθαίρετος, καὶ ἀντισυνταγματικὴ πρᾶξις αὕτη τοῦ Βενιζέλου ἐγένετο ἡ αἰτία, ἡ ἀφορμή, καὶ ἡ ἀπαρχὴ τοῦ φρικτοῦ, τοῦ ἀνεκδιηγήτου καὶ τοῦ ἀπανθρώπου μαρτυρίου 'Ελλάδος καὶ 'Ελλήνων, καὶ τῆς ἀπαραδειγματίστου ἀμφοτέρων καταστροφῆς.

Παραίτησις τοῦ Βενιζέλου

Τὴν 5 8]βρίου 1915 συνῆλθεν ἡ Βουλὴ εἰς τὴν ἱστορικὴν παραμείνασαν ἔκτοτε συνεδρίασιν, καθ' ἣν ὁ Βενιζέλος ἀναγνώσας τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ, ὡμίλησε περὶ τῶν ὑποχρεώσεων αἵτινες ἐπεβάλλοντο τῇ 'Ελλάδι ἐκ τῆς 'Ελληνοσερβικῆς συνθήκης, ἃς προηγουμένως ὅμως οὗτος δὶς ἐπισήμως δὲν ἀνεγνώρισεν ὑφισταμένας, καὶ

μετ' εὐφραδείας ἀξιολόγου ἐχρησιμοποίησε λέξεις καὶ φράσεις λυρικὰς πρὸς ἔξαρσιν τοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος καὶ ἔκρηξιν τοῦ πολεμικοῦ μένους τοῦ Λαοῦ. Εἶτα δὲ στρέψας τὸν λόγον ὡμίλησε μετὰ τοιαύτης καὶ τοσαύτης βιαιότητος κατὰ τῆς Γερμανίας, ὥστε ἡ ἀγόρευσίς του ἀπετέλει ἀφορμὴν κηρύξεως πολέμου παρ' αὐτῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Οὕτως ἀγορεύσας ὁ Βενιζέλος, ἦτο βεβαιότατος ὅτι θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀρχήν. Διότι καλῶς ἐγνώριζεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς προκαλοῦσα τότε τὴν Γερμανίαν ἔβαινεν εὐθὺ πρὸς ἀσφαλεστάτην καταστροφήν. Διότι εὑρίσκετο εἰς μεγάλην ἔλλειψιν πολεμικοῦ ὑλικοῦ, καὶ ἐκ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, καὶ ἐκ τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν Σέρβων κατὰ τὴν πρώτην Αὐστριακὴν κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν καὶ ἐκ τῆς κατακρατήσεως τοῦ ἐξ Ἀμερικῆς προμηθευθέντος τοιούτου ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου. Ὁ Συμμαχικὸς στρατὸς ἦτο ποικίλως ἀνεπαρκέστατος. Ὁ δὲ Σερβικὸς τόσῳ μακρὰν εὑρίσκετο, ὥστε ἔγκαιρος πρὸς αὐτὸν βοήθεια λόγῳ τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου ἐπιστρατεύσεως, μεταφορᾶς καὶ συγκεντρώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καθίστατο ἀνθρωπίνως ἀδύνατος, καὶ συνεπῶς ἡ καταστροφή του βεβαία καὶ ἄφευκτος, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ ὀλιγαρίθμου Συμμαχικοῦ.

Ἀλλ' ὅ,τι κυρίως καὶ ἐσκεμμένως ὁ Βενιζέλος διὰ τῆς στάσεως του ταύτης ἐπεδίωκε τὸ ἐπέτυχε. Διότι ἡ πτῶσίς του παρέστησεν αὐτὸν εἰς τὰ ὄμματα τῆς κοινῆς γνώμης τῶν Συμμάχων ὡς θῦμα πεσὸν διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν του. Οἱ δὲ πολιτικοί του ἀντίπαλοι ἔκτοτε ἐσφραγίσθησαν μονίμως διὰ τῆς σφραγῖδος τῆς Γερμανοφιλίας, ὅπερ ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ τῶν μεταγενεστέρων τῆς Ἑλλάδος δεινῶν.

Μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ Βενιζέλου ἀνῆλθον εἰς τὸ βῆμα οἱ Ἀρχηγοὶ τῆς Ἀντιπολιτεύσεως Ράλλης, Θεοτόκης, Δραγούμης, Γούναρης καὶ Δημητρακόπουλος καὶ οἱ Βουλευταὶ Ἰωάν. Δραγούμης καὶ Ἰωάν. Ράλλης, ψέξαντες ζωηρῶς καὶ δι' ἐπιχειρημάτων ἁδροτάτων τὴν παράφρονα πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου, μεθ' ὃ ἡ συνεδρίασις ἐλύθη.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἀγόρευσιν τοῦ Βενιζέλου, τὴν πραγματικῶς παράφρονα, ὁ Ρῶσσος πρεσβευτὴς ἀπέστειλε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

«Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Πετρούπολιν. Ἀθῆναι 6 8)βρίου 1915.

Αἱ πρόωροι δηλώσεις τοῦ Βενιζέλου ἐν τῇ Βουλῇ προὐκάλεσαν τὴν ῥῆξιν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Βασιλέως. Δυστυχῶς ὁ Βενιζέλος ἀφέθη νὰ παρασυρθῇ. Ἐβεβαίωσε τὴν φιλοπόλεμον πολιτικήν του,

χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς συμβουλάς μας, τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐπιστρατεύσεως, καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν σοβαρῶν γεγονότων. Ἡ σπουδή του ἀποτελεῖ πραγματικὴν παραφαοσύνην, τόσῳ μᾶλλον καθόσον γνωρίζει τὰς διαθέσεις τοῦ Βασιλέως ὅπως ἀποφύγῃ τὸν πόλεμον.

Δεμίδωφ»

Τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης ὁ Βασιλεὺς ἐκάλεσεν ἐπειγόντως τὸν Βενιζέλον εἰς Δεκέλειαν. Ἡ συνέντευξίς των ὑπῆρξε βραχεῖα καὶ ἡ συνομιλία σύντομος καὶ σαφής. Ὁ Βασιλεὺς ἀπεριστρόφως προσεκάλεσε τὸν Βενιζέλον νὰ τροποποιήσῃ τὴν πολιτικήν του, ἥτις κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην προφανῶς καὶ ἀσφαλῶς θὰ ὡδήγει τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν τελικὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὁριστικὸν ὄλεθρον.

Ὁ Βενιζέλος ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του, γενομένην δεκτήν, ἥτις, γνωστὴ γενομένη, ἀνεκούφισε τὸν λαόν, καὶ ἅπαξ ἔτι ὁ ἐφιάλτης περιττοῦ πολέμου ἐξηφανίσθη, καὶ διέλυσε τὸ πυκνὸν νέφος τῆς ἀνησυχίας ὅπερ εἶχε σχηματισθῆ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐπιστρατεύσεως, καὶ ὁ ὁποῖος ἐνέκρινεν ἀπολύτως καὶ ὁλοψύχως τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ πατριώτου Βασιλέως.

Ὁ Βενιζέλος ἀπελθὼν τῶν Ἀνακτόρων μετέβη κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν μέσῳ ἀπολύτου σιγῆς καὶ ὠχρότατος ἀνήγγειλεν ὅτι: «Συνεπείᾳ διαφωνίας ἐγερθείσης μεταξὺ τοῦ Στέμματος καὶ τῆς Κυβερνήσεως ὑπέβαλε τὴν παραίτησιν αὐτῆς». Μεθ' ὃ ἡ συνεδρίασις ἐλύθη.

Ἐλθὼν τὴν 6 8]βρίου ἐκ Χαλκίδος εἰς Ἀθήνας τὴν πρωΐαν τῆς 7 ἀνῆλθον περὶ τὴν 11 ὥραν εἰς Δεκέλειαν ὅπως ἐπισκεφθῶ τὸν Βασιλέα, ὃν εὗρον ἀναπαυόμενον ἐπὶ ἐπιμήκους ἀνακλίντρου. Κατὰ τὴν συνομιλίαν, γενομένου λόγου περὶ τῶν τελευταίων γεγονότων καὶ τῆς ἐκ τούτων ἐπελθούσης παραιτήσεως τοῦ Βενιζέλου, εἶπον αὐτῷ: «Κατὰ τὴν κρίσιν μου, ὡς Συνταγματικὸς Βασιλεὺς ἐπράξατε τὸ καθῆκόν σας διαλύσας τὴν βουλήν, ἵνα ἐρωτηθῇ ὁ Λαὸς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐξόδου, ὅστις ἔδωκε πάλιν τὴν πλειοψηφίαν εἰς τὸν Βενιζέλον. Ἐπωφελέστερον θὰ ἦτο κατόπιν τούτου νὰ παραδεχθῆτε τὴν πολιτικὴν τῆς ἐξόδου καὶ προσκαλῶν τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας νὰ δηλώσητε αὐτῷ ὅτι ἡ Ἑλλὰς τάσσεται παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων ἄνευ ὅρων. Διότι ὁ Βενιζέλος καταφυγὼν ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τῶν ξένων, τεθεὶς εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν, ἄνευ ὅρων, θὰ ἐπιτύχῃ τελικῶς ὅ,τι ἐπιδιώκει,

ἐπαναλαμβανομένων ὅμως ἐπακριβῶς τῶν γεγονότων τοῦ Θερίσσου μετὰ τῶν γνωστῶν συνεπειῶν».

Ὁ Βασιλεὺς μοὶ ἀπήντησεν ἐπὶ λέξει: «Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς οὐδετερότητος, ἔδωκε δὲ τὴν πλειοψηφίαν εἰς τὸν Βενιζέλον ἐξαπατηθεὶς παρ' αὐτοῦ δηλώσαντος ὅτι :«Ἡ εὐκαιρία τῆς ἐξόδου παρῆλθε καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ παρέμενε μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου ἐν τῇ οὐδετερότητι». Ἐννοῶ τὸν ἀνωτέρω περὶ Θερίσσου ὑπαινιγμόν σου ἀλλά, ποίαν σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ Θρόνος μου, ὅταν πρόκειται περὶ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων; Τοιοῦτον Θρόνον δὲν τὸν θέλω, θυσιάζων τὴν πατρίδα μου χάριν αὐτοῦ». Περὶ τὴν δείλην ἀπῆλθον ἐκ Δεκελείας.

Ἱστορικὸς Διάλογος

Ὁ ἱστορικὸς διάλογος ὁ συναφθεὶς τὴν 18 7)βρίου μεταξὺ Βασιλέως καὶ Βενιζέλου ἔχει ὡς ἑξῆς κατὰ τὴν ἀφήγησιν αὐτῶν.

Ἀφήγησις τοῦ Βενιζέλου

Ὁ Βενιζέλος εἰς λόγον ὃν ἐξεφώνησεν ἐν τῇ Βουλῇ ἐδήλωσεν ὅτι : Ὁ Βασιλεὺς συνεφώνησε πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἀλλ' ἀντετίθετο πρὸς τὴν πρότασιν τῆς καθόδου εἰς τὸν πόλεμον, διότι ἐφρόνει ὅτι οἱ κίνδυνοι ἦσαν ὑπεράγαν μεγάλοι. Ἐπεχείρησα νὰ ἀνατρέψω τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Βασιλέως, τονίζων ὅτι οὐδεμία αἰτία φόβου ὑπάρχει, ἐφόσον οἱ Γερμανοὶ ἦσαν ἀπησχολημένοι εἰς τὰ ἄλλα μέτωπα, ὥστε δὲν εἶχαν στρατεύματα διαθέσιμα πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὰ Βαλκάνια».

Συνέχισε τὴν ὁμιλίαν του ὑπὲρ τὴν ὥραν ἀγωνισθεὶς μεγάλως πρὸς εὕρεσιν τῶν ἰσχυροτέρων καὶ πειστικωτέρων ἐπιχειρημάτων ὁμιλῶν διὰ μακρῶν ἐπὶ καθαρῶς στρατιωτικῶν θεμάτων, ἀντιληφθεὶς ὅμως ὅτι τὰ στρατιωτικὰ ἐπιχειρήματά του, ὡς ἀναρμοδίου, δὲν ἦσαν ἀρκούντως ἰσχυρὰ ἵνα κλονίσωσι τὰς πεποιθήσεις ἐκ γενετῆς καὶ πεπειραμένου στρατιώτου ἀπηύθυνεν ὑστάτην ἔκκλησιν πρὸς τὸν Συνταγματικὸν Μονάρχην εἰπών :

«Δὲν κατώρθωσα νὰ πείσω τὴν Ὑμ. Μεγαλειότητα. Λυποῦμαι πολὺ ἀλλ' εἶναι καθῆκον μου, ὡς ἐκπροσώπου τῆς Λαϊκῆς θελήσεως, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ σᾶς εἴπω ὅτι:

Αὐτὴν τὴν φορὰν δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ διαφωνήσετε πρὸς ἐμέ. Ὁ Λαὸς κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογὰς ἐπεδοκίμασε τὴν πολιτικήν μου, καὶ μοὶ παρέσχε τὴν ἐμπιστοσύνην του, ἐγνώριζεν ὅτι ἡ βάσις τῆς πολιτικῆς μου ἦτο νὰ μὴ ἀφήσωμεν τὴν Βουλγαρίαν νὰ ὑπερμεγεθυνθῇ συντρίβουσα τὴν Σερβίαν καὶ νὰ μᾶς συντρίψῃ αὔριον. Δὲν δύνασθε ἐπομένως ν' ἀπομακρυνθῆτε τῆς πολιτικῆς ταύτης νῦν, ἐκτὸς ἐὰν ἀποφασίσατε νὰ παραγκωνίσητε τὸ Σύνταγμα διὰ Διατάγματος καὶ νὰ ἀναλάβητε τὴν εὐθύνην».

Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Βενιζέλου,εἰς τὰ ἀνωτέρω ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησε : «Γνωρίζετε ὅτι ἀναγνωρίζω ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὑπακούω εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Λαοῦ, ὅταν πρόκειται περὶ ζητήματος ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ ζητήματος ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, περὶ τοῦ μεγάλου Ἐθνικοῦ ζητήματος,ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι, ἐφόσον θεωρῶ τι ὀρθὸν ἢ ἐσφαλμένον,ὀφείλω νὰ μὴ ἐπιμείνω ὅπως τοῦτο γίνῃ ἢ μὴ γίνῃ, διότι θεωρῶ ἐμαυτὸν ὑπόλογον ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ».

Ἐνθυμοῦμαι, προσέθηκε ὁ Βενιζέλος, ὅτι αἴσθημα ἀπογοητεύσεως μὲ κατέλαβε καὶ μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐκίνησα μελαγχολικῶς τὴν κεφαλήν μου λέγων : «Ἀλοίμονον, εἴμεθα ἀκόμη ἀντιμέτωποι τῆς ἐλέῳ Θεοῦ Βασιλείας. Δυστυχισμένη Ἑλλάς». Τῆς φράσεως ταύτης, χρησιμοθηρίας ἕνεκα, ὁ Βενιζέλος ἐποιήσατο πολλάκις χρῆσιν ἔκτοτε, ἐν ἑκάστῃ περιστάσει καὶ παρουσιαζομένῃ εὐκαιρίᾳ, ἵνα παραστήσῃ τὸν Βασιλέα Δεσπότην Ἀπολυταρχικὸν τοῦ Μεσαιῶνος Θείῳ Δικαίῳ Βασιλεύοντα, καὶ περιφρονοῦντα τὰς ἀρχὰς τῆς συγχρόνου Συνταγματικῆς ἀντιλήψεως.

Ἀφήγησις τοῦ Βασιλέως

Ἀπερχόμενος εἰς Καβάλλαν. διορισθεὶς Ἀρχηγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ τοῦ Φρουρίου Καβάλλας, ἀνῆλθον εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὅπως ἀποχαιρετήσω τὸν Βασιλέα. Εἰς τὴν γενομένην δὲ συζήτησιν περὶ τῆς διαφωνίας του μετὰ τοῦ Βενιζέλου καὶ τῆς φράσεως, Ἐλέῳ Θεοῦ Βασιλεύς, δι' ἣν τόσῳ ἀνερυθριάσας ἐδημοκόπησεν ὁ Βενιζέλος καὶ τόσῳ ἀσυστόλως ἐθορύβησεν ὁ Βενιζελικὸς Τύπος, ὁ Βασιλεὺς μοὶ εἶπεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι τόσον διαφορετικὴ ὅσον καὶ παράλογος, οἱ λόγοι μου σκοπίμως καὶ ἀσυνειδήτως παρηρμηνεύθησαν ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις ἐφ' ἧς θὰ στηρίξῃ ὁ Βε-

νιζέλος τὴν κατηγορίαν του, ὅτι περιεφρόνησα τὸ Σύνταγμα. Ἡ καθαρὰ ἀλήθεια ὅμως ἔχει οὕτως:

Ὁ Βενιζέλος ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα πρὸς συνεργασίαν ἀπεριφράστως καὶ ἀπεριστρόφως ἠξίωσε νὰ κηρύξω ἀμέσως τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Διετέλει προφανῶς ἐν ἀξιοσημειώτῳ ταραχῇ καὶ ἐκδήλῳ καὶ ἀξιοθρηνήτῳ νευρικότητι. Ἀπέβαλε πᾶσαν σύνεσιν, εὐπρέπειαν καὶ ἐπιφυλακτικότητα. Ἡ γνώμη τῶν ὑπευθύνων εἰδικῶν καὶ ἁρμοδίων οὐδεμίαν εἶχε δι' αὐτὸν σημασίαν, καὶ οὐδεμίαν ἀπέδιδεν αὐτῇ βαρύτατα, καίτοι εἶχον οὗτοι μελετήσει ἐνσυνειδήτως ἀκριβέστατα καὶ προσεκτικώτατα τὸ ζήτημα, τὰ δὲ ἐπιχειρήματα αὐτῶν ἦσαν ἀπολύτως πειστικὰ καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀκλόνητα. Ἔσχομεν ἀληθῶς μακροτάτην καὶ ζωηροτάτην συζήτησιν.

Τὰ τοῦ Βενιζέλου δὲν ἦσαν ἀνίσχυρα καὶ τὸ ὕφος του ἦτο ἀρκούντως πειστικόν,πλὴν ἐσφάλλετο τὰ μέγιστα ἀπὸ τῆς πρυτανευούσης στρατιωτικῆς ἀπόψεως,καὶ οὐχὶ ἀπὸ πολιτικῆς. Ἀνέπτυξε τὸ πολιτικόν του σχέδιον μετὰ τῆςσυνήθους αὐτῷ δικανικῆς εὐγλωττίας,ἀλλὰ σοφιστικώτατα παρέβλεπεν ὁλοσχερῶς σημαντικώτατον καὶ οὐσιωδέστατον καὶ πρώτιστον παράγοντα,ὅτι μὲ τὰς στρατιωτικάς μας δυνάμεις καὶ τὰ διατιθέμενα μέσα, καθίστατο προφανέστατα ἀπολύτως ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀξιοθαυμάστου θεωρητικοῦ σχεδίου τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν Βουλγαρίας τε καὶ Τουρκίας ὁμοῦ.

Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία δὲν ἐλαμβάνοντο ἐν προκειμένῳ ὑπ' ὄψει καὶ τὸ μεγαλοφυὲς σχέδιον τοῦ Βενιζέλου θὰ εἶχεν ὡς ἀσφαλὲς ἀποτέλεσμα ὅτι, μετὰ τὴν ἀσφαλῆ ὁπωσδήποτε συντριβὴν τῆς Σερβίας ὑπὸ τῶν μεγαθηρίων, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Τουρκία θὰ συνέτριβον ἀσφαλέστατα καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ διευθύνοντες τὴν ἐπιχείρησιν Γερμανοὶ θὰ καθίσταντο, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, κύριοι τῆς Βαλκανικῆς ἀπόλυτοι.

Ὁ Βενιζέλος ἐχόμενος στερρότατα τῆς γνώμης αὐτοῦ καὶ τῆς ὑψηλῆς πολιτικῆς του θεωρίας, προφανῶς δὲ λίαν δυσανασχετῶν καὶ ἀσχάλλων ἐπὶ τῇ ἐπιμονῇ μου, κατέστρεψε τὸν εὔγλωττον ἀλλ' ἀστήρικτον λόγον του εἰπών:

«Ἐν τέλει ἡ εὐθύνη, κατὰ τὸ Σύνταγμα, βαρύνει μόνον τοὺς ἰδικούς μου ὤμους καὶ οὐχὶ Ὑμῶν τοῦ ἀνευθύνου καὶ εἶμαι προθυμότατος νὰ ἀναλάβω ταύτην ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει». Εἰς ταῦτα ἀπήντησα αὐτῷ ἐπὶ λέξει.

Δυνατόν, ἀλλ' ἐφόσον τὸ Σύνταγμα ἀναγράφει ὅτι ὁ Βασιλεὺς κηρύσσει τὸν πόλεμον, καὶ ἑπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κηρυχθῇ οὗτος ἄνευ τινὸς κυρώσεως, ὑπόχρεως εἰμὶ

νὰ θεωρῶ ἐμαυτὸν ὑπεύθυνον πρὸ τοῦ Θεοῦ, τῆς Συνειδήσεώς μου καὶ τῆς Ἱστορίας».

Αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς τὸ λεχθέν. Ποῦ ὑπάρχει, πρὸς Θεοῦ, τὸ Μεσαιωνικὸν ἐν αὐτῷ, ἢ τὸ Δεσποτικόν, ἢ τὸ προσόμιον πρὸς τὸ Δόγμα τῆς «Ἐλέῳ Θεοῦ Βασιλείας»;

Κατέστρεψε δὲ τὸν λόγον εἰπὼν ζωηρῶς: «Ὀρθότατα ἀποφαίνεται ὁ Βενιζέλος ὅτι εἶμαι ὡς Βασιλεὺς κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀνεύθυνος,ἀλλ' εἶμαι ἀναντιρρήτως ὑπεύθυνος ὡς Ἕλλην πολίτης καὶ δὲν δύναμαι νὰ παραμένω ἀπαθὴς θεατὴς πολιτικῆς ἀγούσης προφανῶς εἰς τὸν ὄλεθρον τῆς Πατρίδος μου Δυναστικὴν πολιτικὴν ἀσκῶν». Μετὰ τοῦτο, τῆς συνομιλίας τερματισθείσης, ἀποχαιρετήσας εὐλαβῶς καὶ ἐγκαρδίως τὸν Βασιλέα ἀπῆλθον τῶν Ἀνακτόρων.

Ἀναχωρήσας δὲ ἐξ Ἀθηνῶν τὴν 9 8)βρίου ἀφικόμην εἰς Θεσσαλονίκην τὴν ἐπομένην. Περιδιαβάζων δὲ ἐν τῇ παραλιακῇ λεωφόρῳ θεώμενος τὸν λιμένα καὶ τὰ καταφθάναντα Συμμαχικὰ μεταγωγικὰ πλήρη στρατευμάτων, μὲ ἐπλησίασαν ὁ Συνταγ.Μπουσκιὲ καὶ ὁ Ταγματ.τοῦ Πυροβολικοῦ Χολτσαπφὲλ φίλοι μου, μέλη τῆς ὑπὸ τὸν Ἀντιστράτηγον Ἐντοῦ Γαλλικῆς ἐν Ἑλλάδι στρατιωτικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀποστολῆς καὶ χαιρετίσαντές με διὰ χειραψίας φιλικώτατα μοῦ εἶπον ἀμφότεροι:

«Προσκληθέντες ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετὰ χαρᾶς ἤλθομεν νὰ συναγωνισθῶμεν μετὰ τῆς φιλτάτης Ἑλλάδος, ἀκραδάντως πιστεύοντες ὅτι ἔχομεν τὰς συμπαθείας ἀκεραίας τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων μας». Εἰς ταῦτα ἀπήντησα: «Ἀναντιρρήτως ἐν Ἑλλάδι τὰ αἰσθήματα ὑπὲρ τῶν Συμμάχων καὶ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Στρατοῦ καὶ τοῦ Λαοῦ εἶναι θερμότατα καὶ ἀμείωτα. Πᾶσα δὲ ἄλλη ἐκδοχὴ καὶ διάδοσις εἶναι ψευδεστάτη καὶ ἀποσκοπεῖ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν ταπεινῶν καὶ μικρολόγων κομματικῶν συμφερόντων». Εἶτα μεταβὰς καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἀντιστράτηγον Μοσχόπουλον Διοικητὴν τοῦ Γ' Σώματος διαβιβάσας αὐτῷ τοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ Βασιλέως, μετὰ μεσημβρίαν ἀνεχώρησα διὰ τὴν ἐν Καβάλλᾳ νέαν μου θέσιν.

Ἰδιότυπος συκοφαντικὴ ἀδολεσχία

Ὁ Βενιζέλος, ἀπεριορίστως καὶ ἀπεριγράπτως ἐγωπαθὴς τυγχάνων, πάντα ἀνθιστάμενον, πάντα ἀντιλέγοντα εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς γνώμας του, κηρύττει πολέμιον τῆς Πατρίδος καὶ θεωρεῖ αὐτὸν προσωπικόν του ἐχθρόν. Ὑποστηρίζει δὲ

παρέχων ἀνεξέλεγκτον τὴν τῶν πάντων ἐκμετάλλευσιν εἰς τοὺς τυφλῶς αὐτῷ ἀφωσιωμένους, τοὺς πειθηνίως, δουλικῶς καὶ ἀσυνειδήτως τοὺς παντοίους σκοπούς του ἐξυπηρετοῦντας.

Τούτου ἕνεκα, ἀπὸ τῆς πρώτης κατὰ Μάρτιον 1915 παραιτήσεως αὐτοῦ ἤρξαντο διαδιδόμεναι συγκεκαλυμμένως ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ φῆμαι συκοφαντικαὶ καὶ ἀνακρίβειαι ἀσύστολοι, αἵτινες μετὰ τὴν δευτέραν του παραίτησιν κατὰ 8]βριον τοῦ 1915 ἀποβληθέντος παντὸς ἴχνους αἰδοῦς, ἅπας ὁ Βενιζελικὸς Τύπος, προεξάρχοντος τοῦ ἑβδομαδιαίου προσωπικοῦ του ὀργάνου «Κῆρυξ», καὶ ἅπαντες οἱ μετ' αὐτοῦ στενῶς συνδεόμενοι, αὐτοῦ προεξάρχοντος, ἀποπτύσαντες πάντα χαλινὸν καὶ ἀποβαλόντες πᾶν πρόσχημα, ἐξίχθησαν εἰς δυσθεώρατον ὕψος ἀσυνειδήτου κακοψυχίας, δυσπεριγράπτου συκοφαντίας καὶ πρωτοφανοῦς ψευδολογίας. Διότι τοῦτο ἐπέβαλλε τὸ κομματικὸν συμφέρον.

Οὕτω, πᾶς ὁ μὴ ἐγκρίνων ἀφώνως καὶ μὴ ἀκολουθῶν τυφλῶς τὴν μεγαλεπήβολον καὶ πατριωτικὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου ἦτο προδότης κατάπτυστος, ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν καὶ ἕνα καὶ μόνον πόθον ἔχων, πῶς νὰ πωλήσῃ καὶ πῶς νὰ προδόσῃ τὴν Πατρίδα πρὸς ὄφελος τῆς Γερμανίας.

Ὁ Βασιλεύς, ἡ Βασίλισσα, οἱ Πρίγκηπες καὶ αἱ Πριγκήπισσαι, ἡ μὲν Ρωσσίς, ἡ δὲ Ἀγγλίς, ἡ δὲ Γαλλίς,ἡ δὲ Ἀμερικανὶς ἦσαν πράκτορες τῆς Γερμανίας, εἰς ἕνα καὶ μόνον ἀποσκοποῦντες, εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων αὐτῆς ἐπὶ βλάβῃ τῶν Ἑλληνικῶν.

Ἅπαντες οἱ Πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ ἐπὶ μακρὸν τὴν Πατρίδα ὑπηρετήσαντες, ὅτε ὁ Βενιζέλος διημέρευεν εἰς τοὺς προθαλάμους τῶν Βαλήδων, τὴν Ἑλλάδα ἀγνοῶν, οἱ ψυχήν, καρδίαν, νοῦν, ἀνατροφήν, ἐντιμότητα, πατριωτισμόν, ἠθικήν, παιδίαν, εὐγένειαν, πλοῦτον καὶ ζωὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐνθουσιωδῶς καὶ ἀφιλοκερδῶς προσενεγκόντες καὶ δαπανήσαντες, ὅταν ὁ Βενιζέλος παρίστατο εἰς τὰ Τουρκικὰ δικαστήρια κατήγορος Ἑλλήνων, ἦσαν τῆς Γερμανίας καταδόται.

Στρατιωτικοὶ ἄνδρες, ἐπὶ πατραγαθίᾳ καὶ ἀνδραγαθίᾳ διακρινόμενοι, οἱ ἀπὸ παίδων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προμαχήσαντες καὶ τὴν Βαλκανικὴν ἐποποιΐαν συγγράψαντες, οἱ τὴν Ἑλληνικὴν νεότητα ἐκγυμνάσαντες, ἐμπνεύσαντες καὶ εἰς τὰ πεδία ἐνδόξων, ἀειμνήστων, καὶ πολυνέκρων μαχῶν ἑλληνοπρεπῶς ὁδηγήσαντες καὶ πρωτοποροῦντες, ἐξηγοράσθησαν διὰ τοῦ χρήματος ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Προπαγάνδας τοῦ Βαρώνου Σένγκ.

Ἱεράρχαι σεπτοί, τιμήσαντες διὰ τῆς ἀρετῆς, τῆς ἠθικῆς, τῆς χριστιανικότητος, τῆς φιλαλληλίας καὶ τῆς μαθήσεως αὐτῶν τὸν

Ἑλληνικὸν Κλῆρον ἐξυψώσαντες καὶ διαφημίσαντες, ἄξιοι τοῦ Ὑψίστου Λειτουργοὶ ἀναδειχθέντες, ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν καὶ τῆς νίκης αὐτῶν ἐπίστευον καὶ προσηύχοντο, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἅπασαν τὴν ἰσχυρὰν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐπιρροήν των φανατικῶς ἐχρησιμοποίησαν.

Καὶ τέλος, ἐντιμότατοι πολῖται καὶ πατροπαραδότως θερμοὶ πατριῶται πάσης τάξεως καὶ παντὸς ἐπαγγέλματος καὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τουτέστι τὰ ἐννέα δέκατα τῶν Ἑλλήνων, ἕνα καὶ μόνον ἔργον, κυρίαν καὶ μόνην ἀσχολίαν καὶ διαρκῆ καὶ ἀμείωτον ἐπιθυμίαν εἶχον πῶς νὰ ματαιώσωσι παντὶ μέσῳ καὶ πάσῃ μηχανῇ τὸ μεγαλεπήβολον τοῦ μεγάλου πατριώτου Βενιζέλου ἔργον, τοῦ ἐργαζομένου ἀπαύστως καὶ νυχθημερὸν κοπιάζοντος καὶ τὴν ὑγείαν φθείροντος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἀδελφῶν. Τὴν ὑπὲρ τῶν ὁποίων ὅμως σκέψιν, μέριμναν, ἐνέργειαν καὶ ἰδεολογίαν τῶν Ἑλλήνων ἁπαντῶν ἄλλοτε ἐμπαικτικῶς, ὀργίλως καὶ ἐμπαθῶς κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς ἐπισήμως προγονοπληξίαν ἀπεκάλεσε, καὶ τοὺς ταῦτα λατρεύοντας καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτῶν δαπανώντας καὶ ὑφισταμένους εὐρωτιῶντας καὶ ὀπισθοδρομικοὺς προγονοπλήκτους ἐπωνόμασεν, ὡς καὶ τὰ Ἑλληνικὰ οἰκογενειακὰ καὶ θρησκευτικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα μετὰ τῆς γλώσσης των ἀνασταλτικὴν τῆς προόδου τροχοπέδην ἐχαρακτήρισεν.

Ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, ἅπαντες οὗτοι ἦσαν προδόται, ὅπερ ἂν ἀληθὲς ἐτύγχανεν ἡ Ἑλλὰς συνεπῶς εἶναι χώρα ὑπὸ προδοτῶν κατοικουμένη, καὶ μόνον ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ περὶ αὐτὸν ἐσμὸς τῶν ἐπαρχιωτῶν δικηγορίσκων καὶ τῶν ἀνέργων, ἑτεροσανδάλων καὶ μονοχιτώνων τῆς χθές,καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κοσμοπολιτῶν δίκην γυπῶν ἐνσκηψάντων νεοελλήνων τὸν πατριώτην ἐπαγγελλομένων καὶ τὸν Ἕλληνα ὑποκρινομένων, τῶν διὰ τοῦ στομάχου καὶ τοῦ θηλακίου σκεπτομένων, ἦσαν οἱ μόνοι ἀκραιφνεῖς καὶ πραγματικοὶ πατριῶται καὶ οἱ μόνοι οἱ τὴν δόξαν, τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν πρόοδον καὶ τὴν μεγένθυσιν τῆς Ἑλλάδος ἐπιθυμοῦντες καὶ ἐπιδιώκοντες.Οἷον ὕψος ἠθικῆς πορώσεως καὶ οἷον βάθος κομματικῆς ἀναισχυντίας.

Αἱ τοιαῦται διαδόσεις καὶ αἱ τοιαῦται συκοφαντίαι δαπάνῃ ἀφθόνου χρήματος ἔν τε τῷ Ἑλληνικῷ καὶ Συμμαχικῷ Τύπῳ καθημερινῶς καὶ ἀκαμάτως ἀναγραφόμεναι, ἀναγινωσκόμεναι καὶ διαδιδόμεναι, συνετέλεσαν τελικῶς καὶ ἀναποφεύκτως ὥστε ἡ κοινὴ Συμμαχικὴ γνώμη καὶ οἱ Πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Συνεννοήσεως νὰ πιστεύσωσι καὶ νὰ πεισθῶσιν ὅτι ὁ Βασιλεύς, οἱ Πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἀξιωματικοί, ὁ

Λαὸς καὶ ὁ Στρατὸς αὐτῆς ἕνα μόνον διακαῆ πόθον καὶ τελικὸν σκοπὸν εἶχεν, πῶς οἱ Σύμμαχοι νὰ κατατροπωθῶσι καὶ κατασυντριβῶσιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Πολλαχῶς καὶ παντοιοτρόπως ὑπονομεύοντες καὶ προδίδοντες τοὺς πρώτους, καὶ πάσῃ μηχανῇ καὶ παντὶ μέσῳ βοηθοῦντες καὶ ὑπηρετοῦντες τοὺς δευτέρους.

Καὶ μόνον ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ σὺν αὐτῷ ἑσμὸς τῶν ἀφανῶν καὶ ἀσήμων τῆς χθές, ἧτταν τῶν Κεντρικῶν θερμῶς ηὔχοντο, καὶ διακαῶς ἐπεθύμουν τὴν νίκην καὶ τὸν θρίαμβον τῶν Συμμάχων, δι' ὃ καὶ ἄνευ ὅρων ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ἔξοδον τῆς Ἑλλάδος πολλαχῶς καὶ πολυτρόπως ἐμηχανεύοντο καὶ ἐπεδίωκον, ἣν καὶ τελικῶς, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τῇ Συμμαχικῇ συμπράξει καὶ βίᾳ ἐπέτυχον.

Ὁ Ἱππότης καὶ ἀμνησίκακος Βασιλεὺς μεθ' ὅλους τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐγγράφους τε καὶ προφορικοὺς Βενιζελικοὺς λιβέλλους καὶ ρυπαρογραφήματα ταῦτα οὐδόλως ἐδυσανασχέτησεν ἀλλὰ εἶπε μόνον: «Ὁ Βενιζέλος ἀεροβατεῖ καὶ κρίνει τὰ πράγματα προχείρως, φανταζόμενος ὅτι ἔχει τὸ μονοπώλιον τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ὀρθῆς κρίσεως».

Ἐπειδὴ τὰ λιβελλικὰ ἀναμασσήματα ταῦτα κατέληγον στερεοτύπως εἰς τὴν ἐπωδόν, ἐλλείψει ἄλλου σοβαροῦ ἐπιχειρήματος, ὅτι ἔχομεν ἱερὰν καὶ ἀπαράβατον ὑποχρέωσιν νὰ ἐξέλθωμεν ὑπὲρ τῶν Συμμάχων διότι αὐτοὶ μᾶς ἠλευθέρωσαν ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ. «Ἀλλ' ὁ Βενιζέλος λέγων ταῦτο ἐφωρᾶτο ἀγνοῶν τὴν νωπὴν εἰσέτι ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἥτις βεβαιοῖ ὅτι: «Οἱ Πρόγονοι ἡμῶν κηρύξαντες τὴν μεγάλην τῆς ἀπελευθερώσεως Ἐπανάστασιν ἐπὶ ἑξαετίαν ὅλην ὑπέστησαν Ἄγριον διωγμὸν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς Εὐρώπης, οἵτινες μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος συνῆψαν τὴν ἐπικληθεῖσαν «Ἱερὰν Συμμαχίαν τῆς Βιέννης», δι' ἧς ἐπεβάλλετο σιγὴ ἀπάνθρωπος εἰς πᾶσαν φωνὴν τῶν ὑπὸ δουλείαν στεναζόντων».

»Ἔδειξαν δὲ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἀπεγνωσμένως καὶ ὑστάτως ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος ὅταν ἕνεκα τῆς ἐποποιΐας τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς ἀειλαμποῦς ἡρωϊκῆς ἐξόδου τῶν Μεσολογγιομάχων «Ἐλευθέρων πολιορκημένων» ἐνθουσιασθέντες καὶ ἐξεγερθέντες οἱ Λαοὶ τῆς Εὐρώπης, ἐξηνάγκασαν τὰς Κυβερνήσεις αὐτῶν ἀκούσας νὰ ἐπέμβωσι πρὸς τερματισμὸν τῆς ἀπανθρώπου σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς βαρβάρου δηώσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Τούρκων.

»Ἡ δὲ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου ἡ δοῦσα τὸ τέρμα τοῦ μακροῦ ἀγῶνος, ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων ἀπεκλήθη ὑπὸ τοῦ

῎Αγγλου Πρωθυπουργοῦ ἀτυχὲς γεγονός, παρὰ τὴν θέλησίν του γενόμενον. Ὁ δὲ ῎Αγγλος Ναύαρχος Κόδριγκτων ἐτέθη εἰς ἀποστρατείαν. ᾿Αλλὰ συγχρόνως ὅμως καὶ ὁ ἐπίφοβος ἰσχυρὸς Αἰγυπτιακὸς Στόλος ἐκποδὼν ἐγένετο».

Ἡ Ἑλλὰς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ πολέμου ἐτήρησε φιλικωτάτην καὶ ἐπωφελῆ οὐδετερότητα πρὸς τοὺς Συμμάχους, μεθ' ὧν τελικῶς καὶ συνεπολέμησεν. Οἱ Βούλγαροι ὅμως, μὴ ἔχοντες ἐθνικὴν συνείδησιν ὑπὸ τοὺς Τούρκους δουλεύοντες, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ τῆς Ρωσσίας μετὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Βατὰκ τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Βουλγάρων διαπραχθείσας, ἐπειγομένη νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν Πανσλαυιστικὸν αὐτῆς πρόγραμμα. Καὶ ὅμως, παρὰ τὴν προσφορὰν τῶν Συμμάχων Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν χωρῶν, καὶ μετὰ τὸν ἔξοδόν των, τὴν ἐντελῶς καὶ ἐπιμόνως συνεχισθεῖσαν, οἱ Βούλγαροι ἐπολέμησαν κατὰ τῶν ἀναμφισβητήτων ἐλευθερωτῶν των, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου συμμαχήσαντες καὶ ἐνωρίτατα ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἐνθουσιωδῶς ἐξελθόντες».

Εἰς τὸν Βενιζέλον, τῆς ἀρχῆς ἀποχωρήσαντα, ὁ καλοκάγαθος, ὁ ἀμνησίκακος καὶ ὁ μεγαλόφρων Βασιλεύς, οὗτινος ἡ μεγάλη ψυχὴ καὶ ἡ μεγάλη καρδία δὲν ἐφιλοξένησαν ποτὲ τὸ μῖσος, τὸν φθόνον καὶ τὸν φόβον, ἀπέστειλε διὰ τοῦ Ὑπασπιστοῦ του Συνταγματ. Καλλίνσκη τὴν φωτογραφίαν του μετ' ἰδιοχείρου καὶ φιλικωτάτης ἐνυπογράφου ἀφιερώσεως, ὅπερ σπανιώτατα ἔπραττε, διαμηνύσας αὐτῷ: «Φίλοι ἐχωρίσθημεν καὶ πάλιν .φίλοι θὰ συναντηθῶμεν διὰ τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος». Πλὴν ὁ Βενιζέλος, ἄλλης ψυχοσυνθέσεως, ἄλλων αἰσθημάτων, ἄλλης ἀνατροφῆς, ἄλλων ἕξεων καὶ ἄλλων προθέσεων ἄνθρωπος, ἄλλα «κατὰ φρένα καὶ θυμὸν ἐμερμύριζε».

Τὴν τύχην τῆς Βασιλικῆς φωτογραφίας ταύτης ἀναγράφω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τῆς παρούσης ἀμερολήπτου Συγγραφῆς τῆς πιστῆς ἀτόμων καὶ γεγονότων περιγραφῆς, ἅπτον δεῖγμα προκειμένης εἰς τὸ διηνεκὲς τῆς χυδαιότητος, τῆς εὐτελείας καὶ τῆς μνησικακίας τοῦ βενιζελικοῦ περιβάλλοντος.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, γενομένης διαδηλώσεως τῶν Βενιζελικῶν,ὡμίλησεν πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς ᾿Αθηναϊκῆς λέσχης ὁ Βενιζέλος, βιαιότατα καὶ ἀσεβέστατα κατὰ τοῦ Βασιλέως ἐκφρασθείς. Μεθ' ὅ, συνέταξε ψήφισμα ὅπερ ἀνέθηκεν εἰς τὸν φωτογράφον Στυλιανίδην καὶ δημοσιογράφον Μπουλαχάνην, ὁμοτίμους καὶ ἀνταξίους ἀντιπροσώπους του αὐτοὺς θεωρῶν, ὅπως ἀνερχόμενοι εἰς Δεκέλειαν ὑποβάλωσι τοῦτο τῷ Βασιλεῖ. ᾿Αλλ' ὡς ἦτο φυσικὸν καὶ ἐπιβεβλημένον, οἱ κομισταὶ τοῦ ψηφίσματος,μὴ γενόμενοι ἀποδεκτοί, ἀπεπέμφθησαν.

Ἡ ἐπακολουθήσασα δὲ τὰ γεγονότα ταῦτα ἀπροκάλυπτος τοῦ Βενιζέλου πολιτικὴ καὶ ἀμείλικτος πολεμική, ἡ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου σοβοῦσα καὶ ἐνεδρεύουσα, εἶχεν ἀνάγκην φυσικῶς καὶ χρημάτων. Πρὸς τοῦτο ὁ ἐν Παρισίοις Πρεσβευτὴς Ρωμάνος, μᾶλλον κομματικὸς τοῦ Ἀρχηγοῦ του Βενιζέλου ἀντιπρόσωπος παρὰ τῆς Ἑλλάδος τῆς πατρίδος του τοιοῦτος, μνήμων τοῦ δόγματος τοῦ Φιλίππου Β΄ τοῦ Μακεδόνος «Ἀργυραῖσι λόγχεσι πάντα νικήσεις», ἀνεκοίνωσε τῇ Γαλλικῇ Κυβερνήσει ὅτι «Δεῖ χρημάτων καὶ ἄνευ χρημάτων οὐδέν ἐστι γένεσται τῶν δεόντων».

Κατόπιν τῆς αἰτήσεως ταύτης τοῦ Βενιζελικοῦ ἀντιπροσώπου, ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Γάλλον Πρεσβευτὴν 350 χιλ. Γαλλικῶν φράγκων πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Ἑλλάδος Βενιζελικῆς προπαγάνδας. Τοῦ ποσοῦ τούτου ταχέως ἐξαντληθέντος, προσεφέρθη νὰ χορηγήσῃ διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς Συμμαχικῆς ἐν Ἑλλάδι προπαγάνδας σημαντικὸν ποσὸν ὁ Ρωσσοέλλην, ὁ πρώην τοῦ Γαλατᾶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως γυρολόγος μικροπωλητής, Ζαχάρωφ. Ὁ Βενιζέλος εἰς τὸν ἀναγγείλαντα αὐτῷ τὴν προσφορὰν ταύτην Γάλλον Πρεσβευτὴν ἐδήλωσεν ὅτι «ἐδέχετο μετὰ συγκινήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης τὰ προσφερόμενα διὰ τὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα παρὰ τοῦ γενναίου δωρητοῦ χρήματα». Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ Ἐρ. Τυρώ, ἀποσταλεὶς παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, Διευθυντὴς τῆς ἐν τῇ Γαλλικῇ Πρεσβείᾳ ἐνεργουμένης μυστικῆς ἐξωνήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου καὶ τῶν ἀτόμων, ἐλθὼν εἰς στενὴν συνάφειαν μετὰ τοῦ Βενιζέλου καὶ ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἱδρυθέντος ραδιοτηλεγραφικοῦ πρακτορείου ὑπὸ τοῦ Ζαχάρωφ, δι᾿ οὗ διωχετεύοντο εἰς τὸν Γαλλικὸν Τύπον ἅπαντα τὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος χαλκευόμενα ψεύδη καὶ αἱ ἐξυφαινόμεναι κατ᾿ αὐτῆς μυσαραὶ συκοφαντίαι.

Τῆς δράσεως τοῦ Τυρὼ ἀψευδῆ μαρτύρια πρόκεινται τὰ παρατιθέμενα τρία μεταξὺ τῶν πολλῶν τηλεγραφήματα αὐτοῦ πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του.

«Γαλλικὴ Πρεσβεία Ἀθηνῶν. Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Παρισίους.
Ἀθῆναι 11 Ἀπριλίου 1916

«Αἱ τελευταῖαι Βενιζελικαὶ διαδηλώσεις ἐν Ἀθήναις δὲν μᾶς ἐστοίχισαν ἀκριβά. Μόνον 20 χιλ. Φράγκα.

Ἐρ. Τυρώ»

«Ἀθῆναι 23 Ἀπριλίου.

Αἱ Βενιζελικαὶ ἐφημερίδες ἀνησυχοῦσι διὰ τὴν ἐξαγορὰν ἄλλων ἐφημερίδων. Πρέπει νὰ τὰς καθησυχάσωμεν διὰ 200 ἢ 300 χιλ. φράγκων. Ἀδύνατον νὰ ζητήσωμεν νὰ ἀγορασθῇ τὸ «Ἐμπρὸς» διὰ δύο ἑκατομμυρίων φράγκων, τὰ ὁποῖα ἤδη ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς ἄλλον σκοπόν. Δὲν πρέπει νὰ ζητοῦσι τὰ δικαιολογητικὰ τῶν δαπανῶν οὔτε ἀπὸ τὸν Βενιζέλον οὔτε ἀπὸ τὸν Ἀβέρωφ, διότι θὰ ἐψυχραίνοντο πάρα πολύ.

Ἐρ. Τυρὼ»

Σχετικῶς δὲ ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ ἑξῆς :

«Πληροφοροῦμαι λίαν ἐμπιστευτικῶς ἐκ πηγῆς ἀσφαλοῦς ὅτι : Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Βενιζέλου τὸ ποσὸν τῶν 2 ἑκατομμυρίων φράγκων, προοριζομένων διὰ προπαγάνδαν ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ.

Δεμίδωφ»

Εὔγλωττος σύγκρισις

Ἡ Ρουμανία ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου διαρκῶς καὶ μεγάλως ἐπιέζετο παρ' ἑκάστης τῶν ἀντιπάλων παρατάξεων, ἵνα μετ' αὐτῆς συμπράξῃ. Τὸν Βασιλέα Κάρολον, μέλος τῆς οἰκογενείας τῶν Χοεντζόλερν τυγχάνοντα καὶ ὡς Ἀξιωματικὸς τοῦ Γερμανικοῦ Ἱππικοῦ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 κατὰ τῶν Γάλλων πολεμήσαντα, οὐδεὶς Ρουμάνος Ἀρχηγὸς Πολιτικός, οὐδεὶς Ρουμάνος πολίτης καὶ οὐδεμία Ρουμανικὴ ἐφημερὶς οὔτε ὑπωπτεύθη οὔτε συνεκάλεσεν αὐτὸν διὰ τὴν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας στενωτάτην καὶ ἐξ αἵματος συγγένειάν του.

Ὁ πρώην Ρουμάνος Πρωθυπουργὸς Κὰρπ ἐκηρύχθη ἀρχῆθεν καὶ ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν, περὶ τῆς τελικῆς νίκης αὐτῶν πεπειθότως πιστεύων, ὅπερ ἐνθέρμως ἠσπάζετο καὶ παρεδέχετο καὶ ὁ Βασιλεὺς Κάρολος. Πλὴν οὐδεὶς Ρουμάνος καὶ οὐδεμία Ρουμανικὴ ἐφημερὶς οὔτε δημοσίᾳ οὔτε κατ' ἰδίαν κατηγόρησε καὶ καθύβρισεν αὐτοὺς διὰ τὰς μετὰ τῆς Γερμανικῆς συμπράξεως γνώμας των, οὐδὲ ἐξετόξευσεν ἀνιέρως ἐναντίον αὐτῶν τὴν μυσαρὰν καὶ ἄδικον συκοφαντίαν ὅτι : «Ἐπρόδιδον τὰ συμφέροντα τῆς ἰδίας των Πατρίδος, τῆς Γερμανίας χάριν».

'Ο Πρωθυπουργὸς Βρατιάνο,ἂν καὶ φίλος τῆς Συνεννοήσεως, οὐδέποτε οὔτε δημοσίᾳ οὔτε κατ' ἰδίαν κατηγόρησεν ὡς Γερμανόφιλον τὸν Βασιλέα Κάρολον ὡς Χοετζόλερν, καὶ δὲν ὑπέδειξεν εἰς τοὺς Συμμάχους πρὸς προσέλκυσιν τῆς Ρουμανίας τὴν χρῆσιν βιαίων καὶ πιεστικῶν κατ' αὐτῆς μέτρων καὶ μέσων.

Τοὐναντίον δὲ εἰς τὸν Γάλλον Πρεσβευτήν, τὸν ὑποδείξαντα τὴν παραχώρησιν τῇ Βουλγαρίᾳ τῆς Δοβρουτσᾶς, τὴν διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τοῦ 1913 εἰς τὴν Ρουμανίαν παραχωρηθεῖσαν, ὡμίλησεν τόσον αὐστηρῶς ὥστε ὁ Γάλλος Διπλωμάτης ἐξῆλθε τοῦ γραφείου του τεταραγμένος καὶ μονολογῶν. «Καίπερ δὲ διαφωνῶν ριζικώτατα μετὰ τοῦ Βασιλέως του, συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ εἰλικρινῶς μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς».

Τούτου ἕνεκα, οἱ ἀντίπαλοι βλέποντες τοὺς Ρουμάνους Πολιτικοὺς 'Αρχηγοὺς καίπερ λίαν τὰς γνώμας διεστώτας, ἡνωμένους τὴν τιμὴν τῆς Πατρίδος των καὶ ἑαυτοὺς σεβομένους, δὲν ἀπετόλμησαν νὰ ἀποπειραθῶσιν ὅπως προσελκύσωσιν αὐτοὺς διὰ τῶν μέσων, τοῦ Βενιζέλου εἰσηγουμένου καὶ ἐπικουροῦντος, τὰ ὁποῖα οἱ Σύμμαχοι μετεχειρίσθησαν ἐν 'Ελλάδι ἀνηθίκως καὶ ἀπανθρώπως. Διὰ τὰ ὁποῖα ὁ Γάλλος 'Αντιναύαρχος Διοικητὴς τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου ἐν τῇ Μεσογείῳ Ναρτὶζ Ντὲ Φουρνὲ ἐν τῷ Συγγράμματί του «'Απομνημονεύματα Ναυάρχου» γράφει: «"Οτι πᾶς Γάλλος ἔπρεπε νὰ αἰσχύνεται διὰ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθησαν οἱ 'Αντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας, ταύτην ἀτιμάσαντες».

'Αλλὰ βλέποντες ὅτι οἱ Ρουμάνοι Πολιτικοί, παρὰ τὰς ἀντιθέτους γνώμας των, παρέμενον κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν ἡνωμένοι καὶ συσπειρωμένοι περὶ τὸν Βασιλέα των, Χοντζόλερν τὸ γένος, ἐπλειοδότουν εἰς ἀνταλλάγματα,ἵνα πείσωσιν αὐτοὺς μετ' αὐτῶν νὰ συμπολεμήσωσι. Διὸ καὶ διὰ τῆς πατριωτικῆς καὶ σώφρονος στάσεώς των ταύτης, ἡ Ρουμανία μὴ σπεύσασα ἐπιπολαίως καὶ προχειρολογικῶς νὰ μετάσχῃ τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἐμπορικώτατα ἐπὶ διετίαν διαπραγματευθεῖσα τὰ πάντα ἐκέρδησε». 'Επιπροσθέτως δὲ ἡ Ρουμανία καὶ ἡ 'Ιταλία ἐξῆλθον ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως, καίπερ ἀπὸ μακροῦ χρόνου συνδεόμεναι μετὰ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν διὰ Συμμαχίας, οὐδεὶς ὅμως 'Ιταλὸς καὶ οὐδεὶς Ρουμάνος διεκήρυξεν ὅτι: «'Η Πατρίς του ἠτίμασε τὴν ὑπογραφήν της». "Οπως ἔπραξεν ὁ Βενιζέλος, οὗτινος ἡ εἰς τὴν 'Ελλάδα ἐπιδρομὴ ἐγένετο ἡ αἰτία καὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀναβιώσεως τοῦ τῶν ἀργυρωνήτων καὶ ξενοδούλων ἑσμοῦ τῶν δημοκόπων τῶν 'Αρχαίων 'Αθη-

νῶν Ἀλκιβιάδου, Κλέωνος, Δημάδου, Ὑπερβούλου καὶ λοιπῶν, οἵτινες κατειργάσαντο τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶνκαὶ μετ' αὐτῶν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης.

Κυβέρνησις Ζαΐμη

Τοῦ Βενιζέλου παραιτηθέντος, ἡ ἐντολὴ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς νέας Κυβερνήσεως ἐδόθη εἰς τὸν Ζαΐμην, ὅστις ἀποδεχθεὶς ταύτην τὴν 7 Ὀ)βρίου 1915 προέβη εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς, ἧς συμμετέσχαν ἅπαντες οἱ πρώην Πρωθυπουργοί, καταρτισθεῖσαν οὕτως: ***Ζαΐμης***, Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. ***Σ. Δραγούμης***, τῶν Οἰκονομικῶν. ***Γ. Θεοτόκης***, τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Παιδείας. ***Δ. Ράλλης***, τῆς Δικαιοσύνης καὶ Συγκοινωνίας. ***Δ. Γούναρης***, τῶν Ἐσωτερικῶν. ***Ἀντιναύαρχος Καυντουριώτης Π.***, τῶν Ναυτικῶν. ***Ὑποστράτηγος Γιαννακίτσας Ι.*** Τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἀποδεχόμενος ὁ Ζαΐμης τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως, διεκήρυξε κατηγορηματικῶς ὅτι: «Θὰ ἠκολούθει ἀκραιφνῶς Ἑλληνικὴν πολιτικήν, λαβὼν παρὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν διαβεβαίωσιν, ἐπὶ τῷ Βασιλικῷ του λόγῳ, ὅτι οὐδεμία ὑφίστατο μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Γερμανίας σχέσις καὶ οἱαδήποτε ὑποχρέωσις δυναμένη νὰ περιορίσῃ τὴν ἐλευθέραν τῆς Ἑλλάδος ἐνέργειαν. Ἀπήλαυε δὲ τῆς ἐκτιμήσεως, τῆς συμπαθείας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης κύκλων καὶ συνεδέετο φιλικῶς μετὰ τοῦ Βενιζέλου.

Συγχρόνως μὲ τὴν παραίτησιν τοῦ Βενιζέλου, οἱ ἐν Σόφιᾳ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων ἐπέδωκαν τελεσίγραφον πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν, δι' οὗ ἐδήλουν ὅτι διετάχθησαν παρὰ τῶν Κυβερνήσεών των νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Σόφιαν, «ἐὰν ἐντὸς 24 ὡρῶν δὲν ἤθελε διαρρήξει αὕτη πᾶσαν σχέσιν μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Σλαυϊκῆς Ἰδέας καὶ τῆς Ρωσσίας καὶ δὲν προβῇ εἰς τὴν ἄμεσον ἀπομάκρυνσιν τῶν Ἀξιωματικῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς στρατοὺς Ἐπικρατειῶν ἐμπολέμων πρὸς τὰς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως».

Τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἀπορριψάσης τὸ Συμμαχικὸν τελεσίγραφον, τὴν ἑσπέραν τῆς 8 8)βρίου διεκόπησαν αἱ σχέσεις τῆς Συνεννοήσεως μετὰ τῆς Βουλγαρίας, κηρυξάσης τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας. Οὕτω δὲ καὶ ἐπισήμως κατεδείχθη ἀληθεστάτη ἡ πληροφορία ἣν εἶχε δόσει ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου εἰς τοὺς Συμμάχους, ὅτι «ἡ Βουλγαρία ἦτο συνδεδεμένη διὰ μυστικῆς συν-

θήκης μετὰ τῆς Γερμανίας», ἀλλ' οὗτοι, ἀνιάτως τυφλώττοντες, δὲν ἔδιδον πίστιν εἰς αὐτήν. Καὶ οὕτως ἡ Βουλγαρία κινήσασα τὴν πτέρναν κατὰ τῆς εὐεργέτιδός της καὶ ρίψασα κατὰ πρόσωπον τῶν Συμμάχων τὴν προσφορὰν τῆς Μακεδονίας, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἥτις πρὸ πεντηκονταετίας τὴν ἀπηλευθέρωσεν ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, στερουμένην Ἐθνικῆς συνειδήσεως.

Ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἐν Σόφιᾳ Στραβίνσκυ ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου,ἀφῆκε τὴν σύζυγόν του σθενοῦσαν καὶ μὴ δυναμένην νὰ ταξειδεύσῃ. Μετὰ τρίμηνον δὲ ἀναρρώσασα ἀνεχώρησεν ἐκ Σόφιας καὶ διελθοῦσα ἐκ Καβάλλας προσεκλήθη εἰς τεῖον παρὰ τῷ Ἀντιστρατήγῳ Γενάδῃ Διοικητῇ τοῦ Δ' Σώματος. Ἐν γενομένῃ συζητήσει εἶπεν αὕτη : «Ἡ Καβάλλα ἀνήκει εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ εἰς αὐτὴν δέον νὰ παραχωρηθῇ». Γνώμη χαρακτηριστικὴ τῆς ἀνιάτως νοσούσης νοοτροπίας τῶν Συμμάχων, ἥτις προὐξένησε κατάπληξιν καὶ ἀπορίαν εἰς τοὺς ἀκροατάς.

Ἐπὶ τῇ σοβαρωτάτῃ ἀναγγελίᾳ τῆς ἀπορρίψεως ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας τοῦ Συμμαχικοῦ τελεσιγράφου, ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς Ἑλλάδος, κρίνουσα ὅτι «ἡ αἰτία πολέμου ἡ προβλεπομένη ὑπὸ τῆς συνθήκης τοῦ 1913 ἐφεξῆς ἐπραγματοποιεῖτο». Μετ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἔδωκε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν:

«Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ᾐσθάνετο ζωηροτέραν θλῖψιν μὴ δυναμένη νὰ ἀποδεχθῇ τὴν αἴτησιν ταύτην. Κρίνει ὅτι ὑπὸ τὰς ἐνεστώσας περιστάσεις ἡ «Αἰτία πολέμου» δὲν πρόκειται. Ἡ συναφθεῖσα συνθήκη κατὰ τὸ 1913 ἐπὶ τῇ προβλέψει Βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ τῆς διατηρήσεως μετὰ τὴν διανομὴν τῶν κατακτήσεων τῶν γενομένων κοινῶς ἐπὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους ἰσορροπίας τῶν δυνάμεων μεταξὺ τῶν Κρατῶν τῆς Χερσονήσου, ἔχει, κατ' αὐτὸν τὸν πρόλογον τῆς συνθήκης,χαρακτῆρα καθαρῶς Βαλκανικόν, ὅστις δὲν ἐπιβάλλει οὐδόλως τὴν ἐφαρμογήν της εἰς τὰς περιπετείας γενικῆς συρράξεως.

»Ὅσῳ εὐρεῖα καὶ ἂν εἶναι εἰς τὴν ἔκφρασίν της ἡ γενικὴ διάταξις τοῦ πρώτου ἄρθρου τῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως, περιορίζεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν πολέμου μεταξὺ ἑνὸς τῶν δύο Κρατῶν καὶ μιᾶς μόνης ἄλλης δυνάμεως ἢ τρίτης... Ἐὰν ἡ Βουλγαρικὴ ἐπίθεσις μέλλῃ νὰ πραγματοποιηθῇ, ἔσται τὸ ἀποτέλεσμα συμφωνίας προμελετημένης μετὰ τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας. Θὰ συμβῇ ἐν

συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἐπιθέσεως ἤδη ἀναληφθείσης κατὰ τῆς Σερβίας· παρὰ τῶν δύο Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν. Θὰ παρουσιασθῇ ὡς ἐπεισόδιον τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.

»Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψει της Βουλγαρικὴν ἐπίθεσιν κεχωρισμένως ἐπιχειρουμένην καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ἐπιστράτευσιν ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ πάραυτα διὰ γενικῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ στρατοῦ της. Ἡ ὑπόθεσις προσβολῆς συνδυασμένης μετ' ἐκείνης ἄλλων Δυνάμεων παρέμεινε καὶ ὀφείλει νὰ παραμείνῃ ἔξω τῶν προβλέψεων αὐτῆς.

»Παρεμβαίνουσα κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ Ἑλλὰς θὰ κατεστρέφετο αὐτὴ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐλπίδος νὰ σώσῃ τὴν Σερβίαν. Ἡ Σερβία δὲν θὰ ἠδύνατο προφανῶς νὰ ἐπιθυμῇ παρόμοιον ἀποτέλεσμα. Τὸ κοινὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ τοὐναντίον ὅπως αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις παραμείνωσι εἰσέτι ἐν ἐφεδρείᾳ διὰ καλλιτέραν χρησιμοποίησιν μεταγενεστέραν.

»Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ἐπαναλαμβάνει πρὸς τὴν Σερβίαν τὴν ἐγγύησιν ὅτι πιστὴ εἰς τὴν φιλίαν της θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ παρέχῃ αὐτῇ ἁπάσας τὰς βοηθείας καὶ διευκολύνσεις τὰς συμφώνους πρὸς τὴν διεθνῆ της θέσιν.

Ζαΐμης»

Ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις, εὐνοήτως, δὲν παρεδέχθη τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ὅμως πραγματικῶς ἡ Ἑλληνοσερβικὴ Συμμαχία τοῦ 1913 ἀποκλειστικῶς ἀπεσκόπει εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Βαλκανικοῦ καθεστῶτος τοῦ καθορισθέντος διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, τὸ ὁποῖον ὑπεβλέπετο μόνον ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, καὶ λογικῶς ἀφεώρα μόνον εἰς τὸ ἐνδεχόμενον Βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως καθ' ἑνὸς τῶν συμβληθέντων Κρατῶν.

Σχετικῶς δὲ καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας Γκρέϋ ἐδήλωσεν ὅτι «Ἡ Ἑλλὰς εἶχε συμμαχίαν μὲ τὴν Σερβίαν, εἶχε γίνει παραδεκτὸν ὅτι ἡ Συμμαχία αὕτη ἀφεώρα μόνον τοὺς μεταξὺ Βαλκανικῶν Κρατῶν πολέμους. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Ἑλλὰς οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν εἶχε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν πόλεμον διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν Σερβίαν κατὰ τῆς Αὐστρίας».

Ἀλλὰ καὶ ἄν, παρὰ τὴν ἀνωτέρω λογικὴν ἑρμηνείαν τῆς συνθήκης, ἡ Ἑλλὰς ἔσπευδεν ὑπὲρ τῆς Σερβίας, θὰ συγκατεστρέφετο μετ' αὐτῆς ἀνωφελῶς, συγκρινομένων τῶν ἀντιπάλων δυνάμεων. Διότι κατὰ τὰς ἀσφαλεστάτας πληροφορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου, ἃς διεβίβασεν ἐγκαίρως πρὸς τὸ Σερβικόν, οἱ δύο ἀντίθετοι συνασπισμοὶ ἀπετελοῦντο οὕτως.

Αὐστρογερμανοὶ 200 χιλ. Βούλγαροι 350 χιλ. Τοῦρκοι 100 χιλ. Τὸ ὅλον 650 χιλ. ἀφθόνως ἐφωδιασμένοι διὰ παντοειδοῦς πολεμικοῦ ὑλικοῦ καὶ ἰδιαίτατα Πυροβολικοῦ καὶ πυρομαχικῶν.

Σέρβοι 200 χιλ. Ἕλληνες 160 χιλ. Ἀγγλογάλλοι 40 χιλ. λείψανα τῆς ἐκστρατείας τῶν Δαρδανελλίων. Τὸ ὅλον 400 χιλ.

Τουτέστιν, οἱ Σύμμαχοι ἐναντίον τῶν 650 χιλ. τῶν Κεντρικῶν θὰ παρέτασσον 400 χιλ. ἐξ ὧν τὸ ἥμισυ ἀπετελεῖτο ἐκ Σέρβων ἐξηντλημένων ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν καὶ δεκατετραμήνου σκληροτάτου ἀγῶνος καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐξ Ἑλλήνων καὶ Συμμάχων στερουμένων τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαιοῦντος πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

Ἄξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι : «Ὅταν βραδύτερον ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἐπέστρεψε τὰς εἰς τὴν Σερβίαν κατὰ τὴν Αὐστριακὴν εἰσβολὴν χορηγηθείσας παρὰ τῆς Ἑλλάδος 20 χιλ. ὀβίδας, αὗται ἦσαν μεγαλειτέρου διαμετρήματος τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἑπομένως ἄχρηστοι διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Πυροβολικόν. Ὅταν δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνήγγειλε τοῦτο πρὸς τὴν Γαλλικὴν ἔλαβε παρ' αὐτῆς τὴν ἀχαρακτήριστον ἀπάντησιν : «Νὰ ρινισθῶσιν αἱ ὀβίδες αὗται, ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησίς των ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πυροβολικοῦ». Πᾶν σχόλιον περιττόν.

Τὴν ἀνωτέρω Συνθήκην ἡ Σερβία προηγουμένως τρὶς παρεβίασε : α) Ὅταν ὁ Βενιζέλος ἐζήτησε τὴν συνδρομήν της κατὰ τῆς Τουρκίας, ἕνεκα τῶν διωγμῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς διαφορᾶς διὰ τὸν ὁριστικὸν καθορισμὸν τοῦ ζητήματος τῶν Νήσων Χίου καὶ Λέσβου, ὅτε αὕτη ἐδήλωσεν ὅτι : «Ὁ Στρατός της κεκμηκὼς καὶ ἐξηντλημένος τυγχάνων ἐκ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων ἠδυνάτει νὰ ἀναλάβῃ καὶ νέαν ἐκστρατείαν. β) Ὅταν ἡ Σερβία ἀπεδέχθη τὴν παραχώρησιν τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Βουλγάρους ἄνευ τῆς προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἡ Συνθήκη ἐκέλευε· καὶ γ) Ὅταν ἐπικειμένης τῆς Αὐστριακῆς ἐπιθέσεως ἐδήλωσεν ὅτι: «Ἠδυνάτει νὰ χορηγήσῃ, ὡς ὑπὸ τῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως ὑπεχρεοῦτο τὰς 150 χιλ. ἀνδρῶν, ἐν ἐνδεχομένῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιθέσει ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας».

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἀκριβῶς τούτους καὶ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἠρνήθη κατηγορηματικῶς πᾶσαν πρὸς τὴν Σερβίαν συνδρομήν, ἐπικειμένης τῆς εἰς αὐτὴν πρώτης ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Πιοτόρεκ εἰσβολῆς τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων. Νῦν ὅμως ἐπειδὴ τοῦτο ἐπέβαλλεν ἡ δημοκοπία καὶ τὸ κομματικὸν συμφέρον τῆς στιγμῆς ἐξηγέρθη, ὡς εἴωθεν, ὁ

Βενιζέλος καὶ διεκήρυξεν ἐπισήμως ὅτι : «Ἡ Ἑλλὰς ἠτίμασε τὴν ὑπογραφήν της μὴ βοηθήσασα τὴν Σερβίαν, ὅπερ ἐὰν ἦτο ἀληθές, εἶχε δὶς ἀτιμάσει ταύτην, παρὰ τοῦ Βενιζέλου ἐκπροσωπουμένη».

Προέλασις τῶν Κεντρικῶν. Προσφορὰ τῆς Κύπρου

Τὴν 1 8)βρίου αἱ 16 Αὐστρογερμανικαὶ Μεραρχίαι διαβᾶσαι τὸν Δούναβιν προήλασαν κατὰ τῶν Σέρβων, καὶ τὴν 8 ἰδίου κατέλαβον τὸ Βελιγράδιον.

Συγχρόνως οἱ Βούλγαροι, οἵτινες μικρὸν μετὰ τὴν ἀπόβασιν τῶν Συμμάχων εἰς Θεσσαλονίκην ἤρξαντο συγκεντρούμενοι πρὸς τὰ Ἀνατολικὰ τῆς Σερβίας σύνορα, προελάσαντες ἐπετέθησαν τὴν 1 8)βρίου κατὰ τῶν Σέρβων Β.Α.τῆς Νύσσης.

Τὴν 16 δὲ 8)βρίου αἱ Αὐστρογερμανικαὶ Στρατιαὶ συνηντήθησαν ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ ἐδάφους μετὰ τῶν συμμάχων των Βουλγαρικῶν καὶ Τουρκικῶν Στρατιῶν.

Τὴν 20 8)βρίου ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τὴν ἐπομένην καὶ ἡ Γαλλία.

Οἱ Σέρβοι εὑρεθέντες μεταξὺ δύο πυρῶν ἰσχυροτάτων δυνάμεων, ὡς ἦτο φυσικὸν καὶ ἀναπόφευκτον, μετὰ ἀπελπιστικὴν ἀντίστασιν, ὑπεχώρησαν ἐν ἀταξίᾳ καὶ ἅπασα ἡ Χώρα αὐτῶν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Κεντρικῶν.

Ἡ ἔξοδος τῆς Βουλγαρίας ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν ἥτις ἐπὶ χρόνον μακρὸν διεβουκόλει καὶ ἐνέπαιζε τοὺς εὐπίστους καὶ μυωπάζοντας Συμμάχους, κατέστησε κρισιμωτάτην τὴν θέσιν τῆς Σερβίας καὶ περιήγαγεν εἰς δυσχερεστάτην θέσιν αὐτούς, ἕνεκα τῆς ὁποίας οὗτοι συνεσκέφθησαν περὶ προσφορᾶς τῆς Θράκης, κατοικουμένης κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἑλλήνων, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἵνα ἐξέλθῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἡ Ἰταλία ὅμως καὶ ἡ Ρωσσία ἐπεφυλάχθησαν νὰ ἀπαντήσωσι καὶ ἡ πρότασις ἐγκατελείφθη.

Τὴν 17 8)βρίου ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς Ἔλιοτ ἐν ὀνόματι τῆς Κυβερνήσεώς του προσέφερε τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεών της ἐξήρχετο εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης πάλιν ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Ἰταλία ἐπρόβαλον ἐπιφυλλάξεις. «Ἀνησυχοῦσαι μήπως αὐξηθῇ ἡ δύναμις τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μεσογείῳ».

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν γενναίαν σκέψιν τὴν ἐμπνεύσασαν τὴν προσφορὰν τῆς Ἀγγλίας ἥτις «ἤνοιγεν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς πό-

θους τὰς ὡραιοτέρας καὶ συγκινητικωτέρας ἐλπίδας καὶ ἐπλήρου ἀφθάστου χαρᾶς τὰς καρδίας τῶν ἑλλήνων ἁπάντων».

Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς ἀτυχῶς δὲν ἠδύνατο παρὰ τὴν ζωηράν της ἐπιθυμίαν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ἀγγλίας διότι: «Ἡ συνδρομή της τότε θὰ ἦτο ἀτελεσφόρητος καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐλπίδος διασώσεως τῆς Σερβίας, ἡ παρέμβασίς της θὰ συνεπλήρου τὸν ὄλεθρον αὐτῆς. Καθόσον ἅμα τῇ ἐξόδῳ της θὰ ἔπαυεν ὑπάρχουσα, διὰ νὰ προσαρτηθῇ εἰς αὐτὴν ἡ Κύπρος, τὸ πράγματι πολύτιμον, πολυπόθητον καὶ πατριωτικώτατον τμῆμα τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος».

Ὁ Βενιζέλος, ἐπετέθη κατὰ τὸ ἐωθός, δημοκοπῶν ζωηρῶς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ Βουλῇ ἀρνηθείσης νὰ συνδράμῃ τὴν Σερβίαν καὶ διότι: «Δὲν ἐξησφάλισε παρὰ τῆς Γερμανίας τὰ ἀνάλογα ἀνταλλάγματα διὰ τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἑλλάδος». Διὰ τὴν ἔξοδόν της ὅμως ὑπὲρ τῶν Συμμάχων κατὰ τὴν ἰδιότυπον ἀντίληψίν του δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη τοιούτων.

Ὁ δὲ Ζαΐμης προσκαλέσας τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι: «Ἐὰν τὰ Σερβικὰ στρατεύματα ἀπωθούμενα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰσήρχοντο εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἠναγκάζετο νὰ τὰ περιορίσῃ. Ἐνῷ δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν οὔτε ἠθικῶς οὔτε ὑλικῶς νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν εἰς τὰ Γαλλικὰ καὶ Ἀγγλικά». Μὴ δυναμένη δὲ ἄνευ ἐχθροπραξίας νὰ σταματήσῃ τὰ Γερμανικὰ ἢ τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα, ἀπησχολεῖτο οὐχ ἧττον νὰ περιορίσῃ τὸ τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους προοριζόμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πεδίον μάχης.

Παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως Ζαΐμη

Ἐνῷ ἡ Κυβέρνησις Ζαΐμη μυρίας κατέβαλλε προσπαθείας ὑπερανθρώπως ἀγωνιζομένη ἵνα παρακάμψῃ τὰ πολλὰ ἐμπόδια ἅτινα εἰς πᾶν λεπτὸν καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα πρὸ αὐτῆς ἀνεφύοντο, ὁ Βενιζέλος ἀπὸ φύσεως καὶ χαρακτῆρος φίλαρχος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἡμεδαπῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν φίλων του ὠθούμενος, ἐδυσφόρει τὰ μέγιστα ὑποστηρίζων Κυβέρνησιν διὰ τῆς πλειοψηφίας του ἥτις δὲν ἐξυπηρέτει τὰ σκότια αὐτοῦ σχέδια καὶ δὲν ὑπήκουε τυφλῶς καὶ ἀφώνως εἰς τὰς ἐπιθυμίας του, κατ' ἐπίφασιν παρηκαλούθει ἡσύχως τὴν ἐξελισσομένην κατάστασιν, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἀγρύπνως ἐνεδρεύων ἐκαραδόκει ἀνυπομόνως ἀλλ' ἄνευ ἀποκαλύψεως τῶν προθέσεών

του τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν ὅπως ἀνατρέψῃ αὐτήν.

Ἡ ἀνυπομόνως ἀναμενομένη περιπόθητος εὐκαιρία παρουσιάσθη αἰφνιδίως κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῆς 21 8)βρίου 1915, καθ' ἣν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Ὑποστράτηγος Γιαννακίτσας ἀνελθὼν εἰς τὸ βῆμα ὑπέβαλε νομοσχέδιον περὶ αὐξήσεως τῶν ἀποδοχῶν τῶν Ἀξιωματικῶν, ἀναπτύξας εὐρέως καὶ τοὺς λόγους τοὺς συνηγοροῦντας εἰς τοῦτο. Τινὲς τῶν βουλευτῶν ἐπέκριναν τὸ νομοσχέδιον τοῦτο χαρακτηρίσαντες τὴν ὑποβολήν του ἄκαιρον. «Ὡς διερχομένου τοῦ Κράτους δεινοτάτην οἰκονομικὴν κρίσιν». Μεθ' οὓς, ὁ βουλευτὴς Λαρίσσης Βλάχος ἀναστὰς εἶπεν ἐντόνως. «Ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Λαοῦ, διότι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ὡς μὴ Βουλευτής, δὲν εἶναι τοιοῦτος, διαμαρτύρομαι κατὰ τοῦ νομοσχεδίου ὅπερ ὑπεβλήθη ἄνευ συστολῆς».

Ἐπὶ τῇ φράσει ταύτῃ ἐγερθεὶς ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν εἶπεν ἐν ὀργῇ· «Ἂν δὲν ἀντιπροσωπεύω τὸν λαόν, ἔχω καὶ ἐγὼ νομίζω κάποιον δικαίωμα νὰ παρίσταμαι ἐδῶ. Ἀλλ' ἐφόσον ὁ Βουλευτὴς ἐξεστόμισε τοιαύτην φράσιν, ἐγὼ δὲν ἔχω θέσιν ἐνταῦθα». Καὶ λαβὼν τὸ χαρτοφυλάκιόν του ἀπῆλθεν τῆς Αἰθούσης, ἐνῷ ἡ βουλὴ χειροκροτοῦσα παρεκάλει αὐτόν, ἀλλ' εἰς μάτην, νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν θέσιν του.

Τῆς περιστάσεως ταύτης δραχθεὶς ὁ Βενιζέλος καὶ ἀσχάλλων διότι κατὰ τὴν γνώμην του ὁ Ὑπουργὸς ὕβρισε τὴν βουλὴν παρελθὼν εἰς τὸ βῆμα ζωηρῶς εἶπεν. «Εὑρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ δηλώσω ὅτι ἡ Βουλὴ δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ ἔργον της ἐφόσον παρακάθεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν ὁ Ὑποστράτηγος Γιαννακίτσας».

Μετὰ τοῦτο ὁ Πρωθυπουργὸς Ζαΐμης ἀνελθὼν εἰς τὸ βῆμα προέβη εἰς τὴν ἑξῆς δήλωσιν: «Ἡ ἀντίληψις τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὑπὸ τοῦ Βουλευτοῦ Λαρίσσης ἐξενεχθεισῶν προσβλητικῶν φράσεων, εἰπὼν αὐτολεξεὶ ὅτι «δὲν ἔχει θέσιν ἐν τῇ Βουλῇ» καὶ ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων, οὐδαμῶς ἔθιξε τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Βουλῆς. Ἡ ἀναγνώρισις δὲ τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς, εἶναι ζήτημα ἐμπιστοσύνης διὰ τὴν Κυβέρνησιν».

Τούτων λεχθέντων καὶ μετ' ἐπανειλημμένην ἀγόρευσιν τοῦ Βενιζέλου, καθ' ἣν οὗτος ἔψεξε δριμύτατα τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον διὰ τὴν ἀντισυμμαχικὴν πολιτικὴν ἣν ἠκολούθει, καὶ τῶν Δημητρακοπούλου, Ράλλη, Θεοτόκη, Γούναρη ἀπαντησάντων εἰς αὐτόν, καταλλήλως, ἐτέθη ζήτημα ἐμπιστοσύνης, καὶ ἡττηθείσης τῆς Κυβερνήσεως

τὴν μεσημβρίαν τῆς ἑπομένης ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὑπέβαλε τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως, ἀποδεκτὴν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως γενομένην.

Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ

Ἀμ' ὡς ἡ ἄτεγκτος πραγματικότης ἀπεκάλυψεν ἀλγεινῶς τὴν μωρὰν πολιτικὴν τὴν ἐφαρμοσθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐθελοτυφλούντων Διπλωματῶν τῆς Συνεννοήσεως ἐν τῇ Βαλκανικῇ, ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Γαλλίᾳ ἐξηγέρθη κατὰ τῆς Ἀγγλίας τῆς σχούσης τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐνεργείας ἐν αὐτῇ. Θεωροῦσα δὲ αὐτὴν ὑπεύθυνον τῶν συμβάντων ἠξίωσεν ὅπως ἐφεξῆς ἀσκήσῃ ταύτην ἡ Γαλλία.

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐπιδιώκουσα τὴν ἀποτίναξιν ἀπὸ τῶν ὤμων της τῶν μελλουσῶν εὐθυνῶν, ἀσμένως καὶ προθύμως εἰς τοῦτο συνήνεσε. Διό, αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ποικίλαι ἐπεμβάσεις τῶν Συμμάχων ἐν Ἑλλάδι εἰσηγοῦντο παρὰ τῆς Γαλλίας, ἥτις καὶ αὐτοβούλως πολλάκις ἐλάμβανε καὶ ἐφήρμοζε τὰ καταθλιπτικὰ κατ' αὐτῆς μέτρα.

Ὁ παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως διορισθεὶς Ἀρχιστράτηγος τῶν Συμμάχων ἐν τῷ Ἀνατολικῷ μετώπῳ Στρατηγὸς Σαράϊγ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου διετέλει διοικητὴς τοῦ VI Σ. Στρατοῦ, μετὰ τὰς πρώτας δὲ πολεμικὰς ἀτυχίας αὐτῶν ἐν τῷ Δυτικῷ μετώπῳ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Γ. Στρατιᾶς συμμετασχὼν τῆς νίκης τοῦ Μάρνη. Τυγχάνων δὲ ἀπὸ φύσεως φιλόδοξος, ἀλαζών, ἐγωϊστὴς καὶ φιλύποπτος ἔρρεπεν ἐνστίκτως εἰς τὴν ῥαδιουργίαν καὶ τὴν συκοφαντίαν. Ἀπὸ δὲ χαρακτῆρος ὢν αὐθάδης, ἀπειθάρχητος, ἐριστικὸς καὶ μικρολόγος, περιῆλθεν ὡς ἦν φυσικὸν καὶ ἑπόμενον εἰς πολλὰς καὶ συχνὰς ἔριδας πρὸς τοὺς προϊσταμένους του, οὗ ἕνεκα, τελικῶς προτάσει τοῦ Στρατηγοῦ Ντουμπάϊγ, ὁ Ἀρχιστράτηγος Ζὸφρ τῷ ἀφῄρεσε, κατὰ τὰ μέσα Ἰουλίου 1915, τὴν διοίκησιν τῆς Γ' Στρατιᾶς, ὡς ἐνεργήσαντα ἄνευ ὁδηγιῶν ἐν Ἀραγκῶνι, θέσας αὐτὸν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Στερηθεὶς οὗτος τῆς διοικήσεως ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους ἔνθα μηχανορραφῶν, θορυβῶν καὶ ἐρίζων ἐν τοῖς διαδρόμοις τῆς Γαλλικῆς Βουλῆς κατέστη εἰς ἄκρον ὀχληρός. Ἵνα δὲ ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ οἱ ἰσχυροὶ πολιτικοί του φίλοι τὸν διώρισαν Ἀρχιστράτηγον τοῦ Ἀνατολικοῦ μετώπου, διὰ τὴν δυσ-

τυχίαν τῆς Ἑλλάδος, μικροῦ δὲ δεῖν, καὶ αὐτῶν τούτων τῶν Συμμάχων.

Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ τὴν 13 8)βρίου 1915 ἀποβιβασθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ προώθησεν ἀμέσως τὰ ἀπηυδισμένα λείψανα τῶν Δαρδανελλίων πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν κατὰ τὴν κατεύθυνσιν τῶν Σκοπίων. Ἐγκατασταθεὶς δὲ ἐν αὐτῇ περιβεβλημένος δι' εὐρυτάτης πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἐξουσίας, κατέστη οὐσιαστικῶς καὶ πραγματικῶς Στρατηγὸς Αὐτοκράτωρ ἰδιοτύπου δὲ νοοτροπίας καὶ ἰδιορρύθμου ἰδιοσυγκρασίας τυγχάνων καὶ στρεβλὸν κεκτημένος χαρακτῆρα προσέλαβεν εἰς τὸ Στρατηγεῖόν του καταρτίσας μυστικὴν ἀστυνομίαν ὑπὸ τὸ Λοχαγὸν Ματιὲ καὶ βραδύτερον τὸν Μπενουὰ τὸν μετέπειτα Ἀρχηγὸν τῆς Δικαστικῆς ἀστυνομίας τῶν Παρισίων, πλῆθος πολιτικῶν πρακτόρων ἐκ τῶν διεθνῶν τῆς Θεσσαλονίκης καθαρμάτων, οἵτινες ἦν φυσικὸν καὶ ἑπόμενον κατέστησαν πράκτορες τῆς Βενιζελικῆς χρησιμοθηρίας.

Ἡ πολιτική, ἡ δολοπλοκία καὶ ἡ ἀδράνεια ὑπῆρξαν αἱ κύριαι ἀσχολίαι τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ αἵτινες καὶ μετεδόθησαν φυσικῶς καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς ὑφισταμένους του, οἵτινες, ἅμ' ὡς ἐπάτησαν τὸν πόδα ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐφέροντο ἀπροκαλύπτως ὡς ἀπόλυτοι κύριοι οὐδὲν καὶ οὐδένα σεβόμενοι, περιφρονοῦντες τὰς Ἑλληνικὰς Ἀρχὰς καὶ ὑβρίζοντες καπηλικῶς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ τὴν Κυβέρνησιν αὐτοῦ, ἐπέτασσον τρόφιμα καὶ οἰκήματα χωρὶς νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων ὧν διήρπαζε τὴν περιουσίαν. Ἠξίουν δὲ αὐθαδέστατα, ὅπως οἱ πάντες χύσωσι τὸ αἷμα των ἵνα ἐκδικηθῶσι ρῦτοι τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἀνακτήσωσι τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λωρραίνην ἀνίκανοι καὶ μὴ τολμῶντες νὰ πράξωσι μόνοι των τοῦτο. Πᾶς δὲ μὴ ἀναγνωρίζων καὶ ἐφαρμόζων τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἦτο ἐχθρός των ἄσπονδος δι' ὃν δὲν ὑπῆρχεν ἐπιείκεια καὶ συγγνώμη.

Ἀντιθέτως οἱ Ἄγγλοι παρέμειναν αὐστηρῶς εἰς τὰ ὅρια τὰ ὁποῖα ἐπέβαλλεν ὁ σεβασμὸς τῶν δικαιωμάτων τῶν φιλοξενούντων αὐτούς. Αἱ σχέσεις των δὲ μετὰ τῶν Γάλλων ἦσαν κατ' ἐπίφασιν ἀγαθαί, διάγοντες πάντοτε κεχωρισμένοι καὶ οὐδέποτε μετ' αὐτῶν συναναστρεφόμενοι. Μεταξὺ δὲ τῶν Ἀξιωματικῶν τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντος τοῦ Σαράϊγ, καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων Στρατηγοῦ Μαόν, οὐδεὶς σύνδεσμος καὶ οὐδεμία σχέσις ὑπηρεσιακή τε καὶ κοινωνική ὑπῆρχε. Γενικῶς δὲ Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι Ἀξιωματικοὶ ἦσαν συγκροτήματα ὁλοσχερῶς διάφορα καὶ ἀνόμοια.

Δύναταί τις δὲ ρητῶς καὶ ἀδιαψεύστως νὰ βεβαιώσῃ ὅτι,

ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου οὐδεὶς Λαὸς καὶ οὐδεὶς Στρατὸς ἦσαν φιλικώτερον τῶν Ἑλλήνων διατεθειμένοι πρὸς τοὺς Συμμάχους, ὧν τὸν ἀγῶνα παρηκολούθουν μετ' ἐκδήλου ἐνδιαφέροντος, πραγματικῆς εἰλικρινείας, ἀμειώτου συγκινήσεως καὶ ἐνθέρμου φιλίας. Αἰσθήματα ἅτινα μετέβαλεν εἰς μεγάλην ἀποστροφὴν καὶ ἄσβεστον ἀγανάκτησιν ἡ κτηνώδης πίεσις, ἡ πραγματικὴ τυραννία καὶ ἡ βάρβαρος περιφρόνησις ἃς ἐφήρμοσεν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἀρχῶν αὐτοῦ, ὁ παράδοξος ἄνθρωπος καὶ παραδοξότερος Στρατηγὸς ὁ ἀποτελέσας ἀειμίσητον διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν Τριάδα μετὰ τῶν ἀνταξίων του Γάλλου πρεσβευτοῦ Γκιγιεμὲν καὶ τοῦ ἰδιοτύπου Ναυτικοῦ Ἀκολούθου Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ, πρὸ τοῦ ὁποίου παρερχόμενος πᾶς ἔντιμος καὶ ἀληθὴς κύριος ἀπέστρεφε τὸ πρόσωπον, κλείων τοὺς ὀφθαλμούς, βύων τὰ ὦτα, φράσσων τοὺς ρώθωνας καὶ πιέζων τὸ θυλάκιον, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ συμπατριώτης καὶ συνάδελφός του Ἀντιναύαρχος Φουρνὲ ἐν τῷ Συγγράμματί του «Τὰ πολεμικὰ ἀπομνημονεύματα ἑνὸς Ναυάρχου», γράφει ὅτι «Ἡ Γαλλία ἔπρεπε νὰ ἐρυθριᾷ διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ πραχθέντα ἐν Ἑλλάδι, ἅτινα ἠτίμασαν αὐτήν».

Τὰ αἰσθήματα τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Συμμάχους

Οἱ Σύμμαχοι ἀποβιβασθέντες εἰς Θεσσαλονίκην εὑρέθησαν ἀληθῶς πρὸ εὐμενεστάτης καὶ φιλικωτάτης διαθέσεως καὶ συμπεριφορᾶς τῶν κατοίκων καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν, Πολιτικῶν τε καὶ Στρατιωτικῶν, παρὰ τὴν πρώτην των ἀπογοητευτικὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς διασπαρείσης φήμης περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς προθέσεως τῆς ἀποβιβάσεως αὐτῶν.

Εἶναι ἀναντίρρητον δὲ ὅτι, ἡ πατροπαράδοτος συμπάθεια τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων πρὸς τὰς ἀποκαλουμένας Προστατρίας Δυνάμεις ζῇ ἀειθαλής, ζωηρά, καὶ ἀμείωτος. Ἡ δὲ εὐγνωμοσύνη αὐτῶν πρὸς τὸν Σατωμπριάν, τὸν Λαμαρτῖνον, τὸν Οὐγκώ, τὸν Μπρολί, τὸν Στρατάρχην Ρενιὼ Σαὶν-Ζὰν-Δ' Ἀνζελὼ ὅστις κατελθὼν νέος εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὲρ αὐτῆς νὰ ἀγωνισθῇ ἐκόμισεν εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς Ἑλληνικὴν Σημαίαν ὑπὸ Φιλελληνίδων Γαλλίδων κεντηθεῖσαν, τὸν Στρατηγὸν Φαβιέρον, τὸν Λόρδον Βύρωνα, τοὺς Ναυάρχους Κόχραν, Κόδρικτων, Δερινύ, Εἴντεν, πλοίαρχον Ἄστυγγα, Σανταρόζαν καὶ λοιπὴν φωτεινὴν καὶ ἰδεολόγον πλειάδα τῶν μεγάλων φίλων καὶ συμμαχητῶν των κατὰ τὸν ἱερὸν τῆς ἀπελευθερώσε-

ως ἀγῶνα, ὑφίσταται ἀΐδιος εἰς τὰς καρδίας ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων καὶ ἡ ἀνάμνησίς των παρέμεινε, καὶ παραμένει, καὶ παραμενεῖ ἀνθηρά, εὐώδης καὶ ἀνεξίτηλος ἀπὸ τῆς μνήμης αὐτῶν.

Οὕτω,κατὰ τὰς δυστυχεῖς τοῦ 1870 ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ Γαλλία ἐσφάδαζεν ὑπὸ τὴν νικηφόρον Γερμανικὴν πτέρναν,καὶ ὑπὸ πάντων ἐγκατελείφθη, μόνη ἐξαίρεσιν ποιοῦσα ἡ μικρὰ καὶ εὐγνώμων Ἑλλὰς ἐνθουσιωδῶς καὶ ἐμπράκτως ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν αὐτῆς, ἀποστείλασα ἐθελοντικὸν Σῶμα ἀπαρτιζόμενον ἐξ ἐνθουσιωδῶν Ἀξιωματικῶν καὶ Ὑπαξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἀλεξάνδρου,ὁ Μιμῆκος καὶ ἄλλοι ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ εὐπατρίδου Μεσολογγίτου Λοχαγοῦ Δημ. Βούρβαχη τιμηθέντος ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Στρατοῦ διὰ σπάθης μετὰ τῆς δετῆς ἀφιερώσεως : «Οἱ Γάλλοι Ἀξιωματικοὶ πρὸς τὸν γενναῖον Ἕλληνα συνάδελφόν των Λοχαγὸν Βούρβαχην Δημ.».

Τὸ Σῶμα τοῦτο ἀποβιβασθὲν εἰς Μασσαλίαν ἔτυχε παρὰ τοῦ Δημάρχου αὐτῆς ἐπισήμου, λαμπρᾶς καὶ ἐγκαρδιωτάτης ὑποδοχῆς, τοῦ πλήθους ἐπευφημοῦντος ζωηρότατα ἐν μεγάλῃ συγκινήσει καὶ ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ δὲ Βίκτωρ Λαμπρὰντ ἐδημοσίευσε ποίημα ἐπιγραφόμενον «Οἱ Ἕλληνες καὶ ἡ Γαλλία» ἀδόμενον τότε ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Λαοῦ καὶ ἔχον κατὰ μετάφρασιν τοῦ Γεωργ. Παράσχου οὕτως:

Ἴτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων ἠλεκτρίσατε σεῖς μόνοι
ἐπιλήσμονας καρδίας καὶ Λαοὺς χωρὶς τιμὴν
μὲ ψυχρὸν ὁ κόσμος βλέμμα τὰς θυσίας μας πληρώνει
καὶ εἰς τὴν πρώτην Σεῖς μαζῆ μας ἀποθνήσκετε γραμμήν.

Ἐκ τῆς μνήμης σας ὁ χρόνος τὴν Γαλλίαν δὲν μακρύνει
ἐνῷ πάντες τὴν χλευάζουν ἢ τὴν λησμονοῦν πικρὰ
δι' αὐτὴν ἐπιφωνεῖτε μόνοι Σεῖς «Εὐγνωμοσύνη»
καὶ πλειότερον ὑψοῦσθε ταπεινοῦντες τὰ πτερά.

Ὢ! εὐλογητοὶ νὰ εἶσθε! Πρόσελθε φυλὴ γενναία
τῆς ἐλευθερίας σπεῦσε μονομάχος ἀκουστὴ
διὰ Σᾶς τοὺς ἀετούς της κλίν' ἡ εὐάνδρος Σημαία
τέκνα τοῦ Θεμιστοκλέους, τῶν Θερμοπυλῶν βλαστοί.

Ὑπερήφανοι τὰ δάση καὶ τὰς πόλεις μας περᾶτε
ὡς ἀκτὶς ἐν μέσῳ τόσων τῆς Γαλλίας συμφορῶν

καὶ μὲ δάφνην ἥτις μόνον εἰς τὴν Χώραν σας γεννᾶται
πέσατε εἰς Περσοκτόνον ὁδηγοῦντες μας χορόν.

Χώρα ὅπου κάθε δῶρον οὐρανὸς καὶ γῆ προχέει
ὅπου ἔλαβεν ἡ Μούσα πρωτοῦμνητον Ναὸν
Ἕλληνες διδάξατέ μας πῶς ὁ βάρβαρος ἐκπνέει
πῶς οἱ Μάρτυρες εἰς σχῆμα ἐπανέρχονται Θεῶν.

Μαχηταὶ οὓς ὠνειρεύθην παιδιόθεν νύκτας τόσας
χαῖρε Βότσαρη, Κανάρη, Μάρτυρες ἡρωϊκοὶ
εἰς τὰ ὅπλα αὐτὰ τὸν τύπον ἀνευρίσκω τῆς χειρός σας
μὲ τὰ τέκνα της τὰ στέλλει πρὸς ἡμᾶς ἡ Ἀττική.

Ἔλθετε ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σαπφείρου
ὅθεν ἔλαβον τὸ φῶς των αἱ ἀπώτεραι ἀκταὶ
καὶ ἀπὸ Βανδάλων σκότη, σῶσε φάλαγξ τοῦ Ὁμήρου
τοῦ πολιτισμοῦ τὴν δάδα, ἣν μᾶς ἔδωκες ποτέ.

Ἐὰν πέσετε πᾶς λίθος Μαυσωλεῖόν σας θὰ εἶναι
εἰς τῶν ἔργων Σας τὴν μνήμην πᾶς Λαὸς θὰ γρηγορῇ
κ' εἰς τὰς τάξεις ἂν ἡ Σπάρτη Σᾶς καλέσουν κι' αἱ Ἀθῆναι
ἡ Γαλλία θ' ἀπαντήσῃ. Ἐδῶ ἔπεσαν νεκροί.

Δύο ἔθνη ὑπὲρ τοῦ κόσμου εὐγενῆ λαβόντα κλῆρον
Ἀδελφοὶ εἰς εὐνομίαν εἰς ἀγάπην μητρικὴν
πλέκουν στέμματα τὴν κόνιν νὰ τιμήσουν τῶν Μαρτύρων
ἀπὸ δάφνην τοῦ Φαλήρου, ἀπὸ δρῦν Γαλατικήν.

Καὶ σεῖς μάρτυρες γεννῆτε! Σεῖς οἱ θεῖοι πρόγονοί των
στρέψατ' ἐκ τοῦ Παρθενῶνος ἀθλοθέται συμπαθεῖς
καὶ διδάσκαλοι καὶ μῦσται ἰδεῶν ἀτελευτήτων
χαιρετᾶτε τοὺς υἱούς σας, εἶν' εἰκών σας ἀληθής.

Ἀπὸ σᾶς υἱοὶ τοῦ ὕψους τῶν Μουσῶν καὶ τῶν τροπαίων
διεδέχθησαν τὰς πάλαι τῆς Ἑλλάδος ἀρετὰς
τοὺς ἐπλάσατε τὸ σῶμα, ὡς τὸ ἦθός των ὡραῖον
καὶ τοὺς στείλατε πατέρες ἑνὸς Ἔθνους λυτρωτάς.

Ἕλληνες! Εἶν' ἡ φωνή μου ἐκ τῶν θρήνων ραγισμένη
κι' ἐξηγοῦν κακῶς τὰ χείλη τῆς καρδίας τὸν παλμὸν
χελιδὼν τοῦ Σηκουάνα, στέλλ' ἡ Μοῦσά μου θλιμμένη
πρὸς τοῦ Ἀλφειοῦ τὰς ὄχθας ἀσθενῆ χαιρετισμόν.

Ελλ' ἐκεῖ πρὸς τοὺς αἰθέρας, εἰς τὴν αἴγλην τοῦ ἀπείρου
ἄνωθεν τῆς γῆς, ἥν πόδες λαοκτόνοι βεβηλοῦν
εἰς τὰ ὕψη τὰ γλυφέντα ἐκ τῆς σμίλης τοῦ ὁμήρου
δύο θίασοι Μαρτύρων ἱεροὶ φεγγοβολοῦν.

Εἶν' ἐκεῖ Βαγιάρ, Τουρένος, Ἀχιλλεὺς ὠκύπους φθάνων
εἶναι Πλάτων, Λαμαρτῖνος καὶ Φειδίας ἐν ταὐτῷ
καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Αἰσχύλου ὁ Κορνήλιος λαμβάνων
τὴν ἀσπάζεται, δακρύει κι' ἐκφωνεῖ «εὐχαριστῶ».

Τὸ Σῶμα τοῦτο ἀνδρείως πολεμῆσαν εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀλανσὸν καὶ ἀποκοπὲν ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στρατεύματος, διηυθύνθη πρὸς τὰ Βόσγια, ὁπόθεν μετὰ μακρὰν καὶ περιπετειώδη περιπλάνησιν, καθ' ἣν ἐθεωρήθη ὡς ἀπολεσθέν, διὸ καὶ ἐτελέσθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ μνημόσυνα ἐν Ἀθήναις, ἐνεφανίσθη αἰφνιδίως εἰς Παρισίους, ὅπου καὶ τῷ ἐγένετο ἐνθουσιωδεστάτη καὶ τιμητικωτάτη ὑποδοχή.

Εἶχον δὲ ἀναρτηθῆ ἀνὰ τὴν πόλιν κατὰ διαταγὴν τοῦ Γαμβέττα, πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν πολιορκουμένων αἱ εἰκόνες τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως μετὰ μεγάλοις γράμμασι τῆσδε τῆς ἐπιγραφῆς. «Οὕτως οἱ γενναῖοι ὑποστηρίζουσι τὴν Ἐλευθερίαν τῆς Πατρίδος των».

Ὅταν ἡ Ἀγγλία ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Τράνσβαλ, καὶ τὰς πρώτας αὐτῆς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις παρηκολούθει ἡ ἀτυχία, ἐνῷ πολλοὶ ἐξ Εὐρώπης ἐτηλεγράφουν συγχαίροντες τὸν Ἀρχιστράτηγον τῶν Βόερς Κροῦγερ, καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐθεώρουν ὡς τίτλον τιμῆς τὴν προσωνυμίαν «Βοερόφιλος», μόνον ὁ Λαὸς τῆς μικρᾶς καὶ εὐγνώμονος Ἑλλάδος, ὡς ἰδίας ἀτυχίας θεωρῶν τὰς Ἀγγλικάς, ἔσπευσεν εἰς τοὺς Ναοὺς καὶ γονυκλινὴς θερμοτάτην εὐχὴν καὶ παράκλησιν ἀνέπεμψε τῷ Ὑψίστῳ, ὑπὲρ τῶν ἀτυχησάντων Ἀγγλικῶν ὅπλων, ἐνθουσιώδη καὶ ἐνθαρρυντικὰ πέμπων τηλεγραφήματα πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ὑπὲρ τῆς τελικῆς αὐτῶν νίκης.

Ὅταν οἱ Ρῶσσοι ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Κουροπάτκιν ἐνικῶντο ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων καὶ οἱ Ἰταλοὶ ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Βαρατιέρην ὑπὸ τῶν Ἀβησσυνῶν καὶ διάφοροι Ἡγεμόνες καὶ ἐπίσημοι ἄνδρες τῆς Εὐρώπης ἔσπευδον διαγκωνιζόμενοι τὶς πρῶτον τηλεγραφικῶς νὰ συγχαρῇ τὸν Μικάδον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ἀβησσυνίας καὶ τὰς Κυβερνήσεις αὐτῶν, μόνος ὁ Λαὸς τῆς μικρᾶς καὶ εὐγνώμονος Ἑλλάδος θεωρῶν τὴν Ρωσσικὴν καὶ Ἰταλικὴν ἧτταν ὡς ἰδίαν, ἔσπευσεν εἰς τοὺς Ναοὺς καὶ γονυκλινὴς θερμοτάτην εὐχὴν καὶ ἱκεσίαν ἀνέ-

πεμψε πρὸς τὸν Ὕψιστον ὑπὲρ τῶν ἀτυχησάντων Ρωσσικῶν καὶ Ἰταλικῶν ὅπλων καὶ τῆς τελικῆς νίκης αὐτῶν.

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τέλος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος πασιφανέστατα ἔπνεεν ἄνεμος εὐνοϊκώτατος καὶ ὑψίστης διὰ τοὺς Συμμάχους συμπαθείας. Αἱ δὲ ἀγγελλόμεναι ἧτται αὐτῶν, ἔν τε τῷ Δυτικῷ καὶ τῷ Ρωσσικῷ Μετώπῳ, ἐπροξένουν βαθυτάτην λύπην καὶ διέχεον στυγνὴν μελαγχολίαν μεταξὺ τῶν πολιτῶν, τοῦ Στρατοῦ καὶ ἀπὸ τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν Πριγκήπων μέχρι τῆς καλύβης τῶν χωρικῶν.

Τῶν αἰσθημάτων τούτων ἔλαβον ἀτομικὴν ἀντίληψιν καὶ πεῖραν ἅπαντες οἱ ἐν Ἑλλάδι διατρίβοντες τότε ξένοι καὶ αὐτὸς ὁ αἰνιγματώδης Ἀρχιστράτηγος τῶν Συμμάχων Στρατηγὸς Σαράϊγ, ὅστις δημοσίᾳ ὡμολόγησε καὶ ἐξεθείασε ταῦτα. Ὁ δὲ Συμμαχικὸς Τύπος ἐπανειλημμένως ἐπήνεσε καὶ ἐξῆρε. Καὶ ὅμως καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος καὶ οἱ Διπλωμάται καὶ ὁ Συμμαχικὸς Τύπος, ἰδίως ὁ Γαλλικός, ἔπραξαν τὸ πᾶν πρὸς τελείαν, ἐντὸς μικροῦ, ἐξαφάνισιν τούτων ὑπὸ τῆς Βενιζελικῆς προπαγάνδας ὠθούμενος καὶ καθοδηγούμενος.

Ἄλλως τε, καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ πραγματικότης καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ στοιχειῶδες Ἐθνικὸν συμφέρον τῆς Ἑλλάδος ἐπέβαλλε νὰ εἶναι αὕτη, ὅπως καὶ πράγματι ἦτο, τῆς Συνεννοήσεως φίλη εἰλικρινής, πραγματικὴ καὶ γνησία. «Πᾶσα δὲ σκέψις καὶ διάδοσις ὅτι, αὕτη ἐκαραδόκει νὰ πλήξῃ τοὺς Συμμάχους καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντα τῆς Γερμανίας ἦτο αὐτόχρημα μωρὰ καὶ κακόβουλος Βενιζελικὴ συκοφαντία.«Διότι τὸ τοιοῦτον θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς αὐτοκτονίαν της μωρὰν καὶ παράφρονα».

Κυβέρνησις Σκουλούδη

Παραιτηθείσης τῆς Κυβερνήσεως Ζαΐμη, ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ὁ σχηματισμὸς τῆς νέας Κυβερνήσεως εἰς τὸν Σκουλούδην, ὅστις δεχθεὶς τὴν ἐντολὴν κατήρτησε ταύτην οὕτως: ***Σκουλούδης***, Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. ***Δ. Ράλλης***, τῆς Συγκοινωνίας καὶ Δικαιοσύνης. ***Σ. Δραγούμης***, τῶν Οἰκονομικῶν. ***Γ. Θεοτόκης***, τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. ***Δ. Γούναρης***, τῶν Ἐσωτερικῶν. ***Ὑποστράτηγος Γιαννακίτσας***, τῶν Στρατιωτικῶν. ***Ἀντιναύαρχος Κουντουριώτης***, τῶν Ναυτικῶν. ***Μιχελιδάκης***, τῆς Παιδείας.

Ὁ Σκουλούδης φίλος στενὸς καὶ συνεργάτης ἐνθουσι-

ώδης τοῦ Μεγάλου Μεσολογγίτου πολιτικοῦ Χαριλ. Τρικούπη ἰδιαιτέρως παρ' ἐκείνου τιμώμενος καὶ ἐκτιμώμενος, γνωστὸς διὰ τὰ φίλαγγλα αἰσθήματά του, ἀπηύλαυε τῆς γενικῆς ἐκτιμήσεως διὰ τὰς μακρὰς καὶ ἐργώδεις πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίας του, τὴν σωφροσύνην του καὶ τὴν μεγάλην πεῖραν ἣν ἐκέκτητο προσώπων τε καὶ πραγμάτων. Λόγῳ δὲ παραδόσεων καὶ προσωπικῶν σχέσεων καὶ συμπαθειῶν ἐγκαρδίως ἐπόθει τὴν νίκην τῶν Συμμάχων, ἀλλὰ καὶ ἐκ πεποιθήσεως συνεμερίζετο τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως ὅτι: «Ἡ οὐδετερότης ἦτο ἡ μόνη πολιτικὴ ἡ δυναμένη νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς συντριβῆς ὑπὸ τῶν προελαυνουσῶν νικηφόρων στρατιῶν τῶν Γερμανοβουλγάρων».

Πεπροικισμένος δὲ διὰ μεγάλης καὶ ἠρέμου ὀξυδερκείας, ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς 'Αρχῆς, κατανοήσας τὰς διαθέσεις τῶν Συμμάχων, ἐπειγομένων πάσῃ θυσίᾳ καὶ πάσῃ μηχανῇ νὰ παρασύρωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν πόλεμον, ἔσπευσε διὰ διακοινώσεως πρὸς τοὺς Ἕλληνας Πρεσβευτὰς νὰ διακηρύξῃ κατηγορηματικῶς τὴν ἑπομένην τῆς ὁρκωμοσίας τῆς Κυβερνήσεως ὅτι: «Θὰ ἐπιμείνῃ σταθερῶς ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς οὐδετερότητος τῇ χαραχθείσῃ ὑπὸ τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως». Ὁ δὲ τὴν ἑπομένην τῆς ὁρκωμοσίας ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν Πρεσβευτὴς τῆς Ρουμανίας τῷ ἀνεκοίνωσεν ὅτι:«Καὶ ἡ Ρουμανία θὰ παραμείνῃ ἐν τῇ αὐτῇ πολιτικῇ τῆς οὐδετερότητος. Θὰ προσπαθήσῃ δὲ καὶ ἐλπίζει νὰ μείνῃ ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ πολέμου».

Εὑρέθη ὅμως συγχρόνως πρὸ σοβαρωτάτης καταστάσεως διαμορφωθείσης ἐκ τοῦ ἐμφανισθέντος ζητήματος τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Συμμάχων ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν Γερμανοβουλγάρων ἐν Κριβολὰκ ἡττηθέντων.

Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις, εὐνοήτως καὶ δικαίως, μὴ παραδεχομένη ὅπως τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα ἡττηθέντα καὶ ὑποχωροῦντα γίνωσι δεκτὰ ἐπὶ τοῦ 'Ελληνικοῦ ἐδάφους, ἔνθα νὰ ἀνασχηματισθῶσι καὶ συμπληρωθῶσιν,ὑπέμνησε διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Γιάκωβ πρὸς τὸν Ἕλληνα Πρεσβευτὴν Ν. Θεοτόκην ὅτι: «Κατὰ τὰς διεθνεῖς συμβάσεις ἡ Ἑλλὰς οὐδετέρα οὖσα ὀφείλει νὰ ἀφοπλίσῃ τὰ ἡττηθέντα καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ὑποχωροῦντα Συμμαχικὰ στρατεύματα,ἐὰν αὕτη ἐννοῇ νὰ σεβασθῇ τὴν ἣν διακηρύσσει οὐδετερότητα, καὶ ἐὰν ἐπιθυμῇ ἡ οὐδετερότης αὕτη νὰ ᾖ σεβαστὴ ὑπὸ τῶν ἐμπολέμων, ἄλλως τὸ ἔδαφός της ἐκπορθηθήσεται».

Ὁ Σκουλούδης τὴν 9 Ν]βρίου μεταβὰς παρὰ τῇ Γαλλικῇ Πρεσβείᾳ συνεζήτησε περὶ τοῦ θέματος τούτου μετὰ τοῦ κατὰ

τὴν 9 Σ]βρίου διορισθέντος Γάλλου Πρεσβευτοῦ Γκιγιεμὲν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Δεβίλ,πρὸς τὸν ὁποῖον ἐδήλωσεν ὅτι: «Καθ' ἣν περίπτωσιν τὰ Σερβικὰ στρατεύματα καταδιωκόμενα ὑπὸ τῶν Γερμανοβουλγάρων θὰ διήρχοντο τὴν μεθόριον, θὰ ἐζητοῦμεν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῆς συμβάσεως τῆς Χάγης».

Ἐπὶ τῇ δηλώσει ταύτῃ ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς ἐρωτήσας τὸν Πρωθυπουργὸν «τὶ θὰ ἐνηργεῖτο ἐὰν τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ὑποχωρήσωσιν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος;» ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπάντησιν ὅλως ὑποθετικὴν καὶ ἀκαδημαϊκὴν ὅτι: «Θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῆς Χάγης».

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη, πολὺ ἀπέχουσα τῆς πραγματικότητος, ἔσχεν, διαστραφείσης τῆς ἀληθείας, ὑπὸ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ, δόντος κακοπίστως αὐτόβουλον ἑρμηνείαν, λυπηροτάτας συνεπείας δηλητηριάσασας ἔκτοτε τὰς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Συνεννοήσεως σχέσεις ἥτις ἀπεφάσισεν ἀμέσως ὅτι. «Πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς ἀφοπλισμὸν τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων Σερβικῶν τε καὶ Ἀγγλογαλλικῶν θὰ ἐθεωρεῖτο πρᾶξις ἐχθρική, καὶ θὰ ἀντεμετωπίζετο ὡς τοιαύτη». Συνετάχθη δὲ καὶ διακοίνωσις ἀπαιτοῦσα παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κεβερνήσεως ἁπάσας τὰς ἐγγυήσεις, ἵνα δὲ μὴ ἐξ ἄλλου ἡ Ἑλλὰς ἐκβιαζομένη πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν Γερμανῶν, ἀπεφασίσθη ἡ εἰς Ἀθήνας ἀποστολὴ τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ Διον. Κοσσὲν παλαιοῦ τῆς Ἑλλάδος φίλου.

Ἡ δ' Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις πρὸ τῶν παρουσιαζομένων ἀτερμόνων περιπλοκῶν ἐπρότεινε τὴν μετάθεσιν τῆς Συμμαχικῆς βάσεως ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Ἀλεξανδρούπολιν ἢ Ἀλεξανδρέταν ἀλλ' ἐματαιώθη αὕτη, ὑπερισχυσάσης τῆς γνώμης τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις εἶχεν ἀναλάβει τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν εὐθύνην τῆς ἐν Ἀνατολῇ πολιτικῆς καὶ Συμμαχικῆς ἐνεργείας.

Διάλυσις τῆς Βουλῆς

Μὴ οὔσης δυνατῆς τῆς συνεργασίας τῆς νέας Κυβερνήσεως μετὰ τῆς βουλῆς, προέβη αὐτὴ τὴν 11 Ν)βρίου 1915 εἰς τὴν διάλυσιν αὐτῆς ὁρίσασα τὰς νέας ἐκλογὰς διὰ τὴν 21 Ἰανουαρίου 1916.

Τὴν διάλυσιν ταύτην τῆς βουλῆς ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἐμπνεόμενος Τύπος ἡμεδαπός τε καὶ ἀλλοδαπὸς ἐχαρα-

κτήρισαν ὡς διττὸν ἀπολυταρχικὸν κατὰ τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ῥάπισμα. «Τὸ μέν, διότι ἀντετάχθη εἰς τὴν πολιτικήν του, τὸ δέ, διότι διέλυσε βουλήν, τὴν λαϊκὴν θέλησιν ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς ἐκπροσωποῦσαν».

Πλὴν τὴν πρώτην διάλυσιν τὴν γενομένην μετὰ τὸ Συμβούλιον τοῦ Στέμματος τῆς 5 Μαρτίου 1915 αὐτὸς οὗτος ὁ Βενιζέλος οὐχὶ μόνον παρεδέχθη ἀλλὰ καὶ ἀνεγνώρισε καὶ ὡμολόγησε κατηγορηματικῶς οὐχὶ μόνον ὡς δικαίωμα ἀλλὰ καὶ ὡς καθῆκον τοῦ Βασιλέως νὰ διαλύῃ τὴν Βουλὴν μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως μὴ ἀπολαυούσης προφανῶς τῆς ἐμπιστοσύνης της.

Τὴν προκειμένην διάλυσιν ὅμως τὴν ἐπελθοῦσαν μετὰ χρόνον καθ' ὃν σοβαρώτατα γεγονότα ἐξειλίχθησαν ἐν τῇ Χώρᾳ, καθ' ἃ ἐπιστοποιήθη σαφῶς καὶ ἀναντιρρήτως ὅτι ὁ Βενιζέλος δὲν ἐξεπροσώπει τὴν θέλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1915 καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἐπιτελεῖς του καὶ ὁ Βενιζελικὸς Τύπος, «Ἐπιμελῶς καὶ σκοπίμως ἀπέφυγον νὰ ποιήσωνται μνείαν, καὶ νὰ δόσωσιν, ἔστω καὶ συγκεκαλυμμένως καὶ περιφραστικῶς, νύξιν τινὰ περὶ ἐξόδου καὶ περὶ τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν παραχωρήσεων καὶ κινδύνου μεγεθύνσεως αὐτῆς, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐβεβαίωσεν ἀσυστόλως ὅτι, τῆς εὐκαιρίας παρελθούσης, ἡ Ἑλλὰς συμφέρον εἶχε προφανὲς νὰ παραμείνῃ μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου οὐδετέρα. Καὶ τοῦτο ἐβεβαίουν διότι καλῶς ἐγνώριζον τὴν θέλησιν καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», Ἐπίσης ὅταν τὸ πρῶτον ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας μετάκλητος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γουδῆ ὁ Βενιζέλος καὶ ἐπολιτεύθη, ἐκ τῶν ἐκλογῶν τῆς ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς ἐξῆλθε ψειοψηφῶν, οὐχ ἧττον ὁ ἀείμνηστος Βασιλεὺς Γεώργιος μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως Δραγούμη, ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὸ σχηματισμὸν τῆς διαδόχου Κυβερνήσεως, ὡς νέον ἄνδρα, ἵνα ἐξαγάγῃ τὴν χώραν ἐκ τῆς δυσκόλου θέσεως εἰς ἣν εἶχε ρίψει αὐτὴν ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1909.

Ὁ Βενιζέλος ἐσχημάτισε Κυβέρνησιν ἡγούμενος ἀριθμοῦ τινος βουλευτῶν, μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐντεπεξέλθῃ ἐν τῇ βουλῇ εἰς τὸν συνασπισμὸν τῶν παλαιῶν Κομμάτων ἔλαβε τὴν διάλυσίν της, ἣν τότε εὕρισκε Συνταγματικωτάτην μετ' ἐλάχιστον χρόνον ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς της γενομένην. «Δηλώσας ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ὅτι εἶναι ἀδύνατος ὁ περιορισμὸς τοῦ δικαιώματος τοῦ Στέμματος νὰ διαλύῃ τὴν Βουλήν».

Τῶν ἐκλογῶν τούτων ἀπέσχεν ὁ Βενιζέλος ἐπὶ τῷ λόγῳ

ὅτι «οἱ ὀπαδοί του ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ ἐπιστρατευθέντες δὲν ἠδύναντο νὰ μετάσχωσι τῶν ἐκλογῶν», πράγματι ὅμως διότι προέβλεπε τὴν ἄφευκτον καὶ παραδειγματικὴν ἀποτυχίαν του. Ἅπας δὲ ὁ Βενιζελικὸς Τύπος ἐν χορῷ καὶ ὀργάνοις ἀπεκάλει ἀναισχύντως τὸν Βασιλέα «Δεσπότην καὶ Τύραννον Ἑλλάδος τε καὶ Ἑλλήνων, πράκτορα τῆς Γερμανίας καὶ φανατικὸν καὶ ἀδιάλλακτον τῶν Συμμάχων ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, καθ' ὧν ἐμηχανᾶτο καὶ ἐμελέτα τὰ μέσα καὶ ἐκαραδόκει τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν κατάλληλον στιγμὴν ὅπως ἐμπήξῃ τὸ ἀμφίστομον καὶ ἠκονισμένον ἐγχειρίδιον μέχρι λαβῆς εἰς τὰ στέρνα αὐτῶν».

Εἰς τὴν γενομένην συνέλευσιν τῶν Βενιζελικῶν βουλευτῶν ἐπὶ τῇ διαλύσει τῆς Βουλῆς, μόνον ὁ Βουλευτὴς Κορινθίας Πετρίδης ἐδήλωσεν ὅτι «ὁ Βασιλεὺς εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς συμφώνως πρὸς τὸ Σύνταγμα», ἥτις δήλωσις ἐπέσυρε τὴν ὀργὴν τοῦ Βενιζέλου. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πληροφορηθεὶς τοῦτο ἐν σχετικῇ συζητήσει ἀπεκάλεσε τὸν Πετρίδην εὐσυνείδητον καὶ ἔντιμον Ἕλληνα.

Προμηνύματα τῆς ἐπεμβάσεως τῶν Συμμάχων

Ἐπιδιώκοντες οἱ Σύμμαχοι νὰ ἐξεύρωσι, παντὶ μέσῳ, ἀφορμὴν πραγματοποιήσεως τῶν ἀπωτέρων αὐτῶν προθέσεων καὶ σκοπῶν, ἐδήλωσαν, μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς, ἐπισήμως καὶ ἐνεκάλεσαν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι:

α) Συγκεντροῖ στρατεύματα εἰς τὰ Σερβικὰ καὶ Βουλγαρικὰ σύνορα.

β) Συνεχίζει τὴν ἀποστολὴν στρατευμάτων εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

γ) Παρατείνει τὴν ἐπιστράτευσιν, παρὰ τὰς σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἐκδηλωθείσας ἀποφάσεις της ὅπως παραμείνῃ οὐδετέρα.

δ) Δὲν περισυλλέγει ἐκ τῶν λιμένων της τὰς τοποθετηθείσας τορπίλλας· καὶ

ε) Ἐπέτρεψε τὴν ἔλευσιν δύο Γερμανῶν Ἀξιωματικῶν εἰς Ἀθήνας

Αἱ αἰτιάσεις καὶ αἱ μομφαὶ αὗται τῶν Συμμάχων ἦσαν ἀστήρικτοι προφανῶς καὶ ἀπέβλεπον ἁπλῶς καὶ μόνον εἰς τὴν δημιουργίαν ἀφορμῶν πρὸς παρέμβασίν των. Καθόσον ἦτο φυσικὸν καὶ αὐτονόητον ὅτι, ἡ ἀποστράτευσις δὲν ἦτο δυνατὴ καὶ φρονίμη ἐφόσον διήρκει ἡ Βουλγαρικὴ κινητοποίησις. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συλλεχθῶσι τορπίλλαι ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν

λιμένων ἐφόσον δὲν εἶχον τοποθετηθῆ ἐν αὐτοῖς τοιαῦται. Αἱ μετακινήσεις τῶν στρατευμάτων ἀναγκαστικῶς καὶ ἀναποτρέπτως ἐξετελοῦντο κατὰ τὸ ἰσχύον σχέδιον ἐπιστρατεύσεως, ὅπερ φυσικῶς καὶ λογικῶς δὲν ἦτο δυνατὸν αὐτοστιγμεὶ νὰ μεταβληθῇ.

Καὶ τέλος δύο μόνον Γερμανοὶ Ἀξιωματικοὶ ἀφίκοντο εἰς Ἀθήνας, ἀνήκοντες εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλὰς ὡς οὐδετέρα, δὲν ἠδύνατο κατὰ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν ἄφιξιν, ἐνῷ συγχρόνως εἰς τὰς Συμμαχικὰς Πρεσβείας ὑπηρέτουν καὶ εἰργάζοντο οὐλαμοὶ Ἀξιωματικῶν μὴ ἀνήκοντες δὲ εἰς τὸ προσωπικὸν αὐτῶν.

Ἀποστολὴ Ἰωάν. Σταυρίδη

Ἐπὶ τῇ γενομένῃ πρὸς τοὺς Συμμάχους δηλώσει τοῦ Ζαΐμη κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς παραιτήσεώς του, περὶ τῆς στάσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐνδεχομένην ὑποχώρησιν τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, μετὰ συνεδρίασιν τοῦ Ἀγγλικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὁ ἐπὶ τῶν πυρομαχικῶν Ὑπουργὸς Λόϋδ—Τζὼρτζ ἀπέστειλε τὸν ἐν δικηγορίᾳ συνεργάτην του Ἀγγλοέλληνα Ἰωάν. Σταυρίδην εἰς Ἀθήνας ἵνα ἀνακοινώσῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Οὗτος ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας ἐπιβαίνων Συμμαχικοῦ καταδρομικοῦ τὴν 13 Ν]βρίου, καὶ τὴν ἑπομένην μεταβὰς παρὰ τῷ Σκουλούδῃ ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι, ὁ Λόϋδ—Τζὼρτζ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν ἐρχόμενον εἰς Ἀθήνας νὰ ἀνακοινώσῃ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ ἑξῆς :

«Κατὰ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον τὸ συγκροτηθὲν τὴν 4 Ν]βρίου ἐξητάσθη ἡ πρότασις ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Ζὸφφρ ἐξ ὀνόματος τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ὅπως μετέλθωσιν οἱ Σύμμαχοι ἐξαναγκασμὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι πάντες οἱ Ὑπουργοὶ εὑρέθησαν σύμφωνοι ἐπὶ τούτου.

Ἐπιθυμοῦσι νὰ γνωρίζωσι ὁριστικῶς, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς εἶναι ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς Συνεννοήσεως. Ἐξέφρασαν ἐπίσης τὴν εὐχὴν ὅπως ἔχωσι καθαρὰν καὶ ἄνευ διφορουμένων δήλωσιν ὅτι : Ἡ Ἑλλὰς ἐν οὐδεμιᾷ οἵᾳ δήποτε περιπτώσει θέλει κηρύξει αὐστηρὰν οὐδετερότητα καὶ θέλει προσπαθήσῃ νὰ ἀφοπλίσῃ καὶ περιορίσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Κράτους Στρατεύματα τῆς Συνεννοήσεως, ὅτι λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ γεγονότος ὅτι δὶς ἤδη ὑποσχέσεις δοθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἑλλη-

νικῆς Κυβερνήσεως παρεβιάσθησαν, θὰ εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως ἡ τοιαύτη δήλωσις λάβῃ χώραν τῇ συνεννοήσει τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ δημοσίᾳ.

Τούτου μὴ γενομένου θέλει γίνει χρῆσις ἐξαναγκασμοῦ, καθόσον ἡ Συνεννόησις δὲν εἶναι διατεθειμένη νὰ ἀφήσῃ τὰ στρατεύματά της νὰ διατρέξωσι τινὰ κίνδυνον ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ λέξις ἐξαναγκασμὸς δὲν καθωρίζετο, ἀλλ' ὁ ἀπεσταλμένος προσέθηκεν ὅτι: Κατὰ τὴν συνομιλίαν των, ὁ Λόϋδ—Τζώρτζ ἀφῆκε νὰ ἐννοηθῇ ὅτι πιθανῶς θέλουσι ζητήσει παρὰ τῆς Ἑλλάδος ἢ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ στρατεύματά της ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Συμμάχων κατεχομένης ζώνης ἢ νὰ ἀποστρατευθῇ, θὰ κηρύξῃ ἀποκλεισμὸν τῶν παραλίων, ἐμποδίσῃ πᾶσαν εἰσαγωγὴν καὶ ἐξαγωγήν, καταλάβῃ τὴν Κρήτην, πιθανῶς καὶ ἄλλας νήσους. Τὴν δὲ Ἑλληνικὴν ναυτιλίαν θὰ λάβωσι ὡς ὅμηρον διὰ τὴν καλὴν συμπεριφορὰν τῆς χώρας.

Ὁ Λόϋδ—Τζώρτζ τῷ ἀνέθηκε σὺν τῇ ἀπειλητικῇ ἀποφάσει τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν ἐκ μέρους του ὅτι: «Ἐννοεῖ τοὺς λόγους διατὶ ἡ Ἑλλὰς σήμερον δὲν δύναται νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸν χείμαρρον ὅστις κατέρχεται ἐκ τοῦ Βορρᾶ, καὶ ὅστις ἐν περιπτώσει ἥττης τῶν Συμμάχων θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν βλάψῃ· ἀλλὰ δέον νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι:

α) Ἡ Ἀγγλία οὐδαμῶς πλέον ἔχει ὑπ' ὄψει τὴν Βουλγαρίαν ἣν θεωρεῖ ἐχθράν.

β) Ὅτι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ πέμψωσιν εἰς Θεσσαλονίκην ὁσονδήποτε στράτευμα καὶ ἂν ἀπαιτηθῇ, ἔστω καὶ 500 χιλ. ὅπως ὁριστικῶς νικήσωσι.

γ) Ὅτι ἂν ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν εὕρει εὐκαιρίαν νὰ μετάσχῃ τοῦ ἀγῶνος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων, δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ θὰ λάβῃ ὅ,τι δήποτε θελήσει πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Δωδεκανήσου, τουτέστιν ἔκτασιν παραλίων εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Θράκην».

Τερματιζομένης τῆς συνομιλίας προέβη εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι: «Καλῶς θὰ ἔπραττεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει της, καὶ νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον τὴν τύχην τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Βασιλεὺς Κάρολος Α' τῆς Ἀγγλίας». Ἅμα τῇ παρατηρήσει ταύτῃ, ἐγερθεὶς ἀποτόμως ὁ παρευρισκόμενος Ράλλης, θεῖος τοῦ Σταυρίδου, καὶ ἁρπάσας αὐτὸν ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν ἔσυρε βιαίως πρὸς τὴν θύραν τῆς Αἰθούσης, καυτηριάζων πρεπόντως τὴν χονδροειδῆ καὶ ἀνάρμοστον συμπεριφορὰν ἀνωτέρου Ἕλληνος ὑπαλλήλου ἐρχομένου εἰς τὴν Ἑλλάδα κομιστὴς τοιούτου μηνύματος ἐκ μέρους ξένης Δυνάμεως.

Ταῦτα λέγων καὶ ὑποσχόμενος ὁ Λόϋδ - Τζώρτζ προφανῶς ἐψεύδετο, διότι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία διὰ τῆς συνθήκης τῆς 4 Μαρτίου 1915 εἶχον παραχωρήσει τὰς Χώρας ταύτας εἰς τὴν Ρωσσίαν. Καὶ προσέτι διότι ἡ Ἀγγλία οὐχὶ μόνον δὲν ἐθεώρει τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἐχθρὰν ἀλλὰ τοὐναντίον προσεπάθει νὰ τὴν προσελκύσῃ, ὡς ἐν τῷ Συγγράμματί του ὁ Ἀρχιστράτηγος τῶν Συμμάχων Σαράϊγ «Ἡ Ἀρχιστρατηγία μου ἐν τῇ Ἀνατολῇ», βεβαιοῖ γράφων ὅτι: «Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἀγγλικῶν δυνάμεων Ὑποστράτηγος Χόουελ ἦτο Βουλγαρόφιλος, καὶ δὲν ἔπαυσε διατελῶν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ ἐχθροῦ μας».

Ὁ δὲ Συνταγματάρχης Καράτσιολο Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Ἰταλίας ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ Συγγράμματί του, «Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Συμμαχικῶν ἐπεμβάσεων», γράφει περὶ τοῦ ἰδίου Ὑποστρατήγου Χόουελ ὅτι ἀνέφερε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του καὶ συνιστᾷ τὰ ἑξῆς: «Ἤδη ἡ Βουλγαρία ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ της καταλαβοῦσα τὰ ἐδάφη τὰ ὁποῖα διεξεδίκει ἐν Σερβίᾳ. Ἡ Γερμανία οὐδὲν δύναται πλέον νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτήν, ἂς καλέσωμεν ἄρα πρὸς τὸ μέρος μας τὴν Βουλγαρίαν παραχωροῦντες αὐτῇ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ἀνεγνωρίσαμεν ὡς ἀνήκουσαν αὐτῇ, τὴν Ἀδριανούπολιν, τὴν Θράκην καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν μετὰ τῶν νήσων Θάσου καὶ Σαμοθράκης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα, αὕτη δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ διατηρήσῃ τὰ ἐδάφη τῆς Ἀνατ. Μακεδονίας τὰ ὁποῖα δὲν ἀνήκουσιν αὐτῇ».

Ἀποστολὴ τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ Διον. Κοσσὲν

Γνωστὴ γενομένη ἡ εἴδησις περὶ τῆς ἀποστολῆς εἰς Ἀθήνας τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ Διον. Κοσσὲν παλαιοῦ τῆς Ἑλλάδος φίλου, ἐπ' ἐπισήμῳ εἰδικῇ ἐντολῇ, ἐνέπλησε μεγίστης χαρᾶς καὶ ἀνακουφίσεως ἅπαντας, ἀπὸ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ τελευταίου στρατιώτου καὶ πολίτου, διότι ἠλπίζετο ὅτι ἡ Γαλλία ἀνανήψασα θὰ παρήτει τὴν πεπλανημένην ὁδὸν ἐφ' ἧς ἔβαινε.

Περὶ τὴν δείλην τῆς 16 Ν]βρίου 1915 ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς ἐπιβαίνων τοῦ Ἰταλικοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ «Νιέβο» ἀπεβιβάσθη εἰς τὰς Πάτρας γενόμενος δεκτὸς παρὰ τῶν ἐπισήμων καὶ τοῦ λαοῦ μὲ ἀνυπόκριτον χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν καὶ ἀτελευτήτους ἐπευφημίας ζητωκραυγὰς καὶ χειροκροτήματα. Ἐ-

πιβὰς δὲ μετ' ὀλίγον τῆς ἀναμενούσης ἁμαξοστοιχίας ἀφίκετο εἰς 'Αθήνας περὶ τὴν 11 ὥραν ἑσπερινήν.

'Εν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας, τοῦ Δημάρχου μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σμμβουλίου καὶ πλήθους λαοῦ ἐνθουσιωδῶς, ζωηρῶς ὑπὲρ τῆς Γαλλίας καὶ αὐτοῦ παρατεταμμένως ἐπευφημοῦντες καὶ ζητωκραυγάζοντες, κατελθῶν δὲ τῆς ἁμάξης ὁ Δήμαρχος προσεφώνησεν αὐτὸν εἰπὼν ταῦτα.

«Κύριε 'Υπουργέ,

'Η πόλις ἡμῶν εἶναι εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος δεχομένη τὴν ἐπίσκεψιν τῆς 'Υμετέρας ἐξοχότητος καὶ χαιρετῶσα ἐν αὐτῷ τὸν 'Υπουργὸν τῆς ἐνδόξου Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ τὸν μέγα φίλον τῆς 'Ελλάδος. Αἰσθάνομαι βαθεῖαν χαρὰν ὅτι γίνομαι ὁ πιστὸς διερμηνεὺς τῶν ὁμοφώνων αἰσθημάτων τοῦ λαοῦ τῶν 'Αθηνῶν, προσφέρων εἰς τὴν 'Υμετέραν ἐξοχότητα μετὰ τοῦ ὡς «Εὖ παρέστητε» τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀναλλοιώτου ἡμῶν εὐγνωμοσύνης «Ζήτω ἡ Γαλλία !»

Ζωηρότατα χειροκροτήματα καὶ ἰσχυραὶ καὶ παρατεταμέναι ἐπευφημίαι ὑπὲρ τοῦ Κοσσὲν καὶ τῆς Γαλλίας ἐπηκολούθησαν τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ Δημάρχου 'Αθηναίων.

'Αντιφώνησις τοῦ Κοσσὲν

«Κύριε Δήμαρχε,

Εἶμαι εὐτυχὴς διότι βλέπω ὅτι ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐπάτησα τὸν πόδα μου εἰς τὸ 'Ελληνικὸν ἔδαφος περιστοιχίζομαι ἀπὸ τόσον ἀριθμὸν φίλων.

Δὲν θέλω νὰ εἴπω δι' αὐτοῦ ὅ,τι ἡ Γαλλία δὲν ἔχει φίλους ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ κρύψω ὅτι ἡ ἐγκάρδιος αὕτη ὑποδοχή, ἡ τόσῳ μεγάλη καὶ πρωτοφανὴς μοῦ φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου.

Νομίζω ὅτι ἂν εἶσθε εἰς τὴν θέσιν μου ὡς Γάλλος καὶ μάλιστα ὡς Γάλλος ἀγαπῶν τὴν 'Ελλάδα θὰ συνεκινεῖσθε ἐπίσης. 'Ιδιαίτατα τὰ αἰσθήματα ταῦτα θὰ ἀντελαμβάνεσθε μετὰ πόλεμον διετῆ καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Γαλλία μάχεται ὑπὲρ μιᾶς εὐγενοῦς ἰδέας, ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ πολιτισμοῦ.

'Οφείλω νὰ προσθέσω ὅτι εἶμαι ὑπερήφανος διότι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ μετὰ διετῆ ἄγριον πόλεμον ἐξακολουθῶ νὰ εἶμαι Γάλλος. Ζήτω ἡ 'Ελλάς !»

Ζωηρόταται ἐπευφημίαι καὶ ἀτέρμονες εὐασμοὶ ἐκάλυψαν τὸν λόγον τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ.

Μετὰ τοῦτο ἐπιβὰς τοῦ αὐτοκινήτου τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν λοιπῶν καὶ πλήθους φρενητιῶντος λαοῦ, διὰ μέσου τῶν φωταγωγημένων λεωφόρων κατηυθύνθη εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Μ. Βρεττανίας ἔνθα καὶ κατέλυσε, τὸ δὲ πλῆθος ἄπειρον καὶ συνωστιζόμενον πρὸ τοῦ Ξενοδοχείου καὶ ἐν τῇ Πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος ἀπαύστως κοὶ ἐπευφημοῦν παρέμενεν ἀναμένον. Ἐξελθὼν δὲ εἰς τὸν ἐξώστην ὁ Κοσσὲν ἐν ἄκρᾳ ἐκδήλῳ καὶ ἀσυγκρατήτῳ συγκινήσει εἶπε ταῦτα :

«Ἀγαπητὲ Λαὲ τῶν Ἀθηνῶν,

Σπανίως μοὶ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ εἶμαι τόσῳ εὐτυχὴς ὅσῳ κατὰ τὴν στιγμὴν καθ'ἣν πατῶ διὰ πρώτην φορὰν τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς Πατρίδος σας, χώρας τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ ὅσον καὶ τὴν ἰδικήν μου, καὶ εὑρίσκομαι ἐν τῷ μέσῳ χιλιάδων φίλων.

Τὸ τοιοῦτον μὲ συγκινεῖ τοσούτῳ μᾶλλον—καὶ ἡ συγκίνησις εἶναι γλυκυτάτη—ὅσῳ λαμβάνει χώραν καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Γαλλία ἀντεπεξέρχεται καρτερικώτατα κατὰ μιᾶς τῶν σκληροτέρων δοκιμασιῶν. Αἱ πρός με ἐκδηλώσεις αὗται εἰς στιγμὴν καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἀνέσπασε τὸ ξῖφος πρὸς ἄμυναν τοῦ πολιτισμοῦ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι θὰ ἀγωνισθῶμεν μέχρι τέλους καὶ θὰ νικήσωμεν. Ζήτω ἡ Ἑλλάς».

Μετὰ τὰς τελευταίας λέξεις οὐρανομήκεις καὶ παρατεταμέναι ἐπευφημίαι ὑπὲρ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ρήτορος ἐπλήρωσαν τὸν ἀέρα, ἐνῷ ὅμιλος καλλιφώνων ἔψαλλε τὴν Μασσαλιῶτιδα, μεθ' ὃ τὸ πλῆθος περὶ τὴν 2 πρωϊνὴν διελύθη καθ' ὁμίλους.

Τὴν ἑπομένην ἐπεσκέφθη τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ συνήφθη μεταξύ των περιληπτικῶς ὁ ἑξῆς διάλογος :

Κοσσέν. Ἡ οὐδετερότης σας πρέπει νὰ εἶναι ἰδιαιτέρα, τουτέστιν ἰδιαιτέρως εὐμενής· ὡς πηγάζει καὶ ἐκ τῆς ἱστορικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι τῶν Προστατίδων Δυνάμεων καὶ τῶν προσφάτων ὑποχρεώσεών της κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀποβάσεως τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων.

Σκουλούδης. Θὰ σεβασθῶ ἁπάσας τὰς ὑποχρεώσεις τῶν προκατόχων μου.

Κοσσέν. Διατί τότε ἡ δήλωσις αὐτη. Ὅτι θὰ ἀφωπλίζοντο τὰ ὑποχωροῦντα Συμμαχικὰ στρατεύματα ;

Σκουλούδης. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὑπῆρξε παρανόησις. Ἔσχον ἤδη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξηγηθῶ ἐπ' αὐτοῦ. Εἶμαι γέρων μὴ θέλων νὰ ἀτιμάσῃ τὰς λευκάς του τρίχας. Ὀμνύω εἰς τὴν τιμήν μου ὅτι: «Οὐδέποτε θὰ θίξωμεν οὔτε ἕνα Σέρβον, οὔτε ἕνα Γάλλον στρατιώτην.

Κοσσέν. Σᾶς εὐχαριστῶ ἐπὶ τῇ δηλώσει ταύτῃ. Θὰ τὴν ἀναφέρω εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς εἴπω ὅτι θὰ εἶχεν ἔτι μεγαλειτέραν βαρύτητα ἐὰν συγκατετίθεσθε νὰ τὴν δημοσιεύσητε.

Σκουλούδης. Μὴ μοῦ τὸ ζητεῖτε. Δὲν δύναμαι νὰ τὸ πράξω. Θέλομεν νὰ μείνωμεν οὐδέτεροι. Αἱ διαθέσεις μας εἶναι ἐξαίρετοι, ἀλλὰ νὰ μὴ μᾶς ὠθήσωσιν εἰς ἔξοδον ἐκ τῆς οὐδετερότητος.

Τὴν 18 Ν)βρίου ὁ Κοσσὲν ἐγένετο δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καθ' ἣν διημείφθη μεταξύ των περιληπτικῶς ὁ ἑξῆς διάλογος :

Β. Κωνσταντῖνος. Λοιπόν, Κύριε Κοσσέν, ἐνομίσατε ὅτι ἤρχεσθε παρὰ τοῖς Γερμανοῖς. Ἀναγνωρίσατε ὅτι ἠπατήθητε, σᾶς ἐγένετο χθὲς ὑποδοχὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶσθε εὐχαριστημένος νομίζω. Ἐν Γαλλίᾳ μὲ κρίνετε κακῶς, φαντάζεσθε ὅτι εἶμαι ἀφωσιωμένος εἰς τὴν Γερμανίαν, δὲν εἶναι ἀληθές. Ἔχω μεγάλην συμπάθειαν διὰ τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ δὲν εἶμαι οὔτε Γερμανός, οὔτε Γάλλος, εἶμαι Ἕλλην, ἐν Ἑλλάδι ἐγεννήθην καὶ ἔζησα, εἶναι ἀνόητον νὰ μοὶ ζητῶσι νὰ ὑποστηρίξω ἀλλότρια συμφέροντα παρὰ τὰ τῆς χώρας μου».

Ὑπάρχουσι μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ ἡμῶν παρανοήσεις. Εἰς δύο περιστάσεις κατ' Αὔγουστον τοῦ 1914 καὶ τὸ ἔτος τοῦτο κατὰ μῆνα Μάϊον ἐξουσιοδότησα τοὺς Ὑπουργούς μου νὰ ἀπευθύνωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησίν σας προτάσεις ἀκριβῶς δυναμένας, ἐνδεχομένως, νὰ ἀγάγωσιν μέχρι στρατιωτικῆς συνεργασίας. Διατί ἡ Γαλλία δὲν μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ ; Διατί ἠρνήθη νὰ μοὶ ἐγγυηθῇ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους μου;

Ἀφήσατε νὰ παρέλθῃ ἡ εὐκαιρία ἀντὶ νὰ συνεννοηθῆτε μεθ' ἡμῶν, ἐπροτιμήσατε νὰ διαπραγματευθῆτε μετὰ τῶν ἐχθρῶν μας. Ἐδράξατε, τὴν χίμαιραν τῆς ἀνασυνθέσεως τοῦ Βαλκανικοῦ ὄγκου. Ματαίως σᾶς προειδοποίησα ἀπὸ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ἥτις συνεννοήθη μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ ἀφωσιώθη πρὸς τὰς Κεντρικὰς Αὐτοκρατορίας, δὲν ἠθελήσατε νὰ μὲ ἀκούσητε.

Πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν Βουλγάρων μοὶ ἐζητήσατε νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Καβάλλαν, τὴν ὁποίαν ἐκυριεύσαμεν διὰ τοῦ αἵματός μας

καὶ τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς ἁπαξάπας εἶναι Ἑλληνικὸς διὰ τῆς καταγωγῆς, καὶ διὰ τῶν παραδόσεων. Ὡς ἀνταμοιβὴν μοὶ προσεφέρατε τὸ τμῆμα τῆς Μ. Ἀσίας, τί θὰ ἐλέγατε ἐὰν ἐπρότεινον εἰς ἡμᾶς τοὺς Γάλλους νὰ ἐγκαταλείψητε τὸ Καλαὶ ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἐδάφους ἐν Ἀφρικῇ ἢ ἐν Ἀσίᾳ;

Κοσσέν. Ἡ Μεγαλειότης σας θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ τῇ παρατηρήσω ὅτι ἡ σύγκρισις εἶναί πως βεβιασμένη. Δὲν ἐπρόκειτο περὶ οἱωνδήποτε ἐδαφῶν, ἀλλὰ περὶ περιοχῆς εὐφορίας καὶ πλούτου ἀσυγκρίτου, ἥτις σχηματίζει τρόπον τινὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν Ἑλληνικῶν νήσων καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπεξέτεινε τοὺς πόθους αὐτοῦ.

Β. Κωνσταντῖνος. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι χώρα ἐλευθέρα ἥτις ἐν τῇ πλήρει καὶ ὁλοσχερεῖ κυριαρχίᾳ της, ἀπεφάσισε νὰ παραμείνῃ οὐδετέρα, δὲν ἐπιθυμεῖ ἡ χώρα μου νὰ καταστῇ πεδίον μάχης, δὲν θέλω νὰ παρασυρθῶ ἐν τῇ δίνῃ τοῦ πολέμου τούτου, εἶναι δικαίωμά μου. Ἀλλ' ἀκούσατέ με καλῶς, οὐδέποτε τὰ στρατεύματά μου θὰ προσβάλωσι τοὺς Συμμάχους. Ἔδωκα περὶ τούτου ἐπανειλημμένως τὴν ἐγγύησιν εἰς τὴν Κυβέρνησίν σας, εἶναι προσβλητικὸν δι' ἐμὲ νὰ βλέπω ὅτι ὁ λόγος μου τίθεται ἐν ἀμφιβολίᾳ, σᾶς δίδω τὸν λόγον τοῦ εὐπατρίδου, δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμέ, εἶναι κατάστασις εἰδικὴ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ληπτέα μέτρα, τὶ θέλετε ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου; Τί θέλει ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ; Εἴπατέ το ἡμῖν κατὰ τρόπον ὡρισμένον.

Τὴν 19 ὁ Κοσσὲν ἀνεχώρησεν εἰς Χαλκίδα ἔνθα ἐπεβιβάσθη ἐπὶ τοῦ καταδρομικοῦ Ἕλλη κατὰ διαταγὴν τοῦ Βασιλέως, τεθέντος εἰς τὴν διάθεσίν του, ἀπέπλευσε διὰ Θεσσαλονίκην ἔνθα ἀπεβιβάσθη τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης, γενόμενος δεκτὸς ἐγκαρδιώτατα παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν, τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ Λαοῦ.

Ἀμέσως συνηντήθη μετὰ ταῦ Σαράϊγ καὶ ναυάρχων Γκοσσὲ καὶ Νίκολσων καὶ συνήφθη μεταξύ των ἐν συντομίᾳ ὁ ἑξῆς διάλογος:

Σαράϊγ. Ἡ κατάστασις εἶναι σοβαρά, εὑρισκόμεθα ἐν ἀδιεξόδῳ εἴμεθα μακρὰν τῶν ὑποσχεθεισῶν 150 χιλ. ἀνδρῶν, καὶ ἀναγκαιοῦσιν 300 χιλ. ἵνα ἐνεργήσωμεν, ὑπάρχωσι 70 χιλ. Γάλλοι ὧν 50 χιλ. μαχηταί, τρεῖς Μεραρχίαι εἰς τὸ μέτωπον, τὸ ὑπόλοιπον ἐν τῇ φρουρήσει τῶν ὁδῶν. Ὑπάρχουσι περίπου 30 χιλ. Ἄγγλοι, τὸ Πυροβολικόν των καὶ τὰ σκευοφόρα των ἐλλιπῆ, μὴ ὄντες ὑπὸ τὴν διοίκησίν μου.

Κοσσέν. Δύνασθε νὰ ἐξακολουθήσετε ὑποστηρίζων τοὺς Σέρβους;

Σαράϊγ. Εἶναι ἀδύνατον νὰ τοὺς τείνω τὴν χεῖρα, θὰ ριφθῶσι πρὸς Δυσμάς, οὐδεμία ἐλπὶς νὰ τοὺς βοηθήσω.

Κοσσέν. Δύνασθε νὰ κρατηθῆτε εἰς Κριβολὰκ ἢ Στρώμνιτσαν;

Σαράϊγ. Μάλιστα ἐὰν ἀνεφοδιάζωμαι διὰ Θεσσαλονίκης, αἱ θέσεις εἶναι λίαν ἰσχυραί.

Κοσσέν. Ὑπάρχει εἰς τοῦτο στρατιωτικὸν ἢ πολιτικὸν συμφέρον;

Σαράϊγ. Οὔτε τὸ ἐλάχιστον, οἱ Σέρβοι εἶναι ἀπολεσμένοι, ἀνάγκη νὰ συμπτυχθῶμεν τάχιστα πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην.

Κοσσέν. Δύνασθε νὰ συμπτυχθῆτε πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην;

Σαράϊγ. Ἀσφαλῶς, ἐὰν οἱ Ἕλληνες δὲν μᾶς φράξωσι τὴν ὁδόν. Εἶναι ἐν Θεσσαλονίκῃ 150 χιλ. ἄνδρες καλῶν στρατευμάτων ἐὰν στραφῶσι καθ' ἡμῶν, ἡ καταστροφὴ εἶναι βεβαία, εἶμαι εἰς τὴν διάκρισίν των.

Κοσσέν. Δὲν θὰ στραφῶσι καθ' ὑμῶν, ἔχω τὸν λόγον τοῦ Βασιλέως, ἄρα θὰ ἐπιστρέψητε εἰς Θεσσαλονίκην. Δύνασθε νὰ ἀμυνθῆτε ἐν αὐτῇ καὶ ὡς τὸ ἐπιθυμοῦσιν ἐν Παρισίοις, νὰ ἀναμείνητε καλλιτέρας ἡμέρας.

Σαράϊγ. Ὄχι, δι' ἀντίστασιν σοβαρὰν ἀνάγκη τοὐλάχιστον 200 χιλ. ἀνδρῶν καὶ βαρέος Πυροβολικοῦ, ἤδη ἔχω ἓξ πυροβόλα μεγάλου διαμετρήματος, πρέπει νὰ μοὶ ἀποσταλῶσιν ἐσπευσμένως ἐνισχύσεις ἢ νὰ μὲ ἀνακαλέσωσι, τὸ σχέδιον εἶναι πλῆρες κινδύνων.

Ναύαρχος Γκοσσέ. Οἱ Σέρβοι εἶναι ἀπηλπισμένοι, εἴμεθα ἐν μυάγρᾳ, ὑποχώρησις εἶναι λυπηρὰ ἀνάγκη.

Ναύαρχος Νίκολσων. Οἱ στρατοί μας εἶναι ἐνέχυρον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἐνέργεια ναυτικὴ νῦν θὰ ἦτο ἐπικίνδυνος.

Ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Σαράϊγ καὶ τοῦ Ναυάρχου Γκοσσὲ ὁ Κοσσὲν ἐτηλεγράφησεν εἰς τὴν Κυβέρνησίν του τὴν ἑσπέραν τῆς 20 Ν)βρίου, τὰ ἑξῆς: Ἡ κατάστασις τοῦ στρατοῦ ἄκρως σοβαρά, δυνατὸν νὰ καταστῇ κινδυνώδης, ἐὰν οἱ Ἕλληνες τὸ θελήσωσι. Ἡ γλῶσσα δέον νὰ παραμείνῃ σταθερά, ἀλλὰ ἐπιδοκιμασίαι πρόωροι θὰ ἠδύναντο νὰ ἀγάγωσιν εἰς καταστροφήν». Μεθ' ὃ ἀναχωρήσας ἐκ Θεσσαλονίκης τὴν πρωΐαν τῆς 22 Ν)βρίου ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας.

Ἄφιξις τοῦ Στρατάρχου Κίτσενερ. Ἀκρόασις παρὰ τῷ Βασιλεῖ

Πρὸς μελέτην ἐκ τοῦ σύνεγγυς τῆς ἐκστρατείας τῶν Δαρ-

δανελλίων, καὶ τῆς ἐν 'Ανατολῇ στρατιωτικῆς καταστάσεως κατ' ἀπόφασιν τοῦ 'Αγγλικοῦ 'Υπουργικοῦ Συμβουλίου μετέβη εἰς Μοῦδρον τὴν 12 Ν)βρίου 1915 ὁ 'Υπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, Στρατηγὸς Λόρδος Κίτσενερ. 'Εκεῖσε μετέβη πρὸς συνάντησίν του καὶ ὁ ἐν 'Αθήναις "Αγγλος Πρεσβευτὴς "Ελλιοτ, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν ἐνήμερον τῶν 'Ελληνικῶν πραγμάτων, διαβιβάσας αὐτῷ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ὅπως ἔλθῃ εἰς 'Αθήνας καὶ συνομιλίσῃ μετ' αὐτοῦ.

'Ο Ναύαρχος τοῦ 'Αγγλικοῦ στόλου Ρόμπεκ παρήγγειλεν εἰς τὸν Πλοίαρχον Καρντέϊλ, 'Επιτελάρχην τῆς ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Κὰρ Ναυτικῆς ἐκπαιδευτικῆς'Αποστολῆς ἐν 'Ελλάδι καὶ ἐπεσκέφθη ἐν Μούνδρῳ τὸν Στρατάρχην Κίτσενερ, ὅστις τὸν ἠρώτησε μεταξὺ ἄλλων ἂν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἦτο Γερμανόφιλος ἢ Συμμαχόφιλος. Οὗτος ἀπαντῶν ἐπληροφόρησεν αὐτὸν ὅτι οὐδέτερον συνέβαινε, ἀλλ' ἔπραττε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο ὑπὲρ τῆς Πατρίδος του. "Επεισε δὲ αὐτὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ νὰ συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ, ἰδίᾳ τὰ ἀφορῶντα τὰ Δαρδανέλλια. «Διότι ἡ γνώμη αὐτοῦ ἦτο ἡ ὀρθή».

'Ο δὲ Ναύαρχος Κὰρ ἐδήλωσε τῷ Στρατάρχῃ Κίτσενερ ὅτι: «"Αν ἡ 'Ελλὰς ἐξήρχετο τότε,ὅτε οἱ Σύμμαχοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τὴν βοηθήσωσι, ἡ Θεσσαλονίκη θὰ περιήρχετο ταχέως εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν καὶ βραδύτερον καὶ ἡ ὑπόλοιπος 'Ελλάς. Αἱ δὲ 'Αγγλικαὶ συγκοινωνίαι ἐν τῇ Μεσογείῳ θὰ ἀπεκόπτοντο ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων ἐξορμούντων ἐκ βάσεων ἐν τοῖς 'Ελληνικοῖς λιμέσι ὀργανουμένων.

»'Εὰν ἡ 'Ελλὰς ἐξήρχετο μετὰ τῶν Συμμάχων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θὰ ἔβλεπε ταχέως τὴν μὲν Τουρκίαν καὶ Βουλγαρίαν μετὰ τῶν δυνάμεων τῶν Κεντρικῶν ὁμοῦ νὰ βαδίζωσι κατὰ τῶν 'Αθηνῶν, τοὺς δὲ Συμμάχους μὴ δυναμένους νὰ διαθέσωσιν οὔτε ἕνα ὁπλίτην πρὸς συγκράτησιν αὐτῶν».

'Αναχωρήσας τὴν 15 Ν)βρίου δι' 'Αθήνας ὁ Στρατάρχης Κίτσενερ διῆλθεν ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπου ἔσπευσε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀτμοπλοίου ὁ 'Αρχιστράτηγος τῶν Συμμάχων Στρατηγὸς Σαράϊγ, διὰ μακρῶν δὲ μετ' αὐτοῦ συνομιλήσας τελικῶς συνέστησεν αὐτῷ ναυτικὸν τῶν 'Αθηνῶν ἀποκλεισμόν. «"Ινα καθορισθῇ ἅπαξ διὰ παντὸς ἡ κατάστασις, ἥτις ἐχειροτέρευεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν διὰ τῆς μὴ λήψεως δραστικῶν μέτρων».

'Αποβιβασθεὶς δὲ εἰς Θεσσαλονίκην καὶ συναντηθεὶς καὶ συνομιλήσας διὰ μακρῶν μετὰ τῶν "Αγγλων Στρατηγῶν, ανε-

χώρησεν ἐκεῖθεν τὴν μεθεπομένην δι' Ἀθήνας καὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς 20 Ν.βρίου ἀφιχθεὶς εἰς Πειραιᾶ, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ παραλίᾳ Πειραιέων ἀνῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν αὐθημερὸν ἐγένετο δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν παρὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου μετὰ θερμοτάτων φιλικῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἀνυποκρίτου χαρᾶς καὶ ἐκδήλου εὐχαριστήσεως.

Ἡ συνομιλία μεταξὺ τῶν δύο ἐμπειροπολέμων καὶ ἐνδόξων Στρατηγῶν ὑπῆρξεν, ὡς ἦν φυσικόν, εἰλικρινὴς καὶ ἐγκάρδιος καὶ καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς ἀνέπτυξεν εἰς αὐτὸν ἐν λεπτομερείᾳ καὶ διὰ μακρῶν τὰς στρατηγικάς του γνώμας περὶ τῆς ἐκστρατείας τῶν Δαρδανελλίων καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν Συμμάχων ἐν Ἀνατολῇ ἃς ἐπεκρότησε καὶ παρεδέξατο ὡς ὀρθοτάτας καὶ λογικάς, συγκεκαλυμμένως κατακρίνας τὸν ἐφαρμοσθέντα τρόπον ἐνεργείας καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ Μακεδονικοῦ Μετώπου.

Ἡ συνομιλία διήρκεσε περὶ τὴν ὥραν, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας ὁ Ἄγγλος Στρατηγὸς ἐδήλωσε τῷ Βασιλεῖ κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ὅτι : «Ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος ὑποχωρούντων Συμμαχικῶν στρατευμάτων θὰ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ὡς αἰτία πολέμου. Οὐδεμίαν εἶχον ἀξίωσιν νὰ προσελκύσωσι τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς βίας πρὸς τὴν Συνεννόησιν. Αἱ νίκαι τῆς Γερμανίας ἦσαν προσωριναὶ καὶ δὲν θὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῆς τελικῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου, ἡ δὲ ὁριστικὴ ὑπερίσχυσις τῶν Συμμάχων εἶναι ζήτημα χρόνου, καθόσον αἱ Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν Συνεννόησιν ἔχουσι τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασιν νὰ συνεχίσωσι τὸν πόλεμον μέχρι τελείας κατισχύσεως».

Εἰς ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησεν : «Ἔχετε τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου ὅτι τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα δὲν θὰ ἀφοπλισθῶσιν, οὔτε θὰ τεθῶσιν ὑπὸ περιορισμὸν κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ὑποχώρησίν των. Σᾶς διαβεβαιῶ κατηγορηματικῶς ὅτι τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα οὐδένα διατρέχουσι κίνδυνον, ὡς εὑρισκόμενα ἐν Χώρᾳ ἧς ὁ Λαὸς καὶ ὁ Στρατὸς φιλικῶς καὶ εἰλικρινῶς διάκεινται πρὸς αὐτά, ἀσφαλίζοντες ταῦτα κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν». Ἔχων τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ κηρύξῃ βραδύτερον τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Καὶ τελευτῶν ἠρώτησε τὸν Ἄγγλον Στρατηγόν:

«Τί θὰ κάμω ἂν ἡ Γερμανία μὲ ἀπειλήσῃ ὅτι θὰ ἀποστείλῃ κατ' ἐμοῦ ἓν ὁλόκληρον ἑκατομμύριον ἀνδρῶν ;»

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ Στρατάρχης Κίτσενερ ἀπήν-

τησε : «Νὰ ἐνθυμηθῆτε τὰ 4 ἑκατομμύρια ἅτινα θὰ ἔχῃ ἕτοιμα κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος ἡ 'Αγγλία». Δήλωσις, περὶ τῆς ὁποίας ἐξέφρασε σοβαρὰς ἀμφιβολίας ὁ Βασιλεύς.

Δηλαδὴ ἀφοῦ τὸ ἑκατομμύριον τῶν Γερμανοβουλγαρικῶν στρατευμάτων θὰ μετέβαλε τὴν Μακεδονίαν εἰς γῆν Μαδιὰμ καὶ θὰ κατελάμβανε τὴν Θεσσαλονίκην, ἔδει ἡ Ἑλλὰς νὰ ἀναμένῃ ἐπὶ ἓν ἔτος ὅπως συγκεντρωθῶσι τὰ 4 ἑκατομμύρια τῶν Ἄγγλων, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἤρκεσαν οὔτε διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν τοῦ Δυτικοῦ Μετώπου. 'Εὰν δὲ δὲν ἐπενέβαινον αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, αἱ καυχησιλογίαι τοῦ Στρατάρχου Κίτσενερ ὅτι ἡ Συνεννόησις εἶχε τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασιν νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμον μέχρι τελείας κατισχύσεως θὰ ἀπεδεικνύοντο κεναὶ πομφόλυγες.

Τερματισθείσης τῆς ἀκροάσεως, ὁ Ἄγγλος Στρατάρχης ἀπῆλθε τῶν 'Ανακτόρων.

Συνομιλία Σκουλούδη καὶ Στρατάρχου Κίτσενερ

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Στρατάρχης Κίτσενερ μεταβὰς παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ Σκουλούδῃ ἔσχε μετ' αὐτοῦ τὴν ἑξῆς συνδιάλεξιν :

Κίτσενερ. Ἡ Συνεννόησις οὐδαμῶς σκοπεῖ νὰ σᾶς βιάσῃ νὰ ἐξέλθητε τῆς οὐδετερότητος, καίτοι αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις ἔστειλαν τὰ στρατεύματά των εἰς Θεσσαλονίκην κατόπιν προσκλήσεως τῆς 'Ελλάδος καὶ ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ὅτι θὰ συμπράξῃ αὕτη εἰς τὴν ἐπικουρίαν τῆς Σερβίας. 'Εν τούτοις, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἐγένετο, ὡς ἐδήλωσαν κατ' ἐπανάληψιν, ὡς καὶ χθὲς ἀκόμη οὐδόλως προτίθενται αὗται νὰ ἐξαναγκάσωσιν τὴν 'Ελλάδα νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος, ἀλλ' ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ νὰ παράσχωσιν εἰς τὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ στρατεύματά των τὴν ἀπαραίτητον ἀσφάλειαν. Πρὸς τοῦτο ζητοῦσι τὴν διακοπὴν τῆς συγκεντρώσεως τῶν 'Ελληνικῶν στρατευμάτων περὶ τὰ Συμμαχικὰ τοιαῦτα».

Σκουλούδης. 'Ως εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ δηλώσω πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Συνεννοήσεως, ἡ ἐξακολούθησις τῆς συγκεντρώσεως διεκόπη. 'Αλλ' ἐκ τῆς τελευταίας ἀνακοινώσεως τῆς 'Αγγλικῆς Κυβερνήσεως ἐξάγεται ἡ δυσπιστία ἡ κρατοῦσα ὡς πρὸς τὴν στάσιν τοῦ στρατοῦ ἡμῶν καὶ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως.

Αἱ ὑπόνοιαι αὗται εἶναι τόσον ἄδικοι ὅσον καὶ προβληματικαί, διότι εἶναι παντελῶς ἀβάσιμοι. 'Αλλ' ἀπέναντι τῆς καθαρῶς ἐχθρικῆς στάσεως πρὸς αὐτὴν τῶν Συμμάχων, ἡ 'Ελλὰς θὰ ἔβλεπεν ἑαυτὴν ἠναγ-

κασμένην, πάντως διαμαρτυρομένη, ἢ νὰ διατάξῃ τὴν τελειωτικὴν ἀποχώρησιν τῶν στρατευμάτων της ἢ νὰ ἐξετάσῃ ἂν θὰ ἦτο σύμφωνον πρὸς τὰ συμφέροντα αὐτῆς νὰ προβῇ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀποστράτευσιν ἀφήνουσα εἰς τὰς Συμμάχους Δυνάμεις πᾶσαν τὴν εὐθύνην τῶν γεγονότων, ἅτινα ἠδύναντο νὰ ἐπακολουθήσωσι.

Κίτσενερ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς μερικὴν ἀποστράτευσιν, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνήκει νὰ λάβῃ οἵαν τῇ συμφέρει ἀπόφασιν, δὲν φρονῶ ὅμως ὅτι τὴν συμφέρει ἡ γενικὴ τοιαύτη.

Μετὰ τὴν σημερινὴν ἀκρόασιν παρὰ τῷ Βασιλεῖ, οὐδεμίαν ἔχω ἀνησυχίαν, ὡμιλήσαμεν ὡς στρατιώτης πρὸς στρατιώτην, καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐθορμήτως, ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς του, μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι οὐδέποτε διῆλθε τοῦ νοῦ του ἡ ἰδέα τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Συμμαχικοῦ στρατοῦ, τοιαύτη δὲ εἶναι καὶ ἡ ἰδική μου ἀντίληψις.

Σκουλούδης. Ὁ Ἀγγλικὸς Τύπος δυστυχῶς δὲν παύει ὑβρίζων τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κυβέρνησίν της καὶ ὑποδαυλίζων παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τῆς Δύσεως τὴν ἰδέαν ὅτι τρέφομεν δολοφονικὰς κατὰ τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων προθέσεις ἐπιθέσεως.

Ἡμεῖς διαψεύδομεν καὶ παρέχομεν πᾶσαν δυνατὴν διαβεβαίωσιν περὶ τοῦ ἐναντίου. Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ἐπίσημοι Ἀγγλικαὶ Ἀρχαὶ μᾶς λέγουσιν κατὰ πρόσωπον ὅτι δὲν μᾶς πιστεύουσι. Χθὲς ὁ Σὲρ Φράνσις Ἔλλιοτ εἰς ἀνακοίνωσιν ἣν μοὶ ἀπηύθυνε λέγει «οἱ λόγοι δὲν ἀρκοῦσι πλέον.

Καὶ ὅταν βλέποντες ὅτι αἱ διαβεβαιώσεις μας λαμβάνουσι τὴν αὐτὴν τύχην, ἐρωτῶμεν τὴν Συνεννόησιν: Μὰ τί ζητεῖτε ἐπὶ τέλους παρ' ἡμῶν; Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς δὲν δίδουσιν οὐδεμίαν ἀπάντησιν.

Κίτσενερ. Δὲν πρέπει νὰ θίγεσθε ἐκ τῶν γραφομένων τοῦ Ἀγγλικοῦ Τύπου ἢ καὶ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν ὅταν παραπονοῦνται κατὰ τῆς Ἑλλάδος, διότι δὲν εἶναι κυρίως κατ' αὐτῆς ἢ κατὰ τῆς Κυβερνήσεώς της, ἀλλὰ κατὰ τῶν δυσκολιῶν αἵτινες, ἕνεκα τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, παρουσιάζονται εἰς τὸν Συμμαχικὸν στρατὸν ἐν Ἀγγλίᾳ, δὲν ἔχομεν παράπονα κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Σκουλούδης. Οἱ λόγοι σας, ἐξοχώτατε, εἶναι περιφανὴς δι' ἡμᾶς ἱκανοποίησις, διότι εἶναι ἐπίσημος ἀναγνώρισις, τέλος πάντων ἀναγνώρισις φέρουσα τὸ κῦρος τοιαύτης Προσωπικότητος, «ὅτι τῶν παρουσιαζομένων δυσκολιῶν ὑπαίτιος δὲν εἶναι ἡ Ἑλλάς».

Κίτσενερ. Δὲν κρύπτω ὅτι μεγάλη ἐξεδηλώθη στενοχωρία ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ τῇ μὴ συμμετοχῇ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς Σερβίας ἐκστρατείαν μας, ἐνομίζαμεν πάντες ὅτι, ἀφοῦ μᾶς ἐκαλέσατε νὰ στείλωμεν τὰ στρατεύματά μας πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν εἰς Θεσσαλονίκην, ἔμελλεν ἡ Ἑλλὰς νὰ συνεπικουρήσῃ διὰ τῶν ἰδικῶν της.

Ἐγὼ εἴμην ἐν ἀρχῇ κατὰ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ τὴν ἀναλάβωμεν μόνοι μετὰ τῶν Γάλλων, ἀλλ' ὅτε μοὶ ἀ-

νεγνώσθη ἐν Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ ἡ πρόσκλησις τῶν στρατευμάτων μας εἰς Θεσσαλονίκην ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ πρόθεσις αὐτῆς νὰ μετάσχῃ τοῦ ἀγῶνος, κατόπιν δὲ τούτων ἔσπευδε ἡ Γαλλία ἵνα βοηθήσῃ τὴν Σερβίαν, καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ ἀφήσωμεν ἐν Θεσσαλονίκῃ τοὺς Γάλλους μόνους, συνήνεσα καὶ ἐγώ, θεωρῶν ὅτι πάντα ταῦτα γίνονται μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ἑλλάδος. Διότι ἐν Ἀγγλίᾳ δὲν ἤθελον νὰ ἀκούσωσι περὶ οὐδενὸς εἴδους διαμαρτυρίας ἔστω, καὶ τυπικῆς.

Σκουλούδης. Τῆς προσκλήσεως ταύτης ὄχι μόνον οὐδὲν ἀνεῦρον ἴχνος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὄχι δὲ μόνον ὁ Βασιλεὺς οὐδέποτε ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν του εἰς τοιοῦτον διάβημα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Βενιζέλος ἐπισήμως ἐνώπιον τοῦ Κοινοβουλίου ἐδήλωσεν ὅτι: «Δὲν ἐκάλεσε τοὺς Συμμάχους εἰς Θεσσαλονίκην».

Κίτσενερ. Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατὸν αἱ Κυβερνήσεις δύο μεγάλων Κρατῶν νὰ προβῶσιν εἰς τοιαύτην ἐπιχείρησιν χωρὶς νὰ εἶναι βέβαιαι ὅτι ἐκλήθησαν εἰς ταύτην καὶ ἠδύνατο νὰ ἀμφιβάλλωσιν ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἦτο ἄνευ κύρους; Ἐὰν π.χ. ὁ Ἄσκουιθ εἴπῃ τι, δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι ἐκεῖνος εἶπε;

Σκουλούδης. Βεβαίως ὄχι. Διότι ὅταν ὁ Ἄσκουιθ εἴπῃ τι, γνωρίζομεν πάντες ὅτι τὸ εἶπεν ἀφοῦ ἔλαβον γνῶσιν οἱ Συνταγματικοὶ παράγοντες ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ συνεπῶς ὁλόκληρον τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος θὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς λόγους τοῦ Ἀρχηγοῦ του.

Ἀλλ' ὁ Βενιζέλος, ἐάν, ὡς λέγετε,καὶ ὡς πιστεύω,σᾶς ἐκάλεσεν οὐδενὸς εἰς τοῦτο Συνταγματικοῦ Παράγοντος ἐν τῇ Χώρᾳ εἶχε τὴν συγκατάθεσιν, οὔτε τοῦ Στέμματος, οὔτε τῆς Βουλῆς, οὔτε καὶ τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, καὶ τούτου ἕνεκα, θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ ἐπαναλάβω ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι ἡ Ἑλλὰς σᾶς ἐκάλεσε.

Ληξάσης τῆς συνομιλίας, ὁ Στρατάρχης Κίτσενερ ἀποχαιρετῶν τὸν Σκουλούδην εἶπεν αὐτῷ: «Ὁ πόλεμος θὰ διαρκέσῃ τοὐλάχιστον ἓν ἔτι ἔτος, πιθανῶς δὲ καὶ πλέον. Αἱ σημεριναὶ δυσχέρειαι ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἐξομαλυνθῶσιν, ἀλλ' ἐφόσον διαρκεῖ οὗτος πρέπει νὰ περιμένητε ὅτι θὰ παρουσιάζωνται νέαι».

Ἐκεῖθεν ὁ Στρατάρχης Κίτσενερ μετέβη εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον,ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου Ὑποστρατήγου Δούσμανη καὶ τοῦ Ὑπαρχηγοῦ Συνταγμ. Μεταξᾶ Ι. Ἐκ τῆς γενομένης μεταξύ των συνομιλίας, τῷ ἐπροξένησε μεγίστην ἐντύπωσιν ἡ σύστασις αὐτῶν, ὅπως συγκεντρωθῇ ὁ Συμμαχικὸς στρατὸς κατὰ τῶν Κεντρικῶν κατὰ τὸν αὐτὸν

ἀκριβῶς τρόπον καθ' ὃν καὶ αὐτὸς διὰ τηλεγραφήματός του συνίστα εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν,εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀλεξανδρέττας, μεταχειρισθεὶς σχεδὸν ἐπὶ λέξει τὰ αὐτὰ ἐπιχειρήματα οἷα καὶ αὐτοί, δηλώσαντες κατηγορηματικῶς καὶ πεποιθήτως ὅτι δὲν ἔβλεπον ἄλλον τρόπον παρεμποδίσεως τῆς πραγματοποιήσεως τῶν Γερμανικῶν σχεδίων, καὶ ἀποφανθέντες ὅτι ὁ πόλεμος θὰ ἐτερματίζετο ἐν Αἰγύπτῳ. Τελικῶς δὲ ὑπεσχέθησαν νὰ ἀνακοινώσωσιν αὐτῷ πᾶσαν πρὸς τὸ ζήτημα σχετικὴν πληροφορίαν, ἣν θὰ συνέλεγον.

Τὴν ἑπομένην ὁ Στρατηγὸς Κίτσενερ ἀνεχώρησεν εἰς Μοῦδρον, ὅπου συναντήσας τὸν Πλοίαρχον Καρντέϊλ εἶπεν αὐτῷ. «Ὅ,τι μοὶ εἶπες ἦτον ὀρθόν. Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔχει δίκαιον. Τοῦ ὡμίλησα ὡς στρατιώτης πρὸς στρατιώτην, ὅταν τὸν θελήσωμεν θὰ ταχθῇ παρὰ τὸ πλευρόν μας. Τῷ ἐδήλωσα ὅτι θὰ ἐπανέλθω πάλιν κατὰ τὸ 1916, ἵνα τὸν ἐπανίδω».

Ἐκ Μούδρου ἀνεχώρησε μετ' ὀλίγον εἰς Λονδῖνον ὁπόθεν τῇ 5 Ἰουνίου 1916 ἀναχωρήσας διὰ Πετρούπολιν κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Τσάρου Νικολάου καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς συζήτησιν στρατιωτικῶν καὶ οἰκονομικῶν τινων ζητημάτων, τορπιλλισθέντος δὲ παρὰ τὰς νησίδας Ὄρκεν Β. τῆς Σκωτίας ὑπὸ Γερμανικοῦ ὑποβρυχίου τοῦ ἐφ' οὗ ἐπέβαινε καταδρομικοῦ Χαμπσάϊρ ἐπνίγει.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συνομιλιῶν τοῦ Στρατάρχου Κίτσενερ ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας Μπριὰν ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτήν του Γκιγιεμὲν ὅτι: «Ἔπρεπε νὰ ἐπιμένῃ ζητῶν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐγγυήσεις ἀλλὰ νὰ μὴν ἐπεξηγῇ τὶ ἐννοεῖ διὰ τοῦ ὅρου ἐγγύησις».

Ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ κάτωθι:

«Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Πετρούπολιν. Ἀθῆναι 18 Ν)βρίου 1915.

Ἐμπιστευτικόν.

Δὲν πρέπει νὰ δίδωμεν πίστιν εἰς τὰς ἐγγράφους ἐγγυήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Μόνον ἡ ἐμφάνισις εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὕδατα τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου θὰ μᾶς προσφέρῃ τὴν ἐπιθυμητὴν ἐγγύησιν. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ γνώμη ὑψηλῆς Ἑλληνικῆς Προσωπικότητος, ἥτις μὲ παρεκάλεσε νὰ μὴ ἀποκαλύψω πρὸς Ὑμᾶς τὸ ὄνομά του,κατὰ τὴν διαβίβασιν τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης.

Δεμίδωφ»

Ἡ ὑψηλὴ Ἑλληνικὴ προσωπικότης ἣν ὑπηνίσσετο ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἦτο ὁ πρώην Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀρχηγὸς τοῦ Κόμματος τῶν Φιλελευθέρων Ε. Βενιζέλος. Πᾶν σχόλιον περιττόν.

Κατάληψις Μήλου. Διακοίνωσις τῶν Συμμάχων

Ἐνῷ ταῦτα ἐτελοῦντο καὶ ὑπῆρχε βάσιμος ἐλπὶς νὰ καταλήξωσιν εἰς ὁριστικὴν φιλικὴν συμφωνίαν, ἰσχυρὰ Συμμαχικὴ ναυτικὴ Μοίρα κατέπλευσεν εἰς Μῆλον ὑπὸ τὸν Γάλλον Ναύαρχον Λεμπρί, καταληφθέντος καὶ τοῦ τηλεγραφείου. Ἐν Μάλτᾳ δὲ κατεκρατήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν τέσσαρα φορτηγὰ ἀτμόπλοια μετὰ φορτίου σίτου προοριζομένου διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῇ δικαιολογίᾳ ὅτι: «οἱ Σύμμαχοι θὰ ἐκανόνιζον ἐφεξῆς τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν οὐδετέρων Κρατῶν κατὰ τὰς ἀπολύτους καὶ ἐπειγούσας ἀνάγκας τοῦ δικαίου, καὶ τῆς ἰσότητος χάριν».

Τὴν 20 δὲ Νοεμβρίου 1915 οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων ἀπηύθυναν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὴν κάτωθι διακοίνωσιν, δι' ἧς ἔκριναν ἐπάναγκες νὰ δηλώσωσι ὅτι:

α) Ἡ ἀμφίβολος καὶ ἀβεβαία κατάστασις ἐν ᾗ τὰ γεγονότα ἐνέβαλον τὴν Ἑλλάδα νὰ περατωθῇ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐπὶ βάσεως ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καὶ διαρκοῦς τῶν σχέσεων αὐτῶν.

β) Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, δοῦσα αὐτοῖς ἐπισήμως τὴν κατηγορηματικὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα θὰ ἀπεπειρῶντο νὰ ἀφοπλίσωσιν ἢ νὰ περιορίσωσι τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα, ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ πολιτικὴ τῆς εὐμενοῦς οὐδετερότητος, τὴν συνέχισιν τῆς ὁποίας διεβεβαίωσεν πρὸς αὐτοὺς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, θὰ ἐτηρεῖτο μεθ' ὅλων τῶν συνεπειῶν της:

γ) Δὲν ἔχουσιν οὔτε τὴν ἐπιθυμίαν οὔτε τὴν πρόθεσιν νὰ ἐκβιάσωσι τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν σύγκρουσιν πρὸς τὴν ὁποίαν ἐδήλωσεν κατηγορηματικῶς ὅτι ἠννόει νὰ παραμείνῃ ξένη. Ἀλλ' ἦτο δι' αὐτὰς ζωτικὴ ἀνάγκη νὰ μὴν ἀφήσωσιν οὔτε νὰ παρεμποδισθῇ κατ' οὐδένα τρόπον ἡ ἐλευθερία τῶν κινήσεων κατὰ ξηράν τε καὶ κατὰ θάλλασαν, οὔτε νὰ διακυβευθῇ ἡ ἀσφάλεια τῶν στρατευμάτων καθ' ἅπαν τὸ πεδίον τῶν κινήσεών των. Ἦσαν ἄρα ἠναγκασμένοι νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ὅτι θὰ ἐπετύγχανον ἁπάσας τὰς διευκολύνσεις ὧν θὰ ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην, ὡρισμένως ἐν τῷ λιμένι τῆς Θεσσαλονίκης, ἐν τοῖς σιδηροδρόμοις καὶ ταῖς ὁδοῖς.

δ) Ὑπεχρεοῦντο δὲ νὰ ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἅπαντα τὰ τμήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἅτινα θὰ ὑπεχρεοῦντο νὰ καταλάβωσι, καὶ νὰ πληρώσωσι πᾶσαν νόμιμον ἀποζημίωσιν διὰ πᾶσαν προξενηθεῖσαν ζημίαν.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν αἰτημάτων τούτων, ὁ ἐν Μήλῳ συγκεντρωθεὶς Συμμαχικὸς Στόλος ἔλαβε τὰς ἑξῆς μυστικὰς ὁδηγίας παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως: «Αἱ προβλεπόμεναι ἐνδεχόμεναι ἐπιχειρήσεις κατὰ σειρὰν ἐκτελέσεως ἔσονται αἱ ἑξῆς: α) Καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου. β) Βομβαρδισμὸς τῆς Σαλαμῖνος καὶ τοῦ Πειραιῶς. γ) Ἀπειλὴ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, καθισταμένων σεβαστῶν τῶν Ἀρχαιοτήτων».

Ὁ Κοσσὲν ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐκ Θεσσαλονίκης, ἐπεσκέφθη τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ ηὐχαρίστησεν αὐτὸν διὰ τὰς παρασχεθείσας αὐτῷ εὐκολίας κατὰ τὸ εἰς Θεσσαλονίκην ταξείδιόν του. Πληροφορηθεὶς δὲ παρ' αὐτοῦ τὴν διακοίνωσιν τῆς Συνεννοήσεως καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Μήλου καὶ τοῦ τηλεγραφείου της, κατεπλάγη τὰ μέγιστα καὶ ἀπεδοκίμασεν ἐντόνως τὰ μέτρα ταῦτα, προσθέσας ρητῶς ὅτι: «Μὴ ὑπαρχούσης πλέον Σερβικῆς ἀντιστάσεως, θεωρεῖ περιττὴν τὴν παραμονὴν τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, χρήσιμον δὲ τὴν συμφωνίαν μετὰ τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀποχώρησίν των, ἣν καὶ θὰ συνίστα θερμῶς ἐν Παρισίοις ἐπανακάμπτων».

Ὁ Πρωθυπουργός, λαβὼν γνῶσιν τῆς ἀνωτέρω διακοινώσεως τῶν Συμμάχων, ἀνῆλθεν ἀμέσως εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ μετὰ μακρὰν συζήτησιν μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τῆς καταστάσεως, ἀνεγνωρίσθη ὅτι: «Ἡ Ἑλλὰς ἔδει νὰ ἀποδεχθῇ τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων συνεπειῶν». Μετὰ ὁμόφωνον δὲ γνώμην καὶ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεστάλη τὴν 24 Ν)βρίου διακοίνωσις, δι' ἧς «ἐδηλοῦτο ἡ ἀποδοχὴ τῶν ὅρων τῆς Συμμαχικῆς διακοινώσεως».

Ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει δὲ τοῦ Κοσσέν, παρετέθη πρὸς τιμήν του τὴν 25 Ν]βρίου ἐν τοῖς Ἀνακτόροις γεῦμα, ὅπερ ἐπηκολούθησεν ὑποδοχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ Λέσχῃ ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων μαθητῶν τῶν Γαλλικῶν Σχολῶν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Νέγρη, καὶ ἑτέρα ἐπίσημος ὑπὸ τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς, ὡς ἐπιτίμου τῶν Ἀθηνῶν πολίτου.

Τὴν ἑπομένην κατῆλθεν εἰς Πειραιᾶ ὁ Δήμαρχος μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, συνοδεύσαντος αὐτὸν ἐπὶ τοῦ καταδρομικοῦ Ἕλλη τεθέντος εἰς τὴν διάθεσίν του ὅπως μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς Βρηνδήσιον, παραπλεουσῶν ὑπερεκατὸν λέμβων διὰ Γαλλικῶν Σημαιῶν ἐστολισμένων, ὑπὸ τῶν κρότον τῶν Πυρο-

βόλων τοῦ καταδρομικοῦ καὶ τοῦ ἐπακτίου Πυροβολείου, καὶ τὸν συριγμὸν τῶν σειρήνων τῶν ἐλλιμενισμένων ἀτμοπλοίων, ἐνῷ μυριόστομοι ὑπὲρ τῆς Γαλλίας καὶ αὐτοῦ ἐπευφημίαι καὶ εὐασμὸς ἐπλήρουν τὸν ἀέρα μέχρι τῆς ἐκ τοῦ λιμένος ἐξόδου τοῦ πολεμικοῦ.

Ὁ Ἄγγλος στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Συνταγματάρχης Κούνιγκαμ, παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Βασιλέα τὴν 27 Ν]βρίου κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀπελθόντος Στρατηγοῦ Κίτσενερ, ἠρώτησεν Αὐτὸν ἂν ἠδύναντο οἱ Σύμμαχοι νὰ ὑπολογίζωσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἵνα κρατήσῃ τὸ μέτωπον καὶ καλύψῃ τὴν ὑποχώρησιν καὶ ἐπιβίβασιν ἀποχωρούντων τῶν στρατευμάτων των ἐκ Θεσσαλονίκης. Ὁ Βασιλεὺς προθύμως συμφωνήσας ὑπέβαλε ἐπισήμως τὴν σχετικὴν πρότασιν ἐγγυώμενος εἰς τοὺς Συμμάχους, ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, χαρακτηρίσασα ταύτην ὡς ταπεινωτικήν.

Ἄξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει τὸ γεγονὸς καθ' ὃ ἅπασαι αἱ Προσωπικότητες,Πολιτικαί τε καὶ Στρατιωτικαί,τῶν Συμμάχων, ὡς ὁΣτρατάρχης Λόρδος Κίτσενερ,ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς Κοσσέν, ὁ Γάλλος Στρατηγὸς Καστελνώ,ἐρχόμενοι εἰς Ἀθήνας καὶ μελετῶντες καὶ ἀντιλαμβανόμενοι ἐπιτοπίως καὶ προσωπικῶς τῶν πραγμάτων, εὑρίσκοντο εἰς βασικὴν ἀντίθεσιν μετὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, ὑπέσχοντο δὲ κατηγορηματικῶς καὶ ὁριστικῶς τὴν ἄρσιν καὶ τὸν τερματισμὸν τῶν παρεξηγήσεων. Ἀπήρχοντο ὅμως ὁ μὲν μετὰ τὸν δὲ εἰς τὰ ἴδια, ὄχι μόνον χωρὶς νὰ ἀρθῶσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον πολλαπλασιζομένων τῶν παρεξηγήσεων.

Τοῦ περιέργου τούτου γεγονότος τὴν ἐξήγησιν δίδουν αἱ κατωτέρω ἐπίσημοι ἀνακοινώσεις.

Ὁ Ἄγγλος Στρατάρχης Οὐΐλσων εἰς τὸ μυστικὸν ἡμερολόγιόν του γράφει:

1 Νοεμβρίου 1915. Ὁ Στρατάρχης Ζόφφρ μὲ ἐκάλεσεν ἐπειγόντως εἰς τὸ Στρατηγεῖόν του, ὅπου μετέβην ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν πρόσκλησίν του.

Μόλις συνηντήθημεν, μὲ ἠρώτησε ποία ἦτο ἡ γνώμη μου περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Συμμαχικῶν στρατευμάτων.

Εἶχον ἐπὶ μακρὸν μελετήσει τὸ ζήτημα καὶ μόνος μου καὶ μετὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων Στρατάρχου Φρὲντς καὶ πρὸ παντὸς μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ Φός. Διὰ τοῦτο χωρὶς ἀμφιβολίαν καὶ χωρὶς δισταγμοὺς τῷ ἀπήντησα: «Νὰ φύγωμεν μίαν ὥραν ταχύτερον ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν».

«Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ἰδική μου γνώμη, εἶπεν ὁ Ζόφφρ. Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησίς μου κάμνει πολιτικὴν μὲ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Ἀνάγκη ἄρα νὰ λάβωμεν τοιαῦτα μέτρα ἐναντίον τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ὥστε νὰ τὸν ἐξαναγκάσωμεν νὰ ὑποκύψῃ».

Ὁ δὲ ἐν Παρισίοις Ρῶσσος Πρεσβευτὴς Ἰσβόλσκυ ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του.

Τὴν 20 Νοεμβρίου 1915. Ἐν περιπτώσει καταστροφῆς ἢ μάλιστα καὶ ἑκουσίας ἀποχωρήσεως τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐκ Θεσσαλονίκης, θεωρεῖται ἀναπόφευκτος ἡ Ὑπουργικὴ κρίσις. Εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι: «Παρόμοιον γεγονὸς θὰ ἐκλόνιζε καὶ αὐτὸν τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας, καὶ θὰ εἶχε βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κοινῆς Γαλλικῆς γνώμης».

Τὴν 2 Δ)βρίου 1915 ἐτηλεγράφει : Ὁ Μπριὰν ἐπίεζε τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ὅπως συγκατατεθῇ εἰς πιεστικὰ μέτρα κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν γνώμην του, ὁ Λόρδος Κίτσενερ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον τὸ σχέδιον ἐκκενώσεως τῆς Θεσσαλονίκης. Ὤφειλον πλέον νὰ δείξωσι τὴν πυγμήν των εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Λόρδος Γκρέϋ οὐδόλως συνεφώνει μὲ τὴν ἄποψιν ταύτην.

Τὴν 3 Δ)βρίου 1915 ἐτηλεγράφει : Ὁ Λόρδος Κίτσενερ ἠπείλησε παραίτησιν ἂν δὲν ἐξεκενοῦτο ἡ Θεσσαλονίκη, ἥτις θὰ παρέσυρε εἰς πτῶσιν τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν. Ἀλλ' ὁ Μπριὰν παρὰ ταῦτα ἦτο ἀποφασισμένος νὰ συνεχίσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν ἐκστρατείαν. Ὁ Μπριὰν τῷ ἐδήλωσεν ὅτι: Ἂν ὁ Λόρδος Κίτσενερ ἐπέμενεν, ἡ Θεσσαλονίκη θὰ ἐξεκενοῦτο κατ' ἀνάγκην, ἀλλὰ τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα θὰ ἀπήρχοντο εἰς τὰς Ἑλληνικὰς νήσους ἕτοιμα εἰς πρώτην εὐκαιρίαν νὰ ἐξορμήσωσιν εἰς τὰ Βαλκάνια.

Ἄρα, ἵνα ἀποφύγῃ ὁ Μπριάν, ὁ κύριος ἐργάτης τῆς Μακεδονικῆς ἐκστρατείας, δυσχερείας ἐσωτερικάς, ἔπρεπε νὰ θυσιασθῇ ἡ Ἑλλάς. Μυσαρώτατον ἔγκλημα, ἀνάξιον Πρωθυπουργοῦ πεπολιτισμένου Κράτους, ὅπερ ἐβοήθει καὶ ὑπεστήριζεν ὁ Βενιζέλος πάσῃ δυνάμει καὶ παντὶ μέσῳ.

Διακοίνωσις τῶν Συμμάχων

Τὴν ἐπομένην τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀπαντήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν τελευταίαν διακοίνωσιν τῶν Συμμάχων, οἱ Πρεσβευταὶ αὐτῶν, μεταβάντες ἐν σώματι παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ, ἐπέδωκαν αὐτῷ διακοίνωσιν, δι' ἧς ἠξιοῦντο:

α) Ἀποχώρησις τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἔκ τε τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς.

β) Πλήρης καὶ ἐλευθέρα διάθεσις τῶν σιδηροδρόμων καὶ τῶν ὁδῶν μέχρι τῶν συνόρων, ἰδίᾳ πρὸς τὸ Κριβολὰκ καὶ τὸ Μοναστήριον, οὕτως ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ λάβωμεν πάντα τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἡμετέραν ἄμυναν μέτρα, τόσῳ ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅσῳ καὶ εἰς τὰ πλησιόχωρα αὐτῆς, τῆς ἐγκαταστάσεως ἀμυντικῆς ὀργανώσεως πέριξ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πρὸ τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου οὔσης κατ' ἐξοχὴν ἀναγκαίας πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν στρατευμάτων τῆς ἐκστρατείας τῆς Ἀνατολῆς.

γ) Ἐλευθέρα δρᾶσις ἐν θαλάσσῃ, ἤτοι δικαίωμα πρὸς νηοψίαν πλοίων τε καὶ λέμβων ἐντὸς τῶν χωρικῶν ὑδάτων, δικαίωμα πρὸς ἀναζήτησιν καὶ καταστροφὴν τῶν ἐχθρικῶν ὑποβρυχίων καὶ τῶν βάσεων ἀνεφοδιασμοῦ αὐτῶν ἐντὸς τῶν χωρικῶν ὑδάτων.

Ἀπελθόντων τῶν Πρεσβευτῶν, ὁ Πρωθυπουργὸς μετέβη ἐν τάχει εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ συνεζήτησε ἐξονυχιστικῶς τὴν διακοίνωσιν μετὰ τοῦ Βασιλέως, ἐλήφθη δὲ ἡ ἀπόφασις νὰ δοθῇ, ἐγκριθεῖσα ὁμοφώνως καὶ παρὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἡ ἑξῆς ἀπάντησις:

«Λαμβάνουσα σημείωσιν τῶν φιλικῶν δηλώσεων διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως συνώδευσαν τὰ ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν Κυβερνήσεων πρὸς τὴν Ἑλλάδα παρουσιασθέντα αἰτήματα, ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ἐπιθυμοῦσα ἐξ ἴσου νὰ παράσχῃ νέαν ἀπόδειξιν τῶν φιλικῶν αὐτῆς διαθέσεων καὶ ὑποχρεωμένη νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει τὴν δυσχερῆ θέσιν ἐν ᾗ διατελοῦσιν ἐν Μακεδονίᾳ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν εἰς ἄκρον ἐπείγουσαν ἀνάγκην νὰ ἐπιτευχθῇ πρακτικός τις κανονισμός, προτείνει ὅπως ἀνατεθῇ ἑκατέρωθεν εἰς τὰς σχετικὰς στρατιωτικὰς Ἀρχὰς ἡ φροντὶς νὰ καθορίσωμεν, ἐντὸς τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλουν ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ διατήρησις τῆς οὐδετερότητος αὐτῆς, ὡς καὶ αἱ οὐσιώδεις ἀνάγκαι τῶν ἐπιστρατευμένων αὐτῆς δυνάμεων, τὸν τρόπον τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ὑπὸ τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως διατυπωθέντων αἰτημάτων.

Σκουλούδης»

Τὴν ἑπομένην, μεταβάντες οἱ Πρεσβευταὶ τῆς Συνεννοήσεως παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ, μετὰ μακρὰν καὶ κοπιωδεστάτην συζήτησιν, κατέληξαν εἰς τὴν ἑξῆς συμφωνίαν:

α) Ἡ Θεσσαλονίκη δὲν θὰ ἐκκενωθῇ, ἀλλὰ θὰ παραμείνῃ ἐν αὐτῇ ἡ ὑπάρχουσα Ἑλληνικὴ Μεραρχία.

β) Τὸ προσωπικὸν τῶν σιδηροδρόμων θὰ παραμείνῃ Ἑλληνικόν, ἀλλὰ θὰ ηὐξάνετο εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ μέγιστον τῆς ἀποδόσεως.

γ) Κατὰ πάσης ἐργασίας πρὸς ὀχύρωσιν ἢ κατάληψιν ὀχυρᾶς θέσεως δὲν θὰ προταχθῇ ἔνοπλος ἀντίστασις, ἀλλὰ θὰ ἐπιδοθῇ ἔντονος διαμαρτυρία.

δ) Ἐν ᾗ περιπτώσει τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα διὰ τῶν κινήσεών των θὰ μετέφερον τὴν σύγκρουσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα θὰ παρεμέριζον ἵνα οἱ ἀντίπαλοι λύσωσι τὰς διαφορὰς αὐτῶν.

Συγχρόνως ἀπεστάλησαν εἰς Θεσσαλονίκην οἱ Ἐπιτελεῖς Ἀντισυνταγ. Πάλλης Κ. καὶ Ἴλαρχος Στάϊκος Σ., οἵτινες ἐν συνεννοήσει καὶ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἀρχιστρατήγου Σαράϊγ καθώρισαν τὴν ἐδαφικὴν λωρίδα ἐπαρκοῦς πλάτους, ἄγουσαν ἀπὸ τῶν συνόρων πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας, ἐν ᾗ οἱ ἐμπόλεμοι ἠδύναντο νὰ ἐλίσσωνται ἐλευθέρως κατ' ἀλλήλων ἐπιχειροῦντες, τοῦ Ε' Σώματος μετατοπισθέντος ἀνατολικώτερον, ἵνα ἀφεθῇ ἐλεύθερος ὁ μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ συνόρων χῶρος.

Ἐὰν δέ τις τῶν ἐμπολέμων περεβίαζεν ὁπωσδήποτε καὶ δι' οἱονδήποτε λόγον ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν λωρίδα τῶν ἐλευθέρων ἐπιχειρήσεων, ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐδικαιοῦτο ἄνευ ἄλλης διαιτησίας νὰ παρέμβῃ κατὰ τοῦ παραβιαστοῦ τοῦ ἀθετήσαντος τὰ ἐπισήμως συμπεφωνημένα.

Ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας ἐκ Καβάλλας τὴν 27 Ὀ)βρίου 1915 δι' ὑπηρεσίαν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἀποστολὴν φρουριακῶν πυροβόλων πρὸς ἐξόπλισιν τῶν ὀχυρῶν ἐπισχέσεως τοῦ φρουρίου Καβάλλας, τὴν ἐπομένην ἀνῆλθον εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Κατὰ τὴν γενομένην συνομιλίαν ὁ Βασιλεὺς μοὶ ἐπέδειξεν ἔγγραφον τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως δι' οὗ ἐδήλου ὅτι :

α) Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἀναγνωρίζει τὴν ἰσχὺν τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς συλλογικῆς διακοινώσεως τῆς 31 Ἰανουαρίου 1914 τῆς σχετικῆς μὲ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Συνεπῶς καὶ διὰ τὸ μέλλον δηλοῖ ὅτι θὰ ἐξακολουθῇ νὰ θεωρῇ τὰς νήσους ταύτας ὡς Ἑλληνικάς.

β) Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ὑπόσχεται νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν διὰ πάντων τῶν

εἰς τὴν διάθεσίν της μέσων, καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ἐγγύησιν ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος.

γ) Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ὑπόσχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα οἰκονομικὴν ὑποστήριξιν, τοῦ ποσοῦ ὁρισθησομένου κατόπιν αἰτήσεως τῆς Ἑλλάδος.

δ) Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἐγγυᾶται τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τῆς Ἑλλάδος.

ε) Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ὑπόσχεται ἐπέκτασιν ἐδαφικὴν τῆς Ἑλλάδος ἐν Μακεδονίᾳ, Μοναστηρίῳ, Δοϊράνῃ, Γευγελῇ.

στ) Ἐπίσης ἀπεριόριστον τοιαύτην ἐν Ἀλβανίᾳ.

ζ) Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἀναλαμβάνει ὅπως μεσολαβήσῃ, ἵνα ἡ Τουρκία ἀναγνωρίσῃ τὴν παραχώρησιν τῆς Δωδεκανήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

η) Ταῦτα πάντα ἔχουσιν ἰσχύν, ἐφόσον ἡ Ἑλλὰς τηρήσῃ οὐδετερότητα, χωρὶς νὰ ζητῆται νὰ ἀναλάβῃ αὕτη καὶ ὑποχρέωσιν ἐπὶ τούτου.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος σώζει τοὺς Συμμάχους

Ἐπιστρέφων τὴν 3 Ν)βρίου εἰς Καβάλλαν, ἀνῆλθον εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἵνα ἀποχαιρετήσω τὸν Βασιλέα. Ἐν τῇ γενομένῃ δὲ συνομιλίᾳ περὶ τῆς καταστάσεως, τελικῶς, λόγου γενομένου περὶ τῆς τηρηθησομένης παρὰ τῆς Ἑλλάδος στάσεως ἐν ἐπιθέσει τῶν Κεντρικῶν κατὰ τῶν Συμμάχων καὶ ὑποχωρήσει αὐτῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, οὗτος μοὶ εἶπεν ἐπὶ λέξει τάδε:

«Ὁ ἰδιότυπος Στρατηγὸς καὶ παθολογικῶς ἀλαζὼν Σαράϊγ, ἐὰν ἐπιχειρήσῃ κατὰ τῶν Γερμανοβουλγάρων, ὅπερ δὲν θεωρῶ καὶ ἀπίθανον, ἀσφαλέστατα, ταχέως καὶ οἰκτρῶς θὰ ἡττηθῇ καὶ καταδιωκόμενος προτροπάδην θὰ τραπῇ φεύγων εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου μετὰ τοῦ στρατοῦ του, δυοῖν θάτερον ἢ θὰ αἰχμαλωτισθῇ ἢ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν θὰ ριφθῇ.

»Εἰς ἡμᾶς ὅμως τοὺς Ἕλληνας Ἀξιωματικοὺς ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ὑπὸ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τιμῆς καὶ ὑπερηφανείας νὰ ἐπιτρέψωμεν εἰς τοὺς φυλετικοὺς καὶ ἀσπόνδους πολεμίους καὶ ἐχθρούς μας, τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Συμμάχους αὐτῶν νὰ καταδιώξωσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ ὑπὸ τὰς ὄψεις μας τοὺς συμπατριώτας τοῦ Φαβιέρου, τοῦ Μαιζῶνος, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Κάνιγγος, τοῦ Σανταρόζα καὶ τῆς λοιπῆς ὑπερλάμπρου Πλειάδος τῶν μεγάλων Φιλελλήνων καὶ τῆς Ἑλλάδος εὐεργετῶν.

»Διερχόμενος ἐκ Θεσσαλονίκης εἰπὲ ἐκ μέρους μου εἰς τὸν Ἀντιστράτηγον Μοσχόπουλον, ἐνδεχομένως, νὰ προτάξῃ τὰς Ἑλληνικὰς λόγχας κατὰ τῶν ἐπερχομένων Γερμανοβουλγάρων, νὰ εἰδοποιήσῃ δὲ καὶ ἐμὲ νὰ σπεύσω νὰ ἔλθω καὶ ὡς ἁπλοῦς εὐγνώμων Ἕλλην Στρατιώτης μετὰ τῶν λοιπῶν Συναδέλφων μου καὶ ἐγὼ ἐνθουσιώδης νὰ ἀγωνισθῶ».

Ἀφιχθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην, ἔσπευσα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Ἀντιστράτηγον Μοσχόπουλον, Διοικητὴν τοῦ Γ' Σώματος, πρὸς τὸν ὁποῖον διεβίβασα τὴν ἐντολὴν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Βασιλέως, πληρέστατα πρὸς ταύτην συμφωνήσαντα καὶ θερμότατα ἐπικροτήσαντα.

Τὴν ἑπομένην ἀνεχώρησα εἰς Καβάλλαν, ὅπου ἀφιχθεὶς ἐπεσκέφθην τὸν Ἀντιστράτ. Γεννάδην Σ., Διοικητὴν τοῦ Δ' Σώματος, καὶ ἀνεκοίνωσα αὐτῷ τὴν ἐντολὴν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Βασιλέως, αὐτὴν ἐγκαρδίως ἀσπασθέντα.Μετὰ ταῦτα, συνομιλήσας καὶ μετὰ τῶν Ἐπιτελῶν αὐτοῦ καὶ εἶτα μεταβὰς εἰς τὴν Λέσχην συνητήθην μετὰ τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου Κοῦφλερ μεθ' οὗ καὶ συνωμίλησα περὶ τῶν ἐκτυλισσομένων γεγονότων, ἀπροκαλύπτως καὶ ἀπεριστρόφως ἀνακοινώσας αὐτῷ τελικῶς τὴν ἐντολὴν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Βασιλέως, ἣν ἀκούσας μετ' ἐκδήλου στενοχωρίας καὶ ἀνησυχῶν μὲ ἠρώτησεν: «Ὥστε θὰ ἐξέλθητε τῆς οὐδετερότητος ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως;» Ἀπήντησα αὐτῷ ὅτι: «Ἡ Κυβέρνησις παραμένει πιστῶς εἰς τὴν οὐδετερότητα, ἡμεῖς ὅμως οἱ Ἕλληνες Ἀξιωματικοὶ μὲ τὸν ἔνδοξον Βασιλέα μας ἐπὶ κεφαλῆς μνήμονες καὶ εὐγνώμονες ἱερῶν ὑποχρεώσεων προτάσσοντες τὰς λόγχας μας καὶ τὰ στήθη μας, δὲν θὰ ἐπιτρέψωμεν εἰς τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Τούρκους, τοὺς φολετικοὺς καὶ ἀσπόνδους τοῦ Ἔθνους μας ἐχθροὺς καὶ πολεμίους καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν συμμαχοῦντας, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, νὰ καταδιώξωσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους τοὺς Συμμάχους, ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ὁποίου οἱ πρόγονοί των ἡρωϊκῶς, ἐνθουσιωδῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς ἠγωνίσθησαν». Μεθ' ὃ ἀπῆλθεν ἐν τάχει ὅπως τηλεγραφήσῃ, ὅπου ἔδει, τὰ παρ' ἐμοῦ σαφῶς καὶ ἐπισήμως λεχθέντα.

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀναγωγίας καὶ παρ' ὅλας τὰς ἐχθρότητας καὶ παρ' ὅλας τὰ παράφρονας ἐνεργείας τοῦ παραπαίοντος Στρατηγοῦ Σαράϊγ καὶ τῶν συνεργατῶν του ἀλλοδαπῶν τε καὶ ἡμεδαπῶν,διετηροῦντο εἰσέτι ἀρκούντως ζωηρὰ φιλοσυμμαχικὰ εἰλικρινῆ αἰσθήματα τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν καὶ Ὁπλιτῶν, οἵτινες μετὰ πραγματικῆς εὐχαριστήσεως καὶ ἐκδήλου χαρᾶς ἐπληροφορήθησαν τὴν ἐντολὴν καὶ ἀπόφασιν τοῦ λατρευτοῦ των Βασιλέως καὶ ἐνδόξου Ἀρ-

χηγοῦ των, καὶ ὡς ἐξηκρίβωσα καὶ διεπίστωσα προσωπικῶς, ἐν προκειμένῳ, εἰς ἀξιοσημείωτον καὶ ἐπικίνδυνον κατὰ τῶν Κεντρικῶν νευρικότητα διετέλουν.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης μετέβην πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ ὀχυροῦ Ἰοτζὲς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Νέστου, κειμένου, ὃν διαβάς, περιεδιάβαζον εἰς τὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὀξυλὰρ οὐδετέρου ἔδαφος, ὅπου μετ' ὀλίγον κατέφθασεν ἐπ' αὐτοκινήτου ὁ Διοικητὴς τοῦ Τομέως Βούλγαρος Στρατηγὸς συνοδευόμενος ὑπό τινος Ἀξιωματικοῦ τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου, μεθ' ὧν ἐξ ἀποστάσεως ἀντήλλαξα τὸν τυπικὸν στρατιωτικὸν χαιρετισμόν.

Ὁ Γερμανὸς Ἀξιωματικὸς ἠρώτησε γερμανιστὶ τὸν Βούλγαρον Στρατηγὸν ἐὰν ἐγνώριζε τὶς εἶμαι, ποῖον βαθμὸν φέρω καὶ ποίαν ὑπηρεσίαν ἐκτελῶ. Πρὶν δ' ἀπαντήσῃ ὁ ἐρωτώμενος Στρατηγός, ἔδωκα αὐτῷ τὰς αἰτουμένας πληροφορίας, προσθέσας συγχρόνως καὶ τὰ μέλλοντα γενέσθαι, ἐν περιπτώσει ὑπερβάσεως τῆς Ἑλληνικῆς μεθορίου ὑπὸ τῶν Κεντρικῶν, μεθ' ὃ ἐν σιωπῇ ἐπιβάντες τοῦ αὐτοκινήτου ἀπῆλθον ὁλοταχῶς. Βραδύτερον ἐπληροφορήθην ὅτι ὁ Γερμανὸς Ἀξιωματικὸς ἦτο εἷς τῶν Συνδέσμων τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου μετὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ.

Ἀρξαμένης τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Σέρβων, οὗτοι εὑρεθέντες πρὸ ὑπερτέρων Γερμανοβουλγαρικῶν δυνάμεων, μετὰ σθεναρὰν καὶ αἱματηρὰν ἀλλ' ἄκαρπον ἀντίστασιν, ὑπεχώρησαν ἀτάκτως. Δύο δὲ Γαλλικαὶ Μεραρχίαι ὑπὸ τοὺς Ἀντιστρατήγους Μπαγιοῦ καὶ Γκουρὼ καὶ μία ταξιαρχία Ἀγγλικὴ ἀποτελοῦσαι δύναμιν ὑπερτεσσαράκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν τὴν 1 Ν)βρίου προήλασαν κατὰ τῶν Βουλγάρων, τὸ μέν, ἵνα ἐξαναγκάσωσιν τούτους νὰ ἀποσύρωσιν ἐκ τοῦ Σερβικοῦ Μετώπου δυνάμεις, τὸ δέ, ὅπως παρεμποδίσωσιν πᾶσαν κυκλωτικὴν κίνησιν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῶν Βουλγάρων πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Σέρβων.

Τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα, διαβάντα τὰ στενὰ τοῦ Δεμὶρ - Καποῦ καὶ ἀχθέντα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ, συνῆψαν μετὰ τῶν Βουλγάρων μάχην φονικωτάτην, ἡττηθέντα δὲ ἐτράπησαν εἰς ὑποχώρησιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μεθόριον, μεταβληθεῖσαν μετ' ὀλίγον εἰς ἄτακτον φυγήν, ἐγκαταλείψαντα ἅπαν τὸ βαρὺ πυροβολικόν των καὶ πλῆθος ἄλλου ποικίλου ὑλικοῦ εἰς χεῖρας αὐτῶν.

Ὁ Ἀντιστράτηγος Μοσχόπουλος, πληροφορηθεὶς τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης καὶ προεικάζων τὰ συμβησόμενα, διέταξε, συμφώνως πρὸς τὴν Βασιλικὴν ἐντολήν, ἐσπευσμένως τὴν ἐνί-

σχυσιν τῆς προκαλύψεως, διὰ τῆς ἀποστολῆς ἑνὸς Συντάγματος Πεζικοῦ καὶ μιᾶς Μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, πρὸς ὑπευνθύμισιν τῶν Γερμανοβουλγάρων περὶ τῶν Ἑλληνικῶν προθέσεων, ἀπέστειλε δὲ συγχρόνως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὰ κάτωθι τηλεγραφήματα :

«Γενικὸν Ἐπιτελεῖον
Ἐπεῖγον. 8-11-915 Ἀθήνας

Κατόπιν μάχης Κριβολάκ, πιθανωτάτη ὑποχώρησις Συμμαχικῶν στρατευμάτων δὲν ἀποκλείεται. Παρακαλῶ καθορίσατε θέσιν μου ἀπέναντι Γερμανοβουλγάρων, προκειμένου νὰ παλαίσωσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Λαὸς καὶ Στρατὸς ἐν συγκινήσει.

Γ. Σ. Στρατοῦ
Ἀντιστράτηγος Μοσχόπουλος»

«Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν
Ἐπεῖγον 8-11 915. Ὥρα 1 μ. μ. Ἀθήνας

Κατόπιν ἐπανειλημμένων καὶ ἐπειγόντων τηλεγραφημάτων, μὴ τυχὼν εἰσέτι ἀπαντήσεως, λαβὼν ὑπευθύνως τὴν πρωτοβουλίαν διέταξα ἓν Σύνταγμα Πεζικοῦ μετὰ μιᾶς Μοίρας Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ νὰ ἀποσταλῇ πρὸς ἐνίσχυσιν προκαλύψεως καὶ συνάμα νὰ εἰδοποιηθῇ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γερμανοβουλγαρικοῦ στρατοῦ, νὰ σεβασθῇ τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Γ. Σ. Στρατοῦ
Ἀντιστράτηγος Μοσχόπουλος»

Λαβὼν γνῶσιν τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος, ὁ Βασιλεὺς διέταξε καὶ ἐστάλη τὸ κάτωθι τηλεγράφημα :

«Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν.
Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Διοικητὴν Γ'. Σ. Στρατοῦ. Θεσσαλονίκην
Ἐγκρίνομεν ληφθέντα μέτρα.

Ὑπουργὸς Γιαννακίτσας»

Τὴν 16 Ν]βρίου ὁ Γερμανὸς Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Ταγματάρχης Φωνλκενχάουζεν, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου Στρατηγοῦ Φὸν Φαλκενχάϊμ, ἀνεκοίνωσε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ ἑξῆς :

«Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς δὲν κατορθώσῃ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν Στρατευμάτων τῆς Συνεννοήσεως ἢ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἀναχώ-

ρησιν, εἴτε ταῦτα ἀναμένουν τὴν ἐπίθεσιν ἡμῶν, εἴτε ὀργανοῦνται διὰ τὴν ἄμυνάν των, προετοιμάζοντα νέαν ἐπίθεσιν, ἡ Γερμανικὴ Διοίκησις θὰ μελετήσῃ τὰ μέτρα ἅτινα ἔσται ὑποχρεωμένη νὰ λάβῃ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶναι πιθανώτατον ὅτι ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀγῶνος θὰ ἤγαγε τὰς Γερμανικὰς Στρατιὰς καὶ τὰς τῶν Συμμάχων των νὰ ὑπερβῶσι τὰ σύνορα.

Ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει ταύτῃ, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν ἐν Βερολίνῳ Πρεσβευτὴν Ν. Θεοτόκην νὰ προβῇ εἰς τὰς ἑξῆς δηλώσεις.

«Ἡ Ἑλλὰς δὲν συγκατατίθεται εἰς τὴν ἐκβίασιν τοῦ ἐδάφους της ὑπὸ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν, ἀλλ' ἐὰν ἡ ἐκβίασις αὕτη δὲν καλύπτῃ χαρακτῆρα ἐχθροπραξίας κατ' αὐτῆς, δὲν θὰ ἀντιστῇ διὰ τῶν ὅπλων,ὑπὸ τὰς ἑξῆς συμφωνίας,αἵτινες ἅπαξ ἀποδεκταὶ γενόμεναι, θὰ ὀφείλωσι νὰ ἐγγυηθῶσιν ὑπὸ τῆς Γερμανίας ὁλοκλήρου καὶ κοινοποιηθῶσιν ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Κυβέρνησίν μου.

α) Ἐὰν αἱ Γερμανικαὶ δυνάμεις συνοδεύωνται ὑπὸ Βουλγαρικῶν θὰ καταυλισθῶσιν ἔξω τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων καὶ δὲν θὰ δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν ἐν αὐταῖς.

β) Ἡ Βουλγαρία ὀφείλει νὰ παραιτηθῇ πάσης ἀξιώσεως ἐπὶ τῶν ἐδαφῶν τῶν νῦν ἀνηκόντων τῇ Ἑλλάδι, ἢ κατεχομένων παρ' αὐτῆς, καὶ διὰ τὴν σχετικὴν διακήρυξιν τῆς παραιτήσεως ταύτης ὀφείλει νὰ μᾶς ἐγγυηθῇ ἡ Γερμανία.

γ) Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἀποφυγὴν σοβαρῶν ἀντιδράσεων τοῦ Ἐθνικοῦ αἰσθήματος, ἀνάγκη ἐνεχύρου τινός, ἐγγυωμένου τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἅμα ὡς ἡ ἐκστρατεία ἀποπερατωθῇ. Τὸ ἀπαραίτητον τοῦτο ἐνέχυρον θὰ ἦτο ἡ κατάληψις τοῦ Μοναστηρίου ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων μέχρι τῆς εἰρήνης. Ἡ κατάληψις αὕτη θὰ ἐπραγματοποιεῖτο πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Προσέτι ὁ Βασιλεὺς ἔκρινεν ἀναγκαῖον ὅτι:

α) Ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις ὡς αἱ Διοικήσεις τῶν Στρατιῶν καὶ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ νὰ ὦσιν ἀποκλειστικῶς Γερμανικαί.

β) Αἱ Γερμανικαὶ δυνάμεις νὰ ὦσιν αἰσθητῶς ἀνώτεραι τῶν Βουλγαρικῶν.

γ) Αἱ Πτέρυγες καὶ αἱ Πρωτοπορεῖαι νὰ ὦσιν συντεθειμέναι ἐκ Γερμανικῶν στρατευμάτων.

δ) Ἡ ζώνη ἐπιχειρήσεως νὰ καθορισθῇ ἐκ τῶν προτέρων. Ἡ

Ἑλληνικὴ Διοίκησις καὶ ἡ Χωροφυλακὴ αἱ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμεναι νὰ παραμείνωσιν καὶ ἀναγνωρισθῶσι.

ε) Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα συναντώμενα νὰ δύνανται νὰ κρατῶσι τὰ ὅπλα των καὶ νὰ ἀποσύρωνται.

στ) Τὰ ὀχυρὰ ἀνασχέσεως ἀμυντικῶς ὠργανωμένα εἰς τὸ Ντοβάτ-Τεπὲ νὰ μὴν καταληφθῶσιν καὶ νὰ δύνανται νὰ ἀνεφοδιασθῶσι.

ζ) Πᾶν σιδηροδρομικὸν ὑλικὸν ἢ τηλεγραφικῶν ἐγκαταστάσεων νὰ παραμείνωσιν ἰδιοκτησία τοῦ Κράτους

η) Ἐπίσης διὰ πᾶν ὑλικὸν οἰκοδομίας.

θ) Πᾶν πολεμικὸν ὑλικὸν καταλαμβανόμενον νὰ μὴ δύναται νὰ ἀποκομισθῇ πρὶν πιστοποιηθῇ ὅτι δὲν ἀνήκει τῇ Ἑλλάδι.

ι) Πᾶσα ζημία νὰ ἀποζημιωθῇ.

ια) Ἡ φρουρὰ καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ Ἀρχαὶ νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἅμ' ὡς ἡ πόλις θὰ ἐξεκενοῦτο ὑπὸ τῆς Συνεννοήσεως.

ιβ) Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπώθησιν τῶν στρανευμάτων τῆς Συνεννοήσεως ἐκ Θεσσαλονίκης, οἱ Βούλγαροι νὰ ὑποχρεωθῶσιν νὰ ἀποσυρθῶσι πέραν τῶν συνόρων καὶ ἐὰν Γερμανικὰ στρατεύματα ὤφειλον νὰ παρατείνωσι τὴν διαμονὴν των ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐκστρατείας.

ιγ) Τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος νὰ ἐκκενωθῇ ὁλοσχερῶς μετὰ τὴν ἐκστρατείαν.

ιδ) Πᾶσα διαπραγμάτευσις μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν νὰ γίνεται ἀποκλειστικῶς τῇ μεσολαβήσει τῶν Γερμανικῶν ἀρχῶν.

ιε) Νὰ μὴ γίνῃ οὐδεμία εἰσφορά, οὔτε ἀπαλλοτρίωσις, πᾶσαι αἱ σχέσεις μετὰ τῶν κατοίκων δέον νὰ κανονίζωνται ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν.

ιστ) Ὅτι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις νὰ ἐγγυηθῇ ἡμῖν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ ἀπολύτως περιπτώσει καὶ δι' οἷον δήποτε λόγον, ὁ Βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας ἢ οἱ Υἱοὶ αὐτοῦ δὲν θὰ εἰσέλθωσιν ἐν τῇ πόλει τῆς Θεσσαλονίκης.

Προφανῶς ὁ σκοπὸς τῶν ἀνωτέρω ἀξιώσεων τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἦτο τὸ μέν, ἵνα προβάλῃ, ὡς οἷόν τε, πλείονα προσκόμματα εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Κεντρικῶν. Τὸ δέ, ἵνα παρακωλύσῃ πάσῃ θυσίᾳ τὴν παρουσίαν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἥτις ἀναποφεύκτως θὰ ἐπέφερε ζημίαν καὶ μέγιστον καὶ ἐπικίνδυνον ἐρεθισμὸν παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ Λαῷ.

Τὴν 10 Δ)βρίου ὁ Αὐστριακὸς Ἐπιτελάρχης Στρατηγὸς Κονρὰν Φὸν Χέρτσενδορφ ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν Γερμανὸν Ἐπιτελάρχην Στρατηγὸν Φαλκενχάϊν: «Ἡ συντριβεῖσα χθὲς παρὰ τὴν Γευγελῆν καὶ Δοϊράνην στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ Σρα-

τηγοῦ Σαράϊγ πρέπει ἀφεύκτως νὰ καταδιωχθῇ καὶ ἐντεῦθεν τῆς Ἑλληνοσερβικῆς γραμμῆς. Ἡ Θεσσαλονίκη πρέπει ἀφεύκτως νὰ καταληφθῇ παρ' ἡμῶν, διὰ νὰ ἀφαιρεθῇ διὰ παντὸς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς Συνεννοήσεως ἵνα μὴ ἔχῃ θαλασσίαν βάσιν».

Ὁ δὲ Στρατηγὸς Σαράϊγ ἐτηλεγράφει συγχρόνως εἰς Παρισίους. «Μὲ τὴν ὁρμητικὴν προέλασιν τῶν Κεντρικῶν στρατευμάτων πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην ἡ κατάστασις καθίσταται ἀπελπιστική. Ἡ ἀπώλεια τῆς ναυτικῆς αὐτῆς βάσεως ἔσται ἀπώλεια ἀνεπανόρθωτος».

Τὴν 11 Δ]βρίου 1915 ὁ Γερμανὸς Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸν Ἕλληνα Πρεσβευτὴν ὅτι :

«Τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου ἀποφασίσαντος ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν κατὰ τῶν στρατευμάτων τῆς Συννενοήσεως, ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἦτο ἑτοίμη νὰ δώσῃ τῇ Ἑλλάδι τὰς ἑξῆς τρεῖς συνολικὰς ἐγγυήσεις :

α) Ἐὰν δὲν ἀναφανῇ οὐδεμία σύγκρουσις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γερμανίας, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Βουλγαρία δηλοῦσι κατηγορηματικῶς ὅτι : «Θὰ σεβασθῶσιν ἀπολύτως τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Γερμανία ἐγγυᾶται διὰ τὴν δήλωσιν ταύτην τῆς Βουλγαρίας».

β) Τὰ στρατεύματά των θὰ ἐκκενώσωσιν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ἅμ' ὡς οἱ στρατιωτικοὶ λόγοι οἵτινες θὰ τὰ ἀγάγωσιν ἐκεῖ θὰ παύσωσιν ὑφιστάμενοι.

γ) Ἅπασαι αἱ βλάβαι θὰ ἀποζημιωθῶσι».

Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πάσης δυνατότητος, ἔστω καὶ τυχαίας, συρράξεως, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου ἐζήτει ὅπως : «Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα συγκεντρωθῶσι Ν. τῆς εὐθείας γραμμῆς τῆς ἀγούσης ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Πρέσπας πρὸς τὸν ὅρμον τῆς Αἰκατερίνης, ὅπερ ἀπετέλει ὅλως μέτρον στρατιωτικῆς προφυλάξεως διὰ τὰς Κεντρικὰς Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ἀπετέλει ὡσαύτως ἐνέργειαν ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, ἥτις, χωρὶς νὰ ὑπόκηται εἰς οὐδεμίαν ἐπιβουλὴν τῆς ἀκεραιότητός της, θὰ ἀπηλευθεροῦτο τῶν ἐλθόντων εἰς Θεσσαλονίκην εἰσβολέων».

Ὁ Βασιλεὺς ἠρνήθη νὰ συγκεντρώσῃ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα Ν. τῆς γραμμῆς «Πρέσπα - Αἰκατερίνη», καθόσον τοῦτο θὰ ἐπήγετο τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας, δηλώσας ὅτι : «Ταῦτα θὰ ἀπεμακρύνοντο τῆς προκαλύψεως, ὅπου ἐγκαίρως θὰ εἰδοποιοῦντο περὶ τῆς ἐπικειμένης εἰσόδου τῶν Αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς περιοχῆς, ἐν ᾗ θὰ ἐγίνοντο αἱ ἐπιχειρήσεις».

Τὴν 12 Ὀ]βρίου ὁ Γερμανὸς Ἐπιτελάρχης Φαλκενχάϊν προέβη εἰς τὰς ἑξῆς νέας προτάσεις :

α) Τὰ φυλλάσσοντα τὰ σύνορα Ἑλληνικὰ στρατεύματα θὰ ἀπεσύροντο κατὰ τὴν μεθόριον γραμμὴν ἀπὸ λίμνης Πρέσπας μέχρι πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Καβάλλας.

β) Τὸ Ε΄ Σῶμα θὰ συνηθροίζετο περὶ τὴν Καβάλλαν τοὐλάχιστον 20 χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς πόλεως.

γ) Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ θὰ ἀπεσύρετο Ν. τῆς γραμμῆς «Πρέσπα-Αἰκατερίνη».

δ) Ἡ Ἑλλὰς θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ἢ νὰ ἀνεχθῇ ἀποβάσεις τῆς Συνεννοήσεως, οὔτε εἰς τὸν κόλπον τῆς Καβάλλας, οὔτε εἰς τὸν ὅρμον Αἰκατερίνης καὶ περιστάσεως δοθείσης θὰ ἀνθίστατο διὰ τῆς βίας.

Ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησε κατηγορηματικῶς ὅτι :

«Ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ τὰς ὑποχρεώσεις εἰς ἃς ἀποβλέπουσιν αἱ προτάσεις τοῦ Στρατηγοῦ Φαλκενχάϊν, καὶ εἰδικῶς τὴν τοῦ τετάρτου ὅρου, ἀφοῦ ἡ παραβίασις τῶν ὅρων οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, ὑπὸ τῶν Στρατευμάτων τῆς Συνεννοήσεως θὰ ἐπήγετο δι' ἡμᾶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προσφύγωμεν εἰς τὴν βίαν, ἵνα τὴν παρεμποδίσωμεν. Ἐνῷ ἡ Ἑλλὰς ἀπεφάσισε νὰ μὴν ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος ἐπὶ τόσον χρόνον, ὅσον κατ' ἰδίαν της κρίσιν τὰ Ἐθνικὰ συμφέροντά της δὲν τῆς τὸ ἐπιβάλλουσι.

Συνεδριάζοντος δὲ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐλήφθη τηλεγράφημα ἀναγγέλον ὅτι : «Οἱ Σύμμαχοι ἡττηθέντες ἐν Κριβολὰκ ἐν ἀταξίᾳ καὶ σπουδῇ ἔφευγον ποδηνέμως πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην». Παραλαβὼν τοῦτο ὁ Πρωθυπουργὸς μετέβη εἰς τὸ θέατρον ὅπου εὑρίσκετο ὁ Βασιλεὺς καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τοῦτο. Συγχρόνως ὁ Γερμανὸς Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος ὑπέβαλεν Αὐτῷ τηλεγράφημα τοῦ Στρατηγοῦ Φαλκενχάϊν εἰδοποιοῦντος ὅτι : «Θὰ διήρχετο τὰ σύνορα,ἐὰν ὁ στρατὸς τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ δὲν ἀφωπλίζετο». Ὁ Βασιλεὺς ἀπελθὼν ἀμέσως εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἐτηλεγράφησε τρισεπειγόντως πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Γουλιέλμον, «ἀξιῶν τὴν ἀναστολὴν τῆς καταδιώξεως τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων». Ὁ Αὐτοκράτωρ διέταξε τὸν Στρατηγὸν Φαλνκεχάϊν σχετικῶς, ὅστις παραγγείλας τὴν ἀναστολὴν τῆς καταδιώξεως τῶν Συμμάχων ἀνέκραξε: «Πολὺ θὰ μετανοήσωμεν διὰ τὸ μέτρον τοῦτο».

Καὶ οὕτως τὰ στρατεύματα τῆς Συνεννοήσεως ὑποχωρήσαντα ἀνενόχλητα κατηυθύνθησαν ἀσφαλῶς εἰς Τοψίν, τῇ παρεμβάσει καὶ προστασίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς λόγχης, ἧς ἄνευ ἡ ἐκστρατεία τῆς Ἀνατολῆς θὰ ἐτερματίζετο ἀδόξως καὶ ἀτίμως καὶ θὰ ἀπετέλει σελίδα μέλαιναν τῆς Ἱστορίας τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ μεγίστην ἐθνικὴν ταπείνωσιν.

Ὁ δὲ Στρατηγὸς Σαράϊγ, ὅστις ἄνευ τῆς ἐντόνου παρεμβάσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἢ θὰ παρεδίδετο μετὰ τοῦ στρατεύματός του αἰχμάλωτος εἰς τοὺς Γερμανούς, ἢ θὰ ἐπνίγετο μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὸν χρόνον νὰ ὀργανώσῃ σοβαρῶς τὸ στρατόπεδον τῆς Θεσσαλονίκης εἴτε δι' ἄμυναν εἴτε διὰ μεταγενεστέραν ἐπίθεσιν. Γεγονὸς κεφαλαιῶδες καὶ διὰ τὸ σύνολον τῶν γεγονότων τοῦ φοβερωτάτου πολέμου.

Καὶ ἡ πραγματικότης ἐπεκύρωσε τὴν δήλωσιν τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου τῆς Ἀγγλίας τοῦ ἐντίμου στρατιώτου Ἀντισυνταγ. Κούνιγκαμ πρὸς τὸν Ἀντιστράτ. Μοσχόπουλον ἐν Θεσσαλονίκῃ ὅτι: «Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς σώζει καὶ ἐξασφαλίζει τὰ πλευρὰ καὶ τὰ νῶτα τῶν Συμμάχων».

Τούτων τελεσθέντων, ὁ Στρατηγὸς Φαλκενχάϊν διατάξας τὴν ἀναστολὴν τῆς καταδιώξεως τοῦ Συμμαχικοῦ στρατοῦ ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἀπέστειλε τὴν ἑξῆς τηλεγραφικὴν διακοίνωσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου Ταγματ. Φαλκενχάουζεν. «Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δέον νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι: Ἀποδυόμενοι εἰς πόλεμον μὲ τὴν ὑποστήριξιν Συμμάχων δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναλάβωμεν ὅπως ἀπαλλάξωμεν τὴν Ἑλλάδα ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ ἐξ ὡρισμένων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐπὶ πλέον ἡ ἀντίληψις τοιούτων ὑποχρεώσεων εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν τῇ πράξει. Διὰ τοῦτο ἀπέχομεν προσωρινῶς τῆς προθέσεώς μας ὅπως εἰσέλθωμεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος». Πλὴν τὸ ἀξιοσημείωτον καὶ σωτήριον διὰ τοὺς Συμμάχους γεγονὸς τοῦτο ἀντὶ εὐχαριστιῶν καὶ εὐγνωμοσύνης, τοὐναντίον ἔδωκε τὴν ἀχαρακτήριστον καὶ σκόπιμον εὐκαιρίαν νὰ χρησιμοποιηθῇ, τοῦ Βενιζέλου εἰσηγουμένου, ὡς πειστήριον ὑπὸ τῶν ἐθελοτυφλούντων καὶ ἑτεροκινήτων Διπλωματῶν τῶν Συμμάχων. «Ὅπως ἐγκαλέσωσι καὶ κατηγορήσωσι τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ὡς διατελοῦντα εἰς τοιαύτας πυκνὰς συνεννοήσεις καὶ στενὰς φιλικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Γουλιέλμου, καὶ τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ, ὥστε τῇ ὑποδείξει καὶ ἀξιώσει Αὐτοῦ νὰ ἀναστέλλωνται καὶ αὐταὶ αὗται αἱ πολεμικαὶ τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων ἐπιχειρήσεις».

Ὁ δὲ Στρατηγὸς Σαράϊγ, ὅστις εἶχε πάντα λόγον νὰ εὐγνωμονῇ, ἐπέμενεν ἀμειώτως εἰς τὴν ἀδιάλλακτον ἐχθρότητα κατὰ τοῦ σωτῆρός του Βασιλέως Κωνσταντίνου, τοῦ διασώσαντος αὐτὸν ἀπὸ ἐπονείδιστον καταστροφὴν καὶ ἄδοξον τοῦ Στρατιωτικοῦ του σταδίου τέρμα.

Δηλώσεις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὸν «Λονδίνειον Χρόνον»

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν τὸν πρὸ μικροῦ ἀφιχθέντα εἰς Ἀθήνας ἀνταποκριτὴν τοῦ «Λονδινείου Χρόνου» Χάρις, ἀδελφὸν τοῦ ἐν Ἠπείρῳ ἀνδρείως ἀγωνισθέντος καὶ πεσόντος φιλέλληνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐποιήσατο τὰς ἑξῆς ἀξιοσημειώτους δηλώσεις:

«Βαθύτατα ἐλυπήθην καὶ ἐταράχθην ἐκ τῶν ἐπιθέσεων αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ἐναντίον μου καὶ ἐκ τῶν ὑποψιῶν αἱ ὁποῖαι ἐγεννήθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ περὶ τῶν διαθέσεών μου. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν προετίμων πάντοτε νὰ διέρχωμαι τὸν διαθέσιμον καιρόν μου, καὶ ἐκτὸς τῶν συγγενικῶν δεσμῶν οἱ ὁποῖοι μὲ συνδέουσι πρὸς τὴν Χώραν ταύτην, τὴν συμπαθῶ περισσότερον παρ' ὅ,τι συμπαθῶ οἷον δήποτε ἄλλον Τόπον ἐκτὸς τῆς Πατρίδος μου.

»Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ ἐλησμονήθη ὅτι εἶμαι Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, γεννηθεὶς ἐν τῇ Χώρᾳ ταύτῃ καὶ ἔχω νὰ ἐκτελέσω τὰ μᾶλλον σαφῶς διαγεγραμμένα καθήκοντα. Ἡ εὐθύνη μου εἶναι μεγάλη καὶ πολλάκις βαρυτάτη. Ἡ μόνη μου προσπάθεια πρέπει νὰ εἶναι νὰ ἐνεργῶ συμφώνως πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Χώρας μου, καὶ νὰ ἀπαλλάξω τὴν Ἑλλάδα τῶν δεινῶν μιᾶς καταστροφῆς. Τὸ τοιοῦτον κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν πολιτικὴν τῆς οὐδετερότητος. Ἡ θλιβερὰ εἰκὼν τοῦ Βελγίου προβάλλεται πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου.

»Ἡ Ἑλλὰς μόλις ἤρχισεν ἀναλαμβάνουσα ἀπὸ τὰς συνεπείας δύο πολέμων. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ πόλεμοι καὶ νικηφόροι ὅταν εἶναι, ἀφήνουσι πάντοτε πολλὰς πληγάς, διὰ τὴν ἐπούλωσιν τῶν ὁποίων χρειάζεται νὰ παρέλθῃ χρόνος μακρός. Ἡ μόνη μου ἐπιθυμία εἶναι νὰ τηρήσω τὴν Χώραν μου, πάσῃ θυσίᾳ, μακρὰν τῶν κινδύνων καὶ τῶν καταστροφῶν τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πυρκαϊᾶς.

»Αἱ μόναι περιστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας θὰ συγκατετιθέμην νὰ ἀναμιχθῶ εἰς τὸν πόλεμον, θὰ ἦσαν ἐὰν ἡ οὐδετερότης τῆς Ἑλλάδος ἠπειλεῖτο, ἢ ἐὰν ἡ βεβαιότης τῆς νίκης ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ἡ ἀμοιβὴ τῆς συμμετοχῆς νὰ ἐδικαιολόγει τὰς θυσίας.

»Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου παρέσχον ἐπισήμους διαβε-

βαιώσεις ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχεν οὔτε ἠδύνατο νὰ ἔχῃ διαθέσεις ἐχθρικὰς κατὰ τῶν Συμμάχων τῆς Συνεννοήσεως. Ὁλόκληρον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος σήμερον διατελεῖ φίλον ἐξ ἱστορικῆς παραδόσεως πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Ὅτι ἡ Ἑλλὰς καὶ ἰδίως ὁ Βασιλεύς της θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐθεωροῦντο ἱκανοὶ νὰ διαπράξωσι ἀπιστίαν, ἀποτελεῖ προσβολὴν καὶ κατὰ τῆς Χώρας καὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως της.

»Ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι μεγάλη μερὶς τοῦ Λαοῦ τῆς ὁποίας ἡγεῖται ὁ Βενιζέλος καὶ ἡ ὁποία ἐπιθυμεῖ τὴν ἀνάμιξιν εἰς τὸν πόλεμον. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὅμως οὐδέποτε ἀνεμέτρησαν πραγματικῶς τοὺς κινδύνους ἢ τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ὁδήγει ἡ ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἔξοδος. Ἡ ἐπιχείρησις τῶν Δαρδανελλίων ἦτο παρακεκινδυνευμένη ἐπιχείρησις, ἐξαρτηθεῖσα ἀπὸ μόνην τὴν τύχην, ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ, ἀλλ' ἠδύνατο καὶ νὰ ἀποτύχῃ. Ἡ θέσις ὅμως τῆς Ἑλλάδος δὲν τῆς ἐπέτρεπε νὰ συμμερισθῇ τοὺς κινδύνους τούτους.

»Οἱ Σύμμαχοι φαίνεται ὅτι οὐδέποτε εἶχον νὰ ἐπιδιώξωσιν ὡρισμένην πολιτικὴν εἰς τὰ Βαλκάνια, ὁ Βενιζέλος ὅμως ἐπεθύμει νὰ διακινδυνεύσῃ τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος.

»Ὑποθέσατε πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐλάμβανε τὸ μέρος τῶν Συμμάχων καὶ ὑποθέσατε ὅτι οἱ Σύμμαχοι ἀπεφάσιζαν κατόπιν νὰ περιορίσωσι τὴν δρᾶσίν των εἰς τὰ Βαλκάνα, ἢ καὶ νὰ ἀποσυρθῶσιν ὁλοσχερῶς. Εἰς ποίαν θέσιν θὰ εὑρίσκετο τότε ἡ Ἑλλάς; Θὰ καθίστατο δεύτερον Βέλγιον καὶ θὰ εὑρίσκετο εἰς τὸ ἔλεος τῶν ἐχθρῶν της. Ἡ τοιαύτη λοιπὸν στάσις τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν οὐχὶ φιλική; Μέχρι σήμερον ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐξῆλθε τῶν ὁρίων τῆς οὐδετερότητος, θέσασα εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων τὰ ὁποῖα ἀπεβιβάσθησαν εἰς Θεσσαλονίκην, τοὺς σιδηροδρόμους της καὶ τὰς τηλεγραφικὰς γραμμάς της. Καὶ τί θὰ συνέβαινεν ἐὰν καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀπήτουν τὰ αὐτὰ δικαιώματα, ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ καταδιώξωσι τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀκριβῶς ὅπως τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος διὰ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν στρατιῶν τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων καὶ τῶν Βουλγάρων; Δὲν ἦτο δυνατὸν οὐδετερότης νὰ ὑποστῇ μεγαλειτέραν πίεσιν ἀπὸ ἐκείνην ἡ ὁποία ἔγινεν ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν Συμμάχων. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὅλα τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη διέπραξαν σφάλματα.

»Καὶ διὰ νὰ ἀναφέρω παράδειγμα: Ἐδικαιολογήθη ἡ ἐμπιστοσύνη τὴν ὁποίαν οἱ Σύμμαχοι ἐπεδείξαντο πρὸς τὴν Βουλγαρίαν; Δὲν θὰ ἦτο καλλίτερον ἐὰν ἐπεδεικνύετο μεγαλειτέρα πως ἐμπιστοσύνη πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία φαίνεται σήμερον ὅτι εἶναι θῦμα τοῦ ἐρεθισμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ὁδηγεῖ ἀνεπιτυχὴς πολιτικὴ εἰς ἄλλα σημεῖα;

»Ἡ Ἑλληνοσερβικὴ συμμαχία ἀναφέρεται εἰς τὴν περίπτωσιν

Βαλκανικοῦ πολέμου, καὶ μόνον Βαλκανικοῦ. Συνωμολογήθη μόνον διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν εἴτε ἡ Ἑλλάς, εἴτε ἡ Σερβία προσεβάλλοντο ὑπὸ μόνης τῆς Βουλγαρίας. Προφανῶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναφέρηται, οὐδὲ ὑπῆρξε ποτὲ σκέψις νὰ συνδεθῇ πρὸς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ Σερβία θὰ προσεβάλλετο ὑπὸ δύο Μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, συγχρόνως δὲ καὶ ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. Ποίαν ἀποτελεσματικὴν βοήθειαν θὰ ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν Σερβίαν; Τὸ μόνον ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ὅτι θὰ καταστρέφοντο δύο χῶραι ἀντὶ μιᾶς.

»Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Βουλγαρία εἶναι πατροπαράδοτοι ἐχθροί, καὶ ἐφόσον ὁ ἥλιος διατρέχει τὴν αὐτὴν τροχιάν, θὰ παραμείνωσι τοιοῦτοι.

»Ἡ παροῦσα κατάστασις δύναται τὰ συνοψισθῇ ὡς ἑξῆς, ὀλίγαις λέξεσι. Αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις ἔχουσιν ὑποβάλει πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀξιώσεις τινὰς ἀναφορικῶς πρὸς τὰς ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις, καὶ ἐπὶ ἄλλων τινῶν σημείων. Ἀπηντήσαμεν δόντες ἐπισήμους διαβεβαιώσεις ὅτι: «Οἱ Σύμμαχοι δὲν πρέπει νὰ φοβῶνται ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος οὐδὲν τὸ ἐπιζήμιον δι' αὐτούς. Πρὶν ὅμως ἀποφασίσωμεν νὰ γνωρίσωμεν δι' ὡρισμένης τινὸς καὶ ἀμετακλήτου ἀποφάσεως, ἐπιθυμοῦμεν νὰ γνωρίσωμεν τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον οἱ Σύμμαχοι ἐχάραξαν πρὸς ἐφαρμογήν. Πληροφορούμεθα ὅτι καταγίνονται τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς συντόνους διασκέψεις, μέχρις ὥρας ὅμως δὲν ἔχει ἐφαρμοσθῇ οὐδὲν ὡρισμένον πρόγραμμα.

»Δύναται ἡ Ἑλλὰς εὐλόγως καὶ δικαίως νὰ πεισθῇ νὰ ἀναλάβῃ ὑπὸ τοιούτους ὅρους μέτρα μεγίστης πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς σπουδαιότητος; Δύναται ἐν δικαιοσύνῃ νὰ ζητηθῇ παρ' αὐτῆς νὰ μετακινήσῃ τὰ στρατεύματά της πρὸς ἄλλα σημεῖα, ἐφόσον οἱ Σύμμαχοι δὲν κατέληξαν εἰς οὐδεμίαν ἀπόφασιν, ἐὰν θὰ καταλάβωσι καὶ θὰ κρατήσωσι τὴν ἐκκενωθησομένην Χώραν;

»Ἡ Ἑλλὰς πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὰ ὁριστικὰ σχέδια τῶν Συμμάχων, ὁποῖα δήποτε καὶ ἂν ὦσι ταῦτα. Ἄλλως ἡ Ἑλλὰς οὐδέποτε θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν οὐδετερότητά της.

»Ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν καὶ Γαλλικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Στρατάρχου Κίτσενερ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Κοσσὲν εἰς Ἀθήνας. Μετὰ τῶν δύο τούτων Κυρίων συνεζήτησα ἐντελῶς τὰ τῆς καταστάσεως. Εὐελπιστῶν δὲ ὅτι πολλὰ νέφη θὰ διασκεδασθῶσι ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐπισκέψεώς των. Σᾶς ἐξουσιοδοτῶ νὰ τονίσητε δημοσίᾳ ὅτι: «Αἱ ὑπόνοιαι αἱ ὑφιστάμεναι ὡς πρὸς τὰς πολιτικάς μου βλέψεις καὶ ὡς πρὸς τοὺς σκοπούς μου καὶ τὰς προβλέψεις μου ἦσαν ἐξ ἴσου ἀβάσιμοι ὅσον καὶ ἄδικοι».

Δηλώσεις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Ἀμερικανικὸν Τύπον

Μετὰ τριήμερον ἐγένετο δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ ἡνωμένου Τύπου τῆς Ἀμερικῆς Πάξτον - Χίμπεν, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος προέβη εἰς τὰς ἑξῆς δηλώσεις:

Β. Κωνσταντῖνος. Εἶμαι ἰδιαιτέρως εὐτυχὴς διότι ὁμιλῶ πρὸς τὴν Ἀμερικήν. Ἡ Ἀμερικὴ θὰ ἐννοήσῃ τὴν θέσιν τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἀμερικὴ λόγῳ τῆς ἀποστάσεως ἥτις τὴν χωρίζει ἀπὸ τοῦ πεδίου τοῦ πολέμου δὲν εἶναι ἐκτεθειμένη τόσον ὅσον ἡμεῖς. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἐνομίζομεν ὅτι εἴμεθα μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Τὸ πεδίον ὅμως τῆς μάχης μετετοπίσθη. Ὅ,τι δὲ συμβαίνει εἰς τὴν Ἑλλάδα σήμερον δύναται νὰ συμβῇ καὶ εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἢ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, ἢ εἰς οἱανδήποτε ἄλλην οὐδετέραν Χώραν αὔριον, ἂν καθιερωθῇ τὸ προηγούμενον τὸ ὁποῖον προσπαθοῦσι νὰ ἐφαρμόσωσι σήμερον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἑλλάδος.

»Κατὰ βάθος, ἡ μόνη αἰτία τῆς παρούσης ἀπειλητικῆς στάσεως τῆς Συνεννοήσεως ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ δυσχερὴς θέσις τῆς Χώρας μου ἔγκειται εἰς τὴν ἀπολύτως ἀδικαιολόγητον ὑπόνοιαν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἑτοίμη νὰ προδώσῃ τὴν Συνεννόησιν εἰς τὴν Γερμανίαν, εἰς τὴν παρουσιασθησομένην εὐκαιρίαν.

»Ἀλλ' εἶναι τάχα δυνατὸν τοιαύτη ὑπόνοια νὰ εἶναι λογική; Ἀπ' ἀρχῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐν τῇ ἐγγὺς Ἀνατολῇ ἡ οὐδετερότης τῆς Ἑλλάδος συνεπιέσθη εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν διὰ νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως, πρὸς τὰς ὁποίας τρέφομεν πάντοτε τὴν ζωηροτέραν συμπάθειαν καὶ τὴν βαθυτέραν εὐγνωμοσύνην.

»Αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Δαρδανελλίων διηυθύνοντο ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων, κατεχομένων ὑπὸ τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων· Καὶ ὅταν ἡ Σερβία εὑρέθη ὑπὸ ἀπειλὴν ἐπιθέσεως ἐκ δύο πλευρῶν ὑπὸ τῶν Αὐστρογερμανῶν καὶ τῶν Βουλγάρων, συμμαχικὰ στρατεύματα ἀπεβιβάσθησαν ἄνευ ἀντιστάσεως ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου, μὲ τὴν δευτέραν πόλιν τῆς Ἑλλάδος ὡς βάσιν, διεξήγαγον, ὄχι μόνον μὴ παρεμποδιζόμενα, ἀλλὰ καὶ βοηθούμενα ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εἰς τὴν ἄσκοπον ἀλλὰ καὶ καθυστερήσασαν προσπάθειαν ὅπως βοηθήσωσι τὴν σύμμαχόν των.

»Ἐν τέλει, ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔδωκα τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα οὐδέποτε θὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Ἀγγλογάλλων ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τοῦτο ὅπως διαλυθῶσιν

αἱ ἄδικοι ὑπόνοιαι τῶν Συμμάχων. Ἐν τούτοις, παρὰ τὰ προφανῶς ταῦτα τεκμήρια καλῆς πίστεως ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος, αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ζητοῦσιν ἤδη ὑπὸ τύπον τελεσιγράφου κυριολεκτικῶς ὅπως τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀποσυρθῶσιν ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπερ ταυτόσημον πρὸς τὸ νὰ ἀποσυρθῶμεν ἐξ ὅλης τῆς Μακεδονίας, ὅπου θὰ ἀφήσωμεν ὁλόκληρον τὸν πληθυσμόν μας ἄνευ οὐδεμιᾶς προστασίας κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων καὶ κατὰ τῶν φρικαλεοτήτων τοῦ πολέμου, αἵτινες ἠρήμωσαν ἤδη τὸ Βέλγιον, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν οἱ Σύμμαχοι ἀναγκασθῶσι νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐντὸς τῶν συνόρων μας.

»Ὑποθέσατε πρὸς στιγμὴν ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἤθελον εὑρεθῆ εἰς θέσιν νὰ ζητήσωσι παρὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τὴν χρῆσιν τῆς Βοστώνης ἢ ἄλλης πόλεως ὡς βάσεως κατὰ τοῦ Καναδᾶ. Τί θὰ ἐλέγατε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει σεῖς οἱ Ἀμερικανοί ; Καὶ ἂν ὅλη σας ἡ στρατιωτικὴ πεῖρα καὶ ἡ ὁμόθυμος γνώμη τοῦ Ἐπιτελείου σας σᾶς ἔλεγον ὅτι : Παρομοία ἐκστρατεία θὰ ἦτο καταδεδικασμένη, λόγῳ τοῦ ἐκτάκτως ὀλιγαρίθμου τῶν δυνάμεων ; Ἐπὶ πλέον δὲ ἂν ἐβεβαιοῦσθε ὅτι : Ἀγγλικὰ στρατεύματα προερχόμενα ἐκ Καναδᾶ ἤθελον καταδιώξει τοὺς Γερμανοὺς διὰ τοῦ ἐδάφους σας καταστρέφοντα τὸ πᾶν κατὰ τὴν διέλευσίν των. Μήπως θὰ ἀπεδέχεσθε ἄνευ ἀντιστάσεως παρόμοιον ἐνδεχόμενον ;

Πάξτον - Χίμπεν. Ἀλλ' ἡ Μεγαλειότης Σας δὲν ἔχει βεβαίωσιν τῆς Γερμανίας ὅτι : Ἡ ἀκεραιότης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους θὰ μείνῃ σεβαστή ;

Β. Κωνσταντῖνος. Βεβαίως καὶ ἀνάλογον ἄλλως τε διαβεβαίωσιν ἐκ μέρους τῆς Συνεννοήσεως.

Πάξτον - Χίμπεν. Ἔχετε τῆς Βουλγαρίας βεβαιώσεις ;

Β. Κωνσταντῖνος. Ἡ Γερμανία ἔδωκε διαβεβαιώσεις δι' ἑαυτὴν καὶ τοὺς Συμμάχους της. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως κωλύει τὰ Γερμανοβουλγαρικὰ στρατεύματα, ὡς μέτρον στρατιωτικῆς ἀνάγκης, νὰ καταδιώξωσι τὸν Ἀγγλογαλλικὸν στρατόν, ὅταν ὁ τελευταῖος οὗτος ἀποσυρθῇ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν Ἑλλάδα ὅπως τὴν Πολωνίαν. Διότι καὶ περὶ τούτου εἶμαι βέβαιος. Τί σημαίνει δὲ ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα θὰ ἀποκατασταθῶσι μετὰ τὸν πόλεμον ; Τὸ τοιοῦτον δὲν θὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ τὰ πυρπολούμενα χωρία, δὲν θὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν Λαόν μου, διωγμένον ἐκ τῶν ἑστιῶν του καὶ ἠναγκασμένον νὰ διέλθῃ μῆνας καὶ ἔτη ἴσως δυστυχίας καὶ ἀθλιότητος μακρὰν τῶν τόπων του, οὔτε τὴν ἐρήμωσιν τῶν κτημάτων αὐτοῦ.

»Ἡ Συνεννόησις μοῦ φέρεται ὡς πρὸς Μαῦρον Ἀρχηγὸν Πατριᾶς τῆς Κεντρῴας Ἀφρικῆς, ὁ ὁποῖος ἀδιαφορεῖ τελείως πρὸς τὰ

δεινοπαθήματα τοῦ Λαοῦ του. Φέρεται οὕτω πρὸς ἐμὲ ὁ ὁποῖος ἐπέρασα ἀπὸ τρεῖς πολέμους καὶ κἄτι γνωρίζω, καὶ οὔτε θέλω πλέον πόλεμον, ἐφόσον δύναται ἐντίμως νὰ ἀποσοβηθῇ.'Αλλ' οὔτε καὶ ὁ Λαός μου θέλει πλέον πόλεμον. Καὶ ἂν ἐγὼ καὶ αὐτὸς δυνηθῶμεν νὰ τὸν ἐμποδίσωμεν, θὰ τὸν ἐμποδίσωμεν.

Πάξτον - Χίμπεν. Ὥστε ἡ Μεγαλειότης Σας φρονεῖ ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς ἐξόδου τοῦ Βενιζέλου δὲν διερμηνεύει ἐπακριβῶς τὴν θέλησιν τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ ;

Β. Κωνσταντῖνος. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὄχι. Ὅταν ὁ Λαὸς ἐξέλεγε τὸν Βενιζέλον, οὐδὲν εἶχεν ἐννοήσει ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς του πολιτικῆς καὶ οὔτε σήμερον ἐννοεῖ τίποτε. Ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ἐξέλεξεν. 'Αλλὰ θὰ ἦτο ἐσχάτη παραφροσύνη νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Λαὸς μὲ τὸ νὰ ψηφίζῃ ὑπὲρ ἑνὸς ἀνδρὸς προσωπικῶς δημοφιλοῦς, ἐψήφιζε ταυτοχρόνως καὶ ὑπὲρ τῆς βυθίσεως τοῦ Ἔθνους εἰς τὴν δίνην τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.

»Οὐδέποτε ἐσκέφθησαν αὐτό. Ὁ πόλεμος εἶναι τὸ ὀλιγώτερον τὸ ὁποῖον θέλουσι. Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ ἐρωτήσητε ὅποιον δήποτε. Θὰ σᾶς ἀπαντήσῃ ἀμέσως ὅτι δὲν θέλει ποσῶς τὸν πόλεμον. Λέγουσιν ὅτι παρεβίασα τὸ Σύνταγμα. Πᾶν ἄλλο. 'Εγὼ ἀκριβῶς περιωρίσθην εἰς τὴν ἐφαρμογήν του. Τὸ Σύνταγμα μοῦ δίδει τὸ δικαίωμα νὰ διαλύω τὴν Βουλὴν ὁσάκις βλέπω ὅτι δύναται νὰ προκύψῃ καταστροφή. Ὅπως θὰ προέκυπτεν ἐὰν ἐφηρμόζετο τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου. 'Ακριβῶς τὸ ἐκ τοῦ Συντάγματος καθῆκόν μου μοὶ ὑπηγόρευεν νὰ ἐνεργήσω ὡς ἐνήργησα.

»Καὶ ἐπετέλεσα τὸ καθῆκον τοῦτο. Θὰ τὸ ἐπιτελῶ δὲ πάντοτε ὁσάκις πιστεύω ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ σώζεται ὁ Λαός μου ἐκ τῆς καταστροφῆς

»Καὶ ἕτερόν τι προσέτι τὸ ὁποῖον θὰ ἐπεθύμουν τὰ διευκρινισθῇ. Λέγουσιν ὅτι ὁ Βενιζέλος προσεκάλεσε τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα νὰ ἔλθωσι εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ποτέ, ἐνδέχεται ὁ Βενιζέλος νὰ εἶπε πρός τινα Πρεσβευτὴν τῆς Συνεννοήσεως ὡς ἄτομον ὅτι: "Αν τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα ἤθελον ἀποβιβασθῆ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἡ 'Ελλὰς δὲν θὰ ἀντιστῇ. 'Αλλ' ὅτι ὁ Βενιζέλος ὡς ὑπεύθυνος 'Αρχηγὸς τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως ἐκάλεσέ ποτε ξένα στρατεύματα νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ 'Ελληνικὸν ἔδαφος εἶναι ἐντελῶς ἀνακριβές.

Πάξτον - Χίμπεν. 'Η Μεγαλειότης Σας πιστεύει ὅτι ἡ ἐκστρατεία εἰς τὴν Βαλκανικὴν εἶναι προωρισμένη νὰ ἀποτύχῃ.

Β. Κωνσταντῖνος. Βεβαίως. 'Εὰν δὲν γίνῃ διὰ μεγαλειτέρων δυνάμεων ἀπὸ τὰς ἤδη διατεθειμένας πρὸς τοῦτο καὶ τὰς εὑρισκομένας ἤδη καθ' ὁδόν. Τὸ εἶπον εἰς τὸν Στρατάρχην Κίτσενερ καὶ εὑρέθη σύμφωνος πρὸς τὴν γνώμην μου. Αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως μοῦ ζητοῦσι παρὰ πολλά. Προσπαθοῦσι νὰ μὲ ἐξαναγκάσωσι νὰ ἐξέλθω

τῆς οὐδετερότοτος. Εἰσέρχονται εἰς τὴν 'Ελληνικὴν αἰγιαλίτιδα ζώνην «ὡς εἰς τὸν οἶκον των». Εἰς τὸ Ναύπλιον κατέστρεψαν κιβώτια πετρελαίου προωρισμένου διὰ τὴν καταδίωξιν τῶν ἀκρίδων, ἐπειδὴ ἐνόμισαν ὅτι ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς ἀναχωρηγίαν τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων.

»Κατακρατοῦσι τὰ 'Ελληνικὰ ἀτμόπλοια, καταστρέφουσι τὸ 'Ελληνικὸν ἐμπόριον, ὅπως, ἄλλως τε, πράττωσι καὶ διὰ τὰ ἀτμόπλοια καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς 'Αμερικῆς. Καὶ τώρα θέλουσι νὰ καταλάβωσι τοὺς σιδηροδρόμους μας καὶ ζητοῦσι ἀπ' ἐμοῦ νὰ ἀποσύρω τὰ στρατεύματα τὰ ὁποῖα φρουροῦσι τὰ 'Ελληνικὰ σύνορα καὶ νὰ ἀφήσω ὀρθάνοικτα εἰς Βουλγαρικὴν ἢ οἱανδήποτε ἄλλην ἄτακτον ἐπιδρομήν.

»'Αλλ' αὐτὸ δὲν θὰ τὸ πράξω. Εἶμαι ἕτοιμος νὰ συζητήσω πᾶσαν λογικὴν πρότασιν. 'Αλλ' ἐπὶ δύο ζητημάτων δὲν θὰ ὑποχωρήσω ποτέ. 'Η 'Ελλὰς οὔτε θὰ ἐξαναγκασθῇ, οὔτε θὰ παραπλανηθῇ νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος. 'Η 'Ελλὰς θὰ διατηρήσῃ τὴν κυριαρχίαν της καὶ τὸ κυριαρχικὸν δικαίωμά της νὰ ἀμυνθῇ ἐν ἀνάγκῃ ἡ ἰδία ἑαυτῆς.

Πάξτον - Χίμπεν. Καὶ ἐὰν τοῦτο δὲν θεωρηθῇ ἱκανοποιητικόν; 'Εὰν πάλιν γίνῃ χρῆσις πιεστικῶν μέτρων;

Β. Κωνσταντῖνος. Θὰ διαμαρτυρηθῶμεν πρὸς ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι τὰ κυριαρχικά μας δικαιώματα καταπατοῦνται. Θὰ ἀντιτάξωμεν παθητικὴν ἀντίστασιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον χρόνον κατὰ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ δι' οἱωνδήποτε μέσων, εἰς τὸ νὰ τραπῶμεν ὁδὸν τὴν ὁποίαν θεωροῦμεν ἐπιζημίαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἡσυχίαν μας.

Πάξτον - Χίμπεν. Καὶ ὅταν δὲν δύνασθε πλέον νὰ ἀντιστῆτε;

Β. Κωνσταντῖνος. Θὰ ἀποστρατευθῶμεν καὶ θὰ ἀναμείνωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων. Τί ἄλλο θέλετε νὰ πράξωμεν;

Τερματισθείσης οὕτω τῆς συνεντεύξεως, ὁ Βασιλεὺς προέπεμψε φιλικώτατα καὶ θερμῶς εὐχαριστῶν τὸν 'Αμερικανὸν δημοσιογράφον. Αἱ δὲ ἀνδρικαί, εἰλικρινεῖς καὶ ἔντιμοι δηλώσεις αὗται τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, δημοσιευθεῖσαι εἴς τε τὸν 'Αμερικανικὸν καὶ 'Αγγλικὸν Τύπον, προὐξένησαν μεγίστην ἐντύπωσιν παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τῶν δύο Χωρῶν σχολιασθεῖσαι εὐμενέστατα διὰ τὴν θαρραλεότητα καὶ τὴν σαφήνειαν αὐτῶν.

'Ο Πάξτον - Χίμπεν τὴν ἑπομένην τῆς συνεντεύξεως ἀπέστειλεν εἰς 'Αμερικὴν μακρὸν τηλεγράφημα ὅπερ ἡ Γαλλικὴ καὶ 'Αγγλικὴ λογοκρισία κατεκράτησεν. 'Αλλ' ὅταν ὁ ἀποστολεὺς ἠπείλησεν ὅτι θὰ μετέφερεν αὐτὸ ὁ ἴδιος εἰς Νέαν 'Υόρκην, αἱ δύο Κυβερνήσεις ἔκριναν φρονιμώτερον νὰ ἀφήσωσι

τὴν ἀποστολήν του ἐλευθέραν. Ἐπιστρέφων βραδύτερον εἰς Ἀμερικὴν ἕνεκα τῶν πολεμικῶν συνθηκῶν τῶν κρατουσῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ, ἠναγκάσθη νὰ σταθμεύσῃ εἰς Μάλταν, ἀναμένων ἀτμόπλοιον. Ἐκεῖ ἐπληροφορήθη ὅτι πολλὰ τηλεγραφήματά του εὑρίσκοντο σωρηδὸν ἄθικτα ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ λογοκριτοῦ, ἄλλα δὲ ἠκρωτηριασμένα, οὕτως στραγγαλισθείσης τῆς ἀληθείας ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ Γάλλων λογοκριτῶν, ὥστε τὸ ἀπομεῖναν ἦτο ἀνάξιον ἀναγνώσεως.

Ὁ Πάξτον - Χίμπεν βραδύτερον συνέγραψε βιβλίον ἐν ᾧ ἐξέθετε τὰ γεγονότα ὡς τὰ ἀντελήφθη προσωπικῶς καὶ ἐκ τοῦ ἐγγύς, ὑπὸ τὸν τίτλον «Κωνσταντῖνος ΙΒ΄ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός», ὅπερ ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1920. Ἐκ τῶν ἀντιτύπων δὲ τῶν ἀποσταλέντων εἰς Λονδῖνον τὰ ὑπάρχοντα εἴς τι βιβλιοπωλεῖον τὰ ἠγόρασεν ὁ Βενιζέλος, ὅλα ἵνα μὴ κυκλοφορήσωσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Ἐνέργειαι Βουλευτικῶν ἐκλογῶν

Τὴν 19 Δ]βρίου ἐνηργήθησαν αἱ προκηρυχθεῖσαι βουλευτικαὶ ἐκλογαί, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὁ Βενιζέλος ἀπέσχε προβλέπων τὸ ἀσφαλῶς δυσάρεστον δι' αὐτὸν ἀποτέλεσμα, χαρακτηρίσας τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς ὡς ἀντισυνταγματικῶς γενομένην.

Τὸ ποσοστὸν τῆς ἀποχῆς τῶν ἐκλογέων δὲν ἦτο οἷον ἤλπιζεν ὁ Βενιζέλος, παρ' ὅλα τὰ τρομοκρατικὰ μέτρα ἅτινα ἔλαβεν ἐν Μακεδονίᾳ ὁ συνεργάτης του Στρατηγὸς Σαράϊγ, ἵνα μὴ προσέλθωσιν οἱ ψηφοφόροι εἰς τὰς κάλπας, καὶ τὴν παρεμπόδισιν ἣν ἐνήργησαν ἀνὰ τὰς Ἑλληνικὰς Θαλάσσας περιπλέοντα Συμμαχικὰ πλοῖα, κατὰ τὴν ἐπίσημον διαβεβαίωσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἰταλοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου Συνταγματ. Καράτσολο, τῆς μεταβάσεως, δι' ἀτμοπλοίων, ἱστιοφόρων καὶ λέμβων, τῶν ἐκλογέων εἰς τὰς νήσους των πρὸς ἄσκησιν τῶν ἐκλογικῶν των δικαιωμάτων.

Βραδύτερον ὅμως ὁ Βενιζέλος ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ ἐν τῇ Ἀντισυνταγματικῇ ταύτῃ Βουλῇ, λησμονήσας τὰ ὅσα κατ' αὐτῆς ἐξεστόμισεν, ἐκλεγεὶς μετ' ἄλλων τινῶν κατὰ τὰς πρώτας γενομένας ἀναπληρωματικὰς ἐκλογὰς κατὰ τὰ μέσα Μαΐου 1916.

Ἀπέλασις τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Προξένων

Τὴν πρωΐαν τῆς 30 Δ]βρίου περὶ τὴν 10 ὥραν σμῆνος ἐκ 4 ἀεροπλάνων Γερμανικῶν ἐκ Νότου ὁρμώμενον ἐθεάθη ἱπτάμενον ὕπερθεν τῆς Θεσσαλονίκης.Κατ' αὐτῶν ἤρξαντο βάλλοντα σφοδρότατα τὰ ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα τῶν ἐν Θεσσαλονίκη ὁρμούντων Συμμαχικῶν πολεμικῶν πλοίων.

Τὰ Γερμανικὰ ἀερυπλάνα ἀφιχθέντα ἄνωθεν τῶν παρὰ τὸ Λαμπελὲτ καὶ τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν καταυλισμῶν τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων, ἐπὶ τέταρτον τῆς ὥρας ἐβομβάρδισαν αὐτοὺς ἐπενεγκόντα σοβαρωτάτας ἀπωλείας εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας. Μετὰ τὸν βομβαρδισμὸν τὸ σμῆνος τῶν Γερμανικῶν ἀεροπλάνων πρύμναν ἀνακροῦσαν κατηυθύνθη ἀνενοχλήτως πρὸς τὴν βάσιν αὐτοῦ.

Τὸ ἀπόγευμα περὶ τὴν 3 ὥραν ἰσχυρὸν Συμμαχικὸν ἀπόσπασμα κατηυθύνθη πρὸς τὰ Προξενεῖα Γερμανίας, Αὐστρίας,Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας εἰς τὰ ὁποῖα εἰσελθὼν ὁ Ἀρχηγὸς αὐτοῦ μετ' ἐνόπλων ἀνδρῶν συνέλαβε τοὺς Προξένους μεθ' ἅπαντος τοῦ προσωπικοῦ των καὶ ἐπιβιβάσας αὐτούς, ἀνερχομένους εἰς 62, ἐπ' αὐτοκινήτων μετέφερεν εἰς τὸ Γαλλικὸν Στρατηγεῖον μετὰ τῶν ἀρχείων τῶν Προξενείων. Ἐκεῖθεν μετ' ὀλίγον μετήχθησαν ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ Θωρηκτοῦ «Πατρίς», ὅπερ τοὺς μετέφερεν εἰς Μασσαλίαν, ὁπόθεν διεξεπεραιώθησαν εἰς Ἑλβετίαν.

Αἱ ἐν ΘεσσαλονίκῃἙλληνικαὶ Ἀρχαὶ δριμείας ἐποιήσαντο παραστάσεις πρὸς τὸν Στρατηγὸν Σαράϊγ, ἐπὶ τῇ διαπραχθείσῃ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους πρωτοφανεῖ αὐθαιρεσίᾳ, ὅστις μετὰ τοῦ συνήθους αὐτῷ ἀλλαζονικοῦ καὶ εἰρωνικοῦ ὕφους ἀπήντησεν ὅτι : «Ἡ γενομένη ἐπιδρομὴ ἦτο ἔναρξις ἐχθροπραξιῶν, καὶ συνεπῶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ ἐν Θεσσαλονίκῃ κατασκόπους».

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διεμαρτυρήθη μετ' ἀγανακτήσεως «κατὰ τῆς ἐκβιάσεως ταύτης τῆς πλέον καταφώρου καὶ λίαν ἀπανθρώπου τῆς κυριαρχίας τῆς Ἑλλάδος ἐν Θεσσαλονίκῃ διαπραχθείσης, εἰς περιφρόνησιν τῶν πατροπαραδότων κανόνων τῆς Διπλωματικῆς ἀσυλίας, καὶ τῆς στοιχειωδεστέρας Διεθνοῦς φιλοφροσύνης». Οἱ δὲ πολιτισμένοι ἀπολίτιστοι τῆς Συνεννοήσεως Ἀντιπρόσωποι οὐδὲν ἀπήντησαν, γινώσκοντες ὅτι : «Ἡ Ἑλλὰς ἐφεξῆς μόνον νὰ διαμαρτύρηται ἠδύνατο».

Ὁ Ναυτικὸς Ἀκόλουθος Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϋγ

Περὶ τὰ τέλη Α]βρίου 1915 ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας διορισθεὶς Ναυτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας ὁ Πλοίαρχος Ροκφέϋγ, διατελέσας ἄλλοτε Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ναυάρχου Λακὰζ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν. Ἀπολαύων δ' ἀπολύτως τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ, δὲν ἔλαβεν ὡρισμένας ὁδηγίας, ἀλλὰ μὲ ἐλευθερίαν καὶ πλήρη πρωτοβουλίαν δράσεως ἀπεστάλη ἵνα προαγάγῃ τὰ συμφέροντα τῶν Συμμάχων καὶ τῆς Γαλλίας καθ' ὃν τρόπον οὗτος θὰ ἔκρινε σκόπιμον καὶ λυσιτελῆ, ἔχων καὶ τὸ προνόμιον νὰ ἀλληλογραφῇ ἀπ' εὐθείας δι' εἰδικοῦ κρυπτογραφικοῦ λεξικοῦ μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, ὡς ἄτομον ἐτύγχανε χαρακτῆρος ταπεινοῦ, ὑποκριτὴς στερούμενος κρίσεως καὶ αἰσθήματος τιμῆς, διαβολεὺς καὶ κόλαξ ἀναίσθητος, ἐν γένει, ὑπάνθρωπος. Ὡς Ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ ἐμαστίζετο ὑπὸ παχυλωτάτης ἀμαθείας.

Ἐγκαταστήσας τὰ γραφεῖα του ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀρχαιολογικῇ Σχολῇ, ἤρξατο τοῦ ἔργου του, προσλαμβάνων ἄτομα διὰ τὴν μυστικὴν τοῦ Ἀκολούθου ὑπηρεσίαν, ταχέως ἐξελιχθεῖσαν εἰς κατάπτυστον μυστικὴν ἀστυνομίαν, ἐκ τῆς κατωτάτης κοινωνικῆς ὑποστάθμης, ὧν τὰ πλεῖστα εἶχον διατελέσει ἔμμισθοι πράκτορες τῶν Γερμανῶν. Εἰς τὸ γραφεῖόν του ἐγκατέστησε ἀποθήκην ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν, ἀποθήκην δὲ ἀνεφοδιασμοῦ ἐν Πειραιεῖ, ἵνα χρησιμοποιηθῶσι ταῦτα καθ' ἣν στιγμὴν θὰ ὠργανοῦτο ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Βασιλέως, ἔπεισε δὲ τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν Γκιγιεμὲν νὰ συγκαλέσῃ ἁπάσας τὰς ἐν Ἑλλάδι Γαλλικὰς Προξενικὰς Ἀρχὰς εἰς σύσκεψιν, ἵνα τεθῶσιν αἱ βάσεις πολιτικῆς σκοπούσης εἰς τὴν ὑπονόμευσιν τῆς ἐξουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ προετοιμασίαν τῆς στρατιωτικῆς καταλήψεως τῆς χώρας.

Στενώτατα δὲ συνδεθεὶς καὶ συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Βενιζέλου, ὑπεστήριζε καὶ ἐπληροφόρει ὅτι: «Ἅπαντες οἱ Ἕλληνες πλὴν τῶν Βενιζελικῶν ἦσαν Γερμανόφιλοι ἀπὸ τοῦ Βασιλέως μέχρι τοῦ τελευταίου πολίτου». Ἐχρησιμοποίησε δ' αὐτὸν ὁ Βενιζέλος ὅπως διαβιβάζῃ τὰς ἀντιλήψεις του πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν πρὸς τὴν ὁποίαν οὗτος τὴν 3 Ἀπριλίου ἐτηλεγράφησε τὰ ἑξῆς: «Ὁ Βενιζέλος ὑποστηρίζει ὅτι ἡ Συμμαχικὴ πολιτικὴ ἐν Ἀνατολῇ θὰ ζημιωθῇ σοβαρώτατα ἂν καὶ πρὸς στιγμὴν ἀμφιβάλλῃ ὅτι ὁ Βασιλεύς, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἐπιτελεῖον εἶναι σύμμαχοι τῆς

Γερμανίας». «Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐναντίον των μέτρα ἐκφοβισμοῦ καὶ βίας».

Μετὰ ἓξ ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀφίξεώς του ὁ Πλοίαρχος Ροκφέϊγ, κληθεὶς εἰς Ναυτικὴν σύσκεψιν ἐν Μάλτα, κατ' εἰσήγησιν τοῦ Βενιζέλου, ὑπεστήριξεν ἐμφαντικώτατα ὅτι: «Τὸ μόνον ἐπιβεβλημένον μέσον ὅπως ὁ Συμμαχικὸς στρατὸς τῆς Θεσσαλονίκης σωθῇ ἀπὸ βεβαίας καταστροφῆς, ἦτο ἡ διὰ τῆς ἐνόπλου βίας κατάληψις τῆς Ἑλλάδος». Ἐτηλεγράφησε δὲ εἰς Παρισίους ὅτι: «Οὐδεὶς λόγος συντρέχει ὅπως ἀπασχολώμεθα περὶ τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ οὐδὲν παρέμεινεν ἀπαραβίαστον ἐν τῇ Χώρᾳ. Οἱ ὅροι τοῦ πολέμου ἐπιβάλλουσι δραστήρια μέτρα, πρὸ τῶν ὁποίων οἱ Ἑλληνικοὶ νόμοι κατ' οὐδὲν δύνανται νὰ ἰσχύσωσι, τοσούτῳ μᾶλλον καθόσον καθημερινῶς παραβιάζονται οὗτοι».

Πρωταγωνισταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Τραγωδίας
Ἐπαίσχυντος δρᾶσις αὐτῶν

Ἕνεκα τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν Συμμάχων ἀπέναντι τοῦ Βασιλέως, τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Λαοῦ καὶ τῶν χρησιμοποιουμένων παρ' αὐτῶν μέσων, ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις, ἐνῶ πρὶν οὔτε σκιὰν ἐλπίδος ἔτρεφε προσηλυτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι, ἐνθαρρυνθεῖσα ἀπέστειλε κατὰ τὰ μέσα Ἰουνίου 1915 Ἀρχηγὸν τῆς συσταθείσης Γερμανικῆς προπαγάνδας τὸν Βαρῶνον Σέγκ, ἀντάξιον ὁμότεχνον τοῦ ὁμοτίμου Πλοιάρχου Ροκφέϊγ.

Οἱ ὁμότεχνοι καὶ ὁμότιμοι πρωταγωνισταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Τραγωδίας μετὰ τὴν ἔντιμον ἐργασίαν των τῆς ἡμέρας συνήρχοντο ἐν κοινῇ ἑστιάσει εἰς τὸ ἑστιατόριον τοῦ Ξενοδοχείου τῆς Μ. Βρεττανίας εἰς γειτονικὰς τραπέζας. Εἰς τὴν μὲν ἐκάθητο ὁ Βουλευτὴς Τυρὼ ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Μπριὰν διὰ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ Βενιζελικοῦ Τύπου καὶ τὴν διαφθορὰν τῶν συνειδήσεων τῶν ἀτόμων ἀφειδῶς δαπανῶν, καὶ πρὸς ἐξουδετέρωσιν διὰ τοῦ Γαλλικοῦ Προπαγανδιστικοῦ Πρακτορείου «Ραδιὸ» τῆς Γερμανικῆς προπαγάνδας τοῦ Βαρώνου Σέγκ. Εἰς τὴν δὲ ἐκάθητο ὁ Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ, πλησίον αὐτῶν ὁ Βαρῶνος Σέγκ, παρ' αὐτὸν κατὰ τὸ ἄκρον τῆς αἰθούσης τὰ μέλη τῶν διαφόρων Συμμαχικῶν Ἀποστολῶν.

Ὁ πρωταθλητὴς τῆς τραγωδίας Πλοίαρχος Ροκφέϊγ καὶ ὁ Βαρῶνος Σέγκ «συνηντῶντο κρυφίως ἐν ἐπαύλει εἰς τὰ πέ-

ριξ τῶν Ἀθηνῶν κειμένῃ φαινομενικῶς μέν,ὅπως ἀνταλλάσσωσιν ἐμπιστευτικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν οἰκείων μυστικῶν πληροφοριῶν, πράγματι δέ, ὅπως ἐξυφάνωσι φανταστικὰς συνωμοσίας διὰ τῶν ὁποίων ἕκαστος ἐνόμιζεν ὅτι ἀνατρέπει τὰς ἐνεργείας τοῦ ἑτέρου, καὶ ὅπως συζητήσωσι τὴν σύναψιν χωριστῆς εἰρήνης μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας», ὡς ἀφηγεῖται ἐν τῷ Συγγράμματί του ὁ Ναύαρχος Φουρνέ.

Ἀμφότεροι οἱ τυχοδιῶκται οὗτοι ἐχρησιμοποίουν τοὺς αὐτοὺς πράκτορας, οὐχί, ὡς ἀλλαχοῦ, ἀποδειχθέντας ὡς προδίδοντας καὶ ἀπολυθέντας, ἀλλ' ἐν γνώσει μισθοδοτουμένους ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ ἐν γνώσει τῶν προϊσταμένων των. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1916 συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν δέκα ἄτομα φαινόμενα ὕποπτα, φέροντα ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σάκκου των σῆμα ἔχων δύο ὄψεις, ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν φέρον τὸ σῆμα τῆς μυστικῆς Γαλλικῆς προπαγάνδας ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ τὸ τῆς Γερμανικῆς. Ἕκαστος δὲ τούτων ἔφερε δύο διαβατήρια ἀνὰ ἓν ἑκάστου τῶν ἐμπολέμων. Τινὲς δὲ ἔφερον καὶ δύο εἰδῶν ἀναφοράς, τὴν μέν, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Ἀντιπλοίαρχον Ροκφέϊγ,τὴν δέ,πρὸς τὸν Βαρῶνον Σέγκ, ἐκθέτοντες ἐν αὐταῖς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον ἀλλ' ἐντέχνως διατυπουμένων τῶν λεπτομερειῶν, ὅπως εὐχαριστήσωσι τὸν παραλήπτην. Ὁ Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ εἶχε καταρτίσει σῶμα ἐξ ἐλαφρῶν γυναικῶν ἵνα ἀποσπῶσι μυστικὰ ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐπλησίαζον αὐτάς, ἐφευρίσκων ἐμπιστευτικὰ αὐτῶν μυστικὰ εὐχαριστοῦντα τοὺς πόθους τῶν προϊσταμένων του. Ἐπιπροσθέτως ὁ τυχοδιώκτης Πλοίαρχος εἶχε τὴν ἀναισχυντίαν νὰ καυχηθῇ ὅτι, κατά τινα περίστασιν, δυσφημῶν τὰς Βενιζελικὰς Κυρίας προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του Κυρίαν τινα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι αὕτη θὰ συνεδέετο ἐρωτικῶς μετὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, αὐτοῦ τοῦ καθαρωτάτου Ἕλληνος, τοῦ ἀξιοπρεπεστάτου Κυρίου καὶ τοῦ εὐσυνειδοτάτου οἰκογενειάρχου ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων, καὶ θὰ τοῦ ἀπέσπα μυστικά.

Ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω κακοήθη γεγονότα ἦσαν γνωστὰ εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὰς τῶν Συμμάχων, τυγχάνοντα τῆς πλήρους ἐγκρίσεως αὐτῶν. Καθίσταται πραγματικῶς ἀπίστευτον πῶς αἱ Κυβερνήσεις των ἐνεπιστεύθησαν τὰ συμφέροντά των εἰς τοιαύτας μεμολυσμένας συνειδήσεις καὶ εἰς τοιαύτας χεῖρας ῥυπαράς, ἐπιτρέψασαι ὅπως οἱ Ἀντιπρόσωποί των συμπεριφερθῶσι, πρὸς ἀσθενὲς καὶ μικρὸν ἔθνος τὸ ὁ-

ποῖον ἐζήτει μόνον δικαιοσύνην, ὡς πρὸς αἰχμάλωτον πολέμου πρὸ τοῦ Στρατοδικείου ἀχθέντα.

Καταρτίσας ὁ Πλοίαρχος Ροκφέϊγ Τμῆμα πληροφοριῶν, ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσίν του εἰς τὸν ναυτικὸν Μηχανικὸν Ριγκὼ συνεργαζόμενον μετὰ Ἄγγλου Ὑπολοχαγοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς τοπικῆς μυστικῆς Ἀστυνομίας. Ἄγγλοι δὲ Ἀξιωματικοὶ ἐπεστράτευον γυναῖκας τῶν καφωδείων, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίουν ὡς πράκτοράς των μεθ' ὧν ἐπωχοῦντο δημοσίᾳ ἐντὸς ἐπισήμων συμμαχικῶν αὐτοκινήτων. Τοιαύτη δὲ γενικῶς καὶ τοσαύτη ἦτο ἡ ἀχρειότης τῶν χρησιμοποιουμένων μέσων, ὥστε ἡμέραν τινὰ ὁ Ριγκὼ εἶπε τῷ Πλοιάρχῳ Σαμονάρ: «Ἂν ὁ κόσμος ἐμάνθανε τί πράττομεν, καὶ τὰ μέσα ἅτινα χρησιμοποιοῦμεν, καὶ οἱ λίθοι θὰ ἐξεγείροντο ἐναντίον μας».

Διασυμμαχικὴ Ἀστυνομία

Μετὰ τὴν ὀνόματι μὲν φιλικὴν ἀπόβασιν, πράγματι δὲ ἐχθρικὴν κατάκτησιν τῶν Συμμάχων ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἡ Ἑλλὰς ἤρξατο διατελοῦσα ὑπὸ τὸ πέλμα τῆς Συμμαχικῆς τυραννίας. Πιέσεις καὶ ὠμότητες, συκοφαντίαι καὶ ῥαδιουργίαι, ἃς ἐξετέλει καὶ ἔπλεκεν ἡ κατ' εὐφημισμὸν μὲν ὀνομασθεῖσα Διασυμμαχικὴ Ἀστυνομία, πράγματι δὲ συρφετὸς ἀποβρασμάτων καὶ καθαρμάτων, μισθοδοτουμένων ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς προπαγάνδας, καὶ ἐφωδιασμένων μὲ Ἀγγλικὰ βιβλιάρια ταυτότητος, καθιστῶντα ταῦτα ἀσύδοτα πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν, ἀπηρτίζετο ἐξ 162 ἀτόμων, ἐξ ὧν 60 ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, 8 δολοφόνοι, 9 πρώην λησταί, 7 σεσημασμένοι λωποδύται, 10 λαθρέμποροι, 11 κλέπται, 21 χαρτοπαῖκται, 20 σωματέμποροι καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἄτομα ἄνευ ὡρισμένου ἐπαγγέλματος.

Τὸ ἐπίλεκτον καὶ ἔντιμον Σῶμα τοῦτο τὸ στρατολογηθὲν ὅπως ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντα τῆς Συνεννοήσεως, ἐπιρρώσῃ καὶ ἐπαυξήσῃ τὴν πρὸς αὐτὴν συμπάθειαν τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον πᾶς ἔντιμος, ἀξιοπρεπὴς καὶ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος, ὄχι μόνον δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ διοικήσῃ, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ μόνον πρὸ αὐτοῦ παρερχόμενος, ἐκ τῆς ἠθικῆς καὶ σωματικῆς δυσοσμίας αὐτοῦ, θὰ ἀπέστρεφε τὸ πρόσωπον περιφρονητικῶς, κλείων τοὺς ὀφθαλμούς, βύων τὰ ὦτα, φράσσων τοὺς ῥώθωνας καὶ καλύπτων τὰ θηλάκια, διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπίσημον προστασίαν τῶν Συμμάχων πρεσβευτῶν καὶ ἰδίως τοῦ τῆς Γαλλίας τέως βαμβακεμπόρου Γκιγιεμέν, καὶ διῳκεῖτο ἀμέσως

ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου Ἄγγλου ἀστυνομικοῦ Ὑπαλλήλου Κάμπελ, καὶ Μάκενζυ, τοῦ Λοχαγοῦ Σανσὸρ καὶ τοῦ Πλοιάρχου τοῦ Γαλλικοῦ πολεμικοῦ Ναυτικοῦ Ροκφέϊγ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Ἑλλάδι Γαλλικοῦ στόλου Ναύαρχος Νταρὶτζ Ντὲ Φουρνέ, ἐν τῷ Συγγράμματί του «Πολεμικαὶ ἀναμνήσεις ἑνὸς Ναυάρχου», ἐκφράζεται μετὰ περισσῆς αὐστηρότητος καὶ ἐσχάτης περιφρονήσεως, περὶ τοῦ χαρακτῆρος, τῶν ἐνεργειῶν, καὶ γενικῶς, περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι δράσεως αὐτοῦ, βεβαιῶν ὅτι: «Ἡ Γαλλία θὰ ἠρυθρία ἂν ποτε ἀπεκαλύπτοντο τὰ μέσα δι' ὧν ὁ Γάλλος Πλοίαρχος ἐκαυχήθη ὅτι προσήλκυσεν Ἕλληνας Ἀξιωματικούς».

Αἱ αἰσχρότητες αἱ διαπραχθεῖσαι ἐν μέσαις Ἀθήναις παρὰ τῆς καταπτύστου καὶ βαρβάρου ὀρδῆς ταύτης, ὑπερβαίνουσι πᾶσαν φαντασίαν καὶ ὑπερβάλλουσι πᾶσαν περιγραφήν, ὧν αἱ πλέον ἀσήμαντοι εἶναι: Ἡ ἀπόπειρα συλλήψεως τοῦ ἐν Ἀθήναις στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου τῆς Ρουμανίας, μικρὸν πρὸ τῆς ἐξόδου αὐτῆς, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι μετέφερεν οὗτος εἰς Γερμανικὴν οἰκίαν ἔγγραφα σημαντικά, ἵνα δοθῇ οὕτω ἡ ἀφορμὴ νέων καὶ χειροτέρων πιέσεων καὶ ἐξευτελισμῶν.

Ἡ ἀγρία εἰσβολὴ πρακτόρων αὐτῆς εἰς τὴν ἠλεκρολογικὴν κλινικὴν τοῦ ἰατροῦ Βασιλείδου, ἐν ᾗ μετέβαινεν πρὸς θεραπείαν ὁ Βασιλεύς, οἱ Πρίγκηπες, ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, καὶ ἄλλα πρόσωπα εὐυπόληπτα φίλα τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, πρὸς ἀνακάλυψιν πειστηρίων ἐνεργείας κατὰ τῶν Συμμάχων καὶ γενικῶς τοῦ κέντρου συνωμοσιῶν πρὸς βλάβην αὐτῶν. Μὴ εὑρόντες ὅμως οὐδέν, ἔδειραν τοὺς ὑπηρέτας, συνέτριψαν τὰ ἔπιπλα καὶ ἔκλεψαν πολλὰ πολύτιμα τῆς οἰκίας ἀντικείμενα.

Αἱ συνθῆκαι δὲ ὑφ' ἃς διετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Πρωτεύουσα ἐγίνοντο ὁσημέραι φρικαλεώτεραι. Οἱ Πράκτορες τῆς Συμμαχικῆς Ἀστυνομίας προέβαινον ἀπαύστως καὶ αὐθαιρέτως εἰς εὐρυτάτας καθ' ὁδὸν συλλήψεις νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀντιβενιζελικῶν ἀτόμων, τῇ ὑποδείξει καὶ βοηθείᾳ ὀργάνων τῶν Βενιζελικῶν συλλόγων, ὡς Γερμανοφίλων βαπτιζομένων ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου Βενιζελικοῦ κέντρου, τοῦ ἀπαρτιζομένου ὑπὸ τοῦ Μιλτ. Νεγρεπόντη, πρώην Ὑπουργοῦ, Ναυάρχου Γκίνη, Λεοντίου πρώην Νομάρχου καὶ Κόντου Ἀντισυνταγματάρχου, τὰ ὁποῖα διηύθυνον νύκτωρ εἰς Μάλταν καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἐδημιούργουν νυχθημερὸν συνεχεῖς καὶ θορυβώδεις ταραχάς.

Ὡς κορύφωμα δὲ τῶν τελουμένων αἰσχροτήτων ἦτο ἡ σύλληψις ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀνωτέρων ταχυδρομικῶν καὶ τηλε-

γραφικῶν Ὑπαλλήλων, οἵτινες δωροδοκηθέντες ὑπὸ τοῦ Ρώσσου στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου Συνταγ. Γκουντὶν παρέδιδον αὐτῷ τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ τὰ τηλεγραφήματα τοῦ Βασιλέως, τῆς Βασιλίσσης καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς σαφῶς ἀπεκάλυψεν ἡ δικαστικὴ ἀνάκρισις, ἧς ἀνεστάλη πᾶσα περαιτέρω ἐνέργεια τῇ δραστηρίᾳ ἐπεμβάσει τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν.

Κατάληψις τῆς Κερκύρας. Μεταφορὰ τῶν Σερβικῶν Στρατευμάτων

Τὰ Σερβικὰ στρατεύματα, κατὰ κράτος ἡττηθέντα, ἀτάκτως καὶ ἐν ἀποσυνθέσει ὑποχωροῦντα δι' Ἀλβανίας καὶ Σκόδρας ἐν ἀθλίᾳ καὶ ἀξιοθρηνήτῳ καταστάσει, κατέληξαν εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις, θερμῶς παρακληθεῖσα, «οὐχὶ μόνον δὲν ἐδέχθη ταῦτα, ὡς μαστιζόμενα ὑπὸ ἐξανθηματικοῦ τύφου καὶ χολέρας, ἐπὶ τοῦ Ἰταλικοῦ ἐδάφους καὶ ἐν Αὐλῶνι, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Βασιλέα Πέτρον ἠρνήθη τὴν ἀπόβασιν καὶ διαμονὴν ἐν Βρινδησίῳ».

Ἐπίσης οἱ Γάλλοι Ὑγειονομικοὶ καὶ ἐκ Σκόδρας καὶ ἐκ Δυρραχίου ἐτηλεγράφησαν εἰς τὴν Κυβέρνησίν των, θερμῶς συνιστῶντες ὅπως «ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ μεταφερθῶσι ταῦτα ἐκεῖθεν εἰς Θεσσαλονίκην, ἵνα μὴ μεταδώσωσι τὰς φοβερὰς καὶ βροτολοιγοὺς νόσους ταύτας καὶ εἰς τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα».

Ὅ,τι ὅμως ἀπετέλει μέγαν κίνδυνον διὰ τοὺς Ἰταλικοὺς πληθυσμοὺς καὶ τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ἐπικίνδυνον διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα. Διό, τὴν 1 Ἰανουαρίου 1916 ὁ Γάλλος Ναύαρχος Σωσεπρᾶ καταπλεύσας εἰς Κέρκυραν ἀνήγγειλε ψευδῶς εἰς τὸν Νομάρχην ὅτι: «Τῇ συγκαταθέσει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἡ Κέρκυρα θὰ καταληφθῇ ὑπὸ στρατευμάτων τῆς Συνεννοήσεως, ἵνα ὑποδεχθῶσι τὰ ἀποβιβασθησόμενα Σερβικά».

Τὴν 10 δὲ Ἰανουαρίου ἡ Συνεννόησις ἀνερυθριάστως ἀνήγγειλε διὰ διακοινώσεώς της πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς οὐδετέρας Ἑλλάδος ὅτι :

«Εἶναι καθῆκον στοιχειώδους φιλανθρωπίας ἡ μεταφορὰ τῶν Σέρβων στρατιωτῶν, ὡς οἷόν τε, τάχιστα ἐπὶ σημείου πολὺ γειτονικοῦ τῆς Ἀλβανικῆς ἀκτῆς καὶ τῶν πεδίων τῆς Ἐθνικῆς των δράσεως διὰ τὴν ὑγείαν των, τὴν ταχύτητα καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς μετα-

φορᾶς, τὰς εὐκολίας τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, τῆς βεβαίας καὶ ταχείας ἀνασυγκροτήσεως. Ἡ Κέρκυρα μόνη ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην.

Ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν Σέρβων οἵτινες εἶναι σύμμαχοί της, ὅπου ἄλλωστε ἡ διαμονή των θὰ εἶναι βραχεῖα, ὅπου τὸ πλῆθος ἔσται ἱκανοποιημένον ἐκ τῶν ἀπόψεων τοῦ κέρδους ὅπερ παρουσιάζει ἡ συρροὴ τῶν στρατευμάτων. Πᾶσαι αἱ ἐγγυήσεις δύνανται νὰ δοθῶσιν αὐτῇ ὑπὸ τῶν Συμμάχων ὡς πρὸς τὴν ὑπόσχεσίν των ὅτι οὐδεμία διεκδίκησις θὰ βασισθῇ ἐπὶ τῆς προσωρινῆς ἐγκαταστάσεως ταύτης τῶν Σέρβων, πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς πείνης καὶ τοῦ θανάτου».

Τὴν νύκτα τῆς μεθεπομένης Γαλλικὸν ἀπόσπασμα ἀποβιβασθὲν εἰς Κέρκυραν ἀνύψωσε τὴν Γαλλικὴν Σημαίαν, ἔκλεισε τὸν ραδιοτηλεγραφικὸν σταθμόν, κατέλαβε τὸ Ἀχίλλειον, ἰδιοκτησίαν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ἐφ' οὗ ἀνύψωσε τὴ Γαλλικὴν Σημαίαν καὶ ἐγκατέστησε στρατιωτικὴν φρουράν, μετέβαλεν αὐτὸ εἰς Νοσοκομεῖον καὶ ἀπέκοψε δακτύλους τινὰς τῶν ἐστημένων ἀγαλμάτων. Εἰς τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα τῆς κατοχῆς προσετέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατηγοῦ Μάρρο καὶ ἀπόσπασμα Ἰταλῶν Καραβινοφόρων, ἀποβιβασθὲν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Φεβρουαρίου 1916 δι' ὡρισμένους καὶ εὐνοήτους ἀπωτέρους σκοπούς.

Τὰ ἀποβιβασθέντα Σερβικὰ στρατεύματα, ἀνελθόντα εἰς 100 χιλ. περίπου, μετέδωκαν εἰς τὴν πόλιν τὸν ἐξανθηματικὸν τύφον καὶ τὴν πανώλην ἐξ ὧν ἐξωλοθρεύθησαν πολλοὶ τῶν κατοίκων. Καταυλισθέντα δὲ εἰς τὰ πέριξ, ἀπεψίλωσαν τὴν πλουσίαν βλάστησιν καὶ κατέκοψαν τὰ δένδρα. Τὴν δὲ ἐπὶ τῆς Νησίδος τοῦ Ὀδυσσέως Μονὴν μετέβαλον εἰς Νοσοκομεῖον, ἀποκόψαντες πρὸς φωτισμὸν τὰ δένδρα αὐτῆς.

Μετὰ τῶν ἀποβιβασθέντων Σερβικῶν στρατευμάτων κατέφυγον εἰς Κέρκυραν καὶ ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις, ἐγκατασταθεῖσα ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ « Ὡραία Βενετία », ἡ Σερβικὴ Βουλὴ ἐγκατασταθεῖσα ἐν τῷ Δημοτικῷ Θεάτρῳ, καὶ οἱ ἐν Βελιγραδίῳ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων. Ὁ Βασιλεὺς Πέτρος εὗρε φιλοξενίαν καὶ καταφύγιον ἐν Μουνυχίᾳ καὶ Αἰδηψῷ, ἀπολαύων τοῦ σεβασμοῦ, τῆς συμπαθείας καὶ τῶν θερμῶν περιποιήσεων τῶν κατοίκων.

Κατ' εἰσήγησιν δὲ τοῦ Βενιζελικοῦ πράκτορος Κογεβίνα, διευθυντοῦ τῆς Γαλλικῆς λογοκρισίας, ἀπηλάθησαν ἐκ Κερκύρας πολλοὶ Βασιλόφρονες πολῖται, ἐν οἷς καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Γεωρ. Θεοτόκη Ζαΐρα Ι. Ράλλη, καὶ πολλοὶ εὔορκοι δη-

μόσιοι ὑπάλληλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ὁ Εἰσαγγελεὺς Πρωτοδικῶν Γιαπραλᾶς καὶ ὁ Πρωτοδίκης Ν. Χαλκιόπουλος, μεγίστη δὲ πίεσις ἐξησκεῖτο ἐπὶ τῆς πόλεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ διακοινώσεώς της διεμαρτυρήθη πρὸς τοὺς Συμμάχους ἐντόνως:

«Διὰ τὴν περιφρόνησιν τῶν Συνθηκῶν, εἰς ἣν προσετέθη καὶ ἡ λησμοσύνη πρὸς τὴν διεθνῆ φιλοφροσύνην, διότι ὑπερβαίνει ὅ,τι τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου ἐπιτρέπει εἰς ἐχθρικὰ ἐδάφη. Γαλλικαὶ δυνάμεις δι' ὑποψίας φανταστικάς, τῶν ὁποίων αὐταὶ αὗται ἀνεγνώρισαν τὴν μηδαμινότητα, δὲν ἐδίστασαν νὰ ἐκβιάσωσιν ἐπὶ γῆς ἰσοβίως οὐδετέρας ἀτομικὸν κτῆμα Ἀρχηγοῦ Κράτους.

»Κατάπληκτος πρὸ γεγονότων τόσῳ ἀνηκούστων, ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις ἐπιρρίπτει ἅπασαν τὴν εὐθύνην ταύτην ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ ζητεῖ παρ' αὐτῆς ὅπως διατάξῃ τὴν λῆξιν τῆς κατοχῆς τοῦ Μεγάρου τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ τῆς παραβιάσεως τῆς οὐδετερότητος τῆς Κερκύρας».

Οἴκωθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡ διαμαρτυρία αὕτη οὐδόλως ἐλήφθη ὑπ' ὄψει ὑπὸ τῶν Συμμάχων. Ὁ δὲ Γερμανικὸς Τύπος διηρωτᾶτο: «Διατί πρὸ τοιαύτης παραβιάσεως οὐδετερότητος ἡ Γερμανία κατεδιώκετο ὡς παραβιάσασα τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου;»

Εἶναι ἄξιον ἀναγραφῆς ὅτι συγχρόνως μὲ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Συμμάχων καὶ τῶν Σέρβων εἰς Κέρκυραν ἀπέθνησκεν ἐν Ἀθήναις ὁ ἀριστοκράτης Πολιτικός της ἀείμνηστος Γ. Θεοτόκης, ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ τῆς Τρικουπικῆς πολιτικῆς Πλειάδος, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν περαιτέρω ταπείνωσιν καὶ κακοδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ὡραίας καὶ ἀνθοπληθοῦς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, τῆς ἱστορικῆς Νήσου τῶν Φαιάκων.

Κατὰ περίεργον δὲ σύμπτωσιν, ἡ Νέα Ἑλλὰς εἰς τοὺς κρισιμωτέρους σταθμοὺς τῆς Ἐθνικῆς της σταδιοδρομίας ἐστερήθη τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν μεγαλειτέρων της τέκνων, εἰς στιγμὰς καθ' ἃς, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν. Οὕτω, τὸν Μάρτιον τοῦ 1896 ἀπέθνησκεν αὐτεξόριστος ὁ Τρικούπης ἐν Κάναις. Τὸν 8)βριον τοῦ 1912 ἀπέθανεν ὁ Ἐθνικὸς Πατριάρχης Ἰωακεὶμ ὁ Πάνυ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1913 ἐδολοφονήθη ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὴν κατάληψιν αὐτῆς συμβολίζων, καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1916 ὁ Γ. Θεοτόκης ἐν Ἀθήναις.

Κατάληψις Καραμπουρνοῦ

Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ, ἀσεβῶν πρὸς τὴν νωποτάτην συμφωνίαν τῆς 24 Ν)βρίου 1915, κατέλαβε, παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Ἄγγλου Στρατηγοῦ Μαόν, τὴν 28 Ἰανουαρίου βιαίως τὸ φρούριον Καραμπουρνοῦ, σκαιῶς ἐκδιωχθείσης τῆς ἐν αὐτῷ σταθμευούσης Ἑλληνικῆς φρουρᾶς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀσφαλεστέρας ἐπιτηρήσεως τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων, τῶν ἀπειλούντων τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ εἴδησις αὕτη, γνωσθεῖσα ἐν Ἀθήναις, παρήγαγε μεγίστην συγκίνησιν καὶ ἀγανάκτησιν. Ὁ Βασιλεὺς ἀπέστειλε τὸν Αὐλάρχην του Μερκάτην εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν καὶ παρεπονέθη πικρότατα διὰ τὴν παράσπονδον πρᾶξιν τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ. Ὁ δὲ Πρίγκηψ Νικόλαος, μεταβὰς παρὰ τῷ Γάλλῳ Πρεσβευτῇ, εἶπεν αὐτῷ ἐν ἐκδήλῳ ἀγανακτήσει: «Ἠγάπων τὴν Γαλλίαν, δὲν τὴν ἀγαπῶ πλέον. Δὲν εἶναι πλέον ἐκείνη ἣν εὑρίσκομεν πρὸ ἡμῶν, δὲν εἶναι πλέον ἡ φιλελευθέρα καὶ γενναιόφρων Γαλλία. Αὐτὸς ὁ Σαράϊγ! Εἴσθε ἀδέξιοι, ἄγριοι ὡς οἱ Γερμανοί, οὓς ἀποστρέφομαι, δὲν ἀξίζετε περισσότερον αὐτῶν».

Μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας, τὴν 9 Φεβρουαρίου 1915, ἀπέστειλεν εἰς τὸν «Παρισινὸν Χρόνον» ἐπιστολήν,ἔχουσαν ἐν περιλήψει οὕτω:

«Ἡ Ἑλλὰς δὲν λησμονεῖ χρέος εὐγνωμοσύνης, ὅπερ τῇ εἶναι ἱερόν. Παραμένει οὐδετέρα, οὐδέποτε διεκήρυξεν ὅτι δὲν θέλει νὰ ἐξέλθῃ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ τῆς οὐδετερότητος, ἀφοῦ τοὐναντίον ἐπρότεινε δὶς τὴν σύμπραξίν της. Ἡ οὐδετερότης αὕτη, πλέον ἢ εὐμενής, καθ' ἣν καὶ οἱ λιμένες της καὶ αἱ νῆσοί της χρησιμοποιοῦνται τῇ ἀληθείᾳ ὑπὸ τῆς συνεννοήσεως, ὡσεὶ δὲν ἦσαν Χώρας οὐδετέρας, μέμφονται τῆς Ἑλλάδος ὅτι δὲν ἐτήρησε τὰς ὑποχρεώσεις της πρὸς τὴν Σερβίαν.

Ἐγὼ αὐτὸς ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς Συνθήκης ταύτης Συμμαχίας. Δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι: «Ἡ συνθήκη αὕτη δὲν ὑπεχρέου τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐκστρατεύσῃ ὅπως ὑπερασπίσῃ τὴν Σερβίαν, προσβαλλομένων συγχρόνως ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῶν Κεντρικῶν δυνάμεων».

Ἡ Ἑλληνοσερβικὴ συνθήκη εἶναι συνθήκη Βαλκανική, ἀφορῶσα μόνον εἰς τὴν Βαλκανικὴν πολιτικήν. Δὲν εἶχεν, οὔτε ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, ὑπ'ὄψει συμμετοχὴν εἰς πόλεμον Διεθνῆ,οὗτινος οἱ ὅροι καὶ οἱ συντελεσταὶ ἦτον ἀδύνατον νὰ προορασθῶσιν καὶκαθορισθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων. Οὐδεμία ὑποψία δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ψυχράνῃ βαθύτερον τὴν Ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπὸ τοῦ νὰ τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ

αὐτὴ αὕτη ἡ τιμὴ τοῦ Ἔθνους. Παρομοία δυσπιστία μᾶς τραυματίζει βαθέως, καὶ διακινδυνεύει νὰ ἐπηρεάσῃ σοβαρῶς τὴν εἰλικρινῆ φιλίαν τὴν ὁποίαν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς καὶ ὁ Βασιλεὺς θὰ ἤθελον νὰ δυνηθῶσι νὰ τὴν διατηρήσωσι πάντοτε διὰ τὰ Ἔθνη ἅτινα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ Ἕλλην μὴ εὐχόμενος μέλλον εὐτυχὲς καὶ ἔνδοξον».

Τὴν τοιαύτην παρασπονδίαν καὶ ὅλως ἀδικαιολόγητον πρᾶξιν τοῦ ἰδιοτύπου Στρατηγοῦ σφοδρῶς καὶ μετ᾽ἀγανακτήσεως κατέκρινεν ὁ εὐθὺς καὶ ἔντιμος Διοικητὴς τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀγγλικῶν στρατευμάτων Στρατηγὸς Μίλν, εἰπών: «Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ καθ᾽ ἅπασαν τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ὑπῆρξεν ἀναίσχυντος, ψεύστης καὶ ἀσύστολος παραβάτης τοῦ λόγου του, ὡς ἀνθρώπου εὐγενοῦς, ὡς στρατιώτου, καὶ ὡς ἀντιπροσώπου Μεγάλου καὶ πεπολιτισμένου Ἔθνους».

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ πάλιν ὑπέκυψεν εἰς τὴν βάρβαρον βίαν, τὴν ἀχαρακτήριστον αὐθαιρεσίαν καὶ τὴν ἀκατονόμαστον παρασπονδίαν ταύτην τῶν Συμμάχων. Εἰς δὲ τὰς δικαίας καὶ αὐστηρὰς διαμαρτυρίας τῶν Κεντρικῶν Πρεσβευτῶν, «ἐπὶ μεροληψίᾳ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν της, καὶ καταφώρῳ ὑπὲρ αὐτῶν παραβιάσει τῆς οὐδετερότητος», ἀπήντησε δι᾽ ἀορίστων, μεμασσημένων καὶ χλιαρῶν δικαιολογιῶν,εἰς ἃς ἠρκέσθησαν οὗτοι.

Συγχρόνως κατελήφθησαν ἡ Φλώρινα, τὸ Καστελόριζον, καὶ ἡ Μυτιλήνη, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ὁποίας προεβλήθη ὡς πρόφασις ὅτι: «Οἱ διὰ τὴν νόσον τοῦ Βασιλέως κληθέντες ἰατροὶ Κράους καὶ Ἀϊζελπὲργ εἶχον φέρει μεθ᾽ ἑαυτῶν ὁδηγίας τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου».

Εἰς τὸν ἐπισκεφθέντα δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τὸν Βενιζέλον Γάλλον Πρεσβευτήν, ὅστις σπανίως συνηντᾶτο μετ᾽ αὐτοῦ, ἵνα μὴ τὸν ἐκθέσῃ, καὶ προβαλόντα εἰς ἐξηγήσεις διὰ τὰ γενόμενα οὗτος ἀπήντησε: «Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μοῦ ἐξηγήσητε τίποτε. Τὰ ἐννοῶ ὅλα». Ἔχετε νὰ κάμετε μὲ κακούργους οἱ ὁποῖοι σᾶς ἐμπαίζουσι καὶ σᾶς περιφρονοῦσιν. Ἡ παρουσία σας παρ᾽ ἐμοὶ τοὺς ἐνοχλεῖ. Ἐὰν ἠδύναντο, θὰ σᾶς παρέδιδον εἰς τοὺς Γερμανούς.Νὰ δείξητε σταθερότητα.Δὲν θὰ τοὺς συγκρατήσητε παρὰ μὲ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀπειλὴν τῆς πείνης, αὗται εἶναι ἡ κυριωτέρα σας δύναμις. Πρὸ παντὸς μὴν ἀφήνετε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα σῖτος παρὰ ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον». Συγχρόνως δὲ ἐτηλεγράφει διὰ τοῦ βουλευτοῦ Τυρὼ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας:«Μὴν ἀφήνετε νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα σῖτος εἰμὴ μὲ τὸ σταγωνό-

μετρον, μὴν ἀφήνετε νὰ εἰσέρχεται καὶ χρυσός».

Ἀνεφοδιασμὸς τῶν ὑποβρυχίων

Ἡ φημολογία τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν, Ἀρχῶν, ἡ σκοπίμως διαδοθεῖσα παρὰ τῶν Συμμαχικῶν Πρεσβειῶν, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ πραγματικότητι. Διάφοροι ὅμως εὐφυεῖς τυχοδιῶκται καὶ πεπειραμένοι ἐπιχειρηματίαι διέδιδον ὑστεροβούλως, πρὸς ἴδιον ὄφελος καὶ πρὸς ἐνοχοποίησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δι' εὐνοήτους λόγους καὶ τέλη καὶ ἐβεβαίουν ἐπιμόνως ὅτι: «Παρὰ τῶν Πρακτόρων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐνηργεῖτο ἐσκεμμένως πρὸς βλάβην τῶν Συμμάχων εἰς τοὺς ἐρήμους κόλπους καὶ τὰ ἀπόκρυφα μέρη τῆς Ἑλληνικῆς ἀκτῆς, ἀφειδὴς καὶ τακτικὸς τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων ἐφοδιασμός».

Εἰς τὴν ἐνέδραν ταύτην ἐνέπεσαν εὐχερῶς οἱ φιλύποπτοι καὶ μυωπάζοντες τῆς Συνεννοήσεως Διπλωμάται καὶ Πολιτικοὶ καὶ Στρατιωτικοὶ αὐτῆς Ὑπάλληλοι. Ἡ δὲ Ἀγγλικὴ Πρεσβεία προέβη διὰ τοῦ Βενιζελικοῦ Τύπου εἰς ἐπίσημον δήλωσιν, δι' ἧς «καθίστα γνωστὸν ὅτι ὁ καταγγέλλων καὶ ὑποδεικνύων τὸ μέρος ἔνθα ἐγίνετο ὁ ἐφοδιασμὸς τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων διὰ βενζίνης καὶ πετρελαίου, θὰ ἐλάμβανον ὡς ἀμοιβὴν δύο χιλιάδας Ἀγγλικῶν λιρῶν».

Τούτου δημοσιευθέντος, οἱ τὴν ἐνέδραν στήσαντες καὶ καραδοκοῦντες τυχοδιῶκται ἐπιχειρηματίαι, ἠγόραζον ἀριθμόν τινα κιβωτίων βενζίνης καὶ πετρελαίου καὶ ἀπέθετον ταῦτα εἰς διάφορα ἔρημα μέρη τῶν Ἑλληνικῶν ἀκτῶν. Εἶτα δὲ ἐντέχνως κατέδιδον ἑκάστοτε ὅτι, εἰς ταῦτα ἐφωδιάζοντο τὰ ὑποβρύχια τοῦ πολεμίου, ὅπου σπεύδοντες οἱ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Συμμάχων προσληφθέντες τυχοδιῶκται, συνέταιροι δὲ καὶ συνεργάται τῶν καταδοτῶν, εὕρισκον τὰ ἐκ τῶν προτέρων τοποθετηθέντα ὑπὸ τῶν ἐπιχειρηματιῶν κιβώτια πλήρη ἢ κενά. Καὶ οὕτω οἱ εὐφυεῖς τυχοδιῶκται ἐπιχειρηματίαι ἀντὶ μικρᾶς σχετικῶς δαπάνης διὰ τὴν ἀγορὰν βενζίνης καὶ πετρελαίου ἐλάμβανον ἀσυγκρίτως μεγαλείτερον τίμημα τοῦ δαπανηθέντος, ὅπερ διεμοιράζοντο μετὰ τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἀσφαλείας τῶν Συμμάχων συνεργατῶν των, καὶ ὑπὲρ τῆς Συμμαχικῆς μωρίας προπίνοντες.

Τὰ ἀνωτέρω ἀναγραφόμενα διεπίστωσεν ὁ γράφων τὰς

γραμμὰς ταύτας προσωπικῶς. Διότι, τυγχάνων Διοικητὴς τοῦ Πυροβολικοῦ τῶν ὀχυρῶν ἀνασχέσεως τοῦ Φρουρίου Καβάλλας, εἰδοποιηθεὶς ἀνωνύμως, ἤσκησα αὐστηρὰν ἐπίβλεψιν καὶ ἐπίμονον ἔρευναν τῶν παραλίων τῆς Καβάλλας καὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Στρυμωνικοῦ κόλπου, ἐξ ἧς ἀπεκαλύφθη ἐμπράκτως ὁ διαπραττόμενος δόλος καὶ ἡ ἀπάτη εἰς βάρος τῶν Συμμάχων καὶ ἡ λιπαρὰ ἀπομίζησις τῶν ταμείων αὐτῶν. «Ἔσπευσα δὲ νὰ ἀνακοινώσω ταῦτα εἰς τὸν ἐν Καβάλλᾳ Ἄγγλον Πρόξενον Πλοίαρχον Κνὸξ καὶ νὰ διαμηνύσω ἐπισήμως εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς Ἀντιπροσώπους τῶν Συμμάχων, ἀλλὰ δὲν ἐγενόμην παρ' αὐτῶν πιστευτός, καθ' ὃ Ἀξιωματικὸς προσωπικὸς φίλος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου».

Ὁ δὲ Ἀξιωματικὸς τοῦ Γαλλικοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιτελείου Παῦλος Σὰκ γράφει σχετικῶς τὰ ἑξῆς:

Ἐπὶ μῆνας τὰ σκάφη μας ἠρεύνησαν τὰς Ἑλληνικὰς ἀκτὰς διὰ νὰ ἀνεύρωσι ἴχνη ἀνεφοδιασμοῦ τῶν ὑποβρυχίων, ἀλλὰ ματαίως. Κατὰ τὴν χρῆσιν τούτων οἱ ἀντίπαλοί μας χάρις εἰς τὴν μωρίαν ἡμῶν ἐβύθιζον ἀνενοχλήτως τὰ Συμμαχικὰ μεταγωγικά. Ἦτο ἡ ἐποχὴ ἐκείνη καθ' ἣν εἴχομεν τὴν ἀφέλειαν νὰ ἀγνοῶμεν ὅτι ἓν ὑποβρύχιον ἠδύνατο νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλγολάνδην, νὰ περιπλεύσῃ τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ νὰ διαβῇ τὸ Γιβραλτάρ, νὰ διασχύσῃ ὁλόκληρον τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Πόλαν χωρὶς νὰ λάβῃ ἀνάγκην ἀνεφοδιασμοῦ. Ἐπίσης ἐκ Πόλας τὰ ὑποβρύχια διέσχιζον τὴν Ἀδριατικήν, εἰσήρχοντο εἰς τὴν Μεσόγειον, παρέκαμπτον τὸν Μαλέαν, ἢ περιέπλεον τὴν Κρήτην, καὶ διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἔφθανον μέχρι τῶν Στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἢ μέχρι τῆς Σμύρνης, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην ἀνεφοδιασμοῦ.

Ὁ δὲ Πλοίαρχος Ἀργυρόπουλος Π., Κυβερνήτης τοῦ Ἀντιτορπιλικοῦ «Ν. Γενεά», καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1915 περιπολῶν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὕδατα πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν βάσεων ἀνεφοδιασμοῦ τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων, ἀνεκάλυψεν ὅτι κατ' Ἀπρίλιον 1916 ἐν τῷ λιμένι τῆς Κερκύρας ἐνεφανίσθη ὑποβρύχιον, ἀλλὰ Γαλλικόν, ὀνομαζόμενον «Παπέν». Κατ' Ἰούνιον δὲ πλοῖον μὲ Ἑλληνικὴν Σημαίαν ἐθεάθη εἰς τὰς Ἠπειρωτικὰς ἀκτάς, χαρακτηρισθὲν ὡς ὑποβρύχιον Γερμανικόν, καὶ ἀπεκαλύφθη ὅτι ἦτο Ἰταλικὸν πολεμικὸν μετημφιεσμένον.

Καὶ ὅμως κατὰ τὴν δίκην τοῦ Ἐπιτελείου ἀργότερον ὁ Ὑποστράτηγος Πραντούνας Α. κατέθηκεν ἐνόρκως ὅτι: «Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ παρὰ τὴν Δεκέλειαν ὄρους Κατσιμίδι, ὕψους χιλίων μέτρων, ἐφ' ἧς ὑπῆρχε δεξαμενὴ βενζίνης, διωχετεύετο

διὰ σωλήνων τοιαύτη εἰς Ὠρωπόν, εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιομέτρων, καὶ ἐκεῖθεν τὴν ἤντλουν τὰ Γερμανικὰ ὑποβρύχια».

Ἡ ἐκ τῆς ὑποβρυχιοπληξίας τῶν Συμμάχων προκύψασα τοιαύτη χρυσοφόρος καὶ εὐφυὴς ἀπάτη διήρκεσεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, κατέπαυσε δὲ ὅταν τελικῶς, ἐξ ἀλληλουχίας πασιφανῶν καὶ ἀναμφισβητήτων ἀποδείξεων, ἐπείσθησαν οἱ Σύμμαχοι περὶ τοῦ κερδαλέου τούτου τεχνάσματος, ὅπερ ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα δαψιλῶς ἐτρύγησε τὸ Συμμαχικὸν Θησαυροφυλάκιον, ἀλλὰ καὶ πλείστας συγχρόνως πικρίας τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας ἐπότισε.

Ἀνατίναξις τῆς Γεφύρας τοῦ Σιδηροκάστρου

Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης τοῦ Νέου ἔτους 1916 Λόχος Γαλλικοῦ Μηχανικοῦ κατὰ διαταγὴν τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ ἀνετίναξε τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν τοῦ Σιδηροκάστρου, γεγονὸς ἐμποιῆσαν μεγίστην αἴσθησιν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἀθήναις.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, λαβὼν γνῶσιν τοῦ πραξικοπήματος τούτου τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ, διέταξε τὸν Συνταγματάρχην τοῦ Μηχανικοῦ Μεσσαλᾶν Ε., Διοικητὴν τοῦ Φρουρίου Θεσσαλονίκης, νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἐξ ὀνόματός του, ἐὰν ἐσκέφθη τὰς σοβαρωτάτας καὶ ποικίλας συνεπείας τῆς καταστροφῆς τῆς Γεφύρας, ἕνεκα τῆς ὁποίας δύο Ἑλληνικὰ Σώματα Στρατοῦ, οἱ κάτοικοι τῆς Α. Μακεδονίας καὶ τὸ πλῆθος τῶν προσφύγων καὶ γυναικοπαίδων ἀπεκλείοντο ἐν αὐτῇ, μὴ δυνάμενοι ἄλλοθεν νὰ ἀνεφοδιασθῶσιν, ἀπήντησε ξηρότατα καὶ κυνικώτατα:

«Διατάξας τὴν ἀνατίναξιν τῆς γεφύρας, δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψει μου τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἀλλὰ μόνον τὰ Γαλλικά, ἣν λόγοι στρατιωτικοὶ ἐπέβαλον». Προσθέσας ἀλαζονικῶς ὅτι: «Δὲν ἐννοῶ νὰ δόσω λόγον εἰς οὐδένα περὶ τῶν μέτρων ἀσφαλείας τοῦ στρατοῦ μου τὰ ὁποῖα εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ λαμβάνω».

Τὴν ἑπομένην ἐπὶ τῷ Νέῳ ἔτει μεταβὰς ὁ Ἀντιστράτηγος Μοσχόπουλος εἰς τὸ Σερβικὸν Προξενεῖον ἵνα συγχαρῇ τὸν Βασιλέα τῆς Σερβίας Πέτρον, συνήντησεν ἐν τῷ κήπῳ τοὺς Στρατηγοὺς τῶν Συμμάχων. Μετὰ τοὺς τυπικοὺς δὲ χαιρετισμοὺς ἐπλησίασε τὸν Στρατηγὸν Σαράϊγ, μεθ' οὗ συνῆψε τὸν ἑξῆς διάλογον:

Μοσχόπουλος. Στρατηγέ, βλέπω μετὰ λύπης μου ὅτι δὲν ἔχετε σκοπὸν νὰ πολεμήσητε.

Σαράϊγ. Διατί, Στρατηγέ, μοὶ λέγετε αὐτό;

Μοσχόπουλος. Διότι ὁ Στρατηγὸς ὅστις σκοπεύει νὰ πολεμήση δὲν καταστρέφει τὰ ἔργα συγκοινωνίας, ἀλλὰ τὰ πολλαπλασιάζει.

Σαράϊγ. Εἶχον θετικὰς πληροφορίας ὅτι οἱ Γερμανοὶ θὰ μετέφερον βαρὺ πυροβολικόν.

Μοσχόπουλος. Ναί, Στρατηγέ, ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ ἔπρεπε νὰ διέλθωσι δι' Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Σαράϊγ. Καὶ ποῖος, Στρατηγέ μου, θὰ τοὺς ἠμπόδιζε;

Μοσχόπουλος. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τοὺς ἠμπόδισε μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κριβολάκ.

Σαράϊγ. (Ἐνθυμῷ, κατέρυθρος καὶ ἀνυψῶν τοὺς ὤμους εἶπε) Ἔχω τὰ μέσα, Στρατηγέ μου, νὰ ἐγκαταστήσω τὴν γέφυραν ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου.

Μεθ' ὃ ἡ συζήτησις ἐτερματίσθη καὶ οἱ συζητηταὶ ἀπεχωρίσθησαν μετὰ τῆς εὐνοήτου ψυχρότητος.

Ἡ ψυχολογία τῶν Συμμάχων

Εἶναι γνωστὸν ὅτι, μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ὑπῆρξε βασικὴ διαφωνία καὶ διαφορὰ ἀντιλήψεως, ὡς πρὸς τὴν λυσιτέλειαν καὶ σκοπιμότητα τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Συμμαχικῆς ἐκστρατείας. Διχογνωμία ἥτις ἐξεδηλοῦτο κατὰ τρόπον ἐπίμονον καὶ σαφῆ, ἐν τῇ ἀρθρογραφίᾳ τοῦ ἡμερησίου αὐτῶν Τύπου. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἀρκετοῦ χρόνου, ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ συμπράξῃ δραστηρίως ἐν αὐτῇ.

Εἶναι δ' ἀληθὲς ὅτι παρ' ὅλον τὸ βαρὺ τραῦμα, τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν ἣν ᾐσθάνθησαν οἱ Σύμμαχοι ἐπὶ τῷ ἐμπαιγμῷ καὶ τῇ ἐξόδῳ τῆς Βουλγαρίας ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν, οὐδόλως ἀπέβαλον οὗτοι τὴν ἐλπίδα τῆς προσελκύσεως αὐτῆς, πάσῃ θυσίᾳ, πρὸς τὸ μέρος των, ἧς τὴν σύμπραξιν, ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατεῖχεν ἐν τῇ ἐχθρικῇ παρατάξει, ἐθεώρουν ὑψίστης σημασίας εἰς τὸν κολοσσιαῖον ἀγῶνα ἐν ᾧ διεκυβεύετο αὐτὴ αὕτη ἡ ὕπαρξις αὐτῶν. «Τούτου ἕνεκα, Διεθνεῖς ὑποχρεώσεις, οὐδετερότης, νομιμότης καὶ Δίκαιον, ἦσαν φράσεις κεναὶ καὶ ἄνευ σημασίας, περὶ ζωῆς ἢ θανάτου προκειμένου».

Ἐν τῇ εὐνοήτῳ καὶ εὐεξηγήτῳ ταραχῇ ταύτῃ, ἐν ᾗ διετέλουν οἱ Σύμμαχοι, εἶχον συσκοτισμένην τὴν κρίσιν καὶ δὲν

ἠδύναντο νὰ διακρίνωσιν ὅτι:«Ἡ οὐδετερότης καὶ ἐν γένει ἡ στάσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἀπείρως αὐτοῖς προτιμοτέρα καὶ ἐπωφελεστέρα πάσης μετ' αὐτῶν πολεμικῆς συμπράξεως.

Τούτου μὴ καταστάντος δυνατοῦ νὰ γίνῃ ἀντιληπτόν, ἐξηκολούθουν οἱ Σύμμαχοι τὴν αὐτὴν ὁδὸν πορευόμενοι καὶ συνεχίζοντες τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν ἐν Ἑλλάδι, ὠθούμενοι ἅμα καὶ χορδιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου, ὅστις τὴν χρησιμοθηρίαν θεραπεύων καὶ ταύτῃ χρώμενος πρὸς ἰδίους σκοποὺς καὶ τέλη, οὐδὲν μέσον καὶ μέτρον ἀφῆκαν ἀνεκμετάλλευτον, περιπίπτοντες συχνάκις εἰς ὑποψίας καὶ ἐξοκέλλοντες εἰς ἐνεργείας αὐτόχρημα κωμικὰς καὶ ἀναξίας ἀνδρῶν ἐχεφρόνων, πεπειραμένων, ἀνεπτυγμένων καὶ πεπολιτισμένων.

Οὕτως, ἀγομένης τῆς ἑορτῆς τῆς ἐπετείου τῆς πτώσεως τῆς θρυλλικῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ἣν ἐπηκολούθησε στρατιωτικὴ παρέλασις,ἐν ᾗ παρέστη ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος κρατῶν τὴν Στρατραρχικὴν Ράβδον, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ διὰ κοινοῦ ἐράνου κατασκευάσαντες, εἰσηγουμένου καὶ πρωτοστατήσαντος τοῦ Βενιζέλου, προσέφερεν αὐτῷ, δι' αὐτοῦ τούτου, Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν τυγχάνοντος. «Ὅστις, κατὰ τὴν ἐπίδοσιν, προσφωνῶν διηρμήνευσε τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν πίστιν, τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Στρατοῦ καὶ τοῦ Λαοῦ, πρὸς τὸν ἔνδοξον Βασιλέα καὶ μέγαν Στρατηλάτην». Τὸν ὁποῖον ὅμως βραδύτερον, ἀσυστόλως λησμονῶν τὰ ἀνωτέρω, ἀναισχύντως ἀπεκάλεσε προδότην καὶ ἐξωνημένον τοῦ Γερμανοῦ Αὐκράτορος Πράκτορα. Τὴν ἀρχικὴν ἰδέαν καὶ τὸ σχῆμα τῆς Ράβδου ἔσχον καὶ ἐσχεδίασαν ὁ Πρίγκηψ Νικόλαος καὶ ὁ Διάδοχος Γεώργιος,ἣν πληροφορηθεὶς ὁ Βενιζέλος, ἐν ἐκδήλῳ ἀγανακτήσει ἀπέκρουσε, χαρακτηρίσας ταύτην ὡς πρᾶξιν τὰ μάλιστα ἀντιπειθαρχικήν. Ὁ Πρίγκηψ ὅμως Νικόλαος μεταβὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ προσποιηθεὶς ἄγνοιαν τῆς ἀρνητικῆς δηλώσεως αὐτοῦ, παρεκάλεσε τὸν Βενιζέλον ὅπως αὐτὸς οὗτος, ἀναγνωρίζων τὸ ἱερὸν τῆς προθέσεως, ἐγκολπωθῇ τὸ σχέδιον. Ἡ δεξιὰ αὕτη πρότασις διαθρύψασα τὴν ἐγωπάθειαν τοῦ ἀνδρός, ἐγένετο παρ' αὐτοῦ προθύμως δεκτή, χαρακτηριστικῶς λησμονήσαντος ὅσα κατ' αὐτῆς προηγουμένως εἶπε.

Τὸ ἀνωτέρω γεγονὸς ἐτηλεγραφήθη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅπου ἐγένετο πιστευτὸν ὅτι: «Ὁ Βασιλεὺς παρέστη εἰς τὴν στρατιωτικὴν παρέλασιν φέρον τὴν στολὴν καὶ κρατῶν τὴν ράβδον τοῦ Γερμανοῦ Στρατάρχου, σχολιασθὲν δυσμενέστα-

τα κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως».

Τὴν ἡμέραν τῆς ὀνομαστικῆς ἑορτῆς τοῦ Βασιλέως ἐψάλη ἐν τῇ Μητροπόλει ἡ συνήθης δοξολογία εἰς ἣν, ὡς εἴθισται, παρεκλήθησαν, ὅπως εὐαρεστούμενοι προσέλθωσι καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις Ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων Κρατῶν.

Ἡ ἄφιξις καὶ ἡ θέσις τῶν Διπλωματῶν τῶν ἀντιπάλων παρατάξεων, ἐκανονίσθη, οὕτως ὥστε, νὰ μὴ ἐπέλθῃ οὐδεμία μεταξύ των προσέγγισις καὶ ἐπαφή. Τυχαίως ὅμως καὶ ἀπροόπτως ὁ Γερμανὸς Πρεσβευτὴς Φὸν Μπίρμπαχ-Χὰρφ ἀφίκετο πρῶτος εἰς τὸν Ναὸν καὶ ὡς ἦν κανονικὸν καὶ ἑπόμενον ἀπεδόθησαν αὐτῷ αἱ κεκανονισμέναι στρατιωτικαὶ τιμαὶ ὑπὸ τοῦ παρατεταγμένου Στρατεύματος.

Τὸ ἀσήμαντον καὶ τυχαῖον γεγονὸς τοῦτο ἐτηλεγραφήθη εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ ἐγένετο πιστευτὸν ὅτι «μόνον εἰς τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Γερμανίας ἀπεδόθησαν στρατιωτικαὶ τιμαί. Εἰς δὲ τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Συμμάχων οὐχὶ μόνον δὲν ἀπεδόθησαν τοιαῦται, ἀλλὰ καὶ οὐδεμία ἐδόθη εἰς αὐτοὺς προσοχή».

Ὁ Συμμαχικὸς Τύπος ἅπας, καὶ ἰδίως ὁ Γαλλικός, ἐν χορῷ καὶ ὀργάνοις ἐξεγερθεὶς ἔρρηξε γοερὰς κραυγάς, ἐπὶ τῇ γενομένῃ προσβολῇ ταύτῃ καὶ ἀγανακτήσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος. «Καὶ ὑβρίζων ταύτην καπηλικώτατα, προσεκάλει ἐπειγόντως τοὺς Συμμάχους καὶ ἠξίου κατηγορηματικῶς παρ' αὐτῶν ὅπως, παραμεριζομένης πάσης ἐφεξῆς προφυλάξεως καὶ ἀνοχῆς, παύσῃ πᾶσα πρὸς αὐτὴν ἐπιείκεια, θεωρουμένων ἀμέσως πολεμίων τῶν Συμμάχων, μεθ' ὅλων τῶν εὐνοήτων συνεπειῶν».

Ἐπίθεσις τοῦ Γερμανικοῦ Τύπου

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Συμμαχικοῦ Τύπου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, κατηγοροῦντος αὐτήν, παρ' ὅλην τὴν διακηρυσσομένην εὐμενῆ πρὸς αὐτοὺς οὐδετερότητά της, ὅτι ὑπεβοήθει μυστικῶς τοὺς Κεντρικούς, καὶ ὁ Γερμανικὸς Τύπος ζωηρῶς ἐπετίθετο κατ' αὐτῆς. «Διότι ἐν οὐδετερότητι διατελοῦσα, ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς Συμμάχους νὰ χρησιμοποιῶσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της πᾶν τὸ διευκολῦνον καὶ ὑποβοηθοῦν τὰς κατ' αὐτῶν ἐπιχειρήσεις των».

Τὰ γραφόμενα κατὰ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν Γερμανικῶν φύλλων τῶν φίλα φρονούντων πρὸς τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν, ἡ Συμμαχικὴ Προπαγάνδα ἐχαρακτήριζεν ὅτι ἀπεσκό-

πουν εἰς παραπλάνησιν καὶ συγκάλυψιν τῶν φιλικῶν πρὸς τὴν Γερμανίαν αἰσθημάτων αὐτῆς. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος κατεδείχθη προθετικὸς καὶ ἐσκεμμένος, καθόσον ἡ ἐχθίστη πρὸς τὸν Γερμανὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὴν Κυβέρνησίν του Βερολιναία ἐφημερὶς «Μέλλον» ἐδημοσίευσε τὴν 4 Δ)βρίου 1915 ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ της τὰ ἑξῆς:

«Ὁ Βενιζέλος, ὅστις προσεκάλεσε τοὺς Συμμάχους, ἔπεσε, καὶ τὸν διεδέχθησαν ποῖοι; Μήπως Πρωθυπουργοὶ ἐπιδείξαντες ἐν τοῖς λόγοις πολιτικὴν ἀντίθετον πρὸς τὴν τοῦ προκατόχου των;

Ἰδοὺ ὁ Ζαΐμης πρῶτος τούτων διαβεβαιῶν τὰς Ἐγγυητρίας, τὰς Προστάτιδας, τὰς Χρηματοδότιδας ἀκόμη Δυνάμεις περὶ τῶν φιλικῶν καὶ εὐμενῶν τῆς Ἑλλάδος διαθέσεων.

Ἰδοὺ καὶ ὁ γηραιὸς Σκουλούδης μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι: Ὁ δεύτερος οὗτος ἠπείλησεν ἐμμέσως, χάριν τῆς κινδυνευούσης οὐδετερότητός του, τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν Συμμάχων, διὰ νὰ ἐπανορθώσῃ εὐθὺς ἀμέσως διὰ τοῦ ἐν Παρισίοις Πρέσβεώς του Ρωμάνου τοὺς τοιούτους του ὑπαινιγμούς. Καὶ ὅπως ἦτο ἑπόμενον, εἰς τὰς δευτέρας δηλώσεις του ἐπέδειξε περισσὸν ζῆλον.

Ἡ νέα Κυβέρνησις τὴν ἔνοπλον οὐδετερότητά της χρωματίζει μὲ τὰς εὐμενεστέρας τῶν διαθέσεων ἀπέναντι τῶν τριῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως. Τὰ Στρατεύματά των ἐγένοντο ἐν Ἑλλάδι μετ' ἐνθουσιασμοῦ δεκτά.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ μετέλθῃ ἐχθρικὴν στάσιν κατὰ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἄγγλων μαχητῶν, οἱ ὁποῖοι μάχονται κατὰ τῶν προαιωνίων ἐχθρῶν της;

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα; Τὸ Ὑπουργεῖον Βενιζέλου ἐζήτει 150 χιλ. Ἀγγλογάλλων ἵνα βοηθήσῃ τὴν Σερβίαν ἐξερχόμενος οὕτω τῆς οὐδετερότητος. Ἀλλὰ τὰ Ὑπουργεῖα Ζαΐμη καὶ Σκουλούδη ἐπροτίμησαν ἕτερόν τι μὴ ὂν ἐπίπονον, τὴν οὐδετερότητα. Καὶ μόνον λόγων δὲν ἐφείσθησαν ἵνα τὴν καταστήσωσιν ὀλιγώτερον ἐνοχλητικήν.

Μήπως δὲν ἔστρωσαν ρόδα ἐπὶ τῆς ἐπιπόνου καὶ ἀνάντους ὁδοῦ δι' ἧς ἔμελλε νὰ διέλθῃ τὸ ἀποβατικὸν Σῶμα τῶν Συμμάχων ἵνα πολεμήσῃ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ παλαιᾷ Σερβίᾳ.

Ἰδοὺ γυμνότατα τὰ πράγματα. Τώρα ἑτοιμασθῆτε νὰ ἀπορήσητε καὶ νὰ ρήξητε κραυγὴν ἐκπλήξεως, πῶς ἓν Κράτος διακηρύσσον ὅτι εἶναι οὐδέτερον παραβιάζει, ἔστω καὶ διὰ τῆς ἀνοχῆς του, τὴν οὐδετερότητα αὐτοῦ».

Σύλληψις τοῦ Ταχυδρομείου τῶν Συμμάχων

Περὶ τὰ μέσα Φεβρουαρίου 1916 παρὰ τὸ ἀκρωτήριον

«Λευκάταν» Γερμανικὸν ὑποβρύχιον ἀναδυθὲν διέταξε τὸ ἀτμόπλοιον «Σπέτσαι» νὰ ἀνακόψῃ τὸν πλοῦν. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπέβαινον κατευθυνόμενοι εἰς Ἀγγλίαν ὁ Συνταγμ.Ναπὲρ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς ἐν Σόφιᾳ Ἀγγλικῆς Πρεσβείας καὶ ὁ ἔφεδρος Λοχαγὸς Οὐΐλσων, Βουλευτής, κομίζοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν, ἐντὸς κιβωτίου, τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Πρεσβείας. Μόλις τὸ ἀτμόπλοιον ἀνέκοψε τὸν πλοῦν, οὗτοι ἔρριψαν τοῦτο εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ ναῦται ὅμως τοῦ ὑποβρυχίου κατώρθωσαν νὰ ἀλιεύσωσι τὸ κιβώτιον, συλλαβόντες καὶ τοὺς Ἄγγλους Ἀξιωματικούς. Μετὰ τριήμερον δὲ ἀπὸ τῆς συλλήψεως αὐτῶν τὸ δελτίον τοῦ Τύπου τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως περιεῖχε τὸ ἑξῆς ἀνακοινωθέν:

«Εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀγγλικοῦ ταχυδρομείου ὅπερ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν νηοψίαν ἡ ὁποία ἐνηργήθη ὑπὸ Γερμανικοῦ ὑποβρυχίου ἐπὶ τῶν «Σπετσῶν» καὶ τὴν σύλληψιν δύο Ἄγγλων Ἀξιωματικῶν περιλαμβάνονται ἐνδιαφέρουσαι περικοπαὶ περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τῶν Ἑλλήνων Βασιλοφρόνων καὶ τῶν προθέσεων τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως.

»Ἐκ τῶν ἁλιευθεισῶν ἐπιστολῶν δύνανται ἤδη νὰ ἀνακοινωθῶσι τὰ ἀκόλουθα ἀποσπάσματα.

»Ἔκθεσις τοῦ Ἄγγλου Πρεσβευτοῦ ἐν Ἀθήναις τῆς 16 Δ)βρίου 1915 περιλαμβάνουσα τὸ κείμενον τῶν ἀξιώσεων τῆς Συνεννοήσεως πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ αἵτινες εὑρίσκονται ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅσα διατείνονται αἱ Δυνάμεις αὗται, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν προστασίαν τῶν μικρῶν Κρατῶν.

«Ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ εἰς τῶν Ἄγγλων Ὑπαλλήλων ἐκθέτει ὅτι ἐλαχίστην συμπάθειαν τρέφει πρὸς τὴν Σερβίαν, μᾶλλον δὲ συμπαθεῖ τὴν Βουλγαρίαν, διότι ἡ Βουλγαρία ἀναγκάζεται διὰ μίαν ἔτι φορὰν νὰ χύσῃ τὸ αἷμα τῶν τέκνων της διὰ νὰ λάβῃ ὁριστικῶς ὅ,τι εἶχε κερδίσει κατὰ τὸν αἱματηρὸν πόλεμον τοῦ 1912.

»Ἐν ᾗ περιπτώσει νικήσῃ ἡ Ἀγγλία καὶ ἐκδιώξῃ τὴν Βουλγαρίαν ἐκ Μακεδονίας, δὲν θὰ νικήσῃ τὸ Δίκαιον, ἀλλὰ ἡ Ἰσχύς, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Συνεννόησις θὰ ἐξωθήσωσιν οὕτως εἰς τὴν καταστροφὴν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ Βαλκανικὰ Κράτη.

»Ἑτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Γραμματέως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Πρεσβείας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20 Δ)βρίου 1915 περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς: «Κατὰ τὴν ὠμὴν ἀντίληψιν, τὸ προτιμότερον ὅλων θὰ ἦτο νὰ ἐκθρονισθῇ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἀνακηρυχθῇ ὁ Βενιζέλος Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατί-

ας. Δυστυχῶς ὁ Βασιλεὺς εἶναι λίαν δημοφιλὴς εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

»Μέλος τῆς ἐν Ἑλλάδι Ναυτικῆς Ἀποστολῆς χαρακτηρίζει ἐν ἐπιστολῇ του τοὺς Ἕλληνας ὡς τὸν μᾶλλον ἄθλιον Λαόν, ἀγροῖκον καὶ ἠλίθιον.

»Ἑτέρα ἐπιστολή, ἀπευθυνομένη πρὸς μέλος τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, περιλαμβάνει τὴν ἀκόλουθον περικοπήν: «Οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι ἄξιοι ἄλλου τινὸς ἢ ἑνὸς λακτίσματος εἰς τὰ ὀπίσθια».

»Ἐπιστολὴ Ἄγγλου Ταγματάρχου ἀποκαλεῖ τοὺς Ἕλληνας «ἀξιοκατάκριτον καὶ ἀξιοκαταφρόνητον γένος».

»Ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ, μέλος τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, ἀπευθυνομένη πρὸς Ἀνώτερον ὑπάλληλον τῆς ἐν Βασιγκτῶνι Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, ὁμολογεῖ ὅτι: Οἱ Ἄγγλοι ἐπιζητοῦσι νὰ ἐλέγχωσι τὴν ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγὴν τῶν τροφίμων, τῶν ἀνθράκων καὶ τοῦ πετρελαίου, εἰς τρόπον ὥστε αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως νὰ δύνανται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ πιέζωσι τὴν Ἑλλάδα».

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἐπιδείξας τὰ δημοσιεύματα ταῦτα εἰς τὸν Ἄγγλον Στρατιωτικὸν Ἀκόλουθον Ἀντισυνταγματάρχην Κούνιγκαμ, περιωρίσθη εἰπών: «Ἰδοὺ πῶς ὁμιλοῦσιν οἱ Ἀξιωματικοί σας περὶ ἐμοῦ».

Τοιαῦται ἦσαν αἱ γνῶμαι καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἐπισήμων Ἀντιπροσώπων τῆς Συνεννοήσεως,ἥτις διεκήρυξεν ὅτι : «Διεξῆγε τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν μικρῶν Κρατῶν καὶ τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως αὐτῶν». Ὑπὲρ ἧς ὁ Βενιζέλος ἐκίνει πάντα λίθον ὅπως ἡ Ἑλλὰς ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος ἄνευ ὅρων. «Ἀποκαλῶν ἀσυστόλως τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ τοὺς ἀντιφρονοῦντας Πολιτικοὺς προδότας καὶ διὰ τοῦ Γερμανικοῦ χρήματος ἐξωνημένους».

Ἄφιξις τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ εἰς Ἀθήνας

Μετὰ δεκαπενθήμερον ἀπὸ τῆς εἰς Θεσσαλονίκην ἀποβάσεως τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων, τὴν 20 Φεβρουαρίου 1916 ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ πρὸς χαιρετισμὸν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς Γκιγιεμὲν ἀνήγγειλε τῷ Βασιλεῖ, εἰπὼν ὅτι : «Ἡ Μεγαλειότης του ὤφειλε νὰ διίδῃ εἰς τὸ διάβημα τοῦτο ὄχι μόνον τὴν ἔκφρασιν τῆς προσωπικῆς ἐπιθυμίας τοῦ Ἀρχιστρατήγου νὰ χαιρετίσῃ τὸν Βασιλέα τῆς

Ἑλλάδος καὶ τὸν νικηφόρον Στρατηγόν, ἀλλ' ὡσαύτως πρᾶξιν ὑψίστης φιλοφρονήσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Δημοκρατίας ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ, δηλώσας σαφῶς ὅτι ἡ πρωτοβουλία δὲν προήρχετο παρ' αὐτοῦ». Ὁ Βασιλεὺς ἀπαντῶν ἐδήλωσε μετὰ χαρᾶς ὅτι «θὰ ἐδέχετο μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ πραγματικῆς εὐχαριστήσεως τὸν Στρατηγὸν Σαράϊγ, οἱανδήποτε ἡμέραν καὶ ὥραν ἐπεθύμει».

Τὴν ἑπομένην περὶ τὴν 11 ὥραν πρωϊνήν, ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ, ὡραῖος ἀνὴρ καὶ ἐπιβλητικὴ στρατιωτικὴ μορφή, ζωηρῶς παρὰ τοῦ Λαοῦ ἐπευφημούμενος ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, γενόμενος μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ ἀνυποκρίτου εἰλικρινείας δεκτός. «Ὁ παράδοξος καὶ ἰδιόνους Στρατηγὸς προσφωνῶν τὸν Βασιλέα ἀπεκάλεσεν Αὐτὸν Κύριον καὶ ὄχι Μεγαλειότατον». Προσφώνησιν ἣν ἤκουσεν ὁ Ἱππότης Βασιλεὺς μετὰ τοῦ συνήθους καλοκαγάθου μειδιάματός του, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα δηλωτικοῦ.

Ἡ συνδιάλεξις ὑπῆρξεν αὐστηρῶς στρατιωτική. Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ, εὑρεθεὶς πρὸ πεπειραμένου Στρατηγοῦ, οὗτινος τὰς παρατηρήσεις ἀπεδέχθη ὡς ὀρθοτάτας, ἐξήγησεν ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν τὰ μέτρα ἅτινα ὤφειλε νὰ λάβῃ. «Ἀλλ' οὔτε πρόθεσιν οὔτε ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ ψυχράνῃ οὐδένα».

«Ἐφεξῆς ἡ ἄμυνα τῆς Θεσσαλονίκης ἦτο ἐξησφαλισμένη, ἡ Μεγαλειότης Σας θὰ ἦτο λίαν ἐνδιαφέρον, ἐὰν μετέβαινεν ἐκεῖ. Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἡμέραν τινὰ θὰ εἰσήρχετο εἰς τὸν πόλεμον, ὁ Ἀρχιστράτηγος τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων θὰ ἦτο εὐτυχὴς νὰ ἐπανήρχετο εἰς Ἀθήνας «ὅπως λάβῃ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἐνδόξου Στρατηγοῦ, ὅστις εἶχεν ὁδηγήσει τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν εἰς τὴν νίκην ἐπὶ τοῦ ἰδίου πεδίου μάχης».

Ἡ ἀκρόασις ἐτερματίσθη μετὰ τῶν αὐτῶν φιλοφρονήσεων καὶ τῶν αὐτῶν τιμῶν, καὶ ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ ἀπῆλθε τῶν Ἀνακτόρων καταλιπὼν εὐνοϊκωτάτην ἐντύπωσιν, παρακολουθούμενος καὶ ἐπευφημούμενος ὑπὸ τοῦ θαυμάσαντος τὸ ὡραῖον καὶ ἀνδρικόν του παράστημα, καὶ κραυγάζαντος ζωηρῶς καὶ διατόρως «Ζήτω ἡ Γαλλία» πυκνοτάτου πλήθους. Ἐπισκεφθεὶς δὲ ἀκολούθως τὸν Πρωθυπουργὸν Σκουλούδην, τὸν Ζαΐμην, τὸν Βενιζέλον καὶ τὸν Ἐπιτελάρχην Ὑποστράτηγον Δούσμανην, τὴν ἑπομένην ἀνεχώρησεν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἅπασαι ὅμως αἱ φιλοφρονήσεις καὶ ἅπαντες οἱ ὕμνοι τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀφεώρουν προφανῶς εἰς ἕνα καὶ μόνον τελικὸν σκοπόν, εἰς τὴν προσέλκυσιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν Συμμάχων, ἵνα συμπληρῶν τὰς δυνάμεις

του διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δυνηθῇ νὰ ἀναλάβῃ, δαπάναις αὐτοῦ, τὴν ἐπίθεσιν.

Διό, καὶ μετ' ὀλίγον, μὴ ἐπιτυγχάνοντος τοῦ σκοποῦ του, διαστρέφων τὰ γεγονότα καὶ συκοφαντῶν τὰ πρόσωπα, εἰς τὴν πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν ἀναφοράν του, ἔγραψε σὺν τῆς ἄλλοις:

«Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν, μόνον ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου καὶ τῆς πλειονότητος τῶν Ἀξιωματικῶν εἶναι κατά, ἔχουσι πιθανῶς ἀναλάβει ἀπέναντι τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος ὑποχρεώσεις διὰ συνθήκης. Παρ' ὅλα τὰ γραφόμενα, ὁ Βασιλεὺς εἶναι Γερμανὸς καὶ ἡ ἀπολυταρχία τοῦ Γυναικαδέλφου του ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ, ἣν καὶ πιστῶς ἀντιγράφει.

»Τὸ Ἐπιτελεῖον,οἱ Ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ δημόσιοι Ὑπάλληλοι τὸν ἀκολουθοῦσι καὶ οὐδὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τις ἐκ τούτων. Ὁ Ἀθηναϊκὸς Τύπος κηδεμονεύεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας καὶ γράφει κατὰ τὰς ὑποδείξεις του. Δὲν δυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν μὲ τοὺς μὴ θέλοντας νὰ συζητήσωσι καὶ ὑποκύπτουσι μόνον εἰς τὴν βίαν. Πρέπει νὰ κτυπήσωμεν τὴν κεφαλήν, καὶ τὸν μόνον ἐχθρόν, τὸν Βασιλέα».

Ἐνῷ ταῦτα ἐφλυάρει συκοφαντῶν καὶ ἀσχημονῶν ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ,ὁ Πρέσβυς τῆς Γερμανίας Φὸν Μπίρμπαχ-Χὰρφ κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεώς του,«ἐπρότεινεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν δεκαετῆ συμμαχίαν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας, ἐπὶ τῷ σεβασμῷ τῶν κεκτημένων, ἵνα παύσωσιν αἱ ὑποψίαι. Ὁ Σκουλούδης εἰς τὴν πρότασιν ταύτην ἀπήντησεν ὅτι: «Ὁ χρόνος δὲν ἦτο εὔθετος πρὸς τοῦτο, καὶ ἔδει νὰ ἐξετασθῇ ἀργότερον, ἅμα καθησύχαζον τὰ πράγματα». Ἐπληροφόρησε δὲ συγχρόνος καὶ τὸν Βασιλέα περὶ τούτου, ὅστις ἀπήντησεν ἀπροκαλύπτως καὶ ἀπεριστρόφως ὅτι: «Κατόπιν τῆς πείρας ἣν ἔχω ἐκ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων περὶ τῆς δολιότητος, τῆς προδοσίας καὶ τῆς βαρβαρότητος τῶν Βουλγάρων, ὡς εἶπεν καὶ ἄλλοτε ἀλλαχοῦ, ἐφόσον ὁ ἥλιος διατρέχει τὴν αὐτὴν τροχιὰν ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς Βουλγαρίας» καὶ παρεκάλεσα τὸν Πρωθυπουργὸν πάραυτα νὰ διακόψῃ τὰς περαιτέρω διαπραγματεύσεις.

Μεταφορὰ τῶν Σέρβων εἰς Θεσσαλονίκην

Συντελεσθείσης τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἀποφασισθείσης τῆς μεταφορᾶς των εἰς Θεσσαλονίκην, κατελήφθη ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ Συμ-

μαχικοῦ Στόλου ὁ λιμὴν τοῦ Ἀργοστολίου, πρὸς ἐπιτήρησιν, ὡς ἰσχυρίσθησαν οἱ Σύμμαχοι, τοῦ Αὐστριακοῦ Στόλου.

Συγχρόνως οἱ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευταὶ τῆς Συνεννοήσεως, ἐνισχυόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ ἀφιχθέντος Γάλλου Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Στρατηγοῦ Ρώκ, ἐζήτησαν τὴν 12 Ἀπριλίου 1916 παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὴν διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους σιδηροδρομικῶς ἐκ Πατρῶν δι' Ἀθηνῶν εἰς Λάρισσαν καὶ Θεσσαλονίκην τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων ἀνερχομένων εἰς 100 χιλιάδας.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δι' ἀνακοινώσεώς της πρὸς τοὺς Συμμάχους ἠρνήθη ρητῶς καὶ σθεναρῶς τὴν ἀξίωσιν ταύτην, διακηρύξασα ὅτι :

Ἡ διάβασις αὕτη θὰ ἀπετέλει τὴν πλέον κατάφωρον παραβίασιν τῆς κυριαρχίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς οὐδετερότητος αὐτῆς, ἣν ὁ ἕτερος ὅμιλος τῶν ἐμπολέμων θὰ ἐθεώρει ὡς στάσιν ἐχθρικὴν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος.

Θὰ ὡδήγει εἰς διαρκῆ ἀνάμιξιν τῶν ξένων ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, εἰς πολλαπλᾶς πράξεις αὐθαιρέτους καὶ περιορισμοὺς εἰς τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας, ὧν ἔχομεν τὸ διαρκὲς θέαμα, καὶ τὴν λυπηρὰν πεῖραν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Κερκύρᾳ. Ἡ Δημοσία γνώμη ἐξηγέρθη πανταχοῦ μετὰ μεγάλης ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ σχεδίου τῆς διαβάσεως.

Δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀνάγκη διελεύσεως τῶν Σέρβων διὰ ξηρᾶς διότι ἀφοῦ οἱ σύμμαχοι μεταφοραὶ αὐλακοῦσι καθ' ἁπάσας τὰς διευθύνσεις τὴν Μεσόγειον χωρὶς νὰ ὑποφέρωσι ἄγαν ἀπὸ προσβολῆς τῶν ὑποβρυχίων, δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὑπάρχει περισσότερος κίνδυνος εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν Σέρβων διὰ θαλάσσης, δεδομένου ὄντος ὅτι πρὸ πάντων ἡ διώρυξ τῆς Κορίνθου καὶ τὰ στενὰ τῆς Εὐβοίας, τῶν ὁποίων ἀνεχόμεθα τὴν χρησιμοποίησιν ἐπιτρέπουσι τὴν μείωσιν εἰς τὸ ἐλάχιστον τοῦ ταξειδίου ἔξω τῶν κλειστῶν θαλασσῶν μας.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας, ὁ πεπολιτισμένος κόσμος θὰ ἦτο ὁμόφωνος νὰ καταδικάσῃ ὡς τερατώδη κατάχρησιν τῆς βίας, πᾶσαν ἀπόπειραν τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως νὰ διέλθῃ παρὰ τὴν ἄρνησιν ἡμῶν».

Ἐπιπροσθέτως δὲ ὁ Σκουλούδης ἐδήλωσεν ἡμιεπισήμως ὅτι:«Ἐὰν ἐγίνετο χρῆσις βίας θὰ ἀνετινάσσετο ἡ σιδηροδρομικὴ γέφυρα ἡ ἐπὶ τῆς διώρυγος, φρασσομένης καὶ ταύτης». Ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐδικαιολογεῖτο

πληρέστατα διότι εἶχε βασίμους σοβαρωτάτας ὑπονοίας ὅτι τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα τὰ συνοδεύοντα τὰ Σερβικά, ἂν ὄχι καὶ ταῦτα, θὰ παρέμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος καὶ θέτοντα χεῖρα ἐπ' αὐτῆς καὶ παραδίδοντα ταύτην εἰς τοὺς Σέρβους θὰ τὴν μετεχειρίζοντο ὡς Χώραν κατακτηθεῖσαν ἀφοῦ ἀνατρέψωσι τὸν Βασιλέα.

Συγχρόνως δὲ οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Κεντρικῶν ἐδήλωσαν ρητῶς καὶ ἀπεριφράστως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι: «Ἐὰν ἐπετρέπετο εἰς τὰ Σερβικὰ στρατεύματα ἡ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους διάβασις πρὸς Θεσσαλονίκην, θὰ ἐθεωρεῖτο τὸ γεγονὸς τοῦτο παρὰ τῶν Αὐτοκρατορικῶν Δυνάμεων ὡς ἐχθρικὴ κατ' αὐτῶν πρᾶξις».

Κατόπιν τῆς ἀρνήσεως τῆς ἐπιμόνου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οἱ Σύμμαχοι ἀρκεσθέντες εἰς τὴν μεταφορὰν τοῦ βαρέος ὑλικοῦ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσσης, μετέφερον τὰ Σερβικὰ στρατεύματα θαλασσίως μέχρι τέλους Μαΐου 1916, διὰ τοῦ κόλπου καὶ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου, καὶ κατὰ μῆκος τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων, ἀνενοχλήτως καὶ ἄνευ οὐδενὸς ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων τορπιλλισμοῦ ὃν προέβαλον οἱ Σύμμαχοι». Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ὑπῆρξε συγχρόνως ράπισμα κατὰ τοῦ Πλοιάρχου Ροκφέϊγ ὅστις ἐξηπάτα συνεχῶς τὸ Γαλλικὸν Ναυαρχεῖον δι' ἀναφορῶν του ἐπὶ τῆς δράσεως τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ὕδασι. Ὁ δὲ Πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἀπώλεσε τὴν ποθητὴν καὶ ἐπιδιωκομένην εὐκαιρίαν πρὸς κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος, Βενιζελικῇ ὑποδείξει.

Ἡ ἄρνησις αὕτη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διήγειρε τὴν μῆνιν κατ' αὐτῆς τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Γαλλικοῦ Τύπου. Οἱ δὲ Σύμμαχοι ἠρνήθησαν τὴν περὶ χορηγήσεως δανείου ἐξ 150 ἑκατομμυρίων φράγκων ὑπόσχεσιν αὐτῶν. Ἡ Γερμανικὴ ὅμως Κυβέρνησις, ἐπωφεληθεῖσα τῆς περιστάσεως ταύτης, προσέφερε δάνειον ἐκ 49 ἑκατομμυρίων μάρκων. Ὁ Σκουλούδης, ἐρωτήσας ἂν πολιτικοὶ ὅροι συνώδευον τὸ δάνειον τοῦτο καὶ λαβὼν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν, ἀπεδέχθη τὴν προσφοράν.

Ἡμέρας τινὰς πρὶν ὁ Τυρὼ ἀπέστειλε τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν: «Ὁ Βασιλεὺς εἶναι μανιακὸς καὶ ἔπρεπε νὰ κλεισθῇ εἰς φρενοκομεῖον. Εἶναι ἐπικίνδυνος παράφρων». Ὁ δὲ Βενιζέλος τὴν ἀλήθειαν κρεουργῶν ἐπληροφόρει: Ἂν σᾶς ἐπιτεθῶσιν οἱ Ἕλληνες, νὰ ἐξαπολύσω ἀμέσως ἐπανάστασιν. Ἔχω μὲ τὸ μέρος μου τὰ 80 ἑκατοστὰ τῶν στρατιωτῶν, τὴν πλειονότητα τῶν Ἀξιωματικῶν καὶ τὴν ὁλότητα τοῦ Λαοῦ».

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων ἐν Θεσσαλονίκῃ, Σέρβοι Ἀξιωματικοί, συνεστιώμενοι καὶ συμπίνοντες μετὰ Γάλλων συναδέλφων των, ὕψωσαν τὸ ποτήριον, τὸ μέχρι στεφάνης πεπληρωμένον, ὑπὲρ τῆς Θεσσαλονίκης, Πρωτευούσης τῆς Σερβίας, τοῦ μεγάλου Σερβικοῦ λιμένος τοῦ Αἰγαίου, μέχρι τρυγὸς αὐτὸ ἐκκενώσαντες.

Τὴν 21 Φεβρουαρίου 1916 ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας πρίγκηψ Δεμήδωφ ἀπέστειλε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα: «Πληροφοροῦμαι ἐμπιστευτικῶς ἐκ πηγῆς ἀπολύτως ἀσφαλοῦς ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Βενιζέλου δύο ἑκατομμύρια φράγκων διὰ τὴν διενέργειαν προπαγάνδας ἐν τῷ στρατῷ».

Ἐπίθεσις κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς Πρεσβείας

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 9 Μαΐου 1916 ἐξερράγη βόμβα ἐπὶ τῆς λιθίνης κλίμακος τῆς φερούσης πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εἴσοδον τῆς Βουλγαρικῆς πρεσβείας. Αἱ ζημίαι ὑπῆρξαν ἀσήμαντοι, τὰ προσδραμόντα δὲ ὄργανα τῆς ἐξουσίας εὗρον καὶ ἑτέραν βόμβαν μὴ ἐκραγεῖσαν παρὰ τὴν σιδηρὰν θύραν τῆς πρὸς τὴν ὁδὸν εἰσόδου τοῦ μεγάρου.

Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας Πασσάρωφ ἐδήλωσεν εἰς τοὺς ἐπὶ τόπου προσελθόντας ἀντιπροσώπους τοῦ Τύπου ὅτι: «Δὲν διαβλέπει ποσῶς συμμετοχὴν Ἑλλήνων εἰς τὴν εἰδεχθῆ ἀπόπειραν, ἥτις, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἀμέσως γενόμεναι ἀνακρίσεις, ἦτο ἔργον μυστικῶν πρακτόρων τῆς διασυμμαχικῆς ἀστυνομίας ἐκ Μάλτας ἀφιχθέντων, ἥτις ἐνσπείρασα τὸν τρόμον ἐν τῇ Πρωτευούσῃ διὰ τῶν μυστικῶν συλλήψεων καὶ ἐξαφανίσεων τῶν πολιτῶν, ἃς ἀδιακόπως ἐνήργει, ἤρξατο καὶ τὰς ἀποπείρας κατὰ τῶν ξένων Πρεσβειῶν ὅπως περιπλέξῃ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν».

Τὴν ἐπομένην ἅπας ὁ Βενιζελικὸς τύπος, πρωτοστατοῦντος τοῦ «Κήρυκος», προσωπικοῦ ὀργάνου τοῦ Βενιζέλου, ἐδημοσίευσε σφοδρότατα ἄρθρα κατὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μὴ δυναμένης νὰ προβῇ εἰς οὐδὲν κατ' αὐτοῦ μέτρον, ἕνεκα τῆς ἐντόνου ἐπεμβάσεως τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν.

Κατάληψις τοῦ Ὀχυροῦ Ροῦπελ

Τὴν 14 Μαΐου αἰφνιδίως ἐπληροφορήθημεν ἐν Καβάλλᾳ

ὅτι Γαλλικὴ Μεραρχία προελάσασα πρὸς τὴν εἰς Σέρρας ἄγουσαν ἔστησε προφυλακὰς ἐπὶ τῆς Γεφύρας τοῦ Στρυμῶνος, μία δὲ Ταξιαρχία κατέλαβε τὸ ἰσχυρὸν Ντοβὰτ - Τεπέ, τοῦ ὁποίου ἡ φρουρὰ ἀπεσύρθη ἄνευ ἀντιστάσεως.

Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, προάγγελος καταλήψεως τῆς Α. Μακεδονίας, δι' ἧς ἦγεν ἡ πρὸς τὰ Στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁδός, ὑπὸ τῶν Συμμάχων, ὑπήγαγεν εἰς τὴν κατοχήν των τὴν κοιλάδα Στρωμνίτσης - Σιδηροκάστρου,ἥτις ἐξέθετεν ἐπικινδύνως καὶ ἀμεσώτατα τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῆς ἀντιπάλου παρατάξεως, τῆς ὁποίας ἡ ἀσφάλεια ἐπέβαλεν ἀναγκαστικῶς εἰς τὰ Γερμανοβουλγαρικὰ στρατεύματα τὴν λῆψιν τῶν ἐπιβαλλομένων ἐξασφαλιστικῶν μέτρων. «Ἤτοι τὴν κατάληψιν τῆς βορείας πύλης τῆς Α. Μακεδονίας, τοῦ ὀχυροῦ ἀνασχέσεως Ροῦπελ».

Παρὰ τὴν τηρουμένην ἐπονείδιστον συμπεριφορὰν καὶ τὰ βάρβαρα μέσα καὶ μέτρα ἅτινα συνέχιζον λαμβάνοντες οἱ Σύμμαχοι κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, προτιμῶσα τὴν κατάληψιν τῆς Α. Μακεδονίας ὑπὸ τῶν Συμμάχων παρὰ ὑπὸ τῶν Γερμανοβουλγάρων, ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου ἐγκαίρως τὸν Στρατηγὸν Σαράϊγ διὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς ἐν Σέρραις VI Μεραρχίας Ὑποστρατήγου Μπαΐρα, ὑποδείξασα αὐτῷ τὴν κατάληψιν τοῦ Ροῦπελ, ὅστις ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο, ἰσχυρισθεὶς ἔλλειψιν δυνάμεων, καίπερ προσφάτως ἐνισχυθεὶς ὑπὸ ἰσχυρῶν Σερβικῶν δυνάμεων, ἐκ Κερκύρας ἀφιχθεισῶν.

Τὴν ἀνωτέρω ἐνέργειαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως βεβαιοῖ καὶ ὁ Γάλλος Ναύαχος Φουρνὲ ἐν τῷ Συγγράμματί του «Ἀναμνήσεις Ναυάρχου», γράφων τάδε: «Ὁμιλῶν περὶ τῆς καταλήψεως τοῦ Ροῦπελ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος μοὶ ἐδήλωσεν ὅτι: Αὐτὸς ὑπέδειξεν εἰς τοὺς Συμμάχους νὰ καταλάβωσιν αὐτό, ἐφόσον ἦτο καιρός. Ὑπέδειξε μάλιστα αὐτοῖς καὶ τὰς Στρατηγικὰς προσβάσεις πρὸς τὸ ὀχυρὸν τοῦτο,τῶν ὁποίων κατὰ τὴν γνώμην του ἐπεβάλλετο ἡ κατάληψις».

Ἡ ἐξέλιξις τῶν γεγονότων, ἥτις κατέληξεν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Ροῦπελ, ἔχει οὕτως: Ἀπὸ τῆς 8 Φεβρουαρίου 1916 ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐκ τηλεγραφημάτων τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πρεσβευτοῦ Ν. Θεοτόκη, γνωρίζουσα τὰς προθέσεις τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου, ἀπέστειλε διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν πρὸς τὰ ἐν Μακεδονίᾳ Σώματα τὴν ἑξῆς διαταγήν:

«Πρὸς τοὺς Διοικητὰς τοῦ Γ' Σ. Στρατοῦ εἰς Θεσσαλονίκην.Τοῦ

Δ' Σ. Στρατοῦ εἰς Καβάλλαν. Καὶ τῶν Φρουρίων Θεσσαλονίκης κα Καβάλλας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Ἰανουαρίου 1916.

Ἐπὶ σχετικῶν ἐρωτημάτων Γ' καὶ Δ' Σ. Στρατοῦ ἀπαντῶ τὰ ἑξῆς :

Ἐν περιπτώσει ἐμφανίσεως πρὸ τῶν συνόρων ἡμῶν μεγάλων τμημάτων συντεταγμένου Γερμανικοῦ Στρατοῦ ἢ Γερμανικοῦ μετὰ Βουλγαρικοῦ ὑπὸ ὁδηγίαν Γερμανῶν Ἀρχηγῶν αἰτούντων διάβασιν δὲν θὰ ἀντιταχθῶσιν εἰς αὐτὴν τὰ Τμήματα τῆς Προκαλύψεως, ἀλλὰ θὰ ἀποσυρθῶσιν ἀπὸ τοῦ σχετικοῦ τμήματος τῶν συνόρων εἰς τὴν ἕδραν τῶν λόχων, ἢ εἰς τὴν ἕδραν τοῦ σχετικοῦ Συντάγματος ἢ τῆς Μεραρχίας. Γνωρίζω ταῦτα ἡμῖν ἀπὸ τοῦδε πρὸς ἄρσιν παρεξηγήσεων. Ἄλλως τε τοιαύτη εἰσβολὴ δὲν φαίνεται εἰσέτι ἐπικειμένη».

Προσεχῶς δὲ θέλετε λάβει ἐκτεταμένας ὁδηγίας περὶ τοῦ συνόλου τῶν κινήσεων καὶ διατάξεων τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ τὰ μὲ ταύτας σχετιζόμενα διὰ Ἐρύματα ἀνασχέσεως

Ἐὰν περιπολίαι Ἀγγλογαλλικαὶ ἐπιμένωσι νὰ διέλθωσι τὰ σύνορα δὲν θὰ ἀντιταχθῶσιν ἐπίσης τὰ σχετικὰ Τμήματα Προκαλύψεως ἀλλ' ἐὰν ἐπίκηται συμπλοκὴ θὰ ἀποσυρθῶσιν εἰς ἀσφαλὲς μέρος, ὑψοῦντα ἐν ἀνάγκῃ λευκὴν Σημαίαν εἰς ἔνδειξιν οὐδετερότητος.

Νὰ τηρηθῇ ἄκρα ἐχεμύθεια ἐπὶ τῶν μέτρων τούτων.

Ὑπουργὸς Γιαννακίτσας»

Περὶ τὰ μέσα δὲ Μαρτίου ὁ Γερμανὸς Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Ταγματάρχης Φαλκενχάουζεν ἐκοινοποίησε πρὸς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον τὸ κάτωθι τηλεγράφημα τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου Στρατηγοῦ Φὸν Φαλκενχάϊν.

«Γερμανικὸν Στρατηγεῖον. 14 Μαρτίου 1916

Ἀναφέρατε εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐπιτελεῖον ὅτι, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν θέσεών μας εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ προωθήσωμεν κατὰ τὰς προσεχεῖς ἡμέρας Γερμανικὰ στρατεύματα ὑποστηριζόμενα ὑπὸ μερικῶν Βουλγαρικῶν πρὸς τὴν γραμμὴν Καλὲ-Μποζερὶ-Βέτρινα-Ὄρος Τσιγγέλι. Πρόκειται περὶ καθαρῶς στρατιωτικοῦ μέτρου ἀσφαλείας, τὸ ὁποῖον ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ γίνῃ γνωστὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς μας»

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἐπιτελεῖον δύναται κάλλιστα νὰ κρίνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ περὶ τῆς σημασίας τοῦ νὰ τηρηθῇ μυστικὴ ἡ κίνησις αὕτη καὶ συνεπῶς νὰ θεωρήσῃ καθῆκον τιμῆς νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ διαδοθῇ οὐδὲ λέξις.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου στηρίζομαι διὰ τοῦ θετικωτέρου τρόπου ἐπὶ ἀπολύτου μυστικότητος.

»Ὑποθέτω ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τμῆμα ἐδάφους θὰ ἐκκενωθῇ ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων μέχρι τῆς 25 Μαρτίου.

Παρακαλῶ δέ, ὅσον οἷόν τε, ταχυτέραν ἀπάντησιν.

Φὸν Φαλκενχάϊν»

Ἡ προειδοποίησις αὕτη ἀνησύχησε σφόδρα τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐζήτησεν ὡρισμένας ἐγγυήσεις παρὰ τῆς Γερμανίας ἐν περιπτώσει εἰσβολῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος. Ἐπειδὴ δὲ ἐβράδυνεν ἡ ἀποστολὴ τούτων, ἡ βραδύτης ἐξηγήθη ὡς ἄρνησις παροχῆς τοιούτων. «Μετ' ἀπόφασιν δὲ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἀπέστειλε διαταγὴν ἀναιροῦσαν τὴν τῆς 26 Ἰανουαρίου, καὶ διατάσσουσαν τὴν διὰ τῆς βίας παρεμπόδισιν πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος προέλασιν τῶν Γερμανοβουλγαρικῶν στρατευμάτων, πέραν τῶν 500 μέτρων ἀπὸ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς». Συγχρόνως διετάχθη ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ διατρίβων Ἐπιτελὴς Ἀντισυνταγματ. Πάλλης Κ. ὅπως ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Γ' Σώματος Ἀντιστρατ. Μοσχοπούλου ὑποβάλῃ τῷ Στρατηγῷ Σαράϊγ τὴν ἑξῆς πρότασιν ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως:

«Τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα νὰ ἀποσυρθῶσι Δ. τοῦ Στρυμῶνος καὶ νὰ διακόψῃ τὰς ἀνατολικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς νὰ ἀναλάβῃ ἀπέναντι αὐτῶν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀπαγορεύσῃ ἐνόπλως οἱανδήποτε καὶ δι' οἱονδήποτε λόγον εἴσδυσιν τῶν Κεντρικῶν διὰ τῶν συνόρων τῆς Α. Μακεδονίας καὶ ταυτοχρόνως νὰ μεταδίδωσιν εἰς τὴν Συμμαχικὴν Διοίκησιν πᾶσαν πληροφορίαν περὶ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὰ ἐκεῖ σύνορα περιερχομένην εἰς αὐτόν».

Ἡ πρότασις αὕτη προφανῶς προεκάλυπτε διὰ τοῦ Δ' καὶ Ε' Σώματος τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων, ἀλλὰ καὶ ἐν περιπτώσει Γερμανικῆς εἰσβολῆς ὁλόκληρος ὁ ἐν ἐπιστρατεύσει διατελῶν Ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων.

Ὁ ἰδιόνους ὅμως Στρατηγὸς Σαράϊγ οὐχὶ μόνον δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην, ἀλλ' ἐξηκολούθει ὑβρίζων καὶ συκοφαντῶν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον ὡς διατελοῦντας εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν Γερμανῶν κατὰ τῶν Συμμάχων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου προσεκλήθη εἰς Ἀθήνας δι' ὑπηρεσίαν ὁ Ἀντιστράτηγος Μοσχόπουλος ὅστις συνομιλήσας μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου Ἀντισυνταγ. Μεταξᾶ, ἅμ' ὡς ἐπέστρεψεν εἰς Θεσσαλονί-

κην ἀνεκοίνωσε τῷ Στρατηγῷ Σαράϊγ τὴν ἑξῆς πρότασιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως :

α) Ἐν περιπτώσει ἐμπλοκῆς τῶν ἀντιπάλων, ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ ἀπεσύρετο ἑκατέρωθεν τῶν δύο πλευρῶν τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων τῆς Συνεννοήσεως εἰς μεγάλην ἀπόστασιν μὲ τὴν ἐντολὴν πρὸς τοὺς Ἡγέτας τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων: «Ἵνα μὴ ἐπιτρέψωσιν ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως τῶν Γερμανοβουλγάρων πλευρικοὺς ἑλιγμοὺς ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τῆς Συνεννοήσεως».

β) Ἐὰν οἱ Γερμανοβούλγαροι θελήσωσι νὰ διασπάσωσι τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἵνα προσβάλωσιν ἓν τῶν πλευρῶν τῶν στρατευμάτων τῆς Συννενοήσεως. «Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα εἶχον τὴν ἐντολὴν νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν ἐν ἀνάγκῃ ἔστω καὶ διὰ τῶν ὅπλων».

Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ, εὑρὼν τοῦτο τελείως ἱκανοποιητικόν, ἐξέφρασε πρὸς τὸν Ἀντιστράτηγον Μοσχόπουλον τὰς θερμοτάτας του εὐχαριστίας. Τὴν ἑπομένην ὅμως λαβών, ὡς ὁ ἴδιος ὡμολόγησεν αὐτῷ, τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ Γκιγιεμέν, τοῦ Βενιζέλου εἰσηγηθέντος: «Προσέξατε Στρατηγέ μου τὴν ἐξ Ἀθηνῶν παγίδα. Πρόκειται ὁ στρατός σου νὰ ἀποκλεισθῇ ἐντὸς λαβίδος, συνεπῶς ἀπορρίψατε τὸ προτεινόμενον σχέδιον ὡς ἐντελῶς ἀπαράδεκτον».Ὅπερ καὶ ἔπραξεν.

Τὴν 10 Μαΐου ὁ Γερμανὸς Πρεσβευτὴς Φὸν Μπίρμπαχ-Χάρφ-μεταβὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐπέδωκεν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Σκουλούδην τὴν ἑξῆς διακοίνωσιν :

«Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1916

Κύριε Πρόεδρε,

Συνεπείᾳ τῶν ἐπιθετικῶν μέτρων, ἅτινα ἔλαβον τελευταίως τὰ στρατεύματα τῆς Συνεννοήσεως, ἡ Γερμανία καὶ οἱ Σύμμαχοι αὐτῆς εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ὅπως ἀσφαλίσωσι τὴν ἐλευθέραν δίοδον τῶν σπουδαιοτάτων στενῶν τῆς φάραγγος τοῦ Ρούπελ.

Πρόκειται μόνον περὶ μέτρου ἀμυντικοῦ τὸ ὁποῖον προεκλήθη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν κινήσεων τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως καὶ τὸ ὁποῖον θὰ περιορισθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ὑπαγορευομένων ὑπὸ τῶν καθαρῶς στρατιωτικῶν συμφερόντων.

Ὁρμωμένη ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις τῆς Γερμανίας οὐδόλως ἐνδοιάζει ὅπως παράσχῃ πρὸς τὴν Βασιλικὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰς ἀκολούθους ἐγγυήσεις.

α) Ἡ ἐδαφικὴ ἀκεραιότης τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἔσεται ἀπολύτως σεβαστή.

β) Τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα θὰ ἐκκενώσωσι τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος εὐθὺς ὡς παύσωσιν ὑφιστάμενοι οἱ στρατιωτικοὶ λόγοι οἱ ἐπιτάσσοντες τὴν ἐνέργειαν ταύτην.

γ) Ἡ Ἑλληνικὴ κυριαρχία ἔσται σεβαστή.

δ) Ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία, ἡ ἰδιοκτησία καὶ τὸ ὑφιστάμενον ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς ἔσονται σεβαστά.

ε) Διὰ πᾶσαν ζημίαν, προξενηθησομένην ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς των ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, θὰ καταβληθῇ ἀποζημίωσις.

στ) Οἱ Σύμμαχοι θέλουσι προσενεχθῇ κατὰ τρόπον ἀπολύτως φιλικὸν πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς Χώρας.

Εὐαρεστηθῆτε νὰ δεχθῆτε κτλ.

Μπίρμπαχ»

. Ἀπελθόντος τοῦ Γερμανοῦ Πρεσβευτοῦ, προσῆλθεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας Πασσάρωφ, ἐπιδόσας παρομοίαν διακοίνωσιν.

Περὶ τὴν 2 ἀπογευματινὴν τῆς 13 Μαΐου 1916 τρεῖς φάλαγγες ἐθεάθησαν κατευθυνόμεναι πρὸς κατάληψιν τοῦ Ρούπελ, αἵτινες συμφώνως πρὸς τὴν διαταγὴν βληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ του ἔστησαν. Τὴν ἐπομένην ὁ Γερμανὸς Ἴλαρχος Τήλ,Διοικητὴς τῆς προπορευομένης Ἴλης, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Φρούραρχον τοῦ Ρούπελ Ταγματάρχην Μαυρουδῆν τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν :

«Κύριε Ταγματάρχα !

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν ὅτι : Τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα ἔλαβον διαταγὴν νὰ προσκαλέσωσι τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ὅπως ὑποχωρήσωσι πρὸ αὐτῶν καὶ τοῖς παραδόσωσι τὰ ἔργα Δραγοτὶν-Ρούπελ, ὡς καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ Τσιγγὲλ-Δὰγ θέσεις. Δὲν δύνανται δὲ νὰ ἐπιτρέψωσιν, ὅπως τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα παραμείνωσιν ὄπισθεν αὐτῶν, οὔτε ὅπως Ἑλληνικὰ Ἀποσπάσματα κατέχωσιν εἰς τὸ μέλλον τὰς ὀχυρώσεις Δραγοτὶν καὶ Ρούπελ.

Δέξασθε κ.τ.λ.

Ἴλαρχος Τὴλ»

Περὶ τὴν 7 δὲ ἑσπερινὴν ὁ Διοικητὴς τοῦ Βουλγαρικοῦ Τάγματος τοῦ προσεγγίσαντος τὸ ὀχυρόν, συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Ταγματάρχου Μαυρουδῆ, ἠξίωσεν τὴν κατάληψιν αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῇ δηλώσει αὐτοῦ ὅτι «ἐφόσον δὲν ἔχει διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως περὶ παραδόσεως τοῦ ὀχυροῦ, εἰς πᾶσαν ἀπόπειραν καταλήψεως θὰ ἀντισταθῇ διὰ τῶν ὅπλων», συνεφωνήθη ὅπως ἀνασταλῇ πᾶσα ἐνέργεια μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἑπομένης πρὸς ἄφιξιν τῆς σχετικῆς διαταγῆς.

Ἐπειδὴ αἱ Συμμαχικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ ἐσκεμμένως ἀπέκοψαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ, ἅπαντα τὰ τηλεγραφικὰ καὶ τηλεφωνικὰ σύρματα μεταξὺ Καβάλλας καὶ τῶν ὀχυρῶν, διεκόπη πᾶσα μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου ἐπικοινωνία καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τελευταίας διαταγῆς τῆς ἀντιστάσεως ἡτοιμάζετο γενικὴ ἀντίστασις κατὰ τῶν Κεντρικῶν. «Ἐμοῦ δόντος τὴν διαταγὴν εἰς τὸ ὑπ' ἐμὲ Πυροβολικὸν τῶν ἐρυμάτων τοῦ Φρουρίου Καβάλλας, ὅπως ᾖ ἕτοιμον ἐνδεχομένως πρὸς ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος». Ἐν τῇ κρισιμωτάτῃ ταύτῃ στιγμῇ, ἀνελπίστως εὑρέθη ἀνέπαφος, χάρις εἰς τὴν ἄγνοιαν τῶν Γάλλων, ἡ τηλεγραφικὴ γραμμὴ τοῦ Ἰσβόρου ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, διὰ Χαλκίδος καταλήγουσα εἰς τὸ Ν. τῶν Σερρῶν Ε. Σῶμα, δι' ἧς ἐπικοινωνήσασα ἡ Κυβέρνησις μετὰ τῶν Σερρῶν, ὅπου διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν ἀπέστειλε τὴν κάτωθι διαταγήν, ἀφιχθεῖσαν εἰς Σέρρας τὴν 3 ὥραν ἀπογευματινήν.

«Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν
Πρὸς τοὺς Διοικητὰς τῶν Γ' Δ' καὶ Ε' Σ. Στρατοῦ
Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Μαΐου 1916

Κατόπιν ἀναφορᾶς τῆς VI Μεραρχίας καθ' ἣν φάλαγξ Βουλγαρικὴ ἢ Γερμανοβουλγαρικὴ ἐδήλωσεν εἰς Ροῦπελ ὅτι θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἡμέτερον ἔδαφος, ἐντελλόμεθα ὅπως ἐφαρμόσητε εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὰ διὰ τῆς ἀπὸ 9 Μαρτίου ἐ. ἔ. διαταγῆς μας, ἀριθ. 633, ἐντελλόμενα, τὴν ὁποίαν θέτομεν ἐκ νέου ἐν ἰσχύϊ διὰ τὸ τμῆμα τοῦτο τῶν συνόρων εἰς ὃ παρουσιάζεται ἡ εἰσβολή, ἀναστέλλοντες ὡς πρὸς τοῦτο τὴν ἀπὸ 27 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἀριθ. 1228 διαταγήν μας.

Ἐπιδόσατε συγχρόνως ξένῳ στρατῷ ἔντονον διαμαρτυρίαν.

Ὑπουργὸς Γιαννακίτσας»

Κατόπιν τῆς λήψεως τῆς διαταγῆς ταύτης, ἡ Ἑλληνικὴ φρουρὰ ἀπεσύρθη, ἀφεῖσα τὸ ὀχυρὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Κεντρικῶν στρατευμάτων ἐγκατασταθείσης ἐν αὐτῷ φρουρᾶς, ὑπογραφέντος τὴν 27 τοῦ πρωτοκόλλου τῆς παραδόσεως. Μεθ' ὃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις προέβη ἐν Ἀθήναις, Σόφιᾳ καὶ Βερολίνῳ εἰς ζωηροτάτας διαμαρτυρίας.

Ἡ εἴδησις τῆς καταλήψεως τοῦ Ροῦπελ ἔδωκε τὴν ἀφορμὴν εἰς τὸν Βενιζελικὸν Τύπον νὰ ἐπιτεθῇ λάβρως κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, κατηγορῶν ἀπροκαλύπτως ταύτην ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Γερμανῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς Συνεννοήσεως, καὶ συμπράξει μετὰ τῶν Βουλγάρων, τῶν προαιωνίων καὶ φυλετικῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐχθρῶν καὶ πολεμίων. Τῶν συκοφαντιῶν τούτων μεταδοθεισῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ πιστευτῶν γενομένων, ἐξαπελύθη μεγίστη ἡ ὀργὴ τῆς κοινῆς γνώμης τῶν Συμμάχων κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐξιχθεῖσα μέχρι φρενικῆς συγχύσεως.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπαντῶσα εἰς σχετικὴν διαμαρτυρίαν τῶν Συμμάχων ὑπέμνησεν αὐτοῖς τὴν στρατιωκὴν σύμβασιν, ἐν ᾗ ρητῶς ὡρίσθη ὅτι: «Ἂν τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα διὰ τῶν κινήσεών των ἤθελον φέρει τὸν πόλεμον ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα θὰ ἀπεσύροντο διὰ νὰ ἀφήσωσιν τὸ πεδίον ἐλεύθερον εἰς τοὺς ἐμπολέμους ἵνα λύσωσι τὰς διαφορὰς αὐτῶν», ἐθεωρήθη «αὐθάδης, ἀποσκοποῦσα σοφιστικῶς νὰ ἀποφύγῃ τὴν εὐθύνην».

Ἡ ἐνέργεια τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ δι' ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος ἐδήλωσεν ὅτι: «Θὰ ἐλαμβάνοντο τὰ ἐνδεικνυόμενα ἐκ τῆς διαμορφωθείσης καταστάσεως μέτρα». Ἀντὶ ὅμως νὰ βαδίσῃ, ὡς ὤφειλε, κατὰ τῶν καταλαβόντων τὸ Ροῦπελ Γερμανοβουλγαρικῶν στρατευμάτων, ἐνῷ ἐγίνοντο αἱ προετοιμασίαι διὰ τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν τοῦ Βασιλέως, τὴν ἀποφασισθεῖσαν, κοινῇ συνεννοήσει τοῦ Νομάρχου Ἀθηνογένους καὶ τοῦ Ἀντιστρατ. Μοσχοπούλου, νὰ ἑορτασθῇ μεγαλοπρεπῶς, τὴν ὁποίαν ἀνέμενον μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἰδιαζούσης ἀγαλλιάσεως ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ ὃν ἔτρεφον ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς τὸν ἔνδοξον Στρατηλάτην καὶ ἐλευθερωτὴν αὐτῆς, μόλις συνετελέσθη ἡ παράταξις τῆς ὑπὸ τὸν Ὑποστράτ. Ζυμβρακάκην Ε. XI Μεραρχίας καὶ λοιπῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, ἐτοιχοκολλήθη ἡ προκήρυξις τοῦ Στρατιωτικοῦ Νόμου, παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων Στρατηγοῦ Μίλν, καὶ κατελήφθησαν αἱ πάροδοι τῆς Λεωφόρου ἐφ' ἧς ἦτο παρατεταγμένος ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς

διὰ τμημάτων Γαλλικοῦ στρατοῦ μετὰ πολυβόλων καὶ τεθωρακισμένων αὐτοκινήτων.

Ἕνεκα δὲ τῆς γεννηθείσης μεγίστης ἀγανακτήσεως ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου μεταξὺ τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Στρατοῦ, πρὸς πρόληψιν συγκρούσεως μετὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, διετάχθη ἡ ἐπάνοδος τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων εἰς τοὺς στρατῶνάς των. Γαλλικαὶ δὲ καὶ Σερβικαὶ περιπολίαι διασπαρεῖσαι ἀνὰ τὴν πόλιν κατέλαβον βίᾳ τὰ δημόσια Ἑλληνικὰ κτίρια.

Κατόπιν τούτων ἡ ἑορτὴ περιωρίσθη εἰς ἁπλῆν δοξολογίαν, εἰς ἣν παρέστησαν οἱ Ἀρχηγοὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν Ἐπιτελείων των, καὶ οἱ Πρόξενοι τῆς Συνεννοήσεως ἐν μεγάλῃ στολῇ. Ὁ δὲ Στρατηγὸς Σαράϊγ μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του, ἀναγώγως φερόμενος, προσῆλθεν ἐν στολῇ ἐκστρατείας.

Αὐθημερὸν ἀπηλάθησαν ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς Συνταγματ. Τρουπάκης Ν., ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας Ἀντισυνταγ. Νηδριώτης, ὁ Διοικητὴς τοῦ Φρουρίου Θεσσαλονίκης Συνταγματ. Μεσσαλᾶς Ε. μετὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου του Συνταγμ. τοῦ Πυροβολικοῦ Γουβέλη καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Πυροβολικοῦ Συνταγματ. Μπουκλάκου Π., τῆς ἕδρας τῆς διοικήσεως αὐτοῦ μετατεθείσης ἐν Βόλῳ. Ὁ Τύπος ἐτέθη ὑπὸ ξενόγλωσσον λογοκρισίαν, καταργηθείσης οὕτως οὐσιαστικῶς τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας, ἐκηρύχθη ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Α. Μακεδονίας, ἡ Θάσος κατελήφθη, καὶ κατεκρατήθησαν παρὰ τῶν Συμμάχων ἅπαντα τὰ πλοῖα τὰ μεταφέροντα σίτον, τρόφιμα καὶ εἴδη πρώτης ἀνάγκης εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ καταλαβὼν τοὺς Ἑλληνικοὺς σιδηροδρόμους διώρισε δύο ἀξιωματικοὺς πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ θέλοντες νὰ ταξειδεύσωσι προσερχόμενοι ἐδήλουν τὴν ταυτότητά των καὶ τὸν τόπον τῆς μεταβάσεώς των, μεθ' ὃ ἕτερος Γάλλος Ἀξιωματικὸς ἐξέδιδε δι' αὐτοὺς δελτίον ἀναχωρήσεως.

Εἰς τοὺς προσερχομένους δὲ νὰ ζητήσωσιν ἄδειαν ἀναχωρήσεως, Γάλλοι κατώτεροι Ἀξιωματικοὶ πλησιάζοντες αὐτοὺς ἐπρότεινον τὴν μεσολάβησίν των, διὰ τὴν ταχυτέραν καὶ εὐχερεστέραν ἀναχώρησίν των, ἐπὶ καταβολῇ δραχμῶν 10, ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ ηὐξήθη εἰς 40. Τούτου ἕνεκα, ἐπιτροπὴ ἰδιωτῶν παρουσιασθεῖσα πρὸ τοῦ Ἀντιστρατήγου Μοσχοπούλου κατήγγειλε τὴν ἀνήθικον ταύτην πρᾶξιν τῶν Γάλλων Ἀξιωματικῶν, ὅστις μεταβὰς παρὰ τῷ Στρατηγῷ Σαράϊγ διεμαρτυρήθη ἐντόνως διὰ τὸ γιγνόμενον ἄδικον εἰς πτωχοὺς βιοπαλαιστάς.

Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ σταυρώσας τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στήθους εἶπε: «Στρατηγέ μου, τὰ γνωρίζω ὅλα πρὸ πολλοῦ. Αὐτοὺς τοὺς ἀπάχηδες μοὶ στέλλει ὁ Ζόφρ. Ἡ δὲ Κυβέρνησίς μου μοὶ ἀπέστειλεν ἐν Θεσσαλονίκῃ ὅλας τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ, μὲ δέκα εἰδῶν θρησκεύματα καὶ διαλέκτους καὶ μεθ' ὧν εἰς οὐδεμίαν συνεννόησιν δύναμαι νὰ ἔλθω. Δυστυχῶς οὐδὲν δύναμαι νὰ πράξω εἰς τὴν περίστασιν αὐτήν».

Καὶ ὅμως, ὁ ἀνισόρροπος Στρατηγὸς τοιοῦτον χαρακτηρίζων τὸ ὑπ' αὐτὸν στράτευμα, ἀσυστόλως εἰς τὰς ἀναφοράς του καὶ εἰς τὸ Σύγγραμμά του ἀπεκάλει τοὺς Ἕλληνας ἀθλίους, τυχοδιώκτας καὶ ληστάς.

Περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ Ἰουνίου ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἀντιστράτηγον Μοσχόπουλον ἠξίωσεν, ἕνεκα λόγων ὑψίστης σπουδαιότητος, ὡς ἰσχυρίσθη, ἀφορώντων εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων, ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ Χωροφυλακὴ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγάς του».

Ἐπὶ τῇ αὐθάδει ἀξιώσει ταύτῃ τοῦ ἰδιοτύπου Στρατηγοῦ, ὁ Ἀντιστράτηγος Μοσχόπουλος ἀπήντησεν αὐτῷ:«Δὲν πιστεύω, Στρατηγέ, νὰ ὁμιλῆτε σοβαρῶς. Σᾶς βεβαιῶ ὅτι, ἐν ὅσῳ εὑρίσκομαι ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡς Διοικητὴς Σ.Στρατοῦ καὶ τῆς Χωροφυλακῆς, οὔτε εἷς Χωροφύλαξ θὰ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγάς σας».

Εἰς ταῦτα ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ ἀπήντησεν ἐν νευρικότητι: «Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σᾶς δόσω προθεσμίαν 24 ὡρῶν ὅπως ἀναχωρήσητε μετὰ τῶν στρατευμάτων σας ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ νὰ μοὶ δηλώσητε συνάμα ποῦ θὰ μεταβῆτε».

Ἐπὶ τῇ δηλώσει ταύτῃ ὁ Ἀντιστράτ. Μοσχόπουλος ἐν ὀργῇ καὶ χειρονομίαις ἀπήντησε: «Λόγον τῶν πράξεών μου δὲν δίδω παρὰ εἰς τὸν Βασιλέα μου καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ σᾶς προσθέτω ὅτι: Ἐγὼ τὰ πυροβόλα μου ἐν καιρῷ πολέμου τὰ ἔστρεφον ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ οὐχὶ ἐναντίον τῶν κατοίκων τῶν πόλεων. Ἐκεῖ εἶναι ὁ ἐχθρὸς Στρατηγέ, ὁ ὁποῖος σᾶς ἀναμένει πρὸ δύο ἐτῶν. Πηγαίνετε, Στρατηγέ, νὰ τὸν συναντήσητε».

Ἐπὶ τῇ καυστικῇ ἀπαντήσει ταύτῃ, ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ συνελθὼν εἶπε: «Στρατηγέ, μεσημβρινὸς καὶ νευρικὸς καὶ σεῖς, μεσημβρινὸς ἐπίσης καὶ νευρικὸς καὶ ἐγώ, ἀμφότεροι παρεξετράπημεν. Ἂς λησμονήσωμεν τὰ μεταξύ μας λεχθέντα καὶ ἂς ἀποχωρισθῶμεν ὡς καλοὶ φίλοι». Καὶ ἀπῆλθεν ὁ γεννάδας Ἀρχιστράτηγος.

Μικρὸν πρὸ τῆς ὀνομαστικῆς ἑορτῆς τοῦ Βασιλέως, ἐπειδὴ ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Ριζοσπάστης», ὄργανον τῶν Συμμάχων, ἔγραψεν ἄρθρον ὑβριστικὸν κατὰ

τοῦ Βασιλέως, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν, ὁμὰς δέκα Ἀξιωματικῶν, τοῦ Πυροβολικοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπετέθη κατὰ τῶν γραφείων αὐτῆς, ξηλοκοπήσασα ἀγρίως τὸν Διευθυντὴν καὶ τοὺς συντάκτας της.

Οἱ Ἀξιωματικοὶ οὗτοι προὐφυλακίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχῆς, διαταξάσης ἄμεσον ἐνέργειαν αὐστηροτάτων ἀνακρίσεων, ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ ὅμως παρεμβὰς ἠξίωσε τὴν παράδοσιν αὐτῶν ἵνα δικασθῶσιν ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Στρατοδικείου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀντιστράτηγος Μοσχόπουλος ἀντέταξεν ἐπίμονον ἄρνησιν, ἀπέστειλεν ἰσχυρὸν Γαλλικὸν Ἀπόσπασμα ὅπερ παραλαβὸν αὐτοὺς βίᾳ τοὺς μετέφερεν εἰς τὰς Γαλλικὰς φυλακάς. Κατόπιν ὅμως μακρῶν συζητήσεων, πεισθεὶς ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχήν, παρ᾽ ἧς τιμωρηθέντες ἀπεστάλησαν, πρὸς ἔκτισιν τῆς ποινῆς των, εἰς τὴν Ἀκροναυπλίαν. Μετά τινα χρόνον ὁ Ἀντιστράτηγος Μοσχόπουλος ἀπῆλθεν ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Ἀθήνας, ὅπως μετάσχῃ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἀντιστρατήγων.

Παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως Σκουλούδη. Διακοίνωσις τῶν Συμμάχων

Αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, μελετήσασαι τὰ μέτρα ἅτινα θὰ ἐλαμβάνοντο πρὸς περιφρούρησιν τοῦ παραβ ασθέντος, κατὰ τὴν γνώμην των, ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἑλλάδος, ἧς αὗται ἐτύγχανον, κατὰ τὴν αὐθαίρετον κρίσιν των, προστάτριαι, ἀληθέστερον ἐγγυήτριαι, μετὰ συντόνους διαπραγματεύσεις ἀπεφάσισαν τὴν ἐπίδοσιν διακοινώσεως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, συνταχθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτῶν καὶ τοῦ Βενιζέλου, τῆς ὁποίας τὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν σοβαρότητα θὰ ὑπεστήριζεν ὁ ἐν Μήλῳ συγκεντρωθεὶς Συμμαχικὸς Στόλος ὑπὸ τὸν Γάλλον Ἀντιναύαρχον Νταρτὶζ-Ντὲ-Φουρνέ.

Τὴν 8 δὲ Ἰουνίου 1916, καταπλεύσαντος εἰς Φάληρον τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου, συνοδευομένου ὑπὸ Μεταγωγικῶν, ἐφ᾽ ὧν ἐπέβαινε Γαλλικὴ ἀποβατικὴ Ταξιαρχία, οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων περὶ τὴν μεσημβρίαν μετέβησαν ἐν Σώματι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς ἐπίδοσιν τῆς διακοινώσεώς των. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σκουλούδης τὴν πρωΐαν, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀνελθὼν εἰς Δεκέλειαν ὑπέβαλε τῷ Βασιλεῖ τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως, κατιδὼν τὸ μάταιον καὶ ἀνωφελὲς πάσης περαιτέρω προσπα-

θείας του καὶ ἐλπίζων οὕτω νὰ προληφθῶσι νέαι τῶν Συμμάχων πιέσεις, ἐπέδωκαν ταύτην εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν Πολίτην, ἔχουσαν οὕτως.

«Κατ' ἐντολὴν τῶν Κυβερνήσεών των, οἱ ὑπογεγραμμένοι Πρέσβεις τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας, Ἀντιπρόσωποι τῶν ἐγγυητριῶν τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων ἔχουσι τὴν τιμὴν νὰ ποιήσωσι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἐπίσης τὴν ἐντολὴν νὰ φέρωσιν εἰς γνῶσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ὡς ἤδη διεκήρυξαν ἐπισήμως καὶ ἐγγράφως, αἱ Τρεῖς Ἐγγυήτριαι Δυνάμεις δὲν ζητοῦσι παρ' αὐτῆς νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητός της. Ἀπόδειξιν δὲ τούτου προφανῆ δίδουσι, ζητοῦσαι κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ὁλοσχερῆ ἀποστράτευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ διὰ νὰ ἀσφαλίσωσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν εἰρήνην. Ἀλλ' ἔχουσι πολλὰς καὶ εὐλόγους αἰτίας ὑπονοιῶν κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας ἡ στάσις ἀπέναντί των δὲν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς ἐπανειλημμένως ἀναληφθείσας ὑπ' αὐτῆς ὑποχρεώσεις οὐδὲ κἂν πρὸς τὰς ἀρχὰς εἰλικρινοῦς οὐδετερότητος. Ἡ Κυβέρνησις αὕτη ἠνέχθη τὰς ἐνεργείας ξένων τινων, οἵτινες εἰργάσθησαν ἀπροκαλύπτως ὅπως παραπλανήσωσι τὴν γνώμην τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, νοθεύσωσι τὴν Ἐθνικήν του συνείδησιν, καὶ δημιουργοῦσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ὀργανώσεις ἐχθρικάς, ἀντιθέτους πρὸς τὴν οὐδετερότητα τῆς Χώρας καὶ τεινούσας νὰ θέσωσιν εἰς κίνδυνον τὴν ἀσφάλειαν νῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τῶν Συμμάχων.

Ἡ εἴσοδος τῶν Βουλγαρικῶν δυνάμεων ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἡ κατάληψις τοῦ Ροῦπελ καὶ ἄλλων στρατηγικῶν σημείων τῇ βεβουλευμένῃ ἀνοχῇ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀποτελοῦσι διὰ τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα νέαν ἀπειλὴν ἥτις ἐπιβάλλει εἰς τὰς τρεῖς Δυνάμεις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀξιώσωσι ἐγγυήσεις καὶ ἄμεσα μέτρα.

Ἐξ ἄλλου τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα παρεγνωρίσθη, ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας παρημποδίσθη, ἡ Βουλὴ διελύθη διὰ δευτέραν φορὰν ἐντὸς διαστήματος βραχυτέρου τοῦ ἔτους, παρὰ τὴν σαφῶς ἐκδηλωθεῖσαν θέλησιν τοῦ Λαοῦ, οἱ ἐκλογεῖς ἐκλήθησαν εἰς τὰς κάλπας ἐν πλήρει ἐπιστρατεύσει, οὕτως ὥστε ἡ παροῦσα Βουλὴ δὲν ἀντιπροσωπεύει παρὰ ἀσθενὲς μέρος τοῦ συνόλου τῶν ἐκλογέων. Ὁλόκληρος ἡ χώρα ὑπεβλήθη ὑπὸ καθεστὼς ἀστυνομικῆς καταπιέσεως καὶ τυραννίας καὶ ὡδηγήθη εἰς τὴν καταστροφήν, παρορραθεισῶν τῶν Δυνάμεων αἵτινες ἔχουσιν, ὄχι μόνον τὸ δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τοιούτων

παραβιάσεων τῶν ἐλευθεριῶν, τῶν ὁποίων ὑπέχουσι τὴν φύλαξιν ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ἡ ἐχθρικὴ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὰς Δυνάμεις αἵτινες ἠλευθέρωσαν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ καὶ ἐξησφάλισαν τὴν ἀνεξαρτησίαν της κατάφωρος συνέργεια τῆς παρούσης Κυβερνήσεως μετὰ τῶν ἐχθρῶν των, εἶναι δι' αὐτὰς λόγοι, ἀκόμη ἰσχυρότεροι ὅπως ἐνεργήσωσι μετ' εὐσταθείας, στηριζόμεναι εἰς τὰ δικαιώματα τὰ ὁποῖα ἀπορρέουσι δι' αὐτὰς ἐκ τῶν Συνθηκῶν καὶ προσεπικυρώθησαν ἑκάστοτε, ἵνα προστατευθῇ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ὁσάκις αὕτη ἠπειλήθη, ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν δικαιωμάτων του καὶ ἐν τῇ ἀπολαύσει τῆς ἐλευθερίας του.

Κατὰ συνέπειαν, αἱ Ἐγγυήτριαι τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις βλέπουσιν ἑαυτὰς ἠναγκασμένας νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν ἄμεσον ἐφαρμογὴν τῶν ἑξῆς μέτρων:

α) Πραγματικῆς καὶ ὁλοσχεροῦς ἀποστρατεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅστις πρέπει ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς κατάστασιν εἰρήνης.

β) Ἀμέσου ἀντικαταστάσεως τῆς παρούσης Κυβερνήσεως διὰ Κυβερνήσεως ὑπηρεσιακῆς ἄνευ πολιτικῆς χροιᾶς, παρεχούσης δὲ τὰς ἀναγκαίας ἐγγυήσεις διὰ τὴν μετ' εὐθύτητος ἐφαρμογὴν τῆς εὐμενοῦς οὐδετερότητος τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς ὑπεσχέθη νὰ τηρήσῃ πρὸς τὰς Δυνάμεις, ὡς καὶ διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ἐκ νέου ἐξακριβώσεως τῆς Ἐθνικῆς θελήσεως.

γ) Ἀμέσου διαλύσεως τῆς Βουλῆς, συνοδευομένης ὑπὸ διεξαγωγῆς νέων ἐκλογῶν, ἐντὸς τῶν Συνταγματικῶν προθεσμιῶν καὶ ἀφοῦ διὰ τῆς γενικῆς ἀποστρατεύσεως οἱ Ἕλληνες ἐκλογεῖς ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ κανονικόν των σύνολον.

δ) Ἀπομακρύνσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου Ὑποστρατήγου Δούσμανη καὶ Συνταγματ. Μεταξᾶ.

ε) Ἀντικαταστάσεως, ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Δυνάμεων, Ἀστυνομικῶν τινῶν Λειτουργῶν, τῶν ὁποίων ἡ στάσις ἐμπνεομένη ἀπὸ ξένας ὁδηγίας διηυκόλυνε τὰς ἀποπείρας τὰς διαπραχθείσας κατὰ φιλησύχων πολιτῶν, καὶ τὰς ὕβρεις τὰς γενομένας κατὰ τῶν Πρεσβειῶν τῶν Συμμάχων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν.

Ἐμπνεόμεναι πάντοτε ἐκ πνεύματος εὐμενεστάτου καὶ φιλικωτάτου πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀποφασισμέναι ἐν ταὐτῷ νὰ ἐπιτύχωσιν ἀσυζητητὶ καὶ ἀμελλητὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀπαραιτήτων τούτων μέτρων ὡς ἐγγυήτριαι Δυνάμεις δὲν δύνανται παρὰ νὰ ἐπιρρίψωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὁλόκληρον τὴν εὐθύνην τῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα θὰ προέκυπτον ἐὰν αἱ δίκαιαι αὐτῶν ἀξιώσεις δὲν ἐγίνοντο ἀμέσως ἀποδεκταί.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21 Ἰουνίου 1916

Γκιγιεμέν, Ἔλλιοτ, Δεμίδωφ»

Ἐν τῷ τελεσιγράφῳ τούτῳ ὄχι μόνον δὲν ἐτάσσετο προθεσμία πρὸς ἀπάντησιν, ἀλλ' ἀπηγορεύετο καὶ πᾶσα συζήτησις καὶ καθίστατο ξηρότατα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὑπεύθυνος διὰ τὰ συμβησόμενα ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως.

Συγχρόνως τὸ κείμενον τῆς ἀνωτέρω ἰταμῆς καὶ ψευδοπληθοῦς διακοινώσεως μεταφρασθὲν κατὰ χιλιάδας ἀντιτύπων διενεμήθη παρὰ τῶν Βενιζελικῶν εἴς τε τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ.

Αὐθημερὸν δὲ τὸ ἑσπέρας ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἀπέστειλε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὸ ἑξῆς παιδαριώδους λυρικότητος τηλεγράφημα.

«Ἡ δύσις τοῦ ἡλίου τῆς ἐνδόξου σημερινῆς ἡμέρας ἐσημείωσε τὸν μέγαν θρίαμβον τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως.

Δεδίμωφ»

Ὁ Βενιζέλος ἐπίσης ἀπέστειλε συγχαρητήριον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας ἐν ᾗ ἔλεγεν: «Αἱ Δυνάμεις μᾶς ἀπήλλαξαν ἐπαναστάσεως, ἣν ἄλλως τε οὐδεὶς ἐσκέπτετο νὰ ἐνεργήσῃ ἐν ἀκμάζοντι πολέμῳ, οἱ Βούλγαροι ἐπὶ θύραις. Ἀποκατέστησαν συγχρόνως τὸ δικαίωμα τῶν Προστατίδων Δυνάμεων καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ἐλευθερίας. Εἶναι ἡ πρώτη διπλωματικὴ ἐπιτυχία ἣν κατήγαγον ἐν τοῖς Βαλκανίοις ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου».

Εἰς δὲ τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας Μπριὰν ἐτηλεγράφησε τὰ ἑξῆς :

«Ἡ διακοίνωσις ἔδωκε μίαν λύσιν εἰς τὸ ἀδιέξοδον εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε περιέλθει ἡ κατάστασις. Ἡ δικαία αὐστηρότης τοῦ ὕφους της, ἡ εἰλικρίνεια τῶν ἐπιχειρημάτων της καὶ ἡ ἀπόλυτος ἐν αὐτῇ γενομένη διάκρισις μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τῆς πρῴην Κυβερνήσεώς του προσδίδουσιν εἰς αὐτὴν χαρακτῆρα πατρικῆς προνοίας καὶ φροντίδος ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις ἐφέρθησαν ὡς γονεῖς ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν.

Ἐλ. Βενιζέλος»

Τὰς διαφόρους καὶ παρασπόνδους ἐνεργείας των οἱ Σύμμαχοι ἐστήριξαν τῇ εἰσηγήσει τοῦ Πολίτου Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ὅτι: «Αἱ προστάτιδες τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις εἶχον ὑποσχεθῆ τῷ Ἑλληνικῷ Λαῷ καθεστὼς ἀπολύτου καὶ πραγραμματικῆς ἐλευθερίας, ὅπερ ἤδη παρεβίαζε

διὰ τῆς ἀγγελθείσης προσεχοῦς κηρύξεως καὶ ἐφαρμογῆς τοῦ Στρατιωτικοῦ νόμου, ἡ Γερμανόφιλος Κυβέρνησις καὶ ὁ Δεσποτικὸς Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Δι' ὃν ὁ Βενιζέλος ἔλεγε καὶ ἔγραφεν εἰς τὸ ἀτομικόν του δημοσιογραφικὸν ὄργανον «Κῆρυξ» ὅτι: «Ὁ ξένος καὶ ἐν Ἑλλάδι γεννηθείς, ξένος παραμένει». Ἐνῷ ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ, ὁ Γκιγιεμέν, ὁ Πλοίαρχος Ροκφέϊγ,καὶ ὁ λοιπὸς Ἐσμὸς δὲν ἦσαν ξένοι διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἠγάπουν αὐτὴν πλειότερον τοῦ ἐνδόξου Διαδόχου καὶ ὁμωνύμου τοῦ Μαρμαρωμένου. Ἡ ἀνωτέρω ὅμως αἰτία τῆς αὐθαιρέτου ἑρμηνείας ταύτης ἐδίδετο πρὸς παρεμπόδισιν τῆς κηρύξεως τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου, ἥτις ἀφεώρα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν προστασίαν τῶν Βενιζελικῶν, οἵτινες εἶχον ἀναφανδὸν κηρυχθῆ κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς νομίμου Κυβερνήσεως αὐτοῦ, τῆς ὑφισταμένης τῇ ἐλευθέρᾳ θελήσει καὶ ἀνεπηρεάστῳ ἐγκρίσει τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοῦ μετ' αὐτῶν καταδυναστευομένου βαρβάρως καὶ κατατυραννουμένου σκληρῶς παρὰ τῶν αὐτοκλήτων καὶ αὐτοχειροτονήτων προστατῶν του, τῶν ἀπολιτίστων πολιτισμένων καὶ τοῦ ὄπισθεν αὐτῶν καλυπτομένου καὶ καταχθονίως ἐργαζομένου Βενιζέλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Κυβέρνησις Ζαΐμη

Γενομένης ἀποδεκτῆς τῆς παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως Σκουλούδη, ὁ Βασιλεὺς ἀνέθηκε τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως εἰς τὸν Ζαΐμην, ὃν κατέστησεν ἐνήμερον τῶν ὅρων τοῦ τελεσιγράφου. Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει του δέ, ἂν ὁ Βασισιλεὺς θὰ ἐδέχετο αὐτούς, λαβὼν καταφατικὴν ἀπάντησιν ἐσχημάτισεν, ὡς ἑξῆς τὴν νέαν Κυβέρνησιν.

Ζαΐμης. Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. ***Μομφερράτος***. Τῆς Δικαιοσύνης. ***Καλλιγᾶς***. Τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. ***Γ. Ράλλης***. Τῶν Οἰκονομικῶν. ***Ὑποστράτηγος Χαραλάμπης***. Τῶν Ἐσωτερικῶν. ***Ἀντιστράτηγος Καλλάρης***. Τῶν Στρατιωτικῶν καὶ προσωρινῶς τῶν Ναυτικῶν. ***Νέγρης***. Τῆς Συγκοινωνίας. ***Λοιδωρίκης***. Τῆς Παιδείας.

Ὁ Ζαΐμης ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς Ἀρχῆς μεταβὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ συντάξας ἐπέδωκεν εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Συμμάχων τὴν ἀπάντησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν διακοίνωσιν αὐτῶν, δι' ἧς ἐδηλοῦτο ἡ

ἄμεσος καὶ ἀσυζήτητος ἀποδοχὴ ἁπάντων τῶν ὅρων αὐτῆς, ἣν εὑρόντες οὗτοι ἱκανοποιητικήν, ἀνέστειλαν καὶ τὰ ἀποφασισθέντα μέτρα.

Αὐθημερὸν δὲ ἐδημοσιεύθη τὸ Β. Διάταγμα τὸ κηρῦττον τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐκλογῶν τὴν 17 Σ]βρίου, ὡς ὥριζεν ἡ διακοίνωσις τῶν Συμμάχων. Ἀπεμακρύνθησαν δὲ τοῦ Ἐπιτελείου ὁ Ἐπιτελάρχης Δούσμανης λαβὼν 45]θήμερον ἄδειαν, ἀτικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιστρανήγου Μοσχοπούλου, καὶ ὁ Συνταγμ. Μεταξᾶς ὅστις τεθεὶς εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν μετά τινα χρόνον ἀπεστρατεύθη ἀποφασίσας νὰ πολιτευθῇ, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Συνταγμ. Στρατηγοῦ Ξ.

Τὴν ἐπομένην ἐκοινοποιήθη τὸ Διάταγμα τὸ διατάσσον τὴν ἀποστράτευσιν ἐντὸς δύο μηνῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ προθεσμία αὕτη ἐκρίθη παρὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν ὡς μακρά, περιωρίσθη εἰς ἕνα καὶ μόνον μῆνα, ἥτις κατόπιν συζητήσεως δὲν ἐγένετο καθολική.

Ἡ Ἐπιστράτευσις ἀρχῆθεν ἐπεβάλλετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν Μακεδονικῶν Ἐπαρχιῶν της, καὶ ἀποτροπῆς τῆς καταλήψεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, δημιουργούντων οὕτω ἓν γεγονός. Ὅπερ αἱ μὲν Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι πιεζόμεναι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης προεκτάσεως τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς κατὰ τῆς Σερβίας ἐπικουρίας αὐτῆς, ὑπῆρχε μεγίστη πιθανότης νὰ ἀνεχθῶσι βραδύτερον ἐν ἀπροόπτῳ τροπῇ τῶν πραγμάτων καὶ ὡς τετελεσμένον γεγονὸς νὰ ἀναγνωρίσωσιν.

Οἱ δὲ Σύμμαχοι ἐπειγόμενοι νὰ ἀποσπάσωσιν τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν, προθυμότατα θὰ ἀνεγνώριζον τὴν ὁριστικὴν καὶ τελεσίδικον κατοχὴν τῶν καταληφθέντων παρ' αὐτῆς Ἑλληνικῶν ἐδαφῶν,μηδὲ καὶ αὐτῆς τῆς Θεσσαλονίκης ἐξαιρουμένης. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἔμμονος ἄρνησις αὐτῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἔξοδον αὐτῆς ὑπὲρ αὐτῶν. Γεγονὸς καὶ πραγματικότητα ἀναμφισβήτητον, τὴν ὁποίαν ἡ διπλωματικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Βενιζέλου οὐδόλως ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν.

Ὁ Ζαΐμης μεμαρτυρημένως ἦτο εἰλικρινὴς φίλος τῆς Συνεννοήσεως καὶ ἐπεθύμει τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἔξοδον τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' οἱ Σύμμαχοι ἐφήρμοζον ἐν Ἀθήναις πολιτικὴν ἐμπορίας καὶ μηχανορραφιῶν, προτιμῶντες νὰ ἐνεργῶσιν ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ὑποθάλπωσι ταύτην, παίζοντες οὕτω πενιχρὸν καὶ μικροπόνηρον παιγνίδιον ἀνάξιον καὶ ἀνάρμοστον μεγάλων καὶ πεπολιτισμένων Κρατῶν.

Ἡ Συνεννόησις ἐταύτισε τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Βενιζέλου, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἔβλεπεν αὐτήν, ὡς ἐν συζητήσει ἀπεριστρόφως ἐδήλωσεν εἰς τὸν γράφοντα τὰς γραμμὰς ταύτας ὁ Γάλλος Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Ὑποστράτηγος Μπουσκέ, παραβλέπουσα τὴν μεγάλην γοητείαν ἣν ἐξήσκει ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τὴν ἐγκάρδιον ἀγάπην καὶ τὴν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην ὧν ἀπήλαυε παρ' αὐτοῦ ὁ ἔνδοξος Βασιλεὺς καὶ δαφνοστεφὴς Στρατηλάτης του, ὅστις δὲν ἠνείχετο νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ Βενιζέλου καὶ Αὐτοῦ, λησμονήσασαι ὁλοσχερῶς ὅτι «αἱ καρδίαι δὲν ἐκβιάζονται».

Περατωθείσης τῆς ἀποστρατεύσεως, τὸ Ε' Σῶμα ἐπέστρεψεν εἰς Ἰωάννινα, Ἀποβιώσαντος δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου 1916 τοῦ Ἀντιστρατ. Μανουσογιαννάκη, εἰς τὴν κηδείαν τοῦ ὁποίου μεταβὰς εἰς Πάτρας ὁ Βασιλεὺς παρέστη, τὴν διοίκησιν τοῦ Β' Σώματος ἀνέλαβεν ὁ Ἀντιστράτ. Σωτήλας, δραπετεύσαντος δὲ τοῦ Συνταγμ. Ἰωάννου μετὰ τὸ κίνημα εἰς Θεσσαλονίκην τὸ Ε' Σῶμα συνεκροτήθη οὕτως :

Διοικητής. Ὑποστράτ. Παπούλας Α. **Ἐπιτελάρχης.** Συνταγμ. Μηχανικοῦ Νίδερ. **Ἀρχηγὸς Πυροβολικοῦ.** Συνταγμ. Μαμούρης Λ. **Ἀρχηγὸς Μηχανικοῦ.** Ἀντισυνταγ. Χατζημιχάλης. **VIII Μεραρχία. Διοικητής.** Συνταγ. Μηχ. Κοντογιάννης. **Ἐπιτελάρχης.** Ταγμ. Παναγάκος. **IX Μεραρχία. Διοικητής.** Συνταγμ. Πυροβολικοῦ Μαυρογιάννης. **Ἐπιτελάρχης.** Ταγμ. Πεζικοῦ Σακέτας. **XVI Μεραρχία. Ἀργυροκάστρου** ἑδρεύουσα ἐν Ἰωαννίνοις. **Διοικητής.** Συνταγμ. Πυροβολικοῦ Γαργαλίδης Π. **Ἐπιτελάρχης.** Ἀντισυνταγ. Πυροβολικοῦ Σουλιώτης Γ.

Πυρκαϊὰ τῆς Δεκελείας

Μεταξὺ τῶν ὀπισθοβούλων καὶ ἀχαρακτηρίστων διαδόσεων αἵτινες ἐτίθεντο εἰς κυκλοφορίαν ὑπὸ Βενιζελικῶν καὶ τῶν καταπτύστων πρακτόρων τῆς μυστικῆς τῶν Συμμάχων ἀστυνομίας, ἀποτελεσάσης καταφύγιον παντὸς διεθνοῦς ἀλήτου, ἦτο καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἐν Δεκελείᾳ ἀσυρμάτου τηλεγράφου δι' οὗ μυστικῶς συνεννοεῖτο μετὰ τῶν ἐν Βερολίνῳ Ἀρχόντων ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Βασίλισσα Σοφία τὰς ἐνεργείας τῶν Συμμάχων καταπροδίδοντες.

Ἡ κακόβουλος αὕτη σπερμολογία τῶν Βενιζελικῶν πρακτόρων καὶ τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας τῶν Συμμάχων, ἀποβλεπόντων εἰς χρηματικὰς ἀμοιβάς, κατετάραξε τοὺς κύκλους τῶν

Συμμάχων Πρεσβειῶν, αἵτινες πρὸς ἐξακρίβωσιν αὐτῆς ἀπέστειλαν Γαλλικὰ ἀεροπλάνα, ἅτινα ἀνυψούμενα ἐπὶ ἡμέρας πολλάκις καθ' ἑκάστην ἄνωθεν τῆς Δεκελείας κατώπτευον ἐπιμόνως καὶ διηρεύνησαν ἅπαντα τὸν χῶρον καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ μέχρι καὶ τῆς τελευταίας πτυχῆς τοῦ ἐδάφους, καὶ τὰ διάφορα μέρη τοῦ πυκνοῦ δάσους, ἀλλ' ἅπασαι αἱ ἐπιμελεῖς καὶ αἱ ἐπίμονοι ἔρευναι αὐτῶν, ὡς ἦν φυσικὸν καὶ ἑπόμενον, μάταιαι καὶ ἄκαρποι ἀπέβησαν.

Τὴν 30 δὲ Ἰουνίου 1916 πρωϊαίτατα ἐθεάθη αὐτοκίνητον ἐφ' οὗ ἐπέβαινον τέσσαρα ἄγνωστα ἄτομα, διασχίζον τὸ δάσος πρὸς Βορρᾶν κατευθυνόμενον, ὅπερ οὐδαμοῦ πλέον ἐθεάθη.

Αἰφνιδίως τὴν πρωΐαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ δάσους, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸ Κατσιμῆδι, περὶ τὰ 3 χιλ. ἀπέχον τῶν ἀνακτόρων τῆς Δεκελείας, ἀνυψώθησαν φλόγες αἵτινες βοηθοῦντος καὶ τοῦ πνέοντος ἰσχυροτάτου Βορρᾶ, καὶ τοῦ εὐφλέκτου τῶν πεύκων, ὡς ἐκ τῆς ἀπὸ πολλοῦ ἐπικρατησάσης ἀπολύτου ἀνομβρίας, τάχιστα ἐξηπλώθησαν. Ἡ περιστολὴ δ' αὐτῶν, παρ' ὅλας τὰς ὑπερανθρώπους καταβληθείσας προσπαθείας τῶν ἐμπείρων δασοφυλάκων τῆς Βασιλικῆς Ἐπαύλεως, κατέστη ἀπολύτως ἀδύνατος. Προϊούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἡ κατάστασις ἀπέβη τὰ μάλιστα σοβαρὰ καὶ ἐπικίνδυνος.

Περὶ τὴν 11 ὥραν τῆς πρωΐας πληροφορηθεὶς περὶ τῆς πυρκαϊᾶς ὁ Βασιλεὺς ἐπιβὰς αὐτοκινήτου, ἀκολουθουμένου παρ' ἑτέρων δύο, μετέβη ἵνα ἀντιληφθῇ προσωπικῶς, τῶν συμβαινόντων, μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ προχωρήσῃ ἐπὶ πολὺ διάστημα ἀνῆλθεν ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος. Τὸ πῦρ προχωροῦν ἁλματωδῶς ἠπείλει νὰ καταστήσῃ τάχιστα πᾶσαν ἐκεῖθεν ἀπομάκρυνσιν ἀδύνατον, Ὁ Βασιλεύς, γνωρίζων λεπτομερέστατα τὸ ἔδαφος καὶ ἀντιληφθεὶς τὸν ὑφιστάμενον μέγαν κίνδυνον, εἰδοποίησε τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτόν, ὡς καὶ τοὺς ὁδηγοὺς τῶν αὐτοκινήτων, ἐγκαταλείποντες ταῦτα νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι. Πηδήσας δὲ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἠκολούθησεν ἀτραπόν τινα ἄγουσαν πρὸς τὴν Βασιλικὴν ἔπαυλιν. Κατὰ τὴν διὰ τῆς ἀτραποῦ ἐσπευμένην πορείαν, πηδήσας ἀπὸ ἐπιπροσθοῦντος βράχου, καὶ παθὼν διάστρεμμα τοῦ δεξιοῦ ποδὸς κατέπεσε κατὰ γῆς. Εὐθὺς ὅμως διὰ τῶν χειρῶν ἀπαχθεὶς ὑπὸ τοῦ δεκανέως τοῦ Μηχανικοῦ Ἀλεξιάδου Α. καὶ τοῦ χωροφύλακος Καστόρχη Κ. μετεφέρθη μακρὰν τοῦ ἐπικινδύνου πυρός, ὁπόθεν μετεκομίσθη ἀλγῶν σφοδρότατα εἰς τὴν ἐν Κηφισσίᾳ ἔπαυλιν τοῦ Πρίγκηπος Νικολάου, ἔνθα καὶ ἐνοσηλεύθη. Τοὺς

σωτήρας αὐτοῦ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος εὐγνωμονῶν ἰδιοχείρως ἐπαρασημοφόρησε.

Κατασβεσθείσης τῆς πυρκαϊᾶς μετὰ τριήμερον, ἀνευρέθησαν 51 πτώματα οἰκτρῶς ἀπηνθρακωμένα, ἐν οἷς τοῦ Συνταγ. τοῦ Μηχανικοῦ Δαλλαπόρτα, τοῦ ὑπολοχαγοῦ Κουλουμοπούλου, τοῦ αὐτοῦ ὅπλου, τοῦ Μοιράρχου Χρυσοσπάθη καὶ τοῦ Ἀστυνόμου Κατροβάσου. Περὶ τοὺς 215 δὲ τραυματίαι μετεφέρθησαν εἰς τὰ νοσοκομεῖα τῶν Ἀθηνῶν πρὸς νοσηλείαν, πολλοὶ τῶν ὁποίων ὑπέκυψαν εἰς τὰ σοβαρὰ ἐγκαύματα αὐτῶν. Ἡ κηδεία τῶν θυμάτων τούτων τοῦ καθήκοντος ἐγένετο δαπάνῃ τοῦ Βασιλέως, ὅστις καὶ ἠκολούθησε ταύτην πεζῇ.

Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας Κόμης Μποσδάρι ἐχαρακτήρισε τὴν πυρκαϊὰν ὡς πολὺ περίεργον, καὶ ἐξέφρασε τὴν σοβαρὰν ὑπόνοιαν ὅτι ἦτο ἔργον τῶν Γαλλοβενιζελικῶν πρακτόρων. Ὡς δὲ ἡ Γαλλικὴ κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ σχετικῶς ἐδήλωσεν: «Αἱ προκλητικαὶ καὶ ἄτιμοι μέθοδοι τῆς μυστικῆς ὑπηρεσίας ὑπὸ τὴν αἰγῖδα τῆς Γαλλικῆς σημαίας οὐδένα χαλινὸν νόμου ἐγνώριζε».

Αἱ γενόμεναι ἀνακρίσεις ἀμέσως μετὰ τὸ στυγερὸν ἔγκλημα ἐξηκρίβωσαν ὅτι : «Ὁ ἐμπρησμὸς ἦτο ἔργον καταχθόνιον καὶ μισαρὸν τῶν Γαλλοβενιζελικῶν Πρακτόρων, ὧν ἡγεῖτο Γάλλος Μηχανικός. Ἡ Δικαιοσύνη ὅμως εἰς οὐδὲν κατέληξεν ἀποτέλεσμα, τῇ ἐντόνῳ ἐπεμβάσει τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ».

Ὡς δὲ ἀνέφερεν ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπηρετῶν Συνταγμ. Μεσσαλᾶς, Διοικητὴς τοῦ Φρουρίου Θεσσαλονίκης,περὶ τὰ τέλη Μαΐου, γνωστὸν πρόσωπον ἀνῆκον εἰς τὴν Ἀστυνομίαν τῷ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι: «Ἤκουσε συνομιλίαν μεταξὺ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Γαλλικῆς Ἀστυνομίας ἐν Θεσσαλονίκῃ Βινιὸλ καὶ τοῦ Γάλλου Λοχαγοῦ Ματιὲ τοῦ ἐπὶ τῆς ἰδιαιτέρας ἐπιβλέψεως τῶν ἀναγομένων εἰς τὰ ἐκεῖ ἀστυνομικὰ καθήκοντα ἐμπίστου τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ, καθ' ἣν ἐγένετο λόγος περὶ πυρκαϊᾶς τῆς Δεκελείας, ἵνα ἐξαναγκασθῇ ἡ Β. Οἰκογένεια νὰ μετοικήσῃ εἰς Ἀθήνας. «Διότι ἐκεῖ διαμένουσα καθίστατο δύσκολος ἡ ἐπιτήρησίς της ὑπὸ τῶν Συμμαχικῶν καὶ τῶν Βενιζελικῶν Πρακτόρων». Μετὰ δέκα δὲ ἡμέρας ἀπὸ τῆς συνομιλίας ταύτης ἡ πυρκαϊὰ ἐξερράγη.

Ἀποστολὴ τῶν Πριγκήπων Νικολάου καὶ Ἀνδρέου

Πρὸς διαφώτισιν τῶν Κυβερνήσεων τῶν Συμμάχων περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι, ὁ Βα-

σιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπέστειλεν,ἰδίαις δαπάναις, εἰς τὰς Πρωτευούσας αὐτῶν τοὺς Πρίγκηπας Νικόλαον καὶ Ἀνδρέαν. Ὡς ἐκ τῆς ἐπικρατούσης δὲ προκαταλήψεως κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Αὐλῆς, ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ δυσπιστίας καὶ δυσφορίας, δυσκόλως ἀποκρυπτομένης, «ὡς ἀδελφοὶ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Γουλιέλμου». Ἐνῷ συγχρόνως ἦσαν πρῶτοι ἐξάδελφοι τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας καὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὁ μὲν εἶχε σύζυγον Ρωσσίδα Πριγκήπισσαν, ὁ δὲ Ἀγγλίδα τοιαύτην, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ἐξ αἵματος στενώτατος συγγενικὸς δεσμός, δὲν εἶχε διὰ τοὺς Συμμάχους οὐδεμίαν σημασίαν.

Οἱ Πρίγκηπες διεβεβαίωσαν τοὺς ἰθύνοντας τὴν πολιτικὴν τῶν Συμμάχων διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου, εἰλικρινεστέρου καὶ κατηγορηματικωτέρου τρόπου ὅτι «αἱ προθέσεις τοῦ Βασιλέως ἦσαν ἀπολύτως εἰλικρινεῖς πρὸς τὴν Συνεννόησιν» καὶ ὅτι «ὁ Βενιζέλος ἐν Ἀθήναις δὲν ἦτο ὁ μόνος φίλος της, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς πυκνοτάτης φάλαγγος τῶν Βασιλοφρόνων ἦσαν εἰλικρινῶς καὶ πεποιθότως ὑπὲρ αὐτῆς».

Ὁ Πρίγκηψ Νικόλαος ἐπειδή, μεταβαίνων εἰς Πετρούπολιν, διέβη ἐκ Βερολίνου, κατέστη ὕποπτος. Κατὰ τὴν βραχεῖαν δὲ διαμονήν του ἐν Πετρουπόλει ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν δὲ συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ Παλαιολόγου, παρεπονέθη πικρῶς δι' ἁπάσας τὰς καταπιέσεις τῶν Συμμάχων Δυνάμεων πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ Λαὸς ὑπέφερε περισσότερον τῆς Αὐλῆς. Τὰ παράπονά του ἐξίχθησαν μέχρι τῆς δηλώσεως ὅτι «οἱ Σύμμαχοι ἦσαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀκαμπτότεροι τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Σερβίαν».

Περὶ τοῦ Στρατηγοῦ δὲ Σαράϊγ στρέψας τὸν λόγον ἀνεφώνησεν. « Ὁ Ἄνθρωπος αὐτὸς συμπεριεφέρετο ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡς ἀπόλυτος καὶ σκληρὸς Δεσπότης, ὅστις ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ πολέμου, ἕνα μόνον σκοπὸν εἶχε: τὴν ἀνατροπὴν τῆς Βασιλείας ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν Δημοκρατίας ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου ὅστις πρὸ πολλοῦ ὑπῆρξεν ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας». Περαίνων δὲ τὴν ὁμιλίαν του ἐν προφανεῖ συγκινήσει ἀνέκραξε.

«Κύριε Πρεσβευτά! Ἐπιτύχετε, σᾶς παρακαλῶ, ἀπὸ τὸν κ. Μπριὰν ἢ ἀπὸ τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας μίαν χειρονομίαν φιλικὴν διὰ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον. Δύνανται δι' ἑνὸς μόνον λόγου νὰ τῷ ἐπαναθερμάνωσι τὴν καρδίαν. Νὰ τὸν καλέσωσι νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν Βουλγάρων, εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶναι ἡ θερμοτέρα του ἐπιθυμία».

Ὁ Πρίγκηψ Ἀνδρέας μετέβη εἰς Παρισίους καὶ Λονδῖνον ὅπου ἀνέπτυξε σαφέστατα ὅτι: «Ἡ συμπεριφορὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἄμεμπτος, ἥτις ἔδωκεν εἰς τὰς Νήσους καὶ τοὺς λιμένας της εὐκολίας μὴ συμβιβαζομένας πρὸς τὴν οὐδερότητά της».

Μετὰ τοῦ Πρέσβεως Ρωμάνου ἦλθεν εἰς πολλὰς προστριβάς, ὅστις μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεώς του εἰς Παρισίους, μεταβὰς παρὰ τῷ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας Πουανκαρέ, «ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ μὴν ἀποδόσῃ οὐδεμίαν βαρύτητα εἰς τὰ λεχθησόμενα παρὰ τοῦ Πρίγκηπος Ἀνδρέου, ὡς ὄντος περιωρισμένης διανοίας καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον».

Ἐν Λονδίνῳ δὲ ὁ Πρεσβευτὴς Γεννάδιος παρεχώρησε τὸ κρυπτογραφικὸν τῆς Πρεσβείας λεξικὸν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὥστε, ὅταν ὁ Πρίγκηψ Ἀνδρέας μεταβαίνων εἰς αὐτὸ μὲ ἀνακοίνωσιν τοῦ Βασιλέως ἀποσταλεῖσαν αὐτῷ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, εὕρισκε τὸν Ὑπουργὸν γνώστην τῆς ὑποθέσεως καὶ ἕτοιμον τὴν ἀπάντησιν ἔχοντα. Τούτου ἕνεκα, ἠναγκάσθη νὰ ἀλληλογραφῇ μετ' αὐτοῦ διὰ τοῦ κρυπτογραφικοῦ λεξικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ Ἀκολούθου Ἀντιπλοιάρχου Κριεζῆ.

Ὁ Βασιλεὺς τελικῶς ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Πρίγκηπας τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

«Σᾶς ἐξουσιοδοτῶ νὰ δηλώσητε ἐξ ὀνόματός μου ὅτι, αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως εἰς οὐδεμίαν περίστασιν νὰ φοβῶνται ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἐχθρικὴν ἐνέργειαν. Δὲν θὰ σχηματίσω, οὔτε θὰ ἀνεχθῶ Κυβέρνησιν ἐχθρικὴν πρὸς τὴν Συνεννόησιν. Ἐξωτερικὴ πίεσις μόνον θὰ ψυχράνῃ τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ὅστις ἔχεται τῆς ἐλευθερίας του καὶ θὰ παραποιήσῃ τὴν κρίσιν αὐτοῦ. Ἡ τοποθέτησις τῶν ἐκλογῶν ἐπὶ παρομοίου ἐδάφους θὰ γεννήσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ψῆφος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἢ καὶ μερίδος αὐτοῦ, θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ῥοπὴν κατὰ τῆς Συνεννοήσεως, καθ' ὅπερ οὐδόλως ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Κωνσταντῖνος Β'»

Παρὰ τὰς τιμίας ὅμως καὶ εἰλικρινεῖς ταύτας δηλώσεις τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν Πριγκήπων πρὸς τοὺς Συμμάχους, οὗτοι ἐπέστρεψαν εἰς Ἀθήνας ἄπρακτοι.

Οἱ Ἐπίστρατοι

Οἱ ἀπολυόμενοι ἐπίστρατοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς ἑστίας των ἐξεφράζοντο μετὰ μεγίστου φανατισμοῦ καὶ ἀκροτάτης

κατὰ τοῦ Βενιζέλου ἐχθρότητος καὶ διὰ τὰς κακουχίας καὶ τὰς στερήσεις ἃς ὑπέστησαν, ἀλλ'ἰδιαίτατα ὡς αὐτοβούλως προσκαλέσαντος τοὺς Συμμάχους, ὧν τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα καὶ οἱ διάφοροι πράκτορες μετεχειρίσθησαν αὐτοὺς καὶ τοὺς κατοίκους σκληρότατα καὶ μετ' ἐσχάτης περιφρονήσεως καὶ ἔδειξαν ἔλλειψιν στοιχειώδους σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἑστίαν, τὴν περιουσίαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν κατοίκων, ἐξιχθεῖσαν μέχρις ἱεροσυλιῶν ἐν τοῖς Ναοῖς πλείστων χωρίων καὶ κωμοπόλεων, ὧν τὰς μὲν Ἁγίας Εἰκόνας μετέβαλον εἰς τραπέζας, τὰς δὲ κολυμβήθρας εἰς πίθους ὕδατος καὶ ἐν ἄλλοις μὲν ἐστρατωνίζοντο οἱ Γάλλοι ὁπλῖται ἐν ἄλλοις δὲ σταυλίζοντες τοὺς ἵππους των, τὰς πτωχὰς δὲ γυναῖκας τοῦ Ναοῦ κτηνωδῶς βιάζοντες.

Ταῦτα μοὶ ἀνέφερον οἱ ἑκάστοτε εἰς τὴν ἕδραν τοῦ Ἀρχηγείου ἀφικνούμενοι ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας ὁπλῖται τοῦ ὑπ' ἐμὲ Πυροβολικοῦ τοῦ Φρουρίου Καβάλλας, ἃς ἐθεώρουν ὡς ὑπερβολὰς ἀπιστεύτους. Πλὴν μετ' ὀλίγον μοὶ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν προσωπικῶς νὰ ἐλέγξω, καὶ τῆς τῶν Συμμάχων ἀσεβείας καὶ τῆς ὑψίστης πρὸς τοὺς κατοίκους περιφρονήσεως αὐτόπτης καὶ αὐτήκους μάρτυς νὰ παρασταθῶ.

Κληθεὶς εἰς Ἀθήνας δι' ἐπείγοντας ὑπηρεσιακοὺς λόγους, ἐπέβην ἐν Καβάλλᾳ τοῦ ἀτμοπλοίου ἐφ' οὗ συνεταξίδευον καὶ ἄλλοι ἐπιβάται ἀμφοτέρων τῶν φύλων, νέοι καὶ γέροντες. Ἅμα τῇ προσεγγίσει τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς Θεσσαλονίκην ἀνῆλθον ἐπ' αὐτοῦ εἷς Γάλλος Ὑπολοχαγὸς τοῦ Πεζικοῦ καὶ εἷς Ἀνθυποπλοίαρχος καὶ ἤρξαντο νηοψίας ἐρευνῶντες ἀτμόπλοιον καὶ ἐπιβάτας. «Ὅτε πρὸς μεγίστην κοινὴν κατάπληξιν ἠξίωσαν οἱ πεπολιτισμένοι τῆς ἰσχυρᾶς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Ἀξιωματικοὶ νὰ γυμνωθῶσιν ἅπαντες οἱ ἐπιβάται μηδὲ τῶν γυναικῶν ἐξαιρουμένων,ἵνα ἐλέγξωσιν, ὡς ἰσχυρίσθησαν, μήπως ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος τοῦ σώματός των ἦσαν γεγραμμέναι διὰ συμπαθητικῆς μελάνης πληροφορίαι διὰ τοὺς Συμμάχους ἐπιζήμιαι.

Ἡ πρωτοφανὴς εἰς ἀπρέπειαν καὶ ἀπαραδειγμάτιστος εἰς ἔλλειψιν στοιχειώδους σεβασμοῦ ἀξίωσις αὕτη τῶν Γάλλων Ἀξιωματικῶν μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐπέμβω προσωπικῶς καὶ ἐπιτιμήσας τοὺς ὑβριστὰς αὐστηρότατα ἐδήλωσα ἅμα αὐτοῖς ὅτι θὰ κατήγγελλον τὸ πρωτοφανὲς γεγονὸς εἰς αὐτὸν τὸν Στρατηγὸν Σαράϊγ,ὅστις ἀσφαλῶς εὑρίσκεται ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀκατονομάστου συμπεριφορᾶς τῶν Ἀξιωματικῶν του· οὗτοι κύψαντες τὰς κεφαλὰς ἀπεβιβάσθησαν τοῦ ἀτμοπλοίου σιωπηρῶς καὶ ἐπειγόντως.

'Αποβιβασθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην καὶ συναντήσας τὸν Γάλλον Ταγματάρχην τοῦ Πυροβολικοῦ Χολτσαπφέλ, ἀφηγήθην αὐτῷ τὸ πρωτοφανὲς συμβὰν μετὰ τῆς παρακλήσεως ὅπως ἀναφέρῃ τοῦτο ἐξ ὀνόματός μου εἰς τὸν Στρατηγὸν Σαράϊγ.

'Αφιχθεὶς δὲ εἰς 'Αθήνας καὶ συναντήσας τοὺς Γάλλους Συνταγματ. Μπουσκὲ καὶ Μπονιέ, μέλη διατελέσαντας τῆς ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν 'Εντοῦ ὀργανωτικῆς ἐν 'Ελλάδι Στρατιωτικῆς ἀποστολῆς, ἀφηγήθην αὐτοῖς τὰ συμβάντα, περιγράψας τὰς δυσαρέστους παραχθείσας ἐντυπώσεις καὶ ἐπιζημιωτάτας συνεπείας διὰ τὸ γόητρον καὶ τὴν φήμην τῶν Συμμάχων παρὰ τῷ Λαῷ. Οὗτοι κινήσαντες περιλύπως καὶ χαρακτηριστικῶς τὴν κεφαλήν, μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι θὰ ἐνεργήσωσι συντόνως τὰ πρέποντα. Πλὴν οὐδὲν ἐγένετο.

Παρ' ὅλην δὲ τὴν ὑποχώρησιν καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς 'Ελλάδος, ἡ πρὸς αὐτὴν ἐχθρότης τῶν Συμμάχων ἔβαινεν αὔξουσα καὶ τραχυτέρα, δίδουσα τὸ βάσιμον ἐνδόσιμον νὰ πιστεύῃ τις ὅτι. «Πᾶσα ὑποχώρησις τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως, ἔτι πλέον ἐξηρέθιζε τούτους». Φῆμαι δὲ ἀδέσποτοι περιίπταντο εὐρύτατα ὅτι: «'Εὰν τυχὸν κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογὰς ἐξελέγοντο ἀντιβενιζελικοὶ Βουλευταί, οἱ Σύμμαχοι θὰ ἐλάμβανον αὐστηρὰ καὶ δραστικώτατα κατὰ τῆς 'Ελλάδος μέτρα».

'Επειδὴ ὅμως παρ' ὅλα ταῦτα, ἡ ἔκδηλος κατὰ τῶν Συμμάχων μῆνις τῶν ἐφέδρων ἔβαινεν ὁσημέραι σημαντικῶς αὔξουσα, καθίστατο φανερώτατον ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν θὰ ἀπέβαινεν ἀσφαλῶς δυσμενέστατον διὰ τὸν Βενιζέλον, οἱ Σύμμαχοι ἐπεζήτουν κατάλληλον εὐκαιρίαν ὅπως αὗται ἐπ' ἀόριστον ἀναβληθῶσι. 'Υπεδείχθη δὲ ὅπως ἀξιωθῇ παρ' αὐτῶν ἡ ἄνευ ἐκλογῶν ἀνάληψις τῆς ἀρχῆς παρὰ τοῦ Βενιζέλου, ἐξασκουμένης αὐστηροτάτης Συμμαχικῆς πιέσεως ἐπὶ τοῦ Βασιλέως. Αὐθάδης καὶ πρωτάκουστος πρᾶξις, ἥτις, ἐπικρατησάσης πρὸς στιγμὴν τῆς λογικῆς, δὲν ἀπετολμήθη ὑπὸ τῶν Πρεσβευτῶν τῆς Συνεννοήσεως.

Οἱ ἔφεδροι, ἐπανελθόντες εἰς τὰς ἰδιαιτέρας των Πατρίδας καὶ ἀντιληφθέντες προσωπικῶς τὰ αἴσχη τὰ διαπραχθέντα καὶ διαπραττόμενα ὑπὸ τῆς Διασυμμαχικῆς μυστικῆς 'Αστυνομίας καὶ τῆς Βενιζελικῆς προπαγάνδας, ὠργανώθησαν καὶ συνετάχθησαν εἰς Συλλόγους ἐπιστράτων ὑπὸ τὸν ἀνδρεῖον τοῦ Κιλκὶς τραυματίαν ὑπολοχαγὸν Σαγιᾶν Ι., ὃν τὰ πολλὰ καὶ σοβαρὰ τραύματα λίαν προώρως ἤγαγεν ἀλγεινότατα εἰς τὸν τάφον, πρὸς περιφρούρησιν τῆς ζωῆς τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς ἀτομικῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, πρὸς ἐνεργὸν καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντίδρασιν κατὰ τῶν τολμημάτων καὶ ἐνεργειῶν τῆς

Διασυμμαχικῆς Ἀστυνομίας, τῆς ἐμπνεομένης ὑπὸ τῆς Βενιζελικῆς προπαγάνδας, τῆς ἀνεξαντλήτως ἐφευρισκούσης, κατὰ τὸ εἰωθός,τὰς δεινοτέρας τῶν πλεκτανῶν, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀπωτέρων αὐτῆς κομματικῶν σκοπῶν καὶ τῆς ὁριστικῆς ρήξεως μεταξὺ Βασιλέως καὶ Συμμάχων. Οἱ Σύλλογοι τῶν ἐπιστράτων πολλάκις κατ' αὐτῶν δραστηρίως ἀντιταχθέντες ἀπετέλεσαν δι' ἀμφοτέρους σοβαρὸν καὶ ἐπίφοβον ἀντίρροπον δέος.

Ἔξοδος τῆς Ρουμανίας

Τὴν 14 Αὐγούστου 1916 ἡ Ρουμανία, συνδεομένη διὰ μακροχρονίου Συνθήκης Συμμαχίας μετὰ τῆς Αὐστρίας, εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως μετὰ μακρὰς καὶ ἐξονυχιστικὰς διαπραγματεύσεις ἀρξαμένας ἀπὸ τοῦ 1914, ἃς διεξήγαγε μετὰ δεξιότητος καὶ εὐθύτητος ὁ Ρουμάνος Πρωθυπουργὸς Βρατιάνο, καταληξάσης εἰς ὑπογραφὴν Συμφωνίας δι' ἧς οἱ Σύμμαχοι ἠγγυῶντο τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τῆς Ρουμανίας καὶ ὑπέσχοντο τὴν παραχώρησιν ἁπάσης τῆς Βουκοβίνας μέχρι τῆς Τίζας, τὸ Βανάτον, τὸ Τεμεσβὰρ μέχρι Δουνάβεως καὶ τὴν ἰσότιμον παραδοχὴν αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας Δυνάμεις εἰς τὰς διασκέψεις τῆς Γενικῆς Εἰρήνης.

Ἐπιπροσθέτως δέ, ὑπεσχέθησαν αὐτῇ ὅτι : «Ἡ Ρωσσικὴ ἐπίθεσις θὰ συνεχίζετο μετὰ διπλασίας σφοδρότητος, ὅτι ὁ στρατὸς τῆς Θεσσαλονίκης θὰ ἀνελάμβανε τὴν ἐπίθεσιν πρὸς συγκράτησιν τῆς Βουλγαρίας καὶ συνεπῶς τὰ Ρουμανικὰ στρατεύματα θὰ ἠδύναντο νὰ καταβάλωσιν ἁπάσας αὐτῶν τὰς προσπαθείας εἰς Τρανσυλβανίαν, τὸν οὐσιώδη σκοπὸν τῶν βλέψεων τῆς Ρουμανίας ἁπάσης καὶ τὴν κυρίαν αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν τῆς παρεμβάσεως αὐτῆς ἀποτελοῦσαν».

Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τῆς Ρουμανίας ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως βαρύτατα ἔψεξε καὶ ἐπετίμησε τὸν Βασιλέα τῆς Ρουμανίας Φερδινάνδον, Χοελτζόλερν τὴν καταγωγήν, μετὰ πολυχρονίου δὲ συμμαχίας μετὰ τῆς Αὐστρίας συνδεομένου. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπέστειλεν αὐτῷ θερμότατον καὶ ἐνθουσιῶδες ἀνοικτὸν τηλεγράφημα ὑπὲρ τῆς λαμπρᾶς νίκης τῶν Ρουμανικῶν ὅπλων, ὅστις ἀπήντησε διὰ τοῦ κάτωθι τηλεγραφήματος :

«Α. Μ. Βασιλέα Κωνσταντῖνον Ἀθήνας

Δέξαι τὰς ἐγκαρδιωτάτας εὐχαριστίας μου, διὰ τὰς τόσον συγκινητικάς σου εὐχάς, ἔχω ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Θεόν, ὅπως τὸ πᾶν βαδίσῃ καλῶς.

Φερδινάνδος»

'Επὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ, ἅπας ὁ Βενιζελικὸς Τύπος ἐν χορῷ διεφήμιζε καὶ ὑπεστήριζεν ἐπιμόνως ὅτι: «'Αποτέλεσμα τῆς ἐξόδου τῆς Ρουμανίας θὰ ἦτο ὁ ἄμεσος καὶ ἀσφαλὴς τερματισμὸς τοῦ πολέμου διὰ τῆς πλήρους καὶ ὁριστικῆς τῶν Κεντρικῶν ἥττης».

Εὑρισκόμενος κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας δι' ὑπηρεσίαν ἐν 'Αθήναις, τὴν ἑπομένην τῆς εἰδήσεως μετέβην παρὰ τῷ Βασιλεῖ καὶ λόγου γενομένου περὶ τοῦ σοβαροῦ πολεμικοῦ γεγονότος τῆς ἐξόδου τῆς Ρουμανίας, ἠρώτησα αὐτὸν ποῖον κατὰ τὴν γνώμην του θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα. Μοὶ ἀπήντησεν ἀπεριφράστως καὶ πεποιθότως ὅτι: «Μετὰ ἕνα τὸ πολὺ μῆνα θὰ ἀπομείνῃ τῇ Ρουμανίᾳ, ἧς τὸ γεωγραφικὸν σχῆμα προπολεμικῶς ἦτο ὅμοιον πρὸς τσαρούχιον, μόνον ἡ φοῦντα ἐλευθέρα».

Καὶ ὄντως μετὰ ἕνα μῆνα, οὐδεμιᾶς τῶν Συμμαχικῶν πρὸς τὴν Ρουμανίαν ὑποσχέσεων πραγματοποιηθείσης, αἱ Στρατιαὶ τοῦ Στρατάρχου Μάκενσεν καὶ τῶν Βουλγάρων, ἐπιτεθεῖσαι ἐν τῷ Μετώπῳ τῆς Δοβρουτσᾶς, μετὰ σκληρὸν ἀγῶνα κατέλαβον τὴν γραμμὴν τοῦ Τουρτουκάϊ, βραδέως προελαύνουσαι. Αἱ δὲ Αὐστρογερμανικαὶ Στρατιαὶ τοῦ Στρατάρχου Φαλκενχάϊν ἀπωθήσασαι τὰς Ρουμανικὰς Στρατιὰς τῆς Τρανσυλβανίας καὶ διὰ τῶν στενῶν τῶν Καρπαθίων ἐκχυθεῖσαι, εἰσῆλθον εἰς τὸ Βουκουρέστιον, καταληφθείσης ἁπάσης τῆς Ρουμανίας, πλὴν τοῦ πρὸς τὰ Ρωσσικὰ σύνορα Κιέβου, ὅπου κατέφυγον ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Ρουμανικὴ Κυβέρνησις. «Πραγματοποιηθείσης οὕτω κατὰ γράμμα τῆς προρρήσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου».

Καὶ τοῦτο διότι, ἡ μὲν Ρωσσικὴ ἐπίθεσις ἀνεκόπη, ὁ δὲ φωνασκὸς καὶ ἀλαζὼν Στρατηγὸς Σαράϊγ, ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν Βουλγάρων τὴν 10 Αὐγούστου πρὸς ἀπασχόλησιν καὶ παρεμπόδισιν ἀποστολῆς δυνάμεων πρὸς τὸ Ρουμανικὸν μέτωπον πρὸ τῆς ἐξόδου καὶ ἡττηθείς, καταληφθείσης τῆς Φλωρίνης καὶ τοῦ Μοναστηρίου ὑπὸ τῶν Γερμανοβουλγάρων, ἐφεξῆς ἠδράνησε. Διότι, πράγματι, ὁ Συμμαχικὸς στρατὸς ἦτο ἀνίκανος νὰ ἀναλάβῃ ἐπιθετικὴν κατὰ τῶν Κεντρικῶν ἐπιχείρησιν, ὡς ἦτο πράγματι ὁ σκοπὸς τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀποβάσεως αὐτοῦ. Πλὴν οὗτος ἐκινήθη καὶ πάλιν, κατὰ τὸ εἰωθός, κατὰ τῆς 'Ελλάδος, ἀναμασσῶν καὶ ἐμῶν διὰ πολλοστὴν φορὰν τὴν ἄνανδρον καὶ συκοφαντικὴν αὐτοῦ δικαιολογίαν, καθ' ἣν: «Φοβούμενος δολίαν ἐκ τῶν νώτων 'Ελληνικὴν ἐπίθεσιν, δὲν δύναται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νὰ προελάσῃ».

'Η ἔξοδος τῆς Ρουμανίας ἔφερεν, ὡς ἦν ἑπόμενον, ἐπὶ τάπητος τὴν στάσιν τῆς 'Ελλάδος. 'Η Κυβέρνησις Ζαΐμη ὑπέβαλεν εἰς τοὺς Συμμάχους πρότασιν ἀμέσου ἐξόδου, ἐπὶ

τῷ γνωστῷ καὶ μόνῳ ὅρῳ: «Τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος μόνον τῆς Ἑλλάδος».

Καὶ ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη, ὡς καὶ αἱ προηγούμεναι, ὡς καὶ πᾶσα μελλοντικὴ τὴν αὐτὴν τύχην θὰ εἶχεν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τούτῳ ἀσυζητητὶ καὶ ὁμοθύμως. Πλὴν ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν συνδρομὴν τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸ 1915 καὶ τὴν τῆς Ρουμανίας κατὰ τὸ 1916, παρεδέχθησαν τοὺς ὅρους αὐτῶν καὶ ἐνῷ ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑφίστατο ζήτημα Μεγάλης Ἑλλάδος, τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ὅπως ὑπῆρχε τοιοῦτον Μεγάλης Ρουμανίας καὶ ἁπάσης τῆς ἀλυτρώτου Ἰταλίας». Καὶ τοῦτο διότι, ἡ μὲν Ἰταλία ἦτο Μεγάλη Δύναμις, ἡ δὲ Ρουμανία δὲν εἶχε παράλια καὶ ἰδιαίτατα διότι εἶχε Πολιτικοὺς σώφρονας καὶ πατριώτας, τιθεμένους ὑπὲρ πάντα τὸ ἐθνικὸν συμφέρον, ὅπερ διακρίνει τὸν ἀληθῆ Πολιτικὸν ἀπὸ τὸν δημοκόπον κομματάρχην.

Τὰ ἀνωτέρω σοβαρὰ γεγονότα, ὡς ἦν ἑπόμενον, ἐπροξένησαν βαθυτάτην αἴσθησιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ἐντεῦθεν ψυχολογικὴν κατάστασιν ἐκμεταλλευόμενος ὁ Βενιζελισμὸς συνεκρότησε τὴν 14 Αὐγούστου 1916 διαδήλωσιν, ἣν προσφωνήσας ὁ Βενιζέλος ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας του, γνωρίζων ὅτι ὁ ὑβριζόμενος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν ὑβριστὴν δημοσίᾳ, ἐπετέθη δριμύτατα καὶ ἀσεβέστατα προσωπικῶς κατὰ τοῦ Βασιλέως. «Ἐγκαλέσας αὐτὸν ἀπροκαλύπτως ὡς τὸν κύριον δημιουργὸν καὶ πρώτιστον αἴτιον τῶν ἀτυχημάτων τῆς Πατρίδος, ἰταμὸν παραβιαστὴν τοῦ Συντάγματος, θερμὸν θιασώτην τῆς Γερμανίας καὶ φανατικὸν θαυμαστὴν τοῦ Αὐτοκράτορος αὐτῆς». Ἐτερμάτισε δὲ τὸν λόγον διὰ τῆς ἀπεριφράστου ἀπειλῆς ὅτι: «Ἐὰν δὲν εἰσακουσθῶμεν, θὰ σκεφθῶμεν τί πρέπει νὰ πράξωμεν ἵνα περισώσωμεν ὅ,τι δύναται νὰ περισωθῇ ἐκ τῆς καταστροφῆς ἥτις μᾶς ἔπληξεν».

Αἱ δηλώσεις αὗται τοῦ Βενιζέλου προὐξένησαν γενικὴν κατάπληξιν καὶ μεγίστην ἀγανάκτησιν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι: «Ὁ κύριος ἐργάτης τῆς καταστάσεως ἦτο αὐτὸς οὗτος. Ἐνῷ ὁ Βασιλεὺς καὶ αἱ ἀντιβενιζελικαὶ Κυβερνήσεις ἔπραξαν πᾶν τὸ δυνατὸν πρὸς πρόληψιν τῶν ἐνσκηψασῶν συμφορῶν». Συγκροτηθείσης δὲ παλλαϊκῆς διαδηλώσεως, ἣν προσφωνήσαντες ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας Ράλλη ὁ Γούναρης καὶ ὁ Ράλλης, ἔδωσαν ἀποστομωτικὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς συκοφαντίας τοῦ Βενιζέλου, τὸν ὁποῖον ὁ δεύτερος ἐχαρακτήρισεν «ὡς τὸν ἐντελέστερον τύπον τοῦ συγχρόνου τυχαρπάστου πολιτικοῦ καὶ δημοκόπου κομματάρχου, τοῦ θηρεύοντος τὸ κομματικὸν καὶ ἀτομικὸν

του συμφέρον τῆς στιγμῆς, τὰ πάντα λακκακτοῦντος, τὰ πάντα παρορῶντος καὶ τὰ πάντα θυσιάζοντος πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ. Οὗτινος ἡ θρασύτης ἐξικνεῖτο μέχρι τῆς ἀξιώσεως νὰ διδάξῃ τὸν πατριωτισμὸν εἰς τοὺς γηράσαντας αὐτὸν λειτουργοῦντας καὶ πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ θυσιάσαντας».

Ἐπανάστασις τῆς Θεσσαλονίκης

Ἀπαρχὴ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν παρὰ τοῦ Βενιζέλου ἐξαγγελθεισῶν ἀπειλῶν κατὰ τὴν διαδήλωσιν τῆς 14 Αὐγούστου 1916 ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τριήμερον ἐν Θεσσαλονίκῃ σύστασις Ἐπιτροπῆς, ἀποκληθείσης τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἀληθέστερον ὅμως καὶ πραγματικώτερον εἰπεῖν κομματικῆς ἀντεθνικῆς σπείρας, ὑπὸ τῶν πολιτικῶν Πάζη, Δίγκα, Ἀγγελάκη, Ζερβοῦ, Γραικοῦ, Κουτούπη, Π. Ἀργυροπούλου καὶ Ζάννα, τοῦ Ἀντισυνταγ. Ζυμβρακάκη Ἐπ. τοῦ Ἱππικοῦ, Μαζαράκη Κ. τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ τοῦ Μοιράρχου Κοκκαλᾶ, ὑψωσάσης τὴν Σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ νομίμου Καθεστῶτος.

Ὁ δὲ ὑπομοίραρχος Τσάκωνας καὶ οἱ ὑπολοχαγοὶ Στράγκας καὶ Ἀναγνωσταρᾶς ἐπὶ κεφαλῆς Τμήματος τῆς Κρητικῆς Χωροφυλακῆς κατέλαβον τὸ Διοικητήριον καὶ κατέσχον τὸ ἐν τῷ Ταμείῳ δημόσιον χρῆμα,ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγκατεστάθη ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης Ἀντισυνταγ. Ζυμβρακάκης Ἐπ.,ὅστις τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐπαναστατικῆς διαδηλώσεως κατηυθύνθη πρὸς τὸ Γαλλικὸν Στρατηγεῖον, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ, οὗτινος ὑποτακτικοὶ συνεργάται παρέστησαν ὁ Π. Ἀργυρόπουλος καὶ ὁ Ζάννας, εἰς ὀλιγόλεπτον ἀκρόασιν, μεθ' ἣν ἐξελθὼν οὗτος τοῦ Στρατηγείου ὡμίλησε πρὸς τοὺς διαδηλωτὰς εἰπὼν ταῦτα :

«Ἀξιωματικοὶ καὶ Ὁπλῖται,

Εἶχον τὴν τιμὴν νὰ γίνω δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων καὶ ὑπέβαλον αὐτῷ τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν μοὶ ἀνεθέσατε, τουτέστιν : «Νὰ πολεμήσωμεν πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Βουλγάρων ἐκ τοῦ πατρίου ἐδάφους». Ὁ Ἀρχιστράτηγος τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων μοὶ ἀπήντησεν εὐχαριστῶν καὶ μοὶ ἐνετείλατο νὰ διαβιβάσω πρὸς ὑμᾶς ὅτι: «Εἶναι λίαν συγκεκινημένος διὰ τὰς ἐκδηλώσεις σας ταύτας, καὶ ὅτι θὰ ἦτο εὐτυχής, ἂν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἦτο ἐδῶ ἅπασα ἡ φρουρὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἑτοίμη νὰ ἀγωνισθῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Συνεννοήσεως». Καλῶ λοιπὸν τὸν

Λαὸν τῆς Θεσσαλονίκης νὰ ὁρκισθῇ ὅτι: Ὅταν κληθῇ, θὰ σπεύσῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ὕψιστον πρὸς τὴν Πατρίδα καθῆκον».

Μεθ' ὅ, διὰ τῆς παραλιακῆς λεωφόρου ἡ ἐπαναστατικὴ φάλαγξ κατευθυνθεῖσα πρὸς τὸ οἴκημα τὸ χρησιμοποιηθὲν ὡς Ἑλληνικὸν Στρατηγεῖον κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, κατέλαβεν αὐτό, ἐγκατασταθείσης τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Ἐκεῖθεν κατηυθύνθη αὕτη πρὸς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, ὅπου ἐστρατωνίζετο τὸ Γ' Σῶμα. Ἐπιτροπὴ δὲ παρουσιασθεῖσα εἰς τὸν Ἐπιτελάρχην αὐτῆς, τοῦ Διοικητοῦ του Ἀντιστρατ. Μοσχοπούλου ἀπουσιάζοντος δι' ὑπηρεσίαν εἰς Ἀθήνας, Ἀντισυνταγμ. Τρικούπην Ν., ἠξίωσε τὴν παράδοσιν τῶν στρατώνων καὶ τὴν προσχώρησιν τοῦ Σώματος εἰς τὸ κίνημα, ὅστις διὰ γλώσσης αὐστηρᾶς ἠρνήθη διαρρήδην νὰ προέλθῃ εἰς οἱανδήποτε μετ' αὐτῶν συζήτησιν.

Περὶ τὸν ὄρθρον ἐπῆλθε σύρραξις μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῶν ὁπλιτῶν τῆς XI Μεραρχίας, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν τρεῖς καὶ ἐτραυματίσθησαν πέντε καὶ ἡ ἐπανάστασις ἔβαινε πρὸς ἄδοξον τέρμα. Πλὴν ἡ ἀποστολὴ παρὰ τοῦ Γαλλικοῦ Στρατηγείου ἐπὶ τόπου ἰσχυροῦ ἀποσπάσματος καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ διακόψωσι τὸ πῦρ.

Περὶ τὴν 6 ὥραν πρωϊνὴν κατέφθασεν ἐπὶ τόπου καὶ ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ. Συγχρόνως δὲ Συμμαχικὰ ἀεροπλάνα, ἄνωθεν τῶν στρατώνων περιϊπτάμενα, ἔρριπτον προκηρύξεις τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς, δι' ὧν «προετρέποντο οἱ ὁπλῖται νὰ αὐτομολήσωσι πρὸς τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐκαλεῖτο ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς νὰ τὴν περιβάλῃ διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης του, καὶ αἱ ἀρχαὶ νὰ παράσχωσιν αὐτῇ ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξίν των, εἰς τὴν ἐκδίωξιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ, ἐκ τῆς Μακεδονικῆς γῆς καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰσχύος τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας», ἐδήλου δὲ τελικῶς ὅτι: «Ἐτίθετο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων ἵνα συμπράξῃ μετ' αὐτῶν καὶ διὰ τῆς βοηθείας της ἐκδιωχθῇ ὁ ἐπιδρομεὺς ἐκ τῆς Μακεδονικῆς γῆς καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλληνικῆς Χώρας».

Ἡ XI Μεραρχία ἐπολιορκήθη εἰς τοὺς στρατῶνάς της ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων. Κατόπιν δὲ διαπραγματεύσεων, ὁ Μέραρχος ὑποστράτηγος Μομφερράτος Α., ὁ Ἐπιτελάρχης τοῦ Γ' Σώματος Ἀντισυνταγματ. Τρικούπης καὶ οἱ Ἀξιωματικοί, περὶ τοὺς 150, μὴ δεχθέντες νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐπανάστασιν,ὑπὸ ἰσχυρὰν συνοδείαν

Σενεγαλέζων στρατιωτῶν ὡδηγήθησαν ἐπὶ Γαλλικοῦ ὑπερωκεανείου. Κατὰ τὴν διέλευσιν αὐτῶν διὰ τῆς παραλιακῆς λεωφόρου οἱ 'Αξιωματικοὶ τῆς 'Αμύνης ἐκ τοῦ ἐξώστου τοῦ Στρατηγείου τοῦ Σαράϊγ, αὐτὸν περιστοιχίζοντες καὶ περισαίνοντες, αὐτοὺς θεώμενοι, ἐγέλων παταγωδῶς, ἀνοικείως μετὰ τῶν Γάλλων 'Αξιωματικῶν χαριεντιζόμενοι. 'Αληθῶς! Οἷον ὕψος συναδελφικῆς πωρώσεως! Οἷον βάθος πρωτοφανοῦς ξενοδουλίας».

Τὸ ἀτμόπλοιον μετ' ὀλίγον ἀπέπλευσε, καὶ ἀπεβίβασεν αὐτοὺς τὴν ἑπομένην εἰς Πειραιᾶ. «'Εκ τῶν ὁπλιτῶν δὲ οἱ μὴ δεχθέντες νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν "Αμυναν περιωρίσθησαν ἄοπλοι εἰς τὸ ἐν Ζεϊντλὶκ Γαλλικὸν στρατόπεδον, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διαδρομῆς ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ αὐτοῦ κραυγάζοντες καὶ αὐτὸν ἐπευφημοῦντες. 'Επηκολούθησε δὲ ἡ ἐξορία σημαντικοῦ ἀριθμοῦ πολιτῶν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Συμμάχων κατεχομένας νήσους. Μετά τινας ἡμέρας ἀφιχθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην ὁ ὑποστράτηγος Ζυμβρακάκης 'Εμ., ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐπαναστάσεως. 'Ο Βενιζελικὸς Τύπος, παρὰ τοῦ Βενιζέλου ἐμπνεόμενος, καὶ οἱ ἐπαναστάται 'Αξιωματικοὶ ἰσχυρίζοντο ὅτι: «'Η ἐπανάστασις ἐγένετο, ἵνα προληφθῇ ἡ κατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Σέρβων». 'Ισχυρισμὸς πάντῃ ἀστήρικτος, καθόσον πιθανὸν ἡ Γαλλία, ἡ εἰς τὸν κερδῷον 'Ερμῆν, κατὰ τὸ εἰωθὸς δουλεύουσα, νὰ ηὐνόει ταύτην, ὑλικοῦ κέρδους ἕνεκα. 'Αλλ' ἡ 'Αγγλία, ἧς ἡ πολιτικὴ ὑπῆρξε πάντοτε ἡ πάσῃ θυσίᾳ παρεμπόδισις τῆς καθόδου τῶν Σλαύων εἰς τὸ Αἰγαῖον. 'Η 'Ιταλία ἧς τὰ συμφέροντα καὶ ἡ πολιτικὴ ἦσαν ἀντίθετα πρὸς τὴν τριπλασιασθεῖσαν Σερβίαν. 'Η 'Αμερικὴ ἡ κατελθοῦσα εἰς τὸν πόλεμον, τὴν σημαίαν τῆς δικαιοσύνης ἀναπετάσασα, δὲν θὰ ἐδέχοντο τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον ἀδίκημα, ὅπερ δὲν θὰ ἄφηνεν ἀσυγκινήτους καὶ τοὺς οὐδετέρους, ὡς πρᾶξιν κατὰ τὸν πόλεμον, αὐτόχρημα πρὸς ληστείαν προσομοιάζουσαν».

«'Επιπροσθέτως δὲ ὁ 'Ελληνικὸς στρατὸς ἐξ ὑπερτριακοσίων χιλιάδων ἀκμαίων, ἐμπειροπολέμων, φρονηματιῶν καὶ εὐδαιμονούντων 'Ελλήνων μὲ τὸν Βασιλέα του ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τοὺς 'Αξιωματικούς του ἡνωμένους καὶ ἠδελφωμένους, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐπέτρεπε νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ Θεσσαλονίκη, ἐν ᾗ ἔπεσεν ὁ ἀείμνηστος Βασιλεὺς Γεώργιος Α', τὴν κατοχήν της συμβολίζων, καὶ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ὁποίας ἤχνιζεν εἰσέτι τὸ 'Ελληνικὸν αἷμα, τὸ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της χυθέν, ὑπὸ 100 χιλιάδων ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς συντετριμμένων Σέρβων». 'Αληθῶς ὅμως εἰπεῖν: «Τὸ κίνημα ἦτο ἐκ τῶν προτέρως

καθορισθέντων μέσων πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀρχῆθεν ἐπιδιωκομένου σκοποῦ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου».

Ὑποδοχὴ τῶν Ἀξιωματικῶν τῆς XI Μεραρχίας

Οἱ Ἀξιωματικοὶ τῆς XI Μεραρχίας, ἀποβιβασθέντες εἰς Πειραιᾶ, ἔτυχον ἐνθουσιώδους καὶ μεγαλοπρεποῦς ὑποδοχῆς, ἔτι δὲ ζωηροτέρας καὶ ἐνθερμοτέρας εἰς Ἀθήνας ἀνελθόντες. Μετὰ πρόσκλησιν δὲ τοῦ Βασιλέως, συγκεντρωθέντες ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Λέσχῃ τὴν 9 πρωϊνὴν τῆς 7 Σ)βρίου, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ὑποστρατήγου Μομφερράτου κατηυθύνθησαν ἐκεῖθεν πρὸς τὰ Ἀνάκτορα, ὅπου ὑπεδέχθησαν αὐτοὺς οἱ Ὑπασπισταὶ τοῦ Βασιλέως καὶ τοὺς ὡδήγησαν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν τελετῶν, ταχθέντας εἰς τρεῖς ζυγούς. Μικρὸν πρὸ τῆς προσελεύσεως τοῦ Βασιλέως προσῆλθεν ἡ Βασίλισσα,ἀκολουθουμένη ὑπὸ τοῦ Διαδόχου καὶ τῶν Πριγκήπων. Τὴν 11 ἀκριβῶς ἐνεφανίσθη ὁ Βασιλεύς, προπορευομένων τῶν Ὑπασπιστῶν,καὶ χαιρετήσας εὐμενέστατα προσεφώνησε αὐτοὺς εἰπών:

«Φίλτατοι,

Ἐκάλεσα ὑμᾶς ἅμα τῇ ἀφίξει σας, ὅπως ἐκφράσω τὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα πλημμυροῦσι τὴν καρδίαν μου. Διὰ τῆς πράξεώς σας ταύτης, ἥν,δὲν σᾶς τὸ ἀποκρύπτω,ἀνέμενον,μοὶ ἐπροξενήσατε μεγίστην χαράν, καὶ ἐγράψατε διὰ σιδηρᾶς γραφίδος τὸ ὄνομά σας εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἱστορίας, καὶ ὡς περίλαμπρος σελὶς τῆς στρατιωτικῆς Ἱστορίας θέλει μείνει φωτεινὸν παράδειγμα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους.

Ἐδείξατε ὅτι ἡ πειθαρχία εἰς τὸ Στράτευμα εἶναι ἀκλόνητος καὶ ἐδικαιώσατε τὰς προσδοκίας μου, ἃς ἐπὶ τοῦ Στρατοῦ μου στηρίζω. Ἐδείξατε ὅτι αἱ προτροπαί μου καὶ αἱ συστάσεις μου, ἃς τοσάκις ἀπέτεινα πρὸς ὑμᾶς, ἐκαρποφόρησαν. Ἐδείξατε πειθαρχίαν ἀκλόνητον, πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς ἐμὲ τὸν Βασιλέα σας καὶ τὸν Ἀρχηγόν σας. Διὰ τῆς πράξεώς σας ἐστιγματίσατε τοὺς προδόσαντας τὸν ὅρκον των, μεταξὺ τῶν ὁποίων δυστυχῶς συγκαταλέγεται καὶ ὁ τέως Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας Ὑποστράτηγος.

Καὶ πάλιν ὡς Βασιλεὺς καὶ Ἀρχηγός σας συγχαίρω ὑμᾶς. Ἐχύσατε βάλσαμον εἰς τὴν καρδίαν μου, ἐδιπλασιάσατε τὸ θάρρος μου καὶ ἐκ βάθους καρδίας σᾶς εὐχαριστῶ καὶ σᾶς συγχαίρω.

Εἰς τὴν ἐπίσημον δὲ ταύτην στιγμὴν στρέφω τὸν νοῦν μου καὶ ἀναλογίζομαι τοὺς γενναίους Ὑπαξιωματικοὺς καὶ Στρατιώτας τῆς XI Μεραρχίας,πρὸς οὓς ἀπευθύνω συγχαρητήριον χαιρετισμόν. Μὲ τοιοῦτον Στράτευμα καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἄνδρες ὡς σεῖς, τοῦ ἠθικοῦ σας· τῶν

φρονημάτων σας καὶ τῆς πίστεώς σας, εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀντιμετωπίσω πάντα ἐχθρόν».

Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν Ὑποστράτηγον Μομφερράτον,εἶπεν αὐτῷ:

«Κύριε Ὑποστράτηγε. Ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ ἦσθε ὑπερήφανος διὰ τὸ Στράτευμα τὸ ὁποῖον διοικεῖτε. Ζήτω ὁ Στρατός! Ζήτω ἡ Πατρίς».

Τὴν ἑπομένην ἅπας ὁ Βενιζελικὸς Τύπος ἐν χορῷ ἐχαρακτήρισε τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν προσφώνησιν τοῦ Βασιλέως πρὸς τοὺς Ἀξιωματικοὺς τῆς XI Μεραρχίας ὡς πρᾶξιν θερμότατα φιλογερμανικὴν καὶ φανατικώτατα ἀντισυμμαχικήν.

Μετὰ δεκαήμερον ἐξερράγη ἐπανάστασις ἐν Χανίοις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δικαστικοῦ Συμβούλου Ζουρίδου, στρατολογήσαντος περὶ τὰς ἓξ χιλιάδας ἐθελοντῶν ἐν Βάμῳ, συμμετεχόντων καὶ τῶν Ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν τοῦ 14 Συντάγματος καὶ τῆς Χωροφυλακῆς, συλληφθέντος τοῦ Μ. Κουνδούρου καὶ ἄλλων ἀντιβενιζελικῶν. Συγχρόνως ἐκηρύχθη ἐπανάστασις καὶ ἐν Ἡρακλείῳ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μαρῆ, Στεργιάδου καὶ Περδικογιάννη, ἥτις ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ Λόχου ἐκ Χανίων ἀποσταλέντος ἐπὶ Ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ ἐπεκράτησε, συλληφθέντων τοῦ Μιχελιδάκη καὶ ἄλλων ἀντιβενιζελικῶν καὶ ἀποσταλέντων μετὰ τῶν ἐν Χανίοις ὁμοτύχων των εἰς τὸ ἐν Μούδρῳ στρατόπεδον αἰχμαλώτων.

Οἱ δὲ παραμείναντες πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των Διοικητὴς τοῦ 14 Συντάγματος Συνταγματάρχης Μπάκας Θ., Ταγματάρχαι Σκυρρός, Ρόκας καὶ Ζαχαρόπουλος, Λοχαγοὶ Στεφανουδάκης καὶ Σπυρόπουλος καὶ ἕτεροι 10 κατώτεροι Ἀξιωματικοὶ καὶ 35 ὁπλῖται, παραλαβόντες τὴν Σημαίαν τοῦ Συντάγματος καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Βασιλέως, ἐγγυήσει τῶν Συμμάχων Προξένων καὶ τῇ συνοδείᾳ τοῦ Ρώσσου, μετέβησαν εἰς Σούδαν ὅπου ἐπιβάντες ἀτμοπλοίου ἀνεχώρησαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Πειραιᾶ.

Κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου ὁ Ἠλιάκης, βοηθείᾳ Γαλλικοῦ ἀποσπάσματος ὑπὸ τὸν Ὑπασπιστὴν τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ Λοχαγὸν Ματιέ, εἰσελάσας εἰς Κοζάνην κατέλαβε τὰ Δημόσια Γραφεῖα καὶ τὸ Ταμεῖον. Ἀπὸ τοῦ ἐξώστου δὲ τῆς Νομαρχίας ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν, ἐγκαταστάσης Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς μὲ Σύμβουλον τὸν Γάλλον Πρόξενον Λαγκάρντ, λαβὼν 7.650.000 χρυσᾶς δραχμὰς δι' Ἐθνικοὺς σκοπούς.

Τὴν 6 Σ)βρίου 1916 συνεκροτήθη ἐν Σάμῳ συλλαλητήριον ὑπὲρ τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἄγγλου Προξένου καὶ τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Εἰσαγγελέως Γκούφα.

Κατὰ τὰ μέσα δὲ Σ)βρίου ἀπόσπασμα λιποτακτῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν καὶ ὁπλαρχηγῶν ὑπὸ τὸν Γάλλον Λοχαγὸν Κανιὲ εἰσελάσαν εἰς Καστορίαν ἐπυρπόλησε χωρία, ἐλεηλάτησεν οἰκίας, ἐλήστευσε χωρικοὺς καὶ ἀπήλασεν εἰς Θεσσαλονίκην τὸν Εἰσαγγελέα Μαχαίραν καὶ λοιποὺς εὐόρκους ὑπαλλήλους.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Χαλκιδικῆς ἐκώφευσαν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης πρὸς στράτευσιν, ἀπεστάλη περὶ τὸ τέλος Σ)βρίου Λόχος Ἀμυνιτῶν ὑπὸ τὸν Λοχαγὸν Κονδύλην Γ., ὅστις ἐπιδραμὼν κατὰ τῆς Πρωτευούσης Πολυγύρου, συνεκρούσθη μετὰ τῶν ἐφέδρων, ὧν τινὲς ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν καὶ κατεδιώχθησαν πολλοὶ τῶν κατοίκων. Ἕτερα δὲ ἀποσπάσματα ὑπὸ τοὺς Ἀνθυπολ. Ἀναγνωστόπουλον,Κοτόσσην,καὶ Ρόνταν μετὰ Γάλλων περιτρέχοντα τὰ ὄρη, ἐτυφέκιζον τοὺς ἐπιστράτους. Βραδύτερον δὲ ἀνταρτικὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Γύπαρην καὶ τὸν Λοχαγὸν Μπαρτσώκαν εἰσβαλὸν εἰς τὸν Πολύγυρον συνέλαβε πλείστους, καὶ πολλοὺς ἐτυφέκισε καὶ παρεδόθη ἡ πόλις εἰς τοὺς ἀντάρτας πρὸς λεηλασίαν ἐπὶ τριήμερον. Ἐκεῖθεν ἐπέδραμεν εἰς ἄλλα χωρία βανδαλικῶς δῃοῦντες, πειρατικῶς ληΐζοντες καὶ αἱμοβόρως σφάζοντες.

Ἐπέκτασις τῆς κατοχῆς - Κατάπλους τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου

Οὕτως ἐξελισσομένης τῆς καταστάσεως, οἱ Βούλγαροι προελάσαντες κατέλαβον τὴν ἐν τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι τῆς Συμμαχικῆς παρατάξεως Φλώριναν εἰς 30 χιλιόμ. Ν. τοῦ Μοναστηρίου, ἐκδιώξαντες τὸ ἐν αὐτῷ Γαλλικὸν ἀπόσπασμα. Ἐνῷ δὲ τὴν ἑσπέραν τῆς 24 Αὐγούστου οἱ Πρέσβεις τῶν Συμμάχων ἐδείπνουν μετὰ τοῦ Ζαΐμη ἐν Φαλήρῳ, ὁ Βενιζέλος δι' ἐμπιστευτικοῦ του προσώπου ἀπέστειλεν αὐτοῖς πληροφορίαν ἐξαιρετικῆς σοβαρότητος, καθ'ἣν : «Τὸ Ἑλληνικὸν Ἐπιτελεῖον συνεκέντρωσε στρατεύματα καὶ σημαντικὸν ὑλικὸν ἐν Αἰκατερίνῃ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου, ἐγγὺς τοῦ ὠχυρωμένου στρατοπέδου τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ Γερμανοὶ προητοίμασαν ἐν Φλωρίνι δισμηνίαν ἀεροπλάνων διὰ Λάρισσαν. Οἱ Γερμανοὶ οὐλάνοι ἦσαν ἤδη ἐν Λαρίσσῃ. Ἦτο δὲ προφανὴς ἡ ἄμεσος ὤθησίς των πρὸς τὰς Ἀθήνας ἵνα δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ὅστις ἀναμένει αὐτοὺς ἐν Δεκελείᾳ.Ἀνηγγέλθησαν 10 χιλ. Γερμανῶν εἰς Λάρισσαν».

Ὁ Πρωθυπουργὸς Ζαΐμης ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ, ἀπῆλθεν ἐσπευσμένως καὶ σφόδρα ἀνησυχῶν εἰς Δεκέλειαν, ὅπου

εὑρὼν βασιλεύουσαν ἀπόλυτον καὶ βαθεῖαν ἡσυχίαν καὶ οὐδὲν τὸ ὕποπτον παρατηρήσας, ἐπανῆλθεν ἥσυχος ἐν Φαλήρῳ. Ἄγγλοι δὲ πράκτορες, ἐνεργήσαντες αὐστηροτάτην ἔρευναν ἐν Αἰκατερίνῃ, Λαρίσσῃ καὶ Δεκελείᾳ, οὐδὲν ὕποπτον παρετήρησαν.

Ὁ Συμμαχικὸς ὅμως συναγερμός, ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, ὑπῆρξε ζωηρότατος. Ὁ Στρατηγὸς Καστελνὼ ἐσπευσμένως ἀνεχώρησε διὰ Θεσσαλονίκην. Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις, προσποιουμένη ὅτι ἡ εἴδησις ἦτο ἀληθής, ὤθησε τὰ στρατεύματα αὐτῆς δι' Ἀλβανίας πρὸς τὴν Ἤπειρον, ἵνα ἑνωθῶσι μετὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ, καταλαβόντα διὰ λόγους στρατηγικοὺς τὴν ὁδὸν Ἁγ. Σαράντα-Κορυτζᾶς, ἀπωθήσαντα τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα. Ὁ Στρατηγὸς Μπαντίντι ἠγγυήθη τὰς σχολικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἐλευθερίας τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ ὑπεχρέωσε τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις. Ὁ Ἕλλην Μητροπολίτης Δρυινουπόλεως Βασίλειος ἀπηλάθη, καὶ συνέστη Καθολικὸς Ἀλβανικὸς Κλῆρος ἐν τῷ Ἱεροσπουδαστηρίῳ Γκρόττο-Φερράρε τῆς Ρώμης, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τοῦ Βατικανοῦ. Προέχοντες χειμαρριῶται περὶ τοὺς 150 μετηνέχθησαν εἰς Ἰταλίαν ὡς ὅμηροι, χωρία ἐλεηλατήθησαν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀνακαλυφθείσης ἀνταρσίας. Τέλος διέπραξαν τὸ πᾶν οἱ φιλελεύθεροι Ἰταλοί, οἱ ὑπὸ τὸν Αὐστριακὸν ζυγόν, ὡς ἐφωνάσκουν, δῆθεν, στενάζοντες, ὡς ἐν Δωδεκανήσῳ, ἵνα τὴν μετανάστευσιν τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν προκαλέσωσι.

Ἐναμίλλως Τμῆμα Γαλλικοῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὸν Συνταγματ. Ντεκουὲν προελάσαν κατέλαβε τὴν Κορυτσάν, ἀπόσπασμα δὲ Ἀλγερίνων στρατιωτῶν συλλαβὸν τοὺς εὐόρκους δημοσίους Ὑπαλλήλους ἐνέκλεισεν αὐτοὺς εἰς τὰς φυλακάς, ἀντικατασταθέντας παρ' Ἀμυνιτῶν ὑπὸ τὸν Π. Ἀργυρόπουλον. Μετὰ μῆνα δὲ ἐξεδιώχθησαν καὶ οὗτοι μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Σημαίας καὶ ἐγκαθιδρύθησαν Ἀρχαὶ Ἀλβανικαί, ἀνακηρυχθείσης τῆς Κορυτσᾶς Ἀλβανικῆς.

Συναντήσας δὲ ὁ ἐπιδρομεὺς Συνταγματάρχης εἰς τὰς ἐνεργείας του ταύτας δυσχερείας τινὰς ὑπὸ τῶν κατοίκων, συνέλαβε τὴν Πρόεδρον τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Θεμιστοκλέα καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐνήργει κατασκοπείαν, ἀπανθρώπως αὐτὸν ἐτυφέκισεν, ὁ τῆς πεπολιτισμένης Γαλλικῆς Δημοκρατίας, τῆς διὰ τὴν γενικὴν ἐλευθερίαν μοναδικῶς καὶ ἀποκλειστικῶς κατελθούσης εἰς τὸν ἀγῶνα, πεπολιτισμένος ἀντιπρόσωπος καὶ γενναῖος στρατιώτης, τὸν πολιτισμὸν κατασπιλώσας καὶ τὴν Γαλλικὴν Διοίκησιν ἀτιμάσας.

Οἱ συλληφθέντες εὔορκοι ὑπάλληλοι μετεφέρθησαν πεζῇ εἰς Φλώριναν, ὁπόθεν ἐπὶ φορτηγοῦ ἀσκεποῦς ἁμάξης μετεφέρθησαν σιδηροδρομικῶς εἰς Θεσσαλονίκην, ἐγκλεισθέντες εἰς τὰς φυλακὰς καὶ κατὰ τὸ τέλος Ὀ)βρίου ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου «Σαντάγ», μετὰ πολυήμερον τρικυμιώδη πλοῦν ἀπεβιβάσθησαν εἰς Μασσαλίαν, ἐγκλεισθέντες εἰς τὰς ἐν τῷ λιμένι φυλακὰς τοῦ Ἴφ, πρὸ τριῶν αἰώνων ἀργούσας, ὁπόθεν μετὰ μῆνα μετεφέρθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον αἰχμαλώτων ἐν τῷ χωρίῳ Ἀζάν.

Οἱ ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατούμενοι Μακεδόνες ἐργάται καταναγκαστικῶς εἰργάζοντο εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν Γάλλων γαιοκτημόνων, λαμβάνοντες ὡς ἡμερομίσθιον ἓν φράγκον, ἄλλοι δὲ εἰς ξύλευσιν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν φυλακῶν. Ὅσοι δὲ κατεδικάζοντο εἰς ἁπλῆν φυλάκισιν ἐκρατοῦντο εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Νίμ, ὅσοι δὲ εἰς πρόσκαιρα δεσμὰ μετεφέροντο εἰς τὰ κάτεργα τῆς Καϋέννης ἐπὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ὅπου ἅπαντες κατέλειπον τὰ κῶλα, ἐκ τῆς κακῆς διαβιώσεως, τῶν ἀπανθρώπων βασανιστηρίων καὶ τῆς ἐνδημούσης κακοήθους ἑλονοσίας.

Οἱ ἐξορισθέντες ἀφέθησαν ἐλεύθεροι ἅμα ὑπεγράφη ἡ ἀνακωχὴ καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰς πατρίδας των, τοὺς Συμμάχους καὶ τὸν Βενιζέλον ὁλοψύχως καταρώμενοι καὶ ἀμέτρως μισοῦντες.

Τὸ δὲ ἀπρεπέστερον καὶ πρωτοφανέστερον εἶναι ὅτι:«Ὁ Βενιζέλος ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν τοὺς ἐξορισθέντας Ὑπαλλήλους ἀπέλυσε τῆς θέσεως αὐτῶν ὡς αὐτοβούλως ταύτην ἐγκαταλιπόντες».

Συγχρόνως ἰσχυρὸς Γαλλικὸς Στόλος ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Νταρτὶζ-Ντὲ-Φουρνὲ συγκεντρωθεὶς εἰς Μῆλον μετὰ μεταγωγικῶν, ἐφ' ὧν ἐπέβαινον ἀποβατικὰ στρατεύματα, ἐκεῖθεν ἀπάρας ἔπλεεν ὁλοταχῶς πρὸς τὸν Πειραιᾶ, ἐπειγόμενος νὰ καταφθάσῃ πρὶν τῶν Γερμανῶν οὐλάνων.

Τὴν ἐπομένην τοῦ κατάπλου του ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς μεταβὰς παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ Ζαΐμῃ ἐπέδωκεν αὐτῷ ἐξ ὀνόματος καὶ τοῦ Γάλλου συναδέλφου του τὴν ἑξῆς διακοίνωσιν :

«Κατὰ διαταγὴν τῶν Κυβερνήσεων αὐτῶν οἱ ὑπογεγραμμένοι Πρεσβευταὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Μ. Βρεττανίας λαμβάνουσι τὴν τιμὴν νὰ φέρωσιν εἰς γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ ἀκόλουθα.

α) Αἱ δύο Σύμμαχοι Κυβερνήσεις,γνωρίζουσαι ἐξ ἀσφαλοῦς πηγῆς ὅτι οἱ ἐχθροί των λαμβάνουσι πληροφορίας κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ ἰδίως διὰ τῶν Ἑλληνικῶν τηλεγράφων, ἀξιοῦσι τὸν ἔλεγχον τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων μετὰ καὶ ἄνευ σύρματος.

β) Οἱ ἐχθρικοὶ πράκτορες διαφθορᾶς καὶ κατασκοπείας ὀφείλουσι νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἀμέσως τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθωσιν μέχρι τοῦ τέλους τῶν ἐχθροπραξιῶν.

γ) Τὰ ἀναγκαῖα ἐξασφαλιστικὰ μέτρα θέλουσι ληφθῇ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο συνένοχοι πράξεως διαφθορᾶς καὶ κατασκοπείας τῶν ἀναφερομένων ἀνωτέρω.

Ἔλλιοτ, Γκιγιεμὲν»

Ὁ Πρωθυπουργὸς Ζαΐμης μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀνωτέρω Συμμαχικῆς διακοινώσεως ἀνῆλθεν εἰς Δεκέλειαν, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως,ἀσθενοῦντος καὶ κλινήρους ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ του κοιτῶνι. Μετὰ μακρὰν δὲ μετ' αὐτοῦ συζήτησιν καὶ μεθ' ὁμόφωνον ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐγένετο δεκτὴ ἡ διακοίνωσις. Μεθ' ὅ, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας, ἐκανονίσθησαν αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐλέγχου.

Οὕτω κατελήφθησαν τὰ ταχυδρομεῖα καὶ τηλεγραφεῖα, τεθέντα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν Συμμάχων. Τὰ διὰ τὸ ἐσωτερικὸν τηλεγραφήματα ἔδει νὰ γράφωνται Ἑλληνιστί, Γαλλιστὶ καὶ Ἀγγλιστί. Διὰ τὰ συντασσόμενα Ἑλληνιστὶ ἔδει νὰ παρατίθεται καὶ Γαλλικὴ μετάφρασις αὐτῶν. Ἡ διαβίβασις ἰδιαιτέρων κρυπτογραφικῶν ἢ συνθηματικῶν τηλεγραφημάτων ἢ ἐπιστολῶν διά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν αὐστηρῶς ἀπηγορεύετο. Ἐντεῦθεν ἐπῆλθεν ἡ δυσχέρεια τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἡ ἀνήθικος ἐκμετάλλευσις ἡ ὑπὸ τῶν Βενιζελικῶν ὑπαλλήλων ἐφαρμοσθεῖσα.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας εἰδοποίησε τοὺς ξένους ὑπηκόους ὅπως ἀπέλθωσιν ἐξ Ἑλλάδος ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας. Οἱ ἀπελαθέντες ἦσαν ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Γερμανικῆς προπαγάνδας Βαρῶνος Σὲνγκ καὶ περὶ τοὺς εἴκοσιν ἕτεροι Γερμανοὶ ἀπὸ πολλοῦ διαμένοντες ἐν Ἀθήναις,Πειραιεῖ καὶ Πάτραις. Ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ Γαλλικῶν Ἀγημάτων τὰ Πληρώματα τῶν Γερμανικῶν φορτηγῶν Σκύρου, Σερίφου, Ἀνατολῆς καὶ Τήνου ἐλλιμενισμένα ἐν Πειραιεῖ καὶ παρημποδίσθη ὁ ἀπόπλους ἐκ Πειραιῶς τῶν Ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων.

Ἐπὶ τρεῖς δὲ συνεχεῖς ἑσπέρας αὐτοκίνητα κλειστὰ ἐφ' ὧν ἐπέβαινον πράκτορες τῆς Συμμαχικῆς ἀστυνομίας μετὰ Βενιζελικῶν κατασκόπων καὶ καταδοτῶν διεσπάρησαν ἀνὰ τὰς συνοικίας τῆς πόλεως ἀναζητοῦντες τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ ἀναγραφομένους, ὧν ἄλλους μὲν συνελάμβανον φεύγοντας καθ' ὁδόν, ἄλλους δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις των, παραβιάζοντες ἀποτόμως τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον. Πρὸς τοὺς ἀντιτάσσοντας

δὲ ἀντίστασιν συνεκρότουν ἀληθῆ μάχην πρὸς σύλληψιν αὐτῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συλληφθέντων ἀνῆλθεν εἰς χιλιάδας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ μέλη τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Δέφνερ καὶ Χὶμ καὶ ὁ παραγγελιοδόχος Ὄφμαν. Αἱ συλλήψεις αὗται ἐπεξετάθησαν καὶ ἐν Βόλῳ, Πάτραις, Καλάμαις καὶ Χανίοις.

Διέδιδον δὲ συγχρόνως ὅτι : «Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἤρξατο μυστικῶν συγκεντρώσεων 100 χιλ. περίπου ἀνδρῶν, ὧν τιθέμενος ἐπὶ κεφαλῆς θὰ ἐβάδιζεν ἐναντίον τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων κατὰ τῶν Κεντρικῶν προελαυνόντων». Ὁ Γαλλικὸς Στόλος καὶ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὅρων τῆς διακοινώσεως παρέμεινεν ἠγκυροβολημένος ἐν Κερατσινίῳ. Συγχρόνως δὲ ἡ διασυμμαχικὴ Ἀστυνομία ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν, διὰ τῶν πρακτόρων της μετέφερε διαρκῶς ὅπλα καὶ πολεμεφόδια πρὸς ἀποθήκευσιν διὰ μελλοντικὴν χρῆσιν, εἰς οἰκίας Βενιζελικῶν καὶ εἰς Συμμαχικὰ ἐπιστημονικὰ Ἱδρύματα, σκοπίμως διαδιδόντων ὅτι: «Ὁ Βασιλεὺς εἶχεν ὀχυρώσει τὰ ἀνάκτορα τῆς Δεκελείας, ἵνα ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἐπελαύνων κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ κεφαλῆς 10 χιλ. ἐμπίστων ἀνδρῶν, ἐκκαθαρίσῃ τελεσιδίκως τὴν Πρωτεύουσαν ἀπὸ παντὸς ἀντιπάλου».

Τούτων τελουμένων, οἱ νεοσύλλεκτοι τοῦ Ναυτικοῦ συγκεντρωθέντες ἐν τῷ Ζαππείῳ, ἔδωκαν τὸν Στρατιωτικὸν ὅρκον. Ἡ συνήθης ἑορτὴ αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τοῦ Βενιζελικοῦ Τύπου ὡς ἰταμὴ πρόκλησις κατὰ τῶν Συμμάχων καὶ προσεκάλει, τούτου ἕνεκα, τὸν Γάλλον Ναύαρχον νὰ δώσῃ αὐστηρὸν μάθημα εἰς τοὺς θρασεῖς προκαλοῦντας.

Πράγματι δὲ Γαλλικὸν Ναυτικὸν Ἄγημα ἐκ 200 ἀνδρῶν μετὰ πολυβόλων καὶ νοσοκόμων ἀποβιβασθὲν εἰς Πειραιᾶ ἀνῆλθεν σιδηροδρομικῶς εἰς Ἀθήνας καὶ κατέλαβε τὸ Δημαρχεῖον. Τὴν ἑπομένην τὸ ἀπόγευμα ἐπιδεικτικῶς διὰ τῆς Πλατείας Ὁμονοίας, ὁδοῦ Σταδίου καὶ Πλατείας Συντάγματος μετέβη καὶ ἐγκατεστάθη ἐν τῷ Ζαππείῳ, ὁπόθεν περίπολοι ἐξορμοῦσαι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, συνοδείᾳ Βενιζελικῶν καὶ Πρακτόρων τῆς Διασυμμαχικῆς Ἀστυνομίας, διέτρεχον προκλητικῶς τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἀναλαμβάνουσαι ὑπὸ τὴν προστασίαν των πάντα Βενιζελικὸν ὁπωσδήποτε θορυβοῦντα καὶ δημοσίᾳ ἀσχημονοῦντα. Πρὸς ἀσφάλειαν τῶν περιπόλων τούτων καὶ πρόληψιν πάσης κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεως τοῦ ἐξωργισμένου λαοῦ καὶ τῆς ἐντεῦθεν πρὸς τοὺς Συμμάχους περιπλοκῆς, παρηκολούθουν αὐτὰς Ἀξιωματικοὶ καὶ Ἴλη Ἱππικοῦ.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας συνηντήθησαν ἐν Καλαὶ ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Ἄσκουιθ καὶ Γαλλίας Μπριὰν καὶ ἀπεφάσισαν «ὅπως ἐφεξῆς ἐπιδείξωσιν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν καλὴν θέλησιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μετριάσωσι τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐχθρότητά των καὶ συνεχίσωσι μετ' αὐτῆς τὰς ἀρξαμένας διαπραγματεύσεις πρὸς ἔξοδον αὐτῆς ὑπὲρ τῶν Συμμάχων».

Ἐπίθεσις κατὰ τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας

Πρὸς ματαίωσιν ὅμως τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως τῶν Συμμάχων καὶ μεγαλειτέραν ἐπιδείνωσιν τῆς δεινῆς ἄλλωστε καταστάσεως, ἐσκηνοθετήθη ἡ κατὰ τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας ἐπίθεσις ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Γάλλου Ἀκολούθου πλοιάρ. Ροκφέϊγ, ὑπὸ τῶν Μ. Νεγροπόντη καὶ Ταγματ. τοῦ Πυροβολικοῦ Βενιζέλου Σ., οἵτινες καλέσαντες τὸν Ζ. Φραγκιᾶν Πρόεδρον τῶν Βενιζελικῶν Συλλόγων Ἀχαρνῶν καὶ Ἁγ. Μελετίου ἀνέθηκαν αὐτῷ τὴν συγκρότησιν ἐκ τούτων συμμορίας ἐξ 20 ἀνδρῶν, ἧς συσταθείσης οἱ συμμορῖται μεταβάντες εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν ὡπλίσθησαν ὑπὸ τῶν Γάλλων Ἀξιωματικῶν Σανσόρ, Βενοὺτ καὶ Ρολὰν καὶ τοῦ Βολάνη, ἰδιαιτέρου σωματοφύλακος τοῦ Βενιζέλου, διὰ περιστρόφων. Λαβόντες δὲ παρ' αὐτῶν τὰς τελευταίας ὁδηγίας περὶ τῆς ἐπιθέσεως, διερμηνεύοντος τοῦ Βρατσάνου Ε., ἀπῆλθον.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 27 Αὐγούστου 1916 περὶ τὴν 8 ὥραν, ἐνῷ οἱ Σύμμαχοι Πρεσβευταὶ συνεδρίαζον ἐν τῇ Γαλλικῇ Πρεσβείᾳ, εἰσῆλθον εἰς τὸν κῆπον αὐτῆς τέσσαρες ἐκ τῶν συμμοριτῶν καὶ πυροβολοῦντες ἐκραύγαζον: Ζήτω ὁ Κωνσταντῖνος! Κάτω ἡ Γαλλία! Κάτω ἡ Ἀγγλία! μεθ' ὃ ἐξηφανίσθησαν ἐπιβάντες αὐτοκινήτων ἀναμενόντων ἐν τῇ λεωφόρῳ Κωνσταντίνου τοῦ Διαδόχου, πρὶν προφθάσωσι νὰ ἀντιληφθῶσι τὰ συμβάντα αἱ γειτονικαὶ φρουραὶ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Βασιλικῶν Ἀνακτόρων. Τὴν ἑπομένην παρουσιασθεὶς εἰς τὰς Ἀρχὰς ὁ ἐκ τῶν δραστῶν Κανελλόπουλος κατήγγειλεν ὀνομαστικῶς τοὺς συμμορίτας, ὡς μὴ λαβὼν τὸ ὑποσχεθὲν αὐτῷ χρηματικὸν ποσὸν διὰ τὸ αἰσχρούργημα ὑπὸ τῶν ὀργανωτῶν αὐτοῦ.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλίας, ἅμα τῇ ἐπιθέσει, διετύπωσεν ἐν προσποιητῇ ἀγανακτήσει τὴν γνώμην, μὴ γενομένην ἀποδεκτὴν παρὰ τῶν λοιπῶν συναδέλφων του, ἀποβάσεως Συμ-

μαχικῶν στρατευμάτων πρὸς περιφρούρησιν τῶν Συμμαχικῶν Πρεσβειῶν.«Αἵτινες, κατὰ τὴν κρίσιν του, διέτρεχον προφανῆ καὶ ἄμεσον κίνδυνον ὑπὸ τῶν μισθωτῶν ὁπλοφόρων τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου».

Πολλοὶ δὲ κορυφαῖοι Βενιζελικοί, ὧν πρῶτος ὁ Μ. Νεγρεπόντης, τηλεπαθῶς, ὡς φαίνεται, εἰδοποιηθέντες συγχρόνως σχεδὸν μετὰ τῆς ἐπιθέσεως ἐνεφανίσθησαν ἐν τῇ Γαλλικῇ Πρεσβείᾳ ἀσθμαίνοντες καὶ κάθυγροι καὶ σφόδρα ἀνησυχοῦντες διὰ τὴν ζωὴν καὶ ἀσφάλειαν τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, τίλλοντες τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των καὶ διαρρηγνύοντες τὰ ἱμάτιά αὐτῶν «ἐπὶ τῇ κακούργῳ καὶ ἀνανδροτάτῃ τῶν Βασιλοφρόνων ἐπιθέσεις».

Τὴν ἑπομένην, περὶ τὸ μεσονύκτιον, οἱ συμμορῖται τῆς ἐπιθέσεως, συνεκεντρώθησαν ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ ὅπου, παρουσίᾳ τοῦ Ναυάρχου Φουρνέ, οἱ Λοχαγοὶ Σανσὸρ καὶ Ρολὰν ἐνέδυσαν αὐτοὺς μὲ στολὰς Γάλλων ναυτῶν, μεθ' ὃ «ὑπογράψαντος τοῦ Βολάνη ἀπόδειξιν παρουσιασθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Λοχαγοῦ Σανσορότι. «Ἔλαβε 10 χιλ. δραχμῶν παρὰ τοῦ Γερμανοῦ πράκτορος Βαρώνου Σὲνγκ ἵνα ἐνεργήσῃ τὴν κατὰ τῆς Ἰταλικῆς Πρεσβείας ἐπίθεσιν», ἐπιβάντες αὐτοκινήτων μετέβησαν εἰς τὴν ἐν Πειραιεῖ ἀκτὴν Ξαβερίου ὅπου διεκπεραιωθέντες ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ πολεμικοῦ «Ροζεύλ», θαλαμηγοῦ τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας, συνοδείᾳ τοῦ Λοχαγοῦ Ρολὰν ὡδηγήθησαν εἰς Θεσσαλονίκην, ἀποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς αὐτόθι ἀστυνομίας Γκίζ, πρὸς ἀποφυγὴν ἀκριτομυθιῶν καὶ σχολίων εἰς τὸ ἐν Ζεϊντλὶκ Γαλλικὸν στρατόπεδον. Ἐκεῖθεν μετά τινα χρόνον ἀπεστάλησαν εἰς Μασσαλίαν ὅπου ἐτέθησαν ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἁγ. Νικολάου ὑπὸ αὐστηρὰν τῆς ἀστυνομίας ἐπίβλεψιν, ἀπαγορευσάσης πᾶσαν μεθ' οἱουδήποτε ἐπικοινωνίαν αὐτῶν. Ἀνακριθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ὑπομοιράρχου Μαντόλ, κατέθηκαν ὅτι: «Ἡ ἀπόπειρα ἐσχεδιάσθη καθ'ἁπάσας αὐτῆς τὰς λεπτομερείας ὑπὸ τοῦ Ναυτικοῦ Ἀκολούθου Πλοιάρχου Ροκφέϊγ, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐγκρίσεως τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως διὰ πιεστικὴν ἐνέργειαν, τὴν ὁποίαν οὗτος ἐπιμόνως ἐζήτει».Ἅπαντα ταῦτα ἀνεγράφησαν ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐκθέσει τῆς Γαλλικῆς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς».

Τὴν 24 Αὐγούστου 1918 ἀφεθέντες ἐλεύθεροι καὶ πλουσίως ἀμειφθέντες ἐπέστρεψαν εἰς Πειραιᾶ, οὐδόλως ἐνοχληθέντες ὑπὸ τῆς Βενιζελικῆς ἀστυνομίας. Μετὰ τὰς ἐκλογὰς δὲ τῆς 1 Ν)βρίου 1920 συλληφθέντες καὶ εἰς ἀνάκρισιν ἀνεπηρέαστον ὑποβληθέντες, ὡμολόγησαν ὅτι: «Εἶχον λάβει ἐν

τῷ καφενείῳ «'Ιωάννινα» χρήματα παρὰ τοῦ Μ. Νεγρεπόντη, ἵνα προκληθῇ ἐκ τῆς ἐπιθέσεως ξένη ἐπέμβασις, καὶ ὅτι τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς ἐδόθη ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας».

'Ο Γερμανὸς Πρεσβευτὴς προειδοποίησε τὸν Πρωθυπουργὸν Ζαΐμην περὶ τῆς ἐπικειμένης ἐπιθέσεως, μὴ πιστεύσαντα τοῦτο, καθόσον δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ὁ Πλοίαρχος Ροκφέϊγ θὰ ἐξέπιπτε μέχρι τοιαύτης ἐξαχρειώσεως. 'Ο δὲ 'Ιταλὸς Πρεσβευτὴς Κόμης Μποσδάρι μεταβὰς μετὰ τὴν ἐπίθεσιν εἰς τὴν 'Αθηναϊκὴν λέσχην, ἐδήλωσε γελῶν καὶ ἤρεμος περὶ τοῦ πραξικοπήματος ὅτι: «Πρόκειται περὶ νέας μηχανορραφίας τοῦ Γκιγιεμέν, καθόσον μόνον αὐτὸς εἶναι ἐπιτήδειος νὰ σκηνοθετῇ τοιαῦτα πραξικοπήματα».

'Ο Πρωθυπουργὸς Ζαΐμης ἔσπευσεν ἀμέσως εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν ἵνα ἐκφράσῃ τὴν βαθυτάτην λύπην τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως, ζητήσας ἅμα συγγνώμην διὰ τὸ λυπηρὸν γεγονὸς καὶ ἀναγγείλας ὅτι: «Θὰ ἐλαμβάνοντο ἀμέσως ἅπαντα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ τὴν ἀμείλικτον τιμωρίαν τῶν ἐνόχων».

Μετὰ τὸν Πρωθυπουργὸν μετέβη εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν ὁ Αὐλάρχης τοῦ Βασιλέως Μερκάτης καὶ ἐξέφρασε τὴν ζωηροτάτην λύπην τοῦ Βασιλέως διὰ τὸ ἀχαρακτήριστον πραξικόπημα. Τὸ ἀπόγευμα δὲ ὁ Βενιζέλος ἐπισκεφθεὶς τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν ἐξέφρασεν αὐτῷ τὴν βαθυτάτην ἀγανάκτησίν του διὰ τὴν γενομένην κατὰ τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας προσβολὴν ὑπὸ συμπατριωτῶν του παραπλανηθέντων. «Παρακαλέσας ἅμα ὅπως ἀπολυθῶσιν οἱ συλληφθέντες».

Τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης ἀνῆλθεν εἰς 'Αθήνας Γαλλικὸν Ναυτικὸν Ἄγημα ὑπὸ Πλωτάρχην πρὸς περιφρούρησιν, «τῆς χυδαίως ἐξυβρισθείσης Γαλλικῆς Πρεσβείας». Τὴν 10 δὲ ὥραν πρωϊνὴν οἱ Πρεσβευταὶ τῆς Συνεννοήσεως συσκεφθέντες ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας ἀπεφάσισαν τὴν ἐπίδοσιν διακοινώσεως, καθορίσαντες τοὺς ὅρους αὐτῆς, τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὁποίων θὰ ἀνελάμβανεν ὁ παριστάμενος κατὰ τὴν σύσκεψιν Ναύαρχος Φουρνὲ εἰς περίπτωσιν ἀρνήσεως τῆς 'Ελληνῆς Κυβερνήσεως.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν οἱ Σύμμαχοι Πρεσβευταὶ μεταβάντες εἰς τὸ 'Υπουργεῖον τῶν 'Εξωτερικῶν ἐπέδωκαν πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν διακοίνωσιν περιέχουσαν τοὺς ἑξῆς ὅρους:

α) Καταδίωξις καὶ τιμωρία τῶν ὑπαιτίων τοῦ πραξικοπήματος.

β) Τιμωρία τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας τὰ ὁποῖα δὲν ἐνήρ-

γησαν ἀμέσως πρὸς πρόληψιν τοῦ πραξικοπήματος.

γ) Ἄμεσον διάλυσιν τῶν διαφόρων Τμημάτων τοῦ Συνδέσμου Ἐπιστράτων ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς Ἐπαρχίαις.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Ζαΐμης ἀνελθὼν εἰς Δεκέλειαν συνειργάσθη μετὰ τοῦ Βασιλέως, ὅστις συμφωνήσας μετ' αὐτοῦ, ὅπως δηλωθῇ τοῖς Πρεσβευταῖς τῶν Συμμάχων ὅτι : «Γίνονται δεκτὰ τὰ αἰτήματα αὐτῶν», μετ' ἀπόφασιν ὁμόφωνον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐκοινοποιήθη πρὸς αὐτοὺς ἡ ἀποδοχή.

Ὁ Πρωθυπουργὸς καλέσας ἐπειγόντως τὸν Πρόεδρον τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου τῶν ἐπιστράτων Ὑπολοχαγὸν Σαγιᾶν Ι. ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν ἀξίωσιν τῶν Συμμάχων, δηλώσας ἅμα αὐτῷ ὅτι : «Θὰ προσέφερε μεγίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Πατρίδα ἡ διάλυσις τῶν Συνδέσμων, ὅπερ ἐγένετο προθυμότατα δεκτόν». Μεθ' ὃ αἱ κλεῖδες τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις κέντρων, παρεδόθησαν εἰς τοὺς Νομάρχας, ἐν Ἀθήναις δὲ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν.

Ἡ Διασυμμαχικὴ ἀστυνομία εἶχε καταρτίσει κατάλογον προγραφῶν ἐπικληθέντα «Μαῦρος Πίναξ»,συνταχθέντα ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγων οὓς ἀπέστειλεν αὐτῇ ἡ Διοικητικὴ Βενιζελικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ πρώην Ὑπουργοῦ Νεγρεπόντη Μ. ὡς Προέδρου, τοῦ Ἀντιστρατήγου Λαπαθιώτη, Ἀντιναυάρχου Γκίνη, Ἀντισυνταγμ. Κόντου καὶ τοῦ πρώην Νομάρχου Λεοντίου ὡς μελῶν, ἐν οἷς ἀνεγράφοντο τὰ ὀνόματα Πολιτευομένων, Ἀξιωματικῶν, Ἐμπόρων καὶ ἄλλων, χαρακτηριζομένων ὡς πρακτόρων τῆς Γερμανικῆς Προπαγάνδας καὶ φανατικῶν ἐχθρῶν τῆς Συνεννοήσεως. Τοῦ πίνακος τούτου ἐγένετο ἀνήθικος καὶ κατάπτυστος χρῆσις πρὸς δίωξιν ἐπιλέκτων πολιτῶν ἐξοριζομένων εἰς Μάλταν καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ πρὸς πλουτισμὸν δι' ἐκβιασμῶν αὐτῶν ὑπὸ πολλῶν Βενιζελικῶν· καὶ διαφόρων ἐπιχειρηματιῶν, πρὸς οὓς ἐχορηγοῦντο χαριστικῶς παρὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν καὶ ἄδειαι ἐλευθέρας εἰσαγωγῆς ποικίλων εἰδῶν τοῦ ἐμπορίου καὶ τροφίμων καὶ ποτῶν, τοῦ ἀφιλανθρωποτάτου καὶ ἀνηθικωτάτου ἀποκλεισμοῦ στενώτατα καὶ αὐστηρότατα ὑφισταμένου.

Κατάληψις τῆς Καβάλλας. Μετάβασις τοῦ Δ΄ Σ. Στρατοῦ εἰς Γερμανίαν

Ἕνεκα λόγων στρατηγικῆς ἀσφαλείας, προκληθέντων ἐκ τῶν κινήσεων τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων, οἱ Γερμανο-

βούλγαροι προήλασαν πρὸς κατάληψιν τῆς Καβάλλας, πρὸ τῆς ὁποίας ἀφίκετο ἡ ὑπὸ τὰν Συνταγματ. Μπουρὼφ Ι. Βουλγαρικὴ Μεραρχία. Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον τὸ ἐν Καβάλλᾳ ἑδρεῦον Δ΄ Σ. Στρατοῦ ἀποστρατευθέν, ὑφίστατο δύο ἀντιθέτους ἰσχυρὰς πιέσεις στρατῶν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἐμπολέμως μεταξὺ των διακειμμένων. Ὁ μὲν τῶν Συμμάχων ἐσκεμένως προκληθείς, «ἵνα ἐκβιάσῃ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἔξοδον τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς οὐδετερότητος», προσεπάθει δι' ἀμελετήτων καὶ παρακεκινδυνευμένων ἐνεργειῶν νὰ δημιουργήσῃ δι' αὐτὴν ἀφορμὴν πολέμου. Ὁ δὲ τῶν Κεντρικῶν «προσπαθῶν νὰ ἀποφύγῃ τὴν δημιουργίαν ἀφορμῆς πολέμου μετὰ τῆς ἐπιμενούσης νὰ παραμείνῃ ἐν οὐδετερότητι Ἑλλάδος», ἐλάμβανε τὰ ἁρμόζοντα καὶ ἐπιβαλλόμενα διὰ τὴν ἀσφάλειάν του στρατιωτικὰ μέτρα, ἅτινα προφανῶς παρηνώχλουν τὴν ἠρεμίαν τοῦ Δ΄ Σ Στρατοῦ καὶ ἐγέννων διαδοχικῶς ζητήματα προκαλοῦντα τὰς εὐλόγους ἀνησυχίας αὐτοῦ.

Τοιαύτη ἀκριβῶς καὶ πραγματικῶς ἦτο ἡ θέσις καὶ ἡ κατάστασις τοῦ Δ΄ Σ. Στρατοῦ, ὁπότε ὁ Στρυμὼν ἀπετέλει τὴν γραμμὴν ἐπαφῆς τῶν ἐμπολέμων στρατευμάτων, καὶ τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο τῆς συγκεντρωμένης ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμῶνος Βουλγαρικῆς Στρατιᾶς.

Ἡ Ι Βουλγαρικὴ Μεραρχία ὑπὸ τῶν Συνταγματ. Μπουρὼφ εἶχεν ἤδη περατώσει τὴν περίσχεσιν τῶν ὀχυρῶν τῆς Καβάλλας. Ἀπὸ τοῦ αὐτοκληθέντος Ἐθνικοῦ,πράγματι δὲ Ἑλλαδοκτόνου Κινήματος, ἡ VI Μεραρχία εὑρίσκετο ἐν Σέρραις, τοῦ ὀχυροῦ ἐπισχέσεως Ροῦπελ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατεχομένου. Ἡ δὲ V Μεραρχία, ἧς τὰ ὀχυρὰ ἐπίσης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατήχοντο, εὑρίσκετο περιωρισμένη ἐν Δράμᾳ.

Ψευδὴς πληροφορία, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἐκ Θεσσαλονίκης προελθοῦσα, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πιεσθεὶς ὑπὸ τῶν Συμμάχων κατέφυγεν εἰς Λάρισσαν, καὶ ὅτι ὁ Βενιζέλος, κύριος τῆς καταστάσεως γενόμενος, ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος κατὰ τῶν Κεντρικῶν, συνετέλεσεν ὥστε, οἱ Βούλγαροι νὰ ἀπομονώσωσι τὰς Μεραρχίας τοῦ Δ΄ Σ. Στρατοῦ, ὧν ἡ δύναμις δὲν ὑπερέβαινε τὰς 3 χιλ. ἀνδρῶν, ἐν ταῖς ἕδραις αὐτῶν.

Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ δὲ ἐγκαταστᾶσα, ἡ αὐτοκλήτως ἐπονομασθεῖσα «Ἐθνικὴ Ἄμυνα», πράγματι δὲ «Ἀντεθνικὴ ἐκστρατεία», Βενιζελικὸς ἐσμός, μετεχειρίζετο πᾶν μέσον καὶ παρεῖχε πᾶσαν παροχὴν ὅπως παρασύρῃ καὶ τοὺς Ἀξιωματικοὺς τοῦ Δ΄ Σ. Στρατοῦ μετὰ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τοῦ πολεμικοῦ του ὑλικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην. Ἡ προσχώρησις δ' αὕτη, πλὴν

τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ὀλιγαρίθμου Συμμαχικοῦ Στρατοῦ, θὰ προεκάλει καὶ τὴν συμμετοχὴν καὶ τοῦ ὑπολοίπου Ἑλληνικοῦ Στρατεύματος, ἢ τούτου μὴ ἐπιτυγχανομένου, νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸ Δ' Σῶμα διὰ τῆς πείνης νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες καὶ τὸ ἐπεδίωκον, πρὸς πρόσκτησιν ἠθικοῦ κέρδους, δι' ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Ὁπότε καὶ ἡ ἀφορμὴ πολέμου θὰ ἐδημιουργεῖτο αὐτομάτως, ἕνεκα τοῦ ἀναποφεύκτου ἐρεθισμοῦ τῆς κοινῆς γνώμης ὡς ἐκ τοῦ φυλετικοῦ Ἑλληνικοῦ κατ' αὐτῶν μίσους τοῦ ἀναζωπυρωθέντος καὶ ἀναρριπισθέντος διὰ τῶν ἀπανθρώπων σφαγῶν καὶ ἀγρίων δηώσεων, ἃς ἡ Βουλγαρικὴ θηριωδία κατὰ τὸ 1913 ἐν Μακεδονίᾳ διέπραξε.

Ἡ Διοίκησις τοῦ Δ' Σώματος, ἐμμένουσα πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν, ἀντέδρα διαρκῶς καὶ ἐπιμόνως εἰς ταῦτα, παραπλανῶσα ὁτὲ μὲν τοὺς Ἀμυνίτας ὁτὲ δὲ τοὺς Βουλγάρους, προσπαθοῦσα ἀκαμάτως καὶ ἀγωνιζομένη ὁλοψύχως ὅπως διωλισθήσῃ καὶ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς δυσχερεστάτης καὶ ἄγαν στενοχώρου θέσεως, ἐν ᾗ ἀδιεξόδως εἶχε περιπλακεῖ, ὡς στερηθεῖσα πλέον πάσης ἐπικοινωνίας καὶ συνεννοήσεως μετὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἕνεκα τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Συμμάχων καὶ τῆς παρ' αὐτῶν ἀφαιρέσεως τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου.

Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταληφθείσης Α. Μακεδονίας εἶχε καταφύγει εἰς Καβάλλαν βομβαρδισθεὶς καθ' ὁδὸν ἐν Σαρὶ-Σαμπὰν ὑπὸ Γαλλικῶν ἀεροπλάνων, πολλοὺς φονευσάντων. Τὰ τρόφιμα εἶχον σχεδὸν ἐκλείψει περὶ τὸ τέλος Αὐγούστου. Ἄρτος διενέμετο μόνον παρὰ τῆς Στρατιωτικῆς ἐπιμελητείας, εἰς ἐλαχίστην ποσότητα. Ὁ ἀποκλεισμὸς ἀπὸ θαλάσσης ὑπὸ τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου καθοδηγουμένου ὑπὸ Ἀξιωματικῶν τῆς Ἀμύνης καὶ ἡ περίσχεσις τῆς Καβάλλας ὑπὸ τῶν Βουλγαρικῶν Στρατευμάτων περιήγαγε τό τε Στράτευμα καὶ τοὺς κατοίκους εἰς ἀφορήτως δυσχερῆ θέσιν, οἵτινες διήρχοντο ἀπεριγράπτους σκληρὰς ἡμέρας.

Μετὰ τὴν 21 Αὐγούστου ἡ εἰς τοὺς κατοίκους, εἰς οὓς εἶχεν ἀπαγορευθῆ ὑπὸ Ἀμυνιτῶν ἡ εἰς Θεσσαλονίκην, δι' εὐνοήτους λόγους, μετάβασις, διανομὴ ἄρτου διεκόπη, διότι καὶ ἡ ἐκ τῆς Βουλγαρίας εἰσαγωγὴ ἀλεύρων ἀνεστάλη καὶ ἡ ἐκ θαλάσσης παρὰ τῶν Συμμάχων ἀπηγορευμένη ἦτο. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ Διοικητὴς τῆς Βουλγαρικῆς Μεραρχίας Συνταγματάρχης Μπουρὼφ διὰ τὸ αἴτιον τῆς ἀπαγορεύσεως, ἀπήντησεν ὅτι: «Δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπισιτισμὸν στρα-

τεύματος εὑρισκομένου εἰς τὰ νῶτα αὐτοῦ, ἐφόσον ἀγωνίζεται παρὰ τὸν Στρυμῶνα καὶ ὅπερ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν δύναται νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος ἐναντίον του, ἀφοῦ κατὰ τὰς ἐκ Θεσσαλονίκης πληροφορίας ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος κατέφυγεν εἰς Θεσσαλίαν».

Ἐπίσης ὁ Γερμανὸς Ταγματάρχης Σβάϊνιτς ὅστις μετὰ τοῦ Ὑπολοχαγοῦ Σμὶθ ἦσαν ἀντιπρόσωποι τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου παρὰ τῷ Βουλγαρικῷ τοιούτῳ, ἠξίωσε διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους τὸ Δ΄ Σῶμα, ἐγκαταλεῖπον τὰς θέσεις του καὶ πορευόμενον πρὸς Β΄, νὰ συγκεντρωθῇ περὶ τὸ Νευροκόπιον. «Διότι ἡ παραλία ἔδει νὰ μείνῃ ἐλευθέρα πρὸς ἐπίβλεψιν καὶ ἀπόκρουσιν πάσης τυχὸν ἀποπείρας ἀποβάσεως τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων».

Ἀπὸ τῆς δηλώσεως ταύτης τῶν Γερμανοβουλγάρων ἡ θέσις τοῦ Δ΄ Σώματος κατέστη αὐτόχρημα τραγική. Δύο ὁδοὶ ἠνοίγοντο πλέον πρὸ αὐτοῦ, ἡ πρὸς Θεσσαλονίκην καὶ ἡ πρὸς Βουλγαρίαν. Ἀμφότεραι κατηγορηματικῶς καὶ ἐπιμόνως ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς παρὰ τῶν Διοικητῶν της ἐρωτηθείσης φρουρᾶς. Διὸ καὶ ἐπεδιώχθη ἡ ἐξεύρεσις μέσης λύσεως, ἀφοῦ πρότερον κατεβάλλετο πᾶσα ἀνθρωπίνη προσπάθεια εἰς Ἑλλάδα διαφυγῆς.

Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα συνεννόησις μετὰ τῆς Κυβερνήσεως κατέστη ἀπολύτως ἀδύνατος ὡς ἐκ τῶν ληφθέντων, πρὸς παρεμπόδισιν αὐτῆς, ὑπὸ τῶν Συμμάχων καὶ τῶν Ἀμυνιτῶν μέτρων, ἀπεφασίσθη νὰ ζητηθῇ ἡ παρέμβασις τοῦ Ἄγγλου Προξένου Πλοιάρχου Νὸξ ἐν Θάσῳ διαμένοντος πρὸς ὃν νὰ παρασταθῇ ἡ κινδυνώδης θέσις τοῦ Δ΄ Σώματος μετὰ τὴν τελευταίαν δήλωσιν τοῦ Γερμανοῦ Ταγματ. Σβάϊντς. Πρὸς τοῦτο ἀπῆλθε τὴν πρωΐαν τῆς 28 εἰς Θάσον,ὁ Ἀρχηγεύων τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Δ΄ Σώματος Συνταγ. Βαλέτας πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ, ὅστις ἐπιμόνως ἀναζητήσας τὸν Ἄγγλον Πρόξενον οὐδαμοῦ ἀνεῦρεν αὐτόν. Κατόπιν τούτου, ἀνέθηκεν εἰς τὸν Γάλλον ἐν Καβάλλᾳ Πρόξενον Βουλγαρίδην, μεθ' οὗ διὰ στενῆς συγγενείας συνεδέετο, ἵνα μεταβιβάσῃ πρὸς τὸν συνάδελφόν του, ἅμα ἀνευρίσκετο οὗτος,τὴν παράκλησιν, ὅπως ἐκ τῶν κρατουμένων ἐν Θάσῳ πλοίων ἀποσταλῶσιν αὐτονυκτὶ εἰς Καβάλλαν πρὸς ἀποβίβασιν τῆς φρουρᾶς καὶ φόρτωσιν τοῦ ὑλικοῦ. Ὁ Γάλλος Πρόξενος ὑπεσχέθη νὰ ἐκτελέσῃ τοῦτο, διαβεβαιώσας ἅμα ὅτι πλοῖα θὰ σταλῶσι.

Ἐν Θάσῳ εἶχον δραπετεύσει πρό τινων ἡμερῶν ἐκ τοῦ Δ΄ Σώματος πρὸς συγκρότησιν Ἑλληνικῆς Λεγεῶνος οἱ Ταγματ. Σταυριανόπουλος, Κλάδος, Μαυρομιχάλης, Ἰσχόμαχος, οἱ

Λοχαγ. Τραυλός, καὶ Κονδύλης, οἱ ὑπολοχαγ. Ματάλας, Βακᾶς, Μπακιρτσῆς, καὶ Κουκάκης καὶ ὁ Ἀνθυπολ. Νούλας.

Ὁ Συνταγ. Βαλέτας ἐπιστρέψας αὐθημερὸν περὶ τὴν δείλην ἀνέφερε ταῦτα τῷ Διοικητῇ τοῦ Δ΄ Σώματος Συνταγ. Χαντζοπούλῳ, ὅστις ἐξέδωκε τὴν διαταγὴν τῆς ἐπιβιβάσεως. Περὶ τὴν 9 δὲ ὥραν ἑσπερινὴν τὸ Σῶμα συνεκεντρώθη ἐν τῇ προκυμαίᾳ.

Ἡ ἀπάτη ὅμως ὑπῆρξεν οἰκτρὰ καὶ αὐτόχρημα συντριπτική, γνωσθέντος ὅτι τὸ καταπλεῦσαν ἀτμόπλοιον «Μαργαρίτα» ἐστάλη πρὸς παραλαβὴν μόνον τῶν Κρητῶν στρατιωτῶν τοῦ 21 Συντάγματος πεζικοῦ καὶ τῶν Ἀξιωματικῶν ἐκείνων οἵτινες ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ὑπολοχαγοῦ τῆς Ἀμύνης Βακᾶ, ἐπὶ τούτῳ σταλέντος, θὰ ὑπέγραφον τὴν ταπεινωτικὴν δήλωσιν προσχωρήσεως εἰς τὴν Ἄμυναν. Ὁ Συνταγμ. Χαντζόπουλος, δηλωθέντως αὐτῷ ὅτι δὲν εἶχε θέσιν ἐν αὐτῷ ἀρνηθεὶς νὰ ὑπογράψῃ, ἐν θυμῷ ἀπῆλθε. Μετὰ τοῦτο τὸ ἀτμόπλοιον φορτῶσαν τὸ ἔμψυχον φορτίον δι' ὃ ἀπεστάλη, ἀπέπλευσε, τῶν στρατιωτῶν πυροβολούντων καὶ μὴ ἐπιτρεπόντων εἰς ἄλλους τὴν ἐπιβίβασιν.

Τοῦ ἀτμοπλοίου «Ἑλένη», ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ὁ ἐξ ἀδείας ἐπιστρέφων Ἐπιτελάρχης τοῦ Δ΄ Σώματος Συνταγματ. Γεωργιάδης, ἐφ' οὗ ἐφορτώθησαν πυροβόλα, ἀποπλεύσαντος μετ' ὀλίγον, κατώρθωσε νὰ ἐπιβῇ πάλιν οὗτος μετά τινων Ἀξιωματικῶν καὶ Ὑπαλλήλων καὶ 500 περίπου στρατιωτῶν, κατευθυνομένου εἰς Βόλον. Κατὰ διαταγὴν ὅμως τοῦ Ἄγγλου Ναυάρχου, κατέπλευσεν εἰς Θεσσαλονίκην ἐφ' οὗ ἀνελθὼν ὁ ὑποστράτ. Ζυμβρακάκης Ε. μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του προσεπάθησε νὰ δελεάσῃ τοὺς Ἀξιωματικοὺς ὑποσχόμενος ἁδρὰν χρηματικὴν ἀμοιβήν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐλάμβανεν. Οὐδενὸς δὲ δεχθέντος πλὴν 200 στρατιωτῶν Μακεδόνων, τὸ ἀτμόπλοιον τῇ παρεμβάσει τοῦ Ἄγγλου Πρεσβευτοῦ ἀπέπλευσεν εἰς Βόλον.

Τὴν μεσημβρίαν παρουσιασθεὶς εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Δ΄ Σώματος ὁ Γερμανὸς Ταγματ. Σβάϊνιτς ἠξίωσεν, ἕνεκα τῆς ἐμφανίσεως Συμμαχικῶν πολεμικῶν πρὸ τοῦ λιμένος, κατηγορηματικῶς καὶ ἀμετακλήτως τὴν μέχρι τῆς ἑσπέρας ἐκκένωσιν τῆς Καβάλλας ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐπὶ ἀπειλῇ βομβαρδισμοῦ τῆς πόλεως τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης, ἀπὸ τῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὑψωμάτων τῶν πέριξ.

Αἱ στιγμαὶ ἃς διήρχετο ἡ πόλις τῆς Καβάλλας καὶ τὸ Δ΄ Σῶμα ὑπῆρξαν ἀφαντάστως ὀδυνηραὶ καὶ ἀπεριγράπτως τραγικαί. Ὁ ἄρτος ἐξέλιπεν ὁλοσχερῶς ἀπὸ διημέρου. Τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως, κείμενον ἐν παλαιᾷ Καβάλλᾳ, κατείχετο

ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, καὶ ἐντεῦθεν τὸ φάσμα τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης ἤρξατο τρομερῶς διαγραφόμενον καὶ προβάλλον ὥστε ὤφειλεν ἀνυπερθέτως καὶ ἐπιτακτικῶς τὸ Δ' Σῶμα νὰ λάβῃ ἐντὸς τῆς 29 Αὐγούστου ὁριστικὰς καὶ τελεσιδίκους ἀποφάσεις.

Μετὰ σύσκεψιν ὅθεν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Δ' Σώματος Συνταγματ. Χαντζοπούλου, τῶν Διοικητῶν τῶν Μεραρχιῶν V καὶ VII Συνταγματαρχῶν Συνανιώτη καὶ Γκίνη καὶ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Φρουρίου Καβάλλας Συνταγματ. Καρακάλου Π. ἀπεφασίσθη νὰ ζητηθῇ ἐπειγόντως ἡ ἐπέμβασις τοῦ Γερμανοῦ Ἀρχιστρατήγου Χίντεμπουργκ πρὸς ἀποσόβησιν τῆς εἰς Βουλγαρίαν μεταβάσεως αὐτῶν, ὡς ὁ Ταγματάρχης τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου Σβάϊνιτς εἶχε προτείνει, ἐφόσον πᾶσα ἐλπὶς διαφυγῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἐκ τῆς ἀμβλυωπίας καὶ τοῦ κομματικοῦ φανατισμοῦ τῶν Ἀμυνιτῶν, εἶχεν ὁριστικῶς καὶ ἀνεκκλήτως ἐκλείψει.

Εἰς τὸ τηλεγράφημα τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Δ' Σώματος Συνταγματάρχου Χαντζοπούλου ὁ Στρατάρχης Χίντεμπουργκ ἀπήντησε διὰ τοῦ ἑπομένου τηλεγραφήματός του:

«Τηλεγραφικὴ Ὑπηρεσία Γερμανικοῦ Κράτους.
Ἐλήφθη 10 - 9 - 916 Ταγματάρχην Κύριον Φὸν Σβάϊνιτς
ὥρα 11 τὸ ἑσπέρας. Ἀριθ. 4620. Εἰς Ξάνθην
Ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος ὑμῶν ἀπὸ 10 - 9 - 916.

α) Ἡ Ἀνωτάτη Γερμανικὴ Στρατιωτικὴ Διοίκησις ἐγκρίνει ὅπως τὰ Στρατεύματα τοῦ Δ' Σώματος Ἑλληνικοῦ στρατοῦ συναθροισθῶσι παρὰ τὴν Δράμαν μεθ' ὅπλων, συμπεριλαμβανομένων τῶν πυροβόλων ἐκστρατείας καὶ ἐκεῖθεν νὰ δικαιῶνται νὰ βαδίσωσι πρός τόν, κατόπιν συνεννοήσεως τῆς Ἀνωτέρας Γερμανικῆς καὶ Βουλγαρικῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως, ὁρισθησόμενον σταθμὸν ἐπιβιβάσεως, ἄνευ Βουλγάρων ἐξασκούντων ἔλεγχον.

β) Ἡ Ἀνωτάτη Γερμανικὴ Στρατιωτικὴ Διοίκησις ἐξασφαλίζει ὅτι : Μέχρι συντελέσεως τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων, ὁ Ταγματάρχης Φὸν Σβάϊνιτς θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Διοικήσεως τοῦ Δ' Σώματος Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καὶ ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Βουλγάρων θὰ ἐκτελῶνται μόνον δι' αὐτοῦ.

γ) Ἡ Ἀνωτάτη Γερμανικὴ Στρατιωτικὴ Διοίκησις ἐξασφαλίζει ὅτι : Οἱ ἐν Γερμανίᾳ θὰ συμπεριφέρωνται πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ Στρατεύματα οὐχὶ ὡς πρὸς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ πρὸς φιλοξενουμένους, καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ λεπτομέρειαι κανονισθήσονται μετὰ τοῦ Ἕλληνος Πρέσβεως ἐν Βερολίνῳ. Γνωρίζω νὰ ἐκτιμήσω ἐντελῶς τὰ ὀδυνηρὰ αἰσθήματα τῆς Α. Ε. τοῦ Ἕλληνος Διοικητοῦ τοῦ Δ' Σ. Στρατοῦ, ὅστις

εἶναι ἠναγκασμένος νὰ λάβῃ τοιαύτην σοβαρὰν ἀπόφασιν χωρὶς νὰ δύναται νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Κυρίου του τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Φὸν Χίντεμπουργκ»

Καὶ μετὰ τὴν κήρυξιν δὲ τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Γερμανίας καίτοι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐζήτησεν ὅπως τὸ Δ΄ Σῶμα θεωρηθῇ ὡς αἰχμάλωτον, ἡ Γερμανικὴ Διοίκησις ἐξηκολούθησε νὰ τὸ θεωρῇ ὡς φιλοξενούμενον.

Καὶ οὕτω τὴν 11 νυκτερινὴν ὥραν 29 Αὐγούστου 1916 τὸ Δ΄ Σῶμα ἀνερχόμενον εἰς 500 περίπου Ἀξιωματικοὺς ἀνωτέρους καὶ κατωτέρους καὶ 8 χιλ. ὁπλίτας, ὑπὸ τῆς Βενιζελικῆς χρησιμοθηρίας, ἐξαναγκασθὲν ἐγκατέλιπε δακρύον, ὀλοφυρόμενον καὶ ὀδυρόμενον τὴν Καβάλλαν καὶ συγκεντρωθὲν ἐν Δράμᾳ, ἐκεῖθεν σιδηροδρομικῶς ἀπεγοητευμένον, συντετριμμένον καὶ ἄπελπι ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν, ἐν Γκέρλιτς τῆς Σιλεσίας μεταφερθὲν ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη.

Ὅσοι ἐκ τῶν Ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς Καβάλλας, τυχέως εὑρέθησαν μακρὰν αὐτῆς, ἐν οἷς ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας καὶ οἱ ἐπίατροι Λέφας, Ταγματ. Πυροβ. Ψύχας Ι. Ἀντισυνταγ. Μηχανικοῦ, Παπασπυρίδης Ι. Ταγματ. Πεζικοῦ Στραβοσκιάδης Γ. καί τινες ἄλλοι κατώτεροι Ἀξιωματικοὶ καὶ ἀριθμός τις ὁπλιτῶν, συνεκεντρώθησαν ἐν Χαλκίδι.

Ὁ δὲ Ὑποδιοικητὴς τῆς Καβάλλας Μαρινάκης, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Συμμάχων ἐν Θάσῳ, ἀπεστάλη εἰς τὸ ἐν Μυτιλήνῃ στρατόπεδον τῶν αἰχμαλώτων.

Ἡ εἴδησις τῆς μεταβάσεως τοῦ Δ΄ Σώματος εἰς Γερμανίαν ἐνέσκηψεν ὡς σμερδαλέος κεραυνὸς ἐν Ἀθήναις, γνωσθεισῶν δὲ καὶ τῶν ἀνηθίκων λεπτομερειῶν τῆς ἐκβιάσεώς του παρὰ τῶν Συμμάχων καὶ τῶν Ἀμυνιτῶν εἰς τὴν απονενοημένην ἀπόφασίν του ταύτην, μεγίστη ἡ λαϊκὴ ἀγανάκτησις ἐξέσπασε κατ' ἀμφοτέρων.

Μετά τινα χρόνον ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Δ΄ Σώματος εἰς Γκέρλιτς, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας εἰς δοθὲν ἐν Πλέσσεν ἐπίσημον γεῦμα, εἰς ὃ κληθεὶς παρεκάθησε καὶ ὁ Διοικητὴς αὐτοῦ Συνταγμ. Χαντζόπουλος, εἶπεν αὐτῷ ἐμφαντικῶς καὶ μετὰ πικρίας: «Αὐτὸς ὁ ἰσχυρογνώμων Γαμβρός μου, ὁ Βασιλεύς σου συνεμάχησεν οὐσιαστικῶς μετὰ τῶν Συμμάχων ἐχθρῶν μου πολλαχῶς καὶ πολυτρόπως αὐτοὺς κατ' ἐμοῦ βοηθῶν». Εὔγλωττος καὶ ἀναμφισβήτητος ἀπόδειξις τῆς Γερμανοφιλίας τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου παρ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος ἐπισήμως εἰς ἐπήκοον ὅλων ἐξαγγελλομένη.

Ὁ δὲ Στρατάρχης Χίντεμπουργκ συνέχισεν: «Ἐγὼ διέταξα τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατάληψιν τῆς Καβάλλας. Διότι κατ' οὐδένα τρόπον ἦτο δυνατὸν νὰ ἀφήσω τοὺς στρατιώτας σας διὰ μέσου τῶν γραμμῶν μας. Καὶ τοῦτο διότι: «Ἐάν ποτε ἡ Ἑλλὰς ἐξήρχετο ἐκ τῆς οὐδετερότητος, οὐδέποτε θὰ ἐτάσσετο μεθ' ἡμῶν, ἀλλὰ μετὰ τῆς Συνεννοήσεως καὶ ἐναντίον ἡμῶν». Ἑτέρα εὔγλωττος καὶ ἀναμφισβήτητος ἐπίσημος ὁμολογία τῆς Γερμανοφιλίας τοῦ Κωνσταντίνου, τῆς παρὰ τοῦ Βενιζέλου ἀποκαλυφθείσης, ἐφ' ἧς ὁ Βενιζελισμὸς ἀσέμνως ὠργίασε.

Περὶ τῆς συμπεριφορᾶς δὲ τοῦ Ἄγγλου Ναυάρχου κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν περιπέτειαν ταύτην ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἀπέστειλε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα :

«Ὁ Ἄγγλος Ναύαρχος τηλεγραφεῖ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φρουρὰ τῆς Καβάλλας παρεδόθη εἰς τοὺς Βουλγάρους. Μόνον Τμήματά τινα τῆς φρουρᾶς ταύτης προλαβόντα νὰ ἐπιβιβασθῶσι κατόπιν διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν διαβιβασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Ναυάρχου μετεφέρθησαν ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἡ ἕδρα τῆς ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως, ἀντὶ νὰ μεταφερθῶσιν εἰς Βόλον, ὡς διέτασσε τὸ Ὑπουργεῖον. Ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ Ἄγγλου Ναυάρχου κρίνεται ὡς δολία. Ὁ Σὲρ Ἔλλιοτ διέταξεν ἐπειγόντως, ὅπως τὰ στρατεύματα ταῦτα μεταφερθῶσιν εἰς Βόλον.

Ντεμίντωφ»

Ἡ θλιβερὰ καὶ σοβαρὰ περιπέτεια αὕτη τοῦ Δ' Σώματος ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀλγεινῆς τραγῳδίας τῆς Ἑλλάδος, ἧς ἡ τελευταία φρικαλέα πρᾶξις ἐξετυλίχθη ἐν Μ. Ἀσίᾳ, τεχνουργηθεῖσα ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἀτόμων, ἅτινα βραδύτερον συνετέλεσαν, ὅταν ἔβλεπον ὅτι αἱ εὐκαιρίαι τῆς καταλήψεως τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ πάτρωνός των παρήρχοντο καὶ ἡ λήθη βαθμηδὸν ἀπέσβαινε τὰς βεβιασμένας ἐντυπώσεις τῆς πλαστῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν, διὰ τῆς κομματικῆς αὐτῶν ἀποτυφλώσεως καὶ τοῦ ἄνευ ὁρίου φατριασμοῦ των εἰς τὴν κατάρρευσιν τοῦ Μικρασιατικοῦ Μετώπου καὶ τῆς συντελεσθείσης ἀνεκφράστου καὶ πρωτοφανοῦς Ἐθνικῆς συμφορᾶς καὶ καταστροφῆς.

Ἀφοῦ ἐπί τινας ἡμέρας μακραὶ συνεννοήσεις ἐγένοντο μεταξὺ τῶν Συμμάχων Κυβερνήσεων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐπετεύχθη, ὁ Ζαΐμης ἀντιληφθεὶς κάλλιστα καὶ κατανοήσας τελικῶς ὅτι ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἱκα-

νοποιηθῶσι συγχρόνως καὶ τῶν Συμμάχων αἱ ἀξιώσεις καὶ τῆς Ἑλλάδος τὰ συμφέροντα, ἕνεκα δὲ καὶ τῆς διατυπωθείσης παρὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ ἀναβολῆς τῶν μετά τινας ἡμέρας ἐνεργηθησομένων ἐκλογῶν ἐπ' ἀόριστον ἀπαντήσας εἰς αὐτὸν ὅτι: «Δὲν δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀπαίτησίν του ταύτην, ὡς Πρόεδρος ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως καὶ ἥτις εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐντολήν του, ὑπέβαλε τὴν παραίτησιν τῆς ὑπ' αὐτὸν Κυβερνήσεως».

Δηλώσεις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Ὁ Βασιλεὺς τὴν ἑπομένην τῆς παραιτήσεως τοῦ Ζαΐμη δεχθεὶς εἰς ἀκρόασιν τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ «Ἡνωμένου Τύπου» τῆς Ἀμερικῆς Πάξτον - Χίμπεν προέβη εἰς τὰς ἑξῆς δηλώσεις.

«Γνωρίζετε καλῶς, ὡς πάντες, διότι πολλάκις σᾶς ὡμίλησα ὅτι: οὐδέποτε ὑπῆρξεν οἱονδήποτε ζήτημα ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἤθελε νὰ πολεμήσῃ, ὅταν θὰ ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ὡρισμένα θετικὰ ὠφελήματα εἰς τὴν ἐνέργειαν ταύτην. Τὸ νὰ λέγῃ τις ὅτι ἔχω δόσει τὸν λόγον μου νὰ μὴ κατέλθω εἰς τὸν πόλεμον εἶναι ἀνοησία. Τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πάντοτε μὲ ὤθησεν ἦτο τὸ καλὸν τῆς Χώρας μου καὶ μέχρι σήμερον ἡ κατάστασις δὲν ἐφανέρωσεν ἐπαρκῆ βεβαιότητα τῶν ὠφελημάτων τὰ ὁποῖα θὰ προσεπορίζετο ἡ Ἑλλάς, ὡς ἀντιστάθμισμα τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἀδιαφιλονικήτων θυσιῶν εἰς ὑπάρξεις καὶ περιουσίας αἱ ὁποῖαι ὑποχρεωτικῶς θὰ ἐπηκολούθουν τὴν εἴσοδόν μας εἰ τὸν πόλεμον. Δι' ἡμᾶς οὐδόλως πρόκειται περὶ ἁπλῆς ἐκλογῆς, ὡς συμβαίνει διὰ τὴν Ρουμανίαν. Οἱαδήποτε φάσις πρέπει νὰ ζυγίζηται μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας.

Ἀναμφιβόλως, ἡ παρουσία τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ ἡ εἴσοδος τῆς Ρουμανίας εἰς τὸν πόλεμον περιπλέκουσι μεγάλως τὴν κατάστασιν. Εἶναι νέα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἀλλοιώσωσι τὰς προϋποθέσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων μέχρι σήμερον ἐβασίσθη, καὶ εἶμαι πεπεισμένος ὀρθῶς ἐβασίσθη, ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος. Δὲν λέγω ὅτι δὲν εἶναι ἡ περίπτωσις ἀλλὰ λέγω καί, ὅστις δὲν θὰ ἤθελε νὰ εἶναι πολὺ ἄδικος πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὀφείλει νὰ τὸ ἐννοήσῃ, ὅτι ὑπάρχουσι περισσότερα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα δέον νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, εἰς τὴν ἰδικήν μας περίπτωσιν ἐφ' ὅσα γενικῶς νομίζεται ἢ εἶναι γνωστά.

Δὲν εἶναι ζήτημα περὶ ἀποφάσεώς μου, τί ὀφείλομεν νὰ πρά-

ξωμεν ὑπὸ τὰς περιστάσεις ὡς αὗται εἶναι σήμερον. Εἶναι ζήτημα δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἐν Θράκῃ καὶ Μ. Ἀσίᾳ, ὡς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, νὰ φθάσωμεν εἰς ἀπόφασιν ἀφοῦ ὡρίμως σταθμίσωμεν τὸ τρομερὸν τίμημα τὸ ὁποῖον θὰ πληρωθῇ κατὰ τὴν περίπτωσιν πολέμου. Εἰς παρομοίαν κρίσιν ἡ φωνὴ τῆς ψυχῆς τῆς Ἑλλάδος, δέον νὰ ὑπαγορεύσῃ τὸ μέλλον τῆς Φυλῆς μας».

Κυβέρνησις Καλογεροπούλου

Τῆς Κυβερνήσεως Ζαΐμη τὴν παραίτησιν ἀποδεχθεὶς ὁ Βασιλεὺς ἀνέθηκε τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως εἰς τὸν διαπρεπῆ νομομαθῆ Δημητρακόπουλον, ἐν τῇ πρώτῃ Κυβερνήσει τοῦ Βενιζέλου τὰ μάλα διακριθέντος ὡς Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, ἐξ οὗ εὐμενέστατα διεφημίσθη αὕτη παρὰ τῷ Λαῷ. Πρὶν ὅμως ἀποδεχθῇ οὗτος τὴν ἐντολὴν ἔκρινε καλὸν νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ Ἄγγλου Πρεσβευτοῦ Ἔλλιοτ. Ἐκ τῆς μακρᾶς δὲ μετ' αὐτοῦ συζητήσεως ἠννόησε κάλλιστα ὅτι ἡ ὑπ' αὐτὸν Κυβέρνησις δὲν θὰ ἦτο εὐάρεστος εἰς τοὺς Συμμάχους διὸ καὶ δὲν ἀπεδέχθη τὴν Βασιλικὴν ἐντολήν.

Τούτου γενομένου, ὁ Βασιλεὺς ἀνέθηκε τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Καλογερόπουλον, ἐκ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Μεγάλου Μεσολογγίτου πολιτικοῦ τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, πεπειραμένον Πολιτικόν, διακεκριμμένον οἰκονομολόγον καὶ Ὑπουργὸν χρηματήσαντα, ὅστις ἀποδεχθεὶς τὴν ἐντολήν, τὴν 3 Σ)βρίου 1916 προέβη εἰς τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως, συγκροτηθείσης οὕτω:

Καλογερόπουλος Ν. Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Στρατιωτικῶν. ***Καραπάνος.*** Τῶν Ἐξωτερικῶν. ***Ροῦφος Λ.*** Τῶν Ἐσωτερικῶν. ***Βοκοτόπουλος.*** Τῆς Δικαιοσύνης. ***Καυταντζόγλου Ι.*** Τῆς Συγκοινωνίας. ***Τυπάλδος-Μπάστιας Α.*** Τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. ***Κανάρης Α.*** Τῆς Παιδείας. ***Ὑποναύαρχος Δαμιανός.*** Τῶν Ναυτικῶν.

Ὁ νέος Πρωθυπουργὸς ἀπὸ πεποιθήσεως βασιλόφρων ἐτύγχανε καὶ ἔνθερμος τῆς Γαλλίας φίλος, ἐν ᾗ καὶ ἐξεπαιδεύθη, ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς ἀρχῆς ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ κατηγορηματικῶς καὶ ἀπεριφράστως ὅτι: «Θὰ καταβάλῃ πᾶσαν ἀνθρωπίνως δυνατὴν προσπάθειαν ὅπως ἀρθῶσιν αἱ ἀναφυεῖσαι παρεξηγήσεις, ἀνασυνδέσῃ τὰς πατροπαραδότους μεταξὺ τῶν Συμμάχων καὶ τῆς Ἑλλάδος δεσμοὺς καὶ συνεχίσῃ τὰς ἀρξαμένας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Ζαΐμη καὶ αὐτῶν διαπραγματεύσεις».

Αἱ δηλώσεις αὗται, ὡς ἦτο φυσικὸν καὶ ἑπόμενον, δὲν ἠκούσθησαν εὐχαρίστως ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου,ὅστις ἔσπευσε, κατὰ τὸ εἰωθός,διὰ τοῦ ὁμόφρονός του Τύπου, νὰ διακηρύξῃ δημοσίᾳ ὅτι: «Ἀμφέβαλλε σοβαρῶς περὶ τῆς εἰλικρινείας αὐτῶν, ὡς προερχομένας ἐκ Γερμανοπλήκτων κύκλων, καὶ κατήγγειλε τὴν Κυβερνησιν εἰς τοὺς Συμμάχους Πρεσβευτὰς ὡς κρυφίως Γερμανόφιλον». Ὁ δὲ Πλοίαρχος Ροκφέϊγ συγχρόνως ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του: «Ὁ ὅμιλος Στρέϊτ-Δούσμανη ἀπετέλει εἰσέτι παρακυβέρνησιν. Τὸ παιγνίδιον τῆς νέας Κυβερνήσεως συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐπιδεικνύῃ μειδιῶν πρόσωπον ὁσάκις ἔχει δοσοληψίας μετὰ τῶν Συμμάχων».

Οἱ δὲ Σύμμαχοι Πρεσβευταὶ στηριχθέντες εἰς τὸ ὅτι ἡ Κυβέρνησις Καλογεροπούλου ἦτο πολιτικὴ ἀντὶ τῆς παρ' αὐτῶν ἀξιωθείσης ὑπηρεσιακῆς, δὲν ἀνεγνώρισαν αὐτήν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ ἐν Παρισίοις Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του: «Ἡ ἐντύπωσις ἡ παραχθεῖσα ἐν Παρισίοις διὰ τὸ νέον Ὑπουργεῖον εἶναι ἀξιοθρήνητος. Ἐσχηματίσθη ἐξ ἀντιβενιζελικῶν, ἄρα ἐχθρῶν τῆς Συνενοήσεως. Τέλος ἐπρότεινε νὰ προβῇ εἰς ἐκλογὰς ὅπερ εἶναι ἀπαράδεκτον, ἀφοῦ τὸ ἀποτέλεσμα τούτων ἔσται δυσμενὲς διὰ τοὺς Συμμάχους».

Πᾶσα ἐπιφύλαξις, πάσης Κυβερνήσεως ἀντιβενιζελικῆς διὰ τὴν ἔξοδον τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἐθεωρεῖτο Γερμανοφιλία. Ἐνῷ ἀληθέστερον καὶ ἐπιτυχέστερον ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ, ὡς καὶ πράγματι ἦτο ἁπλῆ, καθαρὰ καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων πληρέστατα δεδικαιολογημένη Γερμανοφοβία. Καθόσον, ἄνευ τῆς τελικῆς ἐπεμβάσεως τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄνευ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Βαυαρῶν Κομμουνιστῶν, ἐν τοῖς μετόπισθεν τῆς Βαυαρικῆς παρατάξεως ἐπεκταθείσης καὶ ἐφ' ἁπαξαπάσης τῆς Γερμανικῆς Στρατιᾶς, εἶναι ζήτημα δεκτικὸν καὶ ἄλλης ἀπαντήσεως, ὁποῖον θὰ ἦτο τοῦ πολέμου τὸ τέρμα.

Φυγὴ τοῦ Βενιζέλου εἰς Θεσσαλονίκην

Ἀπὸ καιροῦ ὁ Βενιζέλος μετὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ Γκιγιεμὲν καὶ τοῦ Πλοιάρχου Ροκφέϊγ καὶ τῇ προστασίᾳ αὐτῶν ἐμελέτα τὴν δημιουργίαν χωριστικοῦ κινήματος, ἐλπίζων ὅτι, δι' αὐτοῦ, σὺν τῷ χρόνῳ, θὰ ἀνεπτύσσετο μέγας ἐθνικὸς συναγερμὸς ὅστις θὰ παρέσυρε τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα καὶ θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ὁ κύριος καὶ μοναδικὸς αὐτοῦ σκο-

πός, ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Παρὰ τὰς ἐλπίδας ὅμως ταύτας καὶ τὰς προσπαθείας, καὶ τὴν σημαντικὴν ἐνίσχυσιν, ἠθικήν τε καὶ ὑλικήν, ὧν ἐτύγχανε παρὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, ταχέως ἐπείσθη οὗτος ὅτι οὔτε ἐν Ἀθήναις οὔτε καὶ εἰς ἄλλο οἱονδήποτε μέρος τῆς Ἑλλάδος ἦτο δυνατὸν νὰ κατορθώσῃ τι.

Τούτου ἕνεκα, τὰ μόνα μέρη ὅπου ὑπῆρχεν ἐλπὶς δημιουργίας χωριστικοῦ κινήματος ἦσαν τὰ διατελοῦντα ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ τὸ ἔλεγχον τῶν Συμμάχων. Πρὸς τούτοις, γνωρίζων καλῶς ὅτι πᾶσα ἀπόπειρα ἀπροκαλύπτου ἐξεγέρσεως καὶ ἀνταρσίας κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως δὲν θὰ ἐνεκρίνετο ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας, ἐνήργει λίαν προσεκτικῶς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης.

Ὁ Λοχαγὸς Σαμσόρ, Ἀρχηγὸς τῆς μυστικῆς Γαλλικῆς ἀστυνομίας ἐν Ἀθήναις, ἐπιστρέψας ἐκ περιοδείας ἀνὰ τὰς Κυκλάδας, ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ Πλοιάρχου Ροκφέϊγ, ἀνέφερεν αὐτῷ ὅτι: «Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ροῦπελ, οἱ Βενιζελικοὶ ἀποτελοῦντες τὴν πλειοψηφίαν ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐξεγερθῶσι κατὰ τοῦ προδότου Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ ἡ ὥρα τῆς κατ' αὐτοῦ δράσεως ἔφθασεν». Ἐπωφελούμενος δὲ τῶν στενῶν μετὰ τοῦ Βενιζέλου σχέσεών του, ἀνέλαβε νὰ πείσῃ αὐτὸν ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας, ὅπου οὐσιαστικῶς εἶναι αἰχμάλωτος τῶν Βασιλοφρόνων, οὐδὲν δυνάμενος νὰ πράξῃ. Πρὸς τοῦτο, συνοδευόμενος καὶ παρ' Ἕλληνος Ἀξιωματικοῦ, ἐπεσκέφθη τὸν Βενιζέλον καὶ τὸν παρεκίνησε νὰ μεταβῇ εἰς Θεσσαλονίκην, βεβαιῶν αὐτὸν ὅτι: «Ἐφόσον δὲν ἀνακοινοῖ Δυναστικὸν ζήτημα, οἱ Σύμμαχοι θὰ ἔσπευδον νὰ ἀναγνωρίσωσιν οἱανδήποτε Κυβέρνησιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐσχημάτιζε καὶ ὅτι ὁ Πλοίαρχος Ροκφέϊγ εἶχε βεβαιωθῆ περὶ τούτου παρὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ».

Ὁ Βενιζέλος ἐδίστασε, παραδεχθεὶς ὅτι: «Ἡ ὑπόδειξις ἦτο ὀρθὴ ἀλλ' ἀνέβαλλεν, ἰσχυριζόμενος ὅτι εἶχεν ἀνάγκην νὰ συμβουλευθῇ τοὺς ὀπαδούς του, καὶ νὰ προβῇ εἰς τὰς ἀπαιτουμένας προετοιμασίας, πρὸς ἐξασφάλισιν ἐκ τῶν προτέρων τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως τοῦ σχεδίου».

Ὁ Πλοίαρχος Ροκφέϊγ, ἀποτυχούσης τῆς ἀποπείρας ταύτης τοῦ Λοχαγοῦ Σαμσόρ, ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὸν Βενιζέλον νὰ κινηθῇ, κατέφυγεν εἰς τέχνασμα, θίγον τὸ εὐαίσθητον σημεῖον αὐτοῦ. Μεταβὰς αὐτοπροσώπως νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν κοιτῶνα του, εἶπεν αὐτῷ: «Ἐξοχώτατε! πρόκειται νὰ σᾶς δολοφονήσωσι, ἔχομεν τὰς περὶ τούτου ἁπτὰς ἀποδείξεις εἰς χεῖρας μας. Ἂν δὲν ἀνα-

χωρήσητε ἀμέσως, ἴσως δὲν θὰ δυνηθῆτε πλέον νὰ φύγητε». Ὁ Βενιζέλος ὑπὸ τῆς δηλώσεως ταύτης τρομοκρατηθεὶς ἔντρομος εἶπεν: «Ἀφοῦ ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐπισπεύσητε τὴν ἀναχώρησίν μου δέχομαι ἐμπιστευόμενος ἐμαυτὸν εἰς τὰς χεῖρας σας»

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Βενιζέλου ὡρίσθη διὰ τὴν 10 Σ]βρίου, ἐπιβαίνοντος τῆς «Ὑπεροχῆς», δὲν ἐπραγματοποιήθη ὅμως αὕτη διότι ὀρρωδήσας οὗτος τὴν τελευταίαν στιγμὴν δὲν ἐπροθυμοποιήθη νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον λαβὼν ἐνθαρρυντικὰς εἰδήσεις ὅτι ἡ παρὰ τῶν πρακτόρων τῶν Συμμάχων ὀργανωθεῖσα ἐπανάστασις τῶν νήσων Χίου, Λέσβου, Λήμνου, Θάσου καὶ Κρήτης, ἀναχωρησάντων τῶν Ἀξιωματικῶν καὶ Ὑπαλλήλων,πλὴν ὀλίγων, τῶν μὴ προσχωρησάντων εἰς τὸ κίνημα, εὐωδοῦτο, ἀπεφάσισεν ὁριστικῶς τὴν ἀναχώρησίν του,ὀργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γκιγιεμὲν καὶ τοῦ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ ὡς ἑξῆς:

Τῇ προστασίᾳ καὶ μερίμνῃ τῆς Γαλλικῆς μυστικῆς Ἀστυνομίας, ἑδρευούσης ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀρχαιολογικῇ Σχολῇ, προσελθόντες εἰς τὰ γραφεῖα αὐτῆς, μετεφέρθησαν καὶ ἐπεβιβάσθησαν ἐπὶ τοῦ ἐν Ψυτταλείᾳ ἀναμένοντος ἀτμοπλοίου «Ἀτρόμητος» οἱ Συνταγμ.Φικιώρης,Ἀντισυνταγ.Πραντούνας, Σπηλιάδης, Ταγματ. Ζαφειρίου, Λασκαράκης, Πάγκαλος, Ταβουλάρης, Ἐπίλαρχος Σκανδάλης καὶ Πλωτάρχχης Θεοχάρης. Λοχαγοὶ Κουρέας, Βουτσινᾶς, Παπακώστας, Νταῆς, Ἴλαρχοι Μουντζουρίδης, Ἀδαμίδης καὶ Ὑποπλοίαρχος Βούλγαρης καὶ Ὑπολοχαγοὶ Μπουρδάρας καὶ Ζερλῆς.

Ἐκεῖθεν ὁ «Ἀτρόμητος» κατηυθύνθη εἰς Σπέτσας, ὅπου ἐπεβιβάσθησαν οἱ ἐκεῖ συγκεντρωθέντες Βενιζελικοὶ Σοφούλης, Ρέπουλης, Μιχαλακόπουλος, Καφαντάρης, Τσιριμῶκος, Ἀλεξανδρῆς, Σῖμος, Ἀβέρωφ, Ἐμπειρῖκος, Νεγρεπόντης, Ἀραβαντινός, Πασπάτης, Καραπάνος, Ὑποστράτ. Μηλιώτης—Κομνηνός, Ὑποναύαρ. Γκίνης, Πλοίαρχοι Μιαούλης Α. Μαυρουδῆς, Μελᾶς καὶ Συνταγμ. Χωροφυλακῆς Σπυρομήλιος.

Τὴν πρωΐαν τῆς 13 Σ]βρίου 1916, ἀποφράδος ἡμέρας, ἐνάρξεως ἁπασῶν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων συμφορῶν Ἑλλάδος καὶ Ἑλλήνων πολλαὶ ἀποσκευαὶ ἐκομίζοντο καὶ ἔνοπλοι ἀμυνῖται ἐπεβιβάζοντο ἐπὶ τοῦ ἐλλιμενισμένου ἀτμοπλοίου «Ἑσπερία», παραχωρηθέντος ὑπὸ τοῦ ἐφοπλιστοῦ Ἐμπειρίκου τῇ ἐπιβλέψει τοῦ Γάλλου ὑπολοχαγοῦ Βερτρὰν τοῦ δραστηριωτέρου ὀργάνου τοῦ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ ἀπαγορεύσαντος τὴν ἄνοδον εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἀρχῆς, ἀποπειραθέντα νὰ ἀνέλθωσιν ἐπὶ τοῦ πλοίου, δηλώσαντος αὐτοῖς: «Εἶμαι ἐδῶ ὅπως τηρῶ τὴν τάξιν καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκην ὑμῶν».

Περὶ τὴν 5 δὲ ἀπογευματινὴν ἐθεάθη τὸ αὐτοκίνητον τοῦ Βενιζέλου μεταφέρον αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πλοιάρχου Χατζηκυριάκου παραθέσαντος τεῖον. Μόλις δὲ ἤρξαντο ἀποχωροῦντες οἱ κεκλημένοι περὶ τὴν 11 ὥραν ἑσπερινήν, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἀμφιτρύωνος ὁ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Βενιζέλου Σαριδάκης, πραγματικὸς αὐτοῦ Σωσίας, φέρων πῖλον καὶ περιλαίμιον ὅμοιον μὲ τὰ τοῦ Βενιζέλου καὶ ἐπιβὰς τοῦ αὐτοκινήτου του μὴ γενόμενος ἀντιληπτὸς καὶ παρ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ὁδηγοῦ κατηυθύνθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βενιζέλου καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸ γραφεῖόν του, μὴ ἀναγνωρισθεὶς καὶ παρ' αὐτοῦ τούτου τοῦ προσωπικοῦ τῆς οἰκίας καὶ τῶν παρακολουθούντων τὸν Βενιζέλον μετημφιεσμένων ἀστυνομικῶν ὀργάνων καὶ καθήσας ἐπὶ τοῦ ἑδράνου ἀνεγίνωσκεν ἐφημερίδα, ὁρατὸς γενόμενος ἐκ τοῦ ἀπλέτου φωτὸς τοῦ γραφείου ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι πεζοδρομίου τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου διερχομένων διαβατῶν, ἐνῷ ἔφιπποι χωροφύλακες καὶ πεζοὶ περιεπόλουν πρὸ τῆς οἰκίας.

Περὶ τὴν 1 ὥραν πρωϊνὴν τῆς ἐπομένης αὐτοκίνητον φέρον Γαλλικὴν Σημαίαν κατέφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πλοιάρχου Χατζηκυριάκου, ἐφ' οὗ ἐπέβησαν ὁ Βενιζέλος, ἀνυψωμένον ἔχων τὸ περιλαίμιον τοῦ ἐπενδύτου του μέχρι τῶν ὤτων καὶ τὸν πῖλον κεκλιμένον καὶ ἐφαπτόμενον τοῦ ἀκρωρινίου, συσπειρωθεὶς ἐν τῇ δεξιᾷ γωνίᾳ τοῦ καθίσματος, ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης, κατασπιλώσας οὕτω τὴν προγονικήν του ἱστορίαν, ὁ Πλοίαρχος Χατζηκυριάκος καὶ ὁ Γραμματεὺς Μαρκαντωνάκης φέροντες Γαλλικὴν Ναυτικὴν στολήν. Ἀφοῦ δὲ προσεκτικῶς κατεσκοπεύθησαν τὰ πέριξ, τὸ αὐτοκίνητον μὲ ἐσβεσμένους φανοὺς κατηυθύνθη ὁλοταχῶς πρὸν τὸ παλαιὸν Φάληρον. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν προηγεῖτο αὐτοῦ ἕτερον αὐτοκίνητον ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ὁ Γάλλος Λοχαγὸς Σαμσόρ, εἵποντο δὲ τρία ἕτερα, ἐπὶ τῶν δύο τῶν ὁποίων ἐπέβαινον ἔνοπλοι ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας σωματοφυλακῆς τοῦ Βενιζέλου. Ἐπὶ τοῦ τρίτου δὲ Διπλωματικὸς ὑπάλληλος μὲ στολὴν Γάλλου Ἀξιωματικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ, κομίζων ἔγγραφα τοῦ Βενιζέλου ἅτινα ἐναπέθηκεν ἐπὶ λέμβου, ἐν τῇ παραλίᾳ ἀναμενούσης. Ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ ἦσαν κατὰ διαστήματα διεσπαρμένοι πολλοὶ πράκτορες τῆς Συμμαχικῆς Ἀστυνομίας πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθέρας τῶν φυγάδων διελεύσεως.

Τὰ αὐτοκίνητα ἔστησαν πρὸ τοῦ ἑστιατορίου «Πλάτων», ὅπου κατελθόντες οἱ φυγάδες ἐπεβιβάσθησαν τῆς ἀναμενούσης «Ἑσπερίας», καταπλευσάσης ἐκ Πειραιῶς περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ταυτοχρόνως Ἀξιωματικοὶ τῆς Γαλλικῆς ὑπηρεσίας πληροφο-

ριῶν διεσκέδαζον εἰς τὰ πέριξ μετὰ πορνῶν, ἐπίτηδες θορυβοῦντες πρὸς ἀποπλάνησιν τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων.

Περὶ τὸν ὄρθρον τῆς 14 Σ]βρίου 1916 ἡ «Ἑσπερία», συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ τορπιλλοβόλου «Μαγκόν», ἀπέπλευσεν ἐκ Παλαιοῦ Φαλήρου διὰ Σούδαν, ἀκολουθουμένη ὑπὸ τοῦ «Ἀτρομήτου», ἐφ' οὗ ἐπέβαινον οἱ λοιποὶ Πολιτικοὶ καὶ Στρατιωτικοὶ συμφυγάδες. Κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀπόπλου ἀπόπειρα τοῦ Λιμενάρχου Πειραιῶς πρὸς παρεμπόδισιν αὐτῶν, ἐματαιώθη τῇ ἐντόνῳ παρεμβάσῃ τοῦ Κυβερνήτου τοῦ Γαλλικοῦ θωρηκτοῦ «Μπρουίξ».

Ὁ Ἀντιναύαρχος Κουντουριώτης φεύγων ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, «παρακαλῶν Αὐτὸν ὅπως τὸν ἀπαλλάξῃ τῶν καθηκόντων τοῦ Ὑπασπιστοῦ». Ὁ Ἀντιστράτηγος Δαγκλῆς ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας ἐξ Ἰωαννίνων τὴν μεσημβρίαν τῆς 14 Σ]βρίου καὶ καταφυγὼν συνοδείᾳ τοῦ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ εἰς τὴν Γαλλικὴν Ναυαρχίδα, ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ εἰς τὴν Κρήτην, ὃν ἰδὼν ὁ Βενιζέλος, στραφεὶς πρὸς τὸν παρακείμενον Καφαντάρην ἠρώτησε: «Τί θέλει αὐτὸς ἐδῶ;» Ὁ Ἀντιστράτηγ. Δαγκλῆς πρό τινος χρόνου εἶχεν ὑποβάλει κατὰ τὴν ἐπιστολικὴν ἐπιδημίαν τῆς τότε ἐποχῆς, πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπιστολὴν περὶ τῆς ἐπιβαλλομένης τῇ Ἑλλάδι πολιτικῆς, ἐπαναλαμβάνων τοὺς Βενιζελικοὺς ἰσχυρισμούς, τοὺς ὁποίους ἡ πραγματικότης ἀπέδειξεν ἀνερματίστους οὐτοπίας, ἐπιπολαίας καὶ ξενωφελοῦς πολιτικῆς.

Συγχρόνως ὁ Πλοίαρχος Κακουλίδης ἐδημοσίευσεν ἀνοικτὴν ἀσεβεστάτην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον τερματιζομένην διὰ τῆς ἀνιέρου φράσεως. «Ὁ Λαὸς σᾶς ἐνόμιζε φῶς του, ὦ Μεγάλε Βασιλεῦ, ἀλλ' ὑπάρχει τόσον οἰνόπνευμα εἰς τὸ φῶς αὐτό, ὥστε ἔπαυσε πλέον νὰ φωτίζῃ». Ὕβρις ὑπονοοῦσα μίαν ἐκ τῶν πολλῶν ἀσεβεστάτων συκοφαντιῶν τῶν Βενιζελικῶν, ὅτι δῆθεν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἦτο φιλοπότης. «Ὁ ἐγκρατέστερος τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων καθ' ἅπαντα τὸν βίον του, ὡς τὸν ἐγνωρίσαμεν οἱ ἐκ παίδων μετ' αὐτοῦ οἰκειότατα συνδεθέντες καὶ πολλάκις συνδιασκεδάσαντες» Ὁ ὑβριστὴς Πλοίαρχος. προεφυλακίσθη εἰς τὰς φυλακὰς Συγγροῦ, ὁπόθεν δραπετεύσας, βοηθείᾳ Συμμαχικῶν καὶ Βενιζελικῶν πρακτόρων, κατέφυγεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν, μερίμνῃ τῆς ὁποίας εἰς Θεσσαλονίκην ἐφυγαδεύθη.

Ἀποβιβασθεὶς εἰς Κρήτην ὁ Βενιζέλος, ὃν προσεφώνησεν ὁ Δικαστικὸς Σύμβουλος Ζουρίδης, ἐξαπέλυσε προκήρυξιν δι' ἧς ἐδήλου ὅτι : «Ἡ Πατρὶς εὑρίσκεται ἐν κινδύνῳ καὶ ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀφοσιώσεως ἁπάντων τῶν τέκνων της, χαρακτη-

ρίζων ἅμα ἑαυτὸν Ἀπόστολον τῆς νίκης καὶ Προφήτην τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων». Συγχρόνως δὲ ἐτηλεγράφησε πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Ἄμυναν Θεσσαλονίκης, ἀγγέλλων αὐτῇ τὴν σύμπηξιν τῆς «Τριανδρίας» τῇ ἐντολῇ τοῦ Λαοῦ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς Ἐθνικῆς σωτηρίας. Ἡ Ἐθνικὴ Ἄμυνα ἀπαντῶσα συνεχάρη αὐτὸν διὰ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν καὶ ἐδήλου ὅτι: «Καταθέτει εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν ἐπαναστατικὴν Ἐξουσίαν».

Καθ' ἅπασαν δὲ τὴν ἐν Κρήτῃ διαμονήν του ἐδράττετο ἐπιμελῶς πάσης εὐκαιρίας καὶ περιστάσεως ἵνα διακηρύττῃ ὅτι: «Ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐνεπνέετο καὶ ἐκινεῖτο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὑπὸ καθαρῶν πατριωτικῶν αἰσθημάτων καὶ ἐλατηρίων». Ἐξέφραζε δὲ τὴν εὐχὴν ὅπως καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Βασιλεὺς πρῶτος συνενωθῇ ὑπὸ τὴν Σημαίαν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἵνα ἀποδιώξῃ τὸν εἰσβολέα. Διεβεβαίου δὲ ὑποκριτικῶς καὶ σκοπίμως τὴν πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἀφοσίωσίν του, ἣν πράγματι οὐδέποτε ἠννόησε καὶ ᾐσθάνθη».

Ὁ Βενιζέλος ἀναχωρῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν «Λονδίνειον Χρόνον» τάδε:

«Εἰδοποίησα τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον διά τινος τῶν Πρεσβευτῶν τῆς Συνεννοήσεως ὅτι ἵνα, σώσῃ τὴν Χώραν δὲν ἔπρεπε νὰ χάσῃ καιρὸν ἀναμένων. Προσεφέρθην νὰ παραιτηθῶ πάσης ἀξιώσεως πρὸς σχηματισμὸν Κυβερνήσεως καὶ τοῦτο ὅπως διευκολύνω τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκοντος. Τὰ πάντα ὅμως ἀπέβησαν μάταια καὶ ἤδη ἀναγκάζομαι νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Λαοῦ. Δὲν εἶμαι ἐπαναστάτης καὶ τὸ κίνημά μου δὲν στρέφεται ποσῶς κατὰ τοῦ Βασιλέως ἢ τῆς Δυναστείας.

Ε. Βενιζέλος»

Ἐκ Κρήτης ὅμως ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

«Ἐὰν ἀποβιβασθεὶς εἰς Κρήτην εὑρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ δηλώσω ὅτι τὸ κίνημά μου δὲν στρέφεται κατὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἔπραξα τοῦτο μόνον ἵνα μὴ καταστήσω δυσχερῆ τὴν θέσιν τῶν Συμμάχων Δυνάμεων. Ἐγὼ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ὁ Βασιλεὺς παρεδόθη ὁλόκληρος εἰς τὴν Γερμανίαν ἀνεκκλήτως καὶ ὁριστικῶς.

Ε. Βενιζέλος»

Τὴν 19 Σ)βρίου, συνοδείᾳ Συμμαχικοῦ πολεμικοῦ, ὁ Σο-

φούλης μετὰ δύο Λόχων τοῦ 14 Συντάγματος καὶ ὁ Ταγματ. Πάγκαλος Θ. μετ' ἀποσπάσματος Ἀμυνιτῶν ἐπιβαίνοντες τοῦ«Ἀτρομήτου» ἐπῆλθον κατὰ τῆς Σάμου καὶ κηρύξαντες τὴν ἐπανάστασιν κατέλυσαν τὰς Ἀρχάς. Ὁ ἐν αὐτῇ σταθμεύων Λόχος τοῦ Πρώτου Εὐζωνικοῦ Συντάγματος τῆς Βασιλίσσης Σοφίας ὑπὸ τοὺς Λοχαγὸν Σπηλιωτόπουλον, Ὑπολοχαγὸν Ἀγραφιώτην καὶ Ἀνθυπολοχαγὸν Κότσην, μὴ δεχθέντες νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Συμμάχων Προξένων ἀπῆλθον ἔνοπλοι, ἐπιβάντες τοῦ ἀτμοπλοίου «Ἰωάννινα». Μόλις ὅμως ἐξῆλθον τοῦ λιμένος, δύο Ἀγγλικὰ τορπιλλοβόλα ἀπήτησαν τὴν παράδοσιν τῶν ὅπλων των. Οἱ εὔζωνοι, ἔξαλλοι γενόμενοι ἐκ τῆς παρασπονδίας ταύτης ἀφαιρέσαντες τὰ οὐραῖα καὶ ρίψαντες ταῦτα εἰς τὸ πέλαγος, παρέδωκαν ἄχρηστα ὅπλα.

Μετ' ὀλιγοήμερον διαμονὴν ἐν Κρήτῃ ὁ Βενιζέλος τὴν 22 Σ)βρίου ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τῶν πληρωμάτων τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου καὶ τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ἐπιβαίνων τῆς «Ἑσπερίας» κατηυθύνθη εἰς Σάμον, ὅπου ἐξεφώνησε λόγον πρὸς τὸν Λαὸν ὑποσχεθεὶς τὸν ἀπόλυτον σεβασμὸν τῶν φρονημάτων αὐτοῦ καὶ ἐγκαταστήσας Γενικὸν Διοικητὴν τὸν Πλοίαρχον Μελᾶν Κ. ἀπέπλευσεν εἰς τὰς ἄλλας νήσους. Ἀπὸ τῆς ἑπομένης δὲ τοῦ ἀπόπλου τῆς Τριανδρίας ἤρξατο ἄγριος, αὐτόχρημα βανδαλικὸς διωγμὸς τῶν ἀντιφρονούντων πολιτῶν καὶ τῶν ἐνόρκων ὑπαλλήλων.

Οὕτω ὁ Λοχαγὸς Βουτσινᾶς Θ., ἡγούμενος Λόχου Κρητῶν καὶ Μικρασιατῶν προσφύγων, περιοδεύων πρὸς στρατολογίαν, ἐξετράπη εἰς ἀφαντάστους διωγμοὺς καὶ πρωτοφανεῖς σκληρότητας. Στρατοδικεῖον ἀπαρτιζόμενον ἐκ τοῦ Συνταγματάρχου Τσερούλη Ν. ὡς Προέδρου καὶ τῶν Λοχαγῶν Βουτσινᾶ Θ. Μοιράρχου Καλοχριστιανάκη, ὑπολοχαγοῦ Κουμπῆ καὶ Ἀνθυπολοχαγοῦ Καραβίδα ὡς μελῶν, Β. Ἐπιτρόπου Γερονιμάκη καὶ μάρτυρος κατηγορίας Ταγματάρχου Σπαῆ, καταδίκαζεν εἰς θάνατον καὶ εἰσόβια δεσμὰ τοὺς ἀντιβενιζελικοὺς προὔχοντας τῆς νήσου. Παρόμοιοι διωγμοὶ διεπράχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐνωμοτάρχου Μανδολινάκη ἐν Ἰκαρίᾳ. Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Μελᾶς Κ. ἔδιδε παννυχίους συναναστροφάς, καθ' ἃς ἀνέζησεν εἰς ἐκφυλλισμὸν καὶ ἀκολασίαν ἡ ἐποχὴ τῆς Ρωμαϊκῆς παρακμῆς.

Ὁ Βενιζέλος περιελθὼν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, κατηυθύνθη εἶτα εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἀφιχθεὶς τὴν 26 Σ)βρίου 1916 ἐγένετο μετὰ τιμῶν δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ, μὴ παραστάντος εἰς τὴν ὑποδοχὴν προσωπικῶς, ὑπὸ τὴν αἰ-

γίδα καὶ προστασίαν τοῦ ὁποίου ἡ Τριανδρία, ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀνέλαβε τὴν ἀνωτέραν Διοίκησιν τοῦ Κράτους τῆς Θεσσαλονίκης, ὑφ' ἣν ἐτέθησαν ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῶν Συμμάχων κατεχόμενα μέρη, διορίσασα: ***Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν*** τὸν Ὑποστράτηγον Ζυμβρακάκην Ἐμ. ***Τῶν ἐξωτερικῶν*** τὸν Ν. Πολίτην καὶ ***τῶν Ναυτικῶν*** τὸν Ὑποναύαρχον Γκίνην. Ἐγκατέστησε δὲ τὰς ἑξῆς ἀνωτάτας Διευθύνσεις εἰς ἃς ἀνέθηκε τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν: α) ***Τῆς Δικαιοσύνης***. Διευθυντὴς Δ. Δίγκας. β) ***Τῶν Οἰκονομικῶν***. Διευθυντὴς Μ. Νεγρεπόντης. γ) ***Τῶν Ἐσωτερικῶν***. Διευθυντὴς Θ. Σοφούλης. δ) ***Τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως***. Διευθυντὴς Γ. Ἀβέρωφ. ε) ***Τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας***. Διευθυντὴς Θ. Κουτούπης. ϛ) ***Τῆς Συγκοινωνίας***. Διευθυντὴς Α. Κασαβέτης. ζ) ***Τῆς Προμηθείας καὶ κατανομῆς τροφίμων***. Διευθυντὴς Λ. Ἐμπειρῖκος. η) ***Τῆς Περιθάλψεως οἰκογενειῶν ἐπιστράτων καὶ Προσφύγων***. Διευθυντὴς Σ. Σῖμος. θ) ***Δημοσίων κτημάτων καὶ ἐποικισμῶν***. Διευθυντὴς Α. Μιχαλακόπουλος. ι) ***Τῆς Ἐργασίας καὶ τῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν***. Διευθυντὴς Π. Ἀργυρόπουλος. Αἱ δαπάναι τῶν Ὑπουργείων, πλὴν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἀνωτάτων Διευθύνσεων, ἀνῆλθον κατὰ τὴν ἐννεάμηνον διαμονήν των ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰς 379 ἑκατομμύρια χρυσῶν δραχμῶν. Καὶ οὕτως, αὐτὸς οὗτος ὁ Βενιζέλος, ὁ πολλάκις Πρωθυπουργεύσας ὁ αὐτοκαλούμενος ἄγρυπνος φύλαξ καὶ αὐστηρὸς τηρητὴς καὶ εὔορκος ἐκτελεστὴς τῶν Νόμων τῆς Πολιτείας, ἔδωκε τὸ λυπηρὸν καὶ ὀλέθριον παράδειγμα τῆς ἀπειθείας εἰς τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους καὶ τὰς νομίμους Ἀρχὰς αὐτοῦ. Ὀλίσθημα καὶ ἀντεθνικὸν πραξικόπημα,ἐπενεγκόν, ὡς ἦν φυσικὸν καὶ ἄφευκτον, τὴν προϊοῦσαν παράλυσιν καὶ ἀποσύνθεσιν αὐτοῦ.

Τὸ πρῶτον διάβημα τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀμύνης εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν ἦτο ἡ αἴτησις τῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεώς της ὑπὸ τῶν Συμμάχων, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ρῶσσος ἐν Παρισίοις Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφησε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ ἑξῆς:

«Ὁ Βενιζέλος διὰ τηλεγραφήματός του ἐμπιστευτικοῦ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Γάλλον Πρεσβευτὴν ἀνήγγειλε τὴν αἴτησιν ταύτην, προσθέσας ὅτι: Τὸ κίνημά του προώδευσε τὰ μέγιστα, ἐὰν δὲ οἱ Σύμμαχοι παρεῖχον αὐτῷ τὴν ὑλικὴν βοήθειαν θὰ ἠδύνατο νὰ παρατάξῃ οὐχὶ ἓν ἀλλὰ πολλὰ Σώματα Στρατοῦ, ὧν ἐσχεδίαζε νὰ κατευθύνῃ μέρος κατὰ τοῦ Κράτους τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο τοῦ Βενιζέλου ἐγένετο ἀσυζητητὶ ἀποδεκτὸν καὶ μετὰ συμπαθείας ἐν Παρισίοις. Ἰσβόλσκυ»

Ἡ ἐν Βουλώνῃ ὅμως Συμμαχικὴ συνδιάσκεψις δὲν ἀνεγνώρισε τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῷ ὀδυνηρῷ καὶ ἀνελπίστῳ ἀγγέλματι τῆς πρωτοφανοῦς καὶ ἀνθελληνικῆς ἀνταρσίας, ἀνέκραξεν: «Ἥδε ἡμέρα τῆς Ἕλλησι πολλῶν κακῶν ἄρξει», φράσιν ἣν εἶπεν ὁ Μελίσιππος ὁ Διακρίου Πρέσβυς τῆς Σπάρτης διερχόμενος τὰ ὅρια τῆς Ἀττικῆς, μεθ' ὃ ἐπηκολούθησεν ἡ κήρυξις τοῦ Ἑλλαδοφθόρου Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μετὰ βαθυτάτης δὲ λύπης καὶ μελαγχολικῶς τὴν κεφαλὴν κινῶν εἴρηκε: «Ὁ Βενιζέλος ὡς Πρωθυπουργὸς καὶ ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ ἐδικαιοῦτο καὶ ὤφειλε νὰ ἔχῃ οἱανδήποτε προκρίνει πολιτικήν. Τὰ μέσα ὅμως ἅτινα ἐφευρίσκει καὶ χρησιμοποιεῖ πρὸς ἐπιβολὴν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῆς εἶναι πρωτοφανῆ καὶ πραγματικῶς ἐπιβλαβέστατα, κλονίζοντα τὴν συνοχὴν καὶ τὴν ὑπόστασιν τοῦ Κράτους, καταργοῦντα τὴν πειθαρχίαν τοῦ Στρατεύματος, καὶ τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ ἔχωσιν καὶ ἀναποτρέπτως βαρυτάτας, θλιβερωτάτας καὶ μακροχρονιωτάτας συνεπείας καὶ διὰ τὸ Ἔθνος καὶ διὰ τὸ Κράτος καὶ διὰ τὸ Στράτευμα καὶ διὰ τὴν Κοινωνίαν καὶ διὰ τοὺς Πολίτας». Τελευτῶν δὲ ἐπανέλαβε τὸν ὁρισμὸν περὶ τοῦ Ἄρχοντος, ὃν ἔδωκεν ὁ Πλούταρχος, γράψας:

«Τὸν Ἄρχοντα πρῶτον αὐτὸν τὴν ἀρχὴν κτησάμενον ἐν ἑαυτῷ καὶ κατευθύνοντα τὴν ψυχὴν καὶ καταστησάμενον τὸ ἦθος, οὕτω συναρμόττειν τὸ ὑπήκοον. Οὔτε γὰρ πίπτοντός ἐστιν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, οὔτε κοσμεῖν ἀκοσμοῦντος ἢ τάττειν ἀτακτοῦντος ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου. Ἀλλὰ οἱ πολλοὶ κακῶς φρονοῦντες οἴονται πρῶτον ἐν τῇ Ἀρχῇ ἀγαθὸν εἶναι τὸ μὴ ἄρχεσθαι».

Ἡ ἐντύπωσις ἡ προξενηθεῖσα ἐκ τῆς δραπετεύσεως τοῦ Βενιζέλου ὑπῆρξε μεγίστη, ἐμεγεθύνθη δὲ ἔτι πλέον γνωσθέντος ὅτι ἠκολούθησαν αὐτὸν ὁ Ἀντιναύαρχος Κουντουριώτης καὶ ὁ Ἀντιστράτηγος Δαγκλῆς, οἵτινες διετέλουν ὑπασπισταὶ τοῦ Βασιλέως, εἰς ἀρίστας προσωπικὰς σχέσεις μετ' Αὐτοῦ διατελοῦντες μετὰ σημαντικοῦ ἀριθμοῦ Ἀξιωματικῶν. Μετά τινας ἡμέρας ἐδραπέτευσεν εἰς Θεσσαλονίκην ἐκ Κερκύρας, ὅπου εἶχε μεταβῆ ἐκ Λευκάδος καὶ Πρεβέζης ἐπιβαίνων τῆς «Ἐρεσσοῦ» πρὸς ἐπαναστατικὸν προσηλυτισμόν, σφόδρα ἀποδοκιμασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀξιωματικῶν, ὁ Συνταγμ. Ἰωάννου Δ. Διοικητὴς τῆς VIII Μεραρχίας μετὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου της Ἀντισυνταγμ. τοῦ Μηχανικοῦ Λεοναρδοπούλου, τοῦ Ταγματ. τοῦ Πυροβολικοῦ Πετμεζᾶ Ν., τοῦ Ταγματ. τοῦ Πεζικοῦ Μανέτα Κ. καὶ εἰκοσάδος κατωτέρων Ἀξιωματικῶν.

῎Αξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει τὸ χαρακτηριστικὸν γεγονὸς ὅτι: «῞Αμα ὡς ἀόριστοι καὶ ἀδέσποτοι φῆμαι διεσπάρησαν ἀνὰ τὴν πόλιν ὅτι ὁ Βενιζέλος θὰ ἐδραπέτευεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὁ Βασιλεὺς μοὶ ἀνέθηκε νὰ ἐρωτήσω τὸν ᾿Αντιστράτηγον Δαγκλῆν, μεθ᾿ οὗ συνεδεόμην διὰ πατροπαραδότου στενῆς φιλίας, «ἂν εἶναι ἀληθὲς ὅτι θὰ ἠκολούθει αὐτὸν δραπετεύοντα». Οὗτος μοὶ ἀπήντησε ρητῶς ὅτι: «Οὐδέποτε θὰ διαπράξω τοιοῦτον ὀλέθριον ὀλίσθημα». ᾿Επιπροσθέτως δὲ ὅτι: «Καὶ ὁ Βενιζέλος ὃν σχετικῶς, ἠρώτησε μετ᾿ ἀγανακτήσεως διέψευσε τὴν διασπαρεῖσαν περὶ φυγῆς του φήμην». ῾Ο δὲ ᾿Αντιναύαρχος Κουντουριώτης, ὡς μοὶ ἀφηγήθη ὁ Βασιλεύς, «ἐρωτηθεὶς παρ᾿ αὐτοῦ σχετικῶς, τὸν ἐβεβαίωσεν ἐπὶ τῷ λόγῳ του, ὅτι: «Τοιαύτην πρᾶξιν οὐδέποτε θὰ διαπράξῃ».

Δραπέτευσις τοῦ ὑποστρατήγου Παρασκευοπούλου

῞Αμα τῇ ἐκρήξει τοῦ κινήματος τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ ὁπλῖται τῆς ἐν Βερροίᾳ ἑδρευούσης Χ Μεραρχίας, ὑποπτευόμενοι ὅτι ὁ Διοικητής των ῾Υποστράτ. Παρασκευόπουλος θὰ παρέδιδεν αὐτοὺς εἰς τοὺς Συμμάχους, πρὸς οὓς φιλικώτατα διέκειτο, παραλαβόντες κρύφα τὰ ὅπλα των ἐκ τῶν στρατώνων διεσπάρησαν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς.

«Τούτου γνωστοῦ γενομένου, ὁ Μέραρχος συγκαλέσας τοὺς ᾿Αξιωματικοὺς διεμαρτυρήθη ἐντόνως καὶ μετ᾿ ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς ἄγαν δυσφημηστικῆς ὑπονοίας ταύτης». Τῇ παρεμβάσει δὲ τοῦ ἐξ ἀδείας ἐπανακάμψαντος ᾿Επιτελάρχου τῆς Μεραρχίας Συνταγματ. Σαγιᾶ καὶ τῶν ᾿Αξιωματικῶν αὐτῆς διαψευσάντων κατηγορηματικῶς τὴν φήμην ταύτην, καταπεισθέντες οἱ στρατιῶται ἐπανῆλθον εἰς τοὺς στρατῶνας των.

Μετ᾿ ὀλίγον κατέφθασεν ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Βέρροιαν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ῾Υποστρατήγου Παρασκευοπούλου ῾Υπολοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ Τραυλὸς Σ., ἀπεσταλμένος παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν ὅπως παρασύρῃ αὐτὸν μετὰ τῆς Μεραρχίας του εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Πλὴν οὗτος διατελῶν ἐντονώτατα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐντυπώσεων τῆς ἀναρχίας παὶ τῶν ἀσχημιῶν τῶν ἐπαναστατῶν, ἀποτρέψας αὐτὸν ζωηρότατα ἀπὸ πάσης προσχωρήσεως, ἐπανέκαμψεν εἰς Θεσσαλονίκην. Μετ᾿ αὐτὸν κατέφθασαν εἰς Βέρροιαν οἱ ᾿Αντισυνταγ. Τσολακόπουλος καὶ Κουβέλης, πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀπῆλθον οὐ μόνον οὐδὲν πράξαντες, ἀλλὰ καὶ ἀποφασισμένοι, διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς τάξεις των.

Συγχρόνως ἐστάλη παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν πρὸς τὴν Χ Μεραρχίαν κρυπτογραφικὴ ἄκρως ἐμπιστευτικὴ διαταγή, δι' ἧς διετάσσετο ἡ μεταφορὰ νύκτωρ καὶ ἐν πάσῃ μυστικότητι τοῦ ὑλικοῦ τῆς ἐπιστρατεύσεως πέραν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ 'Αλιάκμονος καὶ ἐκεῖθεν εἰς Αἰκατερίνην, ἥτις καὶ ὡρίζετο ὡς ἕδρα αὐτῆς. Ἡ Μεραρχία πάραυτα ἐπιτάξασα αὐτοκίνητα μετέφερε τὸ ὑλικόν της εἰς Αἰκατερίνην, ὅπου ἀργότερον κατέφθασαν καὶ τὰ Συντάγματα αὐτῆς, τοῦ Μεράρχου Παρασκευοπούλου καὶ τοῦ 'Επιτελάρχου Συνταγ. Σαγιᾶ ἐπιβάντων αὐτοκινήτου προσφερθέντος ὑπὸ τοῦ Γάλλου Στρατηγοῦ Κορτονιέ. 'Εκ τῶν 'Αξιωματικῶν τῆς Μεραρχίας παρέμειναν ὁ Ταγματ. Μπαρτζώκας προσχωρήσας εἰς τὴν ἐπανάστασιν. 'Εν Βερροίᾳ ἀφέθη εἷς λόχος ὑπὸ τὸν Λοχαγὸν Νεόκοσμον Γρηγοριάδην ὅστις ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν. 'Αλλ' οἱ ὁπλῖται, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγκατατεθέντες νὰ προσχωρήσωσιν εἰς αὐτήν, τὴν νύκτα ἀπεφάσισαν νὰ ἀναχωρήσωσιν διὰ τὴν Μεραρχίαν των, ταποθετήσαντες δὲ σκοποὺς εἰς τὰ πέριξ περὶ τὸν ὄρθρον ἐτέθησαν εἰς πορείαν ἐν τάξει. Ὁ Λοχαγός των, πληροφορηθεὶς τοῦτο, ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τοῦ λόχου του, καθ' ὁδὸν ὅμως οἱ σκοποὶ τῷ ἀπηγόρευσαν νὰ προχωρήσῃ, στρατιωτῶν δέ τινων ἐπανειλημμένως κατ' αὐτοῦ πυροβολησάντων, οὗτος πανικόβλητος τραπεὶς εἰς φυγὴν εἰς Βέρροιαν κατέφυγε.

Ἕνεκα τῶν κυκλοφορησασῶν πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἐν 'Αθήναις φημῶν περὶ ἐπικειμένης προσχωρήσεως τοῦ Ὑποστρατήγου Παρασκευοπούλου εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν 'Αντιστράτ. Καλλάρης ἀπέστειλεν αὐτῷ ἐπιστολὴν εἰς Αἰκατερίνην κομισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Λοχαγοῦ Τσεκούρα δι' ἧς μεταξὺ ἄλλων «ἐφίστα αὐτῷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν δυσχερειῶν τὰς ὁποίας διήρχετο ἡ Ἑλλὰς εὑρισκομένη μεταξὺ δύο ἰσχυρῶν συνασπισμῶν». Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀποκρούων οὗτος τὰς διαδόσεις, μεταξὺ ἄλλων ἐβεβαίωσε τὸν Ὑπουργὸν ὅτι : «Θὰ παραμείνῃ πιστὸς εἰς τὸ καθῆκόν του». Μετά τινας ἡμέρας Γάλλος Λοχαγὸς τῆς ὑπηρεσίας ἐλέγχου τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων ἐκόμισεν αὐτῷ ἐπιστολὴν τοῦ Βενιζέλου, προτρέποντος αὐτὸν νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸ κίνημα, ἐν ᾗ μεταξὺ ἄλλων ἐδήλου αὐτῷ ὅτι : «Ὅσον ἀφορᾷ τὰς πολιτικὰς συνεπείας τοῦ κινήματος ἀναλαμβάνει αὐτὸς ἅπασαν τὴν εὐθύνην».

'Εν τῷ μεταξὺ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διέταξε τὴν μεταστάθμευσιν τοῦ Γ' Σώματος καὶ τῆς Χ Μεραρχίας ἐξ Αἰκατερίνης εἰς 'Ελασσῶνα καὶ Τσαρίτσαιναν. 'Ενῷ

δὲ ἡ τελευταία ἡτοιμάζετο πρὸς ἐκκίνησιν, ὁ Ὑποστράτηγος Παρασκευόπουλος, διορισθεὶς Διοικητὴς τοῦ Γ' Σώματος, ἔλαβε τηλεγράφημα συνθηματικὸν τοῦ συγγάμβρου του ἰατροῦ Πετσάλη ἐρωτῶντος : «Ἕως πότε θὰ μείνῃ ἐν Αἰκατερίνῃ, ἵνα ἐρχόμενος συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Νίκης οἰκίαν του, διότι προσφέρεται καλὴ τιμή». Ἐπὶ τῇ ἀπαντήσει του ὅτι θὰ παραμείνῃ ἀκόμη ἡμέρας τινάς, οὗτος μετέβη εἰς Αἰκατερίνην. «Ἀλλ' ἀντὶ περὶ τῆς οἰκίας, ἐγένετο συνεννόησις περι τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὸ κίνημα, διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἀνεχώρει ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ὁ Βενιζέλος».

Παρὰ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας ἃς ἐποιήσατο ἐπισήμως εἰς τοὺς Ἀξιωματικοὺς τῆς Χ Μεραρχίας κατὰ τῆς διαδοθείσης δυσφημηστικῆς ὑπονοίας, περὶ συμμετοχῆς του εἰς τὸ κίνημα, παρὰ τὴν ἐπίσημον δήλωσίν του πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ παρὰ πάντα σεβασμὸν πρὸς τὸ ὑψηλόν του ἀξίωμα καὶ τὸν στρατιωτικόν του ὅρκον, προσεπάθησε νὰ παρασύρῃ τὸν Ἐπιτετάρχην του Συνταγ. Σαγιᾶν καὶ ἄλλους Ἀξιωματικοὺς εἰς τὸ κίνημα ἀλλὰ παρὰ πάντων μετ' ἀγανακτήσεως ἀπεκρούσθη.

Ἵνα βεβαιωθῇ δὲ περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Βενιζέλου εἰς Θεσσαλονίκην ἀπέστειλε τὸν σύγγαμβρόν του ἰατρὸν Πετσάλην ἐκεῖ, ὅστις ἐπανελθὼν εἰς Αἰκατερίνην μετὰ τὴν δραπέτευσιν τοῦ Βενιζέλου καὶ τὴν ἄφιξίν του εἰς Θεσσαλονίκην ἀνήγγειλεν αὐτῷ ταύτην. Μεθ' ὃ αὐτός τε καὶ ὁ ὑποστράτηγος Παρασκευόπουλος ἐδραπέτευσαν ἐκεῖσε, συνοδευόμενοι μόνον ὑπὸ τῶν Ὑπολοχαγῶν Βυζᾶ καὶ Ζαφειροπούλου.

Οἱ ἐπαναστάται ἐπιδοθέντες εἰς βιαίαν στρατολογίαν καὶ συγκεντρώσαντες Τάγμα ἐξ 600 περίπου ἀνδρῶν, ἀντὶ νὰ στραφῶσι κατὰ τῶν Βουλγάρων, ὡς διεκήρυξαν, ἐστράφησαν ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν συστρατιωτῶν των ὑπὸ τὸν Λοχαγοῦ Μπαρτσόκαν, ὅστις κατηυθύνθη κατὰ τῶν ἐν Αἰκατερίνῃ ἵνα ἁρπάσῃ τὴν Σημαίαν τοῦ Συντάγματος. Φθάσαντες οἱ ἐπαναστάται εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ἀλιάκμονος, κατειλημμένην ὑπὸ φυλακίου ἐκ 12 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Λοχίαν Καλογερᾶν, πλησιάσας ἀξιωματικὸς κινηματίας φέρων στολὴν Γαλλικὴν ἀπεπειράθη νὰ ἐξαπατήσῃ τοῦτον, ἀναγνωρισθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ Λοχίου, ἀπεπειράθη νὰ χειρονομήσῃ φιλικῶς ἐπ' αὐτοῦ, ὅπερ ἐκλαβόντες οἱ στρατιῶται ὡς ἐπίθεσιν ἐπυροβόλησαν κατὰ τῶν Ἀμυνιτῶν φονεύσαντες τινὰς ἐξ αὐτῶν. Οἱ λοιποὶ τρομοκρατηθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ διελθόντες τὸν Ἀλιάκμονα διὰ πλοιαρίων κατηυθύνθησαν ποδηνέμως εἰς Θεσσαλονίκην.

Ὁ Ὑποστράτηγος Παρασκευόπουλος, μεταβὰς εἰς Θεσσα-

λονίκην καὶ ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ συγκροτηθέντος Σώματος 'Αμύνης, ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Συνταγ. Σαγιᾶν, δι' ἧς πληροφορῶν αὐτὸν περὶ τούτου ἐδήλου ὅτι ἐπεφύλκασσεν αὐτῷ τὴν θέσιν τοῦ 'Επιτελάρχου καὶ τὸν προέτρεπε νὰ μεταβῇ εἰς Θεσσαλονίκην, «ἀποδοκιμάζων οὕτω τὴν ἐν 'Ελλάδι γιγνομένην ὑπὸ τοῦ Βασιλέως προδοσίαν». "Οστις ἀπέρριψεν τὴν πρότασιν δηλώσας ὅτι: «Μία φανταστικὴ προδοσία δὲν δικαιολογεῖ τὴν διάπραξιν μιᾶς πραγματικῆς τοιαύτης».

Τὸ πῶς καὶ διατὶ τὰ Κράτη μεγαλύνονται καὶ δοξάζονται καὶ ἵνα ἐκτιμηθῇ δεόντως ἡ ἀντεθνικὴ πρᾶξις τοῦ Βενιζέλου καὶ τῶν συμπρακτόρων αὐτοῦ παρατίθημι κατωτέρω τὴν πρὸς τοὺς 'Εφόρους τῆς Σπάρτης ἀπάντησιν τοῦ Βασιλέως 'Αγησιλάου εἰς τὴν σκυτάλην αὐτῶν, δι' ἧς ἀνεκαλεῖτο ἐκ τῆς 'Ασίας, ἔνθα θριαμβευτικῶς καὶ δαφνηφόρως προήλαυνεν, ἕνεκα τοῦ διὰ Περσικῶν χρημάτων χαλκευθέντος Βοιωτικοῦ κατὰ τῆς Σπάρτης πολέμου, τὴν ἐπαρκῶς ἐξηγοῦσαν, πῶς ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἄφθαστον καὶ ἀξιοζήλευτον μεγαλεῖον ἡ μικρὰ καὶ ἄφορος Σπάρτη.

«'Αγησίλαος τοῖς 'Εφόροις χαίρειν.

Τὰν πολλὰν τᾶς 'Ασίας κατεστρεψάμεθα, καὶ τὼς βαρβάρως ἐλάσαμες, καὶ ἐν τᾷ 'Ιωνίᾳ ὅπλα ἐποιήσαμες πολλά. 'Επεὶ δὲ κέλεσθέ με κατὰ τὰν προθεσμίαν παραγίνεσθαι, ἕπομαι τᾷ ἐπιστολᾷ, σχεδὸν δ' αὐτὰν καὶ φθάσω. "Αρχω γὰρ οὐκ ἐμαυτῷ ἀρχάν, ἀλλὰ τᾷ πόλει καὶ τοῖς 'Εφόροις. Καὶ τότε "Αρχων ἄρχει ἀλαθέως κατὰ δίκαν, ὅταν καὶ ἄρχηται ὑπό τε νόμων καὶ 'Εφόρων, ἢ οἷοι ἂν ἄλλοι ἐν πόλει ἄρχοντες ὦσι».

Στάσις τοῦ Στόλου

'Εκ τῆς συμμετοχῆς τοῦ 'Αντιναυάρχου Κουντουριώτου εἰς τὸ ἀνταρτικὸν κίνημα, οἵ τε Σύμμαχοι καὶ ὁ Βενιζέλος ἐφρόνουν πεποιθότως ὅτι ἕνεκα τοῦ γοήτρου ὅπερ οὗτος ἐξήσκει ἐπὶ τοῦ Ναυτικοῦ, μέγα μέρος τῶν 'Αξιωματικῶν καὶ τῶν Πληρωμάτων τοῦ Στόλου θὰ ἠκολούθουν αὐτὸν εἰς Θεσσαλονίκην. Πλήν, παρὰ τὰς δραστηρίας ἐνεργείας τῆς Συμμαχικῆς προπαγάνδας και τῶν Βενιζελικῶν πρακτόρων, 'Αξιωματικοί τε καὶ Πληρώματα παρέμειναν πιστοὶ εἰς τὸν Βασιλέα καὶ τὸν ὅρκον των, πλὴν τινων 'Αξιωματικῶν καὶ 'Υπαξιωματικῶν καὶ τοῦ Τορπιλλοβόλλου «Θέτις» καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 18 τοιούτου καὶ τοῦ Θωρηκτοῦ «"Υδρα», οὕτινος ἡ προσχώ-

ρησις ἐπετεύχθη οὕτως. Παρωπλισμένον καὶ ἄνευ λεβήτων παρέμενεν τοῦτο ἠγκυροβολημένον παρὰ τὴν ἀκτὴν Ξαβερίου, χρησιμεῦον ὡς Σχολὴ Τορπιλλητῶν ὑπὸ τὸν Πλοίαρχον Βρατσάνον Ι. Ὁ Ὕπαρχος αὐτοῦ Μαυρομιχάλης Στ., ἀφ' ἧς ἐξεδηλώθησαν ἀναρχικαὶ διαθέσεις τινῶν Ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ ἐπετήρει ἀγρύπνως τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ϑωρηκτοῦ. Ὁ Γάλλος Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Γάλλου Λοχαγοῦ Σαμσὸρ καὶ τοῦ Πλοιάρχου Κακουλίδου, ἵνα προσελκύσῃ εἰς τὸ κίνημα τὸν διστάζοντα Κυβερνήτην Βρατσάνον μετεχειρίσθη τέχνασμα διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Γάλλος Ναύαρχος Φουρνὲ ὡμολόγησεν: «ὅτι ἔπρεπεν ἡ Γαλλία νὰ ἐρυθριᾷ». «Καλέσας αὐτὸν ὁ ἐντιμότατος Γάλλος Ἀντιπλοίαρχος τῷ ἐπέδειξε πλαστὸν ἔνταλμα συλλήψεως ἐκδοθὲν ἐναντίον του, δηλώσας συγχρόνως αὐτῷ ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπιβραδύνῃ ἐπὶ 24 ὥρας τὴν ἐκτέλεσίν του, μεθ' ἃς θὰ ἐξετελεῖτο ὡρισμένως».

Ὁ Πλοίαρχος Βρατσάνος τρομοκρατηθεὶς ἐνέδωκε, καὶ περὶ τὴν 4 πρωϊνὴν τῆς 11 Σ]βρίου δοθέντος τοῦ σημείου ὑφ' ἑνὸς τῶν μεμυημένων ἐπὶ τῆς Ὕδρας, οἱ προσεγγίσαντες ἐπὶ λέμβων τοῦ θωρηκτοῦ θαλαμηγοῦ τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας στρέψαντος τὰ πυροβόλα του κατὰ τῆς Ὕδρας καὶ τοῦ Μιαούλη εἰσώρμησαν μετὰ τοῦ Πλοιάρχου Κακουλίδου, Ὑποπλοιάρχων Βαλασάκη καὶ Κασιμάτη καὶ τοῦ Ἀνθυποπλ. Λεβίδη, καὶ μὲ τὸ περίστροφον εἰς τὴν χεῖρα κατηυθύνθησαν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Πλωτάρχου Μαυρομιχάλη βαθέως ὑπνώττοντος, ὅστις αἰφνιδίως ἀφυπνισθεὶς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῇ, εἰς ὃν ὁ Πλοίαρχος Κακουλίδης εἶπεν. «Ἐν ὀνόματι τοῦ Ναυάρχου Κουντουριώτη σᾶς καλῶ νὰ συνταχθῆτε μεθ' ἡμῶν, ἄλλως νὰ ἀπέλθητε». Οὗτος ἀρνηθεὶς ἐντόνως, ἀπῆλθε συνοδευθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, καταλαβόντων ὡς εἰκὸς τὸ ταμεῖον τοῦ θωρηκτοῦ, μέχρι τῆς κλίμακος, ἣν κατερχόμενος εἶπε μεγαλοφώνως εἰς τὸ κατάπληκτον Πλήρωμα. «Οἱ ἐπαναστάται ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κυβερνήτου κατέλαβον τὸ πλοῖον καὶ μὲ κατέστησαν ἀνίσχυρον νὰ τὸ ὑπερασπισθῶ. Μένω πιστὸς εἰς τὸν ὅρκον μου καὶ τὸν Βασιλέα, καὶ ἀπερχόμενος, σᾶς συνιστῶ νὰ πράξητε ὅτι ἡ συνείδησις καὶ ἡ φιλοπατρία σᾶς ἐπιβάλλει».

Μετὰ ταῦτα ἀφοῦ ἀπεβιβάσθησαν καὶ οἱ μὴ δεχθέντες νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐπανάστασιν Ἀξιωματικοί, Ὑπαξιωματικοὶ καὶ οἱ διαφυγόντες Ναῦται ἐκ τοῦ Πληρώματος εἰς τὸ ὁποῖον ἀπηγορεύθη ἡ ἀποβίβασις, δύο Συμμαχικὰ πολεμικὰ ρυμουλκοῦντα τὴν «Ὕδραν» μετέφερον αὐτὴν εἰς τὸ ἐν Κερατσινίῳ ἀγκυροβόλιον τοῦ Στόλου. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν διήρχετο ἡ ἀτμάκατος «Εὐκαιρία», δι' ἧς μετεφέροντο ἑκάστοτε

τὰ Πληρώματα τοῦ Ναυστάθμου εἰς Πειραιᾶ. Μόλις οἱ ἐπαναστᾶται ἀντίκρυσαν ταῦτα,τὰ προσεκάλεσαν νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὸ κίνημα ἐπευφημοῦντες ὑπὲρ τῶν Συμμάχων, οὐδεμίαν λαβόντες ἀπάντησιν.

Ὁ Πλοίαρχος Κακουλίδης, ὁ πρωτοστατήσας εἰς τὴν κατάληψιν τῆς «Ὕδρας», μετ' αὐτήν, ἔγραψε τὴν κάτωθι πρὸς τὸν Βασιλέα ἀσεβῆ ἐπιστολήν, ἧς τὴν ἀσφαλῆ ἀποστολὴν ἀνέλαβεν ὁ συνεργάτης του Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ.

«Πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων.
Ἡ Ὕδρα εἶναι ἑτοίμη ὑπὸ ἀτμὸν καὶ ἀναμένει τὰς διαταγὰς Ὑμῶν, ὅπως παραδοθῇ εἰς τοὺς Βουλγάρους.
Πλοίαρχος Κακουλίδης»

Ἔργα καὶ Ἡμέραι τοῦ Βενιζέλου ἐν Θεσσαλονίκῃ

Τὸν Βενιζέλον φυγόντα καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐγκατασταθέντα σὺν τῷ χρόνῳ ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ὀπαδῶν του, ὅστις πιστῶς ἐφαρμόζων τὸ ρητὸν τοῦ Λυσάνδρου:«Τοὺς μὲν παῖδας, ἀστραγάλοις, τοὺς δὲ ἄνδρας ὅρκοις δεῖ ἐξαπατᾶν», καὶ τὸ τοῦ Φιλίππου: «Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτείτω λόγος», ἐξαπέστειλε πολλοὺς καὶ διαφόρους ἐμμίσθους πράκτορας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, οἵτινες ταύτην περιτρέχοντες, δι' ἀσυστόλων ψευδῶν, μεγάλων ὑποσχέσεων καὶ διὰ τοῦ χρήματος διαφθείροντες χαρακτῆρας καὶ ἐξωνοῦντες συνειδήσεις, ἐστρατολόγουν ὀπαδούς, δημοσίους Ὑπαλλήλους Πολιτικούς τε καὶ Στρατιωτικοὺς καὶ ἰδιώτας, τῶν ὁποίων ἡ εἰς Θεσσαλονίκην μετάβασις διηυκολύνετο τὰ μέγιστα καὶ προθυμότατα ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου, διαθέσαντος εἰδικὰ πλοῖα, ἅτινα παραπλέοντα τὰς ἑλληνικὰς ἀκτὰς παρελάμβανον τοὺς λιποτάκτας καὶ τοὺς διαφόρους ἐξωνημένους.

Ἐκ τούτων, οἱ μὲν σημαίνοντες καὶ ἀνωτέραν θέσιν κοινωνικὴν καὶ δημοσίαν κατέχοντες ἐφιλοξενοῦντο ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Ναυαρχίδι τοῦ Στολάρχου τῶν Συμμάχων, οἱ δὲ λοιποὶ ὡδηγοῦντο εἰς τὸ κατασχεθὲν Αὐστριακὸν ἐπιβατικὸν ἀτμόπλοιον «Μαριενμπάτ», μετατραπὲν εἰς προσωρινὸν πανδοχεῖον πρὸς διαμονὴν μέχρι τῆς φυγαδεύσεώς των εἰς Θεσσαλονίκην, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς πενιχρᾶς καὶ ἀσημάντου τῶν Ἀμυνιτῶν φάλαγγος.

Συγχρόνως ἐξεπέμφθησαν ἀποσταλαὶ εἰς Ἀμερικήν. Ἡ μὲν ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Μελέτιον Μεταξάκην, λαβόντα

3.804.750 χρυσάς δραχμάς, ὅπου περιεφέρετο περιβεβλημένος σύγχρονον πολιτικὴν ἐνδυμασίαν, ἔχων νεανικῶς τὴν κόμην κεκαρμένην, σφηνοειδῆ τὸν πώγωνα ἐσχηματισμένον, ἐγχρώμους μεταξίνας περικνημίδας θηλυπρεπῶς φέρων καὶ εἰς τὰ εὔθυμα νυκτερινὰ κέντρα φοιτῶν, ἐπιπροσθέτως λαβόντα 750 χιλ. χρυσὰς δραχμὰς δι' ἔκδοσιν θρησκευτικῶν διηγημάτων, ἅτινα δὲν εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἡ δὲ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Ἀντιπλοιάρχων Παπαλεξοπούλου Δ. καὶ Γιαννικώστα Ι., λαβόντος ἑκάστου 679 χιλ. χρυσὰς δραχμάς. Ἀργότερον ἀπεστάλη εἰς Ἀμερικὴν τρίτη ἀποστολὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Γ. Καφαντάρη, Π. Ἀραβαντινοῦ βουλευτοῦ, λαβόντος ἑκάστου 1.087.200 χρυσᾶς δραχμάς, Α. Ζάνα καὶ Ἀντιπλοιάρχων Παπαλεξοπούλου Β. καὶ Γιανηκώστα Ι. λαβόντος ἑκάστου 679 χιλ. χρυσᾶς δραχμάς. Εἰς Αἴγυπτον ἀπεστάλη ἀποστολὴ ἐκ τῶν Ὑποστρατήγου Λαπαθιώτη, Φραγκούδη καὶ Γουνελῆ λαβοῦσα 245 χιλ. χρυσὰς δραχμάς. Εἰς Ρώμην ἀπεστάλη ὁ Α. Ἀλεξανδρῆς καὶ εἰς Παρισίους ὁ Α. Διομήδης, λαβόντος ἑκάστου 650 χιλ. χρυσᾶς δραχμάς. Ἐν Λονδίνῳ δὲ ἀνετέθη ἡ διαφήμισις εἰς τὸν ἐκεῖ Ἕλληνα Γεν. Πρόξενον Γ. Σταυρίδην, λαβόντα 6.053.875 χρυσὰς δραχμάς.

Τὴν 6 Ἀπριλίου 1917 ὁ Βενιζέλος ὀργανώσας ἐν Θεσσαλονίκῃ συλλαλητήριον ἐκήρυξεν ἔκπτωτον τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ τὴν Δυναστείαν του, ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὰς προσπαθείας τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ὅπως φέρῃ εἰς ἐπαφὴν τὸ Καθεστὼς τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὸ Καθεστὼς τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀσφαλῶς ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Συμμάχων στεγασθεὶς καὶ ἀσφαλισθεὶς ὁ Βενιζέλος ἐκήρυξεν ὠμὸν καὶ ἀμείλικτον τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Κράτους τῶν Ἀθηνῶν, ὡς λοιδωρῶν ἀπεκάλει τὴν πιστὴν εἰς τὸν Βασιλέα παραμείνασαν Ἑλλάδα, καὶ δὲν ἔπαυσε συνιστῶν ἀκαμάτως καὶ προτρέπων ἐπιμόνως τοὺς Συμμάχους ὅπως ἐντείνωσι καὶ καταστήσωσι σκληρότερα τὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν εὐόρκων Ἑλλήνων ἀπαραδειγμάτιστα μέτρα. Καὶ οὕτως ἤρξαντο ἀπειλῶς καὶ ἐπακριβῶς ἐφαρμοζόμενα τὰ διὰ τῆς πρὸς τὸν Ἀντιστράτηγον Κόρακαν ἐπιστολῆς του, πολὺ πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς των, ὁρισθέντα καὶ προαγγελθέντα μέτρα, τὰ ἀλησμόνητα παραμείναντα.

Συνέτασσε τὰς περιφήμους ταπεινωτικωτάτας, ἐξευτελιστικωτάτας καὶ ἀπανθρωποτάτας διακοινώσεις τῶν Συμμάχων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τὰς ἀφορώσας, ἃς προηγουμένως εἶχεν ἐφαρμόσει διὰ τοῦ Ὑποστρατήγου Παπούλα

καὶ τοῦ Συνταγματάρχου Κοντούλη καὶ κατὰ τῶν ἀμυνομένων τῆς Β. Ἠπείρου, ὅπως ἐξαναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα, τοῖς Ἰταλοῖς χαριζόμενος, καὶ εὐχάριστος φαινόμενος, εἰς τὸν ἀφοπλισμόν, τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ τὸν λιμόν, τὸν πρὸ πολλοῦ συσταθέντα παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν καὶ ὅστις ἐξωλόθρευσε χιλιάδας γερόντων, παιδίων καὶ ἀσθενῶν, ὁλοψύχως καταρωμένων τὸν κύριον ἐφευρέτην καὶ ἐργάτην τῆς ἐξοντώσεως αὐτῶν. Τοὺς δὲ ἐναπομείναντας, ὡς ἐξαντληθέντας ἐκ τῆς ἀτελοῦς θρέψεως, τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἕνεκα, κατὰ χιλιάδας ἐθέρισεν ἡ μετ' αὐτὸν ἐνσκήψασα Ἱσπανικὴ γρίππη, ἀπορφανισθεισῶν οὕτω χιλιάδων οἰκογενειῶν, ἄνευ τύψεως συνειδήσεως, ἀσφαλοῦς καὶ ἀλανθάστου γνωρίσματος κακούργων ἐνστίκτων καὶ αἱμοχαροῦς ψυχῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ρωσσικὴ καὶ ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις δὲν διέκειντο πρὸς αὐτόν, τὸ κίνημα καὶ τὴν Κυβέρνησίν του εὐμενῶς, ἐλαφρᾷ τῇ συνειδήσει ἐπρότεινεν, «ἐπισήμως διὰ τοῦ ἐν Ρώμῃ Ἀντιπροσώπου του Ἀλεξανδρῆ, ὅστις μὴ γενόμενος δεκτὸς παρὰ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως, ἦλθεν εἰς ἔμμεσον ἐπαφὴν μετ' αὐτῆς διὰ τοῦ δημοσιογράφου Φρ. Κόππολα, ὅτι ἀνεγνώριζεν ἁπάσας τὰς Ἰταλικὰς ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ Βιλαετίου τῆς Σμύρνης καὶ τῶν δύο κυριωτέρων Νήσων τῆς Δωδεκανήσου, ἐὰν αὕτη προέβαινεν εἰς ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀμύνης».

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου καὶ ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἀνταλλάγματι δὲν ἐδίστασεν, ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ, νὰ προβῇ εἰς δηλώσεις πρὸς τὸν Γάλλον Ἀντιπρόσωπον ἐν Θεσσαλονίκῃ Μπαγὺ ὅτι:«Οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Πρὸς δὲ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀνταποκριτὰς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Τύπου ἐδήλου ἀπαθῶς, σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ὅτι: «Ἡ Ἑλλὰς οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἔχει ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Σμύρνης, καθόσον αὕτη μικρὸν οὖσα Κράτος δὲν δύναται νὰ κατέχῃ ἑκατέραν, ἔχουσα ὄπισθέν της ἢ τὸν Ρωσσικὸν κολοσσὸν ἢ τὸν Τουρκικὸν ὄγκον».

Δευτέρα καὶ βελτιωμένη ἔκδοσις τῆς περιφήμου θεωρίας τῆς σπονδυλικῆς στήλης καθ' ἥν: «Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἠδύνατο νὰ κατέχῃ τὴν Α. Μακεδονίαν οὖσαν στερεὰν καὶ ἀδιάκοπον συνέχειαν αὐτῆς. Ἠδύνατο ὅμως βραδύτερον νὰ κατέχῃ οὐ μόνον τὴν Α. Μακεδονίαν ἀλλὰ καὶ τὴν Θράκην καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν τὴν διαχωριζομένην ἀπ' αὐτῆς διὰ πελάγους μακροῦ, ἀπυθμένου καὶ τρικυμιώδους, ἔχουσα συγχρόνως εἰς τὰ νῶτα αὐτῆς καὶ τὸν Ρωσσικὸν κολοσσὸν καὶ τὸν Τουρκικὸν ὄγκον συνηνωμένους».

Τηλεγράφημα πρὸς τὴν Βασίλισσαν Ὄλγαν

Ἡ Τριανδρία ἐπιδιώκουσα νὰ γίνῃ πιστευτὸν ὅτι διείπετο ὑπ' ἀκραιφνοῦς καὶ ἀνιδεοτελοῦς πατριωτισμοῦ, ἐπιζητοῦσα δὲ νὰ διεκτραγωδήσῃ τὴν Δεσποτικὴν πολιτικὴν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἀπέστειλε τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα πρὸς τὴν ἐν Πετρουπόλει διαμένουσαν Βασίλισσαν Ὄλγαν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἁλώσεως αὐτῆς, καταθέσασα καὶ στέφανον ἐκ δάφνης εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐδολοφονήθη ὁ ἀείμνηστος Βασιλεὺς Γεώργιος Α΄.

«Α. Μ. Βασίλισσαν Ὄλγαν. Παυλὸσκ
Ἐκ Θεσσαλονίκης 26 Ὀ]βρίου 1916

Ἐπὶ τετάρτῃ ἐπετείῳ καταλήψεως Θεσσαλονίκης, ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταθέσωμεν στέφανον, ὡς ὀφειλόμενον φόρον εὐλαβοῦς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Σεβαστὴν μνήμην τοῦ πολυκλαύστου ἡμῶν Βασιλέως Γεωργίου Α΄. Διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ συνέσεως καὶ ἀμειώτου ἀφωσιώσεως κατὰ τὴν πεντηκονταετῆ Συνταγματικὴν Βασιλείαν του, ἐπέστεψε διὰ τῆς ὑπερτάτης θυσίας τῆς εὐγενοῦς ζωῆς του, τὸ γόητρον καὶ τὴν δόξαν τῆς Πατρίδος, ἥτις κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην κινδυνεύει.

Αἱ σκέψεις μας φυσικῶς στρέφονται πρὸς τὴν Σεβασμίαν Σύντροφον τοῦ βίου του, ἥτις ὑπῆρξε διὰ τὸν Λαόν της τὸ παράδειγμα ὀρθοδόξου εὐλαβείας καὶ παρακαλοῦμεν τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ὅπως εὐδοκήσῃ καὶ συνενώσῃ τὰς δεήσεις αὐτῆς μετὰ τῶν ὑμετέρων ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς χώρας. Ὑποβάλλομεν δὲ εἰς Αὐτὴν μετὰ σεβασμοῦ τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθείας καὶ ἀμεταβλήτου ἀφοσιώσεως ἡμῶν.

Βενιζέλος, Κουντουριώτης, Δαγκλῆς»

Ἡ Βασίλισσα Ὄλγα μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀπαντήσῃ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Τριανδρίαν ἀπηύθυνε τὸ κάτωθι τηλεγράφημα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Γεννάδιον.

«Αὐτοῦ Ἁγιότητα Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης. Ἐκ Πυυλὸσκ
27 Ὀ)βρίου 1916.

Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Ἁγιότητα ὅπως γνωρίσῃ εἰς τοὺς Βενιζέλον, Κουντουριώτην καὶ Δαγκλῆν ὅτι: Εὐχαρίστως θὰ πιστεύσω τὰ αἰσθήματα αὐτῶν τὰ ἐκφρασθέντα ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἐνδόξου καταλήψεως τῆς Θεοσαλονίκης ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ μου, ὅταν ἐνθυμηθῶσι τὸν ὅρκον Πίστεως αὐτῶν πρὸς τὸν Διάδοχον Ἐκείνου, ὅστις ἐθυσίασε τὴν ζωὴν αὐτοῦ, χάριν μιᾶς Ἑλλάδος καταστάσης ἰσχυρᾶς, διὰ τῆς ἑνώσεως καὶ μὴ σπαρασσομένης ὑπὸ τῆς ἀναρχίας τῆς προκαλουμένης ἐκ τῆς λήθης τοῦ καθήκοντος αὐτῶν πρὸς τὸν Βασιλέα τὸν τόσον αἰσχρῶς συκοφαντούμενον.

Ὄλγα»

Μετά τινα χρόνον ἀφίκοντο ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Πειραιᾶ, κρυπτόμενοι ἐν τῇ οἰκίᾳ Ρινοπούλου, ὁ Ἴλαρχος Σκανδάλης καὶ ὁ Λοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ Λασκαράκης, κομίζοντες πρότασιν τοῦ Βενιζέλου, ὑπὸ ὅρους εὐνοϊκωτάτους πρὸς τὸν Ἀντιστράτηγον Καλλάρην ὅπως μεταβῇ εἰς Θεσσαλονίκην. Ὁ Ὑπασπιστὴς αὐτοῦ Λοχαγὸς Ἀξιώτης, ὃν προσκαλέσαντες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀνεκοίνωσαν αὐτῷ τὴν Βενιζελικὴν πρότασιν, ἀνέφερε τοῦτο εἰς τὸν Ἀντιστράτηγον, ὅστις ἀπαντήσας αὐτῷ αὐστηρῶς: «Δὲν γνωρίζουσιν ὅτι ἐγὼ εἶμαι Στρατιώτης», ἀπέρριψε μετ' ἀγανακτήσεως καὶ περιφρονήσας τὴν πρότασιν.

Πρωτόκολλον ἀποκηρύξεως

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Βενιζέλου εἰς Θεσσαλονίκην καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Τριανδρίας ἐν αὐτῇ, οἱ Σωματάρχαι τῶν Ἀθηνῶν συνελθόντες, ἐν ὀργῇ καὶ ἀγανακτήσει, εἰς σύσκεψιν συνέταξαν πρωτόκολλον δι' οὗ: «Ἀπεκηρύσσοντο οἱ ἀκολουθήσαντες αὐτὸν ἀνάξιοι Ἀξιωματικοί, ἐγκαταλιπόντες τὰς τάξεις των, καὶ ἐχαρακτηρίζοντο ὡς ἐπίορκοι λιποτάκται. Ἂν δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐξαναγκαζόμενος ὑπὸ τῶν Συμμάχων ἐπέτρεπε τὴν ἐπιστροφήν των εἰς τὸ Στράτευμα, νὰ μὴ γίνωσι δεκτοὶ παρὰ τῶν εὐόρκων Ἀξιωματικῶν».

Τὸ Πρωτόκολλον τοῦτο, ὑπογραφὲν ὑπὸ τῶν συνελθόντων, παρέλαβεν ὁ Συνταγματάρχης Πολυμενάκος. Ἅμα δὲ ἐβεβαιώθη ὅτι θὰ ἐγίνετο τοῦτο εὐμενῶς ἀποδεκτὸν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ὑπηρετούντων Ἀξιωματικῶν, ἀπεστάλη πρὸς κυκλοφορίαν καὶ ὑπογραφήν. Ἀντίγραφον αὐτοῦ ἀπεστάλη καὶ πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς I Μεραρχίας Συνταγματάρχην Χαραλάμπην Α. εἰς Λάρισσαν, ὅστις καλέσας τοὺς Ἀνωτέρους Ἀξιωματικοὺς αὐτῆς εἰς τὸ Γραφεῖόν του, ἔδωκε αὐτοῖς τὸ Πρωτόκολλον πρὸς ἀνάγνωσιν, μεθ' ἣν τοὺς ἠρώτησε «Τί εἶναι ὁ λιποτακτῶν Ἀξιωματικός;» Καὶ ἐπὶ τῇ ἀπαντήσει των ὅτι: «Εἶναι ἐπίορκος καὶ ἄτιμος» προέτρεψεν αὐτοὺς θερμῶς, πρῶτος δοὺς τὸ παράδειγμα, νὰ ὑπογράψωσιν αὐτό, ὅπερ καὶ προθυμώτατα ἔπραξαν.

Τὸ Πρωτόκολλον τοῦτο προσενεχθέν μοι, τῷ γράφοντι τὰς γραμμὰς ταύτας, ἐν Χαλκίδι πρὸς ὑπογραφήν, ἠρνήθην ρητῶς νὰ πράξω τοῦτο, δηλώσας ὅτι: «Τὰ πρωτόκολλα εἶναι ράπισμα δεινὸν κατὰ τῆς πειθαρχίας καὶ πρωτίστως εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς Ἀξιωματικοὺς ἐπιζήμια». Ἐὰν οἱ λιποτακτήσαντες ἐπίορκοι Συνάδελφοί μου, ἀνωτέρᾳ βίᾳ καὶ ἐπιβολῇ

γίνωσι δεκτοὶ εἰς τὸ Στράτευμα ἐπιστρέφοντες καὶ δὲν ἐγκρίνω τοῦτο, θὰ ἀπομακρυνθῶ ἐγὼ ἀπ' αὐτοῦ».

Ἐπίσης ὁ Φρούραρχος Ἀθηνῶν Συνταγματάρχης Μιχαλόπουλος Ἀρκαδικὸς Ν. δὲν ὑπέγραψε διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον τὸ ἐγχειρισθὲν αὐτῷ πρωτόκολλον, ὅπερ καὶ ἐπέδειξεν εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ὅτις σχίζων αὐτὸ εἶπεν: «Εἶναι ἀντιπειθαρχικόν, ἐπιζήμιον καὶ ἀνωφελές». Οἱ δὲ Ἀξιωματικοὶ τῆς XI Μεραρχίας συνελθόντες ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Λέσχῃ πρὸς ὑπογραφὴν ἐπίσης τοῦ πρωτοκόλλου τούτου, ἐπειδὴ ἐβράδυνε νὰ προσαχθῇ, ἤρξαντο δυσανασχετοῦντες καὶ θορυβοῦντες. Ὅτε ὁ Ἐπιτελάρχης τοῦ Γ' Σώματος Ἀντισυνταγματάρχης Τρικούπης Ν. ἀνελθὼν ἐπὶ καθίσματος ἐβεβαίωσεν στεντωρείᾳ τῇ φωνῇ ὅτι εὑρίσκεται σχετικῶς εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου τοῦ Α. Σώματος Συνταγματάρχου Παπαβασιλείου, ἀποστείλας ἐσπευσμένως τὸν Ταγματάρχην τοῦ Πυροβολικοῦ Πολυχρονιάδην Α. εἰς τὸ Γραφεῖόν του, ὁπόθεν οὗτος παραλαβὼν καὶ κομίσας τὸ Πρωτόκολλον ὑπέγραψαν αὐτὸ ἅπαντες οἱ συνελθόντες, τοῦ Ἐπιτελάρχου ἀρχὴν ποιησαμένου.

Κατὰ φυσικὸν καὶ ἀδήριτον νόμον, ἕκαστον ἐπάγγελμα προσδίδει ἰδιάζοντα ἐλαττώματα καὶ προτερήματα, ἀπότοκα τῆς φύσεως, τοῦ προορισμοῦ καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ, εἰς τὸν ἀσκοῦντα τοῦτο. Συνεπῶς καὶ τὸ τραχύτατον καὶ κινδυνωδέστατον, ἀλλὰ καὶ εὐγενέστατον καὶ ἱπποτικώτατον ἐπάγγελμα τῶν ὅπλων προσδίδει τοῖς Ἀξιωματικοῖς πολλὰ μὲν ἐλαττώματα, ἀλλὰ καὶ δύο μεγάλα καὶ ἀξιοθαύμαστα προτερήματα. «Τὴν φιλοπατρίαν μέχρις αὐτοθυσίας καὶ τὴν εἰλικρίνειαν μέχρι παιδικότητος».

Ἐκ τῶν δραπετευσάντων δὲ εἰς Θεσσαλονίκην, μικρὰν μερίδα, τῆς ὁποίας ὁ Βενιζέλος ἔθιξε καὶ ἐξεμεταλλεύθη τὰ προτερήματα ταῦτα, ἐνέπλεξεν εἰς τὰ κομματικά του δίκτυα τεχνηέντως, παραπείσας αὐτοὺς νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τὸ ἀνταρτικόν του κίνημα, ὡς Ἐθνικὸν παρ' αὐτοῦ χαρακτηρισθέν. «Καὶ ἤδη ὑπὸ ψυχοφθόρου τύψεως τῆς συνειδήσεως κατατηκομένους καὶ μελαγχόλου καὶ στυγνῆς μεταμελείας κατατρυχομένους, τὴν σκληρὰν πραγματικότητα ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίσαντας, πλὴν λησμονήσαντας ὅτι ἦσαν Ἀξιωματικοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἐπροσώπου αὐτῶν Βασιλέως καὶ οὐχὶ τῆς φατρίας καὶ τῶν ἰδιοτελῶν καὶ δημοκόπων κομματαρχῶν».

Ἄλλη μερίς, πολυαριθμοτέρα αὐτη, ἀπηρτίζετο «ἐξ ἀνικάνων ἡμιμαθῶν καὶ ἀμαθῶν, μηδεμίαν ἐλπίδα προαγωγῆς

ἐχόντων εἰς ὁμαλὰς περιστάσεις καὶ συνήθεις συνθήκας καὶ τοιαύτην λαβόντες ὡς μισθὸν τῆς καμματικῆς καὶ φανατικῆς συνδρομῆς των εἰς τὸ κίνημα».

Καὶ ἡ τρίτη, «ἐξ ἀρκετῶν καὶ αὐτη ἀπαρτιζομένη, ἐχόντων σοβαρὰς καὶ κολασίμους δοσοληψίας μετὰ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Νόμου πρὸς ἀποφυγὴν τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ, ἠκολούθησαν τὸν Βενιζέλον. Τινὲς δὲ τούτων ἡγήθησαν βραδύτερον συμμοριῶν συλλησασῶν αὐτόχρημα τὸν δημόσιον πλοῦτον, καθ' οὗ ραγδαῖαι, ἀδηφάγοι, συνεχεῖς καὶ ἀποτελεσματικαὶ ἐγένοντο ἐπιδρομαί. Νεώτεροι Κλέωνες ὧν τῶ χεῖρ' ἐν Αἰτωλοῖς, ὁ δὲ νοῦς ἐν Κλοπηδῶν». Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ ἐπέκεινα ἐνεκαινιάσθη πρὸς ἀμοιβὴν κομματικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ περίφημος, ἀδιάκριτος καὶ ἀνεξέλεγκτος Στρατηγοποίησις πάσης ἀνικανότητος καὶ ἀσημότητος, ἡ καταρρίψασα καὶ ἐξευτελίσασα εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Λαοῦ τὸ ὑψηλὸν καὶ σεπτὸν τοῦ Στρατηγοῦ ἀξίωμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Κυβέρνησις Λάμπρου

Τῆς Κυβερνήσεως Καλογεροπούλου μὴ δυνηθείσης νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, μὴ λαβούσης δὲ καὶ οὐδεμίαν ἀπάντησιν εἰς τὰς ὑποβληθείσας προτάσεις της πρὸς προσανατολισμὸν τῆς Ἑλλάδος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων, διετυπωθείσης μάλιστα καὶ ἀξιώσεως ἀντικαταστήσεως αὐτῆς, ὁ Πρωθυπουργὸς ἀπεφάσισε νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησιν αὐτῆς, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς καταστάσεως. Γενομένου δὲ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βασιλέως, καθ' ὃ ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνέπτυξε τοὺς λόγους οἵτινες ἐπιβάλλουσι τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως, ἐγένετο αὕτη ἀποδεκτή.

Ἅμα τῇ κοινοποιήσει τῆς παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Στράτος ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, κατὰ τὴν συνομιλίαν του δὲ μετὰ τοῦ Βασιλέως ὑπέβαλεν αὐτῷ τὴν γνώμην τῆς προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Συμμάχους, σχηματιζομένης Κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Κορομηλᾶν, φίλον προσωπικὸν Αὐτοῦ καὶ ἄλλων μετριοπαθῶν Βασιλοφρόνων, ἐν οἷς καὶ αὐτός, καὶ Βενιζελικῶν τοιούτων. Ὁ Βασιλεὺς συμφωνήσας κατ' ἀμφότερα, ἀνέθηκεν αὐτῷ νὰ ὑποβάλῃ ἐν συνεννοήσει μετὰ

τοῦ Κορομηλᾶ, μέχρι τῆς ἑσπέρας τὸν κατάλογον τῶν Ὑπουργῶν. Πλήν, ἕνεκα τῆς ζωηροτάτης ἀντιδράσεως τοῦ Βενιζέλου, πληροφορηθέντος τοῦτο, τὸ σχέδιον ἐναυάγησε, καὶ ὁ Βασιλεὺς μετὰ ἐπανειλημμένας συσκέψεις μετὰ πολλῶν προσωπικοτήτων, ἀποφασίσας νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀνάθεσιν τῆς νέας Κυβερνήσεως εἰς πρόσωπον πολιτευόμενον, περίπτωσις ἥτις θὰ ἐπηύξανε τὰς παρεξηγήσεις καὶ θὰ ὤξυνε τὰς διενέξεις μετὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, καὶ θὰ ἐτροφοδότει τὰς ραδιουργίας τοῦ Βενιζέλου, μεταβὰς κατ' οἶκον, ἐπρότεινεν εἰς τὸν ἀσθενοῦντα Στεφάνου, διακεκριμμένον Πολιτικὸν καὶ ἐπιστημονικὴν προσωπικότητα, τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως, ὅστις ἠρνήθη τὴν προσφοράν, ἀσθενείας ἕνεκα. Μεθ' ὃ ἀνέθηκε τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς εἰς τὸν διάσημον Ἱστορικὸν καὶ πολυμαθέστατον ἐπιστήμονα τὸν Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Λάμπρον Σ., τὸν μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ τὰ κόμματα.

Οὗτος ἀποδεχθεὶς τὴν ἐντολὴν προέβη τὴν 21 Σ]βρίου 1916 εἰς τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως συγκροτηθείσης οὕτως: ***Λάμπρος.*** Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῆς παιδείας. ***Ζαλοκώστας Ε.*** τῶν Ἐξωτερικῶν. ***Τσέλος Α.*** τῶν Ἐσωτερικῶν. ***Ἀντωνόπουλος Κ.*** τῆς Δικαιοσύνης. ***Τζανετουλέας Σ.*** τῶν Οἰκονομικῶν. ***Ἀντιπλοίαρχος Ἀργυρόπουλος Π.*** τῆς Συγκοινωνίας. ***Ἀποστολίδης Μ.*** τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. ***Ὑποναύαρχος Δαμιανὸς*** τῶν Ναυτικῶν. ***Ὑποστράτηγος Δράκος*** τῶν Στρατιωτικῶν, ὃν μετ' ὀλίγον ἀσθενήσαντα διεδέχθη ὁ Ὑποστρατ. Χατζόπουλος Ι.

Ἡ νέα Κυβέρνησις, ἡ ἀποκληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Παρισινοῦ «Χρόνου» Κυβέρνησις Καθηγητῶν, εἰς τὰς προγραμματικὰς αὐτῆς δηλώσεις ἐτόνιζεν ὅτι: «Θὰ συνεχίσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς προκατόχου της, ἥτις προσεφέρθη νὰ πολεμήσῃ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων, καίτοι ἡ προσφορὰ παρέμεινεν ἀναπάντητος». Εἰς τὴν δήλωσιν ταύτην οἱ Σύμμαχοι ἀπήντησαν ὅτι : «Ἐφόσον ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐκήρυσσε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἄνευ ὅρων δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψει τὴν προσφορὰν καὶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ἡ Ἑλλὰς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Συμμάχων».

Τὴν 25 Σ]βρίου ὁ Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Γάλλον Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα: «Ὁ μόνος τρόπος νὰ ἐξέλθωμεν τῶν δυσχερειῶν, εἶναι νὰ ἀγνοήσωμεν τοὺς ξένους Πρεσβευτὰς καὶ ἀνενόχλητοι νὰ ἐπιβάλωμεν ἐν Ἑλλάδι Γαλλικὴν πολιτικήν».

Τὴν ἑπομένην ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ ἔλαβε τηλεγράφημα

τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν Ναυάρχου Λακὰζ δι' οὗ ἐδίδοντο αὐτῷ ὡρισμέναι ὁδηγίαι καὶ ἐλευθερία δράσεως, ἄνευ προηγουμένης συγκαταθέσεως τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν.

Διακοίνωσις τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ

Ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος, ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ τὴν 28 Σ)βρίου ἀπηύθυνε τελεσιγραφικὴν διακοίνωσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, παρ' ὅλον τὸν ἀκομμάτιστον χαρακτῆρα αὐτῆς, δι' ἧς ἠξίου ἐντὸς 24 ὡρῶν τὰ ἑξῆς :

α) Τὴν παράδοσιν ἁπάντων τῶν ἐλαφρῶν σκαφῶν τοῦ Στόλου ἀθίκτων καὶ πλήρων.

β) Τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν μεγάλων σκαφῶν σὺν τῷ περιορισμῷ τῶν πληρωμάτων αὐτῶν εἰς τὸ τρίτον τοῦ κανονικοῦ.

γ) Τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν ἐπακτίων πυροβολείων, πλὴν τριῶν, τὰ ὁποῖα θὰ κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων. Καὶ

δ) Τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ λιμένος Πειραιῶς καὶ τῆς Ἀστυνομίας καὶ τῶν σιδηροδρόμων ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν Συμμάχων.

Ἅμα τῇ λήψει τῆς διακοινώσεως ταύτης, συνεκλήθη ἐπειγόντως τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βασιλέως. Μετὰ συζήτησιν καὶ ἐνδελεχῆ ἐξέτασιν τῆς καταστάσεως, ἀπεφασίσθη ἡ ἀποδοχὴ τῆς Συμμαχικῆς διακοινώσεως.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη πρὶν τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Ναύαρχον Φουρνὲ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐντόνως ἅμα διαμαρτυρηθείσης διὰ τὴν μέχρι πρωτοφανοῦς σκληρότητος αὐστηρότητα τῶν Συμμαχικῶν ἀξιώσεων καὶ τὸν ἰταμόν, ἐξευτελιστικὸν καὶ περιφρονητικὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν ἃς ὁ ἀνδρεῖος Ναύαρχος ἀνενδότως, ἀσυγκινήτως καὶ βαρβάρως ἐξετέλεσε.

Οὕτω, κατελήφθη ἡ Ψιτάλεια, ἔνδοξον πεδίον Ἑλληνοπρεποῦς ἀρετῆς, ἀνδρείας καὶ φιλοπατρίας τῶν Σαλαμινομάχων, ἐν ᾗ ἠκούσθη ὁ ἀθάνατος πρὸς τὴν Πατρίδα Ὕμνος τοῦ Αἰσχύλου: «Ἴτε παῖδες Ἑλλήνων ἐλευθεροῦτε πατρίδα». Καὶ ἀπεκρούσθη διὰ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοθυσίας καὶ φιλαλληλίας ἡ Περσικὴ ἐπιδρομὴ καὶ διεσώθη ἀπὸ τῆς βαρβάρου Ἀσιατικῆς δουλείας, ἡ ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία τῆς Εὐρώπης. «Ὅπου ἐπέπρωτο κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχήν, ἀσεβοῦσα πρὸς τὴν Ἱστορίαν ἡ πεπολιτισμένη καὶ ἰσχυρὰ Γαλλία, νὰ

ὑποδουλώσῃ ἀδόξως καὶ μικροπρεπῶς τοὺς ἀπογόνους τῶν ἄλλοτε μεγάλων σωτήρων καὶ ὑπερασπιστῶν αὐτῆς. «Ἡ ψευδῶς καὶ ἀσυστόλως διακηρύξασα κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου πτήσσουσα περίφοβος ὑπὸ τὴν Γερμανικὴν ἀπειλὴν ὅτι: «Ὁ μοναδικὸς καὶ κύριος σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο ἡ ὑπεράσπισις τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων καὶ ἡ ἐλευθέρα διάθεσις τῆς τύχης αὐτῶν. Διακήρυξιν ἣν ἰταμῶς, ἀφιλοτίμως καὶ ἀφιλανθρώπως ἐποδοπάτησε καὶ ἐλησμόνησε μόλις παρῆλθεν ὁ Γερμανικὸς κίνδυνος καὶ ἐπέτυχε τοὺς ἰδιοτελεῖς αὐτῆς σκοποὺς δαπάναις ἀλλοτρίαις».

Ἐν τῷ τελεσιγράφῳ τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ ἀνεγράφετο κατηγορηματικῶς ὅτι: «Τὰ ἐλαφρὰ πλοῖα τοῦ Στόλου ἔπρεπε νὰ μεταφερθῶσιν ὡπλισμένα εἰς Κερατσίνιον παρὰ τὸ ἀγκυροβόλιον τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὐδεὶς Ἕλλην Ἀξιωματικὸς καὶ Ναύτης ἐδέχθη νὰ πράξῃ τοῦτο, τὰ πλοῖα ἐγκατελείφθησαν ἐν τῷ Ναυστάθμῳ». Κατὰ διαταγὴν δὲ τοῦ Ναυάρχου, ἐπεβιβάσθησαν ἐπ᾽ αὐτῶν Γαλλικὰ Πληρώματα, ἅτινα ἐνήργησαν τὴν μεταφοράν των. Ἀνεπετάσθη δὲ ἡ Γαλλικὴ Σημαία καὶ ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Βενιζέλου κατ᾽ αἴτησίν του, ἵνα καταδιώκῃ τοὺς λιποτακτοῦντας ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀμύνης. Ἐνηργήθη δὲ τὴν πρωΐαν καὶ ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν θωρηκτῶν ὑπὸ τοὺς θρήνους καὶ ὀδυρμοὺς τῶν πληρωμάτων.

Ἡ ἐντύπωσις ἡ παραχθεῖσα παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Κυβερνήσει, μὴ ζητηθείσης τῆς ἐγκρίσεώς της, ἐκ τῆς αὐτοβούλου ἐνεργείας τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ ἦτο τοιαύτη ὥστε: «Ἂν ἡ Ἑλλὰς προέβαλλεν ἀντίστασιν κατὰ τῆς ἀξιώσεως αὐτῶν, ἡ Συμμαχία θὰ ὑφίστατο σοβαρὰν δοκιμασίαν».

Ὁ δὲ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς τὴν 5 Ὀ)βρίου ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του.

«Κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ ἀπόβασις ἐκείνη προεκλήθη ἐξ ἐντελῶς φανταστικῶν αἰτίων. Τολμῶ νὰ ἐλπίζω ὅτι ἡ γαλήνη ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ πόλει θὰ πείσῃ τὸν Ναύαρχον Φουρνὲ ὅπως ἀνακαλέσῃ τὰ Ἀγήματά του. Ὁ Ἄγγλος συνάδελφός μου μοὶ ἐξέφρασεν ἐμπιστευτικῶς τὴν ἀπόγνωσίν του, διότι εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ἐνδίδῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἰς τὴν πείσμονα ἐπιμονὴν τοῦ Γκιγιεμέν.

Δεμίδωφ»

Ὁ Ρῶσσος Πρωθυπουργὸς Στοῦρμερ, ἕνεκα τῶν γεγονότων τούτων ἐδήλωσεν: «Ἂν ἡ κατάστασις αὕτη ἐξακολουθήσῃ θὰ ἔλθῃ στιγμὴ καθ᾽ ἣν θὰ καταστῇ ἀδύνατον εἰς ἡμᾶς νὰ συνεργαζώμεθα μετὰ τῶν Συμμάχων. Ὁ κύριος αἴτιος τῆς κα-

ταστάσεως εἶναι ὁ Σαράϊγ, ἐγκαταλείπων τὰ κύρια καθήκοντά του, ἀπασχολεῖται μὲ πολιτικὰ σχέδια πρὸς μεγίστην ζημίαν τῶν στρατιωτικῶν συμφερόντων ἅτινα τῷ ἐνεπιστεύθησαν».

Τὴν ἑπομένην 29 Σ)βρίου εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς ἡ Γαλλικὴ Ναυαρχὶς «Προβηγγία» καὶ ἠγκυροβόλησε παρὰ τὴν ἀκτὴν Ξαβερίου, παραπλεύρως τοῦ Ἰταλικοῦ θωρηκτοῦ «Λιβύη». Μετ' ὀλίγον ὁ Ὑπασπιστὴς τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ ἀνελθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπέδωκε τῷ Ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν νέαν διακοίνωσιν αὐτοῦ, δι' ἧς ἠξιοῦντο τὰ ἑξῆς:

«α) Ἀπαγόρευσις ἀποστολῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λάρισσαν καὶ τοὺς ἐνδιαμέσους σταθμοὺς ἐνόπλων ὁμάδων στρατιωτῶν, πολεμεφοδίων, εἰδῶν ὑλικοῦ, τροφίμων καὶ ἐν γένει εἰδῶν ἐπιμελητείας.

β) Ἐγκατάστασις ἐλέγχου ἐπὶ τῶν ἀστυνομιῶν τοῦ Κράτους. Καὶ

γ) Παράδοσις ἀτμοτελωνίδων τινῶν τοῦ λιμένος Πειραιῶς».

Ἅμα τῇ λήψει τῆς διακοινώσεως, ταύτης τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισε τὴν ἀποδοχὴν αὐτῆς, καὶ τῇ ἐγκρίσει τοῦ Βασιλέως ἀνεκοινώθη αὕτη τῷ Ναυάρχῳ Φουρνέ.

Τούτων τελεσθέντων, ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφησε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τάδε:

«Ὁ Ναύαρχος Πάλμερ μὲ ἐξουσιοδότησε νὰ δηλώσω ἐν ὀνόματί του ὅτι: «Οἱ Κυβερνῆται τῶν Ἑλληνικῶν πολεμικῶν δὲν ἀποτελοῦσι κίνδυνον διὰ τοὺς Συμμάχους. Οἱ Ἕλληνες Ἀξιωματικοί, τοὺς ὁποίους ὁ Ναυτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Γαλλίας ἀποκαλεῖ ἐχθροὺς τῆς Συνεννοήσεως, εἶναι ἔντιμοι ἄνδρες, μὴ ἐπιθυμοῦντες οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ νὰ παραμείνωσι πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των.

Δεμίδωφ»

Τὴν λυπηρὰν καὶ ταπεινωτικὴν εἰκόνα τῆς καταλήψεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου ἐπεσφράγισεν ἡ ἀκατονόμαστος, ἡ ἀντεθνικὴ καὶ ἐξευτελιστικὴ πρᾶξις ἐξεχόντων Βενιζελικῶν, Ἀθηνῶν τε καὶ Πειραιῶς, οἵτινες προσελθόντες ἐν σώματι συνεχάρησαν τὸν ἀνδρεῖον Ναύαρχον διὰ τὴν ἀκατονόμαστον αὐτοῦ πρᾶξιν. «Συγχαρητήρια ἅτινα οὗτος ἐδέχθη μετ' ἐκδήλου ἀηδείας καὶ περιφρονήσεως».

Ὁ Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ναυστάθμῳ ἀποβιβασθέντων Γαλλικῶν Ἀγημάτων, τῇ εἰσηγήσει τῶν συνοδευόντων αὐτὸν Βενιζελικῶν, ἐξέδωκε διαταγὴν ἀπαγορεύουσαν τὴν περιφορὰν

παντὸς Ἕλληνος ναύτου ἐν τῷ περιβόλῳ, μετὰ τὴν 8 ὥραν ἑσπερινήν, δηλώσας ὅτι: «Πᾶς Ἕλλην ναύτης παραβαίνων τὴν διαταγὴν ταύτην θὰ ἐτυφεκίζετο ἐπὶ τόπου ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν ἀρχῶν».

Ἐλεγκτὴς ἐπὶ τῶν Ἀστυνομιῶν τοῦ Κράτους διωρίσθη ὁ Ἀντιπλοίαρχος Ρώκ, ἐγκατασταθεὶς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν μὲ τὸν τίτλον «Τμηματάρχης τῆς Δημοσίου Ἀσφαλείας». Ἕτερος ἐγκατεστάθη ἐν τῷ Ἀρχηγείῳ τῆς χωροφυλακῆς, ἐν τῇ Ἀστυνομικῇ Διευθύνσει Ἀθηνῶν ὁ Λοχαγὸς Σαμσὸρ καὶ ἀνὰ δύο Ἀξιωματικοὶ μετὰ Γαλλικοῦ Ἀγήματος καὶ τὰ Ἀστυνομικὰ Τμήματα Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Ἐπαρχιῶν.

Ἀποβίβασις τῶν Πληρωμάτων

Ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ διεκήρυξεν ὅτι: «Πᾶς Ἀξιωματικός, Ὑπαξιωματικὸς καὶ Ναύτης ἐπιθυμῶν νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν ἐπανάστασιν θὰ ἦτο προθυμώτατα καὶ μετὰ τιμῶν εὐπρόδεκτος, τῆς ἀσφαλείας του ἐγγυωμένης ὑπὸ τῶν Συμμάχων. Περὶ τὴν 11 ὥραν πρωϊνὴν ἀνεγνώσθη εἰς τὰ Πληρώματα ἡ διαταγὴ τῆς Κυβερνήσεως δι' ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι: «Κατ' ἀξίωσιν τῶν Συμμάχων ἀναγκάζεται νὰ παραδώσῃ τὸν Στόλον δι' ὃν ἦτο τόσον ὑπερήφανος εἰς τοὺς Γάλλους. «Συγχρόνως δὲ καθίστατο γνωστὸν ὅτι: «Κατὰ διαταγὴν τοῦ Βασιλέως, πᾶς Ἀξιωματικός, Ὑπαξιωματικὸς καὶ Ναύτης ἦτο ἐλεύθερος, ἂν ἐπεθύμει, νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ πλοῖόν του προσχωρῶν εἰς τοὺς Συμμάχους». Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ, οἱ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν, μὲ δακροπληθεῖς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐν ἐκδήλῳ ἀκροτάτῃ συγκινήσει ἑστῶτες ἀκροαταί, μιᾷ φωνῇ βροντωδεστάτῃ, ἀνεβόησαν: «Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος».

Ὁ δὲ ἀφελὴς καὶ γεννάδας Ναύαρχος τῆς ἰσχυρᾶς καὶ πεπολιτισμένης Γαλλικῆς Δημοκρατίας, εὑρέθη πρὸ τοῦ πρωτοφανοῦς, ἐκπάγλου, συγκινητικοῦ καὶ ἀξιομνημονεύτου θεάματος καθ' ὅ: «Ἅπαντες οἱ Ἀξιωματικοί, Ὑπαξιωματικοὶ καὶ Ναῦται τοῦ ἡρωϊκοῦ, δαφνοστεφοῦς καὶ δεδοξασμένου, διὰ μέσου χιλιετηρίδων ὅλων Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των καὶ τὸν Βασιλέα των, ἀπεχώρησαν ἐν σώματι τῶν πλοίων των κατευθυνόμενοι εἰς Ἀθήνας, ἐν πενθίμῳ καὶ συγκινητικωτάτῃ λιτανείᾳ, προηγουμένων τῶν Ἱερῶν Εἰκονισμάτων καὶ Σημαιῶν, τῶν Εἰκόνων τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν λοιπῶν σεβαστῶν καὶ πολυτίμων ἐνθυμίων τῆς Ἑλληνικῆς

Θρησκείας, Πολιτείας. Ἐλευθερίας, Ἀνδρείας καὶ Τιμῆς».

Συγχρόνως κατέπλεεν εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς τὸ ἀτμόπλοιον «Ἰωάννινα», ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ὁ ἐκ Σάμου ἀπελθὼν Εὐζωνικὸς Λόχος, μὴ δεχθεὶς νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸ κίνημα, βροντωδέστατα καὶ ἐνθουσιωδέστατα ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως ἐπευφημῶν καὶ διὰ τῶν χειρῶν χαιρετῶν.

Τὰ Ἀγήματα τμηματικῶς ὁδηγούμενα ὑπὸ τῶν Ἀξιωματικῶν των ἀνῆλθον εἰς Ἀθήνας. Ὁ δὲ Λαὸς συνωστιζόμενος εἰς τὰ πεζοδρόμια τῶν ὁδῶν, δι' ὧν διήρχοντο ταῦτα, ἐν ἀκροτάτῃ καὶ χαρακτηριστικῇ σιωπῇ καὶ ἐκδηλωτάτῃ στυγνῇ λύπῃ παρηκολούθει τήν, Βενιζελικῇ ἐνεργείᾳ, πενθιμωτάτην κηδείαν τῆς τιμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ καὶ τῶν ἀειθαλῶν, ἀειβίων καὶ ἀειθαυμάστων παραδόσεων τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων Ἑλλήνων Ναυάρχων, ἀπὸ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμῖνος μέχρι τῆς Ἕλλης, τελικῶς ἐκσπάσας εἰς βροντώδεις ἀρὰς καὶ βλασφημίας κατὰ τοῦ Βενιζέλου ὡς κυρίου αὐτῶν δημιουργοῦ καὶ ἐφευρέτου» Στρατωνισθέντα δὲ εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, τὴν 3 8)βρίου παρετάχθησαν ὑπὸ τὸν Πλοίαρχον Ραζηκότσικαν Ι. ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως κατὰ πυκνὰς φάλαγγας λόχου.

Τὴν 10 ὥραν ἀφίκετο ἐπ' αὐτοκινήτου ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ Διαδόχου Γεωργίου καὶ τῆς ἀκολουθίας του, γενόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ δεκτὸς μὲ ἐνθουσιώδεις καὶ παρατεταμένους εὐασμούς, ὅστις κατελθὼν τοῦ αὐτοκινήτου καὶ ἱππεύσας τὸν πολεμικόν του ἵππον τὸν περίφημον τῆς Βαλκανικῆς ἐποποιΐας Βουκεφάλαν, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Πλοιάρχου Ραζηκότσικα ἐπεθεώρησεν αὐτά. Μεθ' ὃ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν Ὑποναύαρχος Δαμιανὸς ἀνέγνω μεγαλοφώνως τὸ κάτωθι Διάγγελμα τοῦ Βασιλέως :

«Πρὸς τὸν Στόλον

Ἀξιωματικοὶ καὶ Ναῦται

Τὰς ἰδίας αὐτὰς ἡμέρας ὅπου τὰ χείλη σας ποτίζονται δηλητήρια καὶ εἶναι αἱματωμένα ἀπὸ νέας ἀνὰ ἑκάστην ὥραν πληγάς, ἡ ψυχὴ ὅλων μας, ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἥτις ὑπερήφανος πρὸ ὀλίγου ἀκόμη καιροῦ δὲν ἔβλεπε παρὰ μίαν καὶ μόνην Ἑλλάδα ἡνωμένην καὶ νικήτριαν, τὰς ἰδίας αὐτὰς ἡμέρας εὑρέθη ἡ Κυβέρνησίς μου ἠναγκασμένη νὰ σᾶς διατάξῃ νὰ καταβῆτε εἰς τὴν ξηρὰν ἀπὸ τὰ σκάφη σας, μὲ τὰ ὁποῖα ἐφέρατε τὸ ἄγγελμα τῆς Ἐλευθερίας εἰς ἀλυτρώτους ἀδελφούς. Καὶ ἤλθατε μὲ πονεμένην ψυχήν, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρυβρέκτους ὅλοι, χωρὶς νὰ λείψῃ κανείς, πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον σας,

εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Βασιλέως σας : Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ σᾶς συγχαίρω πιστοί μου Ναῦται.

Σᾶς εὐχαριστῶ ὄχι μόνον ἐγώ, ὡς Βασιλεὺς καὶ Ἀρχηγὸς τοῦ Στόλου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Πατρίδος τὴν ὁποίαν λατρεύετε καὶ εἰς τὴν ὁποίαν προσεφέρατε τόσας ἕως τώρα θυσίας, ἕτοιμοι νὰ ὑποστῆτε καὶ ἄλλας ἀκόμη.

Σᾶς εὔχομαι νὰ ἐκπληρωθῶσι ταχέως καὶ πάλιν οἱ πόθοι ὅλων μας, καὶ νὰ ἔλθῃ πάλιν ἡ εὐλογημένη ὥρα νὰ φέρετε ὀπίσω εἰς τὰ πλοῖά σας τὰς Ἁγίας Εἰκόνας αἱ ὁποῖαι σᾶς ἐπροστάτευσαν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ θὰ σᾶς προστατεύσωσι καὶ εἰς τὸ μέλλον, καὶ τὰς Σημαίας σας διὰ νὰ ἀνεμίσωσι καὶ πάλιν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας καὶ νὰ φέρωσι παρηγορίαν καὶ ἐλπίδας παντοῦ ὅπου πάλλουσιν Ἑλληνικαὶ καρδίαι ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Βασιλέως.

Κωνσταντῖνος Β»

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Διαγγέλματος, τὰ ἀγήματα παρήλασαν πρὸ τοῦ Βασιλέως ζωηρῶς ἐπευφημοῦντα μεθ' ὃ ἀφιππεύσας οὗτος καὶ ἐπιβὰς τοῦ αὐτοκινήτου του ἀνεχώρησε μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ὑπὸ τὰς ζωηροτάτας καὶ μακρὰς τοῦ πλήθους ἐπευφημίας.

Ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ προεκλήθησαν συγκινητικώταται ἐκδηλώσεις τοῦ Λαοῦ ἔν τε τῇ Πρωτευούσῃ καὶ τοῖς Περιχώροις. Κατόπιν εἰδοποιήσεως τοῦ τρομοκρατηθέντος Γάλλου Πρεσβευτοῦ, ὁ Ναύαρχος ἀπεβίβασε δύο λόχους πεζοναυτῶν μετὰ πολυβόλων, οἵτινες ἀνελθόντες εἰς Ἀθήνας ἐπροχώρουν πρὸς τὴν πόλιν. Ὁ Λαὸς φράσσων εἰς αὐτοὺς τὸν δρόμον ἐκραύγαζε. «Τί θέλετε ἐδῶ; Διατί ἤλθατε; Δὲν εἶναι Βερολῖνον ἐδῶ». Τελικῶς δὲ πρὸς πρόληψιν πάσης λαϊκῆς κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεως, συνοδείᾳ ἑνὸς λόχου πεζικοῦ καὶ μιᾶς ἴλης τὸ Γαλλικὸν ἀπόσπασμα μετέβη καὶ ἐστρατωνίσθη εἰς τὸ Ζάππειον.

Πρότασις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Προηγουμένῃ συνεννοήσει, ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς Γκιγιεμέν, μετὰ πολυχρόνιον ἀπὸ τῶν Ἀνακτόρων ἀποχήν, ἐπεσκέφθη τὸν Βασιλέα καὶ συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἡ συζήτησις ὑπῆρξε φιλική, καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς διεβεβαίωσε τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν ρητῶς καὶ ἀπεριφράστως περὶ τῶν εἰλικρινεστάτων διαθέσεών του πρὸς τὴν Συνεννό-

ησιν, τονίσας ὅτι: «Πᾶσα ὑπόνοια περὶ τοῦ ἐναντίου εἶναι ἄδικος». Καὶ πρὸς ἐμπράγματον ἀπόδειξιν τῆς διαβεβαιώσεώς του ταύτης ἐδήλωσε κατηγορηματικῶς ὅτι: «Εἶναι πρόθυμος νὰ λάβῃ ἀμέσως ἅπαντα τὰ μέτρα ἅτινα θὰ διέλυον πᾶσαν ὑποψίαν. Θὰ παρεῖχε πλήρη ἱκανοποίησιν τῶν ἀξιώσεων τῆς Συνεννοήσεως διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων μὴ ἐκθέτοντα δὲ τὴν Ἑλλάδα εἰς κίνδυνον διαταράξεως τῆς τάξεως καὶ πάσης ἐσωτερικῆς ἐπιβουλῆς».

Τὰ ληπτέα μέτρα δὲν καθωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐν λεπτομερείᾳ ἀλλὰ γενικῶς, πρὸς τὰ ὁποῖα συνεφώνησεν ὁ Γάλλος Πρεσβευτής, ὡς ἐξασφαλίζοντα τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα, ἀναγνωρίσας συνάμα τὸ δίκαιον τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως.

Ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐκδηλωθεισῶν διαθέσεων τοῦ Βασιλέως ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως διεβεβαίωσεν αὐτὸν περὶ τῶν ἀγαθῶν διαθέσεων τῶν Συμμάχων πρὸς τὴν Ἑλλάδα, δηλώσας ἅμα ὅτι: «Τὰ λαμβανόμενα μέτρα δὲν ἔχουσιν οὐδένα ἀπολύτως ἐχθρικὸν σκοπὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος».

Μετὰ τὴν κάθοδον ἐκ τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ, ὁ Βασιλεὺς συνειργάσθη μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῶν στρατιωτικῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἐκανονίσθησαν κατὰ τὴν ἐπελθοῦσαν πλήρη συνεννόησιν τοῦ Βασιλέως μετὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ.

Κατελθόντος τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐκ τῶν Ἀνακτόρων, συνεκροτήθη ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, εἰς ὃ ἀνεκοινώθη ἡ ἐπελθοῦσα συνεννόησις τοῦ Βασιλέως μετὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου οἱ Ὑπουργοὶ ἀνεκοίνωσαν ὅτι: «Ἐπῆλθε πλήρης συνεννόησις πρὸς διακανονισμὸν ὅλων τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων καὶ ἀποκαθίστανται ἁρμονικώταται αἱ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Συνεννοήσεως».

Πρὸς τὴν ἑσπέραν δὲ συνελθόντες πάλιν οἱ Ὑπουργοὶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας συνεσκέφθησαν ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν συμφωνηθέντων στρατιωτικῶν μέτρων, παρισταμένου καὶ τοῦ Προσωπάρχου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν Συνταγματάρχου Μακρυκώστα. Ἀποφασισθείσης δὲ τῆς ἀπολύσεως τῶν ἐφέδρων τῆς κλάσεως 1913β, ἐδημοσιεύθη αὐθεσπερὶ τὸ Β. Διάταγμα τῆς ἀπολύσεώς των εἰς ἔκτακτον παράρτημα τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Μετὰ τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν ὁ Βασιλεὺς προσεκάλεσε

τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας Ἔλλιοτ καὶ ἐξήγησεν αὐτῷ λεπτομερῶς τὸν λόγον τῶν μετακινήσεων καὶ μεταφορῶν, ὑπαγορευθεισῶν ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνασυγκροτήσεως ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Στερεᾷ τῶν Μονάδων τοῦ Γ′ καὶ Δ′ Σώματος μετὰ τὰ ἐν Μακεδονίᾳ πολεμικὰ γεγονότα.

Διεβεβαίωσε δὲ ἐπισήμως καὶ κατηγορηματικῶς τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν ὅτι ἦσαν ὁλοσχερῶς ἀδικαιολόγητοι αἱ ἐκδηλωθεῖσαι ὑποψίαι. «Καθόσον οὐδέποτε ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ τοιαύτη πρόθεσις ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Συμμάχων». Προσέθηκε δέ,πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας,ὅτι εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀποσύρῃ μέρος τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἄμεσον ἀπόλυσιν τῶν ἀγυμνάστων καὶ τῶν ἐφέδρων τῆς κλάσεως 1913 β′, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι: «Θὰ ἐτερματίζοντο ὁριστικῶς καὶ αἱ ἑκάστοτε διατυπούμεναι ἀξιώσεις τῆς Συνεννοήσεως διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν νώτων τοῦ Συμμαχικοῦ στρατοῦ». Ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς ἐδήλωσε τὴν πλήρη ἱκανοποίησίν του ἐκ τῶν Βασιλικῶν δηλώσεων, ἃς καὶ θὰ σπεύσῃ νὰ διαβιβάσῃ πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του».

Τοῦ Ἄγγλου Πρεσβευτοῦ ἀπελθόντος τῶν Ἀνακτόρων, ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς ἀκρόασιν ὁ Γάλλος Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Ὑποστράτηγος Μπουσκέ, ὅστις ὑπέβαλε σημείωμα ληπτέων στρατιωτικῶν μέτρων, κατ' ἀξίωσιν τῶν Συμμάχων, παρὰ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀπαραιτήτων κρινομένων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Συμμαχικῶν στρατευμάτων. «Ἀλλ' ἀπεσκόπουν εἰς τὸν ὁλοσχερῆ τῆς Ἑλλάδος ἀφοπλισμόν, ὧν συνέπεια θὰ ἦτο ἡ ἐλευθέρα καὶ ἀκώλυτος προέλασις τῶν ἀμυνιτῶν κατὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν».

Ὁ Βασιλεύς, τούτου ἕνεκα, ἐδήλωσε σαφῶς εἰς τὸν Ὑποστράτηγον Μπουσκὲ ὅτι: «Εἶναι ὑποχρεωμένος, οὐχὶ μόνον νὰ ἀπορρίψῃ τὰ αἰτήματα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνακαλέσῃ καὶ τάς, οἰκείᾳ βουλήσει, ἀποφάσεις του περὶ τῶν στρατιωτικῶν μέτρων, ἃς εἶχεν ἀνακοινώσει πρὸ μικροῦ εἰς τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτήν».

Συγχρόνως ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ ἀπηύθυνε διακοίνωσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν δι' ἧς ἠξίου τὴν ἀντικατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς φρουρᾶς τῆς Νήσου Λέρου διὰ Γαλλικῆς, ἔνθα εὑρίσκοντο αἱ πυριτιδαποθῆκαι τοῦ Ναυστάθμου, τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὑπὸ μεσεγγύησιν εἰς χεῖρας τῶν Συμμάχων εὑρισκομένου ἐλαφροῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου ὑπὸ Γαλλικὴν Σημαίαν καὶ μὲ Γαλλικὰ Πληρώματα πρὸς περιφρούρησιν τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν ἀπὸ τῶν Γερμανικῶν ὑπο-

βρυχίων, καταβαλλομένης ἀποζημιώσεως διὰ πᾶσαν βλάβην καὶ φθορὰν αὐτῶν, καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ Ναυστάθμου πρὸς ἐπισκευὴν τῶν πλοίων.

Ἅμα τῇ λήψει τῆς διακοινώσεως ταύτης, ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα συνεσκέφθη μετὰ τοῦ Βασιλέως, ἀπεφασίσθη δέ, ἐπειδὴ τὸ ζήτημα ἔφερε καὶ πολιτικὸν χαρακτῆρα, ἡ σύγκλησις Συμβουλίου τοῦ Στέμματος, ὅπερ συνῆλθε τὸ ἀπόγευμα τῆς 24 Ὀ)βρίου 1916 ἀπαρτισθὲν ἐκ τῶν Πρωθυπουργοῦ Λάμπρου, Σκουλούδη, Δραγούμη, Ράλλη, Γούναρη, Ζαΐμη, Καλογεροπούλου πρώην Πρωθυπουργῶν, Δημητρακοπούλου Βουλευτοῦ καὶ Ζαλακώστα Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπερ μετὰ μακρὰν συζήτησιν ἐνέκρινε τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως,ὅπως δοθῇ ἀρνητικὴ ἀπάντησις. «Καθόσον τὰ αἰτούμενα ἀντίκεινται εἰς τὸ Διεθνὲς Δίκαιον καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα καὶ ἀποτελοῦσι κατάφωρον παραβίασιν τῆς οὐδετερότητος». Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐκοινοποιήθη αὐθημερὸν πρὸς τὸν Γάλλον Ναύαρχον.

Ἄφιξις τοῦ Γάλλου Βουλευτοῦ Μπεναζὲ

Οὕτως ἐκτυλισσομένης τῆς καταστάσεως, ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας κατευθυνόμενος εἰς Θεσσαλονίκην πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὑγειονομικῆς καταστάσεως τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, ὁ Βουλευτὴς Μπεναζέ, εἰσηγητὴς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἐν τῇ σχετικῇ κοινοβουλευτικῇ ἐπιτροπῇ. Δραστήριος καὶ εὐθύς, διακριθεὶς ὡς Ἀξιωματικός, τριακοντούτης, ἦτο ἐνδεδειγμένος πρὸς τακτοποίησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, ὅπερ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν ἄλλων εἶχε περιπλακεῖ μέχρις ἀδιεξόδου.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, πληροφορηθεὶς τὴν ἄφιξίν του εἰς Ἀθήνας, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συνομιλήσῃ μετ᾿ αὐτοῦ. Ὁ Μπεναζὲ πρὶν ἀποδεχθῇ τὴν πρόσκλησιν ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Μπριὰν ζητῶν τὴν ἔγκρισίν του, ἧς δοθείσης, ἀνῆλθε τὴν 22 Ὀ)βρίου 1916 εἰς Δεκέλειαν, γενόμενος φιλοφρονέστατα δεκτός.

Ἡ συνδιάλεξις διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας, καθ᾿ ἣν ὁ Βασιλεὺς διατυπώσας πικρότατα παράπονα διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ Γκιγιεμὲν καὶ τοῦ Ναυτικοῦ Ἀκολούθου Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ,ἐν ἐκδήλῳ δὲ συγκινήσει ὑπέμνησεν αὐτῷ ὁπόσον ὁ Πατήρ του Βασιλεὺς Γεώργιος ἠγάπησε τὴν Γαλλίαν, καὶ ὅτι ἐλυπήθη ἐγκαρδιώτατα διὰ τὰς

προσφάτους παρεξηγήσεις, προσθέσας ὅτι: «Εἶχε καθῆκον νὰ ὑπερασπίσῃ κατὰ πρῶτον λόγον τὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος του». Διετύπωσε δὲ τὴν γνώμην ὅτι ὁ πόλεμος ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρόν, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀσφαλῶς νὰ γνωρίζῃ πῶς θὰ καταλήξῃ. Ἡ Ρουμανία ὅσον οὔπω τίθεται ἐκτὸς μάχης. Ἡ Κωνστάντσα ἔπεσεν. Ἐντὸς δὲ ἑβδομάδων τινῶν αἱ ἐν Ρουμανίᾳ Γερμανοβουλγαρικαὶ Στρατιαὶ ἔσονται διαθέσιμοι ὅπως ἀποσταλῶσιν ὅπου ἡ πολεμικὴ ἀνάγκη τὸ καλέσει. Ὁ δὲ Ρωσσικὸς στρατὸς ἅπαξ ἔτι παραμένει ἀδρανής.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως, ὁ Βασιλεὺς ἐδήλωσεν ὅτι ἦτο ἀποφασισμένος νὰ παράσχῃ τοῖς Συμμάχοις ἁπάσας τὰς ἐγγυήσεις ἀσφαλείας. «Ἤγουν, παραχώρησιν ἅπαντος τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ τοῦ Στόλου καὶ τοῦ Στρατοῦ, τῶν πυροβόλων μετὰ χιλίων βολῶν ἕκαστον, τοῦ Στολίσκου μετὰ τῶν πυρομαχικῶν καὶ τῶν τορπιλλῶν, εἰς ἀντάλλαγμα τῆς οὐδετερότητος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ πολέμου τερματιζομένου, τῆς ἀξίας τοῦ ὑλικοῦ τούτου». Ὁ Μπεναζὲ ἠγγυήθη.

Πρὸς χαλάρωσιν δὲ τῆς Γαλλικῆς πιέσεως,συγκατετέθη εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς κλάσεως 1913β' καὶ τὴν μεταφορὰν εἰς τὴν Πελοπόννησον τῶν στρατευμάτων τῆς Θεσσαλονίκης, ζητήσας τελικῶς τὴν ἀπόλυτον μυστικότητα, ἵνα μὴ ἐκτεθῇ εἰς τὰ ἀντίποινα τῆς Γερμανίας. Ἐπελθούσης τῆς συμφωνίας, ὁ Μπεναζὲ ἐτηλεγράφησε ταύτην πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 22 Ὀ)βρίου 1916 ὁ Βασιλεὺς μετὰ ὥριμον σκέψιν καὶ καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἐπιτελείου, ἔγραψε πρὸς τὸν Μπεναζὲ τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.

«Ἀξιότιμε Κύριε Μπεναζέ,

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἀφεθῶσι δύο Συντάγατα ἀντὶ ἑνὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, καθόσον ὁ Λαὸς φοβεῖται ὅτι αἱ Δυνάμεις ἐπιδιώκουσι νὰ παρασκευάσωσι τὴν εἴσοδον τοῦ Βενιζέλου εἰς Θεσσαλίαν καὶ Ἀθήνας. Νομίζω εἰλικρινῶς ὅτι ἡ ὑποψία αὕτη εἶναι ἀνυπόστατος, ἀλλὰ τί θέλετε; Εἶναι ἐρριζωμένη εἰς τὸν Λαόν, καὶ θὰ διευκολύνῃ, ἅπαξ ἔτι, τὴν παμμεγίστην προσπάθειάν μου ἵνα τὴν ἀποσπάσω.

Σᾶς παρακαλῶ νὰ συγχωρήσητε τὰ Γαλλικά μου τὰ τόσον πτωχά, καὶ νὰ πιστεύσητε εἰς τὴν μεγάλην χαρὰν ἣν μοὶ ἐπροξένησεν ἡ ἐπίσκεψίς σας, ἥτις μοὶ κατέστησε δυνατὸν νὰ κρίνω ὅτι ἡ ὑπόθεσίς μου δὲν ἦτο τόσον ἀπελπιστικὴ ὅσον ἐνόμιζον.

Ὑμέτερος

Κωνσταντῖνος Β'»

Λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Μπεναζὲ ἐξέφρασε πρὸς τὸν κομιστήν της ὑπασπιστὴν Συνταγ. Σκουμπουρδῆν τὴν ἀπορίαν του πῶς ὁ Βασιλεὺς ἐπανήρχετο ἐπὶ τῶν συμφωνηθέντων. Μετ' ὀλίγον ἐπανελθὼν ὁ ὑπασπιστὴς διεβεβαίωσεν αὐτὸν κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως, ὅτι δὲν ἐπανήρχετο οὗτος ἐπ' οὐδενός, καὶ ἐπεθήμει νὰ τὸν ἐπανίδη πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς του διὰ Θεσσαλονίκην.

Ἡ δευτέρα ἀκρόασις ἐπραγματοποιήθη τὴν 24 8]βρίου 1916 καθ' ἣν ὁ Μπεναζὲ ἀνεκοίνωσε τῷ Βασιλεῖ τὸ τηλεγράφημα ὅπερ ἀπέστειλε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του, ὅστις ἐνέκρινε τοὺς ὅρους, λαβὼν ἀντίγραφον αὐτοῦ. Τῇ ἐπιπροσθέτῳ αἰτήσει τοῦ Γάλλου βουλευτοῦ, ὁ Βασιλεὺς ἐνέκρινε τὴν κατάταξιν ἀνδρῶν ἐν τῷ στρατῷ τῆς ἀμύνης, διατυπώσας δὲ ἐπιφυλάξεις τινὰς ὡς πρὸς τοὺς Ἀξιωματικοὺς καὶ Ὑπαξιωματικοὺς συγκατετέθη, ἀλλ' ἵνα περιφρουρήση τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἑλλάδος ἠξίωσε τὴν ὑποβολὴν προηγουμένως τῆς παραιτήσεώς των. «Ἐλεύθεροι ὄντες, προσθέσας, μειδιῶν ἐκφραστικῶς, νὰ τὴν ἀνακαλέσωσι βραδύτερον, ἐὰν ἀγωνισθῶσι καλῶς κατὰ τοῦ κληρονομικοῦ ἐχθροῦ».

Τελικῶς τῇ αἰτήσει τοῦ Μπεναζὲ ὁ Βασιλεὺς ἔγραψε, κατὰ τὴν ἀκρόασιν, τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν:

«Ἀξιότιμε Κύριε Μπεναζέ,

Εἴχατε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ ἀναγνώσητε τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἀπεστείλατε πρὸς τὸν κ. Μπριὰν μετὰ τὴν προχθεσινὴν συνομιλίαν μας· Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς εἴπω ὅτι εἶμαι ὁλοσχερῶς σύμφωνος εἰς ὅ,τι μοὶ ἐγράψατε.

Ὡς πρὸς τὴν τάξιν ἐν τῇ χώρᾳ τὴν ἀναλαμβάνω, καὶ θὰ χρησιμοποιήσω ἅπασαν τὴν προσωπικὴν ἐπιρροήν μου καὶ θὰ ἐπιμείνω πολὺ ὅπως ὁ Τύπος περιορισθῇ ἐν τοῖς ὁρίοις τοῖς ἐπιβεβλημένοις παρὰ τῆς εὐπρεπείας καὶ τῶν περιστάσεων.

Δὲν θὰ ἔχω οὐδεμίαν ἀντίρρησιν καὶ δὲν θὰ παρεμβάλω οὐδεμίαν δυσκολίαν ὅπως οἱ ἄνδρες ἐλεύθεροι νὰ μεταβῶσι νὰ ἀγωνισθῶσι ἐν Μακεδονίᾳ, ἐὰν τὸ ἐπιθυμῶσι. Ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ τῶν σκέψεων οἱ Ἀξιωματικοὶ οἵτινες θὰ ἤθελον νὰ μεταβῶσι νὰ ἀγωνισθῶσι κατὰ τῶν Βουλγάρων θὰ ὤφειλον νὰ δόσωσι τὴν παραίτησίν των πρὶν τῆς ἀναχωρήσεως.

Σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς μεγάλης μου χαρᾶς ἐκ τῆς ἀφίξεώς σας καὶ τὴν βαθυτάτην μου εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν μεθ' ὧν διεπραγματεύθητε τὰ ζητήματα ταῦτα μεθ' ἡμῶν.

Ὅλως ὑμέτερος
Κωνσταντῖνος Β»

῾Ο Μπεναζέ, ἀπελθὼν τῶν ᾿Ανακτόρων,ἐκόμισε τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν, ἐπιδείξας ταύτην τῷ Πρεσβευτῇ Γκιγιεμέν, ὅστις ἀναγνώσας ταύτην ἐδήλωσεν ὅτι ἦτο «ὑψίστης σπουδαιότητος καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ὅπως τὴν φωτοτυπήσῃ», αὐτοῦ τούτου τὴν φωτογράφου τῆς Πρεσβείας Καστιγιὸν ἐκτελέσαντος τὴν φωτοτύπησιν. ᾿Ανύποπτος ὁ Μπεναζὲ ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Γκιγιεμέν, τὴν ἑπομένην δὲ ἐπιστρέψας πρὸς παραλαβήν της καὶ ζητήσας τὸν Καστιγιὸν ἐπληροφορήθη παρὰ τοῦ Γκιγιεμὲν ὅτι «ἀπουσίαζεν οὗτος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην», λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν παρ' αὐτοῦ.

Παρ' ὑπαλλήλου ὅμως τῆς Πρεσβείας ἐπληροφορήθη ὅτι «ὁ Καστιγιὸν διὰ τῆς νυκτερινῆς ἁμαξοστοιχίας ἀπεστάλη εἰς Θεσσαλονίκην κομίζων τὴν φωτοτυπίαν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν Σαράϊγ καὶ τὸν Βενιζέλον, ὅστις μετὰ τοῦ Πολίτου ἐσχεδίασαν τὴν ἀπόπειραν ματαιώσεως τῆς συμφωνίας, ἥτις ἔθετεν αὐτοὺς ἐκποδών».

῾Ο Μπεναζὲ ἀπέστειλε μετὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Βασιλέως πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του καὶ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα :

«῾Υπεσχέθην ἐξ ὀνόματος τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ὅτι ἡ ῾Ελλὰς ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ ἔχῃ νὰ πάθῃ τι συνεπείᾳ τῆς συμφωνίας ταύτης. ῾Ο Βασιλεὺς ἐπιθυμεῖ ὅπως ἀπόλυτος μυστικότης τηρηθῇ ἐπὶ τῶν προθέσεών του. Διαδηλοῖ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ ὅπως προβῇ καὶ εἰς τὰς τελευταίας παραχωρήσεις πρὸς ἡμᾶς πρὸς ἔνδειξιν τῆς καλῆς του πίστεως, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸν κίνδυνον κηρύξεως πολέμου ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας.

Μπεναζὲ»

Τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης 25 ᾿Ο]βρίου ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν τὸν Γάλλον Πρεσβευτήν, μεθ' ἣν ἐδημοσιεύθη τὸ ἑξῆς ἀνακοινωθέν: «Κατόπιν τῆς ἀκροάσεως ἣν ὁ Βασιλεὺς ἔδωκε τὴν πρωΐαν ταύτην εἰς τὸν Γάλλον Πρεσβευτὴν Γκιγιεμέν, ἐξουσιοδοτήθη οὗτος νὰ δηλώσῃ ὅτι: «῾Η κατάστασις εὑρίσκετο σημαντικῶς διαφωτισμένη καὶ διὰ τῶν νομίμων δηλώσεων εἰς ἃς ἡ Α. Μεγαλειότης εὐηρεστήθη νὰ προβῇ περὶ τῶν αἰσθημάτων του ὡς πρὸς τὰς Συμμάχους Δυνάμεις, ὡς καὶ διὰ τῶν δοθεισῶν ἐγγυήσεων ὑπὸ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ περὶ τῶν προθέσεων τούτων, ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν σχέσεων ἐμπιστοσύνης μετὰ τῆς ῾Ελληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τηρήσεως τῆς εὐμενοῦς οὐδετερότητος τῆς ἐπιβεβαιούσης τὰς προτέρας συμφωνίας».

Ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς Μπριὰν ἐτηλεγράφησε τὴν ἑπομένην πρὸς τὸν Μπεναζὲ τὰ ἑξῆς :

«Ὁλόθερμα τὰ συγχαρητήριά μου, ἀγαπητὲ φίλε, διὰ τὴν δεξιότητα τῶν συμφωνιῶν σας καὶ τὸ εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα ὅπερ ἀπέδωκαν.

Α. Μπριὰν»

Τούτων τελεσθέντων, ὁ Μπεναζὲ ἀνεχώρησε τὴν 26 Ὀ]βρίου εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου μακρὰς ἔσχε συνομιλίας μετὰ τοῦ Βενιζέλου, ὅστις ὑπεσχέθη περισσότερα τῶν δύο Σ.Στρατοῦ, ἐπακολουθήσαντος τοῦ ἑξῆς διαλόγου :

Μπεναζέ. Ἀλλ' αἱ Μεραρχίαι σας μόλις ἐξισοῦνται πρὸς ἀδυνάτους Ταξιαρχίας καὶ συγκροτοῦνται ὑπὸ στοιχείων διαφόρων.

Βενιζέλος. Μετὰ τοῦ ὑλικοῦ αἱ τρεῖς Μεραρχίαι μας ἔσονται ἕτοιμοι εἰς ἑπτὰ ἡμέρας. Ἔπειτα θὰ ἔχω τοὺς στρατευσίμους τῶν Νήσων, τῶν Ἰονίων Νήσων.

Μπεναζέ. Ἀλλά ...

Βενιζέλος. Κερκύρας,ναί, καὶ Κύπρου καὶ τῶν Παροικιῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Θεσσαλίας, τοὐλάχιστον 16 χιλ. ἀνδρῶν, ἐὰν δὲν μοὶ ἀπαγορεύσωσι νὰ μεταβῶ ἐκεῖ ;

Μπεναζέ. Ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ Θεσσαλία εἶναι τόσῳ ἀποφασιστικῶς ἑτοίμη νὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ· πρὸ μικροῦ διῆλθον ἐκ Βόλου.

Βενιζέλος. Κατὰ τὸ 1915 ἐζήτησα ἀπὸ τὴν Συνεννόησιν νὰ μὲ ὑποστηρίξῃ, δὲν μοὶ ἀπήντησε. Ἀνέμενον 18 μῆνας, τότε ἀπεφάσισα νὰ ἐνεργήσω. Εἴχατε ἕνα ἄνδρα Πολιτικὸν ἐν Ἑλλάδι, εἴχατε μίαν κεφαλήν, δὲν τὸν ὑπεστηρίξατε ἐπαρκῶς. «Καὶ ἔπειτα ἐψυχράνατε τὸ Ἐθνικὸν αἴσθημα, ὅταν εἴπατε τῇ Βουλγαρίᾳ ὅτι τῇ προσφέρετε τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν. Δὲν ἔσχετε τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἀπεξενώθητε σημαντικῆς μερίδος Ἑλλήνων».

Μπεναζέ. Ἐν τῷ νῷ σας ἡ ρῆξις μετὰ τοῦ Βασιλέως εἶναι ὁριστική ; Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς ἡμέραν τινὰ σᾶς προέτεινε συμφωνίαν, θὰ τὴν ἠρνεῖσθε ;

Βενιζέλος. Ὄχι, Ἀλλὰ θὰ ἐζήτουν ἐγγυήσεις διὰ τὸ μέλλον· Θέλω Βασιλείαν Λαϊκὴν καὶ Δημοκρατικήν. Ὁ Βασιλεὺς ὀφείλει νὰ τὸ ἐννοήσῃ καὶ θὰ ὀφείλωμεν νὰ ἀναθεωρήσωμεν τὸ Σύνταγμα.

Μπεναζέ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος πρόκειται περὶ τοῦ πολέμου· θὰ ἐχρειάζετο πρὸ τοῦ ἐχθροῦ ἡ ἱερὰ ἕνωσις».

Τελικῶς ὁ Μπεναζὲ ἀνεκοίνωσε τῷ Βενιζέλῳ περὶ τῶν συνομιλιῶν του μετὰ τοῦ Βασιλέως, ἃς ἤκουσε μετ' ἐκδήλου δυσφορίας, οἱ δὲ περὶ αὐτόν, αὐτοῦ ἐγκρίνοντος καὶ ἐπικροτοῦντος, ὡμίλουν ἀπροκαλύπτως, λέγοντες ὅτι: «Ἔδει νὰ καταβληθῇ πᾶν μέσον ὅπως παρεμποδισθῇ πᾶσα ἐπαφὴ μεταξὺ Βασιλέως καὶ Συνεννοήσεως, ἥτις κατ' αὐτοὺς ὤφειλε μόνον τὸν Βενιζέλον νὰ γνωρίζῃ».

Πρὸς τοῦτο, τὴν 4 Ν)βρίου 1916, ἡμέραν ἐνάρξεως ἐκτελέσεως τῶν συμφωνηθέντων, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ Γκιγιεμὲν καὶ τοῦ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ, ὁ Βενιζέλος πρὸς ματαίωσιν τῶν συμφωνιῶν διέταξε τὸν στρατὸν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης νὰ προελάσῃ, ἀντὶ τῶν Βουλγάρων, κατὰ τῶν Βασιλικῶν στρατευμάτων Αἰκατερίνης καὶ νὰ μὴ διστάσῃ νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς χεῖρας μετ' αὐτῶν πρὸς ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, διαταχθέντα παρὰ τοῦ Βασιλέως ἵνα μὴ ποιήσωσι χρῆσιν τῶν ὅπλων, πλὴν ἐὰν προσβληθῶσιν, ὑπεχώρησαν πρὸς Νότον καὶ οἱ Ἀμυνῖται κατέλαβον τὴν Αἰκατερίνην.

Ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Στρατηγὸς Ρὸκ εὑρισκόμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ, κατ' εὐθεῖαν μεταβὰς ἐκεῖ ἐκ Παρισίων, διέταξε τὴν παρέμβασιν τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων, ἐγκαταστήσαντα οὐδετέραν ζώνην ἐκτεινομένην ἀπὸ Σερβίων μέχρις Ἐλασσῶνος, μέτρον δι' ὃ ὁ Βενιζέλος ἐντόνως διεμαρτυρήθη, διότι, «παρακωλυομένης οὕτω τῆς εἰς Θεσσαλίαν εἰσόδου τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀμύνης, παρεμποδίζεται ἡ ἐπέκτασις τοῦ κινήματος μεθ' οὗ τὸ πλεῖστον τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Στρατοῦ ἀναμένει καὶ ἐπείγεται νὰ συνενωθῇ».

Ὁ Βασιλεὺς ἐξέφρασε τὴν ἔκπληξίν του, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ πραξικοπήματος, πρὸς τὸν Ναύαρχον Φουρνέ, διὰ τὸ πρωτοφανὲς γεγονός· ὅστις ἀπαντῶν διεβεβαίωσεν Αὐτὸν ὅτι: «Ἐτηλεγράφησεν εἰς Θεσσαλονίκην, συστήσας τὴν ἀποχώρησιν τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀμύνης».

Ὁ Στρατηγὸς Ρὸκ καλέσας τὸν Μπεναζὲ διεβίβασεν αὐτῷ τὰ συγχαρητήρια τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ του κατὰ τὴν σύναψιν τῆς μετὰ τοῦ Βασιλέως συμφωνίας. Συγχρόνως δὲ τῷ ἀνεκοίνωσεν ὅτι: «Ραδιοῦργοι εἰργάζοντο ὅπως ἀνατρέψωσιν ὅ,τι αὐτὸς ἐπέτυχε». Κατόπιν τῆς πληροφορίας ταύτης ὁ Μπεναζὲ ἀναχωρήσας ἐσπευσμένως, ἐπιβὰς Ἀντιτορπιλλικοῦ, τεθέντος εἰς τὴν διάθεσίν του, ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἀντελήφθη τὰς συνεπείας τοῦ Βενιζελικοῦ πραξικοπήματος τῆς Αἰκατερίνης, ὅπερ ἐκλόνισε σοβαρῶς τὴν ἐμπιστο-

σύνην τοῦ Βασιλέως, ἀντιληφθέντος ὅτι Βενιζελικὴ συνωμοσία ἐξυφαίνετο.

Ἅμα τῇ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀφίξει του, ὁ Μπεναζὲ τὴν 6 Ν]βρίου ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἐγένετο φιλοφρονέστατα δεκτὸς παρὰ τῆς Βασιλίσσης Σοφίας. Τετράκις δὲ ἐντὸς διημέρου συνωμίλησε μετὰ τοῦ Βασιλέως, ὅστις, «ἐπιβεβαιώσας ἁπάσας τὰς ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις, παρετήρησεν ἅμα ὅτι, ἐὰν παρῃτεῖτο τῶν μέσων ἀμύνης του, ἡ Συνεννόησις ὀφείλει, ὑποσχομένη αὐτῷ ὁριστικὴν προστασίαν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, αὐτὴ αὕτη νὰ ἐπιμείνῃ νὰ μὴ φαίνεται ἀφοπλίζουσα αὐτόν, ἵνα τὸν παραδώσῃ».

Ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει καὶ λειτουργίᾳ τῆς οὐδετέρας ζώνης, Τμήματα Σενεγαλέζων ἀποσταλέντα πρὸς περιπολίαν ἐν αὐτῇ, ἐπέδραμον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος πρὸς Νότον ἐνσπείροντα τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀπελπισίαν εἰς τοὺς κατοίκους καὶ λαφυραγωγοῦντα τὰ Μοναστήρια. Ὅταν δὲ τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα κατέλαβον τὰ Σέρβια, ὁ Δήμαρχος Ν. Χαρισίου, ὁ Γραμματεὺς Σ. Κουγιουμτζόπουλος καὶ ὁ συμβολαιογράφος Χ. Κατσούρης ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Μονὴν Ζιδανίου. Τὴν 6 Μαρτίου 1917 Τμῆμα Γαλλικοῦ Ἱππικοῦ ἐκ 40 ἱππέων Ἀλγερίνων,εἰσορμῆσαν εἰς αὐτὴν συνέλαβε τὸν Ἡγούμενον Καλλίνικον Νίκογλου μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Μονῇ εὑρισκομένων ἐν οἷς δύο ἀνεψιοί του καὶ ὁ φρενοβλαβὴς Θεοφάνης καὶ ὁδηγήσαντες αὐτοὺς εἰς τὸ προαύλιον αὐτῆς τοὺς ἐτυφέκισαν ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἐννενηκοντούτιδος μητρὸς τοῦ Ἡγουμένου,ἥτις παραφρονήσασα ἀπεβίωσε παραληροῦσα. Διεσώθη δὲ ὁ μάγειρος τῆς Μονῆς Κονταλέξης, ὅστις τρέχων ὅλαις δυνάμεσι ἐξῆλθε τῆς Μονῆς φέρων τραῦμα διαμπερὲς εἰς τὰς παρειάς. Ἀφέντες δὲ οἱ ἐπιδρομεῖς τὰ πτώματα ἄταφα καὶ λεηλατήσαντες τὴν Μονὴν καὶ ἀφαιρέσαντες τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα αὐτῆς ἀπῆλθον. Τῇ ἀληθείᾳ, τοιαύτη ἀγριότης, τοιαύτη βαρβαρότης, τοιαύτη αἱμοδιψία, τοιαύτη σκληρότης, τοιαύτη θρασυδειλία, τοιαύτη ἀσέβεια πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, τοιαύτη περιφρόνησις πρὸς το οἰκογενειακὸν ἄσυλον καὶ τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν καὶ τοιαύτη ἱεροσυλία δὲν ἀπαντῶνται παρόμοιαι ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἱστορίᾳ μεταξὺ καὶ αὐτῶν τῶν πρωτογόνων, ἀγρίων καὶ ἀπολιτίστων φυλῶν. Γενικῶς δέ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα συλλήψεως λιποτακτῶν βίᾳ στρατευθέντων ὑπὸ τῆς Ἀμύνης, τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα τῆς πεπολιτισμένης καὶ φιλοδικαίας Γαλλικῆς Δημοκρατίας διέπραξαν πρωτοφανεῖς ἀτιμίας καὶ ἀπεριγράπτους βδελυγμίας.

Οἱ δὲ Πρεσβευταὶ τῆς Συνεννοήσεως, ὑο μόνον ἠρνήθησαν

νὰ ἀναλάβωσιν ὑποχρεώσεις, δίδοντες ἐγγυήσεις τῷ Βασιλεῖ, μὴ ὄντες δῆθεν ἐξουσιοδοτημένοι ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεών των πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ συνεβούλευσαν τοὐναντίον τὴν συνέχισιν τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Βενιζέλου ἵνα πιέζῃ τὸν Βασιλέα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μπεναζὲ ἐγκατέλιπε τὰς Ἀθήνας, ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ, μεταβαίνων εἰς Παρισίους, ἔνθα προηγήθῃ, τὴν 20 Ὀ)βρίου ἀναχωρήσας ὁ Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ, ἵνα καταστήσῃ τὴν Κυβέρνησίν του ἐνήμερον τῶν γεγονότων, καὶ ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων.

Ὁ Μπεναζὲ ἀφιχθεὶς εἰς Παρισίους καὶ συναντηθεὶς ἀμέσως μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Μπριάν, διεμαρτυρήθη ἐντόνως πρὸς αὐτόν, διὰ τὸ ναυάγιον τῶν συμφωνιῶν, ἃς συνῆψε μετὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, εἰς ὃ ἐπρωτοστάτησεν ἐμμανῶς ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς Γκιγιεμέν. Ὁ Μπριὰν ἀπαντῶν εἶπεν αὐτῷ:

«Εἶμαι γέρων, εἰς τὸ τέλος τοῦ πολιτικοῦ μου σταδίου. Ὑμεῖς εἶσθε νέος, ἔχετε ὅλον τὸ πολιτικόν σας στάδιον ἐμπρός σας. Δὲν εἶναι ἡ κατάλληλος στιγμὴ διὰ νὰ ἀντιταχθῆτε εἰς τὸ πολιτικὸν ρεῦμα τῆς ἡμέρας, τὸ ὁποῖον θὰ καταπνίξῃ καὶ ὑμᾶς καὶ ἐμέ. Ἀναγνωρίζω τὴν ἀξίαν καὶ τὴν φρόνησιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπιτυχῶν συμβιβαστικῶν διαπραγματεύσεών σας, ἀλλ' ἀτυχῶς παρ' ἡμῖν οἱ ἀδιάλλακτοι εἶναι ἰσχυροὶ καὶ ἀδυνατῶ νὰ ἐπιβληθῶ εἰς αὐτούς, ὅσον τοῦτο καὶ ἂν εἶναι θλιβερόν. Σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀφήσητε νὰ λησμονηθῇ τὸ ὡραῖον σας ἔργον».

Ὁ Βασιλεὺς ἀπετάνθη ἀπ' εὐθείας καὶ πρὸς τὸν Γάλλον Πρωθυπουργὸν Μπριάν. «Ποιούμενος ἔκκλησιν εἰς τὴν δικαίαν καὶ φιλικὴν αὐτοῦ κρίσιν πρὸς κατάπαυσιν τῶν καταπιεστικῶν μέτρων, ἅτινα δύνανται νὰ βλάψωσι μόνον τὰ πατροπαράδοτα αἰσθήματα φιλίας, τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλλὰς διετήρει διὰ τὴν Γαλλίαν». Δὲν ἔλαβεν ὅμως τὴν ἀπάντησιν ἣν ἤλπιζε. Καὶ οὕτω ἡ μετὰ τοῦ Μπεναζὲ συμφωνία ἐκ προβεβουλευμένης τῶν Συμμάχων ὑπαιτιότητος ἐναυάγησε.

Ὁ Πρωθυπουργὸς Λάμπρος κατάπληκτος πρὸ τῶν μηχανορραφιῶν τοῦ Βενιζέλου διατελῶν, λόγου γινομένου περὶ τῶν συμβάντων ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, εἶπεν: «Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Βενιζέλου ἀνέζησεν ὁ τοῦ Ἀριστοφάνους δημοκόπος χρησιμοθήρας, ὁ θηρεύων τὸ συμφέρον καὶ χρήσιμον διὰ παντὸς μέσου καὶ πάσῃ μηχανῇ κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ τὸ χαλύβδινον ἐγχειρίδιον, ἐν τῇ ἀριστερᾷ τὸ χρυσοῦν καὶ ἐν τῇ γλώττῃ τὸ

συκοφαντικόν, κανονίζων συνείδησιν, σκέψιν, κρίσιν, φρᾶσιν καὶ συμπεριφορὰν κατὰ τὸ κομματικὸν καὶ ἀτομικὸν συμφέρον τῆς στιγμῆς».

Καταβύθισις Ἑλληνικῶν Ἐμπορικῶν Ἀτμοπλοίων

Τὴν 20 Ὀ)βρίου 1916 περὶ τὴν 9 ὥραν ἑσπερινὴν τὸ ἐπιβατικὸν ἀτμόπλοιον τῆς γραμμῆς «Ἀγγελικὴ» τῆς Ἑταιρίας Γιαννουλάτου, πλέον πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην,κατεβυθίσθη παρὰ τὸ Σούνιον ὑπὸ ἐκραγείσης τορπίλλης. Τὴν μεθεπομένην περὶ τὴν 4 μεταμεσημβρινὴν ὥραν τὸ ἀτμόπλοιον «Κικὴ» τῆς Ἑταιρίας «Ἡσαΐα», κατευθυνόμενον πρὸς τὴν Κύπρον, ἐβυθίσθη ἐπίσης εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἡ «Σπάρτη» τῆς Ἑταιρίας Πανταλέοντος ἔσχε τὴν αὐτὴν τύχην.

Ἡ κηδεία τῶν πνιγέντων ἐγένετο ἐν Πειραιεῖ πάνδημος καὶ μεγαλοπρεπής, εἰς ἣν παρέστησαν ἐπιδεικτικῶς οἱ ἐπίσημοι τῶν Βενιζελικῶν Μπενάκης, Ρακτιβὰν καὶ ἄλλοι, ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του καὶ οἱ Στρατιωτικοὶ Ἀκόλουθοι τῶν Συμμάχων Πρεσβειῶν. Πολλοὶ στέφανοι κατετέθησαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο οἱ τῶν Πρεσβευτῶν τῆς Συνεννοήσεως, πλὴν τοῦ Ἰταλοῦ, τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου. Οἱ δύο τελευταῖοι περιήγοντο θεατρικώτατα πρὸ τῆς κηδείας ἀνὰ τὴν πόλιν ἐπ' αὐτοκινήτων κρατούμενοι ὑπὸ Γάλλων ναυτῶν. Βραδύτερον ἐπιστοποιήθη ὅτι μερικὰ τῶν φερέτρων περιεῖχον πτώματα ἀγορασθέντα ἀπὸ Ἑλληνικὰ νοσοκομεῖα, μερικὰ δὲ περιεῖχον χῶμα καὶ λίθους. Συνελήφθησαν δὲ καὶ ἐξωρίσθησαν περὶ τὰ 200 ἄτομα ὡς ὄργανα δῆθεν τῆς Γερμανικῆς προπαγάνδας καὶ ὑπεύθυνα τῶν τορπιλλισμῶν.

Ὁ Ναύαρχος Φουρνέ, ἂν καὶ ἐπισήμως ἀνεκοίνωσεν ὅτι «ὁ μεταξὺ Σουνίου καὶ Αἰγίνης πλοῦς εἰς ἀπόστασιν 20 μιλλίων εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ δέον νὰ ἀποφεύγηται», ὁμιλῶν ἀπέδωκε τὴν καταβύθισιν τῶν ἀτμοπλοίων εἰς Γερμανικὸν ὑποβρύχιον, δήλωσιν ἣν ἡ Γερμανικὴ Πρεσβεία διέψευσε δι' ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος, ὅπερ ραδιογραφικῶς ἐπληροφορεῖτο ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ Γερμανοφίλων τὰς κινήσεις τοῦ ἐμπορικοῦ Στόλου. Ἐνῷ πράγματι προῆλθεν ἐκ τῶν τοποθετηθεισῶν ἐν Κερατσινίῳ τορπιλλῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου, ὧν τινὲς ἐκ τῶν καταιγίδων ἀποσπασθεῖσαι τῶν ἀγκυρίων των ἐπλανῶντο πλέουσαι πρὸς τὴν ἀκτήν, ὡς ἡ ἐπιτοπία ἐξέτασις ἀπέδειξε.

Οἱ Πράκτορες τῆς Διασυμμαχικῆς Ἀστυνομίας καὶ ἡ Βενιζελικὴ προπαγάνδα διέδιδον ἐπιμόνως ὅτι: «Κατὰ τὰς νύκτας Βασιλόφρονες συνεργοὶ συνεννοοῦντο διὰ φωτεινῶν σημείων μετὰ τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων, κρυπτόμενοι εἰς τὴν ἐν Πειραιεῖ οἰκίαν τοῦ Πολιτευομένου καὶ Βασιλόφρονος Καλιμασιώτη, ὅστις καὶ ἐπρομήθευε βενζίνην εἰς αὐτά. Γενομένης ὅμως ὑπὸ τῶν Συμμάχων ἐπισταμένης ἐν αὐτῇ ἐρεύνης ἀπεδείχθη ὅτι ἡ πληροφορία αὕτη ἦτο ἀπολύτως ψευδὴς καὶ συκοφαντική.

Ὁ δὲ Ναύαρχος Φουρνέ, ἐπωφεληθεὶς τοῦ θλιβεροῦ γεγονότος τῆς καταβυθίσεως τῶν ἀτμοπλοίων τούτων καὶ τῶν ὑποδείξεων τῶν Βενιζελικῶν ὅτι: «Ἡ ἐπίβλεψις καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ναυσιπλοΐας ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐδεῖτο περισσοτέρας μερίμνης καὶ ἐνισχύσεως», τὴν 28 Ὀ)βρίου κατέλαβε τὸν ὑπὸ μεσεγγύησιν ἑλληνισμένον ἐν Σαλαμῖνι ἐλαφρὸν Ἑλληνικὸν Στόλον καὶ τὸν Ναύσταθμον, καταβιβάσας τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν καὶ ἀνυψώσας ἐπ' αὐτοῦ τὴν Γαλλικήν.

Οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Κεντρικῶν ἀπηύθυναν δριμυτάτην διαμαρτυρίαν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν κατάφωρον καὶ συνεχῆ παρ' αὐτῆς παραβίασιν τῆς ἐπιβεβλημένης διὰ πάντα οὐδέτερον οὐδετερότητος, ἥτις ἐξίχθη μέχρι τῆς παραδόσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης εἰς τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους διεξάγουσιν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα. Ἐδήλωσαν δὲ τελικῶς ἀλλὰ καὶ σαφῶς ὅτι: «Καὶ ἡ ἀνοχὴ καὶ ἡ ἐπιείκεια ἔχουσι τὰ ὅριά των, ἡ ὑπέρβασις τῶν ὁποίων καθίσταται μωρία θανάσιμος».

Ἀπέλασις τῶν Πρεσβευτῶν τῶν Κεντρικῶν

Διαδόσεις διασπαρεῖσαι ἀνὰ τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῆς Συμμαχικῆς προπαγάνδας, ὅτι αἱ Πρεσβεῖαι τῶν Κεντρικῶν μετέδιδον εἰς τὰ Γερμανικὰ ὑποβρύχια πληροφορίας περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀτμοπλοίων, συγχρόνως δέ, ὅτι ἦσαν κέντρον τοῦ δικτύου κατασκοπείας ἐν Ἑλλάδι καὶ ὅτι ἡ Τουρκία δι' Ἀθηνῶν ἐνήργει κατασκοπείαν ἐπὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Συμμαχικῶν Στρατευμάτων, ἃς ἐπαναλαμβάνων ἅπας ὁ Γαλλικὸς Τύπος ἐν χορῷ, ἠξίου ἐπιμόνως τὴν ἀπέλασιν ἐξ Ἀθηνῶν τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν καὶ τῶν Συμμάχων αὐτῶν.

Τὴν 6 δὲ Ν]βρίου 1916 ὁ Γάλλος Ναύαρχος Φουρνὲ κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεώς του ἐνήργησε τὴν ἀπέλασιν τῶν

Πρεσβευτῶν τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν καὶ τῶν Συμμάχων αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο Ἀνώτερος Ἀξιωματικὸς τοῦ Ἐπιτελείου του, ἀνελθὼν εἰς Ἀθήνας καὶ περιελθὼν τὰς Πρεσβείας παρέδωκεν ἐπὶ ἀποδείξει ἔγγραφον, οὗτινος τὸ περιεχόμενον εἶχεν οὕτως :

«Λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς κατασκοπείας τὴν ὁποίαν αἱ Πρεσβεῖαι τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν διεξάγουσιν εἰς βάρος τῆς Συνεννοήσεως, ἡ περαιτέρω διαμονὴ τῶν Πρεσβευτῶν τούτων ἐν Ἑλλάδι ἀποβαίνει ἀδύνατος.

Διὰ τοῦτο προτείνεται ὑμῖν ὅπως μετὰ διήμερον τὴν 8 ὥραν πρωϊνὴν εὑρεθῆτε μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Πρεσβείας εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς ἔνθα εἰδικὴ λέμβος θὰ μεταφέρῃ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ πρόσωπα ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου «Μαρίνα Μπάδα», μεθ' ὃ εἰδικὸν ἀτμόπλοιον θὰ μεταφέρῃ ὑμᾶς εἰς Καβάλλαν ἢ Μασσαλίαν.

Ναύαρχος Νταρτὶζ Ντὲ Φουρνὲ»

Ἡ Γερμανικὴ καὶ ἡ Αὐστριακὴ Πρεσβεία ἠρνήθησαν νὰ παραλάβωσι τὸ ἔγγραφον τοῦ Ναυάρχου Φουρνέ, ὅπερ ἀφέθη εἰς τὸν θυρωρόν. Τὴν ἐπομένην ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας Βαρῶνος Φὸν Μπίρμπαχ-Χὸρφ μεταβὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν παρέδωκε τοῦτο, ὅπερ ἀπεσφραγίσθη ἐνώπιον αὐτοῦ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐδήλωσε αὐτῷ ὅτι: «Διαμαρτυρομένη ἐντόνως διὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἐκμηδένισιν ταύτην τῆς κυριαρχικῆς ὑποστάσεως τοῦ Κράτους, θὰ καταβάλῃ ἐν τούτοις ἅπαντα τὰ μέσα πρὸς ματαίωσιν τοῦ πρωτοφανοῦς εἰς τὰ Διεθνῆ νόμιμα μέτρου τούτου, ὁμολογήσασα συνάμα ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν προστασίαν των ἐν ἐνδεχομένῃ βιαίᾳ τῶν Συμμάχων ἐνεργείᾳ».

Οἱ πρεσβευταὶ ἐκτιμῶντες καλῶς τὴν κατάστασιν καὶ ἀναγνωρίζοντες τὴν δυσχερῆ θέσιν καὶ τὴν ἀπόλυτον ἀδυναμίαν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν προστασίαν των, ἀπεφάσισαν νὰ ἀπέλθωσι τῶν Ἀθηνῶν, ἐκφράσαντες μόνον τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἀναβληθῇ ἐπὶ τριήμερον ἡ ἀναχώρησίς των πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐκκρεμῶν ὑποθέσεων τῶν Πρεσβειῶν των καὶ πρὸς ἄνετον παρασκευὴν αὐτῆς.

Ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ ἠρνήθη πᾶσαν ἀναβολήν. «Ἰσχυρισθεὶς ὅτι δι' αὐτῆς θὰ διωργανοῦτο τὸ ἔργον τῆς κατασκοπείας». Στέρξας μόνον ὅπως ἡ ἀναχώρησις τῶν Πρεσβευτῶν ἀντὶ τῆς ὁρισθείσης 9 ὥρας πρωϊνῆς γίνῃ τὴν 11, ἐπιβιβαζομένων κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των ἐπὶ τῆς «Μυκάλης» καὶ ἀποβιβαζομένων εἰς Καβάλλαν.

Κανονισθείσης οὕτω τῆς ἀναχωρήσεως, οἱ πρεσβευταὶ ἀποχαιρετήσαντες τὸν Βασιλέα ἀνελθόντες εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ, ἡτοιμάσθησαν νὰ κατέλθωσιν εἰς Πειραιᾶ.

Τὸ ἀτμόπλοιον «Μυκάλη» ἀνέμενεν ἠγκυροβολημένον παρὰ τὸν προβλῆτα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς ὁποίας εἶχε παραταχθῆ ἄγημα τῆς Γαλλικῆς Ναυαρχίδος, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ὁποίου παρετάχθησαν ἀπόσπασμα Μηχανικοῦ καὶ Διμοιρία Χωροφυλακῆς.

Περὶ τὴν 11 πρωϊνὴν κατῆλθον εἰς Πειραιᾶ ν'ἀποχαιρετήσωσι τοὺς ἀπελαυνομένους Πρεσβευτὰς ἐκ μέρους τῶν Βασιλέων ὁ Αὐλάρχης Μερκάτης καὶ ὁ Κλειδοῦχος τῆς Βασιλίσσης Ι. Θεοτόκης καὶ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ζαλακώστας, ὁ Διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν Καρατζᾶς καὶ ὁ Τμηματάρχης Εὐλάμπιος.

Τὴν 11 δ' ἀκριβῶς κατελθόντες εἰς Πειραιᾶ ἐπέβησαν τῆς «Μυκάλης» ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας Κόμης Φὸν Μπίρμπαχ-Χάρφ, ὁ Γραμματεὺς Φὸν Μπύλωφ, ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Ταγματάρχης Φανκελνχάουζεν καὶ ὁ Ναυτικὸς Ἀκόλουθος Πλοίαρχος Φὸν Γκρανσῆ. Τῆς Αὐστρίας Κόμης Σιλάσι, ὁ Γραμματεὺς Μπουκόσφυ καὶ ὁ Στατιωτικὸς Ἀκόλου-Συνταγματάρχης Τάντσος. Τῆς Τουρκίας Γκαλὴπ-Κεμαλῆ Βέης, ὁ Γραμματεὺς Νετζῆ Βέης, ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Συνταγματάρχης Μουμτὰζ-Βέης καὶ ὁ Ναυτικὸς Ἀκόλουθος Πλοίαρχος Μουσταφᾶ Κεμάλ. Καὶ τῆς Βουλγαρίας Πασσάρωφ, ὁ Γραμματεὺς Μαλαμάτζωφ καὶ ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος Ἀντισυνταγματάρχης Καμπλεσκώφ. Οἱ Διευθυνταὶ τῶν Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν Γερμανίας Κάρρο καὶ Αὐστρίας Βάλτερ. Καὶ οἱ Πρόξενοι Γερμανίας Μπράϊτερ, Αὐστρίας Σαμικὸρ καὶ Τουρκίας Ντερβῆ Βέης.

Οἱ ἀπερχόμενοι Πρεσβευταί, ἀποχαιρετῶντες τοὺς Ἀντιπροσώπους τῶν Βασιλέων καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ἐξέφρασαν τὰς θερμάς των εὐχαριστίας διὰ τὰς εὐκολίας αἱ ὁποῖαι παρεσχέθησαν αὐτοῖς παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει των. Γενομένου δὲ τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐπιβατῶν ὑπ' ἀνωτέρου Ὑπαλλήλου τῆς Συμμαχικῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ Γάλλου Πλοιάρχου Μωρέν, ἡ «Μυκάλη» ἀπάρασα ἀπέπλευσε περὶ τὴν μεσημβρίαν διὰ Καβάλλαν. Τοὺς ἐπισήμους ξένους συνώδευσεν ὁ ὑπάλληλος του Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν Καψαμπέλης καὶ τὴν 24 Ν)βρίου περὶ τὴν 8 ὥραν πρωϊνὴν κατέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Καβάλλας καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν πόλιν.

Ἐπιστολὴ τοῦ Βενιζέλου

Τὴν 8 Ν)βρίου 1916 ἐν συγκεντρώσει τῶν Προέδρων τῶν Βενιζελικῶν Σωματείων ὁ ἐν Ἀθήναις τοποτηρητὴς τοῦ Βενιζέλου Ἀντιστράτ. Κόρακας Α. ἀνέγνω τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν αὐτοῦ, δι᾽ ἐμπίστου προσώπου ἐκ Θεσσαλονίκης ἀποσταλεῖσαν.

«Κύριε Κόρακα,

Ἀπαντῶν ἐπὶ τῆς τελευταίας ἀπογοητευτικῆς ἐκθέσεώς σου, τὴν ὁποίαν ἔλαβον διὰ τοῦ ἀποστολέως, ὀφείλω νὰ συνοψίσω εἰς ὀλίγας θετικὰς καὶ τελευταίας γραμμάς μου ὄχι μόνον τὴν σημερινὴν πραγματικὴν ἄποψιν τῆς καταστάσεως ἡ ὁποία βλέπω μετὰ λύπης μου διαφεύγει πλέον τὴν ἀντίληψίν σου, ὡς διαφεύγει καὶ τὴν ἀντίληψιν τινῶν τῶν κυριωτάτων συνεργατῶν σου καὶ τῶν συνεργατῶν εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν ζήτημα, τῶν ὁποίων τὰς γνώμας μοὶ διεβίβασες μετὰ τῆς ἰδικῆς σου, ἀλλὰ καὶ τὴνἄμεσον μέλλουσαν τοιαύτην, ἥτις εἶναι πεπρωμένον καὶ ἀναπόφευκτον νὰ ἐπακολουθήσῃ, παρὰ τοὺς ἐμφανισθέντας κλυδωνισμοὺς καὶ τὴν ἀκολουθίαντῶν γεγονό των καὶ τῶν περιστάσεων.

Ὅτε ἀπεφάσισα νὰ ἀναλάβω τὴν εὐθύνην τοῦ Πολιτειακοῦ διχασμοῦ τῆς Ἑλλάδος, δὲν εἶχα τὴν ἁπλότητα τῆς σκέψεως νὰ πιστεύω ὅτι τὸ μέγα Ἐθνικὸν καὶ Πολιτικὸν ἐγχείρημάμας θὰ ἐστέφετο ἀμέσως ὑπὸ ἐπιτυχίας ἐντὸς μηνὸς μόνον ἢ καὶ μηνῶν ἀκόμη. Ἐγνώριζον καλῶς, ὅτι ἡ συντάραξις τῶν συνειδήσεων ἐκ τῆς τόλμης καὶ τοῦ ἀπροβλέπτου τοῦ ἐγχειρήματος ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐπὶ μακρὸν καλλιεργηθεῖσαν προκατάληψιν εἰς τοὺς κύκλους τῶν ἐπιστράτων ὑπὸ τῶν ἀπελαθέντων ἤδη στρατιωτικῶν Πρακτόρων τῆς Γερμανίας ἐναντίον μου καὶ πρὸς τὸν κάματον τῶν ψυχῶν, ἕνεκα τόσων προηγηθεισῶν περιπετειῶν, ὡς καὶ πρὸς τὴν τυφλὴν καὶ ἐντελῆ εἰδωλολατρείαν τοῦ Λαοῦ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ περιφήμου Στρατηλάτου μας, θὰ ἦσαν τόσον μεγάλα ἐμπόδια εἰς τὰς νέας ἡμῶν προσπαθείας,ὅσα εἶναι καὶ τὰ ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ἀτονίας τῶν Συμμάχων ἐν τῇ Βαλκανικῇ. Ἀλλὰ δὲν ἐσυνήθισα ποτὲ νὰ ὑπολογίζω ἐπὶ τῇ βάσει ξηρᾶς λογικῆς καὶ ἱστορικῆς βάσεως, ὅσον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῶν ψυχολογικῶν μεταστροφῶν, τῶν καθολικῶν ἀπόψεων, ἔσω οἱασονδήποτε ἀπροσδιορίστων καὶ τοῦ Νόμου τῆς βίας καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἰσχυροτέρου ὅλων τῶν γραπτῶν καὶ ἀγράπτων νόμων τῶν πραγματικῶν καὶ τῶν ὑποθετικῶν.

Εἶναι περιττὸν βεβαίως νὰ προσαρμόσω τώρα ἀναλυτικῶς τοὺς λόγους μου αὐτοὺς πρὸς τὰ γεγονότα, διότι εἶσαι ἐν γνώσει καὶ τῆς πραγματικότητος ὑπὸ γενικὰς γραμμάς, καὶ τοῦ χαρακτῆρός μου οὐχὶ

ὀλίγον. Θίγω ὅμως δι' ὀλίγων λέξεων τὰ κεντρικὰ σημεῖα τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς.

Ἡ βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπιβάλλεται νὰ ὁρμᾶσθε εἰς τὰς σκέψεις σας καὶ τὰς ἐνεργείας σας πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπόλυτος πεποίθησις εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἀντάντ, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία καὶ ἕνεκα τῶν ἐνεργειῶν μας σπουδαίων καὶ ἕνεκα τῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ καθημερινῶς ἐπιδεινουμένων πολεμικῶν συνθηκῶν αὐτῆς, υἱοθέτησε μὲ οὐσιαστικὴν καὶ ἐνεργὸν ἐπιδοκιμασίαν τὸ κίνημά μας μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε ἡ τελικὴ ἐπιβολὴ ἐπὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Κράτους δι' ὅλου τοῦ Ἀνταντικοῦ ὄγκου ὅπως διαρρηχθῇ τὸ τεχνικὸν τείχωμα τὸ χωρίζον ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ νὰ εἶναι ζήτημα ἐλαχίστου χρόνου.

Ἐκβιασμὸς διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ

Μὴ περιμένετε νὰ ἀναλύσω τὴν βεβαίωσίν μου αὐτήν, πιστεύσατέ την ὡς πλήρη ἀλήθειαν. Ἐλπίζω ἄλλωστε ἡ ἀνακοίνωσις τῆς ἐπιστολῆς μου νὰ συμπέσῃ μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς τελευταίας καὶ ἀποτελεσματικῆς ταύτης ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἐπιβολῆς τῆς Ἀντάντ, ἀπέναντι τῆς ὁποίας αἱ προγενέστεραι ἐκδηλώσεις αὐτῆς θὰ δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς οὐσιώδης πρόλογος. Ἐὰν δὲ παρασυρθέντες ὑπὸ ἀπατηλῶν φαινομένων δὲν δύνασθε σεῖς,ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζομεν μέγιστον μέρος τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου, ἐν τῷ ἐχθρικῷ Κράτει τῶν Ἀθηνῶν, νὰ δεχθῆτε ἐν τῇ συνειδήσει σας καὶ νὰ κρατήσητε ὡς ἀσφαλῆ τὴν τελευταίαν ταύτην διαβεβαίωσίν μου, δὲν στρέφετε τοὐλάχιστον τὰ βλέμματά σας πρὸς τὴν ὁλικὴν πρὸ ὑμῶν πραγματικότητα ἡ ὁποία παρέχει σαφῶς τὰς κυρίας ἀποδείξεις ὅτι τάχιστα θὰ ἐγκαθιδρυθῶμεν καὶ θὰ εὑρεθῶμεν συνηνωμένοι ἐν Ἀθήναις; Τί ἀπομένει πλέον ἀπὸ τὸν περίφημον Βασιλέα καὶ Βασιλέα σας ἀκόμη; Οὔτε ἡ σκιὰ τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὸ κῦρός του κατερακώθη ἀπὸ τὰς συνεχεῖς του ὑποχωρήσεις. Οἱ πολεμικοὶ ἰδόντες τοῦ Βασιλέως ἀποσπῶνται ἕνας πρὸς ἕνα. Τὸ φάσμα τῆς πείνης καὶ τῶν δοκιμασιῶν ἤρχισε πλανώμενον πανταχοῦ εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα καὶ θὰ γίνῃ τάχιστα ἀκόμη ἀπαισιώτερον τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θὰ τεθῇ ἕνας νέος τελεσφόρος ἀποκλεισμός. Αἱ ψυχαὶ τῶν πολιτῶν ἐγγίζουσιν ἤδη τὸ τελευταῖον ὅριον τῆς ἀνθρωπίνης ὑπομονητικότητος. Τόσον ἐγγίζουσι εἰς αὐτό, ὥστε πρέπει εἰς τελευταῖος κλονισμός, αὐτὸς ὅστις ἐπίκειται νὰ τὸ ἀποκάμῃ. Μὴ λησμονῆτε ὅτι ἡ παράτασις τῆς ἀμύνης τῶν Ρουμάνων δὲν θὰ εἶναι βραχυχρόνιος καὶ θὰ συντείνῃ τελικῶς εἰς τὰς βλέψεις ἡμῶν.

Προδιαγεγραμμένον σχέδιον

'Ενταῦθα πρέπει νὰ τονίσω ὅτι, ἔχει ἤδη προδιαγραφῇ τελικῶς συνεννόησις μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν 'Αντιπροσώπων τῆς 'Αντάντ· Τὸ σχέδιον τῆς ἐπιβολῆς ἡμῶν ἐγένετο κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ πραγματοποίησις αὐτῆς θὰ πέσῃ πρὸ τῶν χρονικῶν ὁρίων καθ' ἃ ἤθελον τυχὸν παρουσιασθῆ ἐνδείξεις ἀδυναμίας τῆς Ρουμανίας. Οὕτω λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, πρὸς τί ἡ ἀπογοήτευσις; 'Απογοήτευσιν θέλομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τώρα ἢ συγκέντρωσιν καὶ ἐσχάτην ἀποφασιστικότητα, ἀφοῦ εὑρισκόμεθα πρὸ τῆς στιγμῆς τελικῆς κρίσεως; Τὴν στιγμὴν αὐτὴν πρέπει νὰ εἶσθε ἀποφασισμένοι νὰ ἐκτελέσητε κατὰ γράμμα καὶ ἀτρόμως ὅσα ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ εἰς τὰς ἰδιατέρας διασκέψεις προαπεφασίσθησαν καὶ συμπληρωματικῶς σᾶς ἀνέπτυξεν ἐσχάτως κατ' ἐντολήν μου ὁ κ.Ρ. «'Η ἐπιτυχία καὶ ἡ ἀποτυχία εἶναι πολλάκις γεννήματα μιᾶς στιγμῆς. 'Η ἐν τῇ Πρωτευούσῃ ἐπιβολή μας, ἔστω καὶ ἀρνητική, θὰ δημιουργήσῃ βαθμηδὸν ἐπιβολὴν καὶ ἐπὶ πάσης τῆς ἄλλης Παλαιᾶς 'Ελλάδος. Πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητον νὰ ἐκμηδενισθῶσι κατὰ τὴν κατάλληλον ὥραν ὅλα τὰ ὡρισμένα ἐκεῖνα πρόσωπα, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι. «"Οστις δὲν θὰ εἶναι μεθ' ἡμῶν, τότε θὰ εἶναι καθ' ἡμῶν».

'Η ἔμπιστος αὕτη ἐπιστολή μου πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ἐν μυστικῇ συσκέψει ὅλων τῶν παραγόντων καὶ νὰ ἀναλυθῇ καταλλήλως, εὐθὺς δὲ ἀμέσως νὰ πληροφορήσητε περὶ τῶν ἐνεργειῶν σας. 'Ο κ. Ρ. εἶχε τὴν ἐντολὴν νὰ ἀναλύσῃ καὶ πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν παραγόντων τὰς σκέψεις μας. 'Αλλ' ἡ σκοπιμότης καὶ ἡ σπουδαιότης τῆς ὑποθέσεως ἀπῄτει νὰ ἐπικοινωνήσω καὶ ἀπ' εὐθείας ἐγὼ πρὸς πάντας ὑμᾶς συνολικῶς, τὸ ὁποῖον καὶ γίνεται διὰ τῆς παρούσης, ἥτις δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον ἐὰν χαρακτηρισθῇ ἐν τῇ συνελεύσει ὡς ἐμπεριέχουσα τελεσιγραφικῶς τὰς γνώμας ἐμοῦ καὶ τῆς ἄλλης προσωρινῆς Κυβερνήσεως.

Γνωσθείσης μυστικῶς τῆς γενομένης συγκεντρώσεως καὶ τῆς ἀναγνώσεως παρὰ τοῦ 'Αντιστρ. Κόρακα τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βενζιέλου, ὁ Λοχαγὸς ΣκοπετίαςΣ. δεξιῶς ἐνεργήσας ἔλαβε παρὰ προσώπου ἁδρῶς δωροδοκηθέντος τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ 'Αντιστρ. Κόρακα τὴν ἐπιστολὴν ἥτις παραβληθεῖσα πρὸς ἰδιογράφους ἐπιστολὰς τοῦ Βενιζέλου καὶ βεβαιωθείσης τῆς γνησιότητός της μετὰ φωτοτύπωσιν ἐπεστράφη εἰς τὸν παραδόντα. 'Η δημοσίευσις δὲ τῆςφωτοτυπίας ἐν τῇ Ν. 'Ημέρᾳ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπεκύρωσε τοὺς βασίμους φόβους οἵτινες ἀπὸ πολλοῦ ἐπεκράτουν ἐν τῷ Στρατῷ καὶ τῷ Λαῷ

περὶ τῶν ἀληθῶν καὶ ἀπωτέρων λόγων τῆς σειρᾶς τῶν λαμβανομένων παρὰ τῶν Συμμάχων μέτρων, οὓς καὶ τὸ ἄμεσον μέλλον κατέδειξε πραγματικούς.

Διακοίνωσις τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ

Ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς Γκιγιεμὲν καὶ ὁ Ναυτικὸς Ἀκόλουθος Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ, τὰ μέγιστα δυσαρεστηθέντες ἐκ τῆς παρεμβάσεως τοῦ βουλευτοῦ Μπεναζὲ καὶ τῶν διαπραγματεύσεων καὶ συμφωνιῶν του μετὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἀντέδρασαν κατ' αὐτῶν ζωηρότατα.

Ὁ μέν, παρὰ τῇ Γαλλικῇ Κυβερνήσει διὰ τὰ ζητούμενα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐχέγγυα καὶ ἰδίως διὰ τὸν περιορισμὸν τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Βενιζελικοῦ αὐταρχικοῦ κινήματος. Ὁ δὲ παρὰ τῷ Ὑπουργῷ τῶν Ναυτικῶν Ναυάρχῳ Λακὰζ ἀπολαύων τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ, ὅστις ἐπηρεαζόμενος ἐκ τῶν πληροφοριῶν καὶ εἰσηγήσεων τοῦ εὐνοουμένου του Ἀντιπλοιάρχου ἐπέμενεν ἀνενδότως εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν πιέσεων καὶ τοῦ ἐκβιασμοῦ.

Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς στάσεως τῶν δύο τούτων Ἀντιπροσώπων τῆς Γαλλίας ἦτο ἡ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Λάμπρον τὴν 3 Ν]βρίου 1916 ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ ἐπίδοσις τῆς κάτωθι ἐντόνου διακοινώσεως.

«Κύριε Πρόεδρε,

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων ἑβδομάδων ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠδυνήθη κατ' ἐπανειλημμένας περιστάσεις νὰ βεβαιωθῇ ὅτι αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἀνεγνώριζον κατηγορηματικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ δικαίωμα νὰ διατηρήσῃ τὴν οὐδετερότητά της ἐν τῇ σημερινῇ διαπάλῃ. Ἄλλως δὲ ἡ ἐγκατάστασις οὐδετέρας ζώνης πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας παρέχει νῦν εἰς αὐτὴν τὴν ἐγγύησιν ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς ἐνόπλων ὁμάδων, οἵα ἡ ἐπελθοῦσα ἐν Αἰκατερίνῃ.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπανέλαβε τὰς κατηγορηματικωτέρας καθομολογήσεις περὶ τῆς ἀπέναντι τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως εὐμενοῦς ἐκείνης οὐδετερότητος, ἣν πάντοτε διεβεβαίωσε.

Μεταξὺ δὲ τῶν πειστηρίων ἅτινα παρέσχε χάριν αὐτῆς τελευταίως πολυτιμότατα ὑπῆρξαν ἡ εἰς τὴν ἐν εἰρήνῃ δύναμιν ἐπαναφορὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ ἐνεργουμένη μεταστάθμευσις τοῦ Γ' καὶ Δ' Σώματος Στρατοῦ καὶ τῆς XVI Μεραρχίας εἰς τὰς φρουρὰς Πελοποννήσου.

Ἀλλ' οὐχ ἧττον, ἡ εἰς τοὺς Βουλγάρους παράδοσις τῶν ὀχυρῶν

τοῦ Ροῦπελ, τῆς Καβάλλας καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ ἀξιολόγου πολεμικοῦ ὑλικοῦ τοῦ ἐκεῖ εὑρισκομένου ἐπήνεγκεν ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς Συνεννοήσεως διασάλευσιν τῆς ἰσορροπίας, ἔχουσαν σοβαρωτάτην σημασίαν.

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, μεριμνῶσα ὅπως ἀποκατασταθῇ ἡ ἰσορροπία αὕτη καὶ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἀνάλογος αὔξησις ὁπλισμοῦ ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὴν παράδοσιν τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ τοῦ νῦν περισσεύοντος καὶ ἀχρήστου, ἕνεκα τοῦ περιορισμοῦ τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν δύναμιν τῆς εἰρήνης.

Ἔχω λοιπὸν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεώς μου νὰ ζητήσω παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως:

α) 16 Πεδινὰς Πυροβολαρχίας μετὰ 1000 βολῶν δι' ἕκαστον πυροβόλον.

β) 10 Ὀρεινὰς Πυροβολαρχίας ἐπίσης μετὰ 1000 βολῶν δι' ἕκαστον πυροβόλον.

γ) 40 χιλ. ὅπλα Μάνλιχερ μετὰ 220 φυσιγγίων δι' ἕκαστον ὅπλον.

δ) 140 Πολυβόλα μετὰ τοῦ ἀναλόγου ἀριθμοῦ φυσιγγίων. Καὶ

ε) 80 Φορτηγὰ αὐτοκίνητα.

Ἐν προσφάτῳ διακοινώσει. ἀναφερομένῃ εἰς τὸν ἐλαφρὸν Στόλον, ἐγνώρισα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι εἶχον ἐντολὴν νὰ προσφέρω εἰς αὐτὴν δικαίαν ἀποζημίωσιν ὡς ἀντάλλαγμα τῶν γενομένων παραδόσεων. Οὐδεμία ἀπάντησις μοὶ ἐδόθη εἰς τὴν πρότασιν ταύτην. Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ βεβαιώσω ὑμᾶς ἐν τῇ παρούσῃ διακοινώσει, ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις θὰ ἦτο ὁμοίως διατεθειμένη ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ παραδοθησόμενον ἡμῖν πολεμικὸν ὑλικὸν νὰ προσφέρῃ εὔλογον ἀμοιβήν, ἢ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποδόσῃ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐχθροπραξιῶν ὑλικὸν ὅμοιον ἐν τελείᾳ καταστάσει.

Ἐπειδὴ τὰ σημερινὰ συμβάντα παρέχουσιν εἰς τὴν παροῦσαν αἴτησιν χαρακτῆρα κατεπειγούσης ἀνάγκης, μὴ δυναμένης νὰ διαλάθῃ ὑμᾶς, ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἀξιοῖ ὡς δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς θελήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως 10 Ὀρειναὶ Πυροβολαρχίαι μοὶ παραδοθῶσιν ἀμέσως, τοῦ ὑπολοίπου ὑλικοῦ παρεχομένου κατόπιν ἐντός, κατὰ τὸ δυνατόν, βραχυτάτης προθεσμίας.

Καὶ ἀξιῶ ὅπως μοὶ ἀποσταλῇ Ἀξιωματικὸς διοριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ὅπως κανονισθῶσιν αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐκτελέσεως τῶν μέτρων τούτων.

Ναύαρχος Νταρτὶζ Ντὲ Φουρνὲ»

Τὴν 3 Ν]βρίου ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν τὸν Γάλλον Πρεσβευτήν, πρὸς τὸν ὁποῖον μετ' ἐκδήλου δυσφορίας καὶ

λύπης τελευτῶν εἶπε : «Δὲν μοὶ ἐξησφαλίσθη οὐδεμία ἐγγύησις ἐκ τῶν ὑποσχεθεισῶν. Ἤδη εἶναι· τετελεσμένον γεγονός, ὁ Λαὸς καὶ ὁ Στρατὸς δὲν θέλουσιν νὰ ὑποχωρήσω, ἵνα δώσητε εἰς ἕνα ἀντάρτην πυροβόλα καὶ ὅπλα ἅτινα, συντόμως εἰπεῖν, τοῖς ἀνήκουσι καὶ ἀφοῦ δὲν μοὶ παρέχονται αἱ ἀναγκαῖαι ἐγγυήσεις, οὐδὲν μέσον ἔχω νὰ βαδίσω κατὰ τῆς κοινῆς γνώμης».

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀμυνῖται κατέλαβον τὴν Ὕδραν καὶ ἀπέβλεπον καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ. Συγχρόνως ἀνακατελήφθη καὶ τὸ Μοναστήριον ὑπὸ τῶν Συμμάχων καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ἀνεπτερώθη ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ.

Μετὰ τὴν λῆψιν τῆς ἀνωτέρω διακοινώσεως συνῆλθεν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἔκτακτον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Βασιλέως παραταθὲν ἐπὶ δίωρον, καὶ καθ' ὁμόφωνον ἀπόφασιν τοῦ ὁποίου ὁ Πρωθυπουργὸς ἀπέστειλε τὴν 7 Ν]βρίου τῷ Ναυάρχῳ Φουρνὲ τὴν ἑπόμενην ἀπάντησιν.

«Κύριε Ναύαρχε,

Ἔλαβον τὴν ὑμετέραν ἐπιστολὴν τῆς 3 Ν)βρίου δι' ἧς μοὶ ἐγνωρίσατε ὅτι κατ' ἀκολουθίαν τῆς εἰς τοὺς Βουλγάρους παραδόσεως τοῦ ὀχυροῦ Ροῦπελ, τῆς Καβάλλας καὶ πρὸ πάντων τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ ἐκεῖ εὑρισκομένου πολεμικοῦ ὑλικοῦ, ἐπῆλθε διασάλευσις τῆς ἰσορροπίας ὑπὲρ τῶν πολεμίων τῆς Συνεννοήσεως, σοβαρωτάτην ἔχουσα σημασίαν καὶ ὅτι πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας ταύτης ἔχετε διαταγὴν τῆς ὑμετέρας Κυβερνήσεως νὰ ζητήσητε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως 16 πεδινὰς Πυροβολαρχίας μετὰ 1000 βολῶν δι' ἕκαστον πυροβόλον, 26 Ὀρειβατικὰς πυροβολαρχίας μετὰ 1000 βολῶν δι' ἕκαστον πυροβόλον, 40 χιλ. ὅπλα Μάνλιχερ μετὰ 220 φυσιγγίων δι' ἕκαστον ὅπλον, 140 πολυβόλα μετὰ τοῦ ἀναλόγου ἀριθμοῦ φυσιγγίων καὶ 50 φορτηγὰ αὐτοκίνητα.

Εὐηρεστήθητε νὰ προσθέσητε ὅτι «ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις θὰ ἦτο διατεθειμένη, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ παραδοθησόμενον πολεμικὸν ὑλικὸν νὰ προσφέρῃ εὔλογον ἀμοιβὴν ἢ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποδόσῃ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐχθροπραξιῶν ὑλικὸν ὅμοιον ἐν τελείᾳ καταστάσει».

Χωρὶς νὰ θελήσω νὰ εἰσέλθω εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν περιστάσεων αἵτινες ἠνάγκασαν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ μὴ ἀντιταχθῇ διὰ τῆς βίας εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν κατάληψιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ὀχυρῶν καὶ εἰς τὴν λῆψιν τοῦ ἐν αὐτοῖς πολεμικοῦ ὑλικοῦ, θὰ περιορισθῶ εἰς τὸ νὰ γνωρίσω εἰς ὑμᾶς ὅτι ἡ τότε κατέχουσα τὴν Ἀρχὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ τηρήσῃ

ἄλλην στάσιν, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος, ὅτι διετύπωσε κατηγορηματικὰς διαμαρτυρίας καὶ ὅτι ἀνεκοίνωσεν ἐγκαίρως τὸ περιεχόμενον αὐτῶν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἄποψιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος εἰς τὰς Κυβερνήσεις τῆς Συνεννοήσεως.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἰσορροπίαν δυνάμεων, δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω ὑμᾶς ὅτι αἱ πληροφορίαι ἃς ἔχετε ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν εἶναι ἀκριβεῖς. Ὡς θὰ δυνηθῆτε νὰ βεβαιωθῆτε ἐκ τοῦ συνημμένου πίνακος, αἱ Ναυτικαὶ καὶ αἱ Στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Συνεννοήσεως κέκτηνται ἐν συνόλῳ 191 Ἑλληνικὰ πυροβόλα διαφόρων διαμετρημάτων, ὧν τὸ πλεῖστον ταχείας βολῆς καὶ τύπου νέου. Ἐνῷ οἱ στρατοὶ τῶν Γερμανοβουλγάρων κατέχωσι μόνον 124 πυροβόλα, τὰ πλεῖστα τύπου παλαιοῦ καὶ ἀχρηστευθέντα. Κέκτησθε ὁμοίως μεγαλείτερον ἀριθμὸν πολυβόλων καὶ ὅπλων Ἑλληνικῶν ἢ οἱ ὑμέτεροι ἐχθροί.

Μετὰ τὴν διαλλακτικὴν στάσιν ἣν ἐτεκμηρίωσεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως αὐτῆς καὶ μετὰ τὰς ἀποδείξεις ἃς ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς προσπαθήσασα νὰ κανονίσῃ φιλικῶς τὰ ζητήματα ἅτινα ὑπῆρξαν τὸ ἀντικείμενον τῶν ὑφ' ὑμῶν κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἀπευθυνθεισῶν εἰς αὐτὴν ἐπιστολῶν, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐλπίσῃ ὅτι δὲν ἔμελλον νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς αὐτὴν ἀξιώσεις, ἃς αὐτὴ αὐτῶν ἡ φύσις καθιστᾶ ἀπαραδέκτους. Πράγματι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παραχωροῦσα τὸ πολεμικὸν αὐτῆς ὑλικὸν μετὰ ἢ ἄνευ ἀμοιβῆς ἤθελε προβῆ εἰς οὕτω κατάφωρον διάρρηξιν τῆς οὐδετερότητος τῆς Ἑλλάδος ἣν ἀνεγνώρισεν ἡ Συνεννόησις. Ὥστε ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας αἱ Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι, αἵτινες διεμαρτυρήθησαν ἤδη ἐντόνως κατὰ τῆς καταλήψεως τοῦ ἐλαφροῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου ἤθελον θεωρήσει τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς ταύτην ὡς πρᾶξιν ἐχθρικὴν πρὸς αὐτάς. Ἐξ ἑτέρου δὲ ἡ Κοινὴ Γνώμη τῆς Χώρας ἡ ἀπαύστως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐκδηλουμένη δὲν ἤθελεν ἀνεχθῆ νὰ ἴδῃ τὴν Ἑλλάδα στερουμένην τῶν ὅπλων αὐτῆς καὶ ἀδυνατοῦσαν νὰ προασπίσῃ τὰ ζωτικὰ αὐτῆς συμφέροντα, ἂν ἐν τῷ μέλλοντι ἤθελον ταῦτα κινδυνεύσῃ.-

Διὰ τοὺς λόγους τούτους, κ. Ναύαρχε, εὑρίσκομαι ἠναγκασμένος, ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, νὰ ἀντιτάξω εἰς τὴν αἴτησιν ὑμῶν τὴν χρονολογουμένην ἀπὸ 3 Ν)βρίου ἄρνησιν κατηγορηματικωτάτην, καίτοι διατηρῶν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀναγνωρίσητε τὸ βάσιμον αὐτῆς.

Σπυρίδων Π. Λάμπρος»

Ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ λαβὼν τὴν ἀπάντησιν ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπηύθυνε αὐτῇ τὴν 11 Ν)βρίου, κατόπιν συσκέψεως μετὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, δευτέραν διακοίνωσιν, περιληπτικῶς ἔχουσαν οὕτως:

«Εὑρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαπιστώσω ὅτι ἡ κατηγορηματικὴ ἄρνησις εἰς τὰς αἰτήσεις τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως δὲν ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς εὐμενοῦς οὐδετερότητος, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλληνικὴ Βασιλικὴ Κυβέρνησις διεβεβαίου πάντοτε καὶ τῆς ὁποίας ἀπόδειξιν εἶχεν ἤδη εὐκαιρίαν νὰ δόσῃ.

Καλλίτερον διαφωτιζομένη ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Ἑλλάδος θὰ ἀντελαμβάνετο βεβαίως ὅτι ἡ παραχώρησις τοῦ ὑλικοῦ πρὸς τοὺς Συμμάχους κατ' αὐδὲν προσβάλλει τὸν πλέον δίκαιον πατριωτισμὸν καὶ τοὺς νόμους τῆς διεθνοῦς ἰσότητος. Τὰ ὅπλα ταῦτα εἶναι προωρισμένα πρὸς πόλεμον ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐδάφους ποτισθέντος ὑπὸ τοῦ γενναίου Ἑλληνικοῦ αἵματος. Ἡ θέσις των δὲν εἶναι εἰς τὸ βάθος τῶν ἀποθηκῶν, ἀλλ' εἰς τὸ Μέτωπον τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῆς Μακεδονίας, ὅπου τὴν στιγμὴν ταύτην παίζεται ἡ τύχη ὅλων τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἀνεξαιρέτως, εἴτε εἶναι ἐμπόλεμα εἴτε οὔ.

Αἱ ἀνώτεραι διαταγαί, δυνάμει τῶν ὁποίων ἐνεργῶ, εἶναι ἄλλως τε ἐξ ἐκείνων αἵτινες δὲν ἐπιδέχονται παρατεταμένην συζήτησιν. Ἀναφερόμενος εἰς τὴν προηγουμένην διακοίνωσιν τῆς 21 Αὐγούστου λαμβάνω τὴν τιμὴν ὅπως διαβεβαιώσω τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι, εἰς ἔνδειξιν τῆς καλῆς αὐτῆς θελήσεως, ζητῶ 10 ὀρειβατικὰς πυροβολαρχίας μέχρι τῆς 18 Ν)βρίου τὸ βραδύτερον. Ἡ ἡμερομηνία τῆς παραδόσεως τοῦ ὑπολοίπου ζητηθέντος ὑλικοῦ δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν 2 Δεκεμβρίου.

Μὴ λαμβάνων ἱκανοποίησιν, θὰ εὑρεθῶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ λάβω μέτρα, ἅτινα θὰ συνεπήγετο ἡ κατάστασις.

Ναύαρχος Νταρτὶζ Ντὲ-Φουρνὲ»

Ἅμα τῇ ἀποστολῇ τοῦ ἀνωτέρω τελεσιγράφου, «χάριν τῆς εἰρηνικῆς ἐπιδείξεως», ὡς ἀπεκάλεσεν ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ τὴν μέλλουσαν ἐνέργειαν αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐνηργοῦντο ἐν Ἀθήναις ἀναγνωρίσεις διὰ Συμμαχικῶν ἀεροπλάνων καὶ αὐτοκινήτων, καθ' ἃς ἐπεσημαίνοντο διάφορα μέρη αὐτῶν, ἰδιαζόντως δὲ τὰ Ἀνάκτρορα, οἱ Στρατῶνες καὶ αἱ Ἀποθῆκαι ὑλικοῦ πολέμου. Πρᾶξις ἄκριτος καὶ ἀνωφελής, ἥτις μόνον τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ στρατεύματος καὶ τοῦ Λαοῦ ὤξυνε καὶ ἐπηύξυνε.

Κατεσκευάσθησαν δὲ καὶ Χάρται ἐνδεικνύοντες διὰ διαφόρων χρωματισμῶν τὰ δημόσια κτίρια τῶν Ἀθηνῶν ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν καὶ ἐν οἷς τὰ Ἀνάκτορα ἔφερον χρωματισμὸν ὃν καὶ οἱ Στρατῶνες. Ἐπίσης τετραγωνισμένα διαγράμματα τῆς πόλεως διὰ τὴν βολὴν τοῦ Στόλου κατ' αὐτῆς. Διὰ δὲ τὰς τυχὸν ἐπιχειρήσεις ἐντὸς τῆς πόλεως διενεμή-

θησαν εἰς τοὺς Ἀξιωματικοὺς σχεδιαγράμματα αὐτῆς ἀκριβέστατα.

Συγχρόνως ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸν κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ Βουλγαρίας πόλεμον, ἐλλείψει δὲ ἀντιπροσώπων της ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ παρεκάλεσε τὰς Κυβερνήσεις τῆς Συνεννοήσεως ὅπως διαβιβάσωσι τὴν κήρυξιν ταύτης διὰ τῶν συνήθων ὁδῶν, ἀλλ' ἡ Ἰταλία ἀντέστη εἰς τοῦτο.

Ἐπιδοθείσης τῆς ἀνωτέρω διακοινώσεως, ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνελθὼν τὴν 5 ὥραν ἑσπερινὴν εἰς τὰ Ἀνάκτορα συνειργάσθη μετὰ τοῦ Βασιλέως περὶ τὴν ὥραν. Ὁ Βασιλεὺς λαβὼν γνῶσιν τῆς διακοινώσεως καὶ ἀκούσας καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς γνώμην τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὰς σκέψεις του, μεθ' ὃ ἀπελθόντος αὐτοῦ ἐκ τῶν Ἀνακτόρων ἀνῆλθον προσκληθέντες ὁ Ἀντιστράτηγος Διοικητὴς τοῦ Α' Σώματος Καλλάρης Κ., τοῦ Β' Ἀντιστράτηγος Σωτήλης, ὁ Μέραρχος τῆς ΙΙ Μεραρχίας Ὑποστράτηγος Γιαννακίτσας Ι. καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου Συνταγματάρχης Στρατηγὸς Ξ., μεθ' ὧν ὁ Βασιλεὺς συνωμίλησεν ἐπὶ τῆς καταστάσεως οἵα μετὰ τὴν διακοίνωσιν διεμορφώθη αὕτη.

Διακοίνωσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, λαβοῦσα τὴν ἀνωτέρω διακοίνωσιν τοῦ Ναυάρχου Φουρνέ, μὴ δυναμένη νὰ πράξῃ ἄλλο τι καὶ συναισθανομένη τὴν κρισιμότητα τῆς καταστάσεως πλήρως, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου κατέφυγεν εἰς τὸ ὕστατον μέτρον, ἀπευθύνουσα διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὰς τῶν οὐδετέρων Κρατῶν τὴν ἑξῆς διακοίνωσιν, ἐν ᾗ περιγράφει τὴν ἀληθῆ ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων:

«Κύριε Πρεσβευτά,

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συναισθανομένη τὰ καθήκοντά της διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ τὴν πρὸς τὴν χώραν εὐθύνην της, μετὰ βαθυτάτην μελέτην τῆς καταστάσεως εἶχε κρίνει ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ὤφειλε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν αἱματηροτάτην πάλην, τῆς ὁποίας ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Εὐρώπη εἶχε μετάσχει.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παραμένουσα ἐν τῇ οὐδετερότητι εἶχε πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς πολιτικῆς ταύτης, ἐὰν ἐν

δεδομένῃ στιγμῇ ἐπείθετο ὅτι ἤθελεν ἐξυπηρετήσει τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη, ὁσονδήποτε βαρεῖαι καὶ ἂν ἦσαν αἱ θυσίαι καὶ οἱ κίνδυνοι ἑνὸς πολέμου.

Δὲν ἠδυνήθημεν ἐν τούτοις μέχρι τοῦδε νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὰς ἀναγκαίας ἐγγυήσεις, ὅτι ἡ Ἑλλὰς μετέχουσα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, δὲν ἤθελε διακινδυνεύσει ἀναπόφευκτον καταστροφήν. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις παραμένουσα οὐδετέρα εἶχεν ἀποκλειστικῶς ὑπ' ὄψιν τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα καὶ οὐχί, ὅπως μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἐμμονῆς ἠθέλησαν νὰ παραστήσωσι, διότι ἐνεπνέετο ὑπὸ συμπαθείας πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν δύο ἐμπολέμων ὁμάδα.

Πᾶσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποβλέψῃ εἰμὴ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος, θέτουσα αὐτὴν ἐγγύτερον πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν δύο ὁμάδων, καθιστᾷ δυσχερεστέραν τὴν αὐστηρὰν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς της. Εἰς τὸν λόγον τοῦτον ὀφείλεται ἡ κατάληψις τῶν Μακεδονικῶν ἐπαρχιῶν της παρὰ τῶν ξένων στρατευμάτων καὶ ἡ εὐκολία, δι' ἧς οἱ ἐμπόλεμοι ἐγένοντο κύριοι τῶν νήσων, τῶν λιμένων, τῶν δημοσίων καταστημάτων καὶ ἔργων. Ὁδοὶ καὶ σιδηρόδρομοι βιαίως κατελήφθησαν, ἀλλαχοῦ γέφυραι καὶ σήραγγες, στοιχίσασαι πλεῖστα ἑκατομμύρια, κατεστράφησαν ἐξ ὁλοκλήρου.

Καθ' ἣν ὥραν ἡ παροῦσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἐπιβλητικὸς ξένος στόλος ἔκλεισε τὴν εἴσοδον τῆς Σαλαμῖνος, ἔνθα ἠγκυροβόλει ὁ ἑλληνικὸς στόλος.

Παρὰ τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὰς κατηγορηματικὰς ἀρνήσεις μας ἐξηναγκάσθημεν νὰ διατάξωμεν τὰ πληρώματα αὐτῶν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ σκάφη τοῦ ἐλαφροῦ στόλου, διὰ νὰ τοῖς ἀπομακρύνωμεν τὸ ὀδυνηρὸν συναίσθημα νὰ παραδόσωσι τὰ σκάφη ἐπὶ τῶν ὁποίων πρὸ οὐ πολλοῦ ἀκόμη, εἶχον τὸ εὐτύχημα νὰ συντελέσωσιν εἰς δύο νικηφόρους πολέμους.

Πρὸ ἑνὸς ἤδη μηνὸς ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς παρίσταται, μετ' εὐλόγου θλίψεως, εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ξενικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ πασῶν σχεδὸν τῶν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης συγκοινωνιῶν, ἐπὶ τῶν ταχυδρομείων, ἐπὶ τῶν τηλεγράφων καὶ τηλεφώνων. Τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας βλέπει παρακωλυομένην τὴν δραστηριότητα ὑπὸ πολλαπλῶν νηοψιῶν καὶ παντοειδῶν ἐμποδίων. Πρὸ πολλοῦ ἡ Ἑλλὰς δὲν δύναται νὰ εἰσαγάγῃ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰμὴ τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα πρὸς διατροφήν, φωτισμὸν καὶ κίνησιν τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἐμπορίου της.

Ἐπ' ἐσχάτων ἔτι ἐτρώθη εἰς τὰ καίρια διὰ τῆς προσγενομένης προσβολῆς εἰς τὴν πατροπαράδοτον φιλοξενίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Τὸ Δίκαιον τοῦ Ἰσχυροτέρου ἀντετάχθη διαρκῶς εἰς τὰς νομίμους διαμαρτυρίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τούτοις αὕτη μέχρι σήμερον ὑπέστη τὰ πάντα μετὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας αἱ ὁποῖαι χαρα-

κτηρίζουσι τὰ ἀσθενῆ ἔθνη. Ἀλλ' ἡ τελευταία αἴτησις τοῦ Ναυάρχου Ἀρχηγοῦ τῶν Ναυτικῶν δυνάμεων τῶν Κρατῶν τῆς Συνεννοήσεως ἐν τῇ Μεσογείῳ, διὰ τῆς ὁποίας καλεῖ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ παραδόσῃ τὸ ὑλικὸν πολέμου τὸ ὁποῖον ἀπεκτήσαμεν διὰ βαρυτάτων θυσιῶν καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς κρίνει ὅτι ὀφείλει νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα, ἡ αἴτησις αὕτη εἶναι ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ὁ λαός, οἱ Κοινοβουλευτικοί του ἄρχοντες, τὸ Στράτευμα καὶ τὸ Ναυτικὸν ὁμοθύμως ἀποκρούουσι.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἰσχυρὰ διὰ τῆς ὑποστηρίξεως ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους, ἀπέρριψε καὶ θὰ ἀπορρίψῃ τὴν τελευταίαν ταύτην ἀξίωσιν, ἡ ὁποία θίγει βαθύτατα τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ προσβάλλει σοβαρῶς τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Χώρας. Ἡ Ἑλλὰς δὲν δύναται νὰ ἀποχωρισθῇ τῶν ὅπλων της καὶ νὰ ἀποκλεισθῇ ἐν τῷ μέλλοντι τῶν μέσων ἀμύνης κατ' ἐνδεχομένων κινδύνων.

Ἐνόμισα ὅτι ὤφειλον, Κύριε Πρεσβευτά, νὰ σᾶς ἐκθέσω ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται σήμερον ἡ Ἑλλάς, διὰ νὰ δυνηθῆτε νὰ διαφωτίσητε ἐπὶ τῆς καταστάσεως τὴν ὑμετέραν Κυβέρνησιν καὶ τὴν Δημοσίαν γνώμην τῆς Χώρας σας.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ ὅπως τὰ οὐδέτερα Ἔθνη μάθωσιν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ συμβιβαστικὸν καὶ νομιμόφρον, τοῦ ὁποίου παρέσχε πλεῖστα δείγματα, δὲν ηὐτύχησε νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ τὰ μεγάλα δεινά, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται κατὰ τὴν παροῦσαν ὥραν ἡ Πατρὶς ἡμῶν. Δὲν εἴμεθα ἀρκετὰ ἰσχυροὶ διὰ νὰ τὰ ἀποφύγωμεν, διότι τὰ δεινὰ ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸ ἀναπόφευκτον ἐπακολούθημα τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς συγκρούσεως τῶν συμφερόντων τῶν Μεγάλων ἐμπολέμων Δυνάμεων.

Ἡ Ἑλλὰς οὐχ ἧττον, ἰσχυρὰ ἐν τῷ δικαίῳ της, δὲν ἀποκάμνει ἀλλ' ἔχει πεποίθησιν ὅτι παρὰ πάσας τὰς δυσχερείας θὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς παρούσης κρίσεως ἐξησθενημένη μέν, ἀλλ' ἀκεραία καὶ ἑτοίμη νὰ ἐπανακτήσῃ τὰς δυνάμεις της πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς.

Δὲν ἀμφιβάλλω, Κύριε Πρεσβευτά, ὅτι θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ μοὶ παράσχητε κατὰ τὰς ὀδυνηρὰς ταύτας περιστάσεις τὴν συνδρομὴν τὴν ὁποίαν ζητῶ. Εἶμαι πεπεισμένος περὶ τοῦ συμπαθοῦς ἐνδιαφέροντος, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀποβλέπετε εἰς τὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας Χώρας καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ πιστεύσητε ὅτι: Ἡ πεποίθησίς μου αὕτη ἀποτελεῖ ἀνακούφισιν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν διὰ τὰς δοκιμασίας τὰς ὁποίας ὑφιστάμεθα.

Εὐαρεστηθῆτε, Κύριε Πρεσβευτά, νὰ δεχθῆτε μετὰ τῶν προκα-

ταβολικῶν μου εὐχαριστιῶν τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξόχου μου ὑπολήψεως. Ε. Ζαλακώστας»

Συγχρόνως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπηύθυνε ζωηροτάτην διακοίνωσιν πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὰς τῶν Συμμάχων. Ἐπίσης, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπέστειλε μακρὸν τηλεγράφημα πρὸς τοὺς παρὰ τοῖς Συμμάχοις Ἕλληνας Πρεσβευτάς, πρὸς οὕς,καθιστῶν γνωστὴν τὴν ἐπιδοθεῖσαν παρὰ τοῦ Γάλλου Ναυάρχου διακοίνωσιν περὶ παραδόσεως τοῦ ὁπλισμοῦ, ὡς καὶ τοὺς λόγους ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ἀρχικῶς ἡ ἄρνησις τῆς Κυβερνήσεως, παρήγγειλε νὰ προβῶσιν εἰς τὰς καταλλήλους ἐνεργείας παρὰ ταῖς Συμμαχικαῖς Κυβερνήσεσι, διαφωτίζοντες αὐτὰς περὶ τῆς πραγματικῆς καταστάσεως ἡ ὁποία καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν παραδοχὴν τῆς διατυπωθείσης ἀξιώσεως,

Οἱ Πρεσβευταί, ἐκτελέσαντες τὴν ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν ὅτι: «Αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ Βασιλέως ἦτο κεκτημένον γεγονὸς καὶ ἔδει νὰ ἐκτελεσθῇ». Ἀγνοηθέντων τῶν ὑποσχεθέντων παρὰ τῶν Συμμάχων σχετικῶν ἀνταλλαγμάτων.

Τὴν 15 Ν)βρίου περὶ τὴν 10 πρωϊνὴν ὥραν ἀνελθὼν διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς μακρὰν ἀκρόασιν, διαρκέσασαν περὶ τὰς δύο ὥρας, καὶ καθ' ἣν τελευτῶν οὗτος ἐδήλωσεν αὐτῷ κατηγορηματικῶς ὅτι: «Ἄνευ τῶν συμφωνηθέντων ἀνταλλαγμάτων δὲν ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ τὴν παράδοσιν τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Διότι ἠδυνάτει νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἀντίδρασιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ εἰς τὴν ἀνέκκλητον ἀπόφασιν τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν, ἀποφασισμένων οὕτω νὰ ἀντιστῶσι καὶ μέχρις ἐσχάτων ἀντιταχθῶσι. Διότι καλῶς ἐγνώριζον οὗτοι ὅτι: τὸ ζητούμενον πολεμικὸν ὑλικὸν θὰ παρεδίδετο εἰς τοὺς Ἀμυνίτας,ἵνα δι' αὐτοῦ ὁπλιζόμενοι ἐπέλθωσι κατὰ τοῦ Βασιλέως, τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ».

Τῆς ἀκροάσεως τερματισθείσης, ὁ Γάλλος Ναύαρχος ἀπελθὼν τῶν Ἀνακτόρων μετέβη εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν ὅπου συνήντησε τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν λίαν τεταραγμένον, καθόσον πολλοὶ τῶν σημαινόντων Βενιζελικῶν τὸν ἱκέτευσαν ὅπως ἐπιζητήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν τὴν παρέμβασιν αὐτοῦ. «Τοὺς ὁποίους ὅμως οὐδεὶς πραγματικὸς ἠπείλει κίνδυνος, ἀλλ' ὑπηγόρευσε τοῦτο ἡ Βενιζελικὴ χρησιμοθηρία πρὸς ἐξυπηρέτησιν σκοτίων αὐτῆς σκοπῶν».

Τὴν πρωΐαν τῆς 16 Ν)βρίου ἐδέχθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς συνεργασίαν τὸν Πρωθυπουργόν, τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὸν Διοικητὴν τοῦ Α΄ Σώματος Ἀντιστράτηγον Καλλάρην, ὅστις κατελθὼν τῶν Ἀνακτόρων μετέβη εἰς τὸ γραφεῖόν του, ὅπου,προσκληθέντες,προσῆλθον ὁ Μέραρχος τῆς ΙΙ Μεραρχίας Ὑποστράτηγος Γιαννακίτσας, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου Συνταγματ. Ξ. Στρατηγὸς καὶ ἅπαντες οἱ Διοικηταὶ τῶν Συνταγμάτων καὶ Στρατιωτικῶν Καταστημάτων, παρὰ τῶν ὁποίων ἐπληροφορήθη ἐπακριβῶς τὸν σκοπὸν τῆς κινήσεως τῶν Ἀξιωματικῶν καὶ τὰς παρ' αὐτῶν ληφθείσας κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας συσκέψεις των ἀποφάσεις, ἀφορώσας εἰς ἐμπράγματον ἄρνησιν τοῦ Στρατοῦ πρὸς παράδοσιν τῶν ὅπλων, δοὺς αὐτοῖς τελικῶς τὰς σχετικὰς ὁδηγίας καὶ διαταγάς του ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὁ Πρωθυπουργὸς κατελθὼν τῶν Ἀνακτόρων, μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν,μετέβησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἔνθα συνεκροτήθη Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐπὶ δίωρον διαρκέσαν, εἰς ὃ ἀνεκοίνωσε τὰς γνώμας τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ἁρμοδίων παραγόντων ἐπὶ τῆς διακοινώσεως τοῦ Γάλλου Ναυάρχου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπεστάλη τὴν πρωΐαν τῆς 17 Ν)βρίου ἡ ἀπάντησις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως σύντομος καὶ κατηγορηματικῶς ἀρνητική, δι' ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι: «Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβένησις διὰ τῆς ἀποφάσεώς της συνεμορφώθη πρὸς ἐπιτακτικὴν θέλησιν τοῦ Λαοῦ, θεωρήσαντος τὴν περὶ παραδόσεως τῶν ὅπλων ἀξίωσιν ὡς ζήτημα Ἐθνικῆς τιμῆς». Ἐγνωρίζετο δὲ συγχρόνως ὅτι:«Ἡ ἀποφασισθεῖσα διὰ τὴν ἑπομένην ἐπέμβασίς του θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐχθρικὴ ἐνέργεια. Συνεπῶς ὀφείλει νὰ ἀναμένῃ ἀντίστασιν, καὶ ἡ ἀντίστασις αὕτη προβαλλομένη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐνέδρα».

Παραμονὴ τῆς ἐπιθέσεως. Ἰδιότυπος ἐπιστράτευσις

Ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ νευρικότης τοῦ Λαοῦ ἡ προκληθεῖσα ἐκ τῶν διακοινώσεων τοῦ Γάλλου Ναυάρχου καὶ τῆς παρουσίας τῶν ξένων ἀγημάτων συνεχῶς μεγεθυνόμεναι ἐξίχθησαν εἰς ἐπιφόβως ὀξύτατον σημεῖον. Πρὸς πρόληψιν δὲ πάσης ἐκ τούτων ἀποπείρας διασαλεύσεως τῆς τάξεως, ἐξαιρετικὰ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐλήφθησαν μέτρα. Ἅπασα ἡ φρουρὰ καὶ ἡ ἀστυνομία Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ἐτέθησαν ἐν ἐπιφυλακῇ, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τῷ Πολυτεχνείῳ, καὶ ἐν τῇ Πλατείᾳ

τῆς Βουλῆς ἐστάθμευον ναυτικὰ ἀγήματα, ἰσχυραὶ δὲ περιπολίαι τούτων περιήρχοντο ἀνὰ τὰς πλατείας καὶ λεωφόρους πρὸς ἄμεσον καταστολὴν πάσης τυχὸν ταραχῆς, καὶ ἐπιβολὴν τῆς τάξεως.

Ἡ Κυβέρνησις, ἐν τῇ μεγίστῃ μερίμνῃ της διὰ τὴν τάξιν, ἥτις θὰ περιεφρουρεῖτο ἀσφαλέστερον διὰ τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας, ἐπέτρεψε τὴν ἐθελουσίαν κατάταξιν. Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρουσίασαν εἰκόνα μοναδικὴν καὶ ἰδιότυπον. Ἡ ἀμφιβολία, ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ νευρικὴ ὑπερδιέγερσις, αἱ πιέζουσαι ἀποπνυκτικῶς ἐπὶ τόσας ἡμέρας τὸν Λαόν, ἐξέσπασαν αἰφνιδίως εἰς λαίλαπα ἐνθουσιασμοῦ ἐξιχθέντος μέχρι παραληρήματος,ἐνθυμίζουσαν πρόσφατον καὶ ἔνδοξον ἐποχὴν εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰ Περίχωρα, ὧν οἱ στρατεύσιμοι ἅπαντες ἀφέντες τὰς ἐργασίας των, ἔφηβοι καὶ ἄνδρες, πλούσιοι καὶ πένητες, ἐπιβαίνοντες πλουσίων αὐτοκινήτων, λεωφορείων, καὶ διτρόχων κρατοῦντες εἰκόνας τοῦ Βασιλέως μετὰ μουσικῶν, σαλπίγγων, καὶ ἐγχωρίων ὀργάνων ἀπὸ πρωΐας διὰ διαφόρων λεωφόρων καὶ ὁδῶν ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ φρενητιῶντος πλήθους κατηυθύνοντο εἰς τὰ Παραπήγματα, ὁπόθεν πρὸ πέντε ἐτῶν ἐξώρμησεν ὁ μέγιστος θρίαμβος καὶ ἡ ἄφθαστος δόξα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καὶ τὰς Στρατιωτικὰς Σχολὰς Εὐελπίδων καὶ Ὑπαξιωματικῶν ἐν αἷς ἐξεπαιδεύθησαν, διεπαιδαγωγήθησαν καὶ ἐνεπνεύσθησαν οἱ συναθληταὶ καὶ συμπολεμισταὶ τοῦ ἐνδόξου Βασιλέως Στρατηλάτου, τοῦ προσθέσαντος ἐνδοξοτάτας σελίδας στρατιωτικῆς ἀρετῆς, φιλοπατρίας καὶ αὐτοθυσίας εἰς τὴν ὑπερτρισχιλιετῆ τρισένδοξον καὶ ὑπέρλαμπρον τῆς ἀκαταβλήτου Ἑλλάδος Ἱστορίαν.

Μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς συνεχίσθη ἡ προσέλευσις τῶν ἐθελοντῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνῆλθεν εἰς 30 περίπου χιλιάδας, καταταχθέντων περὶ τὰς 20 μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Ὁ αὐτὸς ἐνθουσιασμὸς καὶ τὸ αὐτὸ ἐθνικὸν παραλήρημα ἀνεπτύχθη καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὁπόθεν πυκνὰ ἐξεπέμποντο τὰ τηλεγραφήματα μὲ τὴν κατηγορηματικὴν ἐπιταγὴν τοῦ Λαοῦ: «Ὄχι τὰ ὅπλα». Συγχρόνως δὲ καὶ οἱ Σύμμαχοι ἐνισχύοντο, καταπλευσάντων τριῶν μεταγωγικῶν,ἐφ᾽ ὧν ἐπέβαινον Γάλλοι, Ἰταλοὶ καὶ Σέρβοι στρατιῶται.

Ἐκ τοῦ ζωηροῦ δὲ ἀναβρασμοῦ καὶ μεγίστου ἐρεθισμοῦ τοῦ ἰδιοτύπως ἀναπτυχθέντος καὶ αὔξοντος ἔν τε τῷ στρατῷ καὶ τῷ Λαῷ, ὁ Βασιλεὺς προβλέπων ἀσφαλῶς τὰ συμβησόμενα ἀπέστειλε τὴν πρωΐαν τῆς παραμονῆς τὸν Αὐλάρχην Μερκάτην εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν, ὅπου συνεδρίαζον οἱ

Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων καὶ ὁ Ναύαρχος Φουρνέ, ὃν καλέσας ἰδιαιτέρως ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως ὅτι: «Ἂν πρὸς πρόληψιν τῆς καταιγίδος ἣν προησθάνετο καὶ προέβλεπεν ἐπερχομένην, θὰ ἦτο διατεθειμένος νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν παράδοσιν 10 Πυροβολαρχιῶν, παραιτούμενος πάσης ἄλλης ἀξιώσεως ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου πολεμικοῦ ὑλικοῦ». Ὁ πολεμοχαρής, ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ὅμως, Ναύαρχος, ἀπήντησεν ἀλαζονικῶς καὶ ψυχρῶς ὅτι: «Δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ τοιαύτην ὑπόσχεσιν». Καὶ ὁ Αὐλάρχης τοῦ Βασιλέως ἀπῆλθεν ἄπρακτος καὶ ἄναυδος.

Τὸ ἀπόγευμα καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς ἀπηύθυνε προσωπικὴν ὑστάτην ἔκκλησιν πρὸς τὸν Γάλλον Ναύαρχον, ἐν ᾗ τελικῶς ἐπήγετο: «Ἀρνοῦμαι νὰ πιστεύσω ὅτι μετὰ εὐμενῆ καὶ δικαίαν ἐξέτασιν τῶν λόγων οἵτινες καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν ἱκανοποίησιν ὑμῶν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ, θὰ θελήσητε εἰσέτι νὰ προσφύγητε εἰς τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα αἱ περιστάσεις θὰ σᾶς ἠνάγκαζον νὰ λάβητε, μέτρα τὰ ὁποῖα θὰ ἀντέκειντο πρὸς τοὺς δεσμοὺς πατροπαραδότου φιλίας, οἵτινες ἑνοῦσι τὴν Γαλλίαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ ὁποῖα ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ὀρθῶς θὰ ἡρμήνευεν ὡς ἐχθρικὰς ἐνεργείας, ἐπιχειρουμένας ἐναντίον του κατὰ διαταγὴν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως».

Ἡ Ἑλληνικὴ λαϊκὴ Μούσα, κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, συνέταξε τὸ ἑπόμενον ᾆσμα, ᾀδόμενον ἐνθουσιωδῶς κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας:

Μὴν παραδίδεις τ' ἄρματα καὶ φύλαξε τὴς μπάλες
πολλαῖς μᾶς ηὗραν συμφορές, Μεγάλε Βασιλῆᾶ
κι' ἀκόμα πιὸ χειρότερες μᾶς περιμένουν ἄλλες
καὶ πρέπει μπάλες κι' ἄρματα νὰ τἄχωμ' ἀγκαλιά.

Μὴν παραδίδεις τ' ἄρματα, τὴς μπάλες, τὴν ψυχή μας.
Ποὺ σοῦ γυρεύουν ἄνανδροι, προδότες μισαροὶ
κρύβεται μέσα στ' ἄρματα ἡ ζωή σου κι' ἡ ζωή μας
καὶ τῆς Φυλῆς μας ἡ τιμὴ ἡ τόσον ἱερή.

Μὴν παραδίδεις τ' ἄρματα, φωνάζει ὁ Λαός σου,
Λαὸς ποὺ τόσον ἀγαπᾷς καὶ τόσο σὲ πονεῖ
καὶ νὰ πεθάν' εἶν' ἕτοιμος στὸ βλέμμα τὸ δικό Σου,
σὲ μιά Σου μόνη προσταγή, μόνο σὲ μιὰ φωνή.

Γιατί, τὸ ξέρεις Βασιληᾶ Μεγάλε, στὴ φωνή Σου
κρυμμένη τῆς Πατρίδος μας βρίσκετ' ἡ φωνὴ
γιατ' εἶναι Μάννα ἡ 'Ελλὰς δική μας καὶ δική Σου
κι' ὅπως ἡμεῖς τὴν ἀγαπᾶς μ' ἀγάπ' ἀληθινή.

Καὶ θέλει νἆν' ἀπείραχτη κι' ἀκέρια ἡ τιμή της
γιατὶ τὴν ἐμεγάλωσες ποὺ ἦτανε μικρὴ
καὶ τώρα Σὺ τῆς ἔσωσες καὶ δόξα κ' ὕπαρξί της
ὅσῳ κι' ἂν Σ' ἐπίεζαν τῆς γῆς οἱ ἰσχυροί.

Καὶ κάμανε στὸ κόκκαλο νὰ 'γγίζῃ τὸ μαχαῖρι
ποὺ μᾶς ζητοῦν μ' ἀναίδεια μεγάλη τὴν τιμὴ
μ' ἂς νοιώσουνε ὅτι δυνατὸ ἔχεις πολὺ τὸ χέρι
καὶ τοῦ Λαοῦ πὼς συγκρατεῖς μὲ κόπο τὴν ὁρμή.

Κι' ὅτι δὲν δίνεις τ' ἅρματα κι' ὅτι φυλᾶς τὴς μπάλες
γιὰ νὰ ξεκάμῃς φοβεροὺς προδότες μισητοὺς
ποὺ συμφορὲς μᾶς ἔφεραν ἀμέτρητες, μεγάλες
κι' ἔχουν σκοτώσει ἀδελφοὺς πολὺ ἀγαπητούς.

Κι' ἂν ἐπιμένουν τ' ἅρματα νὰ πάρουν μὲ τὴ βία
πές τους, ὁ Ἕλλην ἄτιμος δὲν ἔμαθε νὰ ζῇ
θὰ προστατεύσῃ Βασιληᾶ, Πατρίδα του, Θρησκεία
καὶ θὰ πεθάνῃ μ' ἅρματα καὶ μπάλες του μαζῆ.

'Επίθεσις κατὰ τῶν 'Αθηνῶν

Τὴν πρωΐαν τῆς 18 Ν)βρίου 1916 Συμμαχικὸν ἀποβατικὸν σῶμα ἐκ τριῶν χιλ. ἀνδρῶν περίπου, ἐφωδιασμένον πρὸς μάχην, μετ' ἀναλόγων πολυβόλων, ἀποβιβασθὲν εἰς Πειραιᾶ καὶ κατατμηθὲν εἰς τρεῖς φάλαγγας, προήλασεν εὐθὺς κατὰ τῶν 'Αθηνῶν. Συγχρόνως δὲ δύο κανονιοφόροι καὶ δύο τορπιλλοβόλα κατέπλευσαν ἐν τῷ Φαληρικῷ ὅρμῳ ἔχοντα ἀποστολήν, ἀνάγκης ἐπιστάσης, νὰ βομβαρδίσωσι τὸ πρὸ τῶν 'Αθηνῶν πεδίον.

'Ελληνικὰ Τμήματα ἐπὶ τῇ προελάσει τῶν Συμμαχικῶν φαλάγγων κατέλαβον τὰς δεσποζούσας πέριξ τῶν 'Αθηνῶν θέσεις πρὸς ἀνακοπὴν τῆς προελάσεως αὐτῶν καὶ προάσπισιν τῆς Πρωτευούσης, οἱ ὁπλῖται τῶν ὁποίων πρὸς κατάληψιν αὐτῶν ἀποφασιστικῶς πορευόμενοι, ἔψαλλον ἐνθουσιωδῶς τὰ ἑξῆς ἐμβατήρια ᾄσματα :

I

Νά μᾶς ζήσῃς μεγάλε Στρατηλάτα
τοῦ Ἔθνους μας παρηγοριά
τ' ἀδέλφια μας νά λευθερώσῃς
ἀπ' τή μαύρη τή σκλαβιά.

Νά ζήσῃς καί νά βασιλεύσῃς
στό Θρόνο τό Βυζαντινό
τ' ἀδέλφια μας νά λευθερώσῃς
ἀπό τόν Τούρκικο ζυγό.

Ἀρκεῖ ἕνα Σου μόνο βλέμμα
γιά νά ριχθοῦμε στή φωτιά
Δωδέκατον νά σ' ἰδοῦμε
στήν Πόλι, στήν Ἁγιά Σοφιά.

II

Μέσ' στό Λαχανᾶ
μέσ' στό Κιλκίς εἶναι θαμμένα Παλληκάρια
μέσ' στά βουνά φυλᾶνε τήν Πατρίδα τή γλυκειά
ἐκεῖ στήν Τζουμαγιά.

Στήν Κρέσνα, στά Στενά φυλᾶνε σάν Λιοντάρια
δόξα καί τιμή στά ἀθάνατα θαμμένα μας Παιδιά.

Ὅλοι στό Στρατό μας, πὤχει λεβεντιά,
Ζήτω παιδιά φωνᾶξτε γιά τό Βασιλῆ
Ὅλοι στό Στρατό μας πὤχει λεβεντιά
Ζήτω, παιδιά φωνᾶξτε, ὅλοι μέ χαρά.

III

Ὁ Καβαλάρης ὁ ξανθός ὁ μέγας Βασιλῆᾶς μας
ἐπρόσταξεν Ἐμπρός, Ἐμπρός, σάν μέγας Ἀετός μας
Τόν τρομερό στρατό μας

Καί ὥρμησαν ἐκεῖ ψηλά, Φαντάροι καί Εὔζωνοι
εἰς τό Κιλκίς καί Λαχανᾶ πού ἡ δόξα στεφανώνει
Ἑλληνικό κανόνι

Δὲν σταματάει στὰ Στενά, δὲν σταματᾶ στὴν Κρέονα
Βάζει φωτιὰ στὴν Τζουμαγιὰ καὶ πάει κατὰ τὴ Σόφια
Καὶ μᾶς ἀφίνει δόξα.

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν τριῶν Συμμαχικῶν φαλάγγων, ἀπαρτιζομένων ἐκ Γάλλων καὶ ὀλιγίστων Ἄγγλων καὶ Ἰταλῶν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς Συμμαχικῆς ἀλληλεγγύης, καθ' ὧν ἀντετάχθησαν ἓν Τάγμα τοῦ πρώτου Συντάγματος καὶ ἓν τοῦ ἑβδόμου, τάξαντα προφυλακὰς ἀπὸ τοῦ φυσιγγιοποιείου, Λόφου τοῦ Φιλοπάππου μέχρι τῶν Στρατώνων Ρούφ, αἱ Ἑλληνικαὶ περίπολοι ἔχουσαι αὐστηροτάτας διαταγὰς νὰ μὴ ἄρξωνται τοῦ πυρὸς πρῶται, ὑπεχώρουν ἡσύχως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐνδείξεως ἐχθρικῆς κατ' αὐτῶν διαθέσεως.

Ἐνῷ ὅμως φάλαγξ Συμμαχικὴ μὴ εὑρίσκουσα ἀντίστασιν προέβαινε καταλαμβάνουσα λόφους δευτερευούσης σημασίας, ἑτέρα φάλαγξ ὁδηγουμένη ὑπὸ τῶν ἐνόπλων Βενιζελικῶν κατηυθύνθη πρὸς τοὺς ἐν Ρούφ στρατῶνας τοῦ Μηχανικοῦ, ὅπου πρὸ μικροῦ εἶχε καταφθάσει ὁ Ὑποστράτηγος Παπούλας, ἄρτι ἐξ Ἰωαννίνων ἀφιχθείς, ἐπ' αὐτοκινήτου συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Πλοιάρχου Τυπάλδου Κ. καὶ τοῦ Ταγματάρχου Ζήρα. Μόλις δ' αὕτη ἐγγὺς ἐγένετο αὐτῶν, πυροβολισμοὶ ἐσκεμμένως ριφθέντες ὑπὸ Βενιζελικῶν, ὡς ἐξηκριβώθη ἀργότερον, πρὸς πρόκλησιν συρράξεως, ἔρριψαν κατὰ γῆς νεκρὸν τὸν Διοικητὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀποσπάσματος Ταγματάρχην Δαλιάνην καὶ ἐπλήγωσαν τινὰς Γάλλους στρατιώτας.

Τὸ αἰφνίδιον καὶ λυπηρὸν γεγονὸς τοῦτο ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ τῆς συρράξεως τῶν δύο ἀντιμετώπων παρατάξεων, ἥτις ζωηρὰ ἐπεξετάθη μεταξύ των ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸν Λόφον τοῦ Φιλοπάππου, τοὺς παρὰ τὸ Νεκροταφεῖον καὶ Πυριτιδαποθήκην τοιούτους καὶ τῆς φρουρᾶς τῶν Ἀνακτόρων μετὰ τοῦ Ἀγήματος τοῦ Ζαππείου, ἔνθα παρέμενε καὶ ὁ Ναύαρχος Φουρνὲ ἀπὸ τῆς 8 ὥρας πρωϊνῆς προσελθὼν καθ' οὗ ἔβαλλεν ὁ ὑπὸ τὸν Ὑπολοχαγὸν Πετρίδην Ι. οὐλαμὸς πυροβολικοῦ πρὸ τοῦ Σταδίου τεταγμένος.

Συνάντησις τοῦ Βασιλέως μετὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν

Οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων ἀνήσυχοι, ἔντρομοι καὶ διαποροῦντες ἐκ τοῦ δημιουργηθέντος πανδαιμονίου ἐκ τῶν πυροβολισμῶν καὶ τῶν κραυγῶν, ἔσπευσαν εἰς τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Βασιλέως ἵνα συσκεφθῶσι μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς δημιουργηθεί-

σης κρισιμωτάτης καταστάσεως καὶ τῆς καταπαύσεως ὁπωσδήποτε τοῦ πυρός.

Μόλις ὁ Βασιλεὺς ἀντιμετώπισε τοὺς Πρεσβευτὰς συνεχάρη πικροχόλως αὐτοὺς διὰ τὸ λαμπρόν των κατόρθωμα, ὅπερ τόσον ἐπιμόνως καὶ ἀκαμάτως ἠγωνίζοντο νυχθημερὸν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον νὰ ἐπιτύχωσιν. Εἰς τὴν Βασιλικὴν πικρὰν ταύτην παρατήρησιν μόνον ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Ἔλλιοτ διεμαρτυρήθη ὡς ἀμέτοχος. Διαρκούσης τῆς συζητήσεως, δοθείσης περὶ τὴν 11ην ὥραν διαταγῆς τηλεφωνικῶς ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Φουρνέ, «ὡς νέου Μοροζίνη», τὰ ἐν Νέῳ Φαλήρῳ ὁρμοῦντα Συμμαχικὰ πολεμικὰ ἤρξαντο τοῦ πυρὸς κατὰ τῶν προηγουμένως ἐπισημανθέντων Βασιλικῶν Ἀνακτόρων, Στρατώνων καὶ Ἀποθηκῶν Ὑλικοῦ Πολέμου καὶ ἀμέσως ἐμυάλιζον ἐγγὺς καὶ πέριξ αὐτῶν ἐπὶ δίωρον καταφθάνουσαι καὶ ἐκκωφαντικῶς διαρρηγνυόμεναι ὀβίδες τῶν βαρέων ναυτικῶν πυροβόλων τῶν Συμμάχων, ἀνελθοῦσαι εἰς 50, ὧν τὰ θραύσματα ἐφόνευσαν γυναῖκας τινας καὶ παιδία, εἰς δόξαν καὶ θαυμασμὸν τῆς ἀνδρείας, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς χριστιανικότητος αὐτῶν, ἐν ὅλῳ βληθεισῶν 60 βολῶν ἐκ τῶν ἐλαφρῶν σκαφῶν καὶ 4 ἐκ τοῦ Δρέδνωτ «Μιραμπώ».

Κατὰ τὴν συζήτησιν ὀβὶς μεγάλου διατρήματος ἐξερράγη ἔξωθεν τοῦ γραφείου τοῦ βασιλέως παρὰ τὸ θεμέλιον τοῦ τοίχου. Ὁ Βασιλεύς, προσκομισθὲν αὐτῷ θραῦσμα ὀβίδος, τοποθετῶν ἐπὶ τοῦ γραφείου του, εἶπε τοῖς Πρεσβευταῖς: «Ἰδοὺ Κύριοι, συζητοῦμεν μὲ τὰ πειστήρια ἀνὰ χεῖρας». Μόνος παραμένων ψυχρός, ἀπτόητος καὶ ἐλαφρῶς μειδιῶν ἐκ τοῦ θεάματος τῶν ἐπτοημένων ἐπισκεπτῶν ἐπὶ τοῦ τοίχου, ὀστράκων δίκην, προσκολληθέντων.

Μετὰ μεσημβρίαν τὸ πῦρ ἠραιώθη ἐπαισθητῶς καὶ περὶ τὴν 2 ὥραν ἀπογευματινὴν κατέπαυσε, τῇ συνεννοήσει τοῦ Γάλλου Ναυάρχου μετὰ τοῦ Ἀντιστρατήγου Καλλάρη Κ., ἐκδόντος τὴν ἑξῆς διαταγήν:

«Ἀριθ. Ἐμπιστ. 2291. Τμῆμα 1. Ἐξαιρετικῶς Ἐπείγουσα
Τὸ Α΄ Σ. Στρατοῦ

Πρὸς ἅπαντας τοὺς Διοικητὰς Μονάδων καὶ Τμημάτων

Κατὰ ρητὴν διαταγὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως νὰ παύσῃ ἀπολύτως τὸ πῦρ. Οἱ Ἡγήτορες τῶν Τμημάτων νὰ μὴν κάμωσι χρῆσιν πυρὸς καὶ ἐν τῇ περιπτώσει παρατηρήσωσι μετακινήσεις τῶν ἀπέναντί των ἀντιπάλων Τμημάτων, διότι αἱ μετακινήσεις αὗται ἀναμένονται κατόπιν διαμειφθείσης προσυνεννοήσεως.

'Ωσαύτως οἱ 'Ηγήτορες νὰ προλάβωσι διὰ παντὸς μέσου ἐνέργειαν πυρὸς προερχομένην ἐξ ἀτάκτων.

'Εν 'Αθήναις τῇ 18 Ν)βρίου 1916

'Αντιστράτ. Κ. Καλλάρης»

Κατὰ τὴν 5 ὥραν ἑσπερινὴν τὸ πῦρ ἐπανελήφθη ἐντόνως, τῶν Βενιζελικῶν πυροβολησάντων κατὰ τῶν περιπόλων, ὅπερ ἐπεξετάθη ἐφ' ὅλης τῆς γραμμῆς τῶν ἀντιμετώπων στρατευμάτων, καταπαῦσαν μετὰ μίαν ὥραν.

'Η σύσκεψις τοῦ Βασιλέως μετὰ τῶν Πρεσβευτῶν ἔληξε περὶ τὴν 6 ὥραν ἑσπερινήν, μεθ' ὃ ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς Πρίγκηψ Δεμίδωφ, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ 'Επιτελοῦς 'Ιλάρχου Σταΐκου Σ., μετέβη εἰς τὸ Ζάππειον πρὸς συνάντησιν τοῦ Ναυάρχου Φουρνέ, μεθ' οὗ συσκεφθεὶς ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἡ παράδοσις 6 Πυροβολαρχιῶν καὶ διετάχθη ἡ κατάπαυσις πάσης περαιτέρω ἐνεργείας.

'Ο δ' ἀλαζών, κομπορρήμων καὶ ἀψυχολόγητος Ναύαρχος Φουρνέ, ὅστις εἰς τὰς γενομένας αὐτῷ ἐγκαίρως σώφρονας, εἰλικρινεῖς καὶ φυλοσυμμαχικὰς συστάσεις ὅπως ἀποστῇ παντὸς βιαίου μέτρου διότι: «Οὐ πάτριον τοῖς Ἕλλησιν ἀμαχητὶ τὰ ὅπλα παραδοῦναι», ἵνα μὴ εὑρεθῇ εἰς δυσχερῆ θέσιν, ἔχουσαν ἀναμφιβόλως λίαν δυσάρεστα καὶ ἄκρως λυπηρὰ ἐπακόλουθα, ἀγερώχως καὶ περιφρονητικῶς ἀπήντησεν: «Θὰ ἀποστείλω 20 δεποινίδας αἵτινες θὰ θέσωσι τοὺς Ἕλληνας 'Αξιωματικοὺς ὡς καὶ πάντα ἄλλον, εἰς τάξιν καὶ θὰ συνετίσωσιν αὐτούς». 'Εννοῶν 20 ὀβίδας τοῦ βαρέως πυροβολικοῦ τῶν Συμμαχικῶν θωρηκτῶν, εὑρέθη μετ' ὀλίγον συνεσπειρωμένος καὶ ἀδημονῶν ὄπισθεν τῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἀνθεκτικῆς Πύλης τῆς εἰσόδου τοῦ Ζαππείου Μεγάρου κεκολλημένος εἰς τὸν τοῖχον, ὀστράκου δίκην, καὶ μὴ τολμῶν νὰ μετακινηθῇ.

'Ο δὲ ἀνδρεῖος 'Αντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ, ὁ καὶ κύριος εἰσηγητὴς καὶ δημιουργὸς τῶν λυπηροτάτων καὶ ἀνελπίστων γεγονότων, ἀπουσίαζεν ἐκ τοῦ Ζαππείου, λίαν ἐγκαίρως καὶ μυστικῶς ἐγκαταλείψας τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, εἰς ἄγνωστον κατέφυγε καὶ ἀπεκρύβη καταφύγιον καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς αἱματηρᾶς, ἀξιολυπήτου καὶ ἀπροσδοκήτου μεταξὺ φίλων Στρατευμάτων συρράξεως. «'Ερωτηθεὶς δὲ σχετικῶς βραδύτερον, ἐδικαιολογήθη ψευδῶς ὅτι ἦτο ἀποκεκλεισμένος ἐν τῷ γραφείῳ του».

Τὸν τὰς ἀνωτέρω ἄφρονας κομπορρημοσύνας ἐκστομίσαντα καὶ διακηρύξαντα Ναύαρχον Φουρνέ, καταπαύσαντος τοῦ πυρός, «Ἴλη 'Ιππικοῦ ὑπὸ τὸν 'Επιτελῆ Ἴλαρχον Στά-

ϊκον Σ. μεταβᾶσα εἰς τὸ Ζάππειον καὶ παραλαβοῦσα ἐπ' αὐτοκινήτου τὸν συνώδευσεν ἐν ἄκρᾳ ἀσφαλείᾳ μέχρι τῆς ἐν Πειραιεῖ ὁρμούσης Γαλλικῆς Ναυαρχίδος «Προβηγκία», ἐφ' ἧς μόλις ἐπιβὰς καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ εὑρεθεὶς ἤρξατο πάλιν φοβερῶς καὶ τρομερῶς ἀπειλῶν τοὺς ἀθώους κατοίκους καὶ τὴν ἔνδοξον καὶ παγκοσμίως σεπτὴν καὶ προσφιλῆ πόλιν τῶν 'Αθηνῶν, «Τὸ Δαιμόνιον Πτολίεθρον». Περὶ τὸ μεσονύκτιον δὲ καὶ τὰ Συμμαχικὰ 'Αγήματα ὁμοιοτρόπως καὶ ἀσφαλῶς εἰς Πειραιᾶ ἀδόξως ἐπανέκαμψαν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐδημοσίευσε διὰ τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου τὸ ἑξῆς ἐπίσημον ἀνακοινωθέν: «Κατόπιν δηλώσεως τῶν Πρεσβευτῶν Γαλλίας, 'Αγγλίας, 'Ιταλίας καὶ Ρωσσίας, ἐν ὀνόμανι τοῦ Ναυάρχου Φουρνὲ 'Αρχηγοῦ τῶν Συμμαχικῶν δυνάμεων τῆς Μεσογείου, ὅτι θὰ ἐδέχετο οὗτος τὴν παράδοσιν 6 'Ορειβατικῶν Πυροβολαρχιῶν ἀντὶ τῶν 10, τὰς ὁποίας εἶχε ζητήσει τὴν 18 Ν]βρίου, ὅτι δὲ ἀφ' ἑτέρου συνέστησαν εἰς τὰς Κυβερνήσεις των ὅπως μὴ ἐπιμείνωσιν ἐπὶ τῶς λοιπῶν ἀπαιτήσεων παραχωρήσεως πολεμικοῦ ὑλικοῦ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δηλοῖ ὅτι: Συναινεῖ ἵνα αἱ ἓξ Πυροβολαρχίαι τεθῶσιν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Συμμάχων».

Ταυτοχρόνως οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων, κατόπιν συσκέψεως παρὰ τῷ Ἄγγλῳ Πρεσβευτῇ, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Γάλλου συναδέλφου των, ἐδημοσίευσαν ἀνακοινωθέν, δι' οὗ ἐπεβεβαίωσαν ὅτι: «Παραιτοῦνται πάσης ἄλλης ἀξιώσεως, ἀρκούμενοι εἰς τὴν παράδοσιν ἓξ μόνον Πυροβολαρχιῶν».Δεῖγμα χαρακτηριστικὸν τῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἐπροξένησαν αὐτοῖς τὰ λυπηρὰ γεγονότα, ὀφειλόμενα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀλαζόνα ἐπιμονὴν καὶ τὴν κουφότητα τῶν Διπλωματικῶν καὶ Στρατιωτικῶν 'Αντιπροσώπων τῆς Γαλλίας καὶ ἰδιαίτατα εἰς τὸν ἰδιότυπον καὶ ἰδιόνουν Ναυτικὸν 'Ακόλουθον αὐτῆς 'Αντιπλοίαρχον Ροκφεϊγ, οἵτινες εὑρόντες Ἑλλάδα εἰλικρινῆ καὶ πραγματικὴν τῆς Γαλλίας φίλην, εναμίλλως ἐνεργήσαντες κατώρθωσαν ὥστε: «Παντὸς γνησίου Ἕλληνος καὶ πραγματικοῦ πατριώτου καὶ πάσης γνησίας Ἑλληνίδος καὶ πραγματικῆς πατριώτιδος ἀκουόντων τὸ ὄνομα αὐτῆς, νὰ ὀρθῶνται ἐκ φρίκης αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς των, ρίγη νὰ διατρέχωσι τὸ σῶμά των, βόμβος νὰ πληροῖ τὰ ὦτά των καὶ ὁμίχλη νὰ καλύπτῃ τοὺς ὀφθαλμούς των».

Τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ναυτικῶν ἀγημάτων ἐπηκολούθησεν ἡ ἀπομάκρυνσις ἅπαντος τοῦ προσωπικοῦ τῆς ὑπηρεσίας τῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν λιμένων, σιδηροδρόμων, τηλεγρά-

φων, τηλεφώνων καὶ ταχυδρομείων. Ἡ μυστικὴ Διασυμμαχικὴ Ἀστυνομία, οἱ διάφοροι τυχοδιῶκται καὶ ἀλῆται, δηλαδή, τῆς Ἀνατολῆς, οἱ λωποδῦται τῶν λεωφόρων, οἱ βαλαντιοτόμοι τῶν ἀτραπῶν καὶ οἱ νυκτόβιοι χασισοπόται τῆς Μεσογείου, ὧν εὐκλεῶς ἤνασσον ὁ Ἄγγλος Μάκενζυ καὶ ὁ Γάλλος Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἠθικὴ δυσοσμία βαρύτατα ἐμόλυνε τὸ Λιπαρόν, τὸ Ἰοστέφανον, τὸ Κλεινόν, τὸ Δαιμόνιον Πτολίεθρον, ἀμελλητὶ καὶ ὡς ἀνεμόποδες δαίμονες ἄφαντοι ἐγένοντο.

Τὴν 20 δὲ Νοεμβρίου ὁ Μάκενζυ μετὰ τῆς Διασυμμαχικῆς Ἀστυνομίας, τῶν Διευθυντῶν τῶν διαφόρων ἐλέγχων Ἀντιπλοιάρχου Ρώκ, Λοχαγῶν Σαμσὸρ καὶ Ποζαμπὲρ μετὰ τοῦ προσωπικοῦ των καὶ σημαινόντων Βενιζελικῶν παραγόντων κατέφυγον εἰς Σῦρον, ἄλλοι δὲ ἐπεβιβάσθησαν τοῦ ἐν Κερατσινίῳ ἠγκυροβολημένου Αὐστριακοῦ ὑπερωκεανείου «Μαρίενμπατ».

Καὶ οὕτως, ἔληξεν ἀδοξότατα καὶ θλιβερώτατα ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβέστατα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ εἰρηνικὴ τοῦ ἀνδρείου Γάλλου Ναυάρχου Φουρνὲ ἐπίδειξις, ἡ ὁποία ἔσχε δι᾽ αὐτὴν μὲν 4 Ἀξιωματικούς, τοὺς Ἀντισυνταγμ. Δαλιάνην καὶ Ὑπολοχαγοὺς Τασόπουλον, Παφούλην καὶ Συμπασιάκον καὶ 30 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 4 Ἀξιωματικοὺς καὶ 52 ὁπλίτας τραυματίας. Διὰ δὲ τοὺς Συμμάχους 6 Ἀξιωματικοὺς καὶ 57 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 152 ὁπλίτας τραυματίας, ὧν 6 Ἄγγλοι νεκροὶ καὶ 30 τσαυματίαι. Καὶ 80 Ἕλληνας ὑπὸ τῶν Γάλλων αἰχμαλώτους γενομένους καὶ 60 Γάλλους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνταλλαγέντας.

Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Συμμαχικῶν ἀγημάτων τὴν 19 Ν)βρίου, ἕνεκα τῶν ἀπὸ μακροῦ χρόνου γενομένων, ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τῶν Συμμάχων ἐμπαθῶν καὶ ἀδιακόπων προκλήσεων διαφόρων πιέσεων καὶ πολλῶν καὶ ποικίλων διωγμῶν, ἐξέσπασε μεταξὺ τῶν Βενιζελικῶν καὶ τοῦ στρατοῦ ζωηρὰ σύρραξις. Εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς πόλεως καὶ ἰδίως πέριξ τοῦ ξενοδοχείου Πριγκηπικόν, τῶν Γραφείων τῆς Ἐφημερίδος Ν. Ἑλλὰς καὶ οἰκιῶν Βενιζελικῶν, ἐν αἷς εἶχον ἀποθηκευθεῖ προηγουμένως Γαλλικὰ ὅπλα καὶ πολεμοφόδια, τῇ μερίμνῃ τοῦ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ, ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο μανιώδης καὶ ἀκάθεκτος. Ἐν τῇ ἁλωθείσῃ δὲ οἰκίᾳ τοῦ Βενιζέλου, μετὰ ζωηροτάτην ἄμυναν καὶ δραστηρίαν ἀντίστασιν, εὑρέθη ὁλόκληρος ἀποθήκη τυφεκίων, περιστρόφων, χειροβομβίδων, ἁπάντων τύπου ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων ἐν τῷ Γαλλικῷ στρατῷ, μαχαιρῶν ἀμφιστόμων, εἷς θώραξ χαλύβδινος καὶ ἓν πηλήκιον μὲ τὰ ἀρχικὰ γράμματα Π. Δ. (Πρόεδρος Δημοκρατίας), καὶ ἀρκεταὶ

δωδεκάδες γυναικείων μεταξωτῶν περικνημίδων, καὶ ἡ κατὰ τὴν πρώτην παραίτησιν τοῦ Βενιζέλου ἀποσταλεῖσα αὐτῷ φωτογραφία τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, εἰς ἀκαιανόμαστον δωμάτιον τῆς οἰκίας ἀνεστραμμένως ἀνηρτημένη. «Χαρακτηριστικὸν τῆς ἀναγωγίας, τῆς ποταπότητος καὶ τῆς μνησικακίας τῶν ἐνοίκων δεῖγμα καὶ γνώρισμα». Εἰς πολλὰς δὲ Βενιζελικὰς οἰκίας κατεσχέθησαν, πλὴν τῶν ὅπλων, περιστρόφων, φυσιγγίων καὶ χειροβομβίδων καὶ ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαί, δι' ὧν ἐπιστοποιεῖτο σαφέστατα ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἐπιτελῶν τοῦ Βενιζέλου καὶ ἡ συνεργασία μετὰ τῶν Συμμάχων εἰς τὰ καταθλιπτικὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος μέτρα.

Τῆς ἐμφυλίου καὶ ἀτυχεστάτης συρράξεως ταύτης ὁ πένθιμος καὶ θλιβερὸς ἀπολογισμὸς ἀνῆλθεν εἰς 13 στρατιώτας νεκροὺς καὶ 24 τραυματίας, εἰς 17 πολίτας νεκροὺς καὶ 12 τραυματίας, ὧν 7 γυναῖκες καὶ εἰς 3 νεκροὺς Βενιζελικοὺς καὶ 2 τραυματίας. Συνελήφθησαν δὲ περὶ τοὺς 100 Βενιζελικοὺς περιορισθέντας ἐν τῇ Βουλῇ καὶ ἐκεῖθεν ἀποσταλέντας εἰς τὰς φυλακὰς Ἀβέρωφ καὶ Παλαιοῦ Στρατῶνος.

Ἡ Βασίλισσα Σοφία παρέλαβε Γάλλον ναύτην τραυματίαν, φροντίσασα προσωπικῶς διὰ τὴν θεραπείαν του. Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ μετέπειτα ἐπικοινωνοῦσα μετ' αὐτοῦ, ἐπιστρέψαντος εἰς τὴν Πατρίδα του, ἣν ἀπεκάλει μητέρα σώσασαν τὴν ζωήν του.

Ἡ δρᾶσις αὔτη τοῦ Γάλλου Ναυάρχου ἐγένετο τῇ προηγουμένῃ συνεννοήσει καὶ συμπράξει μετὰ τῶν Βενιζελικῶν, ἐξέχοντα μέλη τῶν ὁποίων εἶχον συντάξει τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως. Ὁ δὲ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Κόμματος Ρέπουλης, ἐλθὼν ἐκ Θεσσαλονίκης μετ' ἄλλων σημαινόντων Βενιζελικῶν ἐξ Ἀθηνῶν κατελθόντων, ἐνήδρευον ἐν τῷ Γαλλικῷ Θωρηκτῷ «Προβηγκία», ἀνυπομόνως ἀναμένοντες τὴν ἧτταν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Συμμάχων, ἵνα ἀνερχόμενοι εἰς Ἀθήνας νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι ἐν χορῷ καὶ ὀργάνοις καὶ ἐπινικείοις ᾄσμασι καὶ Βενιζελικοῖς ἀλλαλαγμοῖς καταλάβωσι τὴν ἀρχὴν ὡς τοποτηρηταὶ τοῦ Πάτρωνος αὐτῶν.

Ὁ δὲ Στρατηγὸς Σαράϊγ, ἄλλο οὗτος ἰδιοτύπου διανοητικῆς ἀνωμαλίας κλασσικὸν πρότυπον, πρὸς φύλαξιν τῶν ἀπειλουμένων καὶ ἱστορικῶν καταστάντων νώτων αὐτοῦ, πιεστικῶς παρεκίνει καὶ συνίστα ἀκαμάτως τῷ Ναυάρχῳ Φουρνὲ ὅπως διατάξῃ τὴν στάθμευσιν Γαλλικῶν Πολεμικῶν ἐν Κορίνθῳ καὶ τὴν ἀνατίναξιν τῶν σιδηροδρομικῶν γεφυρῶν τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τοῦ Μπράλλου.

Τὸ ἀπόγευμα δὲ τῆς 19 Ν)βρίου περὶ τὴν 3 ὥραν ἀπογευματινὴν ἐγένετο ἐν Πειραιεῖ ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ Νοσοκομείου ἡ κηδεία τῶν φονευθέντων Ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν τῶν Συμμάχων, θυμάτων τῆς Βενιζελικῆς ἐνέδρας, ἐν πάσῃ ἐπισημότητι, προηγουμένων ὑπερεκατὸν στεφάνων, παριστῶσα εἰκόνα πρωτοφανοῦς μεγαλείου καὶ μεγίστης ἐπιβολῆς, ἣν παρηκολούθησαν ἀντιπρόσωποι τοῦ Συμμαχικοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος καὶ Ἀξιωματικοὶ τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀσκεπές, ἀντιπρόσωποι τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν οὐδετέρων Κρατῶν. Πρότασις δὲ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ὅπως χοροστατήσῃ κατὰ τὴν κηδείαν ἐν τῷ νεκροταφείῳ, δὲν ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν.

Ἅμα τῇ τελέσει τῆς κηδείας, ἀπεβιβάσθησαν στρατεύματα ἀποικιακὰ μεθ' ἱππικοῦ καὶ πεζοναῦται, ὧν Τμῆμα κατέλαβεν τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας, μετακληθέντα ἀργότερον ἐπὶ τῶν πλοίων.

Περὶ τὴν 3 δὲ ὥραν μεταμεσημβρινὴν κατῆλθον ἐπ' αὐτοκινήτου οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰλάρχου Ἐπιτελοῦς Σταΐκου Σ. καὶ διεξεπεραιώθησαν ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Ναυαρχίδος, ἔνθα συσκεφθέντες ἐπὶ δίωρον, διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου ἐπανῆλθον εἰς τὴν Πρωτεύουσαν.

Ἐπειδὴ δὲ διάφοροι ἀδέσποτοι φῆμαι διασπαρεῖσαι περὶ ἐπικειμένης ἐπιθέσεως καὶ διαταράξεως τῆς τάξεως ἐνέβαλον εἰς ταραχὴν τοὺς Συμμάχους Πρεσβευτὰς καὶ προὐκάλεσαν τὴν ἀθρόαν κάθοδον τῶν ξένων ὑπηκόων εἰς Πειραιᾶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἀπόβασιν ἰσχυρῶν Ἀγημάτων, ὁ Βασιλεὺς δι' Ὑπασπιστοῦ του, ἀποσταλέντος εἰς Πειραιᾶ, διεβεβαίωσεν ἐπισήμως τὸν Ναύαρχον Φουρνὲ ὅτι: «Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς διακείμενος φιλικώτατα πρὸς τοὺς Συμμάχους, οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν ἐν Πειραιεῖ».

Συγχρόνως δὲ ἡ Κυβέρνησις, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, ἐκοινοποίησε τὸ ἑξῆς ἐπίσημον ἀνακοινωθέν: «Πᾶσαι αἱ σήμερον διασπαρεῖσαι φῆμαι, ὅτι δῆθεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ ἐπετίθετο κατὰ τῶν ἐν Πειραιεῖ Συμμαχικῶν δυνάμεων ἢ θὰ ἐβομβαρδίζοντο αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἀπολύτως ψευδῆ. Ἡ δὲ Κυβέρνησις ἐγγυᾶται ὅτι θὰ συνεχισθῇ ἡ τήρησις τῆς τάξεως διὰ τῶν ληφθέντων μέτρων ἐξασφαλίσεως τῶν κατοίκων πάσης ἐθνικότητος».

Ὁ δὲ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, πρὸς κατευνασμὸν τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἀναπτυχθέντος παρὰ τῷ στρατῷ καὶ τοῖς ἐθελονταῖς, ἐκοινοποίησε πρὸς τὸ στράτευμα τὴν ἑξῆς ἡμερησίαν διαταγήν:

«Μετὰ τὰ γεγονότα τῆς 18 τρέχοντος μηνός, καθ' ἃ σύμπας ὁ στρατευόμενος πληθυσμὸς αὐθορμήτως προσῆλθε καὶ ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ὑπὸ τὰς Σημαίας ὑπηρετούντων ἀδελφῶν αὐτῶν, ἐπιβάλλεται πρὸς πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καθ' ἅπαν τὸ Κράτος, εἰς πάντα ἀληθῆ πατριώτην ἀφωσιωμένον εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν Αὐτοῦ, ἡ τυφλὴ ὑποταγὴ εἰς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βεσιλέα καὶ τὰς διὰ τῶν ὑπευθύνων. Ὑπουργῶν ἐκδιδομένας διαταγὰς Αὐτοῦ. Ἡ Πατρὶς ἡμῶν διέρχεται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ κρισιμώτερον στάδιον τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἀναπλάσεως καὶ ἑπομένως ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς συνεργασίας ἁπάντων τῶν εἰς αὐτὴν ἀφωσιωμένων πολιτῶν. Ἡ συνεργασία δὲ αὕτη θέλει ἐκδηλωθῇ καὶ διὰ τῆς ἀπολύτου ἀναθέσεως τοῦ βουλεύεσθαι εἰς μόνην τὴν ὑπεύθυνον Κυβέρνησιν αὐτῆς καὶ εἰς τὰς ὑπευθύνους αὐτῆς ὑπηρεσίας.

Ἡ τυφλὴ ὑποταγὴ εἰς τὰ κελεύσματα τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως Αὐτοῦ, θέλουσιν ἐξαγάγει αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐπικρεμαμένων κατ' αὐτῆς κινδύνων. Πᾶσα ὑπερβασία, πᾶσα αὐτόβουλος ἐνέργεια, πᾶν αἴσθημα προερχόμενον ἐξ ἀγανακτήσεως τῆς ψυχῆς παντὸς πολίτου ἐκ τῆς κατὰ τῆς Πατρίδος ἐπιβουλῆς πρέπει νὰ καταπνιγῇ, ὅπως ἡ Κυβέρνησις ἀφιεμένη ἐλευθέρα ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων παρουσιαζομένων αὐτῇ περισπασμῶν δυνηθῇ νὰ συγκεντρώσῃ τὸν νοῦν αὐτῆς πρὸς ἐπίλυσιν τῶν γενικωτέρων ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους.

Ἐσώμεθα τυφλῶς ὑποτεταγμένοι εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἡμῶν, εἰς τὴν Κυβέρνησιν Αὐτοῦ, εἰς τὰς διαταγὰς καὶ ἀποφάσεις αὐτῆς.

Ι. Χαντζόπουλος, Ὑποστράτηγος»

Ἀποκατασταθείσης τῆς τάξεως, ὁ Διοικητὴς τοῦ Α΄ Σώματος Ἀντιστράτηγος Καλλάρης ἀπηύθυνε τὴν κάτωθι ἡμερησίαν διαταγὴν ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ τῶν στρατευμάτων εἰς τὰς ἕδρας αὐτῶν :

«Τὸ Α΄ Σ. Στρατοῦ ἀποστέλλει ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πρὸς τὰ ἀποχωροῦντα εἰς τὰς ἕδρας των στρατεύματα τῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ Σωμάτων.

Ἡ συνδρομὴ ἣν παρέσχον αὐτῷ κατὰ τὰς κρισίμους ταύτας ἡμέρας ἐν μοιραίᾳ συγκρούσει πρὸς στρατεύματα ξένων καὶ φίλων Δυνάμεων καὶ ἡ συνεργασία των πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐνεδρεύων εἰς τὰ νῶτά μας ἀπεπειράθη νὰ πλήξῃ δι' Ἑλληνικῶν χειρῶν τοὺς μεγαλύναντας τὴν Ἑλλάδα, ἀφήνουν ἀλη-

σμονήτους ἀναμνήσεις ἐμπεδώσεως τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν στρατευομένων Ἑλλήνων.

Οἱαιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ περιστάσεις τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς πιστὸς εἰς τὸ καθῆκόν του, ἀφωσιωμένος ὁλοψύχως εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, τὸν ἔνδοξον Ἀρχηγόν του, καὶ μνήμων τῶν αἱματηρῶν ἀγώνων, δι' ὧν ἐφώτισε τὰ βάθη τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἔχει τὴν συναίσθησιν ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ καθῆκόν του, τὴν ἀπόφασιν δὲ νὰ ἐκπληρώσῃ πᾶν ὅ,τι ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν καὶ τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος ἐπιτάσσει.

Εἶμαι εὐτυχὴς διότι πλὴν τῶν γενναίων στρατευμάτων τοῦ ὑπὸ τὴν Διοίκησίν μου Σώματος διῴκησα ἐν οὕτω χαλεποῖς καιροῖς καὶ τὰ ἀνδρεῖα στρατεύματά σας.

Κ. Γ. Καλλάρης, Ἀντιστράτηγος»

Ἐπίθεσις τοῦ Συμμαχικοῦ Τύπου

Ὁ Συμμαχικὸς Τύπος, προεξάρχοντος τοῦ Γαλλικοῦ, λάβρως ἐπετέθη κατὰ τῆς Βασιλέως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διαστρεβλῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ παραποιῶν τὰ γεγονότα. Παρ' ὅλα ὅμως τὰ προθετικῶς καὶ εὐρέως διαδοθέντα, ἓν καὶ μόνον εἶναι καὶ τυγχάνει ἀκλονήτως ἀληθὲς ὅτι: «Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπεσχέθη εἰς τὸν Γάλλον Βουλευτὴν Μπεναζὲ τὴν παράδοσιν τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ, ἐξασκήσας καὶ ἅπασαν Αὐτοῦ τὴν ἐπιρροὴν πρὸς τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τῶν Ἀξιωματικῶν, ἐπὶ ὡρισμένοις ὅροις καὶ ὡρισμένοις ἀνταλλάγμασιν ἀποδεκτοῖς γενομένοις, πρὸς ματαίωσιν τῶν ὁποίων ἀντεθνικῶς ἐπεχειρήθη ἡ κατὰ τῆς Αἰκατερίνης ἐπίθεσις τῶν Ἀμυνιτῶν, οὓς πρῶτοι οἱ Σύμμαχοι ἀνερυθριάστως ἠρνήθησαν νὰ ἐκτελέσωσι».

Πάντα δὲ τὰ δημοσιευθέντα παρά τε τοῦ Συμμαχικοῦ Τύπου ὡς καὶ τοῦ Βενιζελικοῦ, καὶ παρὰ τῆς Συμμαχικῆς Προπαγάνδας καὶ τῆς Βενιζελικῆς φατρίας κατὰ κόρον ἀναμασσηθέντα καὶ φανατικῶς ὑποστηριχθέντα ἦσαν ψεῦδη ἀσύστολα, ἄνανδρα καὶ χρησιμοθηρικά.

Διότι οὐδεμία ἐνέδρα καὶ οὐδεμία παγὶς εἰς τὰ Συμμαχικὰ Ἀγήματα ἐστήθη, πρὸς κατάληψιν τῶν Ἀθηνῶν προελάσαντα καὶ τὴν ἁρπαγὴν τοῦ πολεμικοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑλικοῦ σκοποῦντα. Ἐνέργεια ἀποκλειστικῶς καὶ μοναδικῶς ἐκπηγάσασα ἐκ τῆς κουφότητος, τῆς ἀνικανότητος, τῆς ἀλαζονείας καὶ τοῦ μισελληνισμοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς καὶ οἱ ἀληθεῖς καὶ πραγματικοὶ Ἕλληνες Ἀξιωματικοὶ ἔπραξαν ἁπλῶς καὶ μόνον ὅ,τι εὐνοήτως θὰ ἔπραττον ἀναμφιβόλως καὶ οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἄγγλοι καὶ παντὸς ἄλλου Ἔθνους οἱ Ἀξιωματικοὶ ἐν παρομοίᾳ κατὰ τῆς Πατρίδος των περιστάσει καὶ συμπεριφορᾷ παρὰ παντὸς οἱουδήποτε ἀλλοδαποῦ ἐπιδρομέως.

Ποῖον δὲ χαρακτῆρα καὶ σκοπὸν εἶχεν ἡ εἰρηνική, κατὰ τὸν ὑπεύθυνον Γάλλον Ναύαρχον, ἐπὶ τὴν Πρωτεύουσαν ἐπίδειξις τῶν Συμμαχικῶν Ἀγημάτων ἐξάγεται εὐκρινέστατα ἐκ τῶν διαταγῶν αἵτινες ἀνευρέθησαν ἐπὶ Γάλλου Ἀξιωματικοῦ κατὰ τὴν σύρραξιν πεσόντος καὶ ὑπογεγραμμένων ὑπὸ τοῦ Πλοιάρχου Πουλιεζὶ—Κοντί, Διοικητοῦ τοῦ ἀποβατικοῦ Τμήματος τῆς Μοίρας Α΄ καὶ ἐχουσῶν οὕτως :

«Α΄ Ναυτικὴ Στρατιά. Ἄγημα ἀποβάσεως. Μοῖρα Α΄. Ἀριθ. 13. Ἐμπιστευτικόν. 15 Ν]βρίου 1916

Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ Ἀποβατικοῦ Ἀγήματος

Τὸ ἀποβατικὸν Ἄγημα ὀφείλει νὰ ἐγκατασταθῇ, ἐν ἀνάγκῃ διὰ τῆς βίας, ἐπὶ θέσεων τῶν ὁποίων ἡ κατάληψις ἀποτελεῖ ἀπειλὴν διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κατάληψιν τῶν Στρατιωτικῶν Καταστημάτων, ὡς καὶ παντὸς Ἱδρύματος, χρησιμεύοντος πρὸς στρατιωτικοὺς σκοπούς.

Αἱ καταληπτέαι θέσεις εἶναι: α) Σειρὰ τῶν λόφων τῶν Νυμφῶν, Πυκὸς καὶ Φιλοπάππου, δεσπόζουσαι τῶν Ἀθηνῶν. β) Τὸ Ζάππειον καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ. γ) Τὸ Πυριτιδοποιεῖον καὶ τὸ Φυσιγγιοποιεῖον. δ) Οἱ Στρατῶνες Μηχανικοῦ.

Ὁ Κυβερνήτης Ἀρχηγὸς τοῦ Ἀποβατικοῦ ἀποσπάσματος
Πλοίαρχος Πουλιεζὶ Κοντὶ»

«Διαταγὴ Γαλλικοῦ Ἐπιτελείου. Ἐμπιστευτικόν. Στόλος Α΄ Σῶμα Ἀποβατικόν. Ἀριθ. 12, 7 Ν]βρίου 1916

Τὰ Ἀποσπάσματα τοῦ Α΄ Στόλου νὰ προσπαθήσωσι νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς βοηθείας τῶν πλοίων. Οἱ Διοικηταὶ τῶν Τμημάτων θὰ δώσωσιν ἁπάσας τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγάς. Εἰς ἕκαστον ὁπλίτην θὰ δοθῶσι 90 φυσίγγια.

Εἰς τὰ Τμήματα ἅτινα θὰ προορισθῶσι διὰ τὴν ὕπαιθρον μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς θὰ διανεμηθῇ εἰδικὸς Χάρτης. Ἐκτὸς τῶν Χαρτῶν τούτων θὰ διανεμηθῇ διὰ τὴν βολὴν τοῦ Πυροβολικοῦ ὁ εἰδικὸς διατετραγωνισμένος Χάρτης, ὅστις θὰ διανεμηθῇ ἐπίσης εἰς τοὺς Διοικητὰς τῶν Τμημάτων, εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τῶν ἀεροπλάνων καὶ εἰς τοὺς Διοικητὰς τῶν Πυροβόλων τῶ ν πλοίων.

Ὁ Κυβερνήτης Ἀρχηγὸς τοῦ ἀποβατικοῦ Ἀποσπάσματος
Πουλιεζὶ Κοντὶ»

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὴν 23 Ν]βρίου, τηλεγραφήσας πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Γεώργιον Ε΄, ἐβεβαίου ὅτι: «Ἀκαταγώνιστοι ἀποδείξεις ὑπῆρχον εἰς χεῖρας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅτι οἱ Βενιζελικοί, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀποβάσεως τοῦ Συμμαχικοῦ στρατοῦ, προὐτίθεντο νὰ καταλάβωσι τὴν πόλιν καὶ νὰ ἐπαναφέρωσιν ἐν θριάμβῳ τὸν Βενιζέλον, ὅτι δύο αὐτοκίνητα ἀνήκοντα εἰς τὴν Διασυμμαχικὴν μυστικὴν ὑπηρεσίαν θὰ ἔδιδον τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ὅτι τὸ κίνημα ἐξερράγη τὴν 3 ὥραν ἀπογευματινήν».

Ἔγγραφος ἀπόδειξις τῶν ἀνωτέρω εὑρέθη εἰς ὑπόμνημα ἐγκαταλειφθὲν εἰς τὸ Ζάππειον παρὰ Γάλλου Ἀξιωματικοῦ, περιέχον μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Τὴν 2.30 μ.μ. μέλη τοῦ Βενιζελικοῦ Συλλόγου ἐφέδρων πολεμιστῶν θὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς τὸν λόφον τῆς Πνυκός».

Ὁ Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ τὴν 24 Ν]βρίου ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν Ναύαρχον Λακάζ:«Εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως ληφθῶσιν ἀντίποινα. Τὸ μόνον δὲ ἐπιβαλλόμενον μέτρον εἶναι πλήρης βομβαρδισμὸς τῶν Ἀθηνῶν».

Παρὰ τὰς ἀποδείξεις τὰς σαφεστάτας ταύτας τῶν προθέσεων τῶν Συμμάχων, ὁ Γάλλος Πρωθυπουργός, τὴν ἀλήθειαν ἐχθαίρων καὶ κακοποιῶν ἀσυστόλως, τὴν 20 Ν]βρίου ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Γάλλον Πρεσβευτὴν τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα:

«Ἡ εὐθύνη τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως,οἱ ὁποῖοι ἐβεβαίωσαν ὅτι θὰ ἐτήρουν τὴν τάξιν, εἶναι βαρυτάτη. Δὲν δύναται νὰ γίνῃ δεκτόν, ὅπως ἡ μισαρὰ ἐπίθεσις, τῆς ὁποίας θύματα ἔπεσαν τὰ στρατεύματά μας, καθ' ἣν στιγμὴν ἄνευ προθέσεως βίας ἐπεδιώκομεν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως πρὸς παράδοσιν τοῦ ὑλικοῦ, νὰ καλυφθῇ διὰ τῆς παραδόσεως πυροβόλων τινῶν.

Μπριάν»

Ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς τὴν 21 Ν)βρίου, ὅτε ἡ τάξις εἶχε πλήρως ἀποκατασταθῆ, ἀπαντῶν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀπέστειλε τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

«Κατάστασις σοβαρὰ καὶ ἐπικίνδυνος. Καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἀσκήσωμεν τρομοκρατίαν διὰ νὰ ἀποφύγωμεν ἀντίποινα κατὰ ὁμοεθνῶν μας καὶ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς τὸν καιρὸν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἀτμοπλοίων πρὶν λάβωμεν πιεστικὰ μέτρα.

Γκιγιεμὲν»

Ὁ δὲ Ναυτικὸς Ἀκόλουθος Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ συγχρόνως ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν Ναύαρχον Λακάζ, μεθ' οὗ συνεννοεῖτο οὗτος δι' ἰδιαιτέρου κρυπτογραφικοῦ λεξικοῦ, τὸ ἑπόμενον ὑπ' ἀριθ. 1858. τηλεγράφημα :

«Ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι ταχέως μόνιμα πιεστικὰ μέτρα. Ἐνδεικνύεται ἀπολύτως ὁ πλήρης βομβαρδισμὸς τῶν Ἀθηνῶν. Φρονῶ ὅτι ἐπιβράδυνσις λήψεως πιεστικῶν μέτρων θὰ ἐπιφέρῃ νέαν καταστροφήν. Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν ἐξεκενώθη. Εἴμεθα αἰχμάλωτοι τῶν Ἑλλήνων. Ἑτοιμάζομεν τὰς ἀποσκευάς μας. Ἐὰν δὲν καταστείλωμεν αἱματηρῶς τὴν ἐξέγερσιν, θὰ ὑποστῶμεν ἀντίποινα.

Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ»

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω τηλεγραφημάτων τῶν Γάλλων Ἀντιπροσώπων, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ναύαρχον Φουρνὲ τὴν κάτωθι τηλεγραφικὴν διαταγήν.

«Ἐὰν περιέλθητε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ βομβαρδίσητε τὰς Ἀθήνας, πρέπει νὰ περιορίσητε τὸν βομβαρδισμὸν κατὰ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Κυβερνητικῶν καταστημάτων, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν.

Ναύαρχος Λακάζ»

Ἐπιπροσθέτως : Ἡ Σερβία ἀπέρριψε τὸ Αὐστριακὸν τελεσίγραφαν κατὰ τὸ 1914, προτιμήσασα τὴν βεβαιοτάτην καταστροφήν της, διότι περιεῖχε τὸν ὅρον «παραστάσεως καὶ Αὐστριακοῦ δικαστοῦ εἰς τὰς ἀνακρίσεις πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν δολοφόνων τοῦ Σεραγιέβου καὶ τῶν ὁπωσδήποτε μετ' αὐτῶν συνεργασθέντων, ὡς μειοῦντα τὰ κυριαρχικά της δικαιώματα ὡς Κράτους ἀνεξαρτήτου καὶ ἐλευθέρου».

Ἡ Γερμανία, κηρύξασα τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, «ἠξίωσε παρὰ τῆς Γαλλίας τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου τῆς Τοὺλ καὶ τοῦ Βερδέν, ὡς ἐχέγγυον τῆς οὐδετερότητός της. Ἀνελάμβανε δὲ τὴν ἐπίσημον ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιστρέψῃ ταῦτα ἅμα τῇ λήξει τοῦ πολέμου. Ἡ Γαλλία, θεωρήσασα τὴν ἀξίωσιν ταύτην ὡς ὑβριστικήν, ἔδωκεν ὡς ἀπάντησίν της τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου κατ' αὐτῆς.

Ἡ Γερμανία ἠξίωσε παρὰ τοῦ διεθνοῦς οὐδετέρου Βελγίου ὅπως «διὰ τοῦ ἐδάφους του διέλθωσι τὰ στρατεύματα αὐτῆς, καταβάλλουσα ἀμέσως οἱανδήποτε χρηματικὴν ἀποζημίωσιν, παρ' αὐτοῦ ὁριζομένην. Ὁλόκληρος ὁ Βελγικὸς Λαὸς

ὡς εἷς ἄνθρωπος ἐξεγερθεὶς ἠρνήθη, προτιμήσας νὰ ὑποστῇ τὴν μεγαλειτέραν καταστροφὴν ἐξ ὅσων ἀναφέρει ἡ παγκόσμιος Ἱστορία, παρὰ νὰ ὑποστῇ τὴν ἀτίμωσιν ταύτην».

Καὶ μόνον ἡ Ἑλλάς, οὐδετέρα κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἐμμόνως βροντοφωνησάντων ὅτι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας διὰ τὴν χειραφέτησιν τῶν μικρῶν Λαῶν καὶ τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τῆς τύχης αὐτῶν, «δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀρνηθῇ τὴν παράδοσιν τοῦ ὁπλισμοῦ της καὶ νὰ παραδοθῇ χερσί τε ποσί τε δεσμία εἰς τοὺς Ἀμυνίτας τῆς Θεσσαλονίκης».

Τελεσίγραφον τῶν Συμμάχων

Περὶ τὴν 3 μεταμεσημβρινὴν ὥραν τῆς 26 Ν)βρίου ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς Ἔλιοτ μεταβὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπέδωκεν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Συμμαχικὸν τελεσίγραφον, ἔχον οὕτως:

«Κατὰ διαταγὴν τῶν Κυβερνήσεων αὐτῶν, οἱ Πρέσβεις Γαλλίας, Μ. Βρεττανίας, Ἰταλίας καὶ Ρωσσίας λαμβάνουσι τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ ἀκόλουθα:

Τὰ τελευταῖα ἐν Ἀθήναις γεγονότα ἀπέδειξαν κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον ὅτι οὔτε ὁ Βασιλεὺς οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξασκοῦσιν ἐπαρκῆ ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὅπως δυνηθῶσι νὰ ἐμποδίσωσιν τοῦτον νὰ γίνῃ πρόξενος ἀπειλῆς διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Συμμαχικῶν Στρατευμάτων.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους, αἱ Σύμμαχοι Κυβερνήσεις εἶναι ἠναγκασμέναι νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀπὸ μιᾶς ἐπιθέσεως, νὰ ἀξιώσωσι τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν μετασταθμεύσεων τῶν στρατευμάτων καὶ τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ, τοῦ ἀναφερομένου ἐν τῇ ἐπισυνημμένῃ τεχνικῇ σημειώσει.

Αἱ μετασταθμεύσεις αὗται δέον νὰ ἀρχίσωσιν ἐκτελούμεναι ἐντὸς 24 ὡρῶν καὶ νὰ περατωθῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον.

Ἐξ ἄλλου πᾶσα κίνησις στρατευμάτων καὶ πολεμικοῦ ὑλικοῦ πρὸς Βορρᾶν θὰ ἀνακοπῇ ἀμέσως.

Ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἤθελε νὰ ἀποδεχθῇ τὰς ἀξιώσεις ταύτας, οἱ Σύμμαχοι φρονοῦσιν ὅτι παρομοία στάσις θὰ ἀπετέλει πρᾶξιν ἐχθρικὴν πρὸς αὐτούς.

Οἱ ὑπογεγραμμένοι Πρεσβευταὶ διετάχθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Πρεσβειῶν αὐτῶν, ἐάν, ἅμα τῇ ἐκπνεύσει τῆς 24ώρου προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς παρούσης ἀνακοινώσεως δὲν λάβωσι τὴν καθαρὰν καὶ ἁπλῆν ἀποδοχὴν τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν ἀκτῶν θὰ διατηρηθῇ μέχρις ὅτου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παράσχῃ πλήρη ἱκανοποίησιν διὰ τὴν

τελευταίαν ἐπίθεσιν, τὴν γενομένην ἄνευ προκλήσεως ἐναντίον τῶν ἐν Ἀθήναις Συμμαχικῶν στρατευμάτων καὶ μέχρις ὅτου δοθῶσι διὰ τὸ μέλλον ἐπαρκεῖς ἐγγυήσεις.

Γκιγιεμέν, Ἔλλιοτ, Μποσδάρι, Δεμίδωφ»

Οἱ Σύμμαχοι ἐνεθυμοῦντο ἐφεξῆς καὶ κατὰ κόρον τοὺς 63 φονευθέντας Ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας των, ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν ὅπλων του ἀμυνομένου καὶ ἐλησμόνουν ἀσυνειδήτως τὰς 300 χιλιάδας Μητροπολιτικοῦ στρατοῦ των, οἵτινες εἰς τὴν Καλλίπολιν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐξωλοθρεύθησαν καὶ τὰ 15 πολεμικά των τὰ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον βυθισθέντα.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ τελεσιγράφου τούτου, οἱ Πρεσβευταὶ Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρουμανίας καὶ Σερβίας μετὰ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν Ἀκολούθων καὶ τοῦ Προσωπικοῦ τῶν Πρεσβειῶν κατῆλθον εἰς Πειραιᾶ, καὶ ὁ μὲν Γάλλος μετέβη εἰς Κερατσίνιον, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπεβιβάσθησαν ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ μεταγωγικοῦ «Ἀμπατιέ», παρὰ τὸ Τελωνεῖον ἠγκυροβολημένου.

Ὁ Πρωθυπουργὸς μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ τελεσιγράφου ἀνελθὼν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἀνεκοίνωσεν αὐτὸ πρὸς τὸν Βασιλέα. Κατὰ ληφθεῖσαν δὲ ἀπόφασιν, συνεκλήθη ἀμέσως ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βασιλέως, εἰς ὃ παρέστησαν ὁ Διάδοχος Γεώργιος, οἱ Πρίγκηπες Νικόλαος καὶ Ἀνδρέας, ὁ Ἀντιστράτηγος Καλλάρης Διοικητὴς τοῦ Α΄ Σώματος καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου Συνταγματάρχης Ξ. Στρατηγός, τὸ ὁποῖον μετὰ ἡμίωρον σύσκεψιν ἀπεφάσισε τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὅρων τοῦ τελεσιγράφου. Ὁ δὲ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ ἐπέδωκεν εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Συμμάχων τὴν ἀπάντησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἔχουσαν οὕτως:

«Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ λάβῃ τὴν ὑπὸ χθεσινὴν χρονολογίαν διακοίνωσιν, ἣν αἱ Α.Α.Ε.Ε. οἱ Κύριοι Πρεσβευταὶ τῆς Γαλλίας, Μεγάλης Βρεττανίας, Ἰταλίας καὶ Ρωσσίας εὐηρεστήθησαν νὰ ἀπευθύνωσιν τῇ Β. Κυβερνήσει.

Ἐπιθυμοῦσα νὰ δόσῃ ἅπαξ ἔτι προφανῆ ἀπόδειξιν τῶν αἰσθημάτων εἰλικρινοῦς φιλίας, ὧν δὲν ἔπαυσεν ἐμφορουμένη ἀπέναντι τῶν Δυνάμεων, ἡ Β. Κυβέρνησις ἀποδέχεται τὰς ἐν αὐτῇ περιεχομένας δύο αἰτήσεις.

Ἐδόθη ἤδη διαταγὴ ἵνα αἱ μετασταθμεύσεις τῶν Στρατευμά-

των καὶ τοῦ ὑλικοῦ πολέμου, αἱ ἐν τῷ τεχνικῷ σημειώματι τῷ εἰς τὸ τελεσίγραφον τῶν Δυνάμεων προσηρτημένῳ ὑποδεικνυόμεναι, ἄρξωνται ἀπὸ σήμερον καὶ ἀχθῶσιν εἰς πέρας ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, συμφώνως πρὸς τὸ εἰρημένον τεχνικὸν σημείωμα. Κίνησις στρατευμάτων πρὸς Βορρᾶν δὲν ἔλαβε χώραν. Πᾶσα μεταφορὰ ὑλικοῦ πολέμου πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην θέλει ἀνασταλῆ ἀμέσως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς ἱκανοποιήσεως διὰ τὰ ἀτυχῆ ἐπεισόδια, τὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τῆς 18 Ν]βρίου μεταξὺ τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ λαβόντα χώραν, ἡ Β. Κυβέρνησις, ἀναφερομένη εἰς τὰς δηλώσεις ἃς διετύπωσεν ἐν τῷ ὑπὸ χθεσινὴν χρονολογίαν ὑπομνήματι καὶ αἵτινες ἐπιμαρτυροῦσιν ἤδη τὴν καλὴν αὐτῆς θέλησιν, ἵνα προβῇ εἰς πᾶσαν νόμιμον ἱκανοποίησιν, ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα, ὅτι αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως θὰ εὐαρεστηθῶσι νὰ ἀνασκοπήσωσι τὴν ἑαυτῶν ἀπόφασιν τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων καὶ Νήσων, ὅστις πιέζει τὰς μεταξὺ τῶν Συμμάχων Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σχέσεις καὶ ἐπηρεάζει τὴν δημοσίαν γνώμην τῆς Χώρας καὶ νὰ πεισθῶσιν ὅτι ἡ καλλιτέρα ἐγγύησις πρὸς ἄρσιν ἐν τῷ μέλλοντι πάσης παρεξηγήσεως ἔγκειται ἐν τῇ σταθερᾷ καὶ εἰλικρινεστάτῃ ἐπιθυμίᾳ τῆς Β. Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ νὰ ἴδωσιν τάχιστα ἐπιβεβαιωμένας τὰς ἐκ παραδόσεως ἐξαιρέτους σχέσεις ἀπέναντι τῶν τεσσάρων Δυνάμεων καὶ στενὴν φιλίαν ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης βασιζομένων.

Ε. Ζαλοκώστας»

Συγχρόνως ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς Μπριὰν διεκήρυξεν ὅτι: «Ἡ ἐπίθεσις ἡ γενομένη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Πρεσβειῶν μας, τῶν στρατευμάτων μας καὶ τῶν ὁμοεθνῶν μας, ἐπέβαλε τῇ Γαλλίᾳ ταπείνωσιν, ἣν οὐδέποτε μεγάλη Δύναμις εἶχεν ἀποδεχθῆ. Ὁ κολασμὸς ὤφειλε νὰ ἐπέλθῃ ἄμεσος, περιλαμβάνων βομβαρδισμὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διαδοχικῶς τῶν κυρίων Ἑλληνικῶν λιμένων μετ' ἀποκλεισμοῦ αὐστηροῦ ἐφ' ὅλων τῶν παραλίων καὶ τὸν σχηματισμὸν Σώματος ἀναχωροῦντος ἐκ Βόλου καὶ κατευθυνομένου εἰς Ἀθήνας, τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ ἀφιεμένου ἐλευθέρου περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν μέσων τῆς ἐκτελέσεως. Ἔδει νὰ ἐκκαθαρίσῃ ταχέως τὸ ζήτημα τοῦτο ἵνα ἀναλάβῃ ἀκολούθως ἐν πάσῃ ἠρεμίᾳ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Ὁ δὲ Βενιζέλος, δραχθεὶς τῆς εὐκαιρίας τῆς συρράξεως τῆς 18 Ν]βρίου, ἐζήτησε καὶ πάλιν τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν

τῆς Κυβερνήσεως τῆς Θεσσαλονίκης διότι: «Ἀναμφιβόλως οἱ Σύμμαχοι δὲν θὰ ἤθελον νὰ διατηρήσωσι τὰς σχέσεις των μετὰ Κυβερνήσεως ἥτις κατέσφαξε τοὺς στρατιώτας των». Ἡ Ρωσσικὴ καὶ ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἠρνήθησαν. Ἡ Ἀγγλικὴ ὅμως καὶ ἡ Γαλλική, ἀπέστειλαν εἰς Θεσσαλονίκην εἰδικοὺς Ἀντιπροσώπους των ἡ μὲν τὸν Λόρδον Γκράνβιλ ἡ δὲ τὸν Μπιγύ.

Ὁ ἐν Λονδίνῳ Πρεσβευτὴς Γεννάδιος ἐπληροφόρει τὸν Βενιζέλον ὅτι συνεβουλεύθη τὸν Ἄγγλον Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς στάσεως τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν πρὸς τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ Ἕλληνας ὑπηκόους εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤρχιζον ἐχθροπραξίας κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν, προσθέσας ὅτι: «Θὰ παρακαλέσωμεν πάντας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔχουσι κηρυχθῆ ὑπὲρ ἡμῶν νὰ δόσωσι τὰ ὀνόματά των καὶ νὰ ὁρκισθῶσιν ὅτι θὰ τεθῶσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μας. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι θὰ ἀπόσχωσι θὰ εἰδοποιηθῶσιν ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν προστασίαν μας εἰς περίπτωσιν πολέμου, οὐδεμίαν αἴτησιν προστασίας θὰ δεχθῶμεν μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου».

Περὶ τὴν δείλην τῆς 23 Ν]βρίου 1916 οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων μεταβάντες εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπέδωκαν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τὴν ἑπομένην διακοίνωσιν τοῦ Ναυάρχου Φουρνέ:

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τῶν Συμμάχων ὅπως κηρύξῃ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Ἑλλάδος κοινοποιεῖ διὰ τῆς παρούσης τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς θέλει ἐνεργηθῇ. Ὁ ἀποκλεισμὸς κηρύσσεται πραγματικὸς ἀπὸ τῆς 8 πρωϊνῆς ὥρας τῆς 25 Ν]βρίου. Ὁ ἀποκλεισμὸς ἐκτείνεται εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος, συμπεριλαμβανομένων τῶν Νήσων Εὐβοίας, Ζακύνθου καὶ Λευκάδος, ὡς καὶ εἰς τὰς νήσους τὰς ἐν τῷ παρόντι ἐξαρτωμένας ἢ κατεχομένας ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν. Τὰ πλοῖα τῶν τρίτων οὐδετέρων Δυνάμεων τὰ εὑρισκόμενα εἰς τοὺς ἀποκεκλεισμένους λιμένας δύνανται νὰ ἐξέλθωσιν ἐλευθέρως μέχρι τῆς 8 ὥρας πρωϊνῆς τῆς 27 Ν]βρίου.

Ναύαρχος Ναρτὶζ Ντὲ Φουρνὲ»

Ἐπιδοθείσης τῆς ἀνωτέρω Διακοινώσεως, ἧς ἔλαβε γνῶσιν ἀμέσως ὁ Βασιλεύς, καὶ συνελθόντος τὴν μεσημβρίαν τῆς ἑπομένης τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, συνετάχθη καὶ ἐπεδόθη αὐθημερὸν πρὸς τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν οὐδετέρων Δυνάμεων ἡ ἑπομένη Διακοίνωσις διαμαρτυρίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως:

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἀπὸ 23 τρέχοντος Διακοινώσεως τοῦ Ναυάρχου Νταρτὶζ-Ντὲ-Φουρνέ, Ἀρχηγοῦ τῶν ἡνωμένων Συμμαχικῶν Στόλων τῆς Μεσογείου, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος κοινοποιεῖ ὅτι: Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Συμμάχων της κηρύσσει πραγματικὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν ἀκτῶν καὶ Νήσων ἀπὸ τῆς 22 τρέχοντος.

Ἡ Ἑλλὰς διατελοῦσα εἰς εἰρηνικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως καὶ οὐδέποτε παύσασα νὰ παρέχῃ φανερὰ δείγματα τῆς σταθερᾶς της ἐπιθυμίας ὅπως διατηρήσῃ τοὺς μετ' αὐτῆς δεσμοὺς φιλίας καὶ ἐμπιστοσύνης, βλέπει μετ' ἐκπλήξεως αὐτὰς ταύτας τὰς Δυνάμεις μετερχομένας ἀπέναντι αὐτῆς μέτρα τόσῳ καταφανῶς ἀντιτιθέμενα εἰς τοὺς κανόνας τοῦ Δικαίου καὶ εἰς τὰς Ἀρχὰς τῆς Διεθνοῦς ἐλευθερίας καὶ Δικαιοσύνης.

Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις, ἀναμένουσα τὰς ἐξηγήσεις τὰς ὁποίας οἱ Σύμμαχοι θὰ εὐαρεστηθῶσι νὰ παράσχωσι πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ αἴτια τὰ προκαλέσαντα τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦτον, σπεύδει νὰ ἀπευθύνῃ τὰς ζωηροτέρας καὶ νομιμωτέρας διαμαρτυρίας της διὰ τὴν ἐφαρμογὴν μέτρου κατευθυνομένου κατὰ Λαοῦ οὐδετέρου.

Ζαλακώστας»

Κήρυξις γενικοῦ ἀποκλεισμοῦ

Τὴν 28 Ν]βρίου κατέφθασεν εἰς Πειραιᾶ ὁ Ναύαρχος Λεμπόν, ὅπως ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις ἐπὶ τῶν συμβάντων τῆς 18 Ν]βρίου. Τὴν 30 δὲ τοῦ ἰδίου ἐκοινοποίησεν εἰς τὸν Ναύαρχον Φουρνὲ τὴν ἀνάκλησίν του ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του καὶ τὴν σύγχρονον ἀποστράτευσιν αὐτοῦ, εἰς ἀφάνειαν περιπεσόντα. Ἀντικατεστάθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀνταξίου Ναυάρχου Γκουσί, ὅστις καὶ ἐφήρμοσε φανατικῶς τὸν τελευταῖον σκληρὸν ἀλλὰ καὶ πλέον ἄνανδρον ἀποκλεισμὸν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς μεγάλης καὶ πεπολιτισμένης Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ὃν ἡ ἀνερυθρίαστος Συμμαχικὴ Διπλωματία κυνικῶς ἀπεκάλεσεν εἰρηνικόν, ἀποβλέπουσα δὲ εἰς τὴν προϊοῦσαν δολοφονίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, μὴ στέρξαντος δουλικῶς νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν Βενιζέλον καὶ τὰς ταπεινωτικὰς Συμμαχικὰς ἀπαιτήσεις.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι διεμαρτυρήθησαν ζωηρῶς, μὴ ἀναγνωρίζουσαι τὸ δικαίωμα ξένης Δυνάμεως νὰ παρεμποδίζῃ τὰ ἐμπορικὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων χωρῶν, διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἀποκλεισμοῦ, πλὴν τῆς καταστάσεως τοῦ πολέ-

μου, παρέβαλον δὲ τὴν πρᾶξιν ταύτην πρὸς τὴν πολιτικὴν ἣν ἐφήρμοσεν ἡ Γερμανία ἐν Βελγίῳ.

Αἱ Γερμανικαὶ δὲ ἀπανθρωπίαι, ἃς ἐχάλκευσε καὶ διέδωκεν ὁ Συμμαχικὸς Τύπος, πρὸς παραπλάνησιν καὶ ἐξαπάτησιν τῆς παγκοσμίου κοινῆς γνώμης, καὶ ἀληθεῖς ἐὰν ἦσαν δὲν ἠδύναντο νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὴν σκληρότητα καὶ τὴν θηριωδίαν ὧν ἐχρήσαντο κατὰ τῆς Ἑλλάδος οἱ Σύμμαχοι, οἱ διακηρύξαντες ἀνερυθριάστως ὅτι «ἐμάχοντο οἱ φιλάνθρωποι ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων Λαῶν».

Ὁ ἀπάνθρωπος καὶ ἄτιμος ἀποκλεισμὸς οὗτος ἐπέφερε τὴν ἀναστολὴν πάσης θαλασσίας συγκοινωνίας, τὴν χαλάρωσιν, τὴν παράλυσίαν καὶ τελικῶς τὴν διακοπὴν πάσης βιομηχανίας. Διὰ δὲ τῆς ἀναποφεύκτου νοθείας τῶν ἀλεύρων καὶ τῆς χρήσεως ἀσυνήθων, ἀκαταλλήλων καὶ ἀνθυγιεινῶν τροφῶν, ἐγεννήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν ποικίλαι ἐπιδημίαι καὶ πρωτίστως κακοήθεις δυσεντερίαι καὶ ποικίλαι δηλητηριάσεις, ἰδίως δὲ μεταξὺ τῶν γερόντων καὶ μάλιστα τῶν βρεφῶν, ὡς καὶ τῆς ἐλλείψεως μητρικοῦ γάλακτος.

Τὸ ἐξοντωτικὸν ἔργον τοῦ ἀπηνεστάτου καὶ σκληροτάτου ἀποκλεισμοῦ δαψιλῶς καὶ τελεσφόρως συνεπλήρωσεν ἡ ἐπακολουθήσασα Ἰσπανικὴ γρίππη, ἡ εὑροῦσα τελείως ἐξηντλημένον τὸν Λαὸν καὶ θανατώσασα, τούτου ἕνεκα, ὡς νεώτερος λοιμὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, πλείστους πάσης τάξεως, πάσης ἡλικίας καὶ παντὸς ἐπαγγέλματος ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τῶν ὁποίων ἡ ὑστάτη φράσις ἦτο: «Ἡ ὁλόψυχος καὶ ὁλοκάρδιος κατάρα κατὰ τῶν δολοφόνων Συμμάχων, τοῦ Βενιζέλου καὶ τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ».

Πρότασις τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως

Κατόπιν τῶν αἱματηρῶν γεγονότων τῶν Ἀθηνῶν τῆς 18 Ν]βρίου, ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, ἐπελθούσης καὶ τῆς τελικῆς ἥττης τῆς Ρουμανίας διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Βουκουρεστίου τὴν 23 Δ]βρίου, ἰσχυριζομένη ὅτι οἱ Γερμανοβούλγαροι μετὰ τῶν Αὐστριακῶν θὰ ἐπήρχοντο κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, εὑρίσκουσα ἐπάναγκες καὶ ἐπεῖγον εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε νὰ ἐξασφαλισθῶσι τὰ νῶτα τῆς Συμμαχικῆς Στρατιᾶς καὶ βεβαιοῦσα ὅτι: «Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐμφορούμενος ὑπὸ αἰσθημάτων ἐκδικήσεως ἔδει νὰ καταστῇ ἀκίνδυνος, ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Συμμάχους: α) Τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως

Κωνσταντίνου. β) Τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τοῦ Βενιζέλου πεποιθυῖα ὅτι οὕτως θὰ ἀπεκαθίστατο ἡ Ἑλλὰς ἄβουλον καὶ ἑτεροκίνητον ὄργανον τῶν Γαλλικῶν συμφερόντων».

Ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις ταύτας, φρονοῦσα ὅτι: «Ἡ Γαλλικὴ πρότασις πρὸς μεταβολὴν τοῦ καθεστῶτος ἐν Ἑλλάδι τῇ βοηθείᾳ ξένων λογχῶν εἶναι ἀσύμφορος καὶ πρακτικῶς ἀνεφάρμοστος, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἀναμφισβητήτων αἰσθημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ». Τελικῶς ἐπαγομένη, ἄλλως τε, ἐν ὀνόματι ποίας ἀρχῆς θὰ προέλθωμεν εἰς τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Βασιλέως ; Διὰ τίνος νὰ θέσωμεν χεῖρα ἐπ' αὐτοῦ ; Ἐὰν ἔφευγεν εἰς Λάρισσαν ἢ Τρίκκαλα θὰ τὸν κατεδίωκον ἐκεῖ ; Ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ δεήσῃ μεγάλη ἀνάπτυξις στρατιωτικῶν δυνάμεων. «Θὰ ἤξιζε κάλλιον ὁ στρατὸς τῆς Θεσσαλονίκης νὰ ἀναλάβῃ ἐπίθεσιν εἰς ἄλλην διεύθυνσιν. Εἶναι δύσκολος ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Βουλγάρων, πρέπει νὰ τὸν κηρύξωμεν καὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ;»

Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἀπέρριψε τὰς προτάσεις ταύτας, δηλώσασα ὅτι: «Οἱ Σύμμαχοι πρέπει νὰ ἀπέχωσι παρομοίων ἀπαιτήσεων, ἐφ' ὅσον δὲν διαθέτουσι στρατεύματα ὅπως ἐπιβάλωσι τὰς θελήσεις των, ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἔχει δὲ τὴν γνώμην ὅτι οἱ Σύμμαχοι ἀποδίδουσιν ὑπερβολικὴν σημασίαν εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Βενιζέλου, ὁ ὁποῖος δὲν διαθέτει τὴν πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ ὅτι ἀπασχολούμενοι μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀπομακρύνονται ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ σκοποῦ τοῦ πολέμου, ὅστις εἶναι ἡ συντριβὴ τοῦ ἐχθροῦ». Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐν προκειμένῳ ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν προσωπικὴν πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας Βίκτωρα Ἐμμανουήλ.

Ἀπερρίφθη δὲ κατηγορηματικῶς καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Βενιζέλου, παρ' ὅλην τὴν ἐπίσημον καὶ κατηγορηματικὴν δήλωσιν τοῦ ἐν Ρώμῃ Γάλλου Πρεσβευτοῦ ὅτι:«Διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Βενιζέλου οὐδεμία ὑποχρέωσις ἀνελαμβάνετο ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος».

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, δηλώσασα ὅτι: «Ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἦτο δυνατὴ μόνον ἐὰν ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ διὰ τῆς βίας. Εἴχον τὴν δύναμιν ; Καὶ ἐὰν ὁ Βασιλεὺς διέφευγεν εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὴν Θεσσαλίαν ; Καὶ τέλος, ἦτο συμφέρον νὰ συμβουλευθῶσι τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν». Ἀπέρριψε δὲ καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Βενιζέλου, δηλώσασα ὅτι : «Αὕτη πράγματι ὑφισταμένη ἐν τῇ ζώνῃ τῆς ἐπιρροῆς του θεωρεῖται ὑπεραρκετή. Ἄλλως τε, θὰ

διεκινδύνευε νὰ περιαγάγῃ εἰς μέγιστον κίνδυνον τοὺς Βενιζελικοὺς τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες δὲν ἐφαίνοντο κατέχοντες τὰ πρωτεῖα».

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἐξηκολούθει ἐξαπατῶσα τοὺς Συμμάχους διὰ ψευδῶν πληροφοριῶν, ὡς σαφῶς καταδεικνύεται ἐκ τοῦ κάτωθι τηλεγραφήματος τοῦ ἐν Παρισίοις Ρώσσου Πρεσβευτοῦ πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του:

«Ὁ κ. Ι. Καμπὼν μοὶ εἶπεν ὅτι ἐλήφθη ἐνταῦθα σημαντικὸς ἀριθμὸς ἐνδείξεων περὶ τῆς ὑπάρξεως συμφωνίας μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ὡς καὶ τῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν Ἀρχῶν πρὸς στρατιωτικὴν ἐνέργειαν κατὰ τῶν Συμμάχων. Αἱ ἐνδείξεις αὗται ἐπιβεβαιοῦνται ὑπὸ ραδιοτηλεγραφημάτων τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς τὴν Βασίλισσαν Σοφίαν, ἐσχάτως περιελθόντων εἰς χεῖρας τῶν Συμμάχων.

Ἰσβόλσκυ»

Ὁ ἐν Ἀθήναις Ρῶσσος Πρεσβευτής, γνωρίζων ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως πρόσωπα καὶ πράγματα, ἐτηλεγράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ κάτωθι, ἀναιροῦντα τὰ ἀνωτέρω ἀσύστολα καὶ χαμερπῆ κατασκευάσματα:

«Φρονῶ ὅτι, ἐὰν ἀντὶ τῶν μέτρων τούτων οἱ Σύμμαχοι ἠγγυῶντο ὅτι δὲν θὰ ὑπεστήριζον τὴν ἐπέκτασιν τοῦ Βενιζελισμοῦ εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα, θὰ ἐπετύγχανον εὐκόλως τὴν παροχὴν ἐξασφαλίσεων διὰ τὴν Στρατιὰν τῆς Ἀνατολῆς, ἐξασφαλίσεων αἱ ὁποῖαι θὰ ἐνεῖχον ἀναμφισβητήτως μεγαλειτέραν σημασίαν δι' ἡμᾶς παρ' ὅ,τι ὁ Βενιζελισμός.

Δεμίδωφ»

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, δεχθεὶς εἰς ἀκρόασιν τὸν Ἀνταποκριτὴν τοῦ «Ἡνωμένου Ἀμερικανικοῦ Τύπου» Πάξτον-Χίμπεν, θερμὸν φίλον τῆς Συνεννοήσεως, προέβη εἰς τὰς κάτωθι δηλώσεις, δημοσιευθείσας εἰς τοὺς «Καιροὺς τῆς Νέας Ὑόρκης», τὴν 24 Φεβρουαρίου 1917:

«Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία ἀπεξενώθησαν ὅλων τῶν συμπαθειῶν αἵτινες ἦσαν δι' αὐτὰς ὁμόθυμοι καὶ αἵτινες μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ πληρώνωμεν τὰ σφάλματα τῆς πολιτικῆς των. Διότι ἀπατῶνται φανταζόμεναι ὅτι ὁ ἄνθρωπός των Βενιζέλος θὰ ταῖς παρέδιδε τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν καὶ τὸν Λαόν, ὁσάκις θὰ εἶχον ἀνάγκην αὐτῶν·

παραβλέπουσαι τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀνεξαρτήτου Ἔθνους, πρέπει τώρα ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς νὰ ὑποφέρῃ τὸν λιμὸν καὶ τὸν θάνατον.

Ὁ Βενιζέλος εἶναι ἴσως ὁ ἰσχυρότερος ἀνὴρ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἠθέλησε νὰ δόσῃ τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν εἰς τὴν Συνεννόησιν, ὡς Στρατὸν μισθάρνων, κατέστη ὁ ἀνισχυρότερος ἀνὴρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ πλέον περιφρονημένος. Οὐδεὶς ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι ὁ δυνάμενος νὰ πωλήσῃ τοὺς Ἕλληνας. Διαθέτουσι τὴν τύχην των ὡς ἐλεύθερος Λαός, καὶ ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία ὁμοῦ οὐδὲν θὰ μεταβάλωσιν ἐν αὐτῇ οὔτε διὰ τῆς βίας τῶν Στόλων οὔτε διὰ τοῦ λιμοῦ. Ἀφηγοῦνται ὅτι ὁ Βενιζέλος ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐλευθερίαν. Συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ἡ γνώμη του εἶναι ἡ τῆς ἀπολύτου Δικτατορίας, εἶδος Μεξικανικῆς Κυβερνήσεως. Ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κατατρίβει ὅλους ἐκείνους οἵτινες δὲν σκέπτονται ὡς αὐτός. Δὲν ἐπιζητεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴν θέλησιν τοῦ Λαοῦ, ἐπιβάλλει τὴν θέλησίν του τῷ Λαῷ. Οἱ Ἕλληνες θέλουσι νὰ σέβωνται τὴν θέλησίν των.

Αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἐπονομάζουσι «Προγερμανοὺς» ὅλους ὅσους δὲν συμφωνοῦσι μὲ τὴν γνώμην των. Εἶναι ψεῦδος. Ἡ μνησικακία ἣν τοῖς ἐκδηλοῦσι προέρχεται ἐξ αὐτῶν. Προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς Γερμανικῆς προπαγάνδας. Ἡ ἀπόδειξις εἶναι ὅτι ὅταν ἡ Γερμανικὴ Προπαγάνδα εὑρίσκετο εἰς τὸ ἀπώγειον αὐτῆς, δὲν ὑπῆρχεν ἐχθρότης ἐν Ἑλλάδι κατὰ τῶν Συμμάχων. Ὑπάρχει ἀφ' ἧς δὲν ὑφίσταται Γερμανικὴ προπαγάνδα καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἀποφασιστικώτατα ἐξεδηλώθη κατ' αὐτῶν.

Ὁ ἔλεγχος τῆς ἰδιαιτέρας ἀλληλογραφίας εἶναι μωρός, φυσικῶς ἐξηρέθισε τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν πέραν πάσης ἐκφράσεως. Θὰ τὸν ἠνείχοντο ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως τῆς Χώρας ἐνεργούμενον ; Ὑπάρχουσιν ὀλίγιστοι καὶ τώρα «Προγερμανοὶ» ἐν Ἑλλάδι, πολὺ ὀλιγώτεροι ἀπὸ ἀλλαχοῦ, ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις. Ὡς πρὸς τὴν Συνεννόησιν, ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς αἰσθάνεται καὶ κατέχεται μόνον ὑπὸ αἰσθήματος θλίψεως καὶ διαψεύσεως ἐλπίδων. Πολεμᾷ αὕτη διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν μικρῶν Ἐθνῶν ; Τότε διατί αὕτη τὸν κακομεταχειρίζεται ; Τοὺς Βέλγους ὑπὸ τὴν δεσποτείαν των οἱ Γερμανοὶ τοὺς μεταχειρίζονται ὀλιγώτερον σκληρῶς ἢ ἡμᾶς οἱ Σύμμαχοι».

Κατάληψις Σύρου καὶ Νάξου. Σφαγὴ τῶν Ἀπειρανθίων

Τὴν 23 Ν]βρίου 1919 τμῆμα Συμμαχικοῦ Στόλου καταπλεῦσαν εἰς Σῦρον ἀπεβίβασεν ἄγημα 100 ἀνδρῶν, ὅπερ κα-

τέλαβε τὸ 'Αστυνομικὸν κατάστημα καὶ ἐξέπεμψεν περιπολίας ἀνὰ τὴν πόλιν. Συνελήφθη ὁ Νομάρχης Παρασκευόπουλος Γ., οἱ ἀντιβενιζελικοὶ πολιτευόμενοι καὶ οἱ εὔορκοι δημόσιοι ὑπάλληλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ 'Εφέτης Μανωλόπουλος καὶ ὁ Εἰσαγγελεὺς Πρωτοδικῶν Κορφιωτάκης, οἵτινες μεταφερθέντες εἰς 'Αγγλικὸν ὁπλιταγωγὸν ἀπεστάλησαν εἰς Μοῦδρον, ἐγκλεισθέντες εἰς τὸ ἐκεῖ στρατόπεδον αἰχμαλώτων, εἰς πεπαλαιωμένον καὶ ἑτοιμόρροπον παράπηγμα ἐγκλεισθέντες, ὅπου εἶχε προαποσταλῆ καὶ ὁ Κρὴς πολιτευόμενος Μ. Κούνδουρος.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 29 Ν]βρίου καταπλεῦσαν εἰς Σῦρον ἐπιβατικὸν ἀτμόπλοιον ἀπεβίβασε τμῆμα Κρητικῆς Χωροφυλακῆς καὶ Λόχον 'Αμυνιτῶν ὑπὸ τὴν Συν]ρχην Καλομενόπουλον. 'Εσμὸς δὲ αὐτοῦ εἰσελθὼν εἰς τὰ καταστήματα ὑπὸ τὸ πρόσχημα κατασχέσεως εἰκόνων τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ληστρικώτατα ἐλεηλάτησε καὶ ἐτρομοκράτησε τὴν πόλιν.

Τὴν 2 Δ)βρίου 1916 ἐπιβιβασθὲν ἐν Σύρῳ ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου "Ελδα ἀπόσπασμα ἐξ 100 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν 'Ανθυπολ. Ρουσάκην ἐξεπέμφθη εἰς Νάξον. Μετά τινας ἡμέρας ἕτερον ἀπόσπασμα ἰσάριθμον ὑπὸ τὸν 'Υπολοχαγ. Σαμαρτζῆν μετὰ πολυβόλων ἀπεστάλη εἰς ἐνίσχυσίν του. Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, συμπράττοντος καὶ τοῦ Τορπιλλικοῦ «Θέτις» ὑπὸ τὸν 'Υποπλοίαρχον Βούλγαρην Γ., ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῆς 'Απειράνθου ἠρνήθησαν ἐπιμόνως νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν "Αμυναν, μένοντες ἀκλονήτως πιστοὶ εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν, ἀόπλων καὶ συνοιθροισμένων πρὸ τοῦ Ναοῦ τῆς 'Αγ. Παρασκευῆς, φονεύσαντες 32, ἐξ ὧν 4 γέροντες, 3 παιδία καὶ 12 γυναῖκες, ὧν 4 ἔγγυοι καὶ τραυματίσαντα καὶ ἀκρωτηριάσαντα 90, ἐξ ὧν 2 γέροντες, 4 παιδία καὶ 14 γυναῖκες, ὧν τινὲς ἔγγυοι. Μετὰ τὴν ἀγρίαν ἀνθρωποσφαγὴν ταύτην, τὰ πτώματα ἐρρίφθησαν σωρηδὸν ἄνευ ἱεροτελεστίας εἰς τὸν τάφον καὶ ἐπηκολούθησεν ἡ συνήθης τῶν ἀμυνιτῶν λεηλασία. 'Ο Μητροπολίτης 'Ιερόθεος ἐφυλακίσθη καὶ μετά τινας ἡμέρας ἀπεστάλη εἰς Μοῦδρον, ἐγκλεισθεὶς εἰς τὸ ἐκεῖ στρατόπεδον αἰχμαλώτων.

Πρὸς περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν ἀπεβιβάσθη εἰς Νάξον ἰατρὸς τοῦ 'Αγγλικοῦ Ναυτικοῦ, ὅστις ζητήσας παρὰ τοῦ 'Υπολοχαγοῦ Σαμαρτζῆ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τοὺς στρατιώτας τραυματίας καὶ πληροφορηθεὶς παρ' αὐτοῦ ὅτι οὐδένα εἶχε τοιοῦτον, ἐν ἐκδήλῳ ἀγανακτήσει ἠρώτησε: «Διατί ἐφονεύσατε καὶ ἐτραυματίσατε τοὺς ἀόπλους αὐτοὺς ἀνθρώπους ; Θὰ εἶσθε κρεμασμένοι σεῖς καὶ οἱ 'Αρχηγοί σας ἐὰν ἐκακουργεῖτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑπὸ 'Αγγλικὴν Δικαιοσύνην».

Ὁ Βενιζέλος,πληροφορηθεὶς τὰ γεγονότα ταῦτα,ἀπέστειλε πρὸς τὸν Στρατ. Διοικητὴν Αἰγαίου Συνταγμ. Καλομενόπουλον τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

«Γεγονότα Νάξου ἔθιξαν Ὑμᾶς. Ἀποστείλατε ἐνισχύσεις εἰς μαχομένους ἄνδρας μας κατ' ἐπιστράτων. Μὴ φεισθῆτε οὐδενός.

Βενιζέλος»

Μέχρι τέλους Δ)βρίου 1916 κατελήφθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ Νῆσοι τοῦ Νομοῦ Κυκλάδων, τελευταίας καταληφθείσης τῆς Μήλου ὑπὸ Τμήματος Σενεγαλέζων.

Συμμαχικὴ Διάσκεψις ἐν Ρώμῃ

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, κατόπιν τῆς ρητῆς ἀρνήσεως τῶν Συμμάχων της, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Βενιζέλου, ἐζήτησεν ὅμως παρ' αὐτῶν τὴν σύγκλησιν Διασκέψεως πρὸς λῆψιν ἀποφάσεων καὶ μέτρων ἐγγυήσεων καὶ ἱκανοποιήσεων διὰ τὰ αἱματηρὰ γεγονότα τῆς 18 Ν)βρίου.

Γενομένης δ' ἀποδεκτῆς τῆς αἰτήσεως ταύτης, οἱ Σύμμαχοι συνῆλθον περὶ τὰ μέσα Δ)βρίου 1916 εἰς Συνδιάσκεψιν ἐν Ρώμῃ, καθ' ἣν ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἰταλία ἐκηρύχθησαν ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Συμμαχικῶν στρατευμάτων καὶ τῆς χρησιμοποιήσεώς των εἰς τὸ Δυτικὸν Μέτωπον. Τὴν γνώμην ταύτην ἀπέκρουσεν ἐπιμόνως ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς Μπριάν, δηλώσας ὅτι : «Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις θὰ συνεχίσῃ μόνη τὴν ἐκστρατείαν καὶ ἂν οἱ Σύμμαχοί της ἀπεσύροντο».

Εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν παρέστη καὶ ὁ, διαδεχθεὶς τὸν παραιτηθέντα Ἄγγλον Πρωθυπουργὸν Ἄσκουϊθ, Λόϋδ - Τζῶρτζ καὶ ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ, ὅστις, εἰς τὰς αἰτιάσεις τῶν Ἀντιπροσώπων Ἀγγλίας καὶ Ἰταλίας ἐπὶ τῇ συνεχιζομένῃ ἀδρανείᾳ τῆς Συμμαχικῆς Στρατιᾶς, διεκήρυξεν ὅτι : «Αὕτη ἦτο φυσικὴ ὡς ἐκ τῆς θέσεως εἰς ἣν εὑρίσκοντο τὰ στρατεύματά των ἐπὶ τῶν νώτων τῶν ὁποίων ἐπεκρέματο ἀπειλὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἑτοίμου νὰ ἐπιτεθῇ. «Ἐξετράπη δὲ συγχρόνως εἰς δεινοτάτας ὕβρεις κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἀναρμόστως καὶ ἀσεβῶς πρὸς τὸ ὑψηλόν του ἀξίωμα καὶ δεινῶς, ὡς εἴωθε, τραυματίζων τὴν ἀλήθειαν καὶ ὠμῶς ραπίζων τὴν αἰδώ, ὁ ἰδιότυπος καὶ ἀσυνείδητος Στρα-

τηγὸς τῆς ἰσχυρᾶς καὶ πεπολιτισμένης Δημοκρατίας, τῆς κατελθούσης εἰς τὸν πόλεμον χάριν τῆς προστασίας τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων Κρατῶν.

Ἡ Συνδιάσκεψις κατέληξεν εἰς ἀπόφασιν, ἥτις, διατυπωθεῖσα εἰς διακοίνωσιν, ἐπεδόθη πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἔχουσαν οὕτως :

«Οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι Πρεσβευταὶ Γαλλίας, Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ρωσσίας, ἀντιπρόσωποι τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος, λαβόντες εὐχαρίστως ὑπ' ὄψει τὴν ἀπάντησιν ἥτις ἐδόθη εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτῶν τῆς 1 Δ]βρίου 1916, λαμβάνουσι τὴν τιμὴν νὰ διατυπώσωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν,κατ' ἐντολὴν τῶν ἑαυτῶν Κυβερνήσεων, τὰ ἀκόλουθα αἰτήματα ἐγγυήσεων καὶ ἱκανοποιήσεων, ὧν ἐγένετο μνεία ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἀνακοινώσει :

Α΄ Ἐγγυήσεις.

α)Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Εὐβοίας θέλουσιν ἐλαττωθῆ,οὕτως ὥστε νὰ παραμείνῃ ἡ ἀπαραίτητος δύναμις διὰ τὴν ἀστυνομικὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ δὲ ὑπόλοιπος στρατὸς θέλει μετασταθμεύσει, ὡς καὶ ἅπας ὁ ὁπλισμὸς καὶ τὰ πολεμεφόδια, περιλαμβανομένων τοῦ τε Πυροβολικοῦ καὶ τῶν Πολυβόλων, θέλουσι μεταφερθῆ εἰς Πελοπόννησον. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς τοιαύτης μετασταθμεύσεως καὶ μεταφορᾶς θέλουσι κανονισθῆ διὰ κοινῆς συμφωνίας.

β) Ἀπαγόρευσις πάσης συνελεύσεως καὶ συγκεντρώσεως ἐπιστράτων. Αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ὁπλοφορίας τῶν ἰδιωτῶν.

γ) Ἐγκαθίδρυσις Συμμαχικοῦ ἐλέγχου ὑπὸ μορφὴν τοιαύτην ὥστε νὰ καταστῇ οὗτος ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ὀχληρός.

Β΄ Ἱκανοποιήσεις.

α) Πάντες οἱ διὰ πολιτικοὺς λόγους, εἴτε κατηγορούμενοι ἐπὶ συνωμοσίᾳ, εἴτε ἐπὶ ἀνατροπῇ τοῦ Καθεστῶτος, θέλουσιν ἀπολυθῆ ἀμέσως. Οἱ δὲ ἐκ τῶν γεγονότων παθόντες ἀδίκως θέλουσιν ἀποζημιωθῆ, μετ' ἀνάκρισιν γενησομένην ἐκ συμφώνου μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Συμμάχων.

β) Τιμωρία τῶν ὑπαιτίων τῆς συρράξεως ἀνωτέρων Ἀξιωματικῶν.

γ) Αἴτησις συγγνώμης τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῶν Πρεσβευτῶν τῆς Συνεννοήσεως καὶ χαιρετισμὸς ἐπισήμως τῶν Σημαιῶν Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας ἐν δημοσίῳ μέρει.

Συγχρόνως ὑπομιμνήσκουσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι : «Αἱ ἀνάγκαι στρατιωτικῆς φύσεως δύνανται νὰ ἀναγκάσωσι αὐτὰς νὰ

ἀποβιβάσωσι στρατὸν εἰς Ἰτέαν καὶ μεταφορὰν αὐτοῦ εἰς Θεσσαλονίκην, διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσσης, ἀφ' ἑτέρου ἀναλαμβάνουσι καὶ ρητὴν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ μὴν ἐπιτρέψωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐκ Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου, ἵνα ὑπερβῇ τὴν οὐδετέραν ζώνην, ἥτις ἔχει ὁρισθῇ ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως».

Φέροντες τὰ ἀνωτέρω εἰς γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, λαμβάνουσι τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωσιν αὐτῇ, κατ' ἐντολὴν τῶν Κυβερνήσεών των, ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων θέλει διατηρηθῇ μέχρις οὗ δοθῇ πλήρης ἱκανοποίησις ἐπὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω αἰτημάτων.

Ἐν Ἀθήναις 18 Δ)βρίου 1916 — Γκιγιεμέν, Ἔλιοτ, Δεμίδωφ»

Μικρὸν ὅμως μετὰ τὴν ἀνωτέρω διαβεβαίωσιν περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ὑπερβάσεως τῆς οὐδετέρας ζώνης ὑπὸ τῶν Ἀμυνιτῶν, οἱ Ἄγγλοι κατέλαβον τὰ Κύθηρα,ὅπου συλλαβόντες τοὺς Βασιλόφρονας Ἀξιωματικούς, ἀπέστειλαν αὐτοὺς πρὸς φυλάκισιν εἰς Κρήτην.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐδυστρόπησεν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀποφυλακίσεως τῶν κρατουμένων, οἱ Σύμμαχοι Πρεσβευταὶ ἠξίωσαν τελεσιγραφικῶς τὴν ἄνευ ὅρων ἄμεσον ἀποδοχὴν τῶν ἀξιώσεών των ἐντὸς 48 ὡρῶν, ἄλλως θὰ ἐλαμβάνοντο κατ' αὐτῆς στρατιωτικὰ μέτρα.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀνωτέρω Διακοινώσεως καὶ τὴν μελέτην αὐτῆς, συνεκλήθη αὐθημερὸν περὶ τὴν 3 μεταμεσημβρινὴν ὥραν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βασιλέως, συμπαρισταμένου καὶ τοῦ Διαδόχου Γεωργίου,Συμβούλιον τοῦ Στέμματος, οὗτινος συμμετέσχον οἱ πρώην Πρωθυπουργοὶ καὶ Πολιτικοὶ Ἀρχηγοὶ Σκουλούδης, Γούναρης, Ζαΐμης, Δραγούμης, Ράλλης, Καλογερόπουλος καὶ Δημητρακόπουλος καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου Συνταγματάρχης Ξ. Στρατηγός.

Μετὰ συζήτησιν μέχρι τῆς 7 ἑσπερινῆς ὥρας καὶ ἀνταλλαγὴν διαφόρων γνωμῶν, ἐπικρατήσαντος πνεύματος διαλλακτικοῦ, ἀπεφασίσθη ἡ παραδοχὴ τῶν Συμμαχικῶν ἀξιώσεων,ἐπιδοθείσης τῆς σχετικῆς Διακοινώσεως παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Ἰταλίας, ὅστις κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ καὶ διεκπεραιωθεὶς εἰς Κερατσίνιον, ἐνεχείρισε ταύτην εἰς τοὺς λοιποὺς Συναδέλφους του.

Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν ἀποδοχὴν καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν ὅρων τοῦ τελεσιγράφου παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ απο-

κλεισμός, παρὰ τὴν δοθεῖσαν ἐπίσημον ἔγγραφον Συμμαχικὴν ὑπόσχεσιν, οὐχὶ μόνον δὲν ἤρθη ἀλλὰ καὶ αὐστηρότερος καὶ σκληρότερος οὗτος κατέστη.

Ἡ τελετὴ δὲ τῆς συγγνώμης ἐγένετο ἐν συρροῇ πλήθους τὴν 16 Ἰανουαρίου 1916 ἐν τῇ Πλατείᾳ τοῦ Ζαππείου πρὸ τῶν Πρεσβευτῶν τῆς Συνεννοήσεως μετὰ τῶν Σημαιῶν των καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, πρὸ τῶν ὁποίων παρήλασεν ἡ φρουρὰ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Πρίγκηπα Ἀνδρέαν, αἱ Σημαῖαι τῆς ὁποίας προσέκλιναν πρὸ τῶν Σημαιῶν τῶν Συμμάχων διερχόμεναι.

Τὸ πλῆθος ἐκεῖθεν μετέβη ἐν ἀναβρασμῷ εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ διερχόμενον πρὸ αὐτῶν βραδύτατα ἀνέπεμπε διαρκῶς καὶ ζωηρότατα τὴν ἰαχήν: «Ζήτω ὁ Βασιλεύς».

Ἀληθῶς εἰπεῖν, τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς τῶν Συμμάχων ἦτο νὰ καταδειχθῇ πασιφανῶς ὅτι ὁ Βασιλεὺς εἶχεν ἐξαιρετικὴν δημοτικότητα, μεταφράζουσαν καὶ πιστοποιοῦσαν ἐπακριβῶς τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Βασιλικοῦ Θυρεοῦ: «Ἰσχύς μου ἡ ἀγάπη τοῦ Λαοῦ».

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπηύθυνε τηλεγράφημα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Οὐΐλσωνα, ἀπαντῶν εἰς τὸ περὶ εἰρήνης διάβημα αὐτοῦ, ἀναφέρων καὶ τὰς δυσχερείας εἰς ἃς εὑρέθη, ἕνεκα τοῦ πολέμου, ἡ Ἑλλὰς χωρὶς νὰ εἶναι ἐμπόλεμος.

Ἀνάθεμα κατὰ τοῦ Βενιζέλου

Ἐκ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Συμμαχικῶν Ἀγημάτων, τοῦ φόνου Ἑλλήνων στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν, τῶν ἀπεριγράπτων στερήσεων καὶ φρικτῶν θανατηφόρων νόσων τῆς ἀφορήτου, βαρβάρου καὶ ὠμῆς τυραννίας, ἣν ὑφίστατο ὁ Λαὸς ἐκ τοῦ ἀπανθρώπου τῶν Συμμάχων ἀποκλεισμοῦ, ἐγεννήθη, ηὔξησε καὶ ἐγιγαντώθη ἐπὶ τοσοῦτον τὸ μῖσός του κατὰ τοῦ Βενιζέλου, ὥστε ἐξέσπασε καὶ προέβη εἰς πρᾶξιν ἥτις ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς φέρεται καὶ νομίζεται ὡς ἡ ὑψίστη καὶ ἡ ἀπηνεστάτη τῶν τιμωριῶν διὰ τοὺς παραβάτας τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων: «Τὸ Ἀνάθεμα».

Τούτου ἕνεκα, τὴν 8 Φεβρουαρίου 1917 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐκβιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ μαινομένου πλήθους, συνεδριάσασα, ἀπεφάσισεν ὅπως τὰ μέλη αὐτῆς καὶ ἅπαντες οἱ ἐν Ἀθήναις Ἱεράρχαι καὶ οἱ Ἱερεῖς παραστῶσιν εἰς τὸ ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως ἀποφασισθὲν νὰ ἐνεργηθῇ «Λαϊκὸν Ἀνάθεμα» κατὰ

τοῦ Βενιζέλου, ὃν, ἐν συνειδήσει, ὁ Λαὸς ἐνόμιζεν «ὡς τὸν κύριον καὶ μόνον ἐφευρέτην καὶ πρώτιστον ἐργάτην τῶν διωγμῶν καὶ τῶν συμφορῶν αὐτοῦ».

Περὶ τὴν πρώτην ὅθεν ἀπογευματικὴν ὥραν τῆς 8 Φεβρουαρίου ἐκ τῶν διαφόρων Συνοικιῶν τῆς Πρωτευούσης ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ κρατοῦντες εἰς τὴν χεῖρα λίθον κατηυθύνοντο πρὸς τὸν τόπον τοῦ Ἀναθέματος, διατόρως κραυγάζοντες. «Κατὰ τοῦ ἐφιάλτου τοῦ προδόσαντος τὴν Ἑλλάδα πρὸς τοὺς ξένους καὶ βάψαντος μὲ Ἑλληνικὸν αἷμα τὰ ἱερὰ Μάρμαρα τοῦ «Παρθενῶνος» καὶ τοῦ «Θησείου». Καὶ φθάνοντες ἵσταντο παρὰ τὸν ὀγκώθη λίθον ὃν ἐκ τοῦ «Μνημείου τοῦ Φιλοπάππου» μετέφερον οἱ ἐπίστρατοι βεβαμμένον μὲ τὸ αἷμα Ἑλλήνων στρατιωτῶν, ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν Ἀγημάτων φονευθέντων, χειρονομοῦντες ἀποδοκιμαστικῶς καὶ κατάρας κατὰ τοῦ Βενιζέλου βαρυτάτας ἐκφέροντες».

Περὶ τὴν 3 δὲ ὥραν ἀπογευματινὴν σειρὰ αὐτοκινήτων κατηυθύνετο εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, ἐφ᾽ ὧν ἐπέβαινεν ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος, τὰ Μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, οἱ Ἱεράρχαι οἱ ἐν Ἀθήναις διατρίβοντες καὶ πλῆθος Ἱερέων κρατοῦντες τὸν λίθον των. Ἀφιχθείσης τῆς πομπῆς ἐπὶ τόπου ἐπροχώρησεν ὁ Μητροπολίτης ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ Κλήρου εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀναθέματος καὶ ῥίψας μετὰ τῶν λοιπῶν τὸν λίθον ἀνέκραξε :

«Τὸν Βενιζέλον Ἀρχιερεῖς φυλακίσαντα καὶ τὴν ὑπόστασιν τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Πατρίδος ἐπιβουλευθέντα, ἀναθεματίζομεν».

«Κατάρα καὶ ἀνάθεμα εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς συνεργάτας του», ἐβροντοφώνει τὸ ἀντιπαρερχόμενον πρὸ τοῦ ἀναθέματος πυκνότατον πλῆθος καὶ τὸν λίθον του ῥίπτον. Τελευταῖαι ἀντιπαρῆλθον μελανειμονοῦσαι αἱ μητέρες, αἱ σύζυγοι καὶ αἱ ἀδελφαὶ τῶν φονευθέντων κατὰ τὴν 18 Ν)βρίου, διατόρους κατάρας καὶ ἀναθεματισμοὺς κατὰ τοῦ Βενιζέλου ἐκφέρουσαι.

Τελικῶς, ὁμοίωμα τοῦ Βενιζέλου ἀχύρινον φέρον τὴν φωτογραφίαν του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς προσηρτημένην τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ ἀναθέματος καὶ καίεται, ὡς, κατὰ τὸ εἰωθός, τὸ τοῦ Ἰούδα τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα. Μετὰ δίωρον, ληξάσης τῆς πενθίμου τελετῆς, ἀπῆλθεν ὁ Μητροπολίτης, οἱ Ἱεράρχαι καὶ ὁ Κλῆρος καὶ τὸ πλῆθος διασπαρὲν ἀνὰ τὰς Πλατείας, τὰς λεωφόρους, τὰς ὁδούς, τὰς ῥύμας καὶ τὰς ἀγυιὰς τῶν Συνοικιῶν κατηρᾶτο ζωηρῶς τὸν Βενιζέλον καὶ τοὺς συνεργάτας αὐτοῦ.

Ἡ Κυβέρνησις καὶ πλεῖστα σημαίνοντα καὶ εἰσακουόμενα πρόσωπα προσεπάθησαν, παντὶ σθένει, πρὸς ματαίωσιν τῆς ἐξαιρετικῆς καὶ αὐστηροτάτης ταύτης ἀποφάσεως τοῦ Λαοῦ, ἀλλ' οὐδὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχωσι πρὸ τῆς παλλαϊκῆς ἐπικινδύνου,πρωτοφανοῦς καὶ ἰδιοτύπου ὀργῆς, ἥτις ἐξίκετο μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς δυστροπήσαντες καὶ ἀποστέρξαντες νὰ ἡγηθῶσι τῆς πομπῆς τοῦ Ἀναθέματος καὶ τῆς ἐκτελέσεώς του προσήχθησαν βίᾳ ὑπὸ τῶν ἀλλοφρονούντων καὶ μαινομένων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παίδων. Ἐν Πειραιεῖ δὲ ὁ Λαὸς θραύσας τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ὁδοῦ Βενιζέλου μετωνόμασεν αὐτὴν «Πρώην Ἰαύδα».

Διὰ πρώτην φορὰν ὁ Βενιζέλος ἀνεθεματίσθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Θερίσου ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείου Εὐμενίου διὰ τοῦ ἑξῆς ἀφορισμοῦ:«Ἀφωρισμένος εἴη ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος παρὰ Θεοῦ Παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον. Αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθήσονται, αὐτὸς οὐδαμῶς. Κληρονομήσει τὴν λέπραν τοῦ Γεδεὼν καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα. Στένων εἴη καὶ τρέμων ἐπὶ γῆς ὡς ὁ Κάϊν καὶ προκοπὴν οὐ μὴ ἴδῃ ἐφ' οἷς δουλεύει ἔχων καὶ τὰς ἀρὰς τῶν ἀξίων καὶ θεοφράστων Πατέρων ἡμῶν. Μηδεὶς ἐκκλησιάσῃ αὐτὸν ἢ ἁγιάσῃ ἢ θυμιάσῃ ἢ ἀντίδωρον δῷ αὐτῷ ἢ συναναστραφῇ ἢ συνδουλεύσῃ ἢ χαιρετήσῃ ἢ μετὰ θάνατον θάψῃ».

Ὁ Βενιζέλος, πληροφορηθεὶς τὸ κατ' αὐτοῦ ἀνάθεμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ,ἀνέκραξε: «Ἐγὼ θὰ ἀποδείξω εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅτι τὸ ἀνάθεμα δὲν μὲ πιάνει». Ὑποδεικνύων τὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος λαμβανόμενα ὑπὸ τῶν Συμμάχων κατάπτυστα μέτρα, τὸν Ἀλκιβιάδην μιμούμενος καὶ ἀντιγράφων, ὅστις ἐγκληθεὶς ὅπως δικασθῇ ὡς ἑρμοκοπίδης, καὶ δραπετεύσας ἐν Θουρίοις ἐκ τῆς Σαλαμινίας μεταφερούσης αὐτὸν ἐκ Σικελίας εἰς Ἀθήνας, κατέφυγεν εἰς τὸν Σπάρτην, ἐρήμην εἰς θάνατον καταδικασθεὶς καὶ ἀνακράξας, τοῦτο πληροφορηθείς: «Ἐγὼ θὰ ἀποδείξω εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι ζῶ». Ὑποδείξας τὸν Δεκελικὸν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν πόλεμον καὶ τὸν ἀποκλεισμόν, ἐγένετο ὁ κύριος δράστης τῆς ἥττης καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Πατρίδος του καὶ μετ' αὐτῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος».

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, μὴ κατορθώσασα νὰ καταπείσῃ τοὺς Συμμάχους αὐτῆς διὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, δὲν παρῃτήθη τοῦ καταχθονίου αὐτῆς σκοποῦ, ἀλλὰ συνεχίζουσα τὰς ἐνεργείας της διὰ διαφόρων ὁδῶν καὶ ἑλιγμῶν καὶ διὰ παντὸς μέσου, ἐχάλκευε τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς, ἐπιμένουσα εἰς τὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πιεστικὰ μέτρα

καὶ προτάσσουσα διαφόρους ἀνυπάρκτους ἀφορμάς, ἅτινα ἐναμίλλως ἐφήρμοζον οἱ ἄξιοι αὐτῆς στρατιωτικοὶ Ἀντιπρόσωποι, οἵτινες καὶ ἀπεγύμνωσαν τοὺς Συμμάχους Πρεσβευτὰς ἀπὸ παντὸς δικαιώματος καὶ ἀπὸ πάσης πρωτοβουλίας ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἀποστολῆς των καὶ τῇ ἀσκήσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Οὕτως, ὁ Στρατηγὸς Κομπου προσετέθη εἰς τὴν τετράδα τῶν Ἀτιπροσώπων τῆς Γαλλίας, Πρεσβευτοῦ Γκυγιεμέν, Στρατηγοῦ Σαράϊγ, Ναυάρχου Φουρνὲ καὶ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ. Ἀληθῶς· ἂν ἤθελέ τις νὰ ἀναζητήσῃ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τοὺς ἄνδρας οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ ὠθήσωσι τὴν Πατρίδα των εἰς σοβαρὰς ἐπιπλοκὰς καὶ νὰ δυσφημήσωσι βαρύτατα τὸ ὄνομά της δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρῃ εἰδικωτέρους καὶ ἱκανωτέρους τούτων, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν κατὰ τὴν κρισιμωτέραν περίοδον τοῦ κρισιμωτάτου πολέμου νὰ ἀποσπάσωσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν προσοχὴν τῶν Κυβερνητῶν των, ἀνταξίων των ἀποδειχθέντων, καὶ νὰ ἀσχολῶνται μωρότατα μὲ τὰ κομματικὰ συμφέροντα καὶ μὲ τὰς ἐκδικητικὰς τοῦ Βενιζέλου διαθέσεις καὶ ἔνστικτα.

Ὁ στρατηγὸς Κομπου ἀνέλαβε τὴν διευθέτησιν τοῦ ἐγκατασταθέντος Συμμαχικοῦ Στρατιωτικοῦ Ἐλέγχου, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν 18 Ν]βρίου, πολλὰ δὲ μερμηρίζων κατὰ φρένα καὶ θυμόν, παρενέβαλλεν ἀσυστόλως πλεῖστα ὅσα ἐμπόδια, ἵνα μὴ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐν τῇ ταχθείσῃ προθεσμίᾳ,4 Φεβρουαρίου, μεταφορὰ τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων καὶ τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ εἰς Πελοπόννησον. Οὗτος κατὰ τὴν πρώτην του συνάντησιν μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Λάμπρου ἀπαντῶν διὰ κινήσεων τῆς κεφαλῆς εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, πρὸς στιγμὴν τρέμων ἐκ θυμοῦ, μὲ ὑψωμένους τοὺς γρόνθους ἤρχισεν ὡς παράφρων ὀρυόμενος καὶ κραυγάζων: «Σᾶς ἔχω δράξει ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Δύναμαι νὰ σᾶς πνίξω ὅταν θελήσω». Καὶ στραφεὶς ἐξῆλθε τοῦ θαλάμου θορυβωδῶς καὶ κτηνωδῶς τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ δαπέδου κτυπῶν καὶ τὰς παλάμας ἐπὶ τῶν μηρῶν, ἀφήσας τὸν Πρωθυπουργὸν ἔκθαμβον καὶ ἀποροῦντα. « Ἐὰν εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἄνθρωπον λογικὸν καὶ πεπολιτισμένον ἢ ἀπολίτιστον κτῆνος καὶ ἐπικίνδυνον παράφρονα».

Συνεργαζόμενος δὲ μετὰ τοῦ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ, καταδικασμένος τυγχάνων ὑπὸ τῆς φύσεως διανοητικῶς νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἀκολουθῇ τυφλῶς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν, οὗτινος αἱ ῥαδιουργίαι ἐξίχθησαν εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον, ἐδράττετο πάσης εὐκαιρίας καὶ περιστάσεως ἵνα διακηρύττῃ καὶ διαπιστοῖ ὅτι : «Οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐμπιστο-

σύνην τρέφει πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καθόσον οὗτοι εἶναι ψεῦσται, ἀπατεῶνες καὶ ἀνάξιοι πάσης ἐμπιστοσύνης». Ὅπως ἄλλοτε αὐτολεξὶ ἐχαρακτήρισε καὶ ὁ Βενιζέλος εἰς τοὺς Συμμάχους τοὺς συμπατριώτας του, μετὰ τῆς ἐπιπροσθέτου προσθήκης ὅτι: «Εὐκαιρίαν ἐκαραδόκουν οὗτοι, ἵνα τοὺς προδώσωσι καὶ εἰς τοὺς Κεντρικοὺς παραδόσωσιν αὐτούς. Καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν φίλοι του εὑρίσκονται εἰς πλήρη καὶ πυκνὴν συνεννόησιν καὶ ἐπαφὴν μετὰ τῶν Γερμανῶν».

Σχετικῶς δὲ ὁ ἐν Ἀθήναις Ρῶσσος Πρεσβευτὴς τὴν 14 Μαρτίου 1917 ἐτηλεγράφει τὰ ἑξῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του:

«Ἀριθ. 34. Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Πετρούπολιν.

Ἂν καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς δράσεως τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατιωτικοῦ Ἐλέγχου προφανῶς ἐπεβλήθη ὑπὸ ἐπιτακτικῶν Στρατιωτικῶν ἀναγκῶν, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι διαπνέεται ὑπὸ πνεύματος ἀδιαλλαξίας ἐξ ἧς πολλαὶ καταχρήσεις καὶ δυσάρεστα ἐπεισόδια θὰ προέλθωσι.

Ἐκτὸς τούτου, φαίνεται βέβαιον ὅτι ὁ ἔλεγχος δὲν θὰ καταργηθῇ μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐκτέλεσιν τῶν στρατιωτικῆς φύσεως ὅρων τοῦ τελεσιγράφου, ἀλλὰ θὰ ἐξακολουθήσῃ λειτουργῶν ὑπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μορφὴν μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου. Οἱ Ἄγγλοι δὲν ἀποκρύπτουσι τὴν ἀπαρέσκειάν των διὰ τὰ μέτρα ταῦτα.

Δεμίδωφ»

Συγχρόνως ὅμως οἱ Ἄγγλοι ἐπέταξαν τὸν ἐμπορικὸν Στόλον ἀντὶ μισθώματος κατὰ πολὺ μικροτέρου τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνεξαιρέτως καὶ γενικῶς διδομένου. Εἰς δὲ τὰς διαμαρτυρίας τῶν Ἑλλήνων ἐφοπλιστῶν, οὗτοι ἐδήλωσαν ὅτι: «Καθ' ἣν περίπτωσιν ἠρνοῦντο, θὰ ἐπέτασσον αὐτὰ διὰ τῆς βίας».

Περὶ τὰ μέσα Φεβρουαρίου 1917 ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς Γκιγιεμὲν καὶ ὁ Στρατ. Ἀκόλουθος Ὑποστράτ. Μπουσκὲ ὡμολόγησαν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἶχε μετασταθμεύσει εἰς Πελοπόννησον καὶ τὸ πολεμικὸν ὑλικὸν εἶχεν ἐκεῖ μεταφερθῆ. Συνεπῶς τὰ εὐαίσθητα νῶτα τῆς Στρατιᾶς τῶν Συμμάχων οὐδένα διέτρεχον κίνδυνον, προσέθετον ὅμως συγχρόνως ὅτι: «Ναὶ μὲν ἡ Ἑλλὰς ἐξεπλήρωσε τοὺς ὅρους τοῦ τελεσιγράφου, πλὴν ἡ κακή της πρόθεσις ἦτο προφανὴς καὶ δὲν ἔδει νὰ ἀρθῇ ὁ ἀποκλεισμός».

Ἡ ἕδρα τοῦ Ε' Σώματος μετεστάθμευσεν εἰς Πύργον μετὰ τῆς XVI Μεραρχίας. Ἡ IX Μεραρχία ἧς τὴν Διοίκησιν ἀνέλαβεν ὁ Συνταγματ. τοῦ Μηχαν. Κλαυδιανὸς εἰς Ἄρταν

καὶ εἰς Πάτρας ἡ VIII. Μεραρχία Ἡ ἕδρα τοῦ Γ' Σώματος μετεστάθμευσεν εἰς Ναύπλιον, αἱ X καὶ XII Μεραρχία εἰς Τρίπολιν καὶ Σπάρτην, ἡ XI Μεραρχία ὑπὸ τὸν Ὑποστράτ. Μομφερράτον Α. μὲ Ἐπιτελάρχην τὸν Ἀντισυντ. Ρόδιον καὶ ἡ VI Μεραρχία τοῦ Δ' Σωματος ὑπὸ τὸν Συνταγμ. Καΐρην μὲ Ἐπιτελάρχην τὸν Ἀντισυνταγμ. Σπυρίδωνος Γ. εἰς Αἴγιον.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἕνεκα τοῦ θερίζοντος τὴν ἀσφυκτικῶς ἀποκεκλεισμένην Ἑλλάδα λιμοῦ, πικρότατα, φυσικῶς, παράπονα κατὰ τῶν Συμμάχων διετυποῦντο καὶ ἀπειλαὶ κατὰ τῆς Βενιζελικῆς προπαγάνδας ἐξετοξεύοντο. Τῶν ἀκινδύνων ἀπειλῶν τούτων δραχθεὶς ὁ Γάλλος Πρεσβευτὴς κατὰ τρόπον αὐτόχρημα ἀνοίκειον, ἠπείλησε βομβαρδισμὸν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἀνέφερε τὴν 16 Φεβρουαρίου πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του διὰ τοῦ κάτωθι τηλεγραφήματος:

«Ἐμπιστευτικόν. Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Πετρούπολιν.

Χθὲς ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐδήλωσεν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν ὅτι: Ἐὰν ἐκακοποιοῦντο οἱ φιλελεύθεροι ἢ ἐσημειοῦντο ἔμπρακτοι κατ' αὐτῶν ἐκδηλώσεις, ὁ Γάλλος Ναύαρχος δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ βομβαρδίσῃ τὰς Ἀθήνας, μὴ μιμούμενος πρὸς τοῦτο τὸν προκάτοχόν του Ναύαρχον Νταρτὶζ - Ντὲ - Φουρνέ, ὅστις ἔρριψε βολὰς τινὰς μόνον.

Ὁ Γκιγιεμὲν προσέθηκεν ὅτι: Ἂν ὁ ἀποκλεισμὸς ἐγένετο αἰτία ἀριθμοῦ τινος θανάτων, τὸ γεγονὸς τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὴν κακὴν κατανομὴν τῶν ὑπαρχόντων τροφίμων. Ἡ ἀπελπισία τοῦ πεινῶντος πληθυσμοῦ δὲν δύναται νὰ κινήσῃ τὸν οἶκτον, ἐφόσον ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁλόκληρος ἡ Β. Οἰκογένεια ἐσύχναζον εἰς τὰς ἑσπερίδας.

Κατὰ τὴν γνώμην μου, παρόμοιαι δηλώσεις γενόμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν ἐπισήμου χαρακτῆρος συνδιαλέξεων δὲν εἶναι μόνον ἀνάρμοστοι, ἀλλὰ συντείνουσιν εἰς περιπλοκὴν τῆς καταστάσεως.

Δεμίδωφ»

Τὴν ἑπομένην καὶ ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς Ἔλλιοτ, κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν συνεπειῶν ἃς θὰ εἶχεν οἱαδήποτε ἐπίθεσις ἢ δίωξις κατὰ τῶν φιλελευθέρων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Ὁ δὲ Γαλλικὸς Τύπος, προεξάρχοντος τοῦ ἡμιεπισήμου «Χρόνου», ἐπιμόνως καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐδημοσίευεν ψευδεῖς εἰδήσεις περὶ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καταγγέλων αὐτὸν ὅτι: «Εὑρίσκετο εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Γουλιέλμου, αἵτινες ἀπεσκόπουν εἰς τὴν ἔντασιν τοῦ ἐρεθισμοῦ

τῆς κοινῆς Γαλλικῆς γνώμης καὶ τὴν ἄσκησιν πιέσεως ὑπ' αὐτῆς πρὸς συνέχισιν τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀδιαλλάκτου στάσεως αὐτῆς».

Ἕνεκα δὲ τῆς ἀνερυθριάστου ταύτης διαστροφῆς τῆς ἀληθείας καὶ παραποιήσεως τῆς πραγματικότητος, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καλέσας τὸν Γάλλον Πρεσβευτήν,παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐπέμβῃ πρὸς διάψευσιν τῶν κακοβούλων φημῶν καὶ ἐσκεμμένων διαδόσεων τούτων. Οὗτος ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐνήργει τὰ πρέποντα πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Αὐλάρχην Μερκάτην ὅτι αἱ ἐπανειλημμέναι αὐτοῦ προσπάθειαι ἀπέβησαν ἄκαρποι διότι ἅπαξάπας ὁ Γαλλικὸς τύπος ἠρνήθη νὰ δημοσιεύσῃ τὴν διάψευσίν του.

Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι ἡ Δημοκρατικὴ Τριανδρία Στρατηγὸς Σαράϊγ, Πρεσβευτὴς Γκιγιεμὲν καὶ Ναυτικὸς Ἀκόλουθος [Ἀντιπλοίαρχος Ροκφέϊγ διέσπειρον καὶ ἐκαλλιέργουν τὰς φήμας ταύτας, ἵνα μεταχειρίζωνται αὐτὰς ὡς ἐπιχείρημα πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἀδρανείας καὶ ἀπραξίας, δι' ἣν κατηγόρουν τὸν Ἀρχιστράτηγον οἱ λοιποὶ Σύμμαχοι, καὶ ἰδίως οἱ Ἄγγλοι.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, ἡ αὐστηρότης καὶ ἡ ὠμότης τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐξικνεῖτο ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατὰ διαταγὴν τοῦ διευθύνοντος τὸν ἀποκλεισμὸν Ναυάρχου Γκοσσέ, ἀπαραμίλλου εἰς ἀφιλάνθρωπον ἐφευρετικότητα συνεργάτου τοῦ Στρατηγοῦ Κομποῦ, Συμμαχικὰ καταδρομικὰ καὶ ἀντιτορπιλλικὰ παρεμπόδιζον τοὺς πτωχοὺς ἁλιεῖς νὰ ἐργάζωνται παρὰ τὰς ἑλληνικὰς ἀκτάς. Ὅσα δ' ἁλιευτικὰ πλοιάρια συνελαμβάνοντο παρ' αὐτῶν ἠρωτῶντο τὰ πληρώματα αὐτῶν: «Ἂν αὐτοί τε καὶ τὰ χωρία των προσεχώρησαν εἰς τὸ κίνημα, ἐν ἀρνητικῇ δὲ ἀπαντήσει ἐβύθιζον ταῦτα ἢ ἥρπαζον τὸ ὑλικόν, ἐμαστίγουν τοὺς ἁλιεῖς καὶ καπηλικῶς καθύβριζον τὸν Βασιλέα, λέγοντες: «Διώξατε τὸν Βασιλέα σας καὶ θὰ σᾶς ἀφήσωμεν ἡσύχους». Ὅπερ ἦτο ἡ συνήθης φράσις τῶν Γάλλων Ἀξιωματικῶν.

Οὕτω βαρβάρως καὶ ἀγρίως παρετείνετο ὁ ἀποκλεισμὸς καὶ μετ' αὐτοῦ ηὔξανε καὶ ἐπολλαπλασιάζετο ἡ οἰκονομικὴ κρίσις, αἱ κακουχίαι, οἱ θάνατοι, αἱ νόσοι καὶ αἱ παθήσεις. Ἄνθρωποι καὶ ζῶα κατετήκοντο καὶ ἀπισχναίνοντο ἐλλείψει τροφῆς, νομῆς καὶ φαρμάκων. Μητέρες ἔβλεπον σπαρακτικῶς τὰ βρέφη των θνήσκοντα ἐλλείψει μητρικοῦ γάλακτος.

Καὶ ὅμως,οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἐνέδωσαν εἰς τὴν βίαν τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, τῶν διακηρυξάντων ὅτι ἐπολέμουν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων, ἀλλ' ἔμενον πιστοὶ καὶ ἀκλόνητοι πρὸς τὸν Βασιλέα των καὶ

τὴν Πατρίδα των. «Πραγματικὴ καὶ ὑπέροχος ἐπανάληψις τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς αὐτοθυσίας τῶν ἐλευθέρων πολιορκημένων τῆς περιωνύμου καὶ ὑπερλάμπρου τοῦ ἀθανάτου καὶ ἡρωϊκοῦ Μεσολογγίου πολιορκίας».

Ἡ ἀκατονόμαστος κατάστασις αὐτη, ἡ καταισχύνασα τὸν πολιτισμὸν καὶ ἡ ἄκρως ἀντικειμένη εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, ἐξηνάγκασε τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, παρὰ τὰς Γαλλικὰς διαμαρτυρίας, νὰ λάβῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰσαγωγὴν τροφίμων καὶ σίτου εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα. Διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Βενιζέλος διαμαρτυρηθεὶς ἐδήλωσεν ὅτι «ἀπεκδύεται πάσης εὐθύνης, διότι τὸ μόνον μέσον πρὸς δάμασιν τοῦ Κράτους τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ἡ αὐστηρὰ πεῖνα». Τὴν πρότασιν ταύτην ὁ ἐν Παρισίοις Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Κυβέρνησίν του διὰ τοῦ κάτωθι τηλεγραφήματος:

«Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Πετρούπολιν.

Ὁ ἐνταῦθα Ἄγγλος Πρεσβευτὴς διεβίβασε πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν πρότασιν τοῦ Μπάλφουρ πρὸς ἐπείγοντα καὶ ἄνευ ἀναβολῆς ἐπισιτισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ πρότασις αὐτη ἀποβλέπει εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Ὁ Πρωθυπουργὸς Μπριὰν ἀπήντησεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πρότασιν ταύτην διὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Γάλλου πρεσβευτοῦ Καμπὼν ὅτι ἡ Γαλλία δέχεται τὰ ὑπὸ τοῦ Μπάλφουρ προτεινόμενα μέτρα. Ἀλλ' ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ μετριασμὸν τοῦ ἀποκλεισμοῦ, διότι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐξεπλήρωσεν ἀκόμη τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῆς.

Ἰσβόλσκυ»

Συγχρόνως ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Βουλῇ κατεκρίθη σφοδρότατα ἡ δαπανηρὰ καὶ ἄγονος Συμμαχικὴ ἐκστρατεία ἐν Μακεδονίᾳ. Εἰς τὰς ἐπικρίσεις ταύτας ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἀδρανείας τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ ἀπαντῶσα, ἰσχυρίζετο ὅτι: «Ἡ δολιότης τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου παρεκώλυσε πᾶσαν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιθετικὴν ἐνέργειάν του, ἵνα δὲ λυθῶσιν αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἔδει νὰ τεθῇ ἐκποδὼν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ἐφόσον δὲ παραμένει εἰς τὸν Θρόνον του, ἡ Στρατιὰ τῆς Μακεδονίας εἶναι μοιραίως καταδεδικασμένη εἰς ἀδράνειαν».

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκ τῆς πείνης, ἥτις ἐμάστιζε τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα, οἱ ἐν αὐτῇ διαμένοντες ὑπήκοοι τῶν Συμμάχων ἀπήρχοντο, τῆς διαβιώσεως ἐν αὐτῇ καταστάσης ἀφορήτου. Ἕνεκα δὲ τῆς συνεχίσεως τῶν ἀπανθρώπων μέτρων τοῦ ἀπο-

κλεισμοῦ, ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ἐκ τῶν συνεχῶν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Βουλῇ ἐπερωτήσεων: «Ἕως πότε θὰ διαρκῇ ὁ βάρβαρος ἀποκλεισμός», ἐξαναγκασθεῖσα, ἐδήλωσεν ὅτι : «Ἐλήφθη πρόνοια πρὸς ἀποσόβησιν τῶν ἐξ ἀσιτίας θανάτων, ἐπιτραπείσης εἰσαγωγῆς σίτου», μετὰ τρίμηνον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ. Οὕτω κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου 1917, χαλαρωθέντος τοῦ ἀποκλεισμοῦ,κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ ἀτμόπλοιον κομίζον ἄλευρα, ἡ διανομὴ τῶν ὁποίων ἐγένετο τῇ ἐπιβλέψει τῶν Συμμάχων. «Ἕτερον ἀτμόπλοιον καταπλεῦσαν, κατόπιν ἐντόνου διαμαρτυρίας τοῦ Βενιζέλου, διαταχθὲν ἀπέπλευσεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἐξεφόρτωσε τὸν σῖτον».

Συγχρόνως οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων ἀνῆλθον εἰς Ἀθήνας, πλὴν τοῦ Γάλλου. Μετ' ὀλίγον δὲ ἐπανελήφθη ἡ ἔντασις τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ὁ δὲ Στρατηγὸς Κομποῦ ἀπεβίβασεν εἰς Κέρκυραν, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν καὶ Λευκάδα ἀποσπάσματα Σενεγαλέζων, ἅτινα ποδηγετούμενα ὑπὸ Βενιζελικῶν κατεδίωκον τοὺς λιμώττοντας Βασιλόφρονας πολίτας μετὰ πρωτοφανοῦς ἀγριότητος, θηριωδίας καὶ κτηνωδίας. Συγχρόνως ὑπισχνοῦντο τὸν κατάπλουν ἀτμοπλοίων πλήρων σίτου καὶ τροφίμων πρὸς ἄμεσον διανομήν, ἐὰν προσεχώρουν εἰς τὴν Βενιζελικὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ τὸ μόνον κέρδος ὅπερ ἐπετύγχανον ἦτο ἡ αὔξησις τῆς πίστεώς των πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ τοῦ ἀσπόνδου μίσους πρὸς τὸν Βενιζέλον.

Ἐνῷ δὲ οἱ Σύμμαχοι τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἀπάνθρωπα ἐλάμβανον κατὰ τῆς ἀσθενοῦς Ἑλλάδος μέτρα, «ὡς τρεφούσης δολίας κατ' αὐτῶν προθέσεις, ἀνερυθριάστως καὶ ἀναξιοπρεπῶς αὐτὴν συκοφαντοῦντες». Ἐχάλκευον κατ' αὐτῆς σχέδια ἅτινα ἀναγράφει σαφῶς τὸ κάτωθι ὑπόμνημα τοῦ Ν. Δ. Βασίλη, Διευθυντοῦ τοῦ παρὰ τῷ Γενικῷ Ρωσσικῷ Στρατηγείῳ Διπλωματικοῦ Τμήματος.

•Ἀπρίλιος 1916

Τὴν 3 Ἀπριλίου ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατηγὸς Ἀλέξιεφ μὲ παρακάλεσε νὰ διαβιβάσω τὰ ἀκόλουθα πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν:

Ὑπό τινος Στρατηγοῦ, προσώπου ἀπολύτως σοβαροῦ, ἐγένετο πρότασις πρὸς ὀργάνωσιν πραξικοπήματος ἐν Βουλγαρίᾳ. Τῇ βοηθείᾳ Βουλγάρων Πολιτικῶν, θὰ ἀνετρέπετο ὁ Τσάρος Φερδινάνδος. Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς συνεργασίας τῶν Πολιτικῶν τούτων, πρέπει νὰ δώσωμεν πρὸς αὐτοὺς τὰς ἑξῆς ὑποσχέσεις:

α) Προσάρτησιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν τῆς Μακεδονίας μέχρι τοῦ Ἀξιοῦ.

β) Προσάρτησιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν τῆς Θράκης μέχρι τῆς γραμμῆς Αἴνου - Μηδείας.

γ) Τὴν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀπόσπασιν τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία μετὰ τῶν Περιχώρων της θὰ ἀπετέλει οὐδετέραν ζώνην.

Οἱ Τσέχοι θὰ μετάσχωσιν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τὸ ὁποῖον πιθανώτατα θὰ ἀπαιτήσῃ μεγάλας δαπάνας.

Ὁ Στρατηγὸς Ἀλέξιεφ ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίζῃ τὰς ἐπὶ τοῦ σχεδίου τούτου γνώμας καὶ ἀντιλήψεις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Σαζόνωφ καὶ ἰδίως ἂν συμφέρῃ νὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἀποσπάσωμεν τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μας καὶ ἂν δὲν ἔχῃ ἀντιρρήσεις διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν τριῶν ἀνωτέρω ὑποσχέσεων, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ Βουλγαρία ἤθελεν συνταχθῆ μεθ' ἡμῶν.

Ἂν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν παράσχῃ τὴν ἔγκρισίν του κατ' ἀρχὴν πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τούτου, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου θὰ ἀναλάβῃ τὴν ὀργάνωσιν αὐτοῦ, μεθ' ὃ ἡ διαχείρισις τῶν πολιτικῶν ζητημάτων θὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ὁ Στρατηγὸς Ἀλέξιεφ ἐπέμεινε νὰ διαβιβάσω εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅτι θεωρεῖ τὸ σχέδιον τοῦτο ὡς ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς, καθ' ὅτι πραγματοποίησις αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας ἀγῶνος καὶ ὅτι ἡ μεταβολὴ ἣν θὰ ἐπιφέρῃ ἐπὶ τῆς καταστάσεως ἐν τῇ Βαλκανικῇ θὰ ἦτο ἐξαιρετικῶς πλεονεκτικὴ διὰ τὴν Ρωσσίαν.

Εἰς ἐρώτησίν μου ἂν τὸ σχέδιον δὲν διέτρεχε κινδύνους ἀποτυχίας, προερχομένας ἰδίας ἐκ πιθανῶν ἀκριτομυθιῶν, ὁ Στρατηγὸς Ἀλέξιεφ ἀπήντησεν ὅτι ἀσφαλῶς ὑπῆρχε κίνδυνος, ἀλλ' ὅτι ἐν τούτοις ἡ πρότασις ἦτο ἐξαιρετικῶς σοβαρά. Ἀντέτεινα ὅτι ἐν Βουλγαρίᾳ ἡ κατάστασις δὲν ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ εὐνοῇ παρομοίαν μετακίνησιν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐδαφικὰς ὑποσχέσεις εἶπεν εἰς τὸν Στρατηγὸν Ἀλέξιεφ ὅτι αὗται δὲν θὰ συνήντων οὐδεμίαν ἀντίρρησιν καὶ ὅτι: Οἱ Σύμμαχοι εἶχον πάντοτε τὴν ἰδέαν ὅτι μόνον διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προσελκύσωσι τὴν Βουλγαρίαν.

Ν. Α. Βασίλι»

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Σαζόνωφ, λαβὼν γνῶσιν τῆς προτάσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατηγοῦ Ἀλέξιεφ, ἀνέθηκεν εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Διπλωματικοῦ Τμήματος τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου Ν. Α. Βασίλι νὰ διαβιβάσῃ αὐτῷ τὰς σκέψεις του διὰ τοῦ κατωτέρω ὑπομνήματος :

«Λαβὼν γνῶσιν τῆς προτάσεως τοῦ Στρατηγοῦ 'Αλέξιεφ, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν διεμήνυσε τὴν γνώμην ὅτι:Ἡ πραγματοποίησις ταύτης δύναται νὰ ἔχῃ δυσαρέστους συνεπείας. Φρονεῖ ὅτι, ἂν τὸ σχέδιον γίνῃ γνωστόν, ἡ θέσις τῆς Κυβερνήσεως θὰ καταστῇ λίαν δυσχερής. Ἂν ὁ Στρατηγὸς 'Αλέξιεφ ἀποφασίσῃ νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιον τοῦτο, πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἐλάχιστον ἡ πιθανότης τῆς ἀποκαλύψεως τῆς συμμετοχῆς τῆς Ρωσσίας καὶ ἰδίᾳ τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μόνον περὶ ἑνὸς ἐνδιαφερόμεθα νὰ μὴ ἀνεχθῶμεν τὴν ἐν αὐτῇ παρουσίαν τῶν Γερμανῶν ἢ τῶν Αὐστριακῶν. Συνεπῶς ἡ παραχώρησις τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τοὺς Βουλγάρους τότε μόνον δύναται νὰ γίνῃ ἀποδεκτή, ὅταν ἀποκτήσωμεν τὴν βεβαιότητα ὅτι εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων ὁ ἐπίκαιρος οὗτος λιμὴν δὲν θὰ χρησιμοποιηθῇ ἐναντίον τῶν συμφερόντων ἡμῶν.

'Εκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἱκανοποίει εἶναι ἡ ἀνακήρυξις τῆς Θεσσαλονίκης εἰς αὐτόνομον ἐπαρχίαν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν Συμμάχων ἢ ἡ παραχώρησις αὐτῆς οὐχὶ εἰς ἓν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἀλλ' εἰς ὅλα ὁμοῦ.

'Εν τέλει ὁ Ὑπουργὸς τῶν 'Εξωτερικῶν Στέργιος Δημητρίεβιτς Σαζόνωφ φρονεῖ ὅτι παρὰ τὰς ἀνησυχίας ἃς ἐμπνέει αὐτῷ τὸ σχέδιον τοῦτο, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς προτάσεως τοῦ Στρατηγοῦ 'Αλέξιεφ ἐφόσον οὗτος εὑρίσκει τὴν πρότασιν ταύτην ὡς σοβαράν. Γενικῶς αἱ ἐδαφικαὶ παραχωρήσεις ἃς συνεπάγεται τὸ σχέδιον τοῦτο εἶναι δεκταὶ δι' ἡμᾶς.

Ν. Α. Βασίλι»

Ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου τούτου περιώριζε τὴν Ἑλλάδα περίπου εἰς τὰ πρὸ τοῦ 1912 σύνορα. Ἡ δὲ νίκη τῶν Συμμάχων, ἤγουν ὁ θρίαμβος τοῦ πανσλαυϊσμοῦ θὰ ἐσήμαινε τὸν ὄλεθρον αὐτῆς. Ἡ Ρωσσία, κατὰ τὴν Συμμαχικὴν Σύμβασιν τοῦ Λονδίνου τῆς 5 Μαρτίου τοῦ 1915, θὰ κατήρχετο εἰς τὸ Αἰγαῖον,ἀποκτῶσα τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Α. Θράκην, ἅπαξάπαντα τὸν Πόντον καὶ τὸ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σαγγαρίου τμῆμα τῆς Μικρασιατικῆς ἀκτῆς.

Τὴν πραγματοποίησιν τῶν Πανσλαυϊστικῶν ὀνείρων καὶ συμφωνιῶν τούτων, ἣν ἀπεσόβησεν ἡ ἀπρόβλεπτος παρεμπεσοῦσα πτῶσις τοῦ Αὐτοκρατ. ἐν Ρωσσίᾳ καθεστῶτος,ἧς ἄφευκτος συνέπεια θὰ ἦτο ὁ ὁλοκληρωτικὸς καὶ παντοτεινὸς τῆς Ἑλλάδος ἐνταφιασμός.«Τὴν ὁποίαν ἐβοήθει παντὶ σθένει,παντὶ τρόπῳ, καὶ πάσῃ μηχανῇ ὁ Βενιζέλος καὶ οἱ φίλοι του Πολιτικοί,οἱ ἀποκαλοῦντες τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ τοὺς πρὸς τὴν

γνώμην του συμφωνοῦντας καὶ πρὸς τὰς ἀπόψεις του συντασσομένους Ἕλληνας Πολιτικοὺς καὶ Ἀξιωματικοὺς τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος ἐξωνημένους προδότας καταπτύστους».

Πρόκειται ἡλίου φαεινότερον τὸ γεγονὸς ὅτι: «Οἱ Σύμμαχοι, ὅσῳ καὶ ἂν ἠσέβησαν πρὸς τὸ Δίκαιον καὶ ἐλάκτιζον τὴν Τιμήν, δὲν θὰ ἀπετόλμων νὰ προσενεχθῶσινο ὕτως ἀνερυθριάστως καὶ ὠμῶς πρὸς μικρὸν ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον Κράτος, ἄνευ τῆς συνεργίας καὶ συνενοχῆς τοῦ Βενιζέλου, ὅστις ἐνίσχυσε πανσθενί, πάσῃ μηχανῇ καὶ ἀδιστάκτως τὰ ἀνήθικα, ἄδικα καὶ ἰδιοτελῆ αὐτῶν σχέδια. Παράδειγμα ἀψευδὲς καὶ ἀκλόνητον τῆς ἀληθείας ταύτης πρόκειται ἡ Ἑλβετία, ἡ Ἱσπανία καὶ τὰ Σκανδιναυϊκὰ Κράτη, κατέχοντα σημαντικωτάτην στρατηγικὴν θέσιν μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων, ὧν ὅμως οἱ Πολιτικοὶ ἄνδρες ὁμοφωνοῦντες κατέστησαν ταῦτα εἰς τοὺς Συμμάχους σεβαστὰ καὶ ἀπαραβίαστα»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄

Πρὸς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Ἐνῷ οὕτως ἐξελίσσετο ἡ κατάστασις, τὴν 16 Μαρτίου 1917, ἐπανάστασις, ἐκραγεῖσα ἐν Ρωσσίᾳ, κατέρριψε τὸ Αὐτοκρατορικὸν καθεστὼς καὶ ἐγκαθίδρυσε Δημοκρατίαν ὑπὸ τοὺς Κερένσκυ καὶ Μιλιούκωφ. Τὴν 20 Μαρτίου ἀνετράπη ἐν Γαλλίᾳ ἡ Κυβέρνησις Μπριὰν καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν Κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Ριμπώ, τὸν ὁποῖον ὁ Βενιζέλος ἔσπευσε πάραυτα καὶ θερμότατα νὰ συγχαρῇ, ὅστις ἀπήντησε θερμῶς εὐχαριστῶν καὶ ἐπικαλούμενος τὴν Ἑλλάδα τοῦ Περικλέους. Διότι τότε αἱ κλασσικαὶ ἀναμνήσεις δὲν ἦσαν ἔνδειξις πνεύματος ἀντιδραστικοῦ καὶ προγονοπληξία, ἀλλὰ τοὐναντίον Δημοκρατικοῦ. Ἀλλά: «Ἀθηναῖοι κατεστήσαντο Δημοκρατίαν οὐ τὴν εἰκῇ πολιτευομένην καὶ νομίζουσαν τὴν μὲν ἀκολασίαν ἐλευθερίαν εἶναι τὴν δὲ ἐξουσίαν ὅ,τι βούλεταί τις ποιεῖν εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ τὴν τοὺς τοιούτους μὲν ἐπιτιμῶσαν, ἀριστοκρατίᾳ δὲ χρωμένην».

Τὴν 2 Ἀπριλίου, ἕνεκα τοῦ κηρυχθέντος παρὰ τῆς Γερμανίας ὑποβρυχίου πολέμου κατ' ἐμπολέμων τε καὶ οὐδετέρων, ἡ Ἀμερικὴ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατ' αὐτῆς, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Βουλγαρίας, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ διετήρησε φιλικὰς σχέσεις μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου. «Τὰ δύο

ταῦτα γεγονότα ἐξήλειψαν τὴν ἐπήρειαν μετριοπαθείας τῆς Ρωσσίας, ὡς καὶ τὸν φόβον ὅτι ἡ δρᾶσις τῶν Συμμάχων ἐν Ἑλλάδι θὰ κατεκρίνετο ὑπὸ τῆς Ἀμερικῆς».

Ὁ νέος Γάλλος Πρωθυπουργὸς Ριμπὼ ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀρχῆς ἐφήρμοσε δραστηριωτέραν ἐχθρικὴν πολιτικὴν κατὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ὃν κατηγόρησεν ὡς ὀργανώσαντα ἀνταρτικὰς συμμορίας, αἵτινες ἐπετίθεντο κατὰ τῶν μεμονωμένων στρατιωτῶν τῶν Συμμάχων. «Ἄντικρυς καὶ αὐθάδης διαστροφὴ τῶν γεγονότων». Τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι: «Ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ ἀπέστελλε συχνότατα, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐρεύνης, περιπολίας Σενεγαλέζων, ὁδηγουμένας ὑπὸ Ἀμυνιτῶν, αἵτινες εἰσβάλλουσαι εἰς τὴν οὐδετέραν ζώνην καὶ ὑπερβαίνουσαι ταύτην διέπραττον διαφόρους ληστρικὰς πράξεις καὶ ἐπιθέσεις κατὰ γυναικῶν, αἵτινες ἐξήγειραν τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἐντοπίων, οἵτινες καταρτίσαντες ἀποσπάσματα ἐπετίθεντο κατὰ τῶν ἐπιδρομέων». Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, μαθὼν τὰ γεγονότα ταῦτα, διέταξε τὸν Μέραρχον Λαρίσσης Συνταγματ. Χαραλάμπην, φίλον τῶν Συμμάχων, ὅστις μεταβὰς ἐπὶ τόπου διέλυσε ταῦτα. Τὴν προταθεῖσαν ὅμως ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀποστολὴν Ἑλληνογαλλικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ διὰ λόγους εὐνοήτους ἀπέρριψεν ἀσυζητητὶ καὶ ἀναξίως.

«Τὴν 22 Ἀπριλίου ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις ἀπηύθυνε τὴν παρὰ πόδας Διακοίνωσιν πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις Ρῶσσον Πρεσβευτήν.

Ἡ νέα Ρωσσικὴ Κυβέρνησις δὲν προτίθεται νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, οὔτε νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ φιλελευθέρου κινήματος. Ἀλλὰ σκέπτεται ὡσαύτως ὅτι, ἐὰν ἡ φιλελευθέρα μερὶς διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ κ. Βενιζέλου κατελάμβανε τὴν ἀρχὴν θὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ περιπλοκάς τινάς, πρὸ πάντων ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἐθνικιστικὴ μερὶς θὰ εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Πανελληνίου Προγράμματος, περιέχοντος εὐρείας ἐδαφικὰς κατακτήσεις. Τὸ γεγονὸς τοῦτο θὰ ἦτο φύσεως θετούσης ἐν πλήρει ἀντιθέσει τοὺς λεγομένους βενιζελικοὺς πόθους πρὸς τὰ Ρωσσικὰ συμφέροντα καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς ἐπιβαλλομένης εἰς τὰ Βαλκάνια.

Παραδεχομένη τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτιθεμένων, ἡ προσωρινὴ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις νομίζει ἀναγκαῖον νὰ διασημάνῃ ἀπὸ τοῦ νῦν ὅτι ἡ ἀποκατάστασις ἐν Ἀθήναις τῆς ἰσχύος τοῦ κ. Βενιζέλου, ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἐθνικιστικῶν βλέψεων, θὰ ἠδύνατο νὰ περιπλέξῃ τὸν κανονισμὸν τῶν διαφόρων ζητημάτων, τῶν θιγόντων τὰ Βαλκάνια, τὰς Νήσους, τὴν Ἤπειρον καὶ

τὴν Μεσημβρινὴν Ἀλβανίαν καὶ θὰ προὐκάλει ἀναγκαίως συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἄλλων Δυνάμεων.

Ἡ προσωρινὴ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις προτίθεται νὰ προέλθῃ μετὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως εἰς ἀνταλλαγὴν ἐμπιστευτικῶν ἀπόψεων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ ἐλπίζει ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, ἥτις παρέσχε πάντοτε πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον τὴν ὑποστήριξίν της ἐν εὐρεῖ μέτρῳ, δὲν θὰ ἀρνηθῇ ἐκ μέρους της νὰ ἐξασκήσῃ, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνάγκη, τὴν μετριαστικὴν ἐπιρροήν της ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ζητημάτων.

Μιλιούκωφ»

Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω Ρωσσικῆς Διακοινώσεως ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Διπλωματικὸς πράκτωρ τῆς Γαλλίας Μπιγὺ ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Ριμπὼ τὰ ἑξῆς:

«Ὁ κ. Βενιζέλος ἀποδέχεται ἀσμένως τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Ρώσσων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀξίζει περισσότερον νὰ εἶναι αὕτη ὑπὸ τύπον πλέον δημοκρατικὸν ἢ τοῦ παλαιοῦ Τσαρισμοῦ. Χαιρετᾷ τὸ τέλος τοῦ Τσαρισμοῦ, ὅπερ θὰ εἶναι ὀλέθριον εἰς τὴν παρωδίαν τῆς ἀπολυταρχίας, ἣν ἀντιπροσωπεύει ἡ Βασιλικὴ Ἑλλάς.

Μπιγὺ»

Ἀπὸ τοῦ 1915 ὁ Βενιζέλος εἶχε δηλώσει ὅτι :«Ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχεν οὐδεμίαν βλέψιν ἐπὶ της Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου του Ἀλεξανδρῆ ἐν Ρώμῃ ἐδήλωσε τῇ Ἰταλικῇ Κυβερνήσει ὅτι οὐδεμίαν βλέψιν εἶχεν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῆς Σμύρνης». Ἐνῶ δὲ εἰς τοιαύτας μυστικὰς ἀνακοινώσεις προέβη, δημοσίᾳ ἀνερυθριάστως δημοκοπῶν «κατηγόρει τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον ὅτι, χάριν τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος, ἀπέρριψε τὴν πολιτικήν του καὶ τὴν πρότασίν του ὅπως στεφθῇ παρ᾽ αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων ἐν Κωνσταντινουπόλει». Τὸ μόνον δὲ ζήτημα ὅπερ τὸν ἀπησχόλει ἦτο ἡ ἀνατροπὴ τῆς ἀπολυταρχίας τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Ρωσσικὴ δὲ ἐπανάστασις ἦτο ἐπιχείρημα πρὸς διευκόλυνσιν αὐτῆς.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀνωτέρω Διακοινώσεως, ὁ ἐν Παρισίοις Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφησε τὰ ἑξῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του: Ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν κ. Ριμπὼ τὴν ἔννοιαν τῶν ὑπ᾽ ἀριθ. 1504 καὶ 1505 τηλεγραφημάτων σας. Μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἐπιμένει εἰς τὴν ἄσκησιν δραστηριωτέρας πολιτικῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος, πολιτικῆς τῆς ὁποίας

ἡ φυσικὴ ἀπόληξις θὰ εἶναι ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, ἂν καὶ δὲν δύναται νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν θέλησιν τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἐγκαθιδρύσωσιν τὴν Δημοκρατίαν, Πολίτευμα διὰ τὸ ὁποῖον ἡ σημερινὴ Ρωσσία δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀντιρρήσεις, δὲν τρέφει οὐδεμίαν πρόθεσιν, ὅπως μεταβάλῃ τόσῳ ριζικῶς τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα, ἐφόσον ἡ ἁπλῆ ἀλλαγὴ τοῦ Βασιλεύοντος Προσώπου θὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν ἐπάνοδον τοῦ Βενιζέλου εἰς τὴν ἐξουσίαν.

Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου σημείου δύνασθε νὰ καθησυχάσητε τελείως τὴν Ρωσσικὴν Κυβέρνησιν. Ἡ Γαλλία δὲν θὰ ἀναλάβῃ ἀπέναντι τοῦ Βενιζέλου οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν πόθων τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης ἡ Γαλλία δὲν θὰ λάβῃ οὐδεμίαν ἀπόφασιν ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῆς Ρωσσίας. Ἀπήντησα ὅτι, ἂν καὶ δὲν ἀμφέβαλον περὶ τῶν διαθέσεων τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἐν τούτοις ἐφοβούμην μήπως ἐκδηλωθῇ ἐκ νέου μεταξὺ τῶν Διανοουμένων καὶ τῶν Πολιτικῶν κύκλων τῆς Γαλλίας ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος φιλελληνισμὸς ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς παραχωρήσεως τῆς Καβάλλας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ριμπὼ μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἐν Γαλλίᾳ ἀντελήφθησαν ἤδη πόσον μέγα σφάλμα ὑπῆρξεν ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα παραχώρησις τοῦ λιμένος τούτου καὶ ὅτι μετὰ τὰς δυσαρέστους συνεπείας τοῦ γεγονότος τούτου, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ φοβῆται ἐπανεμφάνισιν τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου φιλελληνισμοῦ.

Ἐκτὸς τοῦ Ριμπὼ πολλοὶ Πολιτικοὶ καὶ Δημοσιογράφοι παρέσχον τὰς αὐτὰς διαβεβαιώσεις. Οὕτω, ὁ Ἰούλιος Καμπών, Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, ὡς ἑξῆς μοὶ καθώρισε τὰς μελλούσας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βενιζέλου σχέσεις: «Οὐδὲν ὠφελιμώτερον δι' ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νὰ συγκετρώνωμεν διάφορα παράπονα καὶ αἰτίας ψυχρότητος κατὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς τρόπον ὥστε μεταχειριζόμενοι ταῦτα ὡς πρόσχημα νὰ ἀπαλλαγῶμεν πάσης μελλούσης ἀπέναντι τῆς Χώρας ταύτης ἠθικῆς ὑποχρεώσεως.

Ἰσβόλσκυ»

«Ὁποῖος καὶ ὁπόσος κυνισμὸς πρωτοφανὴς καὶ ἀκαταμέτρητος τῆς ὑψηλῆς Διπλωματίας τῶν μεγάλων πεπολιτισμένων καὶ ἰσχυρῶν Συμμάχων καὶ ὁποία καὶ ὁπόση πόρρωσις ἐθνικὴ καὶ ἐμπάθεια κομματικῆς ἰδιοτελείας τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν ταχθέντων Ἑλλήνων».

Συνδιάσκεψις ἐν Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῆς Μωρριαίνης

Κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου 1917 συνεκροτήθη Συνδιάσκεψις

τῶν Συμμάχων ἐν Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῆς Μωρριαίνης παρὰ τὰ Γαλλοϊταλικὰ σύνορα καθ' ἣν: «Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἀνεγνώρισαν τῇ Ἰταλίᾳ ζώνην ἐπιρροῆς περιλαμβάνουσαν τὴν Σμύρνην καὶ ἐκτεινομένην κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς πρὸς τὴν Ἀττάλειαν, ἀπέναντι τῆς Ρόδου καὶ τῆς Δωδεκανήσου».

Ἐν τῇ γενομένῃ δὲ συζητήσει περὶ τῶν ζητημάτων τῆς Ἀνατολῆς ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς Ριμπὼ ἐπικαλούμενος καὶ τὰς ἐκθέσεις τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ περὶ ἀσφαλείας τῶν νώτων τῆς Συμμαχικῆς ἐν Μακεδονίᾳ Στρατιᾶς, ἔπεισε τὸν Ἄγγλον Πρωθυπουργὸν Λόϋδ - Τζῶρτζ ὅπως συγκατατεθῇ νὰ δοθῇ εἰς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν μεγαλειτέρα ἐλευθερία δράσεως, μὴ ἀποκλειομένης καὶ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, καθ' ἣν περίπτωσιν οἱ Βασιλόφρονες τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἤθελον προβῆ εἰς σφαγὰς τῶν Βενιζελικῶν, συνέστησεν ὅμως ἤπια μέσα, διότι «δὲν ἦτο εὔκολον ἐγχείρημα ἡ βιαία ἐνέργεια, καθόσον οὐδέποτε Βασιλεὺς ἦτο τόσῳ δημοφιλὴς ὅσῳ ὁ Κωνσταντῖνος, πρὸς ὃν ἡ ἀγάπη τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐξικνεῖτο μέχρι λατρείας». Διεφώνησε δὲ ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν. Ἀνεκλήθησαν δὲ καὶ αἱ δοθεῖσαι ἐγγυήσεις ὑπὸ τῶν Συμμάχων κατὰ τῶν Βενιζελικῶν.

Κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην ὁ Ἄγγλος καὶ ὁ Ἰταλὸς Πρωθυπουργὸς ἐδήλωσαν ὅτι: «Καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καθίστατο ἀπαραίτητος, κατ' οὐδένα λόγον θὰ συγκατετίθεντο εἰς κατάργησιν τοῦ κρατοῦντος ἐν Ἑλλάδι Μοναρχικοῦ Καθεστῶτος. Ἡ μόνη δὲ μεταβολὴ ἥτις θὰ ἐπήρχετο θὰ ἦτο ἡ ἀπομάκρυσις Αὐτοῦ ἐξ Ἑλλάδος». Τοῦ Γάλλου Πρωθυπουργοῦ ἀποδεχθέντος τὸν ὅρον τοῦτον, οἱ Πρωθυπουργοὶ Ἀγγλίας καὶ Ἰταλίας ἀπεδέχθησαν τελικῶς τὴν αἴτησιν αὐτοῦ.

Ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ καθεστῶτος ἐν Ρωσσίᾳ καὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸν πόλεμον, ἡ Γαλλία, ἀποβαλοῦσα πᾶν πρόσχημα καὶ πᾶσαν ἐπιφύλαξιν, τῆς Ἀγγλικῆς ἀντιδράσεως ὁσημέραι χαλαρουμένης, ἔβαινεν οὕτω πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς. Καθισταμένης δὲ οὕτω ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τῆς καταστάσεως κρισιμωτέρας καὶ ἡ θέσις τοῦ Βασιλέως ἀπέβαινε μετ' αὐτῆς ἐναμίλλως ἐπισφαλεστέρα. Ἐπίσης ἡ Κυβέρνησις Λάμπρου, εὑρισκομένη διαρκῶς πρὸ τῆς προβεβουλευμένης προκλητικῆς στάσεως τοῦ Στρατηγοῦ Κομποῦ καὶ τῆς ἐξαγγελθείσης προθέσεως τοῦ Σρατηγοῦ Σαράϊγ πρὸς κατάσχεσιν τῆς ἐσοδείας τῶν σιτηρῶν, ἤρξατο σκεπτομένη περὶ παραιτήσεως.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς κρισίμου καταστάσεως ταύτης ὁ

Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἀγνοῶν τὰ ἐν τῇ Συμμαχικῇ Διασκέψει τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Μωρριαίνης ἀποφασισθέντα, καλέσας τὴν 17 Ἀπριλίου 1917 εἰς τὰ Ἀνάκτορα τὸν Πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας Ἔλλιοτ, ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι: «Εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν Κυβέρνησιν ἂν δοθῇ αὐτῷ ἡ διαβεβαίωσις ὅτι «ἡ Γαλλία δὲν ἐπιδιώκει τὴν ἐκθρόνισίν του ἢ τὴν ἐπιδρομὴν εἰς τὸ Κράτος, ὁπότε θὰ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἀντιτάξῃ ἀντίστασιν μέχρις ἐσχάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπεθύμει νὰ ἀποφύγῃ πάσῃ θυσίᾳ». Ὡς διάδοχον δὲ τοῦ Λάμπρου ἀνέφερε τὸν Ζαΐμην. Πρὸς τούτοις ἠρώτησεν αὐτόν: «Ἂν ἡ παρὰ τοῦ Ζαΐμη ἀνάληψις τῆς ἀρχῆς θὰ ἐβελτίου τὰς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Συνεννοήσεως σχέσεις καὶ ἂν θὰ ἔπειθε τὰς Δυνάμεις ὅτι ἡ Ἑλλὰς οὐδεμίαν πρόθεσιν ἐπιθέσεως ἢ ἐπιβουλῆς τρέφει ἐναντίον αὐτῶν».

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς ἀπήντησεν ὅτι: «Ἡ ἀνάληψις τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Ζαΐμη θὰ ἐπέφερε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ ἐξέλεγεν ὡς συνεργάτας του εἰς τὰ Ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ἄνδρας δραστηρίους».

Δημοσιευθεισῶν ὅμως τῶν προτάσεων τούτων ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Τύπῳ, ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις φοβηθεῖσα μήπως αὗται ἔπειθον τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν νὰ μεταβάλῃ ἀποφάσεις καὶ νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν δοθεῖσαν αὐτῇ ἐξουσιοδότησιν δράσεως, ἤρξατο σφοδροτάτης διὰ τοῦ Γαλλικοῦ Τύπου ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ὁ δὲ ἰδιόνους Στρατηγὸς Σαράϊγ ἡτοιμάζετο νὰ δράσῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, δηλῶν ὅτι: «Ἡ καταστροφὴ τῶν Γερμανικῶν Ἀθηνῶν ἦτο ἔργον τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἐπακολουθήσῃ τὴν καταστροφὴν τῆς Σόφιας». Μὴ τολμῶν ὅμως νὰ προελάσῃ κατὰ τῆς Σόφιας, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

Δίδων δὲ ἀπόλυτον πίστιν εἰς τὰς ἀποστελλομένας αὐτῷ ἀχαρακτηρίστους σπερμολογίας ὑπὸ τοῦ ἀνταξίου του Ναυτικοῦ Ἀκολούθου Ἀντιπλοιάρ. Ροκφέϊγ καὶ ἐν συνεννοήσει μετ' αὐτοῦ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ναυάρχου Γκοσσὲ «τὸν βομβαρδισμὸν τῶν Ἀθηνῶν ἄνευ προειδοποιήσεως ἢ τῆς προηγουμένης ἐκκενώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν βολὴν ἐναντίον τῶν Ἀνακτόρων καὶ τῶν Στρατώνων καὶ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πυρὸς μόνον, ὅταν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησίς του, ἄνευ ὅρων, θὰ ὡδηγοῦντο αἰχμάλωτοι εἰς Σαλαμῖνα».

Κυβέρνησις Ζαΐμη

Τὴν 19 Ἀπριλίου 1917, παραιτηθείσης τῆς Κυβερνήσεως Λάμπρου, ὁ Βασιλεὺς πραγματοποιῶν τὴν πρὸς τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν Ἔλλιοτ δοθεῖσαν ὑπόσχεσίν του, ἀνέθηκε τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως εἰς τὸν μετὰ πολλῶν δισταγμῶν ἀποδεχθέντα τὴν ἐντολὴν καὶ δηλώσαντα εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι ἐλαχίστας ἐλπίδας εἶχεν ἐξομαλύνσεως τῆς καταστάσεως Ζαΐμην, ἀπολαύοντα τῆς ἐκτιμήσεως τῶν Συμμάχων, ὅστις ἐσχημάτισε ταύτην οὕτως : ***Ζαΐμης***, Πρωθυπουργὸς ἄνευ Χαρτοφυλακίου. ***Γ. Ράλλης***, τῶν Οἰκονομικῶν. ***Ι. Δροσόπουλος***, τοῦ Ἐπισιτισμοῦ. ***Κ. Λοιδωρίκης***, τῆς Δικαιοσύνης. ***Ἀντιπλοίαρχος Π. Ἀργυρόπουλος***, τῆς Συγκοινωνίας. ***Δ. Αἰγινίτης***, τῆς Παιδείας. ***Π. Καλλιγᾶς***, τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. ***Φ. Νέγρης***, τῶν Ἐσωτερικῶν. ***Συνταγμ. Α. Χαραλάμπης***, τῶν Στρατιωτικῶν. ***Κ. Δεμερτζῆς***, τῶν Ναυτικῶν.

Ἅμ' ὡς ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Ζαΐμης, ἐν ἀπολύτῳ καὶ προθυμοτάτῃ συναινέσει τοῦ Βασιλέως, ἐδήλωσεν εἰς τοὺς πρεσβευτὰς ὅτι: «Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶναι πρόθυμος νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ Βενιζέλου», ὅστις ὅμως ἀνένδοτος καὶ τὴν συμφιλίωσιν ὁλοσχερῶς ἀποστέργων, ἐκίνησε πάντα λίθον ἵνα ματαιώσῃ ταύτην, δηλώσας εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Συνεννοήσεως ὅτι: «Ἡ συμφιλίωσίς του μετὰ τοῦ Βασιλέως ἦτο ἀδύνατος, ἀφ' ἧς στιγμῆς οὗτος ἐποδοπάτησε τὸ Σύνταγμα, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν Βασιλέα «Ἐλέῳ Θεοῦ», καὶ ἔφερε τὴν Χώραν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου, οὐδεμία ὑπάρχει ἐγγύησις διὰ τὰς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ. Ὅτι πρὸ παντὸς ἔδει νὰ ἀνατραπῇ ὁ Κωνσταντῖνος. Ἡ ἐπιβεβλημένη δὲ λύσις, ἤδη ὑπαρχούσης τῆς Ρωσσικῆς Δημοκρατίας, θὰ ἦτο ἡ ἵδρυσις τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, ἐὰν δὲ αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἐθεώρουν τὴν λύσιν ταύτην ἄγαν τολμηράν, θεωρεῖ ὡς ἀρίστην λύσιν τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος Ἄγγλου Πρίγκηπος» εἰς ὃ ἀντιλέγων ὁ Ἄγγλος Ἀντιπρόσωπος Λόρδος Γκράνβιλ εἶπεν: «Ὁ Ἑλληνικὸς Θρόνος δὲν εἶναι ἀρκούντως στερρεὸς δι' Ἄγγλον Πρίγκηπα».

Συγχρόνως ὁ Πολίτης ἐτηλεγράφει πρὸς τοὺς ἐν Λονδίνῳ καὶ Παρισίοις Ἕλληνας Πρεσβευτὰς τὰ ἑξῆς : «Κατὰ πληροφορίας ληφθείσας ἐκ Πετρουπόλεως, ὡρισμένοι πολιτικοὶ κύκλοι ἐν Ἀθήναις κινοῦνται ὅπως ἐπιτύχωσι συμφιλίωσιν μετὰ τοῦ Βενιζέλου, προστίθεται δὲ εἰς τὰς πληροφορίας ταύτας ὅτι ὁ Βασιλεὺς εὐνοεῖ τὴν ἰδέαν ταύτην. Παρακαλῶ ὑμᾶς ὅπως ἐπωφελούμενος τῆς πρώτης εὐκαιρίας, δηλώσητε ὅτι οὐ-

δεμία συμφιλίωσις εἶναι δυνατὴ μετὰ τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας. Συμφωνία τοιαύτη ἀναποφεύκτως θὰ κατέληγεν εἰς ἀπολυταρχίαν, τῆς ὁποίας αἱ ρίζαι βραδύτερον θὰ παρῆγον ἐπικινδύνους βλαστούς. Δοθέντος ὅτι νέος κόσμος πρόκειται νὰ γεννηθῇ ἐκ τοῦ πολέμου, εἶναι οὐσιῶδες ὅπως ἐκ τῆς ἀτυχοῦς συρράξεως, πρὸς τὴν ὁποίαν προδοτικὴ πολιτικὴ μᾶς ὤθησε, προέλθῃ Ἑλλὰς ἐντελῶς ἀναγεννημένη καὶ ἀπηλλαγμένη διὰ παντὸς τῶν κινδύνων οἱ ὁποῖοι ἐπεκρέμαντο ὑπὲρ τὰς ἐλευθερίας τῆς Χώρας».

Ὁ ἐν Λονδίνῳ Πρεσβευτὴς Γεννάδιος ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Βενιζέλον ὅτι, ὁ Λόρδος Χάριγκτων ἐδήλωσεν αὐτῷ: «Καίτοι ὁ Βενιζέλος ἐδήλωσεν ὅτι οὐδόλως ἔτρεφεν ἀντιδυναστικὰς προθέσεις, ἐν τούτοις τώρα ἐποιήσατο λόγον περὶ τῆς βασιλικῆς Οἰκογενείας. Γνωρίζετε ὅτι εἴμεθα ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ Μοναρχικὸν καθεστώς μας. Δὲν ἐγκρίνομεν τὰς ἐπαναστάσεις καὶ δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ βλέπωμεν πέριξ ἡμῶν Θρόνους καταρρέοντας».

Εἰς ταῦτα ὁ Γεννάδιος ἀπήντησε: «Κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη τὸ Σύνταγμα ἔπαυσε ὑφιστάμενον ἐν Ἑλλάδι. Ζῶμεν ὑπὸ καθεστὼς πλήρους ἀπολυταρχίας». Εἰς νεώτερον δὲ τηλεγράφημά του ἐτόνιζεν: «Ὁ Γούναρης, ὁ Στράτος καὶ ὁ Στρέϊτ εἶναι ἀπάτριδες, μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν σχέσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἄτιμοι πολιτικοί».

Ὁ δὲ Βενιζέλος ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν Ρωμάνον, Πρεσβευτὴν ἐν Παρισίοις, τὰ ἑξῆς: «Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν διαβεβαιώσεων τὰς ὁποίας ἐδώκαμεν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ κινήματός μας, δὲν πρέπει νὰ φαινώμεθα εἰς τὰς φιλικὰς Δυνάμεις ὅτι ἐπισήμως ἀντιτιθέμεθα εἰς οἱανδήποτε λύσιν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς παρούσης Δυναστείας, δυστυχῶς ριζικὴ λύσις δὲν φαίνεται νὰ εὐνοῆται ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἂν ὁ Κωνσταντῖνος δεχθῇ νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁριστικῶς τὴν Ἑλλάδα ἀφήνων εἰς τὸν Υἱόν του τὸ ἔργον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Ἐθνικῆς πολιτικῆς ὑπάρχει φόβος ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν θὰ δεχθῇ τὴν λύσιν καὶ θὰ δυσκολευθῶμεν οὕτω νὰ τὴν ὑποστηρίξωμεν.

»Ἐλπίζω ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος δὲν θὰ λάβῃ ἀποφάσεις ἐγκαίρως καὶ ὅτι ὅταν βραδύτερον ἀποφασίσῃ θὰ εἶναι πολὺ ἀργά, ὁπότε δηλαδὴ ἡ ἰδέα τῆς ἐκπτώσεως ὁλοκλήρου τῆς Δυναστείας θὰ ἔχῃ ὡριμάσει. Εἰς τὰς συνομιλίας σας μετὰ τοῦ Ριμπῶ σᾶς παρακαλῶ ὅπως ἐξακριβώσητε τὰς πραγματικὰς ἀπόψεις τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ πείσητε τὸν Πρωθυπουργὸν ὅτι τὸ συμφέρον τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ἐπίσης ἐπιβάλλει ταχεῖαν λύσιν τῶν ἐσωτερικῶν ἡμῶν ὑποθέσεων καὶ

ὅτι ἐφεξῆς προσδοκῶμεν νὰ μὴ παρεμβάλλωσιν ἐμπόδια εἰς τὸν τελικὸν σκοπὸν τοῦ κινήματος ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ὑποστηρίξωσιν δι' ὅλων τῶν δυνάμεών των».

Τελικῶς δὲ ἐδήλωσεν εἰς τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ 'Αντιπροσώπους τῶν Συμμάχων ὅτι, «ἡ ἐπιδιωκομένη συμφιλίωσις θὰ ἐγίνετο εἰς βάρος τῆς προσωπικῆς του πολιτικῆς, καθόσον φρονεῖ ὅτι ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ ὑλικὴ ἀναγέννησις τῆς 'Ελλάδος δὲν δύναται νὰ συντελεσθῇ ἄνευ χύσεως 'Ελληνικοῦ αἵματος. 'Εξέφρασε δὲ πικρότατα παράπονα πρὸς τοὺς Συμμάχους διότι θὰ παρέβαινον τόσῳ ἐπισήμως καὶ ἀνελπίστως τὰς πρὸς αὐτὸν ὑποσχέσεις των καὶ ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις των εἰς ἃς δίδων πίστιν ἔρριψε τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον προσθέσας τελικῶς ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀποσυρθῇ τῆς πολιτικῆς».

Οἱ 'Αντιπρόσωποι τῶν Συμμάχων, διαβιβάζοντες τὰς δηλώσεις ταύτας τοῦ Βενιζέλου εἰς τὰς Κυβερνήσεις των, ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὅτι «ἐνδιέφερε νὰ ὑπολογίσωσι τὴν εὐθύνην τοῦ κινδύνου, ὅστις θὰ συνυπῆρχε διὰ τὰ συμφέροντα τῶν Συμμάχων ἐν 'Ανατολῇ ἡ ἐξώθησις τοῦ Βενιζέλου εἰς ἀπελπισίαν».

Μετά τινας δὲ δισταγμούς, περιστροφὰς καὶ συζητήσεις τῶν Συμμάχων, ἐπεκράτησεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ γνώμη τοῦ Βενιζέλου καὶ ἔπαυσε πᾶσα περαιτέρω περὶ συμφιλιώσεως συζήτησις. Οὕτως ἐκτραχυνθείσης τῆς καταστάσεως, ὁ 'Υπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Συνταγ. Χαραλάμπους Α., προσκαλέσας ἐπειγόντως τοὺς ἐν 'Αθήναις, εἴτε δι' ὑπηρεσίαν, εἴτε δι' ἰδίας ὑποθέσεις παρεπιδημοῦντας Σωματάρχας καὶ 'Αρχηγοὺς ὑπηρεσιῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, παρεκάλεσεν αὐτούς, ἕνεκα τῆς ὀξείας τῶν πραγμάτων τροπῆς, νὰ ἐπιστρέψωσιν ταχέως εἰς τὰς ἕδρας των. «Πρὸς ἀντιμετώπισιν παντὸς ἐνδεχομένου καὶ ἀπροόπτου αὐστηρότατα καὶ δριμύτατα καταφερθεὶς κατὰ τοῦ Βενιζέλου, ὃν ἀπεκάλεσεν ἀντάρτην εἰσβολέα, τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν ἐσμοῦ».

Συγχρόνως, ὡς ἀπὸ συνθήματος, ἤρξατο ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ ὑπὸ τοῦ Βενιζελικοῦ Τύπου καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπὸ τοῦ Συμμαχικοῦ σφοδροτάτη κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως ἐπίθεσις, βεβαιούντων ὅτι: «'Η ἀνάληψις τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Ζαΐμη ἦτο παγὶς κατὰ τῶν Συμμάχων, κατηγόρουν δ' αὐτὸν ὅτι ἐνήργει ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἐκ Βερολίνου ἐπιταγὰς καὶ ὅτι θὰ ἐπετίθετο κατὰ τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων ἅμα ὡς συνεκομίζετο ὁ Θεσσαλικὸς σίτος. Μόνος δὲ φίλος καὶ πιστὸς

τῶν Συμμάχων ἀνωμολογεῖτο, ἐξυμνεῖτο καὶ ὑπεστηρίζετο ὅτι ἦτο ὁ Βενιζέλος, οὗτινος ἐξ ἐκδικήσεως καὶ μίσους ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ αὐτὴν τὴν δολοφονίαν του ἐμελέτα».

Πράγματι ὅμως ἡ ἀγρία αὕτη πολεμικὴ καὶ αἱ διαδόσεις αὗται ἀπέβλεπον μοναδικῶς εἰς τὴν προετοιμασίαν καὶ προπαρασκευὴν τοῦ ἐδάφους παρὰ τῇ κοινῇ Εὐρωπαϊκῇ γνώμῃ ὅτι ἦτο ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ νὰ ἐκθρονισθῇ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ τούτου γενομένου, νὰ συρθῇ ἡ Ἑλλὰς διὰ τοῦ Βενιζέλου βιαίως ὑπὲρ τῶν Συμμάχων εἰς τὸν πόλεμον».

Τὴν 11 Μαΐου ὁ Αὐλάρχης τοῦ Βασιλέως Μερκάτης ἐνεχείρισεν εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως κατηγορηματικὴν καὶ σαφεστάτην διάψευσιν τῶν σπερμολογιῶν τούτων, αἵτινες εἶχον ὡς σκοπὸν τὴν δηλητηρίασιν τῶν σχέσεων Ἑλλάδος καὶ Συνεννοήσεως, ζητῶν νὰ διαβιβασθῇ αὕτη εἰς τὰς Συμμάχους Κυβερνήσεις.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐχαλκεύοντο,«ἡ Ἰταλία ἐπέτυχεν ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἐπιδοκιμασίας της τῶν μελλόντων γενέσθαι ἐν Ἀθήναις τὴν ἄδειαν τῆς καταλήψεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐξουδετερώσεως τῶν ἐχθρικῶν συμμοριῶν καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐχθρῶν πρακτόρων, ἐξ ὧν ἐκινδύνευεν ἡ ἐν Αὐλῶνι Ἰταλικὴ βάσις». Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ ἐν Ἀθήναις Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἐτηλεγράφησε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ ἑξῆς:

«Ὁ κόμης Μποσδάρι φρονεῖ ὅτι: Τὰ ζωτικὰ συμφέροντα τῆς Ἰταλίας ἀπαγορεύουσι αὐτῇ νὰ παραμείνῃ ἀπαθὴς μάρτυς τῆς ἐν Ἑλλάδι Γαλλικῆς διεισδύσεως. Ἡ διείσδυσις αὕτη δέον νὰ ἔχῃ ὡς ἀναπόφευκτον συνέπειαν τὴν ὑπὸ τῆς Ἰταλίας κατάληψιν ὁλοκλήρου τῆς Ἠπείρου, συμπεριλαμβανομένων τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Πρεβέζης.

Δεμίδωφ»

Ἀπόφασις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Εὑρισκόμενος ἐν Ἀθήναις δι' ὑπηρεσίαν κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ IV Σώματος εἰς Γερμανίαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου συνεκέντρωσα τὰ ὑπόλοιπα τοῦ Φρουρίου Καβάλλας ἐν Χαλκίδι ὁπόθεν, τοποθετηθεὶς περὶ τὰ μέσα Ἰανουαρίου 1917 Ἀρχηγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ τοῦ Β΄ Σώματος, μετέβην εἰς Πάτρας ἕδραν αὐτοῦ. Κατὰ τὰ μέσα δὲ Ἀπριλίου ἐλθὼν δι' ὑπηρεσίαν εἰς Ἀθήνας συνώδευον καθ' ἑκάστην τὸν

Βασιλέα μεταβαίνοντα εἰς τὸ ἠλεκτροθεραπευτήριον τοῦ Ἰατροῦ Βασιλείδη καὶ ὑποβαλλόμενον εἰς ἠλεκτροθεραπείαν, ὅπου καὶ ἄλλοτε εἴχομεν ὁμοῦ ὑποβληθῆ.

Ἀναχωροῦντα εἰς Ἀθήνας, ὁ Διοικητὴς τῆς VIII Μεραρχίας Συνταγματ. τοῦ Μηχανικοῦ Κοντογιάννης Π. μὲ παρεκάλεσε νὰ ὑποβάλω τὰ βαθύτατα σέβη του τῷ Βασιλεῖ μετὰ τῆς θερμοτάτης ἱκεσίας του ὅπως μὴ παραλειφθῇ κατὰ τοὺς ἐπικειμένους προβιβασμοὺς Ὑποστρατήγων, ὅπως εὐρέως διεδίδετο καὶ βασίμως ἐφοβεῖτο.

Κατὰ τὴν πρώτην μετάβασίν μας εἰς τὸ ἰατρεῖον ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ ὑπέβαλον αὐτῷ τὴν παράκλησιν τοῦ Συνταγματ. Κοντογιάννη Π. περὶ τῆς προαγωγῆς του, ἑνώσας συνάμα καὶ τὴν θερμὴν ἀτομικήν μου τοιαύτην. Ὁ Βασιλεὺς μοὶ ἀπήντησε: «Γνωρίζω ὅτι οἱ ἁρμόδιοι Ἀντιστράτηγοι τοῦ Συμβουλίου εἶναι δυσμενῶς κατ' αὐτοῦ διατεθειμένοι μεμφόμενοι αὐτοῦ ὅτι : Ἀφ' ἧς κατετάχθη εἰς τὸ στράτευμα ἀπεμακρύνθη ἐπιμελῶς καὶ διαρκῶς τῆς μαχίμου Ὑπηρεσίας. Οὐδέποτε ὡδήγησεν οὔτε Διμοιρίαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, οὔτε ὠσφράνθη τὴν ὀσμὴν τῆς πολεμικῆς πυρίτιδος ἐν αὐτῷ, οὔτε ἤκουσε τὸν συριγμὸν τῆς βολίδος, τὸν μυαλισμὸν τῆς ὀβίδος, τὸν κρωγμὸν τοῦ θραύσματος καὶ τὸν ὀρυμαγδὸν τῆς ὁμοβροντίας, ἀλλὰ καθ' ὅλους τοὺς πολέμους οὐδόλως ἐξ Ἀθηνῶν μετεκινήθη καὶ συνεπῶς μοὶ εἶναι δύσκολον νὰ ἐπέμβω ὑπὲρ αὐτοῦ».

Ἄξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι : Ὁ Ἀντιστράτηγος Κοντογιάννης Π. κατὰ μὲν τὸν πόλεμον τοῦ 1897 ὑπηρέτει εἰς τὸν Ταχυδρομικὸν λόχον τῆς Θεσσαλικῆς Στρατιᾶς. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων ὑπηρέτει ἐν τῷ ἐμπέδῳ Ἐπιτελείῳ. Κατὰ δὲ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὸν Θρόνον συνώδευσε τὸν Γ. Θεοτόκην ἀνὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Αὐλὰς πρὸς ἀνακοίνωσιν αὐτῆς, δεχθεὶς πλεῖστα παράσημα ἐν αὐταῖς ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐνῷ οἱ Συνάδελφοί του εἶχον δεχθῆ πλείστας ἐπ' αὐτοῦ βολίδας καὶ θραύσματα ἀνὰ τὰ πεδία τῶν μαχῶν. «Κατὰ δὲ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, θερμότατος ὑπέρμαχος τῆς ἐξόδου τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν Συμμάχων τυγχάνων, μόλις αὕτη εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον ἐνεθρονίσθη πολεμοχαρῶς ἐν Παρισίοις ὡς Σύνδεσμος τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου μετὰ τοῦ τῶν Συμμάχων, ἐκδίδων ἑκάστοτε, ἀντὶ διαταγῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῷ Μετώπῳ, θερμὰ συγχαρητήρια διὰ τὰς νίκας τῶν Συμμάχων ἐκ τῆς θερμῆς καὶ ἀναπαυτικῆς τοῦ Παρισινοῦ Ξενοδοχείου αἰθούσης ἐν πέντε σισύραις ἐγκεκορδυλωμένος. Ἀργότερα δὲ ὡς ἐπιστέγασμα τῶν

πολεμικῶν του ὑπηρεσιῶν ἐξέδωκε βιβλίον ἐν ᾧ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα ἐπικρίνων καὶ μεμφόμενος, μόνον ἑαυτὸν αὐταρέσκως ἐξύμνει. Εἰς τὴν νόσον Κριτικίτιδα ὑπείκων, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀνεξαιρέτως οἱ ἄμαχοι ἀνιάτως προσβάλλονται.

Τὴν 19 Μαΐου, τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἠλεκτροθεραπείας τοῦ Βασιλέως, μετέβημεν κατ' ἐπιθυμίαν του εἰς τὸ 'Ιατρεῖον διὰ τοῦ κύκλου τῆς 'Ακροπόλεως. Κατὰ τὴν διαδρομὴν ἠρώτησα τὸν Βασιλέα «ποῦ καὶ πῶς θὰ καταλήξῃ ἡ τραγικὴ κατάστασις». Καὶ μοὶ εἶπεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Κατὰ τῆς ἀναισχυντίας καὶ οἱ Θεοὶ ἀνίσχυροι. Εἶναι αὐτονόητον καὶ ἁπλοῦν ὡς ἡ 'Αλήθεια ὅτι: 'Η ἐκτυλισσομένη τῆς 'Ελλάδος καὶ τῶν 'Ελλήνων Τραγῳδία θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν πτῶσίν μου. 'Αφοῦ πάντα τὰ χρησιμοποιηθέντα, παρ' ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν, ἀνόσια καὶ ἄτιμα μέσα καὶ μέτρα, ὅπως ὁ Στρατὸς καὶ ὁ Λαὸς ἐξεγερθῶσι κατ' ἐμοῦ καὶ μὲ καταρρίψωσιν ἐκ τοῦ Θρόνου, οὐχὶ μόνον ὁλοσχερῶς ἀπέτυχον, ἀλλ' ἐπέφερον καὶ ὅλως ἀντίθετον τοῦ ἐπιδιωκομένου ἀποτέλεσμα, νὰ μὲ περιβάλλωσι δηλαδὴ δι' ἀγάπης ἐξιχθείσης μέχρι λατρείας. Θὰ μεταχειρισθῶσι συνεπῶς καὶ τὸ τελευταῖον μέσον, τὴν ἀπροκάλυπτον καὶ βάρβαρον κατ' ἐμοῦ βίαν, χρώμενοι τοῦ δικαιώματος τοῦ ἰσχυροτέρου». 'Ως πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς βίας, διετύπωσα ἀπεριφράστως ἀντίθετον γνώμην πρὸς τὴν ἰδικήν του. Διότι πολλάκις ἐπανέλαβεν ὅτι: «'Ο ἀληθὴς φίλος οὔτε μιμητὴς ἐστὶ πάντων, οὔτε ἐπαινέτης, ἀλλὰ τῶν ἀρίστων μόνον».

'Επὶ τῇ ἐρωτήσει μου δὲ ποίαν στάσιν θὰ τηρήσωμεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, μοὶ εἶπε κατηγορηματικῶς τὰ ἑξῆς: «"Αμα τῇ ἀξιώσει ταύτῃ τῶν Συμμάχων θὰ ὑποκύψω ἀμέσως καὶ ἀσυζητητί. 'Επ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ θελήσω καὶ θὰ ἀνεχθῶ νὰ παραμείνω ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ Θρόνου τῆς Πατρίδος, βαπτομένου δι' 'Ελληνικοῦ αἵματος. 'Ημεῖς οἱ ἀληθεῖς καὶ πραγματικοὶ "Ελληνες 'Αξιωματικοὶ θὰ μείνωμεν μὲ τὰς δάφνας, τὴν δόξαν καὶ τὴν αἴγλην καὶ παρ' αὐτῶν κεκαλυμμένοι θὰ κατέλθωμεν εἰς τὸν τάφον τὸν ὕστατον, τὸν ἀτέρμονα καὶ τὸν ἐλαφρὸν ὕπνον τοῦ πραγματικοῦ "Ελληνος, τοῦ ἀληθοῦς πατριώτου καὶ τοῦ τιμίου στρατιώτου ὑπνώττοντες, τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, καθ' οὓς 'Ελληνοπρεπῶς προμαχήσαντες καὶ ἀνδρείως ἀγωνισθέντες, ἠλευθερώσαμεν ἀπὸ μακραίωνα, σκληρότατον καὶ βάρβαρον δουλείαν τῶν Μεγάλων Βασιλέων μας Μίνωος, Πολυκράτους, Μ. 'Αλεξάνδρου καὶ Πύρρου, καὶ τῶν Μεγάλων Ποιητῶν μας 'Ομήρου καὶ Σαπφοῦς τὰς ἐνδόξους, περιφήμους καὶ ἱστορικὰς Πατρίδας, τὴν Κρήτην, τὴν Σάμον,

τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἤπειρον τὴν Χῖον καὶ τὴν Λέσβον.

»Οὕτως, ἀναποφεύκτως θὰ συμβῇ ἀφοῦ ὁ Βενιζέλος τόσῳ τυφλώττων, τὸ κομματικόν του συμφέρον ὑπὲρ πάντα τιθέμενος καὶ μνησικακῶν τοὺς ὑποβοηθεῖ, παραβλέπων τὴν ἱστορικὴν καὶ ἀδιάσειστον ἀλήθειαν, ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἐν τῇ ἐξυπηρετήσει τῶν συμφερόντων αὐτῶν προσομοιάζουσι πρὸς τὴν πεπειραμένην Ἑταίραν ἥτις περιπλέκει εἰς τὰ δίκτυα καὶ τὰς σαγῆνας αὐτῆς πλούσιον καὶ φιλήδονον γερόντιον, τὸ ὁποῖον ἐφόσον ὑπάρχει καὶ παρέχει τὸ χρῆμα, διαβεβαιοῖ αὐτὸ ὅτι εἶναι τοῦ Ἀδώνιδος ἐρασμιώτερον, τοῦ Γανημήδους θελκτικώτερον καὶ τοῦ Ἀντινόου ἑλκυστικώτερον. Μόλις ὅμως ἐξαντληθῇ καὶ στειρεύσῃ τὸ χρῆμα του, στρέφει ἀμέσως αὐτῷ τὰ νῶτα καὶ ἀπέρχεται καγχάζουσα, ἐμπαίζουσα καὶ ἐλεεινολογοῦσα τὸ εὔπιστον, φιλήδονον καὶ ἐρωτομανὲς γερόντιον, πρὸς ἄγραν ἄλλου».

»Ἅμα δ' ὡς παρέλθῃ ὁ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν Συμμάχων αἰωρούμενος ἀπειλητικὸς καὶ φοβερὸς Γερμανικὸς κίνδυνος, τότε θὰ πεισθῇ, πλὴν ἀργὰ καὶ ἀνωφελῶς διὰ τὴν Πατρίδα, ἐμπραγμάτως περὶ τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ἀληθείας τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ὑποσχέσεων τῆς Διπλωματίας τῶν μεγάλων, ἰσχυρῶν καὶ πεπολιτισμένων Δυνάμεων, ὧν οὐδεμίαν εἰς τοῦτο ἐξαιρῶ. Εὔχομαι διακαῶς, πληρέστατα ἡ πραγματικότης νὰ μὲ διαψεύσῃ».

Τελευτῶν ὁ Βασιλεὺς μοὶ καθώρισε τοὺς λόγους δι' οὓς ὑπεστήριξε τὴν οὐδετερότητα, οἵτινες ἦσαν οἱ ἑξῆς :

Αἰσθηματικοί. Διότι Πατροπαραδότως ἡ Ἑλλὰς ἦτο εἰλικρινὴς καὶ εὐγνώμων πρὸς τὰς Προστατίδας αὐτῆς Δυνάμεις Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ Ρωσσίαν.

β) **Γεωγραφικοί.** Διότι αὕτη ἐκτεταμένα ἔχουσα παράλια ἦτο εἰς τὴν ἀπόλυτον διάκρισιν τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου.

γ) **Ἐθνικοί.** Διότι μετὰ τῆς Γερμανίας συνέπραττον οἱ ἄσπονδοι καὶ φυλετικοὶ τῆς Ἑλλάδος πολέμιοι καὶ ἐχθροὶ Αὐστριακοὶ καὶ Βούλγαροι.

δ) **Πολιτικοί.** Διότι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἡ Ἑλλὰς συνέφερε νὰ ἐμπλακῇ εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Τουρκίαν, ὡς ἔχουσα μετ' αὐτῆς τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς τοὺς Σλαύους. Καὶ διότι ἐν αὐτῇ βιοῦσι πυκνοὶ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοί.

ε) **Ἀσφαλιστικοί.** Διότι τοῦ πολέμου διεξαγομένου ὑπὲρ ζωῆς καὶ θανάτου οἱ Γερμανοὶ ἐπειγόμενοι νὰ συνεταιρισθῶσι τὴν Βουλγαρίαν δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ ἐγκρίνωσι τὸ τετελεσμένον γεγονὸς τῆς κατοχῆς τῆς Μακεδονίας καὶ αὐτῆς τῆς Θεσσαλονίκης παρ' αὐτῶν.

Ἐπίσης οἱ Σύμμαχοι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ αὐτὸ καὶ ἔτι πλέον θὰ διέπραττον.

Ἀφιχθέντες εἰς τὸ Ἰατρεῖον καὶ προκειμένου νὰ γίνῃ αὐτῷ ἀκτινοσκόπησις τῆς καρδίας τὸν ἐβοήθησα νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ χιτώνιον καὶ τὸν ὑποδύτην του καὶ ἔμεινα κατάπληκτος πρὸ τῆς χαινούσης εἰσέτι πληγῆς, ἣν ἔφερεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ θώρακος πλευρᾶς. Τότε μοὶ εἶπε: «Καὶ ὅμως ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ ὁμόφρων αὐτῷ Τύπος ἀνερυθριάστως ὁ μὲν κατὰ κόρον ἔλεγεν, ὁ δὲ κατὰ κόρον ἔγραφεν ἄλλοτε ὅτι ὑπεκρινόμην τὸν ἀσθενῆ πρὸς δημοκοπίαν, ἄλλοτε δὲ ὅτι μὲ ἐτραυμάτισεν ἡ Βασίλισσα δυστροποῦντα νὰ παραδεχθῶ τὰς φιλογερμανικὰς ἀξιώσεις της. Ἀλλὰ διὰ τὸν δημοκόπον καὶ ἰδιοτελῆ κομματάρχην, ὁ σκοπὸς ἐξαγιάζει καὶ τὰ ἀνιερώτερα, τὰ ἀνηθικώτερα τὰ ἀτιμότερα καὶ τὰ συκοφαντικώτερα μέσα».

Μετὰ τὴν ἀκτινοσκόπησιν ἀπήλθομεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα· καθ' ὁδὸν μὲ παρεκάλεσε νὰ μεταβῶ παρὰ τῷ ἰατρῷ Βασιλειδη καὶ τὸν ἐρωτήσω ἰδιαιτέρως καὶ ἐμπιστευτικῶς ἂν ἡ καρδία του ἔχῃ πάθησίν τινα καὶ ποίαν. Ἐκ τῶν Ἀνακτόρων ἀπελθὼν κατηυθύνθην εἰς τὸ ἰατρεῖον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς Βασιλικῆς παρακλήσεως. Ὁ Βασιλείδης μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι: «Οὐδὲν τὸ ἀνησυχητικὸν κατέδειξεν ἡ ἀκτινοσκόπησις. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς δυστυχῶς πάσχει ἐξ ἀμιλώδους ἐκφυλισμοῦ τῶν νεφρῶν». Ὅστις ἐπέφερε βραδύτερον δι' ἐμβολῆς τὸν θάνατον Αὐτοῦ.

Τὸ ἀπόγευμα ἀνῆλθον εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐπληροφόρησα τὸν ἀνησύχως ἀναμένοντά με Βασιλέα ὅτι ἡ καρδία του, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Βασιλείδη, ἦτο ὑγιεστάτη, ὅπερ ἤκουσε μετ' ἐκδήλου εὐχαριστήσεως. Ἀπέκρυψα ὅμως αὐτῷ τὴν ἀσθένειαν τῶν νεφρῶν, ἣν διεμήνυσα πρὸς τὴν Βασίλισσαν. Προκειμένου δὲ τὴν ἐπομένην νὰ ἀναχωρήσω διὰ Πάτρας, ἀπεχαιρέτησα τὸν Βασιλέα, ἐπαναλαβὼν τὴν θερμοτάτην παράκλησιν τοῦ Συνταγματάρχου Κοντογιάννη, μετ' ὀλιγόστιγμον σιωπὴν μοὶ εἶπεν, ὁ καλοκάγαθος: «Δὲν λησμονῶ ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ὡς εὐέλπιδος ὁ πρῶτος μου προγυμναστής, διδάξας με, εἰς τ' Ἀνάκτορα ἀνερχόμενος κατὰ Κυριακήν, τὴν λύσιν καὶ ἁρμολόγησιν τοῦ ὅπλου. Ὅτι οἱ πρόγονοί του ἠγωνίσθησαν ἀνδρείως κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν, ὅτι εἶναι υἱὸς ἐντίμου ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ· ἦτο δὲ καὶ προσωπικός μου φίλος καὶ συνετέλεσα τὰ μέγιστα ὅπως ἀποσταλῇ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος εἰς Κωνσταντινούπολιν, συχνότατα φοιτῶν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπαυσε συχνάζων μετά τινων ἄλλων ἐν αὐτοῖς διατραφέντων καὶ διαβιωσάντων ἐν τιμαῖς

καὶ ἀπολαύσεσι Ἀξιωματούχων, ὅταν ἀντελήφθη καὶ ἀνεκάλυψε τὰ προδοτικὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνστικτά μου καὶ τοῦ Βενιζέλου τὰ φιλοπάτριδα αἰσθήματα. Ἄγγελλον αὐτῷ ἐκ μέρους μου νὰ μὴν ἀνησυχῇ, διότι θὰ προβιβασθῇ».

Περὶ τὸ τέλος δὲ περιελθόντος τοῦ λόγου ἐπὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἀνθρωπίνων, ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν πεποιθήσεως καὶ ἀνωτερότητος φιλοσοφῶν,ἐπανέλαβε τὸ τοῦ Πλουτάρχου ἀπόφθεγμα: «Οὔτε οἰκία πολυτελής,οὔτε χρυσίου πλῆθος, οὔτε ἀξίωμα γένους, οὔτε μέγεθος ἀρχῆς, οὐ λόγου χάρις, οὐ δεινότης, εὐδίαν παρέχει βίῳ καὶ γαλήνην τοσαύτην ὅσην ψυχὴ καθαρεύουσα πραγμάτων καὶ βουλευμάτων πονηρῶν καὶ τὴν τοῦ βίου πηγὴν ἀτάραχον τὸ ἦθος ἔχουσα καὶ ἀμίαντον, ἀφ' ἧς αἱ καλαὶ πράξεις ρέουσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐνθουσιώδη καὶ ἱλαρὰν μετὰ τοῦ μέγα φρονεῖν ἔχουσι καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς Πινδαρικῆς γυροτρόφου ἐλπίδος» !

Τὴν 20 Μαΐου, ἐπανακάμψας εἰς Πάτρας, διεβίβασα αὐτῷ τὰς ρητὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Βασιλέως περὶ τοῦ προβιβασμοῦ του. Ἐξέφρασε δὲ «τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν γενναιόφρονα Βασιλέα, τὸν Μέγαν Πατριώτην καὶ Δαφνοστεφῆ Στρατηλάτην, καὶ τὰς θερμοτέρας εὐχαριστίας του πρὸς ἐμέ».

Τὴν 21 Μαΐου ὁ Βενιζέλος ἐπανακάμψας εἰς Θεσσαλονίκην ἐκ Κρήτης, ὅπου μετέβη ἐν τῷ μεταξύ, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ μετὰ ἐννεάμηνον στρατολογίαν, δι' ἐκβιασμῶν καὶ διαφόρων παροχῶν συντελεσθεῖσαν, τὴν Μεραρχίαν Ἀρχιπελάγους, ἐζήτησε δὲ νὰ ἀποσταλῇ αὕτη εἰς Θεσσαλίαν ἢ νὰ ἀντικαταστήσῃ ἐν τῷ Μετώπῳ τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα, ἅτινα θὰ προήλαυνον εἰς Θεσσαλίαν. Ἐτηλεγράφησε δὲ εἰς τὸν ἐν Παρισίοις ἀντιπρόσωπόν του Ρωμάνον:

«Ἴδετε ἄνευ ἀναβολῆς τὸν Παινλεβέ, δὲν ὑπάρχει χρόνος πρὸς ἀπώλειαν, θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἐπιτυχίαν ἁπάσης τῆς πολιτικῆς ἡμῶν.

Ε. Βενιζέλος»

Μετὰ τριήμερον δὲ ἐπανέλαβε τηλεγραφῶν πρὸς τὸν αὐτόν:

«Ἐξέγερσις τῆς Θεσσαλίας ἀναμφιβόλως θὰ ἐπιφέρῃ τὴν τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, αἵτινες θὰ χορηγήσωσιν ἐξαιρέτους στρατιώτας. Δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ προελάσῃ ὁ Βασιλεὺς κατὰ τῆς Θεσσαλίας. Εἰς δύο μῆνας ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἔσται

κυρία άπάσης τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τρεῖς μῆνας θὰ ἔχῃ ἐπὶ ποδὸς 12 Μεραρχίας, μετὰ ἓξ δὲ μῆνας 15, τοῦθ' ὅπερ θὰ τροποποιήσῃ ριζικῶς τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως.

Ε. Βενιζέλος»

Ἐπανειλημμένως δέ, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἣν ἐκήρυξεν εἰς τὰς περιφερείας εἰς ἃς εἶχεν ἐπεκταθῆ τὸ κίνημα, δικαιολογούμενος εἰς τοὺς Συμμάχους, ἐβεβαίου ὅτι: «Ἐξ αἰτίας τῆς οὐδετέρας ζώνης τῆς ὁρισθείσης μεταξὺ Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος, οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ πολυάριθμοι ὀπαδοί του ἠδυνάτουν νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὸ κίνημα».

Συγχρόνως ὁ Στρατηγὸς Σαρράϊγ ἐμελέτα τὴν εἰς Θεσσαλίαν εἰσβολὴν φοβούμενος, ὡς ᾐτιᾶτο, Γερμανοβουλγαρικὴν ἐπίθεσιν καὶ ἐπειγόμενος νὰ ἀπαλλαγῇ κατ' ἀρχὰς τῶν Ἀθηνῶν, αἵτινες, ὡς ἰσχυρίζετο, προσεκάλεσαν τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας. Ἵνα κατάσχῃ δὲ καὶ τὴν νέαν συγκομιδὴν τοῦ σίτου.

Τὴν 28 Μαΐου τὴν ἑσπέραν, κατὰ τὰ συμφωνηθέντα μετὰ τοῦ Ζοννὰρ ἐν Θεσσαλονίκῃ, διαταγῇ τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ, ἐξ Αἰκατερίνης ὁρμηθὲν ἰσχυρότατον Σῶμα Σενεγαλέζων εἰσώρμησεν εἰς Θεσσαλίαν μὲ τεθωρακισμένα αὐτοκίνητα φέροντα πολυβόλα, κατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὴν Ἐλασσῶνα ὅπου συλληφθέντες οἱ εὔορκοι ὑπάλληλοι οἱ ἐκεῖ καταφυγόντες ἐξωρίσθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν αἰχμαλώτων ἐν Γέρᾳ τῆς Μυτιλήνης. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς εἰσβολῆς ταύτης, μικρὸν ἀπόσπασμα ἀποσταλὲν πρὸς φρούρησιν τῆς Γεφύρας τοῦ Πηνειοῦ ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν εἰσβολέων.

Τὰ Συντάγματα τῆς Ι Μεραρχίας Λαρίσσης παρετάχθησαν ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν στρατώνων ἔχοντα αὐστηρὰν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως νὰ δεχθῶσι τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ὡς φιλικά. Ἀλλ' ὁ διοικῶν ταῦτα Στρατηγὸς Κορντονιέ, ὅστις ἔτυχε τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸ ἀξίωμά του στρατιωτικῶν τιμῶν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ἐξαγαγὼν τὸ ὡρολόγιόν του εἶπε μετὰ τόνου ἀλαζονικοῦ καὶ ὕφους ἐχθρικοῦ πρὸς τοὺς Ἀξιωματικούς: «Ἐντὸς πέντε λεπτῶν νὰ παραδόσητε τὰ ξίφη καὶ τὰς Σημαίας σας, ἄλλως θὰ σᾶς ἐπιτεθῶ». Οἱ Ἀξιωματικοὶ κατάπληκτοι ἐκ τῆς αὐθαδείας καὶ τοῦ μίσους τοῦ Γάλλου Στρατηγοῦ, ἀγανακτήσαντες, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐννοοῦντες νὰ παραβῶσι τὴν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἀντὶ ἀπαντήσεως, ἄγοντες τοὺς στρατιώτας των, ἐτράπησαν πρὸς τοὺς γειτονικοὺς λόφους καὶ τὴν Φάρσαλον.

Ἐν τῇ πεδιάδι τὰ Γαλλικὰ αὐτοκίνητα ἐπελάσαντα περι-

εκύκλωσαν Τμήματα τινὰ καὶ ἤρξαντο κατ' αὐτῶν τοῦ πυρός, εἰς ὃ ταῦτα ἀπήντησαν καὶ ἐπῆλθεν οὕτω μεταξὺ αὐτῶν σύρραξις, καθ' ἣν ἔπεσαν τινὲς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὁπλιτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ταγματάρχης Ζήσιμος, κρατῶν σφικτὰ ἐν τῇ ἀγκάλῃ του τὴν Σημαίαν τοῦ Συντάγματός του καί τινες Σενεγαλέζοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλληνικὴ Βενιζελικὴ ἀρχὴ ἤγειρε Μαυσωλεῖον ἐν Λαρίσσῃ καὶ ὁ Στρατιωτικὸς ἀντιπρόσωπος αὐτῆς κατέθηκε στέφανον ἐκ δάφνης μετὰ τῆς ξενοδούλου ἐπιγραφῆς: «Εἰς τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς Ἑλλάδος». Βενιζελικοὶ δὲ ἐκάλυψαν αὐτὸ διὰ πολλῶν ἀνθοδεσμῶν. Ὁποῖος ἐθνικὸς ἐξευτελισμός! Καὶ οὕτω οἱ ξενόδουλοι τοῦ ἐνεστῶτος Βενιζελικοὶ χρησιμοθῆραι τὸ ὑπερήφανον τῶν Προγόνων ἀπόφθεγμα «Πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος» μετέτρεψαν εἰς τὸ «Πᾶς Ἕλλην δοῦλος».

Ὁ Ταγματάρχης ὅμως Ἕλλην Ζήσιμος καὶ τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος οἱ πολυύμνητοι Λεβέντηδες, οἱ ἐξακουστοὶ Ἀκρῖται, οἱ ἀθάνατοι Τσολιάδες, οἱ πορθηταὶ τοῦ Μπιζανίου καὶ τοῦ Κιλκίς, καὶ οἱ ἐκβιασταὶ τοῦ Σαρανταπόρου καὶ τῆς Κρέσνας ἄταφοι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐπὶ τόπου ἐγκατελείφθησαν, μέχρις ὅτου ὑπὸ τῶν κυνῶν καὶ τῶν γυπῶν ἤρξαντο κατασπαρασσόμενοι. Ὁποία ἀσελγὴς Βενιζελικὴ κομματικὴ ἐμπάθεια!

Τὸ θλιβερώτερον δὲ καὶ κτηνωδέστερον καὶ τῶν πάντων ἀτιμότερον ἦτο ὅτι: «Οἱ Σενεγαλέζοι ἀνεμποδίστως ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὁποίους παρὰ Βενιζελικῶν Πρακτόρων ἐπιπροσθέτως ὑπεδείχθησαν αἱ οἰκίαι τῶν Βασιλοφρόνων Ἀξιωματικῶν, τῶν γυναικῶν τῶν ὁποίων τὴν ἀτίμωσιν ἐσκέφθησαν καὶ ἀπεπειράθησαν». Ὁποία Βενιζελικὴ ἀνανδρία καὶ ἀποκτήνωσις!

Ὁ Διοικητὴς τῆς Ι Μεραρχίας Ὑποστράτηγος Μπαΐρας μετὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου του Ἀντισυνταγμ. Κονταράτου Ξ. συλληφθέντες μετεφέρθησαν εἰς Βέρροιαν ὅπου καὶ ἐκρατήθησαν. Ἄλλοι Ἀξιωματικοὶ ἀπήχθησαν εἰς Αἰκατερίνην ὅπου καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς ἐγκαταλελειμμένους καὶ ἐρειπωμένους Τουρκικοὺς στρατῶνας. Οἱ δὲ Διοικηταὶ τῶν Συνταγμάτων Συνταγμ. Φράγκου καὶ Γρίβας ἀπεστάλησαν εἰς Θεσσαλονίκην ὅπου ἐπιβάντες τοῦ ἐπιβατικοῦ ἀτμοπλοίου Μποὺφλ ἀπεστάλησαν εἰς Γέραν τῆς Μυτιλήνης καὶ ἐκρατήθησαν εἰς τὸ παρ' αὐτὴν στρατόπεδον αἰχμαλώτων, «Σίσμερις» ὑπὸ τῶν Γάλλων ὀνομασθέν, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γάλλου Συνταγματάρχου Μάς. Οἱ κρατηθέντες ἐν αὐτῷ ὑπερέβησαν τοὺς 200, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ Ὑποναύαρχος Τυπάλδος Κ., Θεωδορόπουλος Πρόεδρος Ἐφετῶν, Πολιτευτὴς Σλήμμαν, Πλωτάρχης Μπούμπουλης Π.

Παπαδόπουλος Πρόεδρος Πρωτοδικῶν. Μαρινάκης Ὑποδιοικητὴς Καβάλλας, Οἰκονομόπουλος Οἰκονομικὸς Ἔφορος, ὑποβαλλόμενοι εἰς καταναγκαστικὴν ἐργασίαν χειρωνακτικήν.

Ἀποστολὴ τοῦ Ζοννὰρ

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1917 ἐν τῇ Γαλλικῇ Γερουσίᾳ ἐγένετο ζωηρὰ συζήτησις περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καταστάσεως, καθ' ἣν ὁ Γερουσιαστὴς Ζοννὰρ λαβὼν τὸν λόγον καὶ ἀνατρέξας εἰς τὸ παρελθὸν ἔψεξε σφοδρῶς τὴν ἀκολουθηθεῖσαν ἐν αὐτῇ πολιτικὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου καὶ ἰδίᾳ τὰς συνεχεῖς διαφορὰς τῶν Συμμαχικῶν ἀντιλήψεων ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, καταλήξας εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι: «Ἐχρειάζετο μοναδικὸς ἐντολοδόχος, ἵνα λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὰς διεσκορπισμένας ἡνίας τοῦ τεθρίππου ἅρματος τῆς Συνεννοήσεως». Γνώμη τυχοῦσα τῆς ὁμοφώνου τῆς Γερουσίας ἐγκρίσεως.

Πρὸς τοῦτο τὴν 16 Μαΐου 1917 ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς Ριμπὼ μετέβη μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Παινλεβέ, τῶν Ναυτικῶν Ναυάρχου Λακάζ, τοῦ Στρατηγοῦ Φὸς καὶ τοῦ Γερουσιαστοῦ Ζοννὰρ εἰς Λονδῖνον, ὅπως συζητήσῃ μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως τὴν ἀπόφασιν τῆς Γαλλίας «περὶ τῆς ὁριστικῆς λύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, ἥτις καθίσταται ἐπιτακτικὴ διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν συμφερόντων τῶν Συμμάχων καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ στρατευμάτων των, ἀναμενομένης σφοδρᾶς Γερμανοβουλγαρικῆς ἐπιθέσεως, μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Ρουμανίας, καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς ἑνότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἅτινα θὰ ἐπετυγχάνοντο διὰ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, καταστάντος ἀπολύτου Δεσπότου, ποδοπατήσαντος ἰταμῶς τὸ Σύνταγμα, οὗτινος τὴν τήρησιν καὶ περιφρούρησιν ἠγγυήθησαν αἱ Προστάτριαι Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως».

Δι' ὃ καὶ ἐπρότεινεν ὅπως ἀποσταλῇ Ὕπατος Ἁρμοστὴς εἰς Ἀθήνας, ἐντελλόμενος «ἵνα ἐνεργήσῃ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως, ἀποστερουμένου καὶ τοῦ Διαδόχου του, ὡς συνενόχου, τῶν ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ Θρόνου δικαιωμάτων του καὶ ἀποκαταστήσῃ τὸ σκαιῶς παραβιασθὲν ἑλληνικὸν Σύνταγμα, περιβαλλομένου τοῦ Βενιζέλου μὲ δικαιοδοσίαν Δικτάτορος».

Ληφθείσης τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον τῆς χρήσεως εἰρηνικῶν μέσων καὶ ἀποφυγῆς αἱματοχυσίας, τὴν 17 Μαΐου ἐπέστρεψαν εἰς Παρισίους. Ἀνετέθη δὲ ἡ ἐκτέ-

λεσις αὐτῆς εἰς τὸν Γερουσιαστὴν Ζοννάρ, ἡ ἀποστολὴ τοῦ ὁποίου ἐμελετᾶτο ἀπὸ τὸν Φεβρουάριον 1917, ὅπως διὰ τῆς βίας ἐγκαταστήσῃ τὸν Βενιζέλον, προσωρινῶς δὲ ἀναβληθεῖσα ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἑξῆς τηλεγραφήματος τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ Γκιγιεμέν:«Ὁ Βενιζέλος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθῃ ὁ Ζοννὰρ εἰς τὰς Ἀθήνας, καθόσον εἶναι βέβαιος ὅτι ἀνὴρ τῆς ὀξυδερκείας του δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθεαν».

Ὁ Ζοννάρ, ἀντιπροσωπεύσας τὴν Γαλλίαν κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Γεωργίου Α΄, ἀποδεχθεὶς τὴν ἐντολὴν καὶ ἀναχωρήσας τὴν 19 Μαΐου ἐκ Παρισίων, παραλαβὼν ὡς Γραμματέα του τὸν βουλευτὴν Δαυΐδ, κατηυθύνθη εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἀφιχθεὶς τὴν 22 συνηντήθη μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου Ναυάρχου Γκοσὲ καὶ εὗρε τὰς ὁδηγίας τῆς Κυβερνήσεώς του περὶ τῆς ἀποστολῆς του, συνισταμένας εἰς τὴν ταχίστην κατάληψιν τῆς Θεσσαλίας, τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Πειραιῶς πρὸς ταχυτέραν περαίωσιν τοῦ ἔργου του, τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως, ἔχων πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῆς εἰς τὴν διάθεσίν του τοὺς Διπλωματικοὺς Ἀντιπροσώπους τῶν Συμμάχων, τὸν Αρχηγὸν τῆς Στρατιᾶς τῆς Ἀνατολῆς Στρατηγὸν Σαράϊγ καὶ τὸν Ναύαρχον Διοικητὴν τοῦ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ὕδασι Συμμαχικοῦ Στόλου Γκοσέ.

Συγχρόνως ὁ ἐν Ἀθήναις Γάλλος Πρεσβευτὴς δι᾽ ἀνακοινωθέντος του ἐν τῷ Τύπῳ καθίστα γνωστὸν ὅτι: «Ὁ Ὕπατος Ἁρμοστὴς τῶν Συμμάχων Δυνάμεων θὰ διήρχετο ἐκ τοῦ λιμένος Πειραιῶς, ἐπιβαίνων Ἀντιτορπιλλικοῦ καὶ μεταβαίνων εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπως συζητήσῃ ἀριθμόν τινα ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὸν Στρατὸν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὅτι θὰ ἐσταμάτα ἴσως ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐπιστροφήν».

Ὁ Ζοννὰρ ἀφιχθεὶς τὴν 24 Μαΐου ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν τοὺς Πρεσβευτὰς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, διαταχθέντας παρὰ τῶν Κυβερνήσεών των νὰ τεθῶσιν εἰς τὰς διαταγάς του, καθ᾽ ἣν ὁ τελευταῖος,κατ᾽ ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεώς του,συνέστησεν αὐτῷ «ὅπως καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ἵνα πείσῃ τὸν Στρατηγὸν Σαράϊγ νὰ παραιτηθῇ τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλίας. Πρὸς δέ, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως νὰ περιορίσῃ τὴν δρᾶσίν του εἰς τὴν μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου ἀπομάκρυνσιν Αὐτοῦ ἐξ Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν Ἀντιβασιλείας ἑνὸς ἐκ τῶν Πριγκήπων».

Μετὰ τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν ἐδέχθη τὸν Ρῶσσον, ὅστις ἐτηλεγράφησεν αὐθημερὸν εἰς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ ἑξῆς:

«Κατὰ τὴν συνέντευξίν μου μετὰ τοῦ Ζοννὰρ ἐδήλωσα αὐτῷ ἀπεριφράστως ὅτι φανατικοὶ Γάλλοι Πράκτορες διέστρεφον τὰ γεγονότα καὶ ὑπῆρχε σοβαρὸς κίνδυνος ἐκρήξεως ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἀναρχίας, ἂν ἐξεθρονίζετο ὁ Βασιλεύς, τόσον λαοφιλής. Ὁ Ζοννὰρ μοὶ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν εἶχε λάβει κατηγορηματικὴν διαταγήν, ὅπως ἀπαιτήσῃ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' ὅτι εὐθὺς ὡς ἐλάμβανε ταύτην θὰ ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ὅτι ἤλπιζε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ζαΐμη, ἂν καὶ ἀναγνωρίζει ὅτι στερούμενος διαπιστευτηρίων γραμμάτων θὰ εὑρεθῇ εἰς δυσχερῆ θέσιν ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Πρὸς τὸν ὁποῖον διεμύνησεν ὅτι σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς του ἦτο ὁ ἔλεγχος τῆς ἀκριβοδικαίας διανομῆς τοῦ σίτου τῆς Θεσσαλίας.

Δεμίδωφ»

Ὁ Ρῶσσος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐτηλεγράφει ταὐτοχρόνως πρὸς τοὺς ἐν Λονδίνῳ καὶ Παρισίοις Πρεσβευτὰς τὰ ἑξῆς:

«Ἐπέδωκα σήμερον εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας διακοίνωσιν, δι' ἧς παρακαλῶ τὰς Κυβερνήσεις αὐτῶν νὰ ἀναβάλωσι διὰ στρατιωτικοὺς λόγους τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου πρὸς ἀλλαγὴν τοῦ Καθεστῶτος ἐν Ἑλλάδι. Ἐν τῇ διακοινώσει ταύτῃ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπιχειρημάτων ὑπεγράμμισε τὴν σοβαρότητα τῆς δυσχεροῦς θέσεως ἡμῶν, ἣν ἐδημιούργησαν αἱ Κυβερνήσεις Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, λαβοῦσαι ἀποφάσεις τῶν ὁποίων ἀγνοοῦμεν τὰς λεπτομερείας καὶ αἱ ὁποῖαι θὰ τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογὴν ἐν ὀνόματι τῆς Ρωσσίας, ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι μία τῶν Προστατίδων Δυνάμεων.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ἀποτελεῖ παράβασιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἀλληλεγγύης τὰς ὁποίας, πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον αὐτῶν, ὀφείλουσι πάντοτε νὰ τηρῶσιν ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία.

Τσερετσένσκυ»

Ὁ Ἰταλὸς Πρεσβευτὴς Κόμης Μποσδάρι, ἀπαθὴς τῶν γεγονότων θεατής, ἐδήλωσεν ὅτι: «Κατὰ τὴν πρώτην του συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ζοννὰρ ἐξεπλάγη μὲ τὴν παχυλὴν ἀμάθειαν τοῦ Γάλλου Γερουσιαστοῦ περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ζητήματα καὶ τὰς παραλόγους κρίσεις αὐτοῦ. Συγχρόνως δὲ διεμήνυσε τὰς ὑπονοίας του περὶ τῆς πιθανῆς λύσεως, δι' ἣν οὐχ ἧττον πρὸ ἡμερῶν οὗτος εἶχε λάβει ὁριστικὴν ἀπόφασιν».

Ὁ Ζοννὰρ ἀνεχώρησε τὴν 24 Μαΐου εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ Σαράϊγ ἐκανόνισε μετ' αὐτοῦ τὴν μέλλουσαν ἐνέργειάν των πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλίας, τοῦ Ἰσθμοῦ, ἀπόβασιν παρὰ τὰς Ἀθήνας, ἥτις θὰ ἐπραγματοποιεῖτο τὴν νύκτα τῆς 28. Ἀνεκοίνωσε δὲ συγχρόνως αὐτῷ τὴν ἐντολὴν ἣν εἶχε περὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐκανόνισε τὰ μέτρα τὰ ληφθησόμενα ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως, καθ' ἧς θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο,κατ' εἰδικὴν ἐκ Παρισίων ἐπιταγήν, στρατιῶται Σενεγαλέζοι.

Εἶτα ἐπισκεφθεὶς τὸν Βενιζέλον ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὰ ἀποφασισθέντα καὶ τὰς ὁδηγίας ἃς εἶχε περὶ τοῦ Βασιλέως, ὅστις φοβούμενος σφόδρα μελλοντικὴν κατ' αὐτοῦ ἐνέργειαν, κατὰ τὴν συζήτησιν, ἐζήτησεν ἐπιμόνως νὰ διευκρινισθῇ τὸ ζήτημα τῆς διαμονῆς τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, τονίσας ὅτι: «Ἡ παραμονὴ Αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι θὰ ἦτο ἀδιάκοπος ἀπειλὴ κατὰ τῆς Χώρας». Ὑπέδειξε δὲ τελικῶς τὴν εἰς τὸν Θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου, ἀποκλειομένου τοῦ Διαδόχου Γεωργίου. Συνεφωνήθη δὲ ὅπως παραμείνῃ ἐν τῇ ἀρχῇ ὁ Ζαΐμης ἐπί τινα χρόνον, πρὸς κατευνασμὸν τῶν παθῶν, μεθ' ὃ θὰ ἀνελάμβανε τὴν ἀρχὴν ὁ Βενιζέλος.

Τούτων συμφωνηθέντων, ὁ Ζοννὰρ ἀναχωρήσας τὴν ἑσπέραν τῆς 26 ἐκ Θεσσαλονίκης συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Ρενιὼ Διοικητοῦ τῶν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ἀποστελλομένων Γαλλικῶν Στρατευμάτων, ἐν οἷς συγκατηριθμεῖτο καὶ Ρωσσικὸν Σύνταγμα καὶ κατὰ τὸν πλοῦν διαβιβάσας τὰ ἀνωτέρω τηλεγραφικῶς πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του, ἀφίκετο εἰς Σαλαμῖνα τὴν πρωΐαν τῆς 28 Μαΐου, ἐγκατασταθεὶς ἐπὶ Γαλλικοῦ Θωρηκτοῦ, φέροντος, κατὰ περίεργον εἰρωνείαν τῆς τύχης, τὸ ὄνομα «Δικαιοσύνη». Συγχρόνως ὁ Ρέπουλης, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Βενιζέλου, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ρέντη, διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Κράτους τῆς Θεσσαλονίκης καὶ Συνδέσμου μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν αὐτοῦ Πολίτη, ἐπιβαίνων Ἑλληνικοῦ Ἀντιτορπιλλικοῦ ἀφίκετο εἰς Κερατσίνιον, ἵνα καταπείσῃ τὸν Ζοννὰρ νὰ ἀξιώσῃ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐγκαταστήσῃ τὸν Βενιζέλον ἐν τῇ ἀρχῇ διὰ τῆς Γαλλικῆς λόγχης.

Ὁ Ζοννὰρ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης τυχὸν δυσαρέστου συγκρούσεως ἀπέστειλε τὸν Γραμματέα του Δαυῒδ πρὸς τὸν Ζαΐμην,τυγχάνοντα φίλον τῆς οἰκογενείας του,ὅστις ἔδωκεν αὐτῷ καθησυχαστικὰς πληροφορίας περὶ τῶν προθέσεων τοῦ Ζοννάρ, καὶ τὸν προέτρεψε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, ὅπερ ἀποδεχθεὶς προ-

θύμως τὸ ἀπόγευμα τῆς 28 κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ συνηντήθη μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Θωρηκτοῦ «Μπρόνιξ». Ὁ Ζοννὰρ ὡμίλησεν αὐτῷ περὶ ἐνισχύσεως τοῦ ἐπιτηρητικοῦ φυλακίου τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου, ἀποστολῆς φρουρᾶς πρὸς ἔλεγχον τῶν σιτηρῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐξασφάλισιν τῆς δικαίας διανομῆς αὐτῶν μεταξὺ ὅλων τῶν πληθυσμῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς πλήρους ἀμνηστεύσεως τῶν Βενιζελικῶν τῶν διωχθέντων διὰ τὰς ταραχὰς τῆς 18 Ν]βρίου 1916, ὡς καὶ τῶν μετασχόντων τοῦ κινήματος τῆς Θεσσαλονίκης καὶ περὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἀνεπιθυμήτων εἰς τοὺς Συμμάχους Προσώπων. «Οὐδεμίαν δὲ νύξιν ἐποιήσατο περὶ τοῦ Βασιλέως, περὶ οὗ μάλιστα, ὡς καὶ τῆς Δυναστείας, ὡμίλησε μετὰ φιλοφροσύνης ἐκδήλου». Τελευτῶν δὲ ἐπληροφόρησεν αὐτῷ ὅτι ἀνέμενε νεωτέρας ὁδηγίας τῆς Κυβερνήσεώς του, ὁρίσας νέαν συνάντησίν των διὰ τὴν αὔριον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Συνταγματ. Μεταξᾶς ὑποπτευθεὶς ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ζοννὰρ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως, παρουσιασθεὶς εἰς Αὐτὸν ὑπέβαλε τὴν γνώμην ὅτι: «Ἐφόσον ἡ ὁδὸς ἦτο ἐλευθέρα, νὰ μεταβῇ εἰς Τρίπολιν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Στρατοῦ του εὑρισκόμενος νὰ διαπραγματευθῇ ἐλευθέρως καὶ ἀπιέστως μετὰ τῶν Συμμάχων. Καθόσον ἐν Ἀθήναις ἦτο αὐτόχρημα αἰχμάλωτος αὐτῶν.» Ἀλλ' ἐπιστρέψας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Ζαΐμης ἐκ Πειραιῶς ἡσυχώτατος καθησύχασε τὸν Βασιλέα, δοὺς αὐτῷ καθησυχαστικὰς διαβεβαιώσεις. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον διαδοθῆ φῆμαι ἀπαίσιαι καὶ ὁ Λαὸς διετέλει ἐν ἀναστατώσει, ἡ Κυβέρνησις ἐδημοσίευσεν ἀνακοινωθὲν δι' οὗ καθίστα γνωστὸν ὅτι: «Ἐκ τῆς γενομένης συνομιλίας τοῦ Πρωθυπουργοῦ μετὰ τοῦ Ζοννὰρ οὐδεὶς λόγος ἀνησυχίας προέκυψε καὶ ἐδικαιολογεῖτο καὶ ὅτι οὐδεὶς ἠπείλει τὸν Βασιλέα καὶ τὸν Διάδοχον κίνδυνος».

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐπέμενε παρὰ τῇ Γαλλικῇ ὅπως μὴ ληφθῇ οὐδὲν μέτρον αὐστηρὸν ἐπιδεκτικὸν νὰ θέσῃ ἐν κινδύνῳ τὰς ἐν Ἀθήναις Συμμαχικὰς Κοινότητας καὶ τὰς Πρεσβείας αὐτῶν. Διὰ τηλεγραφήματός της δὲ τῆς 27 Μαΐου ἀνεκοίνου αὐτῇ τὰ ἑξῆς :

«Ἐὰν ἀφεθῶμεν νὰ παρασυρθῶμεν εἰς νέας στρατιωτικὰς περιπλοκὰς ἐν Ἑλλάδι,εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπερτιμήσωμεν τὸν σοβαρὸν χαρακτῆρα ὅστις ἐκ τούτου θὰ προέκυπτε.Ἤδη ἡ Σερβία εἶναι ἄγαν δυσηρεστημένη, τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο μέγιστον ἐὰν αὕτη ἐξήρχετο τοῦ πολέμου. Ἡ Ρωσσία παραπονεῖται διὰ τὰς ἐνεργείας τῆς Ἰταλίας

ἐν Ἀλβανίᾳ. Δὲν πρόκειται περὶ ὑποχωρήσεως, ἀλλ' ἁπλούστατα περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως Κυβερνήσεως φιλικῆς ἐν Ἀθήναις».

Πλὴν δὲ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, καὶ εἰς τοὺς πολιτικοὺς Ἀγγλικοὺς κύκλους ἦσαν λίαν ἀπησχολημένοι ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ ἀποτελέσματος ὅπερ θὰ ἐπροξένει ἡ χρῆσις τῆς βίας, δηλοῦντες ὅτι: «Ἀφοῦ ἐμέμφθημεν τῆς Γερμανίας διὰ τὴν σκαιότητά της ἀπέναντι τῶν Μικρῶν, ἐνδιαφέρον ἦτο νὰ μὴν ἐκτεθῶμεν εἰς τὴν αὐτὴν μομφήν». Κατὰ τὴν στιγμὴν ἀληθῶς ταύτην ἡ μετὰ τῆς Γαλλίας Συμμαχία διῆλθε κρίσημον σημεῖον, ὅσον ἴσως εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίοδον τοῦ πολέμου.

Ἄξιον ἀναγραφῆς τυγχάνει τὸ λυπηρὸν γεγονὸς καθ' ὅ: «Οὔτε ὁ Βασιλεὺς οὔτε ἡ Κυβέρνησις εἶχον εἰδοποιηθῆ περὶ τῶν βυσσοδομουμένων καὶ τῶν σχετικῶν διαφωνιῶν μεταξὺ τῶν Συμμάχων. Διότι οἱ Ἕλληνες Πρεσβευταί, λησμονήσαντες μικροπρεπῶς τὸν προορισμόν των καὶ τὸ ὑψηλόν των ἀξίωμα, ἐξέπεσαν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ χαμηλὸν ἐπίπεδον τοῦ κομματικοῦ τοῦ Βενιζέλου Ἀντιπροσώπου.

Ἐκθρόνισις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἀνωτέρω διακοινώσεις, ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς Ριμπὼ τὴν ἑσπέραν τῆς 28 Μαΐου εἰδοποίησε τὸν Ζοννὰρ νὰ μὴ βραδύνῃ περισσότερον καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τάχιστα τὴν ἀποστολήν του, βεβαιῶν αὐτὸν συνάμα ὅτι: «Ἠδύνατο νὰ ὑπολογίζῃ ἐπὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν ἐκδήλωσιν διαφωνίας ἥτις θὰ ἦτο λυπηροτάτη».

Κατόπιν τῆς λήψεως τῆς ἀνωτέρω εἰδοποιήσεως, ὁ Ζοννὰρ φέρων ψευδῶς τὸν τίτλον τοῦ Ὑπάτου Ἁμοστσῦ τῶν Συμμάχων, συναντηθεὶς τὴν ἑπομένην 29 Μαΐου 1917 περὶ τὴν 9 ὥραν πρωϊνὴν μετὰ τοῦ Ζαΐμη, κατελθόντος εἰς Πειραιᾶ, ἀπεριστρόφως καὶ ἀπρολογήτως ἐνεχείρησεν αὐτῷ τὸ τελεσίγραφον τῶν Συμμάχων, ὅπερ κατέληγεν εἰς τὴν ἑξῆς δήλωσιν: «Ἐπειδὴ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπροκαλύπτως παρεβίασε τὸ Σύνταγμα, τοῦ ὁποίου ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία εἶναι ἐγγυήτριαι, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ δηλώσω ὅτι: Ὁ Βασιλεὺς ἀπώλεσε τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Προστατίδων Δυνάμεων, αἵτινες θεωροῦσιν ἑαυτὰς ἀπηλλαγμένας τῶν πρὸς

αὐτὸν ὑποχρεώσεων, αἵτινες προκύπτουσιν ἐκ τῶν δικαιωμάτων τῆς προστασίας.

»Πρὸς τὸν σκοπὸν ὅθεν ἐπαναφορᾶς τῆς Συνταγματικῆς ὁμαλότητος, ἡ ἀποστολή μου συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀξιώσω τὴν παραίτησιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, ὅστις ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῶν Προστατίδων Δυνάμεων θὰ ὁρίσῃ τὸν Διάδοχόν του μεταξὺ τῶν κληρονόμων του».

Ἐπιπροσθέτως δὲ ἐδηλοῦτο ὅτι: «Ὁ Διάδοχος Γεώργιος ἀπεκλείετο τῆς διαδοχῆς, διότι δὲν προσέφερε τὰς ἐγγυήσεις τὰς ὁποίας ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία εἶναι ὑποχρεωμέναι νὰ ζητήσωσιν ἐκ μέρους τοῦ Συνταγματικοῦ Μονάρχου τῶν Ἑλλήνων». Ὑπεδεικνύετο δὲ ὁ Πρίγκηψ Παῦλος μὲ Ἀντιβασιλέα τὸν Ζαΐμην, καθ' ὑποβολὴν τοῦ Βενιζέλου, ὡς ὁ Ζοννὰρ ἐδήλωσε προσωπικῶς εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοίαρχον Ἀργυρόπουλον Π. Πρότασις ἥτις ἀπερρίφθη, τῇ ἐπιμόνῳ εἰσηγήσει αὐτοῦ, ὑποστηριχθεῖσα μόνον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Συνταγμ. Χαραλάμπη Α., χαρακτηρίσαντος τὸν Πρίγκηπα Ἀλέξανδρον ὡς λίαν ζωηρόν. Ὁ ὑποδειχθεὶς Πρίγκηψ Ἀλέξανδρος, ὅστις, στερούμενος εἰσέτι τῆς ἀπαιτουμένης πολιτικῆς παιδεύσεως καὶ πείρας, ἐξελέγη ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἄβουλον ὄργανον τῶν Βενιζελικῶν σχεδίων. Ἐτάσσετο δὲ 24 ὡρῶν προθεσμία πρὸς ἀποδοχὴν αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἄκαρπον ἐκπνοὴν τῆς ὁποίας ὁ Ζοννὰρ ἠπείλει νὰ καταλάβῃ ἅπασαν τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα, νὰ κηρύξῃ ἔκπτωτον τὴν Δυναστείαν καὶ νὰ ἀνακηρύξῃ Δημοκρατίαν, προσθέσας ὅτι: «Ἐὰν ἡ ἐνεστῶσα κρίσις δύναται νὰ λυθῇ εἰρηνικῶς, αἱ Προστάτριαι Δυνάμεις θὰ ἄρωσι τὸν ἀποκλεισμόν, θὰ προστατεύσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν περιουσίαν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων ἀδιακρίτως καὶ θὰ ἀντιταχθῶσιν εἰς πᾶν ἀντίποινον. Ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως, ἡ πίεσις ἔσται ἐνεργητική. Τοὐναντίον ἡ ἀποδοχὴ τῆς Διακοινώσεως θὰ καθίστα δυνατὴν τὴν ἄμεσον εἰρηνοποίησιν τῶν πνευμάτων, θὰ ἔθετε τέρμα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διαίρεσιν, θὰ ἀποκαθίστα τὴν ἕνωσιν τοῦ Βασιλείου καὶ θὰ ἐπέτρεπε νὰ ἀντιμετωπισθῇ πάλιν τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ».

Τελευτῶν δὲ ἐδήλωσεν ἀπειλητικῶς: «Τὸ Ἀρράς, ἡ γενέτειρά μου πόλις, κατεστράφη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, δὲν ἔμεινε λίθος ἐπὶ λίθου. Ὅσον θλιβερὰ καὶ ἂν ἦτο διὰ τὴν καρδίαν μου, ὡς Γάλλου, ἡ σκέψις νὰ διατάξω νὰ βάλλωσι καθ' ἱστορικῆς πόλεως, οἷα αἱ Ἀθῆναι, ἐὰν ἡ ἀντίστασίς σας μοὶ τὸ ἐπιβάλλῃ, θὰ προέβαινον, ἄνευ εὐσπλαγχνίας, μέχρι τοῦ νὰ καταστήσω τὰς Ἀθήνας νέον Ἀρράς».

Συγχρόνως δὲ διεβεβαίωσε κατηγορηματικῶς τὸν Πρωθυπουργὸν ὅτι: «Οἱ Σύμμαχοι οὐδεμίαν θὰ εἶχον ἀντίρρησιν εἰς ἐπάνοδον τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐὰν ἐπιθυμῇ τοῦτο βραδύτερον ὁ Ἑλληνικὸς Λαός. Ὅτι θὰ κατηργεῖτο ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Θεσσαλονίκης, ἅμα ὡς ἡ Ἐθνικὴ ἕνωσις τῶν Ἑλλήνων θὰ ἐπήρχετο καὶ ὅτι κατ' οὐδένα λόγον ἐπεθύμουν νὰ φέρωσι τὸν Βενιζέλον εἰς Ἀθήνας. Θὰ ἐνηργοῦντο τάχιστα ἐκλογαί, ὧν τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ τὸ ἐλεύθερον θὰ ἠγγυᾶτο ἐπισήμως αὐτὸς οὗτος. Θὰ παρεκαλεῖτο νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ Κυβέρνησις Ζαΐμη, καθόσον ἐθεωρεῖτο λίαν πρόωρος καὶ ἄγαν ἀσύμφορος ἡ ἄνοδος τοῦ Βενιζέλου εἰς αὐτήν, ἥτις θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μετὰ τὰς ἐνεργηθησομένας ἀνεπηρεάστους ἐκλογάς, ἐὰν οὗτος θὰ ἐπλειοψήφει κατ' αὐτάς».

Ὁ δ' Ἄγγλος Πρεσβευτής, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ζοννάρ, διαβιβασθεῖσαν αὐτῷ διὰ τοῦ Γραμματέως του Δαυίδ, διεβεβαίωσε κατηγορηματικῶς τὸν Βασιλέα ὅτι: «Ἐν ᾗ περιπτώσει συγκατετίθετο μετὰ τὴν μέλλουσαν νὰ ἀξιωθῇ παραίτησίν του, νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ Ἐξωτερικόν, ἐγκαταλείπων τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ Βενιζέλος θὰ ἐγκατέλιπεν αὐτὴν συγχρόνως, αὐτὸς μὲν ἀναχωρῶν ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκεῖνος δὲ ἐκ Θεσσαλονίκης, ἄνευ καθυστερήσεως».

Συμβούλιον τοῦ Στέμματος

Ὁ Πρωθυπουργὸς μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ τελεσιγράφου ὑπὸ τοῦ Ζοννάρ, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀνελθὼν περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἀνεκοίνωσεν ἐν καταπλήξει καὶ συγκινήσει αὐτὸ εἰς τὸν ἐν ἄκρᾳ ἀπογοητεύσει διατελοῦντα καὶ εἰς τὸν ἰδιαίτερόν του κοιτῶνα ἀποσυρθέντα Βασιλέα, ὡς ἐκ τοῦ ἀτέρμωνος καὶ ἀκάρπου ἀγῶνος του κατὰ τοῦ ψεύδους, τῆς διαβολῆς, τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς ἰδιοτελείας, καὶ μετὰ σύντομον συζήτησιν ἀπεφασίσθη ἡ σύγκλησις Συμβουλίου τοῦ Στέμματος πρὸς λῆψιν ἀποφάσεως.

Μετὰ τοῦτο ὁ Ζαΐμης κατελθὼν τῶν Ἀνακτόρων μετέβη εἰς τὴν Ἰταλικὴν Πρεσβείαν καὶ συνωμίλησε μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ Πρεσβευτοῦ Κόμητος Μποσδάρι περὶ τοῦ πρακτέου, ζητήσας καὶ τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως ὁ Ἰταλὸς Πρεσβευτὴς ἐπανειλημμένως ἐτόνισεν αὐτῷ ὅτι: «Ὁ Ζοννὰρ οὐδεμίαν ἐντολὴν καὶ ἐξουσιοδότησιν εἶχεν. Οἱ δὲ Πρεσβευταὶ Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας, παρ' οἷς μετέβη μετὰ

τοῦ Στρέϊτ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀργυροπούλου, ὁ μὲν πρῶτος ἔδωκεν ἐπαμφοτερίζουσαν καὶ μεμασσημένην ἀπάντησιν, ὁ δὲ δεύτερος καταφατικήν, ἀγνοῶν τὴν ἀρνητικὴν στάσιν τῆς Κυβερνήσεώς του».

Τὸ Συμβούλιον τοῦ Στέμματος συνῆλθε, διαρκέσαν ἐπὶ δίωρον, ἐν τοῖς Ἀνακτόροις περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 29 Μαΐου 1917, εἰς ὃ παρεκάθησαν ὁ Διάδοχος Γεώργιος, ὁ Πρίγκηψ Ἀλέξανδρος, ἅπαντες οἱ πρώην Πρωθυπουργοὶ καὶ οἱ Ἀρχηγοὶ ΚόμματοςΔραγούμης, Σκουλούδης, Ράλλης, Λάμπρος, Γούναρης, Καλογερόπουλος καὶ Δημητρακόπουλος. Ὁ Βασιλεύς, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν εἰς τοὺς συνελθόντας τοῦ τελεσιγράφου τοῦ Ζοννὰρ ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἐζήτησε τὴν γνώμην αὐτῶν. Τινὲς χλιαρῶς συνεβούλευσαν αὐτὸν νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς ἀδίκου ἀξιώσεως τῶν Συμμάχων. Ὁ Ράλλης ὑπεστήριξεν ἐντόνως ὅτι: «Θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Συμμάχους αἰχμάλωτος παρὰ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ταπείνωσιν ταύτην». Τελικῶς ὁ Σκουλούδης, κηρυχθεὶς κατὰ πάσης ἀντιστάσεως, ἐκ τῶν προτέρων καταδεδικασμένης εἰς ἀποτυχίαν, συνεβούλευσε τὸν Βασιλέα νὰ ἀποδεχθῇ τὸ τελεσίγραφον. «Ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ μὴν ὑπογράψῃ παραίτησιν ἀπὸ τῶν τοῦ Θρόνου δικαιωμάτων του, οὔτε αὐτὸς ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ Διάδοχος». Γνώμη ἥτις ἐγένετο παρ' ἁπάντων ἀποδεκτή.

Ὁ Βασιλεύς, μεγαλόθυμος, ὡς ἐδεικνύετο πάντοτε εἰς τὰς κρισίμους τοῦ Ἔθνους περιστάσεις καὶ οὐδέποτε τιθέμενος τὸ ἀτομικόν του συμφέρον ὑπεράνω τοῦ γενικοῦ, ἐδήλωσεν ἀπεριφράστως ὅτι: «Εἶχε πρὸ πολλοῦ λάβει τὴν ἀπόφασιν ἐνδεχομένως νὰ ἀποδεχθῇ τὸ Συμμαχικὸν τελεσίγραφον καὶ ὑποκύπτων ἀσυζητητὶ εἰς αὐτὸ νὰ ἀπομακρυνθῇ μετὰ τῆς Οἰκογενείας του τοῦ Πατρίου ἐδάφους». Προσθέσας τελευτῶν: «Δὲν ἀνέχομαι καὶ δὲν θέλω οὐδὲ σταγὼν Ἑλληνικοῦ αἵματος νὰ χυθῇ χάριν ἐμοῦ».

Κηρύσσων δὲ μετὰ τοῦτο τὴν λῆξιν τῆς συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου, ὁ Βασιλεὺς παρεκάλεσε θερμότατα τοὺς συμμετασχόντας τούτου Πολιτικοὺς ἄνδρας ὅπως ἐξασκήσωσιν ἅπασαν αὐτῶν τὴν ἐπιρροὴν καὶ ἐπιβολήν, ἵνα ἡ ἀπόφασίς του γίνῃ ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ Λαοῦ, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ μὴ διασαλευθῇ ἡ δημοσία τάξις καὶ μὴ διαταραχθῇ ἡ κοινωνικὴ ἡσυχία καὶ οὕτω ἐπιδεινωθῇ, ἡ δεινοτάτη ἄλλως τε κατάστασις. Μεθ' ὅ, ὁ Βασιλεὺς ἠγέρθη καὶ ἅπαντες οἱ παριστάμενοι μετὰ μεγάλης καὶ ἐκδήλου συγκινήσεως καὶ θλίψεως ἐπλησίασαν αὐτὸν καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἑτοιμοδακρύτους ἀσπα-

σθέντες εὐλαβῶς, θερμῶς καὶ παρατεταμένως τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, ἐξῆλθον τεταραγμένοι, σιωπηλοί, περίλυποι, κατηφεῖς καὶ κεκυφότες τῆς ἱστορικῆς τῶν Ἀνακτόρων Αἰθούσης.

Μετὰ τρίωρον συνεκροτήθη Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βασιλέως, καθ' ὃ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοίαρχος Ἀργυρόπουλος ἐζήτησεν ὅπως ὁ Πρωθυπουργὸς Ζαΐμης ἀνακοινώσῃ τὰς δηλώσεις τὰς γενομένας ἐν τῷ Συμβουλίῳ τοῦ Στέμματος, καθόσον Ἀνώτερος Ἀξιωματικὸς σημαίνων τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ Γούναρης ὑπεστήριξε πολιτικὴν ἀντιστάσεως, ἣν ἀνελάμβανε νὰ ἐφαρμόσῃ. Ὁ Βασιλεὺς παρεμβὰς παρεκάλεσε τὸν Πρωθυπουργὸν Ζαΐμην νὰ ἐπαναλάβῃ τὰ λεχθέντα, ὅπερ καὶ ἔπραξεν οὗτος, μεθ' ὃ ἀπήντησε: «Βλέπετε ὅτι οὐδεὶς τῶν πρώην Πρωθυπουργῶν ὑπεστήριξε διάφορον γνώμην τῆς ἐμῆς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρχέ τις ἀναλαμβάνων ὑπευθύνως νὰ ἀντιδράσῃ ἢ νὰ ἀντιστῇ, ἐγὼ οὐδέποτε θὰ τὸ ἐδεχόμην. Διότι τὰ ἔθνη δὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ αὐτοκτονῶσι χάριν τῶν ἀτόμων». Ὁ Πατριώτης Βασιλεὺς ἔλαβε τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἀξίωσιν τῶν Συμμάχων, ἀναπτύξας τοὺς λόγους ἐπαναληπτικῶς, ἕνεκα τῶν ὁποίων πιεζόμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς σωτηρίας τῆς Πατρίδος, θεωρήσας καθῆκόν του ἱερὸν καὶ ἀπαράβατον νὰ παραχωρήσῃ τὸν Θρόνον εἰς τὸν Υἱόν του Ἀλέξανδρον.

Μετὰ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ταύτην συνεζητήθη ἡ ἀπάντησις ἥτις θὰ ἐπεδίδετο εἰς τὸν Ὕπατον Ἁρμοστήν, ἥτις, καταρτισθεῖσα καὶ δεόντως ὑπογραφεῖσα, ἀπεστάλη ἀμέσως εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, δι' ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι: «Τῇ ἀξιώσει τῶν Συμμάχων ὅπως ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐγκαταλίπῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁρίσῃ Διάδοχόν του, μεριμνῶν πάντοτε ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον περὶ τῶν συμφερόντων αὐτῆς, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν μετὰ τοῦ Διαδόχου καὶ ὥρισε τὸν δευτερότοκον υἱόν του Ἀλέξανδρον ὡς Διάδοχον Αὐτοῦ». Καὶ οὕτως, ὡς νεώτερος Κόδρος, ἔπιπτεν Αὐτὸς ἵνα ὁ Λαός του σωθῇ.

Τούτων τελεσθέντων, ὁ Βασιλεὺς ἐχαιρέτησε ἐγκαρδίως τοὺς Ὑπουργούς του, ἐν ἐκδήλῳ συγκινήσει διατελοῦντας. «Συστήσας αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθήσωσι προσφέροντες τὰς ὑπηρεσίας των πρὸς τὴν χειμαζομένην Πατρίδα». Πρὸς δὲ τὰς ἐν Ἀθήναις Πρεσβείας ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνήγγειλε τὴν ἑπομένην τὰ τελευταῖα ταῦτα τραγικὰ γεγονότα διὰ τῆς ἑξῆς ἀνακοινώσεως: «Ἐν βαθυτάτῃ λύπῃ ἀνακοινῶ ὑμῖν ὅτι κατόπιν τῶν διαβημάτων τῶν τριῶν Δυνάμεων, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλ-

λήνων Κωνσταντῖνος,ὑποκύπτων εἰς ἀνάγκας πολιτικάς, ἐγκαταλείπει τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης καὶ τοῦ Διαδόχου, ἀφήνων εἰς τὸν Θρόνον τὸν ἐξ αἵματος Πρίγκηπα Υἱόν του Ἀλέξανδρον. Σήμερον ὁ νέος Βασιλεὺς ὡρκίσθη δημοσίᾳ».

Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν, τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἡμέραν 29 Μαΐου 1453, καθ' ἣν ἔπεσεν ἡ Κωνσταντινούπουλις καὶ μετ' αὐτῆς ἔπιπτεν ἐν τῇ Πύλῃ τοῦ Ρωμανοῦ καὶ ὁ τελευταῖος τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων Κωνσταντῖνος ΙΑ Παλαιολόγος, μετὰ 464 ἔτη τὴν 29 Μαΐου 1917 ἔπιπτεν ἐν Ἀθήναις ὁ Διάδοχος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ΙΒ ὁ Τουρκοφάγος καὶ Βουλγαροκτόνος. Ἡμέρα ἀποφράς, καθ' ἣν ἅπασα ἡ Ἑλλὰς τηρεῖ ἐθνικὸν πένθος. Ἡ σύμπτωσις αὕτη τῶν χρονολογιῶν, τὰς ὁποίας χωρίζουσι πέντε Αἰῶνες, ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἔνδειξις Ἐθνικῆς συμφορᾶς,ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὡς γεγονὸς ἐνισχυτικὸν τῶν ἐλπίδων καὶ τῆς πίστεως.Καθόσον, κατὰ παράδοσιν, ὁ τελευταῖος Αὐτοκράτωρ ὁ Μαρμαρωμένος Βασιλῆᾶς, θὰ ἐπανήρχετο ὅπως συνεχίσῃ τὴν λειτουργίαν τῆς Ἐθνικῆς ζωῆς,τὴν ὁποίαν ἡ εἰσβολὴ τῶν βαρβάρων ἀποτόμως διέκοψε.

«Ἡ 29 Μαΐου εἶναι προδιαγεγραμμένη ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὡς ἡμέρα ἀναστάσεως, οὐχὶ δουλείας,καὶ ἡ ἀνάστασις αὕτη θὰ ἀνατείλῃ». Οὗτοι ἦσαν οἱ ἀποχαιρετιστήριοι λόγοι, τοὺς ὁποίους, ταπεινὸς πολίτης καὶ πραγματικὸς Ἕλλην, ἔγραψε πρὸς τὸν πραγματικὸν Ἕλληνα Βασιλέα, τὸν ὑπούλως καὶ χαμερπῶς ὑπὸ τοῦ Ζοννὰρ ἐκθρονισθέντα.

Ταυτοχρόνως δὲ οἱ Πρεσβευταὶ τῶν, λόγοις μὲν Προστατίδων, ἔργοις δὲ Τυραννίδων,Δυνάμεων ἐγκατέλιπον τὰς Πρεσβείας των, νέαι δὲ Ναυτικαὶ δυνάμεις πρὸς ἐνίσχυσιν ἐν Σαλαμῖνι καὶ τῷ Φαληρικῷ κόλπῳ συνεκεντροῦντο. Εἰς Λουτράκιον δὲ ἀπεβιβάσθη Γαλλικὴ Μεραρχία, ἀπαρτιζομένη ἐκ 2 Συνταγμάτων Πεζικοῦ, ἑνὸς Συντάγματος Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ, ἀρκετῶν Ὀρειβατικῶν Πυρβολαρχιῶν καὶ πλείστων πολυβόλων, ἀνερχομένη εἰς 8 χιλ. ἀνδρῶν. Τὸ Ὀρειβατικὸν Πυροβολικὸν προωρίζετο δι' ἐνδεχομένην ἐκστρατείαν εἰς Πελοπόννησον. Ἡ δὲ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία διεκόπη.

Ἡμέρας τινὰς πρὶν τῆς ἀποβάσεως τῶν Γάλλων, ὁ ἐν τῷ Ἐπιτελείῳ τοῦ Δ' Σώματος, ἐν Κορίνθῳ ἑδρεύοντος, ὑπηρετῶν Ταγματ. Καλογερᾶς Ι. ἐλιποτάκτησεν εἰς τοὺς Συμμάχους,αὐθάδη ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπιστολὴν ἀπευθύνας. Κατὰ δὲ τὴν ἀπόβασίν των ἐλιποτάκτησε ἐκεῖθεν

πρὸς αὐτοὺς καὶ ὁ Συνταγματ. τοῦ Πυροβολικοῦ Βλαχόπουλος, ἐν τῇ φρουρᾷ τῆς Κορίνθου ὑπηρετῶν. Οἱ εἰς σημαίνοντας παράγοντας τοῦ Βενιζελισμοῦ ἐξιχθέντες, οἵτινες καραδοκοῦντες τὸ συμβησόμενον καὶ ἐπελθούσης τῆς στιγμῆς διεσκέλισαν τὴν διώρυγα, καταφυγόντες μετ᾽ ἄλλων τινων Βενιζελοπρεπῶς ὑπὸ τὴν ξένην ἀσπίδα, οἵτινες τῆς Βενιζελικῆς τακτικῆς χρώμενοι ἐπληροφόρησαν τοὺς Γάλλους ὅτι: «Ὁ Στρατὸς τῆς Πελοποννήσου ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιπέσῃ κατ᾽ αὐτῶν, διαβαίνων τὸν Ἰσθμόν,ἐνῷ ἰσχυρὸς Συμμαχικὸς Στόλος ἠγκυροβόλει ἐν Ἰσθμίᾳ τε καὶ Ποσειδωνίᾳ. Ὁ Ἴλαρχος Βοῦρος Π. ἀποσταλεὶς μετὰ πολλοὺς κινδύνους, μεταβὰς εἰς Λουτράκιον καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας, ἐπιστοποίησε τὰ γεγονότα πρῶτος.

Λαϊκὴ ἐξέγερσις

Μόλις ἡ εἴδησις τῶν ἀνωτέρω γεγονότων ἀνὰ τὴν πόλιν διεδόθη, οἱ κώδωνες τῶν Ναῶν ἤρξαντο πενθίμως ἠχοῦντες. Ὁ Λαὸς ἐξηγριωμένος,ἀλλόφρων καὶ ἀπειλητικὸς ἀσθμαίνων πρὸς τὰ Ἀνάκτορα ἔσπευδε, «Ἐκδίκησις» ζωηρῶς κραυγάζον. Ἅπαντα τὰ καταστήματα ἐν βίᾳ καὶ πατάγῳ ἔκλεισαν. Αἱ γυναῖκες ὀλοφυρόμεναι λυσίκομοι καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των τίλλουσαι ἔτρεχον. Τὰ Ἀνάκτορα ἀσφυκτικῶς ὑπὸ τοῦ φρυάττοντος καὶ λυσσῶντος Λαοῦ στενῶς ἐπολιορκήθησαν. Ἅπαντες μιᾷ φωνῇ ἀπεφάσισαν νὰ παρεμποδίσωσιν, ἔστω καὶ διὰ τῆς βίας καὶ πάσῃ θυσίᾳ, τοῦ Λαοφιλήτου Βασιλέως τὴν ἀναχώρησιν. Μέγας καὶ ἐπικίνδυνος ὡσαύτως ἐρεθισμὸς ἐπεκράτει καὶ εἰς ἅπαν τὸ Στράτευμα, ὅπερ παρέμεινεν ἄγρυπνον ἔξωθεν τῶν Ἀνακτόρων.

Ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι παρὰ σημαινόντων προσώπων ἐγένοντο,ἀλλ᾽ ἄκαρποι,πρὸς καθησύχασιν τοῦ μαινομένου πλήθους, μικροῦ δεῖν δὲ ἐθανατοῦτο διὰ λιθοβολισμοῦ ὁ Στράτος τολμήσας νὰ εἴπῃ ὅτι: «Ἀνώτερα καὶ ἐπείγοντα συμφέροντα τῆς Πατρίδος ἐπέβαλλον τὴν προσωρινὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Βασιλέως ἐκ τῆς Ἑλλάδος».

Αἱ αἴθουσαι, οἱ προθάλαμοι καὶ οἱ διάδρομοι τοῦ πρώτου ὀρόφου τῶν Ἀνακτόρων ἐπληροῦντο ἀλλεπαλλήλως παρ᾽ ἀνθρώπων, ἁπασῶν τῶν τάξεων προσερχομένων, ὅπως ὑποβάλλωσι τὰ σέβη των, διαπιστώσωσι τὴν πίστιν των, ἐκφράσωσι τὴν ἀφοσίωσίν των καὶ ἐκδηλώσωσι τὴν ἀγανάκτησιν

αὐτῶν διὰ τὸ ἀπαραδειγμάτιστον καὶ ἀνήθικον ἀδίκημα τὸ προσγινόμενον πρὸς Αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ Ἔθνος.

Πλεῖσται ἐπιτροπαὶ διαφόρων Συντεχνιῶν καὶ διαφόρων ἄλλων Σωματείων παρουσιαζόμεναι πρὸ τοῦ Βασιλέως θερμότατα ἱκέτευον Αὐτὸν νὰ ἀναθεωρήσῃ τὴν περὶ ἀναχωρήσεως ἀπόφασίν του. Ὁ Βασιλεὺς ἐδέχετο ἅπαντας μετὰ τῆς συνήθους οἰκειότητος, προσηνείας καὶ μειλιχιότητός Του. Παρεκάλει δὲ θερμῶς αὐτοὺς ὅπως παραμείνωσιν ἥσυχοι καὶ ἤρεμοι, ἀποδεχόμενοι ψυχραίμως καὶ καρτερικῶς τὴν Ἐθνικὴν θυσίαν, ἵνα μὴ καταστήσωσι τὴν θέσιν Αὐτοῦ καὶ τῆς Πατρίδος χείρονα, πρὸς σωτηρίαν τῆς ὁποίας εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε, ἦτο ἀνάγκη πειθαρχίας, ὑπακοῆς καὶ ἀπολύτου ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα καὶ τὴν ἐπιταγὴν τῶν ἰσχυρῶν. Οἱ προσερχόμενοι, ἀφοῦ ἤκουον μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους καὶ τὰς συστάσεις τοῦ Βασιλέως, ἐφίλουν εὐλαβῶς τὴν χεῖρα Αὐτοῦ καὶ ἀπήρχοντο τῶν Ἀνακτόρων, βαθέως στενάζοντες καὶ μετὰ λυγμῶν δακρύοντες.

Οἱ Ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς, συνελθόντες εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Λέσχην, παρέμειναν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ ὄρθρου βουλευόμενοι. Ἐπιτροπὴ δὲ ἐξ αὐτῶν, ἀπαρτιζομένη ἐξ Ἀνωτάτων, Ἀνωτέρων καὶ Κατωτέρων Ἀξιωματικῶν, παρουσιάσθη πρὸ τοῦ Βασιλέως καὶ ὑπέβαλεν ἀποφασιστικῶς τὴν αὐτὴν παράκλησιν. «Ὁ Βασιλεὺς εὑρεθεὶς πρὸ τῶν συμπολεμιστῶν καὶ συνεργατῶν Αὐτοῦ τῆς μεγάλης Ἐποποιΐας τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, ὑπέμνησεν αὐτοῖς λίαν συγκεκινημένος καὶ μὲ δακρυπλησθεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ὑπακοὴν ἣν ἐπεδείξαντο οὗτοι κατὰ τὰς ἐνδόξους καὶ κρισιμωτάτας μάχας τῶν θρυλλικῶν πεδίων καὶ θερμότατα παρεκάλεσεν αὐτοὺς καὶ ἤδη εἰς τὴν κρισιμωτάτην ἁπασῶν τῶν μαχῶν, νὰ δείξωσιν μεγαλειτέραν πειθαρχίαν, μεγαλειτέραν ὑπακοὴν καὶ μεγαλειτέραν ἀγάπην πρὸς Αὐτόν, ἐκτελοῦντες ἐπακριβῶς καὶ ἀδιαμαρτυρήτως τὴν δι' ἅπαντας καὶ δι' Αὐτὸν πρῶτον ὀδυνηράν, ἀλλ' ἀναπόφευκτον ἀπόφασίν Του».

Πλὴν καὶ αἱ παραινέσεις καὶ αἱ ἱκεσίαι τοῦ Βασιλέως, καὶ τὰ ἀνοκοινωθέντα τῆς Κυβερνήσεως παρέμειναν ὁλοσχερῶς ἄκαρποι καὶ κατεδείχθησαν ὅλαι ἀνωφελεῖς. Κατὰ τὴν ἀξιοσημείωτον καὶ ἱστορικὴν νύκτα ταύτην πυκνόν, ἄγρυπνον καὶ ἀπειλητικὸν παρέμεινεν ἔξωθι τῶν Ἀνακτόρων τὸ ἄμετρον πλῆθος καὶ τὸ Στράτευμα. Πρὸς πρόληψιν δὲ πάσης μυστικῆς καὶ ἀπροσδοκήτου τοῦ Βασιλέως διαφυγῆς, ἀπηγορεύθη παρὰ τῶν μαινομένων πολιτῶν αὐστηρότατα ἡ προσέγγισις εἰς τὰ Ἀνάκτορα παντὸς οἱουδήποτε αὐτοκινήτου.

Διάγγελμα τοῦ Βασιλέως

Τὴν 10 πρωϊνὴν τῆς 30 Μαΐου 1917 ἡμέραν Τρίτην ἡ Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι ἐδημοσίευσε τὸ κάτωθι πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν Β. Διάταγμα :

«Ὑπείκων εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ ἐπιτελῶν καθῆκον πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἔχων δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτῆς μόνον τὸ συμφέρον, ἀναχωρῶ ἐκ τῆς ἀγαπητῆς Πατρίδος μετὰ τοῦ Διαδόχου, ἀφήνων εἰς τὸν Θρόνον τὸν υἱόν Μου Ἀλέξανδρον. Καὶ μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ἡ Βασίλισσα καὶ Ἐγὼ θέλομεν διατηρεῖ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἀγάπην πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν.

Σᾶς παρακαλοῦμεν ὅλους νὰ ἀποδεχθῆτε μὲ ἠρεμίαν καὶ ψυχικὴν γαλήνην τὴν ἀπόφασίν Μου, μὲ πίστιν εἰς τὸν Πανάγαθον Θεόν, τοῦ ὁποίου ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τοῦ Ἔθνους τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν. Διὰ νὰ μὴ ματαιώσητε ὅμως τὴν σκληρὰν θυσίαν Μου αὐτὴν πρὸς τὴν Πατρίδα, σᾶς ἐξορκίζω ὅλους, ἂν ἀγαπᾶτε τέλος Ἐμέ, νὰ τηρήσητε ἀπόλυτον τάξιν, ἡσυχίαν καὶ πειθαρχίαν. Ἡ μικροτέρα παρεκτροπή, καὶ ἐὰν προέρχεται ἐξ ἀγαθοῦ αἰσθήματος, εἶναι ἀρκετὴ σήμερον νὰ ἐπιφέρῃ μεγάλην καταστροφήν.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀποτελεῖ παρηγορίαν διὰ τὴν Βασίλισσαν καὶ Ἐμέ, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις, τὰς ὁποίας μᾶς ἀπεδείξατε πάντοτε εἰς εὐτυχεῖς τε καὶ δυστυχεῖς ἡμέρας.

Ὁ Θεὸς σκέποι τὴν Ἑλλάδα.

Κωνσταντῖνος Β.»

Παρ' ὅλην ὅμως τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀνωτέρω Β. Διαγγέλματος καὶ τὴν ἔκκλησιν τοῦ Βασιλέως καὶ τὴν ἐκ τούτου προξενηθεῖσαν συγκίνησιν τοῦ Λαοῦ, ὅλα τὰ Καταστήματα παρέμειναν ἑρμητικῶς κλειστά. Οἱ κώδωνες ἁπάντων τῶν Ναῶν τῆς Πρωτευούσης καὶ τῶν Περιχώρων ἤρξαντο πάλιν ἐπιμόνως καὶ πενθίμως ἠχοῦντες καὶ πυκνότερον πλῆθος Λαοῦ καὶ Στρατιωτῶν διηυθύνετο δρομαίως καὶ πνευστιῶν πρὸς τὰ Ἀνάκτορα ὅπως ὑπερασπίσῃ διὰ παντὸς τρόπου καὶ κατὰ παντὸς ἐχθροῦ τὸν λατρευτόν του Βασιλέα.

Τὴν ἐπομένην, ὁ μὲν Ἰταλὸς Στρατηγὸς Φερρέρο, κηρύξας τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ τὴν Ἰταλικὴν προστασίαν, προωθήσας τὰ στρατεύματά του, κατέλαβε τὰ Ἰωάννινα. Ὁ δὲ Γάλλος Συνταγματάρχης Ντεκουὲν ἐκήρυξε τὴν Δημοκρατίαν ἐν Κορυτσᾷ. Τμῆμα δὲ Γαλλικοῦ στρατοῦ κατέλαβε τὴν Πρέβεζαν.

Ὁρκωμοσία τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου

Πρὸς ἐπισημοποίησιν τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεώς Του καὶ ἀφαίρεσιν φρούδων ἐλπίδων, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπεφάσισεν ὅπως ὁ Πρίγκηψ Ἀλέξανδρος ὁμώσῃ τὸν ὅρκον πίστεως εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ ἀναλάβῃ τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν.

Ἡ τελετὴ τῆς ὁρκωμοσίας ἐγένετο τὴν ἑπομένην τῆς παραιτήσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου 30 Μαΐου, τὴν 1 ὥραν ἀπογευματινήν, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Θρόνου, ἄνευ τῆς συνήθους πομπῆς καὶ ἐπισημότητος, ἔχουσα ἄκρως πένθιμον ὄψιν. Μετὰ κόπου πολλοῦ προσῆλθεν ὁ Μητροπολίτης Θεόκλητος μεταβαίνων εἰς τὰ Ἀνάκτορα διὰ τὴν ὁρκωμοσίαν. Διότι τὸ πολιορκοῦν ταῦτα πλῆθος, μόλις ἀντελήφθη αὐτὸν προσερχόμενον, σπεῦσαν ἐν ὀργῇ καὶ κραυγαῖς ἔφραξε τὴν δίοδον, θραῦσαν τοὺς ὑελοπίνακας τοῦ αὐτοκινήτου του. Πρὸ τῆς σκηνῆς ταύτης εὐρεθεὶς ἀπεχώρησε καὶ διὰ μακρᾶς περιστροφῆς κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ διὰ τῆς θύρας τῆς ὑπηρεσίας.

Οἱ μόνοι παραστάντες κατὰ τὴν πένθιμον καὶ θλιβερὰν τελετὴν ταύτην, πλὴν τῆς Β. οἰκογενείας, τῶν Πριγκήπων καὶ τῶν τιτλούχων τῆς Αὐλῆς, ἦσαν ὁ Πρωθυπουργὸς Ζαΐμης, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοίαρχος Ἀργυρόπουλος Π., τῶν Ἐσωτερικῶν Νέγρης, τῆς Παιδείας Αἰγινήτης καὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Καλλιγᾶς, τῶν λοιπῶν παρεμποδισθέντων ὑπὸ τοῦ μαινομένου Λαοῦ, καὶ ὁ πρώην Πρωθυπουργὸς Ράλλης, κατ' ἰδιαιτέραν παράκλησιν τῆς Βασιλίσσης Σοφίας.

Ὁ νέος Βασιλεὺς ὤμωσε τὸν νενομισμένον ὅρκον εἰς ἄκρον συγκεκινημένος καὶ ἑτοιμοδάκρυτος καὶ μετὰ λυγμῶν διαμαρτυρόμενος. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁρκωμοσίας ἐν τῇ κυριαρχούσῃ πενθίμῳ καὶ ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ ἀκροτάτῃ συγκινήσει ὁ Ράλλης ὑψώσας τὴν δεξιὰν ἀνεφώνησε ζωηρότατα: «Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος! Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος». Ὅπερ ἐπανέλαβον καὶ ἅπαντες οἱ λοιποὶ παρεστῶτες.

Εὐθὺς δ' ἀμέσως ἐδημοσιεύθη τὸ κάτωθι Β. Διάγγελμα, δι' οὗ ἀνηγγέλλετο εἰς τὸν Λαὸν ἡ ἀνάρρησις τοῦ Νέου Βασιλέως εἰς τὸν Θρόνον.

«Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν

Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ Σεπτός μου Πατήρ, ὑψίστην θυσίαν προσφέρων εἰς τὴν ἀγαπητὴν Πατρίδα, Μοὶ ἀναθέτει τὰ βαρέα καθήκοντα τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου, μίαν ἐκφράζω εὐχήν, ὅπως ὁ Θεὸς εἰσα-

κούων τὰς εὐχάς Του προστατεύσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἴδωμεν αὐτὴν ἡνωμένην καὶ ἰσχυράν.

Ἐν τῇ θλίψει μου ὅτι ἀποχωρίζομαι εἰς τόσον δεινὰς περιστάσεις τοῦ ἀγαπητοῦ μου Πατρός, μίαν ἔχω παρηγορίαν, ὅτι ἐκτελῶ ἐντολὴν Αὐτοῦ ἱεράν, ἣν πάσῃ δυνάμει θὰ προσπαθήσω νὰ ἐκπληρώσω, ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη ἅτινα τόσῳ λαμπρῶς ἐχάραξεν ἡ Βασιλεία Αὐτοῦ Ἔχων δὲ ἀρωγὸν τὸν Λαόν, ἐπὶ τῆς ἀγάπης τοῦ ὁποίου στηρίζεται ἡ Ἑλληνικὴ Δυναστεία, πέποιθα ὅτι ὑπείκων εἰς τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου, θὰ συντελέσῃ διὰ τῆς ὑποταγῆς αὐτοῦ, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ ἐξαγάγωμεν τὴν ἀγαπητὴν ἡμῶν Πατρίδα ἐκ τῆς δεινῆς θέσεως ἐν ᾗ εὑρίσκεται.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Μαΐου 1917

Ἀλέξανδρος Β»

Ἀποχώρησις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς Δεκέλειαν

Ἵνα περισπασθῇ ἡ προσοχὴ τοῦ πλήθους, πολλοὶ τῶν Βασιλικῶν θεραπόντων καὶ Τμῆμα τῆς Ἀνακτορικῆς Φρουρᾶς κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν ὀπισθίαν εἴσοδον τῶν Ἀνακτόρων, προσποιούμενοι ὅτι διήνοιγον δίοδον ἵνα διέλθῃ ὁ Βασιλεύς. Τὸ πλῆθος, ἐξαπατηθὲν ἐκ τοῦ τεχνάσματος τούτου ὥρμησε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ἐκείνων,ἐνῷ ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Βασιλίσσης καὶ τῆς λοιπῆς Β.Οἰκογενείας ἐξῆλθον ἐν τάχει διὰ τῆς κυρίας πύλης τῶν Ἀνακτόρων καὶ ἔσπευσαν δρομαίως πρὸς τὰ ἐγγὺς τοῦ Β. κήπου ἀναμένοντα αὐτοκίνητα, ὅπου μετὰ συνωστισμοὺς καὶ διαπληκτισμοὺς πρὸς τὸ ἐννοῆσαν τὴν ἀπάτην καὶ ἐπιστρέψαν πλῆθος καὶ μετὰ παρακλήσεις καὶ ἱκεσίας πρὸς αὐτό, κατωρθώθη τελικῶς ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας νὰ ἐπιβῶσι τῶν αὐτοκινήτων καὶ δι' ἀποκέντρων καὶ ἀσυχνάστων ὁδῶν τῆς πόλεως διελθόντες, ἀπῆλθον εἰς Δεκέλειαν. Κατὰ περίεργον δὲ σύμπτωσιν, ὡσεὶ ἐπένθει καὶ ὁ οὐρανός, μόλις ἐξεκίνησαν τὰ αὐτοκίνητα, χονδραὶ σταγόνες βροχῆς ἤρχισαν πίπτουσαι εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὴν τραγικὴν ταύτην ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως ἐξ Ἀθηνῶν, τὸ πλῆθος σύννουν, ἄπελπι καὶ κεκμηκὼς πεισθὲν ὅτι το πεπρωμένον διαφυγεῖν ἀδύνατον, ἀπεσύρθη οἴκαδε. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν δὲ καὶ πένθιμον νύκτα ταύτην ἅπαντα τὰ Θέατρα καὶ ἅπαντα τὰ κέντρα διασκεδάσεως καὶ ἅπασαι αἱ νυκτεριναὶ Σχολαὶ παρέμειναν ἑρμητικῶς κλεισταὶ καὶ αἱ πρὸ μικροῦ πολυθόρυβοι Ἀθῆναι ὁμοίαζον πρὸς νεκρόπολιν, ἀφ' ἧς ὁ δρεπανηφόρος θάνατος μόλις διῆλθε.

Ἐπιστολὴ τοῦ Β. Κωνσταντίνου

Μικρὸν μετὰ τὴν ἄφιξίν του εἰς Δεκέλειαν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Ζαΐμην τὴν κάτωθι ἐπιστολήν:

«Κύριε Πρωθυπουργέ,

Ἀναχωρῶν ἐκ τῆς λατρευτῆς μου Πατρίδος, ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἐκφράσω πάλιν τὰς θερμάς μου εὐχαριστίας διὰ τὰς πολλαπλᾶς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν Βασιλείαν μου προσεφέρατε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς Ἐμέ.

Ἀφοῦ εἰς σοβαρὰς περιστάσεις τοῦ Ἔθνους μετὰ βαθείας γνώσεως τῶν πραγμάτων ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου Πατρός μου καὶ ὡς προϊστάμενος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐν Κρήτῃ μετ' ἐπιτυχίας διεξηγάγετε δυσκόλους Ἐθνικὰς ὑποθέσεις καὶ ἅμα τῇ ἀναρρήσει μου εἰς τὸν Θρόνον καὶ τρίτην ταύτην φορὰν ὡς Πρωθυπουργὸς διαχειρίζεσθε τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους ἐπὶ ἀγαθῷ αὐτοῦ.

Εὔχομαι ὅπως ἐξακολουθήσητε παρέχων τὰς ὑπηρεσίας σας εἰς τὴν Πατρίδα καὶ τὸν Υἱόν μου Ἀλέξανδρον καὶ σᾶς ἐκφράζω καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Βασιλίσσης τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὴν ἀφοσίωσιν τὴν ὁποίαν ἐδείξατε εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην στιγμήν.

Ὅλως ὑμέτερος
Κωνσταντῖνος Β»

Ἀπόβασις Συμμαχικῶν Στρατευμάτων

Ὁ ἐν τῷ Θωρηκτῷ «Δικαιοσύνη», κατ' ἀξιομνημόνευτον σύμπτωσιν οὕτως ὀνομαζόμενον, διαμένων Ὕπατος Ἁρμοστὴς Ζοννάρ, πληροφορηθεὶς τὰ ἐν Ἀθήναις συμβάντα ὑπὸ τῶν τρομοκρατηθέντων Πρεσβευτῶν τῶν Συμμάχων καὶ σφόδρα ἀνησυχήσας, ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ σύντονα καὶ αὐστηρὰ μέτρα πρὸς κατευνασμὸν τοῦ ἐπικινδύνου λαϊκοῦ ἐρεθισμοῦ. Πρὸς τοῦτο ὁ Σρατηγὸς Ρενιώ, παρ' ᾧ ὑπηρέτουν ὁ Λοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ Ἰσχόμαχος Ι., ὁ ἔφεδρος Ἴλαρχος Μελᾶς Γ., ὁ ἔφεδρος Ἀεροπόρος Ζάννας καὶ ὁ Διπλωματικὸς ὑπάλληλος Ρέντης, ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς ἡμέρας τῆς ὁρκωμοσίας, ἀπεβίβασε τὸ ὑπ' αὐτὸν στράτευμα εἰς Πειραιᾶ, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι εἶχεν ἀνάγκην ἀναπαύσεως ἐν τῇ ξηρᾷ, ὡς ἐκ τῆς κοπιώδους διαμονῆς του ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ κατέλαβεν τὰ δημόσια καταστήματα. Συγχόνως δὲ εἰδο-

ποίησε τὸν Πρωθυπουργὸν ὅτι: «Ἂν ἡ Ἑλληνικὴ ἀστυνομία ἦτο ἀνεπαρκὴς ὅπως διαλύσῃ τὸ ἔξωθεν τῶν Ἀνακτόρων πλῆθος, θὰ ἀπέστελλε Γαλλικὸν Στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα νὰ διαλύσῃ αὐτὸ διὰ τῶν πολυβόλων».

Τὴν ἀπόβασιν ταύτην συνώδευσαν Συμμαχικαὶ ὀπισθόβουλοι διαδόσεις, καθ' ἅς: «Ἐπιθυμία τῶν Συμμάχων διάπυρος ἦτο τὸ Μεγαλεῖον, ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Εὐημερία τῆς Ἑλλάδος. Ὅτι ἦλθον ὡς θερμοὶ καὶ εἰλικρινεῖς φίλοι, ἵνα ἀπολυτρώσωσιν αὐτὴν ἀπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν προαιωνίων καὶ φυλετικῶν της ἐχθρῶν Βουλγάρων καὶ Τούρκων».

Περὶ τὴν 4 δὲ ὥραν ἀπογευματινὴν ἰσχυρὰ Τμήματα στρατοῦ διὰ τῆς λεωφόρου Συγγροῦ καὶ τῶν ὁδῶν Πειραιῶς καὶ Ἱερᾶς προήλαυνον πρὸς τὰς Ἀθήνας. Ἅμα τῇ εἰδήσει ταύτῃ, ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνέθηκεν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοίαρχον Ἀργυρόπουλον νὰ ἀποστείλῃ Ἀξιωματικούς, οἵτινες «νὰ συστήσωσιν εἰς τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Τμημάτων Γάλλους Ἀξιωματικοὺς ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὴν ἀνακοπὴν τῆς προελάσεως αὐτῶν, ἄλλως ἀπεκδυομένης πάσης εὐθύνης διὰ τὰ ἀναποφεύκτως συμβησόμενα, τοῦ Λαοῦ ἀποφασίσαντος νὰ προκαλέσῃ σύρραξιν».

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοίαρχος Ἀργυρόπουλος Π. συγχρόμως ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Βασιλέως, ὅστις σφόδρα ἀσησυχῶν ἐκ τῆς ἰδιαζούσης ψυχολογίας τοῦ Λαοῦ καὶ βέβαιος ὢν ὅτι ἐὰν τὸ Γαλλικὸν ἀπόσπασμα εἰσήρχετο εἰς Ἀθήνας θὰ ἐπήρχετο αἱματοχυσία, καὶ ἡ θυσία αὐτοῦ, παραιτηθέντος, θὰ ἀπέβαινε ματαία, νὰ μεταβῇ παρὰ τῷ Ζοννὰρ καὶ παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀποσπάσματος εἰς Πειραιᾶ. Βεβαιῶν συγχρόνως ὅτι: «Ἡ Β. Οἰκογένεια ἐντὸς τοῦ ἀπογεύματος θὰ ἀπεσύρετο εἰς Δεκέλειαν». Κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ καὶ διεκπεραιωθεὶς ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ «Μπρόνιξ» συνηντήθη μετὰ τοῦ Ζοννάρ, πρὸς ὃν εἶπε: «Παρακαλῶ τὴν Ὑμ. ἐξοχότητα νὰ συγχωρήσῃ τὴν συγκίνησιν ὑφ' ἧς κατέχομαι καὶ ἥτις εἶναι πλήρως δεδικαιολογημένη, διότι πρὸ ὀλίγου ἀπεχωρίσθην τοῦ Βασιλέως, οὗτινος ἀγγέλλω ὑμῖν τὴν εἰς Δεκέλειαν ἀποχώρησιν. Ὅταν ἀποχωρίζεταί τις ἑνὸς τοιούτου Βασιλέως, λατρευτοῦ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος, εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ μὴ δύναται νὰ καταστείλῃ τὴν συγκίνησίν του».

Ὁ Ζοννάρ, ἀφοῦ ὡμολόγησεν ὅτι: «Ἐψεύσθη ὁ Βενιζέλος διαβεβαιώσας αὐτὸν ὅτι ὁ Λαὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἦτο κατὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου», εἶπε τὰ ἑξῆς: «Βεβαιωθῆτε ὅτι ἐννοῶ τοῦτο πληρέστατα καὶ

δι' ἐμὲ ἡ ἀποστολὴ αὕτη εἶναι λυπηρὰ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω προσωπικῶς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ὅταν ἦλθον ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἐνέργεια αὕτη τῶν Συμμάχων εἶχε καταστῆ ἀναγκαία. Ἡ Γαλλία εἰδικῶς ἔχει πᾶν συμφέρον νὰ ἴδῃ ἐκ νέου τὴν Ἑλλάδα ἡνωμένην καὶ ἰσχυράν. Δὲν συμφέρει εἰς τὴν Γαλλίαν ἄλλη Δύναμις ναυτικὴ νὰ ἐγκαθιδρυθῇ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου».

Μετὰ τὴν συζήτησιν, ὁ Ζοννὰρ καταπεισθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Βασιλέως διέταξεν, ἐπὶ παρουσίᾳ του, τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀποσπάσματος εἰς Πειραιᾶ. Ἐπιπροσθέτως δὲ παρεδέχθη τὴν παράκλησιν αὐτοῦ ὅπως ἀναβληθῇ ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἡ ἀναχώρησις, ὥστε ὁ Βασιλεὺς νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ὠρωποῦ τὴν 11 ὥραν πρωϊνὴν τῆς ἐπομένης. Δεξιῶς δὲ ἐκμεταλλευθεὶς τὴν ἀντιζηλίαν τῶν δύο Συμμάχων, συνεφωνήθη τελικῶς νὰ ἐπιβῇ Ἑλληνικοῦ πλοίου καὶ οὐχὶ Συμμαχικοῦ, ὁρισθείσης τῆς «Σφακτηρίας».

Ἐνῷ ὅμως ταῦτα συνεφωνήθησαν, Βενιζελικοὶ Παράγοντες ἐπειγόμενοι νὰ τερματισθῇ ὡς τάχιστα ἡ ἐπικίνδυνος δι' αὐτοὺς κατάστασις, διεμήνυσαν ψευδῶς πρὸς τὸν Ζοννὰρ ὅτι: «Ὁ Βασιλεὺς ἐπρόκειτο νὰ ἀπαχθῇ ἐκ Δεκελείας ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις Βασιλοφρόνων Ἀξιωματικῶν καὶ μεταβαίνων μετ' αὐτῶν εἰς Θεσσαλίαν νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν νώτων τῶν Συμμαχικῶν τοιούτων».

Κατόπιν τῆς πληροφορίας ταύτης, ὁ Ζοννὰρ σφόδρα ἀνησυχήσας δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοίαρχον Ἀργυρόπουλον, ἀποσταλέντος διὰ τοῦ Ναυτικοῦ Ἀκολούθου Πλοιάρχου Κλερζώ, ἀντικαταστάτου τοῦ ἀνακληθέντος ἐν τῷ μεταξὺ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφεΐγ, συνοδευομένου καὶ ὑπὸ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου Συνταγματάρχου Μπρακέ, ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι: «Ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ Ἑλληνικὸν πλοῖον «Σφακτηρία» δὲν θὰ ἦτο ἕτοιμον νὰ ἀποπλεύσῃ δι' Ὠρωπὸν τὴν 6 ἀπογευματινὴν ὥραν συνοδευόμενον ὑπὸ δύο Ἀντιτορπιλλικῶν, ταῦτα θὰ ἀνεχώρουν μόνα πρὸς παραλαβὴν τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Οἰκογενείας του, ἐπιβιβαζομένων τὴν 2 ὥραν πρωϊνὴν τῆς 1 Ἰουνίου». Διότι δέον ὁριστικῶς νὰ ἐννοηθῇ ὅτι: «Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Βασιλέως δὲν θὰ ἀναβληθῇ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει».

Εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Ζοννὰρ οὗτος ἀνέπτυξεν ὅτι: «Ἦτο δύσκολος ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἡ πορεία τῶν αὐ-

τοκινήτων καὶ ἡ ἐπιβίβασις τῶν μικρῶν Πριγκηπισσῶν. Δὲν ἦτο δὲ δεδικαιολογημένη ἡ καχυποψία τοῦ Ζοννάρ, γνωστῆς προελεύσεως, ἐφόσον ἡ Κυβέρνησις εἶναι ὑπεύθυνος». Κατόπιν τούτων, ἐνεκρίθη ἡ ἐπιβίβασις κατὰ τὴν ἀρχικῶς ὁρισθεῖσαν ὥραν.

Μετὰ τὸν ὁριστικὸν κανονισμὸν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Βασιλέως ὁ Ζοννὰρ ἀπηύθυνε, δι' εὐνόητον σκοπόν, πρὸς τὸν Ζαΐμην ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐγνώριζεν αὐτῷ ὅτι:

α) Μετὰ τὴν ὁρκωμοσίαν τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου, ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν δύναται νὰ ἀποστείλῃ εἰς Θεσσαλονίκην Ἀρχάς, καθόσον ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις θὰ διελύετο.

β) Ὁ Βενιζέλος ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας.

γ) Ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἐλευθέρα νὰ συνεχίσῃ τὴν οὐδετερότητά της.

Αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἐπιβάλωσι τὴν ἐπιστράτευσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀρκούμεναι εἰς τὴν συγκρότησιν ἐθελοντικοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐξ Ἑλλήνων πολιτῶν, προτιθεμένων νὰ ὑπηρετήσωσιν ὑπὸ τοὺς Συμμάχους.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν συμπεριφορὰν τῶν Συμμάχων, ἀναχωρῶν ἐδήλωσε: «Δὲν μνησικακῶ διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ διαγωγήν των. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον μὲ λυπεῖ περισσότερον εἶναι ὅτι δὲν μὲ ἐπίστευσαν ὅτι οὐδέποτε καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ προσέβαλον τὸν στρατόν των. Ἀλλ' ὁ Διάδοχος εἰς τί ἔπταισεν αὐτοῖς;»

Ὁ Ζοννάρ, συμφωνοῦντος καὶ τοῦ Βενιζέλου, ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοίαρχον Ἀργυρόπουλον ὅτι: «Ἀναλαμβάνει τὴν ρητὴν ὑποχρέωσιν νὰ δοθῇ εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον μηνιαία ἐπιχορήγησις ἐξ 100 χιλ. δραχμῶν». Ἐπίσημος ὑπόσχεσις ἥτις ὅμως δὲν ἐτηρήθη.

Προσκύνημα τῆς Δεκελείας

Ὁ Βασιλεὺς διῆλθεν ἐν Δεκελείᾳ τὴν νύκτα καὶ τὴν ἐπομένην, ὅπου ἀπὸ τοῦ ὄρθρου ἤρξαντο καταφθάνοντες ἐπισκέπται πάσης τάξεως, πάσης ἡλικίας καὶ παντὸς ἐπαγγέλματος ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐπ' αὐτοκινήτων, ἐπὶ ἁμαξῶν, ἐπὶ κάρρων, ἐπὶ ἵππων καὶ πεζῶς, ὅπως ἀποχαιρετήσωσι τὸν ἀπερχόμενον εἰς τὴν ξένην μετὰ τῆς Οἰκογενείας του λατρευτὸν Βασιλέα των.

Ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν εὐγενείας, πραότητος, κοσμιότητος καὶ ἁπλότητος ὁμιλῶν πρὸς αὐτοὺς ἔδιδε θάρρος καὶ παρηγορίαν εἰς πάντας. Πλῆθος ἀληθῶν Ἀξιωματικῶν διακρινομένων ἐπὶ γενεᾷ, πατραγαθίᾳ, ἀνδραγαθίᾳ, ἀρχοντοσύνῃ καὶ ἱκανότητι, ἁπάντων τῶν Ὅπλων καὶ Σωμάτων, τὴν Ἑλλάδα δοξασάντων, καὶ ὑπόδειγμα τιμιότητος, ἀρετῆς, εἰλικρινείας, εὐορκίας καὶ καθήκοντος προκειμένων προσεφέρθησαν νὰ θασιασθῶσιν, αὐτὸν προασπίζοντες. Εἰς τούτους ἁπάντων εἶπε τοὺς ἑξῆς ἀξιομνημονεύτους λόγους πραγματικῶς πατριώτου Βασιλέως ἀξίους:

«Ἡ ζωή σας ἀνήκει εἰς τὴν Πατρίδα καὶ οὐχὶ εἰς ἐμέ. Δὲν ἐπιθυμῶ οὐδὲ σταγών, τόσῳ πολυτίμου αἵματος,. νὰ χυθῇ χάριν ἐμοῦ. Ἀφοῦ οἱ ἰσχυροὶ Σύμμαχοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν συμπράττοντες Ἕλληνες Πολιτικοὶ καὶ Στρατιωτικοὶ πιστεύουσιν ὅτι, ἡ παρουσία μου ἐν Ἑλλάδι βλάπτει καὶ παρεμποδίζει τὴν εὐημερίαν αὐτῆς, καθῆκον μου ἱερὸν καὶ ἀπαράβατον, εἶναι νὰ ἀπαλλάξω αὐτὴν τῆς παρουσίας μου καὶ νὰ ἀπέλθω εἰς τὴν Ξένην. Ὡς καὶ καθῆκον ἰδικόν σας εἶναι ἱερὸν καὶ ἀπαράβατον νὰ πειθαρχήσητε καὶ νὰ παραμείνητε ὑπηρετοῦντες τὴν φιλτάτην Πατρίδα, μεγίστην ἀνάγκην ὑμῶν ἔχουσαν, μέχρι τῆς τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός σας καὶ τῆς ὑστάτης σας πνοῆς.

Θλίβεται ἡ ψυχή μου, αἱμάσσει ἡ καρδία μου, θολοῦται ἡ διάνοιά μου, νεκροῦται ὁ νοῦς μου καὶ σταματᾷ ἡ κρίσις μου ἀναλογιζόμενος ὅτι ἀποχωρίζομαι ὑμῶν τῶν γενναίων Συναδέλφων συμπολεμιστῶν, μεθ' ὧν καὶ δι' ὧν, ἔγραψα δαφνοστεφεῖς, περιλάμπρους καὶ ἑλληνοπρεπεῖς σελίδας τῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, συνεχίζων τὴν τῆς Παλαιᾶς. Λυποῦμαι ἀπείρως ὅτι θὰ παύσῃ νὰ μὲ θωπεύῃ καὶ νὰ μὲ θερμαίνῃ ὁ λαμπρός, φωτοβόλος καὶ ζωογόνος τῆς ἑλληνικῆς Πατρίδος ἥλιος.

Παρακαλῶ νὰ γνωρίζητε, φίλτατοι φίλοι, ἀγαπητοὶ συστρατιῶται καὶ γενναῖοι συμπολεμισταί, ὅτι ὑπείκων εἰς τὴν ἀξίωσιν τῶν ἰσχυρῶν Συμμάχων,τῶν ἀγωνιζομένων, ὡς γνωστόν, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων, ὅτι ἐκπληρῶ ἱερώτατον καθῆκον καὶ προσφέρω ὑψίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν πολυφίλητον Πατρίδα μας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ ἀγάπη, ἡ στοργή, ἡ λατρεία, ἡ ἀφοσίωσις καὶ ὁ σεβασμός μου ἦν, ἐστὶ καὶ ἔσται ἄπειρος καὶ ἀμείωτος. Λυποῦμαι διότι ἐγκαταλείπω τὴν Ἑλλάδα, ἐν ᾗ εἶδον τὸ πρῶτον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἀνέπνευσα τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἀέρα, ἀλλ' ἔχω τὴν συνείδησίν μου ἄμεμπτον καὶ καθαρὰν ὅτι ἐξεπλήρωσα τὸ καθῆκόν μου διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς.«Οὐδὲν δὲ πολυτιμότερον ἀμέμπτου συνειδήσεως, οὐδ' ἄλλο τι γλυκύτερον Πατρίδος ἐλευθέρας».

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ τὴν ἑπομένην ἐλάμβανεν ὁ Βασιλεὺς πληθὺν ἐπισήμων ψηφισμάτων πλείστων Σωματείων καὶ Συλλόγων, ἐκφραζόντων τὴν ἀμείωτον καὶ ὁλοσχερῆ πρὸς τὴν Μεγαλειότητά του ἀφοσίωσιν αὐτῶν καὶ διαπιστούντων τὴν θετικωτάτην καὶ ἀκλόνητον ἐλπίδα περὶ τῆς ταχείας ἐπανόδου του εἰς τὴν Πατρίδα.

Περὶ τὴν δείλην ὁ Βασιλεὺς μετέβη εἰς τὸν μικρὸν λόφον, «Παλαιόκαστρον» ὀνομαζόμενον, ὅπου ἀναπαύεται ὁ τῆς Θεσσαλονίκης ἐθνομάρτυς ἀείμνηστος Βασιλεὺς Γεώργιος Α'., ἐν μέσῳ πεύκων θαλερῶν, δαφνῶν εὐανθῶν, καὶ κυπαρίσσων ὑψικαρήνων, σεπτοῦ συμβολικοῦ δένδρου τοῦ τόπου τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ καταλήγουσι πεπρωμένως, ἰσοτίμως καὶ ἀδιακρίτως, ἅπασαι αἱ δόξαι, αἱ τιμαὶ καὶ αἱ ἐχθρότητες, ἅπας ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία, ἅπασα ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δυστυχία καὶ μόνη ἡ ὑστεροφημία ἀΐδιος ζῇ καὶ αἰωνία παραμένει.

Γονυπετήσας δ' εὐλαβῶς ὁ Βασιλεὺς Υἱός, τὰ μέγιστα συγκινημένος, προσηυχήθη θερμότατα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Βασιλέως Πατρός, ἐνῷ θαλερὰ καὶ χονδρὰ δάκρυα ἐκυλιδοῦντο ἐπὶ τῶν ἀνδρικῶν καὶ ἐκ τῶν τραχυτάτων ἐκστρατειῶν σκληρυνθεισῶν παρειῶν Αὐτοῦ ὕστατον, ἱερώτατον καὶ ὑπέρτατον καθῆκον φιλοπάτωρος καὶ ἐναρέτου Υἱοῦ, πρὸς Σεβαστόν, ἀξιολάτρευτον καὶ φιλότεκνον Πατέρα ἐπιτελῶν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ, ἐσπευσμένως ἐγίνοντο αἱ προετοιμασίαι τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἄνακτος. Ἐκ τῶν πλοίων δὲ τοῦ ἐνδόξου καὶ τετιμημένου Ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ Ναυτικοῦ ἵνα μεταφέρῃ εἰς τὴν ἐξορίαν τὸν δαφνοστόλιστον Ἀρχηγὸν αὐτοῦ, ὡρίσθη ἡ τῶν εὐτυχῶν παλαιῶν ἡμερῶν θαλαμηγός του «Σφακτηρία» καὶ τὸ ἐμπορικὸν «Σπέτσαι» διὰ τὴν Ἀκολουθίαν Του, ἅτινα ἐν σπουδῇ καὶ προχείρως ἑτοιμασθέντα κατέπλευσαν τὴν 11 ὥραν ἑσπερινὴν τῆς 1 Ἰουλίου 1917 εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ὠρωποῦ. Τὴν «Σφακτηρίαν» ἐκυβέρνα ὁ Ὑποναύαρχος Δαμιανὸς μὲ Ὕπαρχον τὸν Πλωτάρχην Ἀνδρεάδην καὶ Ἐπιτελεῖον τοὺς Ὑποπλοιάρχους Χαλκιόπουλον, Μπούφην Χ. Ράλλην, Γ. Στράτον, Χατζῆσκον, Λ. Θεοχάρην, Δ. Φωκᾶν καὶ Ἀνθυπίατρον Μάρμοραν. Καὶ τῶν «Σπετσῶν» οἱ Φραγκόπουλος, Σακελλαρίου, Σουλιώτης καὶ Ραζηκότσικας.

'Αναχώρησις τοῦ Βασιλέως

Ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια, ἐπιβᾶσα τῶν αὐτοκινήτων, ἀνεχώρησεν ἐκ Δεκελείας τὴν 9 ὥραν πρωϊνὴν τῆς 1 Ἰουνίου, ἡμέραν Πέμπτην καὶ περὶ τὴν 11 ὥραν ἔφθασεν εἰς Ὠρωπόν. Ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἤδη ἡ ὁδὸς Ἀθηνῶν—Ὠρωποῦ ἦτο ὑπερπλήρης ὀχημάτων παντὸς εἴδους καὶ ἀποστολῆς, μεταφερόντων πυκνὸν πλῆθος ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων πρὸς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Ὠρωποῦ. Παρίσταντο ἐκεῖ ὁ Πρωθυπουργὸς μεθ' ἁπάντων τῶν Ὑπουργῶν, πλεῖστοι Πολιτευόμενοι, Ἀξιωματικοὶ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, Δημόσιοι Λειτουργοί, ὅ,τι ἐξέχον εἶχον αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Πειραιεὺς εἰς ἐπιστήμην, γενεάν, ἐθνικὰς παραδόσεις καὶ ὑπηρεσίας ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ πλεῖστοι ὅσοι χωρικοὶ πραγματικοὶ πατριῶται μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των.

Ἡ ἀποβάθρα ἦτο ἀνθόσπαρτος καὶ τὸ περὶ αὐτὴν ἔδαφος ταπητόστρωτον, εἰς τὴν ὁποίαν ἅμ' ὡς κατέφθασαν τὰ Βασιλικὰ αὐτοκίνητα, ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Οἰκογενείας Του κατελθόντες περιεκυκλώθησαν ὑπὸ τοῦ πυκνοῦ πλήθους. Ἅπαντες ἔσπευδον νὰ ἀποχαιρετήσωσιν Αὐτὸν διὰ τελευταίαν φοράν, μετὰ μεγίστης δὲ δυσκολίας καὶ μετὰ θερμοτάτας παρακλήσεις τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης ἐπετεύχθη ἡ ἄφιξις των μέχρι τῆς προκυμαίας, διερχομένων διὰ μέσου δύο στοίχων πραγματικῶν Ἑλληνίδων Κορῶν ἀντιμετώπων,αἵτινες ἔρραινον αὐτοὺς δι' ἀνθέων, ὅτε ἡ φρενῖτις καὶ τὸ παραλήρημα τοῦ Λαοῦ κατέστησαν ἄγριαι καὶ παράφοροι. Πολλοὶ πηδήσαντες εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς ἄλλοι Κυναίγειροι, ἐκράτουν διὰ τῶν χειρῶν ἰσχυρῶς τὴν ἀτμάκατον. Συγχρόνως ὀλοφυρμοὶ ἔρρυθμοι ἐξήρχοντο ἐκ μικροῦ γειτονικοῦ Ναοῦ, ἐνῷ οἱ κώδωνες τῶν Ναῶν ἁπάντων τῶν χωρίων τῆς πέριξ περιοχῆς πενθίμως καὶ περιλύπως ἦχων.

Ὁ Βασιλεὺς στραφεὶς πρὸς τὸν παριστάμενον Ὑπουργὸν τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοίαρχον Ἀργυρόπουλον, εἶπεν αὐτῷ, ἐκ τῆς ἰδίας ἐντιμότητος κρίνων, καθ' ἣν ὁ λόγος του ἦτο ἱερὸς καὶ ἀπαράβατος, βασιζόμενος καὶ πιστεύσας εἰς τὰς ἐπισήμους καὶ κατηγορηματικὰς τοῦ Ζοννὰρ διαβεβαιώσεις γραπτάς τε καὶ προφορικάς, ἐξάγων καὶ βλέπων τὸ ὡρολόγιόν του: «Ταύτην τὴν στιγμὴν ἀναχωρεῖ καὶ ὁ Βενιζέλος ἐκ Θεσσαλονίκης».

Τούτων τελεσθέντων, ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα, ἀποχαιρετίσαντες ἅπαντας φιλοφρόνως καὶ εὐγνωμόνως,βοηθοῦντος τοῦ Πρωθυπουργοῦ Ζαΐμη, ἐπέβησαν τῆς ἀτμακάτου ἐν μέσῳ

τῶν δακρύων, θρήνων, κοπετῶν καὶ ὀλοφυρμῶν τῶν παρισταμένων, τῶν ἰσχυρότατα καὶ παρατεταμένως τὸν ἀέρα δονησάντων, ἥτις ἐκκινήσασα βραδέως καὶ μεγαλοπρεπῶς μετέφερε τὴν Βασιλικὴν Οἰκογένειαν εἰς τὴν «Σφακτηρίαν», ἐνῷ τὸ πυκνὸν πλῆθος γονυπετὲς καὶ ὀλολύζον ἐξέτεινε τὰς χεῖρας καὶ κατηύθυνε θολὸν καὶ ἔνδακρυ βλέμμα πρὸς τὸν εἰς τὴν ξένην ἀπερχόμενον πολυφίλητον καὶ πολυσέβαστον Ἕλληνα τῶν Ἑλλήνων Βασιλέα, τὸν ἔνδοξον τῶν Ἑλλήνων Ἕλληνα Ἀρχιστράτηγον, τὸν δαφνοπληθῆ τῆς Βαλκανικῆς ἐποποιΐας Ἕλληνα Ποιητήν,τὸν ἀληθῆ Πατριώτην,τὸν ἀδάμαστον Χαρακτῆρα, τὸν ὑπέροχον Ἄνδρα, οὗτινος ὁ λόγος ἀπετέλει τὸ ἰσχυρότερον Συμβόλαιον καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὴν ἰσχυροτέραν ἀσφάλειαν, τοῦ ὁποίου ἡ Πολιτικὴ ἦτο ἁπλῆ καὶ ἀπρόσβλητος ὡς ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ πραγματικότης ἃς διερμήνευε καὶ ἐξεπροσώπει.

Μέγα δὲ τὸ πένθος ἐπεχέετο ἐπὶ πάντων, παρὰ τὰ θωπευτικὰ μειδιάματα τοῦ Ἀττικοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς γαληνιώσης ἱστορικῆς θαλάσσης τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τὴν ἁπαλὴν καὶ γλυκεῖαν χλιαρότητα τοῦ ἀέρος τοῦ πλήρους Δεκελικοῦ μύρου ροδοδάφνης, θύμου καὶ ρητίνης.

Ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς «Σφακτηρίας» ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν Πριγκήπων καὶ Πριγκηπισσῶν τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες μετὰ μικρὰν παραμονὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ πλοίου ἀποχαιρετήσαντες αὐτοὺς ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐπὶ τῶν «Σπετσῶν» ἐπεβιβάσθησαν οἰκογενειακῶς οἱ Γ. Στρέϊτ, Ι. Θεοτόκης, Α. Ἀναστασόπουλος ἰατρὸς καὶ τὸ κατώτερον προσωπικόν. Μεθ' ὅ, ἡ «Σφακτηρία», τὴν μεσημβρίαν τῆς 2 Ἰουνίου 1917, τοῦ Βασιλέως ἱσταμένου ἐπὶ τῆς γεφύρας καὶ ἀποχαιρετῶντος τὸ πλῆθος, συνοδείᾳ δύο Γαλλικῶν Ἀντιτορπιλικῶν διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ πλοῦ, ἀπάρασα, ἀπέπλευσε φέρουσα εἰς τὴν ἐξορίαν τῶν Ἑλλήνων τὸν εὐσυνείδητον, τὸν φιλόπατριν καὶ εὐσεβῆ Βασιλέα, ὅστις ὡς τελευταίαν ὑποθήκην ἀφῆκεν εἰς τὸν ἄπειρον Βασιλέα Ἀλέξανδρον τήνδε:«Ἐνθυμοῦ πάντοτε ὅτι δὲν ἀνήκεις εἰς ἑαυτὸν ἀλλ'εἰς τὸ Ἔθνος.Δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα εἰς στιγμὰς παραφορᾶς ἢ πείσματος νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν θέσιν σου εἰς ἣν σὲ ἔταξα. Ὀφείλεις πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἀποφεύγῃς τὰς παρεξηγήσεις μετὰ τῶν Συμμάχων καὶ δεξιῶς νὰ παρακάμπτῃς τὰς προκαταλήψεις αὐτῶν. Ἀπέναντι τοῦ Βενιζέλου καὶ τοῦ κύκλου του νὰ παραμένῃς ἀξιοπρεπὴς καὶ μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὁρίου ὑποχωρητικός, ἀποφεύγων, παντὶ τρόπῳ, οἱανδήποτε μετ' αὐτοῦ προστριβήν».

Τὸν Βασιλέα ἠκολούθησαν οἱ ὑπασπισταὶ Συνταγμ. Λεβίδης Κ., Πλοίαρχος Παπαρρηγόπουλος Σ., Συνταγμ. Μεταξᾶς Σ., Γ. Στρέϊτ, ὁ Ὑποσταυλάρχης, Ἀντισυντ. Μάνος Κ., ὁ Ἀρχίατρος Ἀναστασόπουλος Α., ὁ Ὑπολοχαγὸς Λεβίδης καὶ Ὑπασπιστὴς τοῦ Διαδόχου Γεωργίου, ὁ θαλαμηπόλος του Ἀχιλλεὺς καὶ οἱ εὔζωνοι τῆς Ἀνακτορικῆς Φρουρᾶς Κ. Τραχανᾶς, Π. Ἀνδριόπουλος, Ν. Καραπᾶνος, Δ. Πανταλέων καὶ Κ. Φαληρέας. Τὴν δὲ Βασίλισσαν ὁ Αὐλάρχης της Ι. Θεοτόκης, ἡ ἐπὶ τῶν τιμῶν Κυρία Ἀγγ. Κοντοσταύλου καὶ ἡ Οἰκονόμος Βίντερ. Ὁ δὲ Αὐλάρχης Μερκάτης παρέμεινε τοιοῦτος παρὰ τῷ Βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέρμα τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ τιμίου ἀγῶνος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ΙΒ΄ κατὰ τῆς ἀχαρακτηρίστου καὶ ξενοδούλου δημοκοπίας τῶν Ἡμεδαπῶν καὶ τῆς ἀνερυθριάστου καὶ ἀπαραδειγματίστου ἰδιοτελείας τῶν Ἀλλοδαπῶν. Ἀληθῶς. Ὁ μελετῶν τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς παρατηρεῖ ὅτι: «Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ ΙΒ΄ ἀποτελοῦσι ἔνδοξον καὶ ἀειφίλητον τοῦ ἑλληνισμοῦ Βασιλικὴν Τριάδα. Ὁ Πρῶτος κυριεύσας, ἐκπολιτίσας καὶ ἐξελληνίσας τὸν γνωστὸν τῆς ἐποχῆς του κόσμον. Ὁ Δεύτερος μετατρέψας τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν εἰς τὴν ἔνδοξον Ἑλληνικὴν Βυζαντινήν, καταστήσας τὴν Πρωτεύουσάν της Κωνσταντινούπολιν τὴν Βασιλίδα τῶν πόλεων, ἕδραν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Τρίτος, δεξιῶς στρατηγήσας καὶ ἀνδρείως ἀγωνισθεὶς ἀπηλευθέρωσεν, ἀπὸ μακραίωνος καὶ βαρβάρου ζυγοῦ, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἤπειρον, τὴν Κρήτην καὶ τὰς Νήσους, μεταθέσας τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα ἀπὸ τοῦ Θεσσαλικοῦ Τυρνάβου εἰς τὴν Θρακικὴν Ροδόπην καὶ καταστήσας τὴν Ἑλλάδα: «Σεβαστὴν εἰς τοὺς φίλους της καὶ φοβερὰν εἰς τοὺς ἐχθρούς της».

Ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Βασιλέως ὁ τέως Πρωθυπουργός του Σ. Λάμπρος συνέθεσε τὸ ἑξῆς ποίημα:

α

Κλειστὰ 'ναι τὰ παράθυρα
κλειστὰ καὶ τὰ μπαλκόνια
Στὸ Κερατσίνι ἀνοικτὰ
τῶν πλοίων τὰ κανόνια.

β

Χωρὶς πνοή, χωρὶς μιλιὰ
μὲ βουρκωμένο μάτι
τρέχουν ὅλοι σὰν τρελλοὶ
καὶ φθάνουν στὸ παλάτι.

γ

Νὰ τὸν σφικταγκαλιάσουνε
μὴν τύχη καὶ τοὺς φύγη
ἐκεῖνος ὅπου ἀγαπᾶ
Τὸ ἔθνος σὰν ὀλίγοι.

δ

Ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἀπ' αὐτοὺς
ποὺ ξέρει πῶς νικοῦνε
καὶ τοὺς γνωρίζει ποιοὶ εἶν'
[αὐτοὶ
ποὺ διώχνουν καὶ μισοῦνε.

ε

Τοῦ κάκου τ' ἀπεφάσισαν
ὁ Ξένος διατάζει
καὶ τὴν καρδιὰ ἑνὸς Λαοῦ
ἀλύπητα σπαράζει.

στ

Καὶ φεύγει, φεύγει μακρυὰ
Αὐτὸς μὲ περηφάνεια
Καὶ τὰ παιδιά του ἡμᾶς ἐδῶ
ἀφίνει στὴν ὀρφάνεια.

Ἡ δὲ ἀθάνατος Λαϊκὴ Ἑλληνικὴ Μοῦσα συνέθεσεν, κατὰ τὸ πάτριον Ἑλληνικὸν ἔθος, τὸ ἑπόμενον :

α

Σκοτεινιάζ' ὁ Οὐρανὸς καὶ μαυρίζει
κι' ὁ Θεὸς χύνει δάκρυα θολὰ
Γιατ' ἡ Μοίρα φρικτὰ ξεχωρίζει
Τὸν Πατέρα ἀπ' τὰ ἔρμα Παιδιά.

β

Ἀνταριάζει τὸ Σοῦλι καὶ ἡ Λαύρα
στὸν πικρὸ τοῦ Παιδιοῦ χωρισμὸ
Καὶ ἡ Ἑλλάδα ντυμένη στὰ μαῦρα
καταπνίγει τὸν μαῦρο καϋμό.

γ

Στὸ Μπιζάνι τὰ κόκκαλα τρίζουν
καὶ οἱ νεκροὶ συγκινοῦνται μὲ μιᾶς
Καὶ ρωτοῦν τὰ βουνὰ ποὺ μουγκρίζουν
μᾶς ἀφήνει ὁ τρανὸς Βασιλῆᾶς;

δ

Ἂν δὲν εἶχε στρατὸ γιὰ νὰ στήση
τῆς Γραβιᾶς ἕνα νέον χωρὸν
πῶς δὲν ἦλθε ἐδῶ νὰ ζητήση
τὴν βοήθεια Ἡρώων νεκρῶν ;

ε

Θὰ πετιώμαστ' εὐθὺς ἀνδρειωμένοι
καὶ μὲ σάβανο γιὰ ὅπλο ὁ καθεὶς
Νέα δόξα θὰ εἶχε σημιάνει
νέα Κρέονα, καινούργιο Κιλκίς.

στ

Μὴν φοβεῖσθε κι' ἂν φεύγω μακρὰν σας
Δὲν δειλιάζω. Δειλιάζ' ὁ 'Αετός ;
Σὰν σταυρώθη, τί λέγ' ἡ καρδιά σας
ἦτο τάχα δειλὸς ὁ Χριστός ;

ζ

Γιὰ νὰ σώσω κι' ἐγὼ τὴν 'Ελλάδα Πατρίδα
τὸν φρικτὸν Γολγοθᾶ θ' ἀνεβῶ
Τὸ Σταυρὸ ἄφησ' ἐκεῖνος ἐλπίδα
Γιὰ Σταυρὸ τοῦ 'Αλέξανδρ' ἐγώ.
Μὴ φοβεῖσθε καὶ πάλιν θ' ἀρθῶ.

'Ο Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐν 'Ελβετίᾳ

Τὴν 4 'Ιουνίου περὶ τὴν 9 ὥραν πρωϊνὴν ἡ «Σφακτηρία» κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμενίσκον Βίλλα Σὰν Τζοβάνι παρὰ τὰ στενὰ τῆς Μεσσήνης, τῶν Γαλλικῶν 'Αντιτορπιλλικῶν πρὸ μικροῦ ἀνακρουσάντων πρύμναν, ὡς τερματισθείσης τῆς ἐντίμου ἀποστολῆς των. 'Επὶ τῆς «Σφακτηρίας» ἀνῆλθον ὁ ἐν Μεσσήνῃ Πρόξενος τῆς 'Ελλάδος Τρομπέτα καὶ ὁ 'Ιταλὸς Ναύαρχος Μπονίνο, ὑποδεχθεὶς ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως τῆς 'Ιταλίας καὶ τῆς 'Ιταλικῆς Κυβερνήσεως τὸν Βασιλέα, δηλώσας ἅμα ὅτι τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν Αὐτοῦ ὁ Βασιλικὸς συρμὸς πρὸς συνέχισιν τοῦ ταξειδίου του, προσφορὰν γενομένην εὐγνωμόνως ἀποδεκτήν. 'Επειδὴ δὲ ἡ Βασίλισσα Σοφία κατὰ τὸν πλοῦν ἔπαθε σοβαρὰν αἱμορραγίαν,κατὰ ἰατρικὴν σύστασιν ἀνεβλήθη ἡ ἀποβίβασις διὰ τὴν ἑπομένην, ἵνα ἀναπαυθῇ καὶ γίνῃ καὶ ἡ δέουσα προμήθεια φαρμάκων τὰ ὁποῖα πάνυ εὐγενῶς καὶ δαψιλῶς ἀπέστειλεν ὁ 'Ιταλὸς Ναύαρχος.

Τὴν ἑπομένην περὶ τὴν 9 πρωϊνὴν ὁ Βασιλεὺς ἀποχαιρετήσας τὸν Κυβερνήτην 'Υποναύαρχον Δαμιανὸν Ι. καὶ τοὺς 'Αξιωματικοὺς τῆς «Σφακτηρίας» διὰ θερμοτάτης χειραψίας, οἵτινες ἐν ἐκδήλῳ συγκινήσει καὶ μὲ ἑτοιμοδακρύτους ὀφθαλμοὺς ἀσπάζονται τὴν Βασιλικὴν χεῖρα. Στρέψας δὲ πρὸς τὸ

συνηθροισμένον πλήρωμα, ἀποχαιρετᾷ αὐτὸ διὰ τῆς ἀνυψωμένης δεξιᾶς, παλινδρομικῶς αὐτὴν κινῶν, τὸ ὁποῖον ἐν πλήθει παραληρήματι κραυγάζει: «Ζήτω ὁ Βασιλεύς! Καλὴν ἀντάμωσιν, ἀγαπημένε Βασιλῆα μας», μεθ' ὃ κατελθὼν τὴν κλίμακα μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ἐγκατέλιπε τὴν «Σφακτηρίαν», ὑποστελλομένου τοῦ Βασιλικοῦ Σήματος.

Ὁ Βασιλεύς, προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Ναυάρχου Μπονίνο καὶ τοῦ Ἕλληνος Προξένου Μεσσήνης Τρομπέττα, ἐπιβιβάζεται τοῦ συρμοῦ, ὅστις ἐκκινήσας ἀντιπαρέρχεται ἐπὶ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ πρὸ τῶν ἠγκυροβολημένων «Σφακτηρίας» καὶ «Σπετσῶν», τῶν ὁποίων τὰ πληρώματα μὲ οὐρανομήκεις εὐασμοὺς καὶ παλινδρομικῶς κινοῦντα τὴν πιλοφόρον δεξιὰν χαιρετῶσι τὸ ὕστατον τὸν λαοφιλῆ Βασιλέα, ὅστις ὄρθιος ἀντεχαιρέτα σείων τὸν πῖλον του, ἐνῷ δύο θαλερὰ δάκρυα ἐκυλίοντο ἐπὶ τῶν ἀνδρικῶν του παρειῶν.

Ὁ συρμὸς ἐστάθμευσεν ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Τάραντος, ἐφ' οὗ ἀνελθὼν ὁ Ναύαρχος Διοικητὴς τοῦ Ναυστάθμου μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του ἐχαιρέτησε τὸν Βασιλέα. Εἰς δὲ τὸν σταθμὸν τῆς Βουλώνης ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ συρμοῦ καὶ ὑπέβαλον αὐτῷ τὰ σέβη των οἱ Γραμματεῖς τῆς ἐν Ρώμῃ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας Βικέλλας καὶ Σκουζές, ἐπὶ τούτῳ κατελθόντες.

Ἐπειδὴ ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας τῆς Βασιλίσσης ἐχειροτέρευσεν, ἐζητήθη παρὰ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ὁ συρμὸς διακόψῃ τὴν πορείαν του ἐπὶ 24 ὥρας, πρὸς ἀνάπαυσίν της, ἀλλ' ἐπὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης ἐδόθη ἡ ἀπάντησις: «Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ Κυβέρνησις αὐτοῦ λυποῦνται τὰ μέγιστα, διότι, ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεώς των, δὲν δύνανται νὰ ἀποδεχθῶσι τὴν Βασιλικὴν παράκλησιν. Συνέστησε δὲ τοὐναντίον τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐπιτάχυνσιν τῆς διαβάσεως τοῦ Βασιλέως ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ἐδάφους».

Κατόπιν τούτου, ὁ συρμὸς συνέχισε τὸν δρόμον του διὰ πάσης ταχύτητος, ἄνευ ἐνδιαμέσου στάσεως, καὶ πᾶσα κίνησις συρμῶν μεταφερόντων στρατεύματα καὶ τραυματίας διεκόπη. Τὴν ἑπομένην 6 Ἰουνίου περὶ τὴν 4 ὥραν ἀπογευματινὴν ὁ συρμὸς ἔφθασεν εἰς τὸ Μιλάνον, ὅπου ἀπεχαιρέτησαν τὸν Βασιλέα οἱ Γραμματεῖς τῆς Πρεσβείας Σκουζὲς καὶ Βικέλλας, καὶ αἱ Ἰταλικαὶ Ἀρχαί. Ἐκεῖθεν ἐκκινήσας μετὰ δίωρον ἀφίκετο εἰς τὸ χωρίον Κιάσσο πρῶτον Ἑλβετικὸν σταθμόν, ὅπου εἶχε παραταχθῆ ἀναμένον Σύνταγμα Δραγόνων καὶ Τάγμ. Πεζικοῦ, ὁ Στρατηγὸς Ἀουντέου, οἱ Συνταγματάρχαι Μὲγκ καὶ Ζαίλερ αἱ Ἑλβετικαὶ Ἀρχαὶ καὶ ὁ Ἑλβετὸς

δημοσιογράφος Κόντυ Βερνλύ, οὓς ὁ Βασιλεὺς ἐχαιρέτησε θερμῶς εὐχαριστῶν. Ὁ τελευταῖος ἔγραψεν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Βασιλέως τὰ ἑξῆς: «Ἡ πόλις τοῦ Κιάσσο ἑτοιμάζεται νὰ ὑποδεχθῇ σήμερον τὸν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ὡρισμένων Μεγάλων Δυνάμεων ἐκθρονισθέντα Βασιλέα, ὅστις ὅμως διὰ τοὺς ἀμερολήπτους κριτὰς τῆς Ἱστορίας θεωρεῖται πανένδοξος, ἕνεκα τοῦ ψυχικοῦ του μεγαλείου ἔναντι τῶν κτυπημάτων τῆς Τύχης.

»Ὑπέφερε μετὰ καρτερίας ἡρωϊκῆς τοὺς πόνους καὶ τὰς θλίψεις, αἵτινες ἐνέσκυψαν ἐπὶ τῆς Χώρας του. Αἱ περιπέτειαι τῆς Τύχης ἔδωκαν εἰς τὸ πρόσωπόν του ποιάν τινα σκληρότητα. Τί δὲν εἶχεν ὑποφέρει ἡ δεσμῶτις Ἑλλάς, ὅπως τηρήσῃ τὴν οὐδετερότητά της, καὶ ποίας ταπεινώσεις δὲν ὑπέστη ἡ Κυβέρνησίς της ἥτις μόνον εἰς τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος ἀπέβλεπε; Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήττει ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ λατρεία τὴν ὁποίαν δεικνύει ὁ κατὰ τοιοῦτον βάρβαρον τρόπον ταπεινούμενος Ἑλληνικὸς Λαὸς πρὸς τὸν Μέγαν Ἀρχηγόν του Βασιλέα».

Μετὰ ὀλιγοχρόνιον παραμονήν, ὁ συρμός, συνεχίζων τὴν πορείαν του, ἀφίχθη περὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν πολίχνην Λουκάνο, ὅπου παρατεταγμένον Σύνταγμα Πεζικοῦ ἀπέδωκε τὰς τιμάς, ὑπεδέχθησαν δὲ τὸν Βασιλέα ἀντιπρόσωποι τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλβετικῆς Δημοκρατίας, τῆς Κυβερνήσεως, Ἀνώτατοι Ἑλβετοὶ Ἀξιωματικοί, ὁ πρώην Ὑπουργὸς Ι. Καυταντζόγλου καὶ ὁ ἐν Βέρνῃ Ἕλλην Πρεσβευτὴς Γ. Καρατζᾶς, ἀπολυθεὶς τηλεγραφικῶς ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου διὰ τοῦτο, ὅστις ἀνεκοίνωσε κατὰ παράκλησιν τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι: «Ἡ ἄρνησις τῆς διακοπῆς τοῦ ταξειδίου προῆλθε διότι, ἅμα κατέπλευσεν ἡ «Σφακτηρία» εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σὰν - Τζοβάνι, διεβιβάσθη εἰς αὐτὴν παράκλησις τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, τῇ ἐπιμόνῳ εἰσηγήσει τοῦ Βενιζέλου: «Ὅπως συλλαμβανόμενος ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπομονωθῇ εἰς στρατόπεδον αἰχμαλώτων, διότι αὐτὸ ἀπῄτει ἡ περιφρούρησις τῶν Συμμαχικῶν συμφερόντων, ἅτινα θὰ ἐζημίου ἡ ἐν Ἑλβετίᾳ διαμονὴ αὐτοῦ. Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις μὴ ἀποδεχομένη τὴν ἀξίωσιν ταύτην, ἐπεβράδυνε τὴν ἀπάντησίν της καὶ συγχρόνως διέταξε τὴν ἐπιτάχυνσιν τοῦ συρμοῦ, ὅπως τάχιστα εἰσέλθῃ εἰς τὸ Ἑλβετικὸν ἔδαφος. Καθόσον ἦτο δυνατὸν νὰ ἐδίδετο διαταγὴ εἰς τὴν Διασυμμαχικὴν ἀστυνομίαν νὰ προβῇ εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Βασιλέως».

Μετὰ μικρὰν ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ Πάλλας ἀνάπαυσιν, ὁ Βασιλεύς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Συνταγματαρχῶν Λεβίδου

καὶ Μάνου ἐξελθὼν μετέβη εἰς τὸ ἐν τῇ κεντρικῇ Πλατείᾳ Ζυθοπωλεῖον «Γαμβρίνος» ἔνθα προσελθοῦσα γυνὴ συνοδευομένη ὑπὸ δύο καθαρμάτων, κατέφερε κατὰ τῆς κεφαλῆς του διὰ τῆς μεταλλικῆς λαβῆς τοῦ ἀλεξηλίου της ζωηρὰ κτυπήματα, ἅτινα ἐξουδετέρωσεν ἡ σκληρότης τοῦ πίλου.«Συγχρόνως δὲ συνηθροίσθησαν πρὸ τοῦ Ξενοδοχείου Πάλλας διάφοροι ἀλῆται τῆς Βενιζελικῆς Προπαγάνδας θορυβοῦντες καὶ ὑβρίζοντες τὴν Βασίλισσαν καὶ τὴν 'Ελλάδα». Οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν ἐξήγαγον τὰ περίστροφα, ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς εἶπε: «Κυρία μου, σᾶς εὐχαριστῶ».Εἰς αὐτοὺς δέ : «Κύριοί μου δὲν κτυπῶσι Κυρίας», καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον, συνοδευόμενος παρὰ τοῦ σπεύσαντος Διευθυντοῦ τῆς 'Αστυνομίας 'Αλμπεζότι καὶ ἐκφράσαντος τῷ Βασιλεῖ τὴν βαθυτάτην του λύπην.

Οἱ σχεδιάσαντες τὴν κατὰ τοῦ Βασιλέως ἐπίθεσιν ἦσαν ὄργανα τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίει εἰς τὸ Λουκάνο ἡ Βενιζελικὴ Προπαγάνδα ὑπὸ τὸν ἄμισθον Πρόξενον τῆς 'Ελλάδος ἐν αὐτῷ φέροντα τὸν ἔνηχον καὶ χαρακτηριστικὸν ἐπώνυμον Βοϊδόβιτς καὶ τὸν 'Ιταλὸν καθηγητὴν τῆς 'Ελληνικῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ, οἵτινες ἐπαρασημοφορήθησαν ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου μόλις ἀνέλαβε τὴν 'Αρχήν.

Τὴν ἐπομένην ὁ Βασιλεὺς ἀνεχώρησεν εἰς Μπερζὸν ὅπου προϋπάντησαν αὐτὸν ὁ Ε. 'Υψηλάντης, ὁ 'Υποστράτηγος Χατζανέστης, Α. Καρτάλης, Βουλευτὴς Βόλου, οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ ἐν 'Ελβετίᾳ ἡγουμένου τοῦ Καθηγητοῦ 'Ελευθεροπούλου συγκινητικώτατα προσφωνήσας τὸν Βασιλέα ἀνακράξαντα : Ζήτω ἡ 'Ελλάς. 'Εκ Παρισίων δὲ ἀφιχθεὶς μετὰ τῆς Συζύγου του ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος, καὶ τοῦ 'Υπασπιστοῦ του Πλοιάρχου Λεμπέση· ἡ συνάντησις τῶν δύο ἀδελφῶν ἦτο ἐξαιρετικῶς συγκινητική.

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἀνεχώρησεν ὁ Βασιλεὺς εἰς Σαὶν-Μορὶτζ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον «Κάρλτον». Μέχρι τῆς 12 'Ιουλίου συνεκεντρώθησαν παρ' αὐτῷ οἱ Πρίγκηπες Νικόλαος καὶ 'Ανδρέας οἰκογενειακῶς, οἱ Ν. Θεοτόκης, Π. Μεταξᾶς Πρεσβευτής,Ν. Περβανᾶς,Π. Πιπινέλης ὁ ἐκ τῶν ἐνθουσιωδεστέρων καὶ θερμοτέρων βασιλοφρόνων 'Ελλήνων σπουδαστῶν ἐν 'Ελβετίᾳ, Ε. Δεμερτζῆς, Π. Ν. Καλογερόπουλος, Συνταγ. Βλαχόπουλος 'Αρ. καὶ ὁ Πολιτευτὴς Θ. Πετραλιᾶς, κομίζων ἐξ 'Ελλάδος τὰς τελευταίας εἰδήσεις καὶ ἁπάσας τὰς 'Αθηναϊκὰς ἐφημερίδας.

'Ο Διοικητὴς δὲ τοῦ Δ' Σώματος Συνταγμ. Χατζόπουλος Ι. ἐκ Γκέρλιτζ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Βασιλέα τηλεγράφημα. «Δι' οὗ οἱ 'Αξιωματικοὶ καὶ οἱ ὁπλῖται ἐκφράζοντες τὸν σεβασμὸν

των πρὸς τὸ Βασιλέα, ἐτίθεντο ὑπὸ τὰς διαταγάς του». Εἰς τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ὁ Βασιλεὺς ἀπέστειλε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν :

«Συνταγματάρχην Χαντζόπουλον. Διοικητὴν Δ' Σ. Στρατοῦ. Γκέρλιτζ.

Ἐκ βάθους καρδίας εὐχαριστῶ τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ μου διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς πίστεως καὶ τῆς συμμετοχῆς του. Ἡ τύχη τῆς Πατρίδος εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ γενναίου καὶ δεδοκιμασμένου στρατοῦ της.

Κωνσταντῖνος Β.»

Εἰς τὰς ὑποδείξεις δὲ τῶν συναθροισθέντων ἐν Σαὶν-Μόριτζ ἐξορίστων ὅπως ζητηθῇ παρὰ τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως ἡ μετάβασις τοῦ Δ' Σώματος εἰς Α. Μακεδονίαν «ὅπου νὰ ἐγκατασταθῇ Κυβέρνησις ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου» οὗτος κατηγορηματικῶς ἀρνηθεὶς ἐδήλωσε : «Τὸ τοιοῦτον θὰ ἐχώριζε τὴν Ἑλλάδα εἰς δύο, ἔγκλημα ὅπερ μόνον ὁ Βενιζέλος ἠδυνήθη νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ». Καὶ ἔπαυσε πᾶσα περὶ τούτου περαιτέρω συζήτησις.

Ἀγομένης τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς τῶν Ἑλβετῶν τὴν 1 Αὐγούστου ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας Σουλτὲς τὸ κάτωθι συγχαρητήριον τηλεγράφημα :

«Α. Ε. Πρόεδρον τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας. Βέρνην.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς σας παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε κ. Πρόεδρε τὰ πλέον θερμὰ συγχαρητήρια καὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἐγκαρδίων μου εὐχῶν ἃς φέρω διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν πρόοδον τῆς φιλοξένου ταύτης Χώρας καὶ τοῦ Ἑλβετικοῦ Λαοῦ, ὅστις ἑνώνει εἰς τὰς ὡραίας παραδόσεις μιᾶς ἐνδόξου ἱστορίας, ἀξιοσημείωτον σταθμὸν πρὸς τὸν πολιτισμὸν μὲ μίαν ἀξιοθαύμαστον ἐξέλιξιν πολιτικῆς ἀρετῆς.

Κωνσταντῖνος Β.»

Εἰς τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἀπεστάλη ἡ ἑξῆς ἀπάντησις

«Α. Μεγαλειότητα Βασιλέα Κωνσταντῖνον. Σαὶν - Μορίτζ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς 1 Αὐγούστου ἡ Μεγαλειότης σας εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ ἀπευθύνῃ λέξεις πλήρεις συμπαθείας διὰ τὸν Ἑλβετικὸν Λαόν. Λίαν συγκεκινημένος διὰ τὴν εὐγενῆ ταύτην σκέψιν καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν ἐκτίμησιν ἣν ἡ Μεγαλειότης Σας τρέφει διὰ

τὴν Χώραν μας, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν τῆς ζωηρᾶς εὐγνωμοσύνης μου.

Πρόεδρος Σουλτὲς»

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, δημοσιευθείσης τῆς «Λευκῆς Βίβλου», ἐν ᾗ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα εἶχον ἀσυστόλως παραποιηθῆ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Βενιζελικῆς πολιτικῆς, αἱ ἐφημερίδες τῆς Συμμαχικῆς Προπαγάνδας, τὴν ἀλήθειαν ποδοπατοῦσαι καὶ τὴν πραγματικότητα μεταμφιέζουσαι, ἀνερυθριάστως καὶ ἀνηθίκως ἐσυκοφάντουν τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ἀναγκασθέντα νὰ ἀποστείλῃ πρὸς τὸ Ἑλβετικὸν τηλεγραφικὸν Πρακτορεῖον τὴν ἑξῆς ἀνακοίνωσιν:

«Ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς παρούσης Κυβερνήσεως ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, τελευταίως κληθείσης ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴν ἣν ἠκολούθησεν ἡ Ἑλλὰς ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ πολέμῳ, παρατηρῶ, καθόσον δύναμαι νὰ κρίνω, ἀπὸ τῶν μέχρι σήμερον δημοσιευομένων περιλήψεων, ὅτι ἐπὶ διαφόρων σπουδαίων σημείων καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ σημείου τῶν σχέσεών μου μὲ τὰ δύο Ὑπουργεῖα Βενιζέλου καὶ τὴν στάσιν τὴν ὁποίαν ἐτήρησα εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Βασιλείου, ἡ ἀλήθεια μετεβλήθη ἄρδην. Ἀναγκάζομαι μετὰ μεγάλης μου λύπης νὰ τὰ διαψεύσω κατηγορηματικῶς».

Ἐγκατάστασις ἐν Ζυρίχῃ. Ἐγχείρισις τοῦ Βασιλέως

Ἐπερχομένου τοῦ χειμῶνος, ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς ἀκολουθίας του μετέβη εἰς Ζυρίχην παραμείνας ἐν ἐπαύλει τῆς συνοικίας Ντόλτνερ. Οἱ δὲ Πρίγκηπες καὶ ἡ Βασιλικὴ ἀκολουθία ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ γειτονικὰ ξενοδοχεῖα, ὁπόθεν μετά τινας ἡμέρας ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος ἀνεχώρησε εἰς Παρισίους καὶ ἡ Πριγκήπισσα Ἀλίκη εἰς Λονδῖνον.

Τὴν 24 Σ]βρίου ὁ Βασιλεὺς προσεβλήθη ὑπὸ ὀξέων πόνων τῶν νεφρῶν μετὰ ὑψηλοῦ πυρετοῦ, οὗ ἕνεκα ἰατρικὸν Συμβούλιον τῶν Καθηγητῶν Σάουερπρουχ, Αἴνχορστ καὶ Κλούττα ἀπεφάνθη ὅτι: «Ἦτο ἐπιβεβλημένη καὶ ἐπείγουσα νέα ἐγχείρισις». Μετ' ἀπόφασιν δὲ τοῦ οἰκογενειακοῦ Συμβουλίου ἐκλήθη ἐκ Βιέννης ὁ Καθηγητὴς Αἴζελμπεργκ, ὁ ἐγχειρίσας τὸν Βασιλέα ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1915. Τὴν 7 δὲ Σ]βρίου ἐνεχειρίσθη ἐν τῇ κλινικῇ Σάουερπρουχ, ἀφαιρεθεισῶν τριῶν πλευρῶν. Μετὰ πενθήμερον δὲ κρισιμωτάτην κατάστασιν καὶ ὑψίστην ἀγωνίαν, ὁ Βασιλεὺς διέφυγε τὸν μέγιστον κίνδυνον.

Ἐγκαταλείψας τὴν κλίνην μετέβη πρὸς τελείαν ἀνάρρωσιν εἰς Σαὶν - Μορὶτς μετὰ τῶν Πριγκήπων Νικολάου καὶ Ἀνδρέου, ἔνθα εἰδοποιήθη ὑπὸ τοῦ Προξένου τῆς Γερμανίας ὅτι : «Ἐξυφάνθη συνωμοσία ὑπὸ τριῶν Βενιζελικῶν ἐν Στοκχόλμῃ πρὸς δολοφονίαν του». Κατόπιν τούτου, ἡ Ἑλβετικὴ καὶ ἡ Γερμανικὴ Ἀστυνομία, αὐστηρὰ λαβοῦσαι μέτρα, κατέστησαν ἀδύνατον τὴν εἴσοδον τῶν συνωμοτῶν εἰς Ἑλβετίαν».

Ἀποκατασταθείσης τῆς ὑγείας του, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐγκατεστάθη ἐν Ζυρίχῃ, ὅπου οἱ ἐν Ἑλβετίᾳ παρεπιδημοῦντες καὶ οἱ σπουδασταὶ Ἕλληνες περιέβαλλον αὐτὸν δι' ἐνδείξεων ἀκροτάτου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως. Τούτου ἕνεκα, ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου ἔλαβε δραστικώτατα μέτρα κατὰ παντὸς βασιλόφρονος. Προέβη εἰς τὴν ἀπόλυσιν ἁπάντων τῶν γηγενῶν ἀμίσθων Προξένων τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἑλβετίᾳ, διορίσασα ἐν Βέρνῃ ἔμμισθον Γενικὸν Πρόξενον τὸν Β.Μαμωνᾶν, πρώην Πρωτοδίκην, λαβόντα 7.182.500 δραχμῶν χρυσῶν διὰ τὴν κατασκοπείαν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἀκολουθίας του, ἐν Ζυρίχῃ τὸν Κρῆτα Σταυρουδάκην καὶ ἐν Γενεύῃ τὸν Καψαμπέλην, λαβόντα 5.730.970 δραχμῶν χρυσῶν, παρ' οἷς προσεκολλήθησαν διάφοροι ἀργόμισθοι κηφῆνες προωρισμένοι νὰ κατασκοπεύωσι τὰς κινήσεις τῶν ἀντιβενιζελικῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Βέρνῃ Πρεσβευτοῦ Ἀλεξανδρῆ τοῦ ἐκ Καρδίτσης δικολάβου,λαβόντος 15.332.420 δραχμῶν χρυσῶν δι' Ἐθνικοὺς σκοπούς, ἔνθα ἀπεστάλησαν ὁ Κέπετζης λαβὼν 4.500.000 δραχμῶν χρυσῶν καὶ ὁ Ἀντισυνταγ. Λασκαράκης, λαβὼν 750.000 διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Ἐπεστρατεύθησαν διάφοροι Λόγιοι καὶ Λογογράφοι ἀντὶ χιλιάδων χρυσῶν δραχμῶν μηνιαίως, οἵτινες ἔγραφον εἰς διάφορα Ἑλβετικὰ Γαλλόφωνα φύλλα ἐμπαθῆ καὶ ὑβριστικὰ ἄρθρα κατὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, Ὁ Δημοσιογράφος Λ. Πῦρρος ἁδρότατα ἀμειβόμενος ἐξέδωκε τὴν Ἐφημερίδα τῶν Ἑλλήνων διὰ παρομοίους σκοπούς. Τέλος, ὁ ἐν Βέρνῃ Γενικὸς Πρόξενος Μαμωνᾶς κατεκράτει πᾶν χρῆμα ἀποστελλόμενον εἰς ἄτομα ἀντιβενιζελικά.

Τὰ μέτρα ταῦτα, τὰ πιεστικὰ καὶ ἀπρεπῆ, ἐφανάτισαν τοὺς ἐν Ἑλβετίᾳ Βασιλόφρονας, οἵνινες ἵδρυσαν ὁμωνύμους Συλλόγους ἐν Γενεύῃ, Βέρνῃ, Ζυρίχῃ, Νιουσατὲλ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν οἷς ἤγοντο ἑορταὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ ἀνάμνησιν εὐτυχῶν ἐθνικῶν γεγονότων, ὡς ἡ εἴσοδος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἰωαννίνοις, πρωτοστατούντων τῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν Β. Περβανᾶ, Π. Λεβίδου, Π. Πιπινέλη, Γ. Ν. Νικολαΐδου, Θ. Πετραλιᾶ, Α. Σπη-

λιωτοπούλου καὶ ἄλλων, ὧν τὴν πρὸς τὸ ἄτομόν του πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος μετ' ἐκδήλου συγκινήσεως ἀνεμεμνήσκετο καὶ ἐξύμνει συνομιλῶν μετὰ τοῦ γράφοντος τὰς γραμμὰς ταύτας.

Τὴν 4ην Ἀπριλίου 1918 ἀπεβίωσεν ὁ Ὑποσταυλάρχης τοῦ Βασιλέως Συνταγματ. τοῦ Ἱππικοῦ Μάνος Π., κατόπιν ἰσχυρᾶς προσβολῆς τῆς στηθάγχης, ἐξ ἧς πρὸ πολλοῦ ἔπασχε. Εἰς τὴν κηδείαν του,γενομένην ἐν τῷ νεκροταφείῳ"Εντζεβουλ, παρέστη ἅπασα ἡ Β. Οἰκογένεια μετὰ τῆς ἀκολουθίας της καὶ οἱ Γ. Στρέϊτ, Ν. Θεοτόκης, Ι. Καυταντζόγλου, Θ. Πετραλιᾶς, Π. Πιπινέλης, Γ. Καρατζᾶς, Β. Περβανᾶς, Ὑποστράτ. Χατζανέστης καὶ ἄλλοι. Παρ' ὅλον δὲ τὸν βροχερὸν καιρόν, ἡ πομπὴ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Βασιλέα ἐπορεύθη εἰς τὸν τάφον, καθ' ἣν κρυολογήσας Οὗτος προσεβλήθη ὑπὸ γρίππης βαρυτάτης μορφῆς, παραταθείσης ἐπὶ ἡμέρας, τῆς Βασιλίσσης Σοφίας παραμεινάσης παρὰ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ, ἥτις πρὸς τέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν της καθηκόντων προσέλαβε τὸν ἐκ τοῦ Κλίματος τῶν Πατριαρχείων Ἀρχιμανδρίτην Μαγκουριώτην. Τὴν Μεγάλην Τετάρτην ὁ Βασιλὺς περιῆλθεν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον καὶ ἀνεμένετο τὸ μοιραῖον ἀλλὰ τὴν πρωΐαν τοῦ Πάσχα αἰφνιδίως, τῆς καταστάσεως τραπείσης ἐπὶ τὰ βελτίω, διέφυγε τὸν κίνδυνον.

Μετὰ μεγάλην καὶ κινδυνώδη περιπέτειαν, ὁ Μοσχούλας, τέως Βουλευτής, ἀφιχθεὶς εἰς Γενεύην,φεύγων τὴν Βενιζελικὴν δίωξιν, ἐκόμισεν ἐπιστολὴν τοῦ Ὑποστρτ. Ξ. Στρατηγοῦ πρὸς τὸν Βασιλέα, ἀγγέλλοντος αὐτῷ τὸν ἐπικείμενον γάμον τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου μετὰ τῆς Δεσποινίδος Μάνου, ὃν ὁ Βενιζέλος ἐπεδίωκεν καὶ ὑπεβοήθει, κινῶν πάντα λίθον καὶ τὰ πάντα μηχανευόμενος, ὅπως καταστῇ ἡ Βασιλικὴ μεταβολὴ ὁριστικὴ καὶ ἀδύνατος ἡ εἰς Ἑλλάδα ἐπιστροφὴ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς Εἰρήνης.

Πρὸς ματαίωσιν τοῦ γάμου τούτου, ἀνεχώρησαν εἰς Ἑλλάδα κομίζοντες ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀποτρέποντος αὐτὸν νὰ νυμφευθῇ τὴν Δεσποινίδα Μάνου καὶ προξενήσῃ πράγματα εἰς τὴν Δυναστείαν. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην παραλαβόντες οἱ Ὑπολοχαγοὶ Καλαμαρᾶς καὶ Χατζόπουλος ἐπιβάντες Γερμανικοῦ Ὑποβρυχίου ἀπεβιβάσθησαν εἰς χωρίον τῆς Ὀλυμπίας. Ἐλθόντες δὲ εἰς Ἀθήνας καὶ προδοθέντες συνελήφθησαν. Μετὰ σύντομον δὲ διαδικασίαν, καταδικασθέντες εἰς θάνατον, ἐτυφεκίσθησαν ἐν τῷ Γουδί.

Ἡ Βασιλομήτωρ Ὄλγα,εὑρισκομένη ἐν Πετρουπόλει κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ρωσσικῆς ἐπαναστάσεως, περιωρίσθη ὑπὸ

τῶν Μπολσεβίκων εἰς τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Πέτερχωφ παρακολουθοῦσα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν τραγικὴν τύχην τῆς Αὐτοκρατορικῆς Οἰκογενείας. Κατόπιν δραστηρίων ἐνεργειῶν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως, ἐπετράπη αὐτῇ κατὰ τὰ μέσα Μαΐου 1918 νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ Βερολῖνον, ὁπόθεν μετά τινας ἡμέρας ἀνεχώρησε διὰ Ζυρίχην μεθ' ὅλης τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, ἥτις ὑπεδέχθη αὐτὴν εἰς τὰ σύνορα καὶ μετά τινα χρόνον ἐγκατεστάθη εἰς Λουκέρνην, ὅπου κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου ἐγκατεστάθη καὶ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος οἰκογενειακῶς.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ν]βρίου 1919 μετέβη εἰς Λουκέρνην ἡ Μεγάλη Δούκισσα τοῦ Κοβούργου μήτηρ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ρουμανίας Μαρίας μετὰ τῆς ἐγγονῆς της Πριγκηπίσσης Ἐλισάβετ παραμείνασαι ὡς ξέναι τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Μετά τινα χρόνον ἀνεχώρησαν, ἀποφασισθέντων τῶν ἀρραβώνων της μετὰ τοῦ Διαδόχου Γεωργίου.

Ἐν Λουκέρνῃ παρέμεινεν ὁ Βασιλεὺς μέχρι τῶν ἐκλογῶν, καὶ κατόπιν τοῦ Δημοψηφίσματος ἀνεκλήθη εἰς τὸν Θρόνον του.

Συγχαρητήρια τοῦ Ριμπώ. Προκήρυξις τοῦ Ζοννὰρ

Ἀπομακρυνθέντος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐξ Ἑλλάδος, ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς Ριμπὼ τὴν 2 Ἰουνίου 1917 εἰς τὸν ἐπιτυχόντα τοῦ σκοποῦ του δι' ἁπλοῦ τεχνάσματος Ζοννὰρ ἀπέστειλε συγχαρητήριον τηλεγράφημα, καταλῆγον εἰς τὰς ἑξῆς χαρακτηριστικὰς δηλώσεις.

«Ἡ ἀποστολή σας ἔφθασεν εἰς αἴσιον πέρας, τὸ ὁποῖον θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς Ἀγγλικὰς διαμαρτυρίας. Ἐννοήσατε ἐκ τῶν τηλεγραφημάτων μου ὅτι σᾶς ἐκάλυπτον, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν συνέβαινεν, ἀλλὰ μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀφήσω τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀναχωρήσεώς σας ἐκ Παρισίων συνεφωνήσατε μεθ' ἡμῶν ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἀνελάβομεν διὰ τῆς συμφωνίας τοῦ Λονδίνου δὲν ἐπρόκειτο νὰ τηρηθῶσι. Ἀφοῦ ἐμελετήσατε τὴν κατάστασιν ἀπεφασίσατε νὰ ἀναλάβητε τὴν εὐθύνην τῆς τροποποιήσεως τῶν ὁδηγιῶν μεθ' ὧν ἐπεφορτίσθητε. Ἡ ἐπιτυχία σᾶς ἐδικαίωσε καὶ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις πρέπει νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ, ὡς πράττομεν καὶ ἡμεῖς.

Ριμπὼ»

Διὰ δευτέρου δὲ τηλεγραφήματός του ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς ἐδήλου αὐτῷ τὰ ἑξῆς:

«Ἐὰν ἡ κοινὴ Ἑλληνικὴ γνώμη εἶναι εὐνοϊκὴ πρὸς τὸν Βενιζέλον δύνασθε νὰ προβῆτε εἰς ἐκλογάς. Ἐὰν ὅμως ὄχι, πρέπει νὰ συγκαλέσητε τὴν Βενιζελικὴν Βουλήν, ἣν πρὸ διετίας διέλυσεν ὁ Βασιλεύς.

Συγχρόνως δ' ὁ Ζοννὰρ ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Ριμπὼ καὶ τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ Γάλλον ἀντιπρόσωπον Μπιγύ:

«Ὁ Βασιλεὺς ἀφήνει ἰσχυροτάτας συμπαθείας ὄπισθέν του. »Ἐὰν δὲ δὲν ληφθῇ ὁλόκληρος σειρὰ μέτρων βίας, τὰ ὁποῖα πιθανὸν νὰ μὴν ἐγκρίνωσιν οἱ Σύμμαχοι Κυβερνήσεις, ὁ Βενιζέλος οὔτε νὰ ὀνειρεύηται δὲν δύναται περὶ ἀμέσου ἐπιστροφῆς του εἰς Ἀθήνας.

Ζοννάρ».

Προκήρυξις τοῦ Ζοννὰρ

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ὁ Ζοννὰρ ἐξέδωκε τὴν ἑξῆς προκήρυξιν:

«Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν.

Ἡ Γαλλία, ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ ἡ Ρωσσία ἠθέλησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Ἑλλάδος.

Εὑρίσκονται ἐδῶ διὰ νὰ ἀποτρέψωσι τὰς μηχανορραφίας τῶν προαιωνίων ἐχθρῶν τοῦ Βασιλείου.

Θέλουσι νὰ θέσωσι τέρμα εἰς τὰς ἐπανειλημμένας παραβάσεις τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν Συνθηκῶν, εἰς τὰς θλιβερὰς ραδιουργίας αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν σφαγὴν τῶν στρατιωτῶν φιλικῶν Ἐθνῶν.

Χθὲς τὸ Βερολῖνον ἐκυβέρνα τὰς Ἀθήνας καὶ βαθμηδὸν ἦγε τὸν Λαὸν ὑπὸ τὸν Γερμανοβουλγαρικὸν ζυγόν.

Ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀναστηλώσωμεν τὴν Συνταγματικὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ ἐγγυήτριαι Δυνάμεις ἐζήτησαν συνεπῶς τὴν παραίτησιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Δὲν προτίθενται νὰ θίξωσι τὴν Συνταγματικὴν Βασιλείαν.

Οὐδεμίαν ἔχουσιν ἄλλην φιλοδοξίαν πλὴν τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς κανονικῆς λειτουργίας τοῦ Συντάγματος.

Σήμερον ὁ ἀποκλεισμὸς αἴρεται. Οἱαδήποτε ἀντίποινα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, εἰς οἱανδήποτε μερίδα καὶ ἂν ἀνήκωσι, θὰ τὰ κατασπείλωσιν ἀμειλίκτως.

Οὐδεμία ἀπόπειρα κατὰ τῆς δημοσίας τάξεως θὰ γίνῃ ἀνεκτή.

Νέα περίοδος εἰρήνης καὶ ἐργασίας ἀνοίγεται πρὸ ὑμῶν.

Δέον νὰ γνωρίζητε ὅτι αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις, αἵτινες σέβον-

ται τὴν Ἐθνικὴν κυριαρχίαν, οὐδόλως προτίθενται νὰ ἐπιβάλωσι γενικὴν ἐπιστράτευσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν.

Ζήτω ἡ ἡνωμένη μεγάλη Ἐλευθέρα Ἑλλάς.

Ἐν ὀνόματι τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας

Ὁ Ὕπατος ἁρμοστὴς τῶν Δυνάμεων

Ζοννὰρ»

Συγχρόνως ὁ Ζοννὰρ ἀπέστηλε πρὸς τὸν Ζαΐμην τὸ κάτωθι ἔγγραφον:

«Πρόεδρον Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Ἀθήνας.

Κύριε Πρόεδρε.

Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀπὸ 1 Ἰουνίου ἐπιστολῆς μου, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀπευθύνω ἐσωκλείστως, ἵνα ἐνδεχομένως χρησιμεύσῃ ὑμῖν, ἀντίγραφον τῆς δοθείσης διαταγῆς πρὸς τὸν Ἀντιναύαρχον Γκοσσὲ Διοικητὴν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Μεσογείου διὰ τὴν ἄρσιν τοῦ ναυτικοῦ ἀποκλεισμοῦ.

Ζοννάρ».

Ἡ παγκόσμιος ἱστορία δὲν ἀναγράφει, ἀλλ' οὔτε καὶ θὰ ἀναγράψῃ εἰς τὰς δέλτους αὐτῆς ἀναξιωτέραν, ἀπατηλοτέραν καὶ ἀφιλοτιμοτέραν ἐπίσημον προκήρυξιν ἀντιπροσώπου μεγάλων, ἰσχυρῶν καὶ πεπολιτισμένων Κρατῶν πρὸς Λαὸν μικρόν, ἀσθενῆ καὶ εὐαίσθητον. Πρὶν ἀκόμη στεγνώσῃ ἡ μελάνη τῆς ὑπογραφῆς τοῦ τῆς φιλελευθέρας Γαλλίας Διπλωμάτου, οὗτος ἠθέτησε τὰ δι' αὐτῆς ἐπισήμως καὶ διεθνῶς ὑποσχεθέντα κατὰ τρόπον ἀνάρμοστον, ἀπρεπῆ καὶ πρωτοφανῶς ἀναιδῆ, ἐγχειρίσας εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν δύο καταλόγους ἀπελάσεως καὶ ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως, ἀνεπιθυμήτων προσώπων, οὓς εἶχε παραδώσει αὐτῷ ὁ Ρέπουλης δι' Ἑλληνικοῦ Ἀντιτορπιλλικοῦ ἀφιχθεὶς εἰς Σαλαμῖνα ἐκ Θεσσαλονίκης, κριθέντος ὅτι, «πρὸς ἐξασφάλισιν ὡς τάχιστα τῆς εἰρηνεύσεως τῶν πνευμάτων οἱ Ἀρχηγοὶ τῆς ἀντιπάλου μερίδος, ὑπεύθυνοι δημιουργοὶ τῆς συγκρούσεως τῆς τόσον μακροχρονίως παραταθείσης μετὰ τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως, ἀπομακρυνθῶσι τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὁ Βασιλεύς».

Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ καταλόγῳ περιελαμβάνοντο τριάκοντα πρόσωπα, ἐξ ὧν τὴν 20 Ἰουνίου οἱ Ἔσλιν, Δ. Γούναρης, ὑποστράτηγος Δούσμανης, Συνταγμ. Μεταξᾶς, Σ. Μερκούρης μετὰ τῶν υἱῶν του Γεωργίου καὶ Σταμάτη, Δούφας δημοσιολόγος, Ι. Δραγούμης Λοχαγὸς Σαγιᾶς, Ἰ. Ράμμος, Πεσματζόγλου Γ. καὶ Λιβιεράτος ἀπεστάλησαν ἐπιβάντες τοῦ ἀτμο-

πλοίου «Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος» εἰς Κορσικήν, ὅπου μετ' ὀλίγον ἠκολούθησαν οἱ δημοσιογράφοι Γιάνναρος Π. Σακελλαρίου καὶ Μάλωσης, Ραπτάκης, Ὑποστράτηγος, Μπαΐρας καὶ Ἀντισυνταγ. Ρήγας. Διαταχθέντος δὲ τοῦ Νομάρχου Κορσικῆς Ἀλλὲν νὰ ἐκδόσῃ τοὺς ἐξορίστους εἰς τὴν Κυβέρνησιν Βενιζέλου, ὁ Γούναρης ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Κλεμανσώ, ὅστις ἀνέστειλε τὴν ἔκδοσιν.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ καταλόγῳ περιελαμβάνοντο 130 πρόσωπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Σ. Λάμπρος, Σ. Σκουλούδης, Σ. Δραγούμης πρῴην Πρωθυπουργοί, ἄλλοι πρῴην Ὑπουργοί, Νομομαθεῖς, Δημοσιογράφοι καὶ Ἀξιωματικοί, οἵτινες ἐτίθεντο ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν. Πλεῖστοι ἄλλοι πολῖται, τοὺς ὁποίους ἡ ὑπηρεσία κατασκοπεύσεως τοῦ Ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ, κατ' εἰσήγησιν τῆς ὑπὸ τὸν Μ. Νεγρεπόντη Ἐπιτροπῆς, εἶχε χαρακτηρίσει ὡς μετασχόντας ἐνεργῶς εἰς τὰς συμπλοκὰς τῆς 18 Νοεμβρίου, θὰ παρεπέμποντο εἰς τὰ ποινικὰ Δικαστήρια ἵνα δικασθῶσι. Ἠπειλοῦντο δὲ δι' ἐπικηρύξεως τῶν κεφαλῶν των καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας των οἱ Πολιτικοὶ ἀντίπαλοι τοῦ Βενιζέλου, ὅσοι δὲν θὰ ἔσπευδον νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς ὄνυχας αὐτοῦ. Ἅπαντα δὲ τὰ διατάγματα ταῦτα ὑπεγράφησαν παρὰ τοῦ Ζαΐμη κατὰ παράβασιν τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ Συντάγματος, δείξαντος ἀσυγχώρητον ἀδυναμίαν, τοῦ Ζοννὰρ ὑποκριτικῶς δηλώσαντος «ὅτι δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὰς ἐσωτερικὰς τῆς Χώρας ὑποθέσεις».

Εἶναι ἄξιον ἀναγραφῆς καὶ ἀπορίας, πῶς ὁ Ζαΐμης, εὑρεθεὶς πρὸ τοσούτων καὶ τοιούτων τρομακτικῶν καὶ ἀπροσδοκήτων ἀξιώσεων, δὲν ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Ζοννὰρ νὰ ἐπιδείξῃ αὐτῷ τὰ διαπιστευτήρια πρὸς αὐτὸν πληρεξούσια ἔγγραφα τῶν Συμμάχων Κυβερνήσεων, ὡς συνηθίζεται ἀπαρεγκλίτως, ὁσάκις Ὕπατος Ἁρμοστὴς ἐνεργεῖ ἐξ ὀνόματος πλειοτέρων τῆς μιᾶς Δυνάμεων, ἐπιδίδων τελεσίγραφον, δι' οὗ παρείχετο αὐτῷ τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργῇ καὶ συμπεριφέρηται ὡς Ὕπατος αὐτῶν Ἁρμοστής.

Ἐὰν τοῦτο ἔπραττεν ὁ Ζαΐμης, θὰ ἔφερε τὸν Ζοννὰρ εἰς δυσχερεστάτην θέσιν καὶ ἀνυπέρβλητον ἀδιέξοδον. Διότι οὗτος ἐψεύσθη, καθόσον ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία δὲν ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ὡς Ὕπατον Ἁρμοστὴν τῶν Συμμάχων ὡς ἐβεβαίωσεν ἐπανειλημμένως αὐτὸ ὁ Ἰταλὸς Πρεσβευτὴς Μποσδάρι, ὡς καὶ ἡ ἐπαμφοτερίζουσα ἀπάντησις ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Ἔλλιοτ, Τίτλον καὶ δικαιώματα ἅτινα οὗτος αὐτοβούλως ᾠκειοποιήθη καὶ ὑστεροβούλως ἐσφετερίσθη. «Ἐὰν ἔπραττε τοῦτο ὁ Ζαΐμης, ὁ Βα-

σιλεὺς ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐξωρίζετο, τὰ πράγματα δὲν θὰ ἐλάμβανον ἣν ἔλαβον τροπὴν καὶ λύσιν καὶ ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτο ὅλως διάφορος τῆς σημερινῆς».

Σχετικῶς ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας ἀπέστειλε τὴν 15 Ἰουνίου πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις Ρῶσσον Πρεσβευτὴν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

«Μετὰ καταπλήξεως πληροφοροῦμαι ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτοῦ μας ὅτι ὁ Ὕπατος Ἁρμοστὴς τῆς Γαλλίας ἀφιχθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπέδωκεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τελεσίγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπῄτει, ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν Προστατίδων Δυνάμεων, τὴν παραίτησιν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ὑπόδειξιν τοῦ Διαδόχου του.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας δὲν δύναται νὰ ἀγνοῇ ὅτι ἡμεῖς, μὴ γνωρίζοντες ἐπακριβῶς τὰς λεπτομερείας τῆς προσφάτου Ἀγγλογαλλικῆς συμφωνίας περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ζητημάτων, ὄχι μόνον δὲν συγκατετέθημεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου περὶ μεταβολῆς τοῦ Καθεστῶτος ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ διεμαρτυρήθημεν ἐναντίον πάσης ἐπεμβάσεως διὰ λόγους γενικῆς πολιτικῆς.

Ὡσαύτως, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων δηλώσεων τοῦ Λόρδου Ρόμπερτ Σέσιλ εἶναι προφανὲς ὅτι καὶ ἡ Ἀγγλία δὲν θεωρεῖ τὸν Ζοννὰρ ὡς ἐξουσιοδοτημένον νὰ ἐνεργῇ ἐν ὀνόματι αὐτῆς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ζοννὰρ ἐνήργησεν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ἡμῶν, θεωροῦμεν πάσας τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ὡς κακῶς γενομένας καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ὅπως φέρετε ταῦτα εἰς γνῶσιν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως.

Τερετσένσκο»

Ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἀπέστειλε τὴν 3 Ἰουνίου πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

«Ἡ Ἀγγλία δὲν ἔδειξεν ἀρκετὴν ἀντίστασιν εἰς τὰ Γαλλικὰ σχέδια, ἀλλ' ὑπεχώρησε τὴν τελευταίαν στιγμήν. Καὶ οὕτω, ἡ ἀπόβασις τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων ἐν Μακεδονίᾳ, ἡ ὁποία ἐγένετο ἵνα ἐλευθερώσῃ τὴν Σερβίαν, ἐξεφυλλίσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῆς εἰρηνικῆς καὶ ἀφωπλισμένης Ἑλλάδος.

Δεμίδωφ»

Κατὰ διαταγὴν δὲ τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ζοννὰρ τὴν ἄμεσον ἐπαναφορὰν εἰς τὸ Μέτωπον τῆς Μακεδονίας τοῦ Ρωσσικοῦ Συντάγματος τοῦ μεταφερθέντος μετὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς Πειραιᾶ, ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Κυβερνήσεώς του, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Κατόπιν τούτων, εἰδοποιήθη ὁ Ζοννὰρ παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς

του ὅπως ἐφεξῆς ἀναγράφῃ ἐν τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις αὐτοῦ τὸν τίτλον τοῦ Ὑπάτου Ἁρμοστοῦ, χωρὶς νὰ προσθέτῃ ἐν αὐτῷ τὴν φράσιν «Προστάτριαι Δυνάμεις».

Ἀγγελία τῆς πτώσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

Τὴν 29 Μαΐου 1917, ἐπέτειον τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐτελέσθη μνημόσυνον ἐν Πάτραις ἐν τῷ Ναῷ τοῦ πολιούχου Ἁγ. Ἀνδρέου, καθ' ὃ ἐξεφώνησε πατριωτικώτατον λόγον ὁ διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος καὶ εὐφραδέστατος ρήτωρ Ν. Κυπαρίσσης, συγκινήσας μέχρι δακρύων τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον, μεθ' ὃ ἐπεστρέψαμεν οἱ πολυπληθεῖς παραστάντες εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἐπληροφορήθημεν μετ' εὐνοήτου καταπλήξεως ὅτι: «Ὁ Ὑποστράτηγος Κοντογιάννης διέδωσε μετ' ἐκδήλου χαρᾶς καὶ προθυμίας ὅτι ὁ Γερμανόφιλος Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τέλους ἐξεθρονίσθη».

Ἅμα τῷ λυπηρῷ ἀκούσματι τούτῳ, ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, μετέβην ἐσπευσμένως εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Β. Σώματος, οὗτινος ἐτύγχανον Ἀρχηγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ, ὅπου συναντήσας τὸν Διοικητὴν αὐτοῦ Ἀντιστράτηγον Σωτήλην Ν. ἐπληροφορήθην παρ' αὐτοῦ ὅτι: «Εἶχε λάβει πρὸ πολλῶν ὡρῶν τηλεγράφημα τοῦ Προσωπάρχου Συνταγματ. Διγενῆ Κ. δι' οὗ ἀνηγγέλλετο αὐτῷ ἡ παραίτησις τοῦ Βασιλέως καὶ ἡ ἄνοδος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' εἰς οὐδένα ἀπολύτως δὲν εἶχεν ἀνακοινώσει τοῦτο καὶ ἠπόρει ἐπὶ τῇ διαδόσει».

Μετ' ὀλίγον κατέφθασεν καὶ ὁ Ὑποστράτηγος Κοντογιάννης, ὃν ὁ Ἀντιστράτηγος Σωτήλης ἠρώτησεν ἀσχάλλων: «Ἂν ὄντως αὐτὸς διέδωκε τὴν εἴδησιν ταύτην, παραβλέψας τὰς ἐνδεχομένας ἐκ τούτου συνεπείας, καὶ πόθεν ἔλαβε ταύτην», ἀπήντησεν ὅτι: «Ὁ Ὑποστράτηγος Παπούλας εἰδοποίησεν αὐτὸν τηλεγραφικῶς ἐκ Πύργου. Ὅτι διέδωκεν αὐτὴν μὴ ἀποδίδων σημασίαν, ὅτι θὰ ἐπέφερε δυσφορίαν καὶ ἀγανάκτησιν τινὰ παρὰ τῷ Λαῷ καὶ ἐντεῦθεν διατάραξιν τῆς τάξεως, ἢ ἐκθρόνισις τοῦ Βασιλέως».

Ἀφιχθέντων δὲ εἰς τὸ Στρατηγεῖον καὶ τοῦ Ὑποστρατήγου Παπούλα πρὸ μικροῦ καταφθάσαντος ἐπ' αὐτοκινήτου ἐκ Πύργου μετὰ τοῦ Λοχαγοῦ Ἐπιτελοῦς Σκυλακάκη καὶ τοῦ Ὑποστρατήγου Πολυμενάκου, ὁ Ἀντιστράτηγος Σωτήλης, ἀποσφραγίσας τὸν φάκελλον ὃν εἶχε λάβει προηγουμένως, ἀνέ-

γνωσε τὸ Διάγγελμα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ ἠρώτησε τί τὸ πρακτέον.

Πρῶτος ἀπαντήσας, ὡς Ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, εἶπε κατηγορηματικῶς ὅτι. «Ὀφείλομεν νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν ὑστάτην διαταγὴν τοῦ Βασιλέως μας, ὑπηρετοῦντες ὡς καὶ πρὶν τὴν Πατρίδα». Ὁ Ὑποστράτηγος Κοντογιάννης ἐδήλωσεν ὅτι: «Νομοταγὴς καὶ Βενιζελικὸς ὢν θὰ ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Βενιζέλου». Ὁ Ὑποστράτηγος Παπούλας, ἀκούσας τοῦτο, εἶπε ζωηρῶς καὶ ὀργίλως. «Δὲν πρέπει νὰ ἀνεχθῶμεν ὡς Κυβερνήτην ἕνα κατάπτυστον ἐπιδρομέα καὶ ξενόδουλον ἐπαναστάτην. Ὁ Ὑποστράτηγος Πολυμενάκος πλειοδοτῶν ἀπήντησε ζωηρῶς καὶ χειρονομῶν ἀποδοκιμαστικῶς ὅτι: «Ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ ὑπηρετήσωμεν, ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ τῷ ἐπιτρέψωμεν νὰ ἀναλάβῃ τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπαγορεύσωμεν εἰς αὐτὸν τὸν τυχοδιώκτην νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς Πειραιᾶ». Ὁ Ἀντιστράτηγος Σωτήλης ἀπεφάνθη τελευταῖος ὅτι: «Πρέπει νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὸ Διάγγελμα τοῦ Βασιλέως μας». Μετὰ τοῦτο ἀπήλθομεν τοῦ Στρατηγείου οἴκαδε, ὁ δὲ Ὑποστράτηγος Παπούλας μετὰ τοῦ Λοχαγοῦ Ἐπιτελοῦς Σκυλακάκη ἐπιβάντες τοῦ ἀναμένοντος αὐτοκινήτου ἐπανέκαμψαν εἰς Πύργον.

Ὁ Ὑποστράτηγος Παπούλας μετὰ τοῦτο προέβη εἰς δραστηρίας συνεννοήσεις μετὰ τῶν Πολιτικῶν Συλλόγων καὶ τῶν διαφόρων Φρουρῶν τῆς Πελοποννήσου, περὶ ἀντιστάσεως εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν Συμμάχων καὶ μὴ ἀναγνωρίσεως τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου, προσκαλέσας πρὸς τοῦτο καὶ τὸν Συνταγματάρχην Μεταξᾶν εἰς Πάτρας.

Ἀλλ' ἡ διαφωνία καὶ ἡ ἀόριστος ἀπάντησις τῶν Διοικητῶν τῶν Α', Β' καὶ Γ' Σωμάτων Στρατοῦ Ἀντιστρατ. Γεννάδη, Σωτήλη καὶ Μοσχοπούλου, ἡ ἄρνησις τοῦ Συνταγματ. Μεταξᾶ νὰ ἔλθῃ εἰς Πάτρας, ἡ ἀποστολὴ παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Χαραλάμπη, τοῦ Συνταγματ. Πάλλη Α. Ἀρχηγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Γ' Σώματος καὶ ἡ θερμὴ καὶ ἐπείγουσα ἔκκλησις τοῦ Πρωθυπουργοῦ «ὅπως πάσῃ δυνάμει τηρηθῇ ἄκρα τάξις, τῆς Κυβερνήσεως καταβαλλούσης πᾶσαν προσπάθειαν», πρὸς γενικωτέραν ἐξομάλυνσιν τῆς καταστάσεως πρὸς τὸ συμφέρον τῆς τε Δυναστείας καὶ τοῦ Ἔθνους συνετέλεσαν ὥστε πᾶσα περαιτέρω ἐνέργεια καὶ κίνησις τῶν βασιλοφρόνων καὶ τοῦ Ὑποστρατήγου Παπούλα ὁλοσχερῶς νὰ καταπαύσῃ, τῶν Στρατευμάτων ὁμωσάντων τὸν πρὸς τὸν νέον Βασιλέα νενομισμένον ὅρκον πίστεως καὶ ὑποταγῆς.

Συγχρόνως ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ζαΐμην τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν :

«Κύριε Πρωθυπουργέ,

Παρακολουθῶ μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τὰς προσπαθείας τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος τῆς Χώρας. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἶμαι πρόθυμος μένων πιστὸς θεματοφύλαξ τοῦ Συνταγματικοῦ Χάρτου τῆς Χώρας καὶ πεποιθὼς εἰς τὰς ἀγαθὰς προθέσεις τῶν Δυνάμεων, νὰ συνεργασθῶ εἰλικρινῶς μετ' αὐτῶν, πρὸς κατευνασμὸν τῶν πνευμάτων καὶ ἐπίτευξιν τῆς συμφιλιώσεως τοῦ Ἔθνους.

Ἀλέξανδρος Β.»

Ἄφιξις τοῦ Βενιζέλου εἰς Σαλαμῖνα

Ὁ κύριος καὶ ἀποκλειστικὸς σκοπὸς εἰς ὃν κατέτεινον, εὐνοήτως, ἀρχῆθεν ἅπασαι αἱ προσπάθειαι καὶ ἅπαντα τὰ μέτρα καὶ μέσα τῶν Συμμάχων ἦτο ἡ ἐγκαθίδρυσις ἐπὶ τοῦ θώκου τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ τραχήλου τῶν Ἑλλήνων τοῦ Βενιζέλου ὡς Ἁρμοστοῦ αὐτῶν ἐν Ἀθήναις.

Ὅτε ὅμως προσεκλήθη οὗτος παρὰ τοῦ Ζοννὰρ ἐπειγόντως, δὲν ἐδεικνύετο πρόθυμος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, «ἐὰν κατὰ τὴν δήλωσίν του, δὲν ἐξεκαθαρίζετο αὕτη ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν προδοτῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν Συμμάχων καὶ αὐτοῦ». Πράγματι ὅμως, διότι κάλλιστα ἐγνώριζε τὰς πρὸς αὐτὸν διαθέσεις καὶ αἰσθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ἀλλ' ὁ Σαρράϊγ, ἐπειγόμενος νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτόν, ὡς τάχιστα ἐκ Θεσσαλονίκης, τὸν ὑπεχρέωσεν ἑκόντα ἄκοντα νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν διὰ Πειραιᾶ, ἐπιβάντα Γαλλικοῦ θωρηκτοῦ ὅπου καὶ ἀφίκετο τὴν 8 Ἰουνίου, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Μιχαλακοπούλου καὶ κουστωδίας ἐκ 400 Κρητῶν χωροφυλάκων, φιλοξενηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ζοννὰρ εἰς τὸ ἐν Σαλαμῖνι θωρηκτὸν «Δικαιοσύνη».

Ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Βενιζέλου, προσκληθεὶς ὁ Ζαΐμης κατῆλθε τὴν ἑπομένην εἰς Πειραιᾶ, ὅπως συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ὁμαλότητος καὶ τῆς ἑνότητος τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν φιλικὴν ἐποπτείαν καὶ διαιτησίαν τοῦ Ζοννάρ, συστάσει τοῦ ὁποίου συνηντήθησαν ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ «Ζουριὲν ντὲ λὰ Γκραβιὲρ» οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Κυβερνήσεων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης Λοιδωρίκης καὶ Ράλλης τῆς μέν, Ρέπουλης καὶ Μιχαλακόπουλος τῆς δέ, πρὸς διακανονισμὸν τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Βενιζέλου, κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ καὶ τῇ συνεννοήσει μετὰ τοῦ Ζοννὰρ ἠξίωσαν ἀπεριφράστως καὶ ἀνενδότως τὰ ἑξῆς: α) Τὴν ἄμεσον ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος. β) Τὴν ἀναστολὴν τῆς ἰσοβιότητος τῶν δικαστικῶν Λειτουργῶν. γ) Τὴν σύγκλησιν τῆς Βουλῆς τῆς 31 Μαΐου 1915 καὶ δ) Τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Κρητικῆς Χωροφυλακῆς Θεσσαλονίκης ἐν Ἀθήναις.

Ἐνῷ ταῦτα συνεζητοῦντο, ὁ Ζοννὰρ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Ζαΐμην τὸ κάτωθι ἔγγραφον:

«Ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ «Δικαιοσύνη», τὴν 11 Ἰουνίου 1917.
Κύριε Πρόεδρε!

Ἡ Διακοίνωσις τῆς 28 Μαΐου 1916 ἡ ἀπευθυνθεῖσα τῇ Α. Μ. τῷ Βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, ὑπὸ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ἐγγυητριῶν τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων περιέχει τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν:

«Τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα παρεβιάσθη, ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας ἠμποδίσθη, ἡ Βουλὴ διελύθη διὰ δευτέραν φοράν, ἐν διαστήματι βραχυτέρῳ τοῦ ἔτους καὶ ἐναντίον τῆς θελήσεως, φανερῶς ἐκπεφρασμένης τοῦ Λαοῦ. Οἱ ἐκλογεῖς ἐκλήθησαν, ἐν πλήρει ἐπιστρατεύσει, εἰς τρόπον ὥστε, ἡ παροῦσα Βουλὴ δὲν ἀντιπροσωπεύει ἢ ἀσθενὲς τμῆμα μόνον τῶν ἐκλογικῶν Συλλόγων.

Οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων αἰτοῦσι κατὰ συνέπειαν τὴν ἄμεσον διάλυσιν τῆς Βουλῆς καὶ τὴν ἐνέργειαν νέων ἐκλογῶν».

Ἡ αἴτησις αὕτη δὲν ἔτυχεν ἱκανοποιήσεως. Αἱ ἐγγυήτριαι Δυνάμεις ὁδηγοῦνται οὕτως εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῶν δηλώσεών των. Φρονοῦσιν ὅτι ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς τῆς ἐκλεγείσης τὴν 31 Μαΐου 1915 δὲν ἦτο σύμφωνος, οὔτε πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος, οὔτε πρὸς τὰ θεμελιώδη Δόγματα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ Πολιτεύματος, ὅπερ ἰσχύει ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς παρούσης Δυναστείας.

Τὰ γεγονότα ἅτινα προηγήθησαν τῆς ψηφίσεως τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864 καὶ τὰ ὁποῖα ἐπέβαλον τὴν ψήφισιν ταύτην, ὡς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Συντάγματος τούτου ἐπὶ μακρὰ ἔτη, ἀποκλείουσι πᾶσαν ἑρμηνείαν ἥτις θὰ ἔτεινεν, ἐξ ὑπακοῆς, εἰς παραχώρησιν πρὸς τὸ Στέμμα τοῦ δικαιώματος τῆς διαθέσεως κατὰ βούλησιν τῶν τυχῶν τοῦ Λαοῦ.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁδηγιῶν αἵτινες ἐδόθησάν μοι, ὅπως συγκαλέσητε τὴν Βουλὴν τῆς 31 Μαΐου 1915, ἥτις εἶναι ἡ μόνη παρὰ τῶν Ἐγγυητριῶν Δυνάμεων θεωρουμένη ὡς κανονικῶς ἐκλεγεῖσα

Ζοννὰρ

Κατόπιν τούτων, ὁ Ζαΐμης ἠννόησε καλῶς ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του εἰς τὸν Βενιζέλον, καὶ ἀπορρίψας τοὺς προταθέντας ὅρους, ὑπέβαλε πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν παραίτησιν τῆς ὑπ' αὐτὸν Κυβερνήσεως, ἣν ἀνήγγειλε πρὸς τὸν Ζοννὰρ διὰ τοῦ κάτωθι ἐγγράφου του:

«Ἀθῆναι τῇ 12 Ἰουνίου 1917
Κύριε Ὕπατε Ἁρμοστά.

Ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ λάβω τὴν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης ἠθέλησε νὰ μοὶ ἀπευθύνῃ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11 τρέχοντος μηνός, ἵνα μὲ καλέσῃ ἐπὶ τῇ βάσει ὁδηγιῶν αἵτινες ἐδόθησαν αὐτῷ, νὰ συγκαλέσω τὴν Βουλὴν τῆς 31 Μαΐου 1915, ἥτις καὶ μόνη θεωρεῖται παρὰ τῶν Ἐγγυητριῶν Δυνάμεων ὡς κανονικῶς ἐκλεγεῖσα.

Λυποῦμαι φέρων εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος ὅτι, πρεσβεύων ὅτι ἐκλογαὶ διενεργούμεναι ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ἤθελον εἶσθαι τὸ μᾶλλον πρόσφορον μέσον διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθέρας λειτουργίας τοῦ Συντάγματος, δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἀναλάβω τὴν εὐθύνην τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς ταύτης.

Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἥτις εἶναι, ὡς ὑποθέτω, καὶ ἐπιθυμία τῶν Ἐγγυητριῶν Δυνάμεων, ὅπως ἴδωσι τερματιζομένην τὸ ταχύτερον τὴν οὕτω προκύψασαν πολιτικὴν κρίσιν, ὑπέβαλον εἰς τὰς χεῖρας τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τὴν παραίτησιν τῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν μου Κυβερνήσεως.

Α. Ζαΐμης»

Τὰ γεγονότα ταῦτα γνωσθέντα προὐκάλεσαν μεγίστην κατάπληξιν καὶ ἐρεθισμὸν εἰς τὸν Λαόν, τόσον ἀσυστόλως ἐξαπατηθέντα. Ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ ἡ «Σφακτηρία», ἡ μεταγαγοῦσα τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον εἰς τὴν ξένην, τὸ πλήρωμα τῆς ὁποίας ἀνελθὸν εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπετέλεσε τὸ κέντρον διαδηλώσεως συγκροτηθείσης ὑπὸ τὰς ζωηρὰς ἐπευφημίας ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ἡ ἐκδήλωσις ὅμως αὕτη τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ Λαοῦ πρὸς τὸν μάρτυρα Βασιλέα, ἐξηρέθησε τὸν Γάλλον Στρατηγὸν Ρενιώ, τὸν δὶς τραπέντα εἰς ἐπονείδιστον πρὸ τῶν Βουλγάρων φυγήν, ὅστις ἐφιλοδόξει νὰ κατακτήσῃ τὰς εἰρηνικὰς καὶ ἀόπλους Ἀθήνας, ἄνανδρος πρᾶξίς του, ἣν διηώνισε διὰ τοῦ Συγγράμματός του, «ἡ κατάκτησις τῶν Ἀθηνῶν», ἄπτου δείγματος τῆς μικραλαζονείας τοῦ ἀνδρός, ὡς ὁ Στρατηγὸς Σαράϊγ διηώνισε τὴν ἐπαίσχυντον αὐτοῦ συμπεριφορὰν καὶ δρᾶσίν του ἐν Μακεδονίᾳ εἰς Σύγγραμμά του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Ἀρχιστρατηγία μου ἐν τῇ Ἀνατολῇ». Ἀμφότεροι αἱματηρῶς μαστιγοῦντες τὴν ἀλήθειαν.

Πρὸς τοῦτο τὴν 12 Ἰουνίου ἀποβιβάσεις τὴν XXX ἀποικιακὴν Γαλλικὴν Μεραρχίαν μετὰ τοῦ Πυροβολικοῦ της, κατέλαβε τὰ δεσπόζοντα τῆς πόλεως ὑψώματα μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ παραμείνῃ αὐτῇ ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀνόδου τοῦ Βενιζέλου εἰς Ἀθήνας. Συγχρόνως δὲ διὰ προκηρύξεώς του ἐγνωστοποίησεν ὅτι: «Πᾶς συλλαμβανόμενος ζητωκραυγάζων ὑπὲρ τοῦ Βασι-

λέως Κωνσταντίνου, ἢ καταφερόμενος κατὰ τῶν Συμμάχων, θὰ παρεπέμπετο εἰς τὸ Στρατοδικεῖον καὶ θὰ ἐτυφεκίζετο».

Γενομένης ἀποδεκτῆς τῆς παραιτήσεως τοῦ Ζαΐμη, μὴ ἀποδεχθέντος τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ζοννάρ, κατ' ἀξίωσιν τοῦ ὁποίου, μεταβάντος εἰς τὰ 'Ανάκτορα, ὁ Βασιλεὺς 'Αλέξανδρος ἀνέθηκεν εἰς τὸν Βενιζέλον τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως, ὅστις ἀναμένων ἐκ Θεσσαλονίκης τοὺς συνεργάτας του, τὴν 13 'Ιουνίου ἐν τῷ Γαλλικῷ Θωρηκτῷ ἐν ᾧ διέμενεν ἐσχημάτισε τὴν ἑξῆς Κυβέρνησιν. α) **Βενιζέλος** Πρόεδρος τοῦ 'Υπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ 'Υπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ν. **Πολίτης**. Τῶν 'Εξωτερικῶν. γ) **Ε. Ρέπουλης**. Τῶν 'Εσωτερικῶν. δ) **Ι. Τσιριμῶκος**. Τῆς Δικαιοσύνης. ε) **Ναύαρχος Κουντουριώτης**. Τῶν Ναυτικῶν. στ) **Κ. Σπυρίδης**. Τῆς 'Εθνικῆς Οἰκονομίας. ζ) **Α. Παπαναστασίου**. Τῆς Συγκοινωνίας. η) **Λ. 'Εμπειρῖκος**. Τοῦ 'Επισιτισμοῦ. θ) **Α. Δίγκας**. Τῆς Παιδείας. ι) **Α. Μιχαλακόπουλος**. Τῆς Γεωργίας. κ) **Ε. Σῖμος**. Τῆς Περιθάλψεως.

Καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Βενιζέλος, καλῶς γνωρίζων τὴν κατάστασιν, φόβῳ συσχεθείς, δὲν ἐφαίνετο πρόθυμος νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὰς 'Αθήνας. Περίπτωσις ἥτις ἐξώργισε τὸν Στρατηγὸν Ρενιὼ Διοικητὴν τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, ὅστις ἀνελθὼν τὸ ἀπόγευμα ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ, ἔνθα ὁ Βενιζέλος ἐκρύπτετο, διακηρύττων ὅτι: «'Ηγωνίζετο ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἃς εἶχεν αὐθαδῶς καταπατήσει ὁ Δεσπότης Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος», καὶ ἐξυπνήσας ἀποτόμως αὐτὸν κοιμώμενον, τῷ εἶπε πικρῶς καὶ ἐντόνως: «Κύριε Πρόεδρε ! 'Ιδοὺ ὑμεῖς εἰς τὴν ἐξουσίαν. Πρέπει νὰ ἀναλάβητε τὴν εὐθύνην τῆς καταστάσεως. 'Εγὼ ἔχω εἰς χεῖράς μου τὴν δύναμιν, καὶ τὸ καθῆκόν μου συνίσταται εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐγκαταστάσεώς σας ἐν 'Αθήναις. Δὲν δύναμαι νὰ δράσω ἐπωφελῶς εἰμὴ μόνον κατόπιν ὁδηγιῶν διδομένων παρ' ὑμῶν. Τίθεμαι λοιπὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν διάθεσίν σας, ὑπὸ τὰς διαταγάς σας. 'Υπαγορεύσατέ μοι τίνα μέτρα πρέπει νὰ λάβω».

'Ο Βενιζέλος, μετὰ τὴν αὐστηρὰν ταύτην δήλωσιν, ταπεινῶς εὐχαριστήσας τὸν Γάλλον Στρατηγὸν καὶ χαρακτηριστικῶς μειδιῶν καὶ σφίγγων τὰς χεῖρας αὐτοῦ ζωηρῶς, εἶπε: «Παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας μου, δὲν κατώρθωσα νὰ ἀποφύγω τὸ νὰ λεχθῇ ὅτι μόνον διὰ τῆς βοηθείας τῶν Συμμάχων ἐπανῆλθον εἰς 'Αθήνας».

Καὶ οὕτως. Ὅπως ὁ 'Ιππίας ἀπεβιβάσθη μετὰ τῶν βαρ-

βάρων εἰς Μαραθῶνα ἵνα ὑποδουλώσῃ τὴγ Πατρίδα του, ὁμοίως καὶ ὁ Βενιζέλος μετὰ τῶν βαρβάρων ἀπεβιβάσθη εἰς Πειραιᾶ, ὑποδουλώσας εἰς αὐτοὺς τὴν Πατρίδα του.

Ἄφιξις τοῦ Βενιζέλου εἰς Ἀθήνας.

Τὴν 14 Ἰουνίου τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, ἅτινα εἶχον περισφίξει τὰς Ἀθήνας, εἰσελθόντα εἰς τὴν πόλιν, βαρβάρων κατακτητῶν δίκην, κατέλαβον τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας, τὴν ὁδὸν Σταδίου, τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, τὴν Λεωφόρον Κωνσταντίνου τοῦ Διαδόχου, τὴν ὁδὸν Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τὸ Ζάππειον, τὴν Λεωφόρον Ἀμαλίας καὶ τὴν Λεωφόρον Συγγροῦ. Πέριξ δὲ τῶν Πλατειῶν καὶ εἰς τὰ σταυροδρόμια ἐτοποθετήθησαν πολυβόλα, ἀπεκλείσθησαν αἱ κυριώτεραι ὁδοί, ἀπηγορεύθη καὶ παρεκωλύθη βαρβάρως ἡ κυκλοφορία τῶν πολιτῶν, συλλαμβανομένων καὶ ἐξαναγκαζομένων νὰ ἐπιστρέψωσι βίᾳ καὶ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰς οἰκίας των. Διὰ Συμμαχικῶν πολυβόλων ἐμολύνθη καὶ ὁ ἱερὸς τῆς Ἀκροπόλεως Βράχος καὶ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ὁ Ναός, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπειλητικὰ καὶ ἀδηφάγα κατὰ τοῦ Ἰοστεφοῦς Ἄστεως πρόβαλλον τὰ στόμια αὐτῶν, ἀπειλοῦντα νὰ ἐνσπείρωσι τὸν θάνατον καὶ τὸν ὄλεθρον, εἰς ὅσους τυχὸν ἐτόλμουν νὰ ἀποδοκιμάσωσι τὸν λαοφιλῆ αὐτῶν ἀντιπρόσωπον, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἡ ὠμὴ τυρρανία τῶν Συμμάχων εἶχεν ἀφαιρέσει τὸ μόνον δῶρον τῆς ἀνθρωπότητος. «Τὴν ἕξιν, τὴν λήθην καὶ τὴν ἐλπίδα».

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν προκαταρκτικῶν τούτων προετοιμασιῶν καὶ προληπτικῶν μέτρων καὶ τῆς ὁλοσχεροῦς καταλήψεως τελικῶς δι' ἰσχυρῶν ἀποσπασμάτων καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν Ἀθήναις, ἁπασῶν τῶν ὁδῶν δι' ὧν θὰ διήρχετο, ὁ Βενιζέλος ἀποβιβασθεὶς εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐπιβὰς αὐτοκινήτου, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου συνεσπειρώθη, ἐχθρὸς καὶ βλοσσυρός, ἐν νεκρικῇ σιγῇ ἐρήμων ὁδῶν, καὶ κεκλεισμένων τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν, συνοδείᾳ Γάλλων Ἀξιωματικῶν, ἀποκρυπτόμενος ἀπὸ τῶν βλεμμάτων τοῦ πλήθους καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ὑπουργῶν, διὰ τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ, ἀνῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ προπορευομένων πεζῇ Ἀμυνιτῶν Ἀξιωματικῶν μὲ προτεταμένα τὰ περίστροφα εἰς τὰ Ἀνάκτορα, τῶν ὁποίων προηγουμένως Κρῆτες χωροφύλακες κατέλαβον τὰς διόδους, τοὺς διαδρόμους καὶ τὰ δωμάτια, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ λαοφιλοῦς Πολιτευτοῦ.

Μετὰ τὴν ὁρκωμοσίαν, ὁ Βενιζέλος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ὑπουργῶν, ἐπ' αὐτοκινήτων μετὰ τῶν αὐτῶν αὐστηρῶν στρατιωτικῶν μέτρων καὶ προφυλάξεων μετέβη εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Μ. Βρεττανίας τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπίσης καταληφθῆ ὑπὸ ἰσχυρᾶς στρατιωτικῆς δυνάμεως. Κληθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ κάτωθι ἀναμένοντος ἑσμοῦ ἐγκαθέτων, ἐξελθὼν εἰς τὸν ἐξώστην εἶπε λέξεις τινάς. Μετὰ μεσημβρίαν δὲ ἀφίκετο σκηνοθετηθεῖσα διαδήλωσις, ἥτις ζωηρῶς ἐπευφήμησε τὸν Βενιζέλον. «Ὅστις ὁμιλήσας ἀπὸ τοῦ ἐξώστου ἀφοῦ ἀνεμάσσησεν ὅσα, κατὰ καιροὺς εἶχεν ἐξεμέσει κατὰ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῶν πολιτικῶν του ἀντιπάλων ἀνερυθριάστους καὶ ἀσυνειδήτους κατηγορίας, ἐξύμνησε τὴν εἰς Θεσσαλονίκην μετάβασίν του, μετὰ τοῦ ἐνδόξου Ναυάρχου Κουντουριώτου καὶ τῶν συνεργατῶν του, οὐδεμίαν μνείαν ποιησάμενος τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀντιστρατήγου Δαγκλῆ, καὶ τὴν ἵδρυσιν νέας Ἑλλάδος, ἥτις μνήμων τῶν ἐθνικῶν της παραδόσεων καὶ πιστὴ πρὸς τὰς Συμμαχίας της, ἐτάχθη ἐνθουσιώδης παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων κατὰ τῶν κληρονομικῶν της ἐχθρῶν». «Ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς προθυμίας τῶν Ἀμυνιτῶν ὅπως ἐκπλύνωσι διὰ τοῦ αἵματός των τὸ ἐγκολαφθὲν εἰς τὸ μέτωπον τῆς Ἑλλάδος αἶσχος, ὑπὸ τοῦ προδότου Βασιλέως καὶ τῶν πιστῶν του Ἀξιωματικῶν καὶ Πολιτικῶν, καὶ ἐκδιώξωσι τὸν ἐπιδρομέα ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους, γραψάντων ἐν τῇ Ἐθνικῇ Ἱστορίᾳ σελίδας δόξης, ἀξίας τῶν ὡραιοτέρων τῆς Ἑλλάδος ἐποχῶν». Ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς, ὁποία καὶ ὁπόση ἀνερυθρίαστος διαστροφὴ τῆς ἀληθείας! Ὁποῖοι καὶ ὁπόσοι κατὰ τῆς πραγματικότητος ἀχαρακτήριστοι κολαφισμοί!

Κατέστρεψε δὲ τὸν λόγον δηλώσας ὅτι! «Θὰ τιμωρηθῶσιν οἱ παραπαίσαντες θεράποντες τῆς Δικαιοσύνης, οἱ ἀνάξιοι τῆς Ἐκκλησίας λειτουργοὶ καὶ αἱ Ἡγέτιδες τάξεις, καλούμεναι νὰ δόσωσιν λόγον ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης τῆς Πατρίδος, ἵνα κατορθωθῇ ταχύτερον ἡ ἀποκατάστασις, πλὴν τῆς Πολιτικῆς καὶ τῆς Ψυχικῆς ἑνότητος τῆς Ἑλλάδος, τῆς τόσον ἀναγκαίας καὶ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κινδύνων τοὺς ὁποίους ἐπεσώρευσεν ἡ Πολιτικὴ τῶν ἀναξίων διαδόχων μας καὶ διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν προστασίαν τῶν Ἐθνικῶν συμφερόντων. Ἀπὸ τῆς ἑπομένης δὲ ὁ Βενιζέλος, θεωρῶν τὴν Ἑλλάδα ἐχθρὰν πρὸς τοὺς Κεντρικούς, ἀνεκάλεσε τοὺς παρ' αὐτοῖς Ἕλληνας Πρεσβευτάς.

Κηρυχθέντος συγχρόνως τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου, τὰ αὐστηρὰ καὶ βάρβαρα μέτρα τοῦ Ζοννάρ, συνεχίσθησαν μετὰ περισσῆς σκληρότητος καὶ ἀσυνειδησίας μέχρις ὅτου ὁ Βενιζέ-

λος ἠδυνήθη αὐτὸς οὗτος νὰ διοργανώσῃ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ.

Τὸ πρῶτον δὲ Διάταγμα, τὸ ὁποῖον ὁ Βενιζέλος, ἅμα τῇ ὁρκωμοσίᾳ, ὑπέβαλε τῷ Βασιλεῖ πρὸς ὑπογραφήν, ἦτο τὸ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἰσοβιότητος τῶν Δικαστῶν, τὴν παρὰ τοῦ Συντάγματος ἠγγυημένην. Οὗ ἕνεκα, ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, καλέσας μετ' ὀλίγον τὸν Ζοννὰρ εἶπε αὐτῷ διαπορῶν: «Κατηγόρησαν τὸν Πατέρα μου, ὅτι παρεβίασε τὸ Σύνταγμα καὶ διὰ τοῦτο ἐζητήσατε τὴν ἐξ Ἑλλάδος ἀπομάκρυνσίν Του. Ἀλλὰ βλέπω, ὅτι τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐζήτησε παρ' ἐμοῦ ὁ Βενιζέλος, εἶναι ἡ κατάφωρος παραβίασις τοῦ Συντάγματος».

Ὁ Ζοννὰρ διὰ τὸν καταφερθέντα παρὰ τοῦ Βασιλέως κατ' αὐτοῦ ἠθικὸν κόλαφον, ἐν ἐκδήλῳ στενοχωρίᾳ δικαιολογούμενος, εἶπεν αὐτῷ: «Ναὶ μὲν τὸ Σύνταγμα διατυποῖ ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ περιπτώσεις καθ' ἃς καὶ ὁ ἀνώτατος Ἄρχων καὶ ἡ Κυβέρνησίς του δύνανται νὰ παραβλέψωσι τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας».

Εἰς τὴν περίεργον ἀπάντησιν ταύτην τοῦ Γάλλου Ἁρμοστοῦ, ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος εἶπεν αὐτῷ μετ' ἐκπλήξεως: «Ἀλλ' ἀφοῦ καὶ ὁ Ἀνώτατος Ἄρχων καὶ ἡ Κυβέρνησίς του δύνανται νὰ παραβιάσωσι τὸ Σύνταγμα, τότε, διατί κατηγορήθη ὁ Πατήρ μου καὶ ἐζητήθη ἡ ἀπομάκρυνσίς του;»

Ὁ Ζοννὰρ ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης εἰς ἀδιέξοδον περιελθὼν καὶ μὴ ἔχων τί νὰ ἀπαντήσῃ, δυσφορῶν εἶπεν: «Ἐντὸς ὀλίγου ἡ Ὑμ. Μεγαλειότης θὰ μάθῃ τόσα πράγματα καὶ θὰ καταστῇ τόσον ἔμπειρος ὅσον καὶ οἱ σοφώτεροι τῶν Ὑπουργῶν της». Εἰς τὰ παράπονα δὲ τοῦ Βασιλέως διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ μομφὰς ἀμφοτέρων τῶν Μερίδων, ὁ Ζοννὰρ γελῶν Τῷ συνέστησε νὰ ἀναγνώσῃ τὸν μῦθον τοῦ Λαφονταὶν «Ὁ Μυλωθρός, ὁ υἱός του καὶ ὁ ὄνος».

Ἀναχώρησις τῶν Πριγκήπων Νικολάου καὶ Ἀνδρέου

Ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς Ριμπώ, τῇ δραστηριότητι ἐνεργείᾳ τοῦ Βενιζέλου, ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Ζοννὰρ συνιστῶν τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Πριγκήπων Νικολάου καὶ Ἀνδρέου ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπί τινα χρόνον, ἵνα μὴ ἐπηρεάζωσι τὸν Βασιλέα Ἀλέξανδρον. Κατόπιν ὅμως τῶν συστάσεων τοῦ Πρωθυπουργοῦ Ζαΐμη καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Συγκοινωνίας Ἀντιπλοιάρχου Ἀργυροπούλου, ὁ Ὕπατος Ἁρμοστὴς δὲν ἐπέμενεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἀλλ' ὁ Γραμματεὺς αὐτοῦ Βουλευτὴς Δαυΐδ, μεταβὰς παρὰ τῷ Ὑπουργῷ τῆς Συγκοινωνίας,

ἐζήτησε τὴν μεσολάβησίν του, ὅπως γίνῃ δεκτὸς παρὰ τοῦ καλλιτέχνου Πρίγκηπος Νικολάου καὶ συνομιλήσῃ μετ' αὐτοῦ. Γενόμενος δεκτὸς τὸ ἀπόγευμα τῆς 7 Ἰουνίου, συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ περὶ καλλιτεχνίας, ὅτε ἀπροσδοκήτως ἐπρότεινεν εἰς αὐτόν, ὅπως μεταβῇ καὶ ἐγκατασταθῇ εἰς Σπέτσας, ἀπομακρυνόμενος τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ ὁ Πρίγκηψ ἀπεδέχθη. Τερματίζων δὲ τὴν ὁμιλίαν του, ὁ πεπολιτισμένος δημοκράτης ἐπισκέπτης, εἶπεν αὐτῷ μειδιῶν ὅτι «εὑρίσκει πολὺ ὡραῖον τὸ Πριγκηπικὸν Μέγαρον καὶ ἂν παραμείνῃ εἰς Ἀθήνας εὐχαρίστως θὰ ἐμίσθωνεν αὐτὸ πρὸς κατοικίαν». Εἰς τὴν ἀνάγωγον δήλωσιν ταύτην ἀντετάχθη περιφρονητικὴ παρὰ τοῦ Πρίγκηπος σιγή, ἥτις καὶ ἐτερμάτισε τὴν ἐπίσκεψιν.

Κατόπιν ὅμως ὡρίμου σκέψεως καὶ συμβουλῆς ὀρθοφρονούντων φίλων, πρὸ τῶν πιθανῶς συμβησομένων, τοῦ Βενιζέλου ἀναλαμβάνοντος ἀσφαλῶς τὴν ἀρχήν, ὁ Πρίγκηψ Νικόλαος λαβὼν τὴν ἀπόφασιν καὶ ἀναχωρήσας τὴν 20 Ἰουνίου ἐξ Ἀθηνῶν, μετέβη εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη οἰκογενειακῶς· ὃν ἠκολούθησεν μετά τινας ἡμέρας οἰκογενειακῶς καὶ ὁ Πρίγκηψ Ἀνδρέας. Καὶ οὕτω ὁ ἀτυχὴς Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, ἀπομονωθείς, παρέμενεν ἐφεξῆς αἰχμάλωτος τῶν Συμμάχων, τοῦ Βενιζέλου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ.

Ἀναχώρησις τοῦ Ζοννὰρ

Ὁ Ζοννάρ, ὡς ἐπέδραμεν τὴν 21 Μαΐου 1917 αἰφνιδίως εἰς Πειραιᾶ, οὕτω καὶ ἐξηφανίσθη ἐξ Ἑλλάδος τὴν 24 Ἰουνίου, ἄνευ προειδοποιήσεως, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ διακανονισμοῦ τοῦ ζητήματος τοῦ ἐπισιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐξευρέσεως δανείου, ἀφήσας ἀναπληρωτήν του τὸν Κλός.

Ἡ ἐσπευσμένη ὅμως ἀναχώρησις αὕτη ὠφείλετο εἰς ἀνάκλησιν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, προκληθεῖσαν κατόπιν ἐπανειλημμένων παραστάσεων τῶν ἄλλων Συμμάχων, οὓς ψευδῶς εἶχεν ἰσχυρισθῆ ὅτι ἀντεπροσώπευε, καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἀγγλίας, οἵτινες ἀνησύχησαν διότι, τὸ μέν, ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ ἀνάμιξίς του εἰς πᾶν ζήτημα, τὸ δέ, ἡ τυφλὴ μέχρι δουλικότητος πρὸς αὐτὸν ὑποταγὴ τοῦ Βενιζέλου θὰ μετέβαλλε τὴν Ἑλλάδα εἰς Γαλλικὸν Προτεκτοράτον.

Σχετικῶς δὲ ὁ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἀπέστειλε τὸ κάτωθι τηλεγράφημα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν αὐτοῦ :

«Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας διετάχθη ἐκ Λονδίνου, ὅπως ἐπισκέπτηται καθημερινῶς τὸν Ζοννὰρ καὶ παρακολουθῇ μετὰ προσοχῆς πᾶσαν ἐνέργειαν αὐτοῦ.

Δεμίδωφ»

Ὁ Ζοννὰρ βραδύτερον, ἐγκαινιάζων τὸ ἐν Λορὲτ μνημεῖον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐγερθῇ πρὸς τιμὴν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον πεσόντων, εἶπε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ἡ Γαλλία, ἀποτεινομένη πρὸς τὴν Εὐρώπην, διαλαλεῖ ὅτι: Ἡ ἁρμονία μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν καὶ ἡ μεταξὺ τῶν Λαῶν εἰρήνη, πρέπει νὰ ἐρείδηται ἐπὶ τοῦ ἀπολύτου βάθρου τῆς ἠθικῆς, ἡ ὁποία πρέπει πάντοτε νὰ χαρακτηρίζῃ καὶ νὰ διέπῃ τὰς διεθνεῖς σχέσεις».

Οἵα αὐθάδεια ἀνερυθρίαστος νὰ ἐκστομῇ ταῦτα ὁ ψευδῶς ὑποδυθεὶς τὸν τίτλον τοῦ Ὑπάτου Ἁρμοστοῦ τῶν Δυνάμεων καὶ πρωτοφανῶς ποδοπατήσας ἁπάσας τὰς ὑποσχέσεις, ἃς δι' ἐπισήμου Διαγγέλματός του ἐξ ὀνόματος τῶν Συμμάχων ἔδωκεν εἰς μικρὸν καὶ ἀνίσχυρον ἔθνος, ἀφιλανθρώπως καὶ ἀνάνδρως καταρρακωθέν.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Βενιζέλος προσκόπτων εἰς παντοειδεῖς δυσχερείας ἐν τῇ διακυβερνήσει τῆς Χώρας, ἧς ὁ κατατυρρανηθεὶς Λαὸς ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν διέκειτο, προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Γάλλον Πρωθυπουργὸν Ριμπὼ νὰ ἀποστείλῃ πάλιν τὸν Ζοννὰρ εἰς τὴν Ἑλλάδα, «ἵνα παρέχῃ αὐτῷ τὰς συμβουλάς του καὶ πρὸ παντὸς τὴν ὑποστήριξιν τῶν Συμμάχων ἥτις κατεδείχθη τόσον ἀποτελεσματική».

Ὁ Ζοννὰρ ἠρνήθη ἀπεριστρόφως καὶ ἐν ἐπιστολῇ του ἀπευθυνθείσῃ πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τὴν 17 Ἰουλίου ἔγραφε τὰ ἑξῆς: «Ἐπανῆλθον καθόσον οὐδένα τίτλον εἶχον ὅπως ἀντιπροσωπεύσω ἐν Ἑλλάδι τὰς Προστάτιδας Δυνάμεις, οὔτε ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οὔτε ἀπέναντι τῶν Συμμάχων Πρεσβευτῶν, ἐφόσον δὲν εἶχον οὐδὲν διαπιστευτήριον γράμμα. Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀρνεῖται ὅπως ὁ Κλὸς τὴν ἀντιπροσωπεύσῃ ἐν Ἑλλάδι. Δὲν δύναμαι νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ, εἶμαι δὲ ὑποχρεωμένος νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἐκ Λονδίνου ὅσον καὶ ἐκ Πετρουπόλεως μόνον τηλεγραφήματα ἀποδοκιμάζοντα καὶ ἀποκηρύσσοντα ἐμὲ ἔλαβον».

Τὴν 22 Ἰουλίου ὁ Ζοννὰρ ἀπέστειλε τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Ριμπώ, καταδεικνύουσαν αὐτὸν κατατρυχόμενον ὑπὸ τύψεως τῆς συνειδήσεως δι' ὅσα διέπραξεν ἐν Ἑλλάδι.

«Ὅταν ὑπεχρεώθην νὰ συντάξω τὴν ἔκθεσίν μου ἐπὶ τῆς Συμμαχικῆς Πολιτικῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀνέγνων τὴν τεραστίαν δικογραφίαν τὴν εὑρισκομένην ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ναυτικῶν, ἐξηκρίβωσα ὅτι «τὰ τηλεγραφήματα τοῦ Ναυτικοῦ Ἀκολούθου ἀντιπλοιάρχου Ροκφέϊγ ἦσαν πλήρη ἀνακριβειῶν καὶ σχεδὸν πάντοτε πλαστογραφίαι τῆς ἀληθείας περιέχοντα καὶ ὅτι συνετέλεσαν κατὰ μέγα μέρος ὅπως ἀποπλανήσωσι τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν Βουλήν, ἐν σχέσει πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ὑποθέσεις».

Νομίζω ὅτι εἶμαι δεδικαιολογημένος βεβαιῶν ὅτι: «Τὰ ζητήματα θὰ ἠδύναντο νὰ λάβωσι διάφορον τροπήν, ἂν ὁ Πρεσβευτὴς Γκιγιεμὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην ἐξουσίαν ἢ τὴν θέλησιν νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν τάξιν τοὺς Ἀξιωματικοὺς ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης, ὧν ἔβριθον αἱ Ἀθῆναι καὶ οἵτινες ἀνεμιγνύοντο εἰς τὴν Πολιτικήν. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι μόλις ἔφθασα εἰς τὰς Ἀθήνας εὗρον ἅπαντας δίδοντας διαταγὰς καὶ οὐδένα ὑπεύθυνον. Οἱ διάφοροι ἔλεγχοι συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν δυσχερειῶν καθ' ὧν ἐπάλαιεν ἡ Κυβέρνησις ἐπὶ ὁλόκληρον ἔτος.

Ἐξέθηκαν τὸ γόητρον ἡμῶν ἐν Ἑλλάδι. Οἱ δὲ Πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας, Ἰταλίας καὶ Ρωσσίας ἀνέφερον πλειστάκις ὅτι: «Ἡ Γαλλικὴ κοινὴ γνώμη παρεπλανᾶτο ὑπὸ τῆς συνεχοῦς ἀποστολῆς τηλεγραφημάτων μὲ ψευδὲς περιεχόμενον τὰ ὁποῖα εἶχον ὁλοσχερῶς ἐκφύγει τοῦ ἐλέγχου τοῦ Γάλλου Πρεσβευτοῦ. Αὕτη ὑπῆρξε σελὶς πᾶν ἄλλο ἢ ἔνδοξος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Γαλλίας καὶ διὰ τοῦτο σπεύδω νὰ τὴν κλείσω.

Ζοννὰρ»

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ζοννὰρ ὁ Βενιζέλος, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων τοῦ Βασιλέως τῆς Σερβίας Πέτρου, ὑπέβαλε τῷ Βασιλεῖ πρὸς ὑπογραφὴν συγχαρητήριον τηλεγράφημα περιέχον ὑπαινιγμοὺς ὑβριστικοὺς διὰ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον. Ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἠρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τοῦτο, ἰσχυρισθεὶς ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Σερβίας δὲν τὸν συνεχάρη ἐπὶ τῇ εἰς τὸν Θρόνον ἀναρρήσει του.

Ὁ Βενιζέλος ἀπαντῶν εἶπεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Σερβίας ἔπραξεν ὡς καὶ οἱ ἄλλοι Ἡγεμόνες, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἀνάρρησις εἰς τὸν Θρόνον τῆς Υ. Μεγαλειότητος δὲν ἀνηγγέλθη εἰσέτι. Προσέθηκε δὲ ὅτι:

«Ἐν Συνταγματικῷ Πολιτεύματι τηλεγράφημα Ἡγεμόνος πρὸς Ἡγεμόνα εἶναι πρᾶξις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἧς ὁ Πρόεδρος εἶναι ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκφράσεως.

Ἡ Μεγαλειότης σας νομίζει ἑαυτὸν ὡς πραγματικὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος ἐλεύθερον εἰς τὰς πολιτικάς του πράξεις ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Συντάγματος. Ἢ μᾶλλον εἶδος τοποτηρητοῦ συνδεομένου μετά τινων ὑποχρεώσεων πρὸς τὸν ἔκπτωτον Πατέρα σας. Ἐὰν οὕτως ἔχῃ, ἔπρεπε νὰ πληροφορήσητε περὶ τούτου τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ἐμπιστευόμενος αὐτῷ τὴν ἐντολὴν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Κυβερ-

νήσεως. Ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν τῆς Υ. Μεγαλειότητος ἐπὶ τῆς σοβαρᾶς καταστάσεως ταύτης». Τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου ἀπαξιώσαντος νὰ ἀπαντήσῃ καὶ τηρήσαντος σιγήν, ὁ Βενιζέλος, ἐν νευρικῇ ἐξεγέρσει, ἀποτόμως ἀπῆλθεν.

Τὴν ἑπομένην ὁ Βενιζέλος προέβη εἰς τὰς ἑπομένας ἀνακοινώσεις πρὸς τοὺς Συμμάχους Πρεσβευτάς:

«Ἡ κατάστασις θὰ διαλευκανθῇ ὁριστικῶς μετά τινας ἡμέρας, συνερχομένης τῆς Βουλῆς τὴν 25 Ἰουλίου. Ὑποβάλλων τῷ Βασιλεῖ τὸ σχέδιον τοῦ ἐκφωνηθησομένου πρὸς τὴν Βουλὴν Βασιλικοῦ Λόγου, δὲν θὰ ἀφήσω νὰ ὑφίσταται οὐδεμία ἀμφιβολία ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ὁριστικῆς ἐκπτώσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς ἐπίσης ὁριστικῆς ἀναρρήσεως τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου. Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς ἀρνηθῇ νὰ δεχθῇ τὸ σχέδιόν μου, ὀφείλω νὰ ἐξηγηθῶ καὶ δὲν θὰ τῷ ἀποκρύψω ὅτι, δὲν θὰ ἀποδεχθῶ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀμφιβολίαν ἔνθα ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ Αὐτὸς ἠθέλησεν νὰ μὲ θέσωσιν. Ἡ Βουλὴ θὰ ὑπακούσῃ καὶ ἀντιμετωπίζω, ἐὰν καταστῇ ἀναγκαία, τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Πρίγκηπος Παύλου μετὰ Συμβουλίου Ἀντιβασιλείας».

Ἀλλ' ἡ ἀποδοκιμασία τῶν αὐθεντῶν του Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας τὸν ἠνάγκασε νὰ ἀνακρούσῃ πρύμναν, ὡς εὐπειθὴς αὐτῶν ὑπηρέτης.

Τυραννικὴ Διοίκησις τοῦ Βενιζέλου

Ὁ Βενιζέλος, ἐπειγόμενος ἀνενδότως καὶ ἀσυλλογίστως νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν Πατρίδα του τὴν ξενόδουλον καὶ ξενωφελῆ Πολιτικήν του, κατὰ τὴν μεγαλειτέραν καὶ φοβερωτέραν ἀνασιάτωσιν, ἧς ὁμοίαν οὔτε εἶδεν, οὔτε καὶ θὰ ἐπανίδῃ ἴσως ἡ ἀνθρωπότης, καθ' ἣν θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη Μεγάλων καὶ Μικρῶν, ἀπῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὑπὸ εὐαρίθμων Ἀξιωματικῶν συνοδευόμενος, ἐξ ὧν ἀναποδράστως ἐξεκολάφθη ἀμέσως καὶ ὁ πυρρὴν τοῦ δυσόσμου ἑσμοῦ τῶν Στρατοκρατῶν, τῶν παραγόντων ἐπικληθέντων, ἐν τῷ, κατὰ τοῦ Βασιλέως, ἀσβέστῳ μίσει του, μὴ ἀναμετρήσας ἀσυνειδήτως τὰς ἐφεξῆς ἀναποφεύκτους καὶ θλιβερωτάτας συνεπείας τῆς ἀναμίξεως τῶν Ἀξιωματικῶν εἰς ξένα τοῦ προορισμοῦ των ἔργα καὶ τοὺς φατριαστικοὺς φανατισμοὺς καὶ τὰς κομματικὰς διαμάχας καὶ τὰς συμφυεῖς αὐταῖς ρυπαρότητας, καὶ τὸ Κράτος καὶ αὐτοὺς τούτους τὰ μέγιστα καὶ δυσιάτως ἐζημίωσε καὶ ἑαυτὸν αἰχμάλωτον καὶ εὐπειθὲς ὄργανόν των κατέστησε.

Τούτου ἕνεκα, ἅμα ὡς ἀνέλαβε τὴν ἀρχήν, οὐχὶ ὡς λαοπρό-

βλητος, ὡς τὸ πρίν, ἐκλεκτὸς τῆς Ἑλλάδος Κυβερνήτης, ἀλλ' ὡς τῶν ξένων ἐγκάθετος Ἁρμοστής, ἐκπορθήσας καὶ ταύτην κατασχών, ὑπὸ Σενεγαλέζων δορυφορούμενος, μετὰ τὴν θεατρικὴν παράταξιν τοῦ Στρατεύματος ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως, καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐνώπιόν του παρέλασιν καὶ τὴν ἐξαγγελθεῖσαν ἐπίπλαστον τῶν Ἀξιωματικῶν συμφιλίωσιν καὶ συναδέλφωσιν, ἐπειδὴ «ὁμοίως ἐπισφαλὲς μαινομένῳ διδόναι μάχαιραν καὶ μοχθηρῷ δύναμιν», ἤρξατο πρωτοφανῶν καὶ ὠμῶν διωγμῶν, οἵτινες διὰ τὴν σκληρότητα, σατανικώτατα καὶ πρωτοτοπίαν παρεμένουσι παροιμιώδεις ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, ἀρχὴν ποιησάμενος ἀπὸ τῶν τεσσάρων βάθρων ἐφ' ὧν ἑδράζεται ἀσαλεύτως πᾶσα ὑγιής, ρωμαλέα, ἀκμαία, σώφρων καὶ εὐδαίμων Πολιτεία. Τοῦ Στρατοῦ. Τῆς Δικαιοσύνης. Τῆς Παιδείας. Καὶ τῆς Θρησκείας.

Εὐθὺς δ' ἀμέσως ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς καὶ τῆς κατασχέσεως τῆς ἀρχῆς πρώτη πρᾶξις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ διπλασιασμός, εἰς ἀμοιβὴν τῆς λιποταξίας των, τοῦ χρόνου τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ παραχειμάσεως καὶ συμποσιάσεως τῶν συλλιποτακτῶν του Ἀξιωματικῶν, εἰς οὓς συμπεριελήφθησαν καὶ οἱ διασκελίσαντες τὴν διώρυγα τῆς Κορίνθου καὶ εἰς τοὺς ἐν Λουτρακίῳ ἀποβιβασθέντας Γάλλους καταφυγόντες. «Τόλμημα ἀληθῶς ἀντεθνικὸν καὶ ὀλέθριον, ἐκ βάθρων συγκλονῆσαν τὴν πειθαρχίαν, ἀνατρέψαν τὴν ἱεραρχίαν τοῦ Στρατεύματος πρὸς ἀνεπανόρθωτον βλάβην αὐτοῦ, αὐτῶν, τοῦ Στρατοῦ καὶ τοῦ Κράτους».

Τὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Α΄ Σώματος ἀνέλαβεν ὁ Ὑποστράτηγος Παρασκευόπουλος μὲ Ἐπιτελάρχην τὸν Συνταγμα. Πραντούναν Α., ὅστις μετὰ περισσῆς σκληρότητος καὶ πρωτοφανοῦς κομματικοῦ φανατισμοῦ καὶ ἀνελευθέρου ἐμπαθείας παρὰ πᾶσαν ὑποχρέωσιν πρὸς φίλους καὶ συμπολεμιστὰς τῶν ὁποίων τὰς πολεμικὰς ὑπηρετίας δαψιλῶς ἐκαρπώθη, καταισχύνας τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν καὶ ποδοπατήσας τὴν χριστιανικὴν φιλαλληλίαν, ἐφήρμοσε τὸν Στρατιωτικὸν νόμον, ἐφυλάκισε, παρεβίασε τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον, κατέλυσε τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν, κατήργησε τὸν λόγον καὶ τὴν σκέψιν, ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακὰς χιλιάδας πολιτῶν καὶ ἐξώρισεν εἰς τὰς Νήσους ἑκατοντάδας ἀνδρείων καὶ παλαιμάχων Ἀξιωματικῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους οὔτε καὶ πόρρωθεν ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ, ἀριστεῖς τῶν μαχῶν, τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς αὐτοθυσίας.

Ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς διωρίσθη ὁ Συνταγματ'

Ζυμβρακάκης 'Εμ., ὅστις ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐμπιστευτικὴν ἐγκύκλιον διαταγὴν καταλήγουσαν οὕτω:

«'Επιδοθῆτε μετ' αὐταπαρνήσεως εἰς τὸ καθῆκόν σας διὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐπιδιώκει νὰ ἐπισκιάσῃ τὰ ὄνειρα τῆς Φυλῆς. Δὲν θεωρεῖται στρατιώτης ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀδιαφορίας του πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του, ἐνισχύει τὸν ἐσωτερικὸν ἐχθρὸν καὶ γίνεται οὗτος ἀπειλητικώτερος κατὰ τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ὅτι, μεταξὺ ὑμῶν ὑπάρχουσι τοιοῦτοι ἄνδρες, καὶ διὰ τοῦτο εἶμαι πλέον ἢ βέβαιος, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν σας θὰ φανῶσι τάχιστα, ὁπότε δὲν ἔχω ἢ νὰ ὑπερηφανεύωμαι, ὅτι προΐσταμαι τοιούτων ἀνδρῶν».

Οἱ δὲ κατατασσόμενοι εἰς τὸ Σῶμα τοῦ Γύπαρη, σωματοφυλακὴν τοῦ Βενιζέλου, ὤμνυον τόνδε τὸν ὅρκον.

«'Ομνύω ἐνώπιον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ὅτι θὰ εἶμαι πιστὸς εἰς τὸν Λόχον, ὅτι θέλω τρέφει εἰς τὴν καρδίαν μου ἀδιάλλακτον μῖσος ἐναντίον τῶν τυράννων τῆς Πατρίδος μου, τῶν ὀπαδῶν τοῦ 'Εκπτώτου καὶ τῶν ἐπιμενόντων ἀκόμη νὰ ὑποστηρίζωσι τὸ προδοτικὸν 'Εκείνου πρόγραμμα».

'Ο 'Αντιστράτηγος Μοσχόπουλος μετετέθη ἐκ τῆς Διοικήσεως τοῦ Γ' Σώματος, διορισθεὶς Στρατιωτικὸς Διοικητὴς 'Ηπείρου καὶ Κερκύρας, ἐγκατασταθεὶς ἐν Κερκύρᾳ, ὅπερ, δι' εὐνοήτους λόγους, μετὰ δυσαρεσκείας ἤκουσεν ὁ ἐν Κερκύρᾳ Στρατηγὸς Μάρρο, Διοικητὴς τῶν 'Ιταλικῶν Στρατευμάτων. 'Επήρχοντο δὲ καθ' ἡμέραν συγκρούσεις μεταξὺ 'Ελλήνων χωροφυλάκων καὶ 'Ιταλῶν ναυτῶν.

Πρόσκλησις τῶν Σωματαρχῶν

Μετά τινας ἡμέρας, προσκληθέντες ἀπῆλθον εἰς 'Αθήνας ἅπαντες οἱ Διοικηταὶ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τῶν Μεραρχιῶν, πλὴν τοῦ 'Υποστρατήγου Παπούλα, ὅστις, ἀφοῦ δι' ἀπεσταλμένου 'Αξιωματικοῦ παρήγγειλεν εἴς τινας ἐξ αὐτῶν ὅπως μὴ μεταβῶσιν εἰς 'Αθήνας, διότι ἐφρόνει ὅτι ἡ πρόσκλησις ἦτο παγίς, ὅπως συλληφθῶσι καὶ φυλακισθῶσι καὶ μὴ λαβὼν ἀπάντησιν, ἀπῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον, δηλώσας ἀσθένειαν καὶ ὑποβαλὼν αἴτησιν διαθεσιμότητος, ἀντιπροσωπευθεὶς ὑπὸ τοῦ 'Επιτελάρχου του Συνταγματ. τοῦ Μηχανικοῦ Νίδερ, ὁπόθεν μετ' ὀλίγον μετέβη εἰς τὸ χωρίον Ματαράγκα δίωρον τοῦ Μεσολογγίου ἀπέχον, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη.

Μετά τινας ἡμέρας ἀπὸ τῆς εἰς Ἀθήνας προσκλήσεώς των, οἱ Βασιλόφρονες Σωματάρχαι μετὰ ὑπερδιακοσίων ἄλλων ὁμοφρόνων των Ἀξιωματικῶν ἐτέθησαν εἰς διαθεσιμότητα. Ὁ Ὑποστράτηγος ὅμως Χαραλάμπης, ὅστις ὡς Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὁμιλήσας εἰς τοὺς ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν ἐν Ἀθήναις εὑρισκομένους Σωματάρχας κληθέντας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον παρ᾽ αὐτοῦ καὶ παρακληθέντας ὅπως τάχιστα ἀπέλθωσιν εἰς τὰς θέσεις των καὶ ὦσιν ἕτοιμοι νὰ ἀντιδράσωσι κατὰ τοῦ εἰσβολέως Βενιζέλου, δριμύτατα κατ᾽ αὐτοῦ ἐκφρασθείς, διωρίσθη Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου. Ὁ δὲ Συνταγματ. Τρικούπης ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης ἐλθὼν μετὰ τῶν Ἀξιωματικῶν τῆς XI Μεραρχίας καὶ παρουσιασθεὶς μετ᾽ αὐτῶν πρὸ τοῦ Βασιλέως καὶ κατὰ τὴν μετ᾽ αὐτοῦ συζήτησιν ἀπεκλήθησαν οἱ Ἀμυνῖται πατριδοκάπηλοι, καὶ πρωτοστατήσας εἰς τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς ἀποκηρύξεως αὐτῶν, διωρίσθη Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου.

Ἐκ τῶν εἰς Ἀθήνας προσκληθέντων Σωματαρχῶν τῶν ἑδρεύοντων ἐν Πάτραις, ἐπέστρεψε μόνον εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ ὁ Ὑποστράτηγος Πολυμενάκος, τὸν ὁποῖον τὴν προτεραίαν τῆς ἐκ Πατρῶν ἀναχωρήσεώς μου τεθεὶς εἰς διαθεσιμότητα, συναντήσας ἐν τῷ καφενείῳ τῆς προβλῆτος τοῦ λιμένος, ἠρώτησα αὐτὸν ἀπορηματικῶς, πῶς ἐπέστρεψεν εἰς Πάτρας. Οὗτος μοὶ ἀπήντησεν ἐπὶ λέξει: «Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μὲ παρεκάλεσε θερμῶς νὰ ἐπιστρέψω καὶ νὰ ἀναλάβω τὴν διοίκησιν τοῦ Β′ Σώματος. Εἶναι μέγας ἀνήρ, μὲ προσεκάλεσε εἰς τὸ γραφεῖόν του, ὅπου καθήσαντες γόνυ πρὸς γόνυ μοὶ ἐξέθηκε τὴν πολιτικήν του, ἥτις εἶναι ἀληθῶς ὑπέροχος, καὶ κάκιστα ἐπράξαμεν αὐτὸν πολεμήσαντες». Μετὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἀπάντησίν του ταύτην, χαιρετήσας καὶ εὐχηθεὶς αὐτῷ τὰ βέλτιστα ἀπεμακρύνθην.

Τὴν ἑπομένην διεπορθμεύθην εἰς Μεσολόγγιον κατὰ σύστασιν τοῦ Πατρέως Εὐπατρίδου Κ. Τζίνη Προξένου τῆς Σουηδίας ἐν Πάτραις, πληροφορηθέντος παρὰ τοῦ Γάλλου συναδέλου του Ἐμερᾶ ὅτι ἦτο πιθανωτάτη ἡ σύλληψις ἐμοῦ, τοῦ Συνταγμ. Κουρέβελη, Πλοιάρχου Τυπάλδου, Συνταγμ. Μεσσαλᾶ καὶ τοῦ Ἀχαιοῦ Εὐπατρίδου πολιτευομένου Θ. Πετραλιᾶ, ὡς σκεφθέντων νὰ μεταφέρωμεν τὸ Πυροβολικόν, ὅπως προσβάλωμεν τοὺς Συμμάχους ἐν Λουτρακίῳ ἀποβιβασθέντας, ἂν καὶ ἐν Ἰσθμίᾳ καὶ Ποσειδωνίᾳ ἠγκυροβόλει ἰσχυρότατος Συμμαχικὸς Στόλος.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μου εἰς Μεσολόγγιον ἀνέγνων ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ «Νεολόγου» Ἐφημερίδος τῶν Πα-

τρῶν συνέντευξιν τοῦ Διευθυντοῦ της μετὰ τοῦ Ὑποστρατήγου Πολυμενάκου, ἐν ᾗ οὗτος δριμύτατα ἔψεγε τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ τοὺς Ἀξιωματικοὺς τοὺς ἀντιταχθέντας εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου, οὕτινος καὶ ἔψαλλε θερμότατον ἐγκώμιον.

Τὸ φύλλον τοῦτο τοῦ «Νεολόγου» λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ μετέβην καὶ συνήντησα οἴκαδε τὸν ἀπὸ τῆς προτεραίας ἐκ τοῦ χωρίου Ματαράγκα εἰς τὴν πόλιν κατελθόντα Ὑποστράτηγον Παπούλαν καὶ ἐπέδειξα αὐτῷ τὴν συνέντευξιν τοῦ Ὑποστρατήγου Πολυμενάκου, ἣν ἀναγνώσας καὶ ἐξαφθεὶς ἔγραψεν αὐστηρὰν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν δηλῶν τελικῶς ὅτι: «Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ τῷ ὑπενθύμιζε τὴν συνέντευξίν του ταύτην ἣν ἐχαρακτήρισεν ἐπονείδιστον, μεθ' ὅλων τῶν εὐνοήτων συνεπειῶν αὐτῆς». Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην παραλαβὼν ὁ ἀναμένων ὑπηρέτης, του μετέφερεν αὐτὴν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον.

Μετά τινας ἡμέρας κατελθὼν εἰς Πάτρας ὁ Ἀντιστράτηγος Μηλιώτης Κομνηνὸς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ Β΄ Σώματος, ὁ δὲ Ὑποστράτηγος Πολυμεμάκος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς ἐν Πάτραις ἑδρευούσης ΙΙΙ Μεραρχίας. Εἰς τὴν πρώτην δὲ ὑπηρεσιακὴν ἐπαφήν του μετὰ τῆς Διοικήσεως τοῦ Β΄ Σώματος ἔλαβε τοιαύτην παρ' αὐτῆς ἀπάντησιν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν διαθεσιμότητά του καὶ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἀθήνας, παλινοστήσας εἰς τὴν Βασιλόφρονα παράταξιν, καταφερόμενος ζωηρῶς κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βενιζέλου, τῆς Πολιτικῆς καὶ τῆς Διοικήσεως αὐτοῦ. Μετά τινα χρόνον, τοῦ Ἀντιστρατ. Μηλιώτου—Κομνηνοῦ μετατεθέντος εἰς τὸ Ε΄ Σῶμα μὲ Ἐπιτελάρχην τὸν Συνταγ. τοῦ Μηχαν. Παπαζαφειρόπουλον Κ. ἐν τῇ Διοικήσει τοῦ Β΄ Σώματος ἀντικατέστησεν αὐτὸν ὁ Ὑποστράτηγος Χαραλάμπης, ὅστις κατελθὼν εἰς Πάτρας ἀνέλαβε τὴν Διοίκησιν αὐτοῦ.

Τὴν 17 Αὐγούστου ἐξερράγη μεγάλη πυρκαϊὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰς οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Κασσάνδρας τῆς Βουλγαρικῆς συνοικίας ἐν ἀποθήκῃ βενζίνης καὶ πετρελαίου, καθ' ἣν ὁ πεπολιτισμένος Στρατηγὸς τῆς ἰσχυρᾶς Δημοκρατίας Σαράϊγ ἠρνήθη τὴν παραχώρησιν τῶν μέσων πρὸς μεταφορὰν ὕδατος διὰ τὴν κατάσβεσιν αὐτῆς, γενόμενος οὕτω ὁ δράστης τῆς καταστροφῆς ἀρχαιοτάτου τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς Χριστιανωσύνης ἀριστουργήματος, τοῦ περιφήμου Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου προστάτου τῆς πόλεως.

Οἱ δὲ στρατιῶται τῆς Γαλλίας καὶ Σερβίας κατὰ τὴν πυρκαϊὰν ἤρξαντο τῆς λεηλασίας τῆς πόλεως καὶ τῆς ληστείας τῶν ἀόπλων καὶ φιλησύχων κατοίκων αὐτῆς, ἀμφοτέρων δια-

σωθέντων διὰ τῆς ἐμπράκτου ἐπεμβάσεως καὶ φιλικῆς διαθέσεως τῶν Ἄγγλων Ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν. Ὁ δὲ Ἀρχηγὸς τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων Στρατηγὸς Μίλν ὠνόμασε τὰς πράξεις ταύτας. «Στῖγμα τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς φιλαλληλίας καὶ τῆς Χριστιανωσύνης». Μετ' ὀλίγον δὲ μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν τῆς περικαύστου Θεσσαλονίκης, ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, λυπηρὰς ἐντυπώσεις ἐξ αὐτῆς ἀποκομίσας.

Σύγκλησις τῆς Βουλῆς. Κήρυξις τοῦ πολέμου

Συγκληθείσης τῆς Βουλῆς τὴν 22 Ἰουλίου 1917, εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίασιν, ἀνηγγέλθη καὶ ἐπισήμως ἡ κατὰ τῆς Κεντρικῶν κήρυξις τοῦ πολέμου καὶ ἡ εἴσοδος τῆς Ἑλλάδος ἐν αὐτῷ, δι' ἣν ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἐξέφρασε τὴν ἔκπληξίν του, κατόπιν τῶν ἐπισήμων δηλώσεων τῶν Συμμάχων ὅτι «ἡ Ἑλλὰς θὰ παρέμενεν οὐδετέρα», καὶ τὸν πολεμικὸν στρόβιλον, ὅπερ τόσον ἐπιμόνως ὁ Βενιζέλος ἐπεδίωξε καὶ ἐπέτυχε.

Προσελθὼν ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Βουλὴν ἀνέγνωσε τὸ κάτωθι Διάγγελμα αὐτοῦ, ἔχων ἐν περιλήψει οὕτως :

«Κύριοι Βουλευταί.

Μετ' ἐγκαρδίου εὐχαριστήσεως ἀπευθύνω τὸν πρῶτον χαιρετισμὸν πρὸς τὴν Ἀντιπροσωπείαν τοῦ Ἔθνους.

Γνωστὰ εἰς Ὑμᾶς γεγονότα εἶχον ἐπιφέρει ἀπὸ ὀκταμήνου τὸν διχασμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας. Ἀλλὰ τὸ εὐμενὲς ἐνδιαφέρον τῶν Προστατίδων τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων ἐπέτυχε, τὴν ἄνευ θυσιῶν καὶ ἐμφυλίων ἀγώνων, ἀποκατάστασιν τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητος, διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐλευθέρου Πολιτεύματος.

Αἱ συνθῆκαι καθ' ἃς συνετελέσθη ἡ ἐπὶ τοῦ Θρόνου μεταβολὴ διέγραψαν σαφῶς τὴν πορείαν τοῦ Μέλλοντος. Ἐνεδεικνύετο ἐκ τούτων ἡ ἔκκλησις πρὸς τὴν Λαϊκὴν κυριαρχίαν, ὅπως ἀναθεωρήσῃ τὸ παρ' αὐτῆς ἱδρυμένον Πολίτευμα καὶ στερεώσῃ αὐτό, μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Θρόνον ἐπὶ τῶν βάσεων ἐφ' ὧν ἀνέκαθεν ἠθέλησε, διασαφίζουσα θετικώτερον τὴν ἔκτασιν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τοῦ Λαοῦ καὶ τὸν καθωρισμένον διὰ τοῦ Συντάγματος κύκλον τῆς λειτουργίας τῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ ἐξαίρουσα τὸν Δημοκρατικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἐφ' οὗ στηρίζεται καὶ τὸ μέλλον νὰ ἐνισχυθῇ τοιουτοτρόπως Βασιλικὸν Ἔμβλημα καθ' ὃ «ἡ Βασιλικὴ Ἰσχὺς ἔγκειται εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Λαοῦ».

Ἀλλ' αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἄμεσον προσφυγὴν εἰς Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ ἀπετέλεσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς νέας Συνταγματικῆς περιόδου εἰς ἣν εἰσερχόμεθα, ἡ ἀνάκλησις τοῦ Δια

τάγματος τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς τῆς Κ. περιόδου, ὡς ἐκδοθέντος κατὰ παράβασιν τοῦ Συντάγματος καὶ ἡ σύγκλησις αὐτῆς εἰς τὴν παροῦσαν δευτέραν τακτικὴν Σύνοδον, ὅπως ἐπακολουθήσῃ, ἐν καιρῷ, οὐχὶ δὲ εἰς μακρόν, ἡ σύγκλησις τῆς 'Αναθεωρητικῆς Συνελεύσεως».

'Εν συνεχείᾳ διακηρύττει ὅτι: «Ἡ Ἑλλάς, ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ της πολιτισμοῦ, παραδόσεων καὶ ἡ ἐκ τούτων ἐθνικὴ ὑποχρέωσις, ὑποχρεοῦται ἀδιστάκτως νὰ προσφέρῃ τὴν μικράν της δύναμιν εἰς τὴν ὁμάδα ἐκείνων τῶν ἀντιμαχομένων 'Εθνῶν, εἰς τὴν σημαίαν τῆς ὁποίας ἀνεγράφη ὡς σκοπὸς τοῦ πολέμου, ἡ «ἄμυνα ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῶν ἐθνοτήτων καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν Λαῶν». Ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι καθῆκον τιμῆς πρὸς γενναῖον καὶ φιλότιμον σύμμαχον καὶ ὅπως ἐπέλθῃ ταχύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον, ἂν δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ χαραχθῇ ἡ Πολιτικὴ αὕτη ἐγκαιροτέρα καὶ ἐγκαρδιώτερα καὶ ἐπέλθῃ ἡ ἄμυνα κατὰ τῶν, ἀπὸ κληρονομίας, φυσικῶν μας ἐχθρῶν.

'Εδόθη ὅμως εὐτυχῶς ἡ εὐκαιρία ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ νὰ ἀποδείξῃ δι' ὑπερόχου ἡρωϊσμοῦ εἰς τὸ Μέτωπον τοῦ πολέμου τὴν ἀξίαν τῆς ψυχῆς του, νὰ ἐξαρθῇ δὲ οὕτω καὶ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν συμμαχουμένων καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος στρατῶν καὶ εἰς τὴν συνείδησις τοῦ ἔξω κόσμου ἡ δεινῶς μειωμένη Ἑλλάς, περισταλῶσι δὲ καὶ ἀπειληθεῖσαι ἐθνικαὶ καταστροφαί. Ὁ δὲ ἡρωϊσμὸς καὶ ἡ αὐταπάρνησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μετώπου ἀποτελοῦσι τοὺς ἀρίστους οἰωνοὺς διὰ τὴν περαιτέρω τύχην τῆς ἡνωμένης Ἑλλάδος, διότι ἐξεικονίζουσι τὴν εὔρωστον φιλοτιμίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς

Κύριοι Βουλευταί,

Συνεπὴς πρὸς τὴν πολιτικὴν ταύτην ἡ Κυβέρνησίς μου ἀνεκάλεσεν ἤδη τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν Κρατῶν τῆς ἀντιπάλου Συμμαχίας. Διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος θὰ ὑποβάλῃ εἰς ὑμᾶς ἡ Κυβέρνησίς μου τὰ προσήκοντα νομοθετικὰ μέτρα, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι θέλει τύχει ἀμερίστου τῆς συνδρομῆς ὑμῶν. 'Αλλ' αἱ ἀνάγκαι εἰς ἃς εὑρίσκεται ἡ Χώρα δὲν εἶναι μόνον αἱ πηγάζουσαι ἐκ τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως.

Ἡ ἔκρυθμος πολιτικὴ κατάστασις τοῦ τελευταίου χρόνου ἀπειλήσασα τελείαν τοῦ Κράτους Κυβερνητικὴν ἀποσύνθεσιν, πολλὰ μᾶς ἀφῆκε θέματα ἐκκρεμῆ, πλεῖστα δὲ καὶ μεγάλα ἐγέννησε ζητήματα δεόμενα τῆς ἰδιαζούσης ὑμῶν ἀντιλήψεως καὶ μερίμνης.

Ἐπιληφθεῖσα τῶν ζητημάτων τούτων ἡ Κυβέρνησίς μου εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως, πρὸ παντὸς ἄλλου μέτρου, ἀναστείλῃ, διὰ Βασιλικῶν Διαταγμάτων, τὴν ἰσχὺν τῶν περὶ Δικαστικῆς ἰσοβιότητος διατάξεων τοῦ Συντάγματος, τῶν 'Επισκόπων, τῶν 'Αστυνομικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν Λειτουργῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως».

'Ετερμάτιμε δὲ τὸ Διάγγελμά του ὁ Βασιλεὺς διὰ τῶν ἑξῆς:

«Κύριοι Βουλευταί,

Οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ Πατρὶς ἡμῶν διῆλθε τοσοῦτον κρίσιμον περίοδον. Δὲν ἀντιμετωπίζει ὁ Ἑλληνισμὸς βαρβάρους μόνον κατακτητὰς παλαίων διὰ τὰ ἐδάφη του. Κατα τὰς ἀτυχεῖς τοῦ παρελθόντος περιόδους, ἡ ἐκπολιτιστικὴ δύναμις καὶ ἡ ψυχικὴ εὐρωστία τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς κατώρθωσε νὰ ἐπικρατῇ τοῦ κατακτητοῦ, ὥστε νὰ ἀναγεννᾶται ἐξ ἐρειπίων ἐλευθέρα. Ὅ,τι ὅμως θὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ σημερινοῦ κατακλυσμοῦ θὰ εἶναι πολὺ μᾶλλον ὁριστικὸν διὰ τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὅ,τι ἤθελεν ἀπολεσθῇ σήμερον, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνακτηθῇ αὔριον.

'Ανάλογος πρὸς τὴν συνείδησιν τοῦ τοιούτου κινδύνου πέποιθα ὅτι θὰ εἶναι καὶ ἡ παρ' ὑμῶν συνδρομὴ τῆς Κυβερνήσεώς μου εἰς τὰ μεγάλα καὶ δύσκολα ἔργα, ἅτινα ἀνέλαβεν, ἀνάλογος δὲ καὶ τοῦ Λαοῦ ἡ αὐταπάρνησις εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος τῆς ὑπερτάτης ἀμύνης, εἰς ὃν καλούμεθα καὶ δι' ὃν εὐχόμενος καὶ πιστεύων αἴσιον πέρας, ἐπικαλοῦμαι τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Ἅμα τῇ ἀποχωρήσει τοῦ Βασιλέως παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα ὁ Βενιζέλος, ἀπήγγειλε σφοδρὸν Φιλιππικὸν κατὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ θερμότατον ἐγκώμιον τοῦ προγράμματος τοῦ Φιλελευθέρου Κόμματος». Ἀνασκοπήσας τὴν ἱστορίαν ἁπάσης τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη, τοὺς δύο Βαλκανικοὺς πολέμους, τὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Βουκουρεστίου, τὴν Συμμαχικὴν πολιτικὴν τοῦ φιλελευθέρου Ὑπουργείου ἀκαταπαύστως παρεμποδισθείσης ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, τὰς παραχωρήσεις ἐν Μ. Ἀσίᾳ, τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Δαρδανελλίων παρεμποδισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐπιτελείου, ἂν καὶ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εἶτα τὴν Γερμανόφιλον πολιτικὴν τοῦ Γούναρη, τὴν προδοσίαν ἀπέναντι τῆς Σερβίας, τὴν ἀπόβασιν τῶν Συμμάχων ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὴν Βουλγαρικὴν πολιτικὴν τοῦ Ἐπιτελείου καταδειχθεῖσαν διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Ροῦπελ καὶ τῆς Καβάλλας, τὴν ὀλεθρίαν πολιτικὴν τῆς «Κυβερνήσεως τῶν Γερόντων», τὴν διατηρηθεῖσαν ἐπιστράτευσιν πρὸς διευκόλυνσιν τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων, τὴν ἐθνικὴν κατάπτωσιν τῆς Ἑλλάδος, τὰς καταπνιγείσας λαϊκὰς ἐλευθερίας, τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος ἐν Θεσσαλονίκῃ, τέλος τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἀποκάθαρσιν.

Ταῦτα ἀπαριθμήσας ὁ Βενιζέλος, τὴν ἀλήθειαν δεινῶς ῥαπίζων καὶ τὰ πραγματικὰ γεγονότα ἀσυστόλως παραποιῶν,συνεπέρανε.«Παρὰ τόσῳ δυσκόλους περιστάσεις,μετὰ τὰ ἐγκληματικὰ λάθη,ἡ ἀκατανίκητος ἐμμονὴ τῆς πίστεώς του εἰς τὰ πεπρωμένα τῆς Πατρίδος παραμένει. «Ἔθνος διελθὸν διὰ τόσων δοκιμασιῶν ἐπὶ τριάκοντα αἰῶνας χωρὶς νὰ ἐξαφανισθῇ.Ἔθνος ὅπερ ἐσημείωσε, χθὲς ἀκόμη τοὺς θριάμβους τοῦ 1912 καὶ 1913. Ἔθνος τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ ἐπροδόθη ὑπὸ τῶν Κυβερνητῶν του, κατώρθωσε νὰ ἀνεύρῃ αὐτὸ τοῦτο ἀρκοῦσαν ἠθικὴν δύναμιν πρὸς δημιουργίαν νέου Κράτους, πρὸς συγκρότησιν νέου στρατοῦ, καὶ νὰ γράψῃ,ὡς συχνάκις τὸ εἶπον, τινὰς τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς στρατιωτικῆς μας Ἱστορίας, τοιοῦτον Ἔθνος, εἶμαι ἀκραδάντως πεπεισμένος, περικλείει εἰσέτι ἐν ἑαυτῷ ἀρκοῦσαν ζωτικότητα, ἵνα καὶ κατὰ τὴν ὑπερτάτην ταύτην στιγμήν, κατορθώσῃ νὰ διασωθῇ καὶ νὰ ἐνδυναμωθῇ, οἷον τὸ ὠνειρεύθησαν αἱ ἐκλείψασαι γενεαί». Κατέστρεψε δὲ τὸν λόγον δηλώσας ὅτι: «Θὰ ἐντειχίσῃ πλάκα ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ μὲ ἀναγεγραμμένην τὴν προδοσίαν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἵνα μεταδίδηται αὕτη εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς».

Κατὰ τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ Βουλευτὴς Κερκύρας Σωκόλης μόλις ἤρξατο ἐλέγχων τὴν Κυβέρνησιν, κατεβιβάσθη ἐξ αὐτοῦ βιαίως καὶ βαναυσότατα ὑπὸ τοῦ Λοχαγοῦ Γύπαρη, Ἀρχηγοῦ τῆς ἰδιατέρας τοῦ Βενιζέλου σωματοφυλακῆς, στρατολογηθείσης

ἐκ ποικίλων κοινωνικῶν ἀποβρασμάτων διαφόρων πόλεων, χωρίων καὶ διεθνῶν λιμένων.

Τὴν αὐτὴν διαπόμπευσιν καὶ τὸν αὐτὸν ἐξευτελισμὸν ὑπέστη καὶ ὁ Βουλευτὴς Σερρῶν Μπούσιος, τοῦ Βενιζέλου ὑποκριτικώτατα διαμαρτυρηθέντος, «διότι τόσῳ ἀσυστόλως παρεβιάσθη ἡ ἀσυλία τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους», καὶ τιμωρήσαντος τὸν παρεκτραπέντα Λοχαγὸν Γύπαρην διὰ 15θημέρου φυλακίσεως. Τὴν ἐπομένην ὅμως ἐθεάθη ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ του μετὰ τοῦ τιμωρηθέντος φιλικώτατα συνομιλῶν, γελῶν καὶ ἀστειευόμενος. Μετὰ τὰ ἀλλεπάλληλα πραξικοπήματα ταῦτα, οἱ ἀντιπολιτευόμενοι βουλευταὶ ἀπεχώρησαν τῆς Βουλῆς, ἐφεξῆς ἀφήσαντες τὸ πεδίον ἐλεύθερον εἰς τὴν βενιζελικὴν αὐθαιρεσίαν, ἀναγωγίαν καὶ ἀντισυνταγματικότητα.

Καταπατήσας δὲ ἀσυστόλως καὶ οὐσιαστικῶς τὸ Σύνταγμα, ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τὸ ὁποῖον παρεβίασεν ὁ ἀπολυταρχικὸς Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ὡς διεκήρυσσε, διῴκησε ἐπὶ τριετίαν ὡς ἀπόλυτος Δεσπότης, διαιρέσας τοὺς πολίτας εἰς δύο διακεκριμμένας τάξεις,εἰς πατριώτας τοὺς ὀπαδούς του, καὶ εἰς προδότας τοὺς ἀντιπάλους του, οὓς καὶ κατεδίωξεν ἀπαραδειγματίστως, σκληρῶς καὶ ἀμειλίκτως, «ὁμοίως γὰρ ἐπισφαλὲς μαινομένῳ διδόναι μάχαιραν καὶ μοχθηρῷ δύναμιν», καταρτίσας Σῶμα Δικαστικὸν ἐκ τῶν ἐμπίστων, τυφλῶν καὶ πειθηνίων του ὀργάνων, ἅτινα κατεδίκαζον ὅσον αὐστηρῶς τόσον καὶ ἀσυνειδήτως πάντα εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν παραπεμπόμενον.

Πρὸς τοῦτο ἀσυνειδήτως καὶ ἐμπαθῶς προέβη εἰς τὴν κατάργησιν τῆς δικαστικῆς ἰσοβιόσητος, μέτρον συγκλονῆσαν ἐκ βάθρων τὸ ἐντιμότατον Δικαστικὸν Ἑλληνικὸν Σῶμα, τὸ πραγματικῶς καὶ ἀληθῶς τιμῆσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ διακριθὲν κατ' ἐπιστήμην, εὐθιδικίαν, ἀκεραιότητα, κοινωνικὴν παράστασιν καὶ οἰκογενειακὴν ὑποδειγματικὴν διαβίωσιν. Καὶ ἀπεμάκρυνεν ἐξ αὐτοῦ τοὺς Καψάλην, Χατζάκον, Γερακάρην, Σκοῦφον, Νιανάραν, Δεσποτόπουλον καὶ ἄλλους πράγματι ἀριστεῖς τῶν σεμνῶν τῆς Θέμιδος λειτουργῶν καὶ θεραπόντων, ἐπὶ τῇ ἀνερυθριάστῳ καὶ πρωτακούστῳ αἰτιάσει καὶ τερατώδει δικαιολογίᾳ «ὅτι δὲν προσεχώρησαν εἰς τὸ ἀντεθνικὸν καὶ παράνομον τῆς Θεσσαλονίκης κίνημά του». Αὐτοὶ οἱ τηρηταὶ τῶν Νόμων καὶ αὐστηροὶ αὐτοῦ ἐφαρμοσταί, οἱ ἐκπροσωποῦντες τὴν εὐορκίαν, τὴν εὐνομίαν καὶ τὴν τοῦ καθήκοντος πιστήν, φανατικὴν καὶ ἀνεπηρέαστον ἐκτέλεσιν.

Συγχρόνως παρέδωκε τὴν Παιδείαν εἰς τὸν ἑσμὸν τῶν ἀμαθῶν ὑπονομευτῶν καὶ σφαγιαστῶν τῆς Πατρίας Γλώσσης,

τῶν διαφθορέων τῆς Ἑλληνικῆς Νεότητος, τῶν ἀνατροπέων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας, τῶν ἀποσυνθετῶν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκογενείας, τῶν χλευαστῶν τῶν τιμίων καὶ πανσέπτων Ἑλληνικῶν ἐθίμων καὶ ἠθῶν, τῶν διωκτῶν τῶν Ἐθνικῶν Ἰδανικῶν καὶ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, τῶν πολλαπλῶς καὶ ἀφορήτως δυσόσμων Μαλακίων, τῶν ἀκαθάρτων Μαλλιαρῶν.

Ἐν ταυτῷ ἀπέβαλε ἐκ τοῦ Κλήρου Ἱεράρχας σεβασμίους, αὐστηροὺς καὶ πιστοὺς τηρητὰς τῶν παραδόσεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων, οὓς ἐθέσπισαν αἱ Ἱεραὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι. Κατεδίωξεν, ἐπροπιλάκησε καὶ σιδηροδεσμίους ἔσυρε μέχρι τῶν φυλακῶν μετὰ πορνῶν ἐν αὐταῖς αὐτοὺς ἐγκλείσας. Παρέδωκε δὲ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς νεωτερίζοντας περιπατητὰς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λεωφόρων τοὺς ἀπολέσαντας πᾶσαν ἐμπιστοσύνην τῶν Πιστῶν καὶ ἀγαγόντας εἰς κρισιμώτατον σημεῖον τὴν ἐπιβολὴν τῆς Θρησκείας ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Ἱερέως ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκογενείας.

Καὶ οὕτω κατέρριψεν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀσυνειδήτως, ἀπαθῶς καὶ ἀντεθνικῶς πᾶν ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς ἀόκνως, ἀπαύστως, ἀκαμάτως, φιλοστόργως καὶ ὑποδειγματικῶς ἐργαζομένη καὶ νυχθημερὸν ἐπὶ ἕνα αἰῶνα μοχθοῦσα καὶ τὸν τελευταῖον αὐτῆς ὀβολὸν προθύμως καὶ ἐνθουσιωδῶς δαπανῶσα, κατώρθωσε ἀξιοθαυμάστως καὶ ἐθνοφελῶς, νὰ ἀνεγείρῃ καὶ στερεώσῃ, σεβομένη καὶ ἐφαρμόζουσα τὸ ὑψηλὸν τοῦ Ξενοφῶντος ἀπόφθεγμα: «Ὅπου Θεοὺς μὲν σέβονται, πολεμικὰ δ' ἀσκοῦσι, πειθαρχεῖν δὲ μελετῶσιν, ἐκεῖ πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν ἔστιν».

Διωγμοὶ

Ἔναρξις τῶν διωγμῶν καθ' οὓς ἐμεσουράνησεν ἡ εὐτέλεια τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀνανδρία τῆς σκέψεως ἐγένετο ἀπὸ τοῦ τετιμημένου καὶ φιλοπάτριδος Σώματος τῶν Ἀξιωματικῶν ἐπὶ τῇ βάσει ἀνηθίκων πληροφοριῶν τῶν ἐν Παλαιᾷ Ἑλλάδι Βενιζελικῶν Πρακτόρων καὶ τοῦ ἰδιοτελοῦς καταλόγου ὃν ἐν Θεσσαλονίκῃ κατήρτισαν οἱ Ἀμύντορες, οὓς ὤθει ὁ φθόνος ὁ υἱὸς τῆς οἰήσεως, τῆς ψυχικῆς μικρότητος καὶ τῆς ταπεινῆς ἰδιοτελείας, τὸ διηνεκὲς βάσανον τοῦτο τῆς ἀρετῆς, τὸ δηλητήριον τὸ φθῖνον καὶ φθεῖρον τὴν σάρκα καὶ ἀποξηραῖνον τὴν ψυχήν, ἡ ἐμφωλεύουσα χρησιμοθηρία καὶ ἡ ζηλοτυπία ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς Κοινωνικῆς καὶ Κρατικῆς ἐκτιμήσεως καὶ προ-

τιμήσεως, ἡ ἐπιθυμία τῆς διευκολύνσεως τῆς ἀκόπου ταχίστης καὶ ἀμμειπτικῆς τῶν εἰς Θεσσαλονίκην συλλιποτακτησάντων μετὰ τοῦ Βενιζέλου Ἀξιωματικῶν, καὶ ἡ σπουδὴ τούτου πρὸς ἀπογύμνωσιν τοῦ Στρατεύματος ἀπὸ τῶν νομοταγῶν, εὐόρκων, πειθαρχικῶν, ἀξιοπρεπῶν καὶ ἀληθῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν, τῶν μὴ δεχθέντων καὶ μὴ καταδεχθέντων νὰ γίνωσιν ὄργανα τῆς φατρίας καὶ τῆς κομματικῆς συναλλαγῆς, ὡς ἐχόντων γενεᾶς, παραδόσεων, ἀναπτύξεως καὶ ἱκανότητος ἕνεκα, διάφορον γνώμην περὶ Ὅρκου, Καθήκοντος καὶ Προορισμοῦ τοῦ Στρατιώτου, πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ διῶκται των, καὶ κατὰ χαρακτῆρα, ἐντιμότητα, γενεάν, παιδείαν, προγονικὰς καὶ ἀτομικὰς Ἐθνικὰς ὑπηρεσίας, ἐπαγγελματικὴν ἱκανότητα, κοινωνικὴν παράστασιν καὶ ἀτομικὴν καὶ ὑπηρεσιακὴν ἀξιοπρέπειαν, οὐδὲ καὶ πόρρωθεν ἠδύναντο νὰ συγκριθῶσι.

Οὕτω, περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουλίου 1917 ἅπαντες οἱ εἰς διαθεσιμότητα τεθέντες Ἀξιωματικοὶ ἐξωρίσθησαν εἰς Θήραν οὓς βραδύτερον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἑκατοντάδες ἁπάντων τῶν βαθμῶν, ὅπλων καὶ ὑπηρεσιῶν ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης, τῶν ἐκπαιδευσάντων διὰ πραγματικῆς, ἐνδελεχοῦς, ἀόκνου καὶ εὐσυνειδήτου διδασκαλίας καὶ ἀσκήσεως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα, ζωντανὸν ὑπόδειγμα ἐντιμότητος, φιλοπατρίας, αὐτοθυσίας καὶ καθήκοντος ἐν παντί, πανταχοῦ, καὶ πάντοτε προκείμενοι, ὅπερ προσωπικῶς ὑπ' αὐτῶν ὡδηγήθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὑψίστου πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκοντος τὸν πόλεμον, ἐν ζηλευτῇ ὁμονοίᾳ, πειθαρχίᾳ καὶ ἀδελφότητι, ἄφθιτον καὶ ἀμάραντον δόξαν, λαμπρότητα καὶ θαυμασμὸν τῇ Ἑλλάδι Πατρίδι προσπορισάντων.

Μεταφορὰ καὶ διαβίωσις τῶν ἐξορίστων ἐν Θήρᾳ

Ἐκ τῶν εἰς διαθεσιμότητα τεθέντων Ἀξιωματικῶν, ὅσοι διέμενον ἐν Ἀθήναις ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην εἰς τὴν ἐξορίαν ἀποστολὴν εἰς Μῆλον ἀποσταλέντες, ὅπου ἡ πρὸς αὐτοὺς ἄνανδρος καὶ ἀνάγωγος συμπεριφορὰ τοῦ Ναυάρχου τοῦ αὐτόθι ναυλοχοῦντος Γαλλικοῦ στόλου, ἀπαγορεύσαντος καὶ αὐτὴν τὴν πρόσκλησιν ἰατροῦ διὰ τοὺς ἀσθενήσαντας, ὑπερβαίνει πᾶσαν περιγραφήν. Ἐκεῖθεν, μετὰ ὀκταήμερον, οἱ ἐξόριστοι, ὧντινες συνωδεύοντο καὶ παρὰ τῶν συζύγων των, ἀπεστάλησαν, τῇ διαταγῇ του, εἰς Θήραν κυριολεκτικῶς φορτωθέντες καὶ δίκην κτηνῶν στιβαχθέντες ἐπὶ ἀτμοκινήτου φορ-

τηγίδος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πλοῦ τὸ Πλήρωμα Ἀξιωματικοί τε καὶ Ναῦται φέροντες τὰ σωσίβια αὐτῶν, ὧν ἐστεροῦντο οἱ ἐξόριστοι, φόβῳ τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων, προσηνέχθησαν πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰς συζύγους των μετ' ἄκρας ὠμότητος καὶ ἴσης κακοψυχίας, ἀνανδρίας, ἀναγωγίας καὶ κτηνωδίας.

Μετά τινας ἡμέρας ἠκολούθησαν αὐτοὺς καὶ οἱ εἰς τὰς Ἐπαρχίας διαμένοντες εἰς Ἀθήνας κληθέντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ὅστις ὑποφέρων ἐξ ἑλωδῶν πυρετῶν μεταβὰς εἰς τὸ Φρουραρχεῖον παρεκάλεσα τὸν Φρούραρχον Συνταγματ. Καλομενόπουλον Ν. ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπανακάμψαντα, δεχθέντα με μετὰ μεγάλης μειλιχιότητος, ὅπως μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ παραμείνω ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας πρὸς περίθαλψιν τῆς πασχούσης ὑγείας μου. Οὗτος καλέσας εἰς τὸ τηλέφωνον τὸν Προσωπάρχην τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν Συνταγματ. Πάγκαλον Θ. τῷ διεβίβασε τὴν παράκλησίν μου, ὅστις ἀπήντησεν αὐτῷ μετὰ περισσῆς ἀπειλῆς καὶ σκαιότητος: «Νὰ ἀφήσω τὰς περιστροφὰς καὶ τὴν ὑποκρισίαν, διότι θὰ σταλῶ εἰς Θήραν δέσμιος», ἀπάντησιν, ἣν ὁ Φρούραρχος μοὶ μετέδωκε λίαν ἀσχάλλων καὶ αἰδούμενος, μεθ' ἣν ἀπῆλθον τοῦ Φρουραρχείου.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης μετὰ τοῦ Συνταγματ. τοῦ Μηχανικοῦ Μεσσαλᾶ κατήλθομεν εἰς Πειραιᾶ καὶ παρ' Ἐνωμοτάρχου τῆς Χωροφυλακῆς ὡδηγήθημεν εἰς τὸ παραπλευρισμένον τῇ προκυμαίᾳ ἀτμόπλοιον «Ζάκυνθος», ἔνθα καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἶχαν προηγηθῆ. Μετ' ὀλίγον κατέφθασε ἔνοπλος οὐλαμὸς Πεζικοῦ ὑπὸ Ἀξιωματικὸν παραταχθεὶς ἐφ' ἑνὸς ζυγοῦ ἀπέναντι τοῦ ἀτμοπλοίου πρὸς φρούρησιν τῶν ἐγκαθείρκτων, «πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς τῷ θαλαμηπόλῳ ἡ χορήγησις πάσης τροφῆς».

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ τὸ μικρὸν ἀτμόπλοιον «Πόρος» ἐκτελῶν κατὰ τὸ θέρος τὴν συγκοινωνίαν Χαλκίδος—Αἰδηψοῦ, ὅπερ προήρχετο ἐκ Πρεβέζης πεφορτωμένον ἀμνῶν καὶ ἐριφίων, ἅμα τῇ ἐκφορτώσει τῶν ὁποίων διετάχθη ἡ μεταφορὰ τῶν ἐξορίστων ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ ρητὴν δὲ ἀνωτέρων διαταγήν, ἀπηγορεύθη ἡ ἀποκόμισις ἐξ αὐτοῦ τῆς πολλῆς κόπρου τῆς συσσωρευθείσης κατὰ τὴν πενθήμερον διάρκειαν τοῦ ἐκ Πρεβέζης πλοῦ.

Ἐπειδὴ τὸ ἀτμόπλοιον ἦτο μικρόν, τρικυμία δὲ μεγάλη ἐπεκράτει εἰς τὸ πέλαγος καὶ σκότος μέγα ἐξηπλοῦτο ἐπ' αὐτοῦ, καὶ κίνδυνος τορπιλλίσεως ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων δὲν ἀπεκλείετο, παρεκλήθησαν θερμότατα ὁ Πρωθυπουρ-

γὸς Βενιζέλος ὁ Μιχαλακόπουλος Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ὁ Παπαναστασίου Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας, παρ' ἐνδιαφερομένων συζύγων καὶ στενῶν συγγενῶν τῶν ἐξοριζομένων, ὅπως ἀναβληθῇ ἡ ἀναχώρησις, μέχρι βελτιώσεως τοῦ καιροῦ γενησομένη ἐν ἡμέρᾳ, καθόσον ὁ κίνδυνος καὶ ἐκ τῆς κακοκαιρίας καὶ ἐκ τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων ἦτο καταφανὴς καὶ μέγας.

Ἐκ τούτων, ὁ μὲν πρῶτος ἀπήντησεν ὅτι «οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ, προσθέσας, ποῖος τοῖς πταίει; διατὶ νὰ μὴν ἔλθωσιν εἰς τὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης;». Ὁ δεύτερος «Οὐδὲν θὰ πράξῃ, διότι ἡ πολιτεία δὲν ἐνδιαφέρεται δι' αὐτούς». Καὶ ὁ τρίτος «Δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ληφθῇ οἱαδήποτε φροντὶς διὰ διακόσια ἐξοριζόμενα κτήνη». Διὰ τὴν ῥυπαρὰν συμπεριφορὰν ταύτην τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν Ὑπουργῶν του, πᾶν σχόλιον παρέλκει.

Καὶ οὕτω τὸ μικρὸν ἀτμόπλοιον δερόμενον ὑπὸ τῆς ἐξηγριωμένης θαλάσσης καὶ τρὶς κατὰ τὸν πλοῦν, μικροῦ δεῖν, νὰ ἀνατραπῇ, κατέπλευσεν τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης εἰς τὸν λιμένα τῆς Μήλου. Ὁπόθεν, μετὰ διήμερον παραμονὴν καθ' ἣν ἀπηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ναυάρχου πᾶσα ἀπόβασις εἰς τὴν Νῆσον καὶ πᾶσα προμήθεια τροφῶν, κατὰ διαταγήν του ἀπέπλευσεν εἰς Θήραν.

Τοὺς ἐξοριζομένους Ἀξιωματικούς, Πολιτευομένους καὶ Πολίτας, καθάρματα τοῦ λιμένος Πειραιῶς, τρόφιμοι τοῦ Δημάρχου Παναγιωτοπούλου καὶ υἱοῦ, τοῦ μὲν πρώτου ἐπὶ πλαστογραφίᾳ ἀργότερον κατηγορηθέντος καὶ διὰ παμψήφου βουλεύματος τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, εἰς τὸ κακουργοδικεῖον παραπεμφθέντος, καὶ δυνάμει τοῦ Νόμου περὶ ἐμπράκτου μετανοίας τυπικῶς ἀπαλλαγέντος, τοῦ δὲ δευτέρου βραδύτερον ὡς Δημάρχου καταδικασθέντος εἰς πολυετῆ εἱρκτήν, ἐπὶ κλοπῇ τοῦ χρήματος τοῦ Δήμου Πειραιῶς, ἐπροπηλάκιζον τοὺς εἰς Πειραιᾶ πρὸς ἐξορίαν κατερχομένους σκληρῶς καὶ ἀχρείως, διὰ κραυγῶν γοερῶν, ποδοκρουσιῶν καὶ βαναυσοτάτων ὕβρεων, ἐξιχθεισῶν μέχρι καὶ βολῆς κρομμύων, τοματῶν, γεωμήλων καὶ λεμονίων κατ' αὐτῶν, διὰ τῆς παραλιακῆς λεωφόρου διερχομένων, τῶν προδοτῶν φίλων τοῦ προδότου Βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀτιμοτάτη, θρασυδειλοτάτη καὶ ἀπανθρωποτάτη πρᾶξις, ἥτις κατῄσχυνε τὴν πεφημισμένην Ἑλληνικὴν ἀγαθότητα, καὶ κατερείπωσε τὴν Κρατικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἐνεκόλαψε στίγμα ἀνεξίτηλον ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν διοικούντων ἀρχόντων καὶ πρωτίστως τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν Ὑπουργῶν αὐτοῦ.

Εἰς Θήραν ἀποβιβαζόμενοι οἱ ἐξόριστοι παρεδίδοντο εἰς

τὰς στιβαρὰς καὶ ἁγνὰς χεῖρας τοῦ Συνταγματάρχου Μπαρδοπούλου Δ., ἀνταξίου ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, τοῦ ἐκ Παιρῶν δικηγόρου Μιχαλακοπούλου, ὃν μετ' ὀλίγον διεδέχθη ὁ ἀντάξιός του ἀπόστρατος Ἴλαρχος Ἀλ. Γρίβας βουλευτὴς Βοιωτίας, διορισθέντος, τυπικῶς μὲν, Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ τῆς Νήσου, πράγματι δὲ, ὠμοτάτου δεσμοφύλακος τῶν ἐξορίστων.

Ὁ Συνταγμ. Μπαρδόπουλος ἔσχε πολλάκις τὴν ἀξιέπαινον προθυμίαν καὶ τὴν ἐπίκαιρον πρωτοβουλίαν νὰ ἀπευθύνῃ τοῖς ἐξορίστοις πατριωτικὰς συμβουλὰς πλήρεις ἀληθοῦς ἐξάρσεως καὶ νὰ διαπράττῃ εὐγλώτους καὶ ὑψηλὰς διδαχὰς περὶ αὐστηρᾶς, πιστῆς καὶ ἀδεκάστου ἐκτελέσεως τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Πολιτείαν καθήκοντος καὶ φειδωλείας τοῦ δημοσίου πλούτου, ἀπόταχτος διατελέσας τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γουδῆ, οἰκονομικῶν ἀνωμαλιῶν ἕνεκα. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἑκάστοτε ἐν Θήρᾳ τελουμένων δοξολογιῶν, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν μεγάλων εὐτυχῶν Ἐθνικῶν γεγονότων καὶ πολεμικῶν κατορθωμάτων, οἷα ἡ κατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Ἰωαννίνων, ἡ ἐκβίασις τῶν στενῶν τοῦ Σαραντα πόρου καὶ τῆς Κρέσνας καὶ ἡ ἐκπόρθησις τοῦ Μπιζανίου καὶ τοῦ Κιλκίς. Μεγαλουργήματα Ἑλληνικὰ εἰς τὰ ὁποῖα οὔτε καθ' ὕπνους παρέστη ὁ εὐφραδὴς ρήτωρ καὶ λιγὺς ἀγορητής, ὧν ὅμως, οἱ παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ καθῆκον νουθετούμενοι ἐξόριστοι ἀκροαταί του, ἦσαν ἐκ τῶν πρωιίστων καὶ διακεκριμμένων αὐτῶν συντελεστῶν καὶ κυριωτάτων ἐργατῶν.

Ἡ ἐν Θήρᾳ διαβίωσις τῶν ἐξορίστων Ἀξιωματικῶν ἦτο αὐτόχρημα μαρτυρική. Φρουρούμενοι οὗτοι ὑπὸ ἀστυνομίας ἐκ 50 χωροφυλάκων καὶ λόχου Ἀμυνιτῶν ἐξ 100 ἀνδρῶν, ὑπέφερον τὰ πάνδεινα καθημερινῶς παρ' αὐτῶν προπηλακιζόμενοι καὶ ἔστιν ὅτε καὶ νυκτερινὰς ἐπιθέσεις ὑφιστάμενοι καὶ στερούμενοι τροφίμων καὶ λοιπῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, ἅτινα καὶ ἂν ὑπῆρχον, ἠδυνάτουν νὰ ἀγοράσωσι, ὡς στερούμενοι χρημάτων, καὶ διότι ὁ πενιχρὸς αὐτῶν μισθὸς τῆς διαθεσιμότητος ἐπί τινα καιρὸν δὲν ἐχορηγεῖτο καὶ πᾶσα ἔξωθεν ἀποστολὴ χρήματος πρὸς αὐτοὺς αὐστηρῶς ἀπηγορεύθη καὶ κατεκρατεῖτο, ὡς καὶ πᾶσα ἀλληλογραφία.

Μετά τινας ἡμέρας ἀπὸ τῆς εἰς Θήραν ἀφίξεώς μου, περὶ τὴν δείλην ἐπιστρέφων οἴκαδε, εἶδον στρατιώτην τοῦ Λόχου τῆς Ἀμύνης σπεύδοντα πρὸς ἐμὲ καὶ πρὶν ἀντιληφθῶ τὶς ἦτο, γονατίσας μοὶ ἠσπάσθη θερμῶς καὶ δακρύων τὴν χεῖρα καὶ μοὶ εἶπε: «Σεῖς, Κύριε Συνταγματάρχα, εἶσθε οἱ προδόται τοὺς ὁποίους μᾶς ἔλεγον ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ Διοικητὴς τοῦ Συντάγ-

ματός μας κατὰ τὸν Τουρκικὸν πόλεμον Συνταγ. Παρασκευόπουλος καὶ ὁ Ὑποδιοικητὴς Ἀντισυνταγματ. Λελάκης τοὺς ὁποίους εἰς οὐδεμίαν μάχην εἴδομεν, καὶ ὅταν ἡμεῖς ὑπὸ τὰς διαταγάς σας ἠγωνιζόμεθα νυχθημερὸν ἐν Θερακῆσι κατὰ τοῦ Μπιζανίου, αὐτοὶ ἐκάθηντο κατεσκηνωμένοι εἰς Ἐρὶν-Ἀγᾶ, τρίωρον ἀπέχοντες, θερμαινόμενοι, εὐωχούμενοι καὶ μέχρι πρωΐας χαρτοπαίζοντες;» Μεθ' ὃ ἐγερθείς, δρομαίως ἀνεχώρησε, τὴν ἑπομένην δὲ ἦλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου κομίσας μοι ἐδώδιμα τινὰ καὶ ὀπώρας καὶ εἰς ἄκρον συγκεκινημένος ἀποχαιρετήσας με ἀπεμακρύνθη τῆς Θήρας, καὶ δὲν τὸν ἐπανεῖδον πλέον. Ἦτο ὁ ἀνδρεῖος καὶ πιστὸς ἀκόλουθός μου ἐλάτης Δημήτ. Κωνσταντινίδης, ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Σαρανταπόρου, τῶν Γιανιτσῶν, τοῦ Μπιζανίου καὶ τῆς Κρέσνας συμπολεμιστής.

Ἀπερίγραπτον ἀληθῶς καὶ στοργικὴν συγκίνησιν ᾐσθάνθην ἐπανιδὼν αὐτόν, εἰς τὴν δυστυχεστέραν περίοδον τοῦ στρατιωτικοῦ μου σταδίου καὶ ἅπαντος τοῦ βίου μου. Διότι αἱ περιπέτειαι κοινῶν κινδύνων καὶ ἡ πολλαπλῆ κοινὴ ἀντιμετώπισις τοῦ θανάτου σφυρηλατοῦσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν συμπολεμιστῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν, δεσμοὺς ἀδιαρρήκτους καὶ ἐσαεὶ ἀλησμονήτους.

Δεῖγμα δὲ τῆς μοχθηρίας, τῆς ἰδιοτύπου ἀντιλήψεως καὶ τῆς ταπεινότητος τῶν τότε διοικούντων πρόκειται καὶ τὸ ἑξῆς γεγονός. Ἐπειδὴ εἶχον ἐκλίψει τὰ ἄλευρα ἐκ τῆς ἀγορᾶς καὶ οἱ ἐξόριστοι ἠπειλοῦντο ὑπὸ λιμοῦ, μεταβὰς παρὰ τῷ Ἐπισκόπῳ τῶν Δυτικῶν Σεβασμιωτάτῳ Καλοκαιρινῷ συνδεομένῳ μετὰ τοῦ Μεσολογγίου, ὡς ἐκ τῆς συγγενείας του μετὰ τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας Βούρβαχη, παρεκάλεσα αὐτόν, ὅπως μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ Διοικητῇ, ἵνα χαρηγήσῃ ἄρτον εἰς τοὺς ἐξορίστους ἐκ τοῦ χορηγουμένου εἰς τὰ ἀποσπάσματα τῆς φρουρήσεως αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ὁ Διοικητὴς τὴν ἐνέργειάν του ταύτην ἀνέφερε πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, αἰτῶν τὴν ἔγκρισιν αὐτῆς. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Ἴλαρχος Γρίβας Α. ἀπαντῶν ἐνέκρινε τὸ τετελεσμένον γεγονὸς μετὰ τῆς ἑξῆς ἀχαρακτηρίστου δηλώσεώς του: «Ἐγκρίνει μὲν τὴν γενομένην ἐνέργειαν αὐτοῦ, ἀπαγορεύει ὅμως αὐστηρῶς τὴν ἐπανάληψιν αὐτῆς. Ἐφεξῆς, ἅμα κομίζωνται ἄλευρα εἰς τὴν Νῆσον, θὰ ἐφοδιάζωνται τὰ ἀποσπάσματα τῆς Χωροφυλακῆς καὶ τῆς Ἀμύνης, εἶτα οἱ κάτοικοι καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος οἱ ἐξόριστοι Ἀξιωματικοί, διότι αὐτοὶ δὲν εἶναι οὔτε ἄνθρωποι».

Φυλακαὶ Ἰζεδίν. Διαβίωσις ἐγκαθείρκτων

Ἀριστερόθεν τοῦ εἰσερχομένου εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας ἐν Κρήτῃ, ἐγείρεται τὸ ἐπὶ Τουρκίας φρούριον «Ἰζεδὶν» ὑπερασπίζον κατὰ θάλασσαν μὲν τὸν λιμένα, κατὰ ξηρὰν δὲ ἀπὸ τῶν Χριστιανικῶν ἐπιδρομῶν τῆς πολεμικῆς τοῦ Ἀποκωρώνου Ἐπαρχίας, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἁρμοστείας τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου μετεβλήθη εἰς τὰς ὁμωνύμους φυλακάς.

Συνεχιζομένου τοῦ ἄρξαντος διωγμοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Βενιζέλου, βοηθείᾳ τῶν Σενεγαλέζων, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, διὰ τῆς εἰς Θήραν ἐξορίας τῶν Ἀξιωματικῶν, ὅστις ἐνετάθη ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος τῶν Θηβῶν, ὁπότε ἐνηργήθησαν πλεῖσται συλλήψεις Πολιτῶν καὶ Ἀξιωματικῶν, ὧν τοὺς μὲν ἐνέκλεισαν εἰς τὰς διαφόρους φυλακὰς τοῦ Κράτους, τοὺς δὲ εἰς τὰς φυλακὰς Ἀβέρωφ, ἐξ ὧν, μετά τινας ἡμέρας ἄλλους μὲν ἐξώρισαν εἰς τὰς Νήσους, ἄλλους δὲ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον «Ἅγ. Γεώργιος» τοῦ Ναυστάθμου κατέναντι, ἀποκλεισθέντας πάσης ἐπικοινωνίας καὶ στερηθέντας ἐν βαρυτάτῳ χειμῶνι παντελῶς, στέγης, τροφῆς καὶ ὕδατος,ἐπὶ ὀκταήμερον, ὑπὸ αὐστηροτάτην στρατιωτικὴν φρούρησιν διατελοῦντας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ὑποστράτ. Παπούλας, οἱ Συνταγ. Κωνσταντινόπουλος, Κουρέβελης, ἀδελφοὶ Βάσου καὶ Μεταξᾶς Μ. Λοχαγοὶ ἀδελφοὶ Κων. Ἰωάννης καὶ Εὐγνώμων Διαλετής, Πλοίαρχος Γούδας, Ὑποπλοίαρχοι Στράτιος Γερ. καὶ Τσερέπης καὶ ἄλλοι.

Ἐκεῖθεν μετεφέρθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἰζεδίν, ὅπου ὑπῆρξε παροιμιώδης ἡ διαβίωσίςτων,ἐν πλήρει ἀπομονώσει καὶ ἀπαγορεύσει ἀλληλογραφίας καὶ λήψεως χρηματικῶν ἐπιταγῶν, ἰσοβίως στιγματίζουσα τὴν ἀχρειότητα καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν τῆς Βενιζελικῆς διοικήσεως, ἧς ἕνεκα, ἀπεβίωσεν ὁ Γ. Σκουζὲς καί τινες ἄλλοι. Τὴν ἡμερησίαν τροφήν των ἀπετέλει ἄρτος μέλας βάρους 180 δραμίων κατὰ διήμερον, μεμιγμένος μετὰ τεμαχίων ξύλων καὶ ἄλλων ἀκαθάρτων οὐσιῶν, ἑνὸς κοχλιαρίου ἐλαίου καὶ ἑνὸς ὄξους δι᾽ ὀψοφαγίαν,ἐνίοτε δὲ ἐξ ἐλαχίστων ἐγχωρίων κυάμων βραστῶν προσφερομένων ἐντὸς μικροῦ ρυπαροῦ πηλίνου, ἀγγείου ἐγχωρίου κατασκευῆς.

Κατὰ τὴν νύκτα ἀδιάκοποι ἰσχυραὶ φωναὶ καὶ θορυβώδεις ἰαχαὶ τῆς φρουρᾶς τῶν φυλακῶν διετάραττον τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα τῶν ἐγκαθείρκτων, συστηματικῶς δὲ ἐκυλινδοῦντο παλινδρομικῶς καθ᾽ ἅπαν τὸ ἐμβαδὸν

τοῦ ἀνδήρου τῶν φυλακῶν, ὑπὲρ τὰ δωμάτιά των βαρεῖς σφαῖραι ἐμπροσθογόμων πυροβόλων, αἵτινες ἐκράτουν αὐτοὺς συνεχῶς ἐν ἀϋπνίᾳ καὶ ἐξαιρετικῇ ψυχικῇ ταραχῇ καὶ νευρικῇ διεγέρσει, εἰς οὓς διεβιβάζοντο, τεχνηέντως, αἱ πάσης φύσεως ἀπειλαὶ περὶ τῆς ζωῆς καὶ ἀσφαλείας αὐτῶν. Ἐπιπροσθέτως δὲ κινίνη δὲν εἰσήγετο εἰς τὰς φυλακάς, τοῦ Διευθυντοῦ των δηλοῦντος ὅτι «ἡ κινίνη εἶναι διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς σκύλους».

Παραλλήλως πρὸς ταῦτα, καθ' ἑκάστην πρωΐαν προσήγοντο ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τῶν φυλακῶν ἀναφοραὶ πρὸς ὑπογραφὴν ὑπὸ τῶν κρατουμένων Ἀξιωματικῶν, ὁμολογούντων ὅτι «ὁ Βενιζέλος εἶναι μέγας ἀνήρ, καὶ ὅτι τυγχάνει προδότης ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος». Ἐγένοντο δὲ καὶ παραινέσεις καὶ σαφεῖς ὑποδείξεις καὶ ἐδίδοντο ρηταὶ ὑποσχέσεις ἀμέσου ἀποφυλακίσεως, ἀποκαταστάσεως, προαγωγῆς, εὐνοίας ἀμερίστου καὶ ἀνόδου εἰς καλλιτέραν τύχην. Ἀλλ' οἱ τυρρανούμενοι, ὡς ἄνδρες ἔντιμοι καὶ πατριῶται ἀληθεῖς, ἔπτυσαν κατὰ πρόσωπον τὰς προσφορὰς τοῦ Βενιζέλου, οὐδενὸς ὑπογράψαντος τὴν κατάπτυστον ἀναφοράν.

Ἐκραγέντος τοῦ κινήματος πρὸς κατάλυσιν τῆς Βενιζελικῆς τυρρανίας καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς Ἀντιστράτηγος Λυμπρέτης Θ., ὁ ἀνδρεῖος στρατιώτης, ὁ ἄψογος πολιτικός, ὁ πραγματικὸς πατριώτης, ὁ ἀληθὴς Κρής, καταδικασθεὶς εἰς ἰσόβια δεσμὰ μετεφέρθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Βενιζέλου ἐκ τῶν φυλακῶν «Ἀβέρωφ» εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἰζεδίν, ὅπου ἐνεκλείσθη εἰς σκοτεινὸν θάλαμον μετὰ 20 ἄλλων κακούργων καὶ καταδίκων εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν.

Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐν ταῖς φυλακαῖς ψυχολογικὴ κατάστασίς του, ὥστε δὲν ἐδέχθη τροφὴν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, παραμείνας νῆστις, καθήμενος διαρκῶς ἐπὶ καθίσματος, ὅπερ οἱ συμπαθήσαντες αὐτὸν συγκάθειρκτοι ἐξοικονομήσαντες, παρεχώρησαν αὐτῷ. Ἐπιφανὴς δὲ Βενιζελικὸς μεσολαβήσας παρὰ τῷ Βενιζέλῳ, ὅπως ἐπιτρέψῃ χάριν τῆς ὑγείας τοῦ γεραροῦ Στρατηγοῦ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὰς φυλακὰς «Ἀβέρωφ» πρὸς θεραπείαν, ἔλαβε τὴν χαρακτηρίζουσαν ἀγριότητα ψυχῆς καὶ ἄφθαστον ἐμπάθειαν καὶ ἰδιότυπον μνησικακίαν ἀπάντησιν: «Δὲν διατάσσω τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἀθήνας, καὶ ἂς ψοφήσῃ ὡς σκύλος».

Οὕτω, διὰ τῶν διαφόρων διωγμῶν μέχρι τῶν παραμονῶν τῶν ἐκλογῶν τῆς 1 Νοεμβρίου 1920 ἐξωρίσθησαν εἰς τὰς

Νήσους καὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὰς διαφόρους φυλακὰς τοῦ Κράτους ἅπαντες οἱ Πολιτευόμενοι, οἱ Ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ Πολῖται, οἵτινες εἶχον τὸ θάρρος καὶ τὸν πατριωτισμὸν νὰ ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν ὑποδουλωτικὴν ξενικὴν τοῦ ἔθνους πολιτικὴν καὶ τῶν ἐγκαθιδρυσάντων τὴν Βενιζελικὴν τυρρανίδα Σενεγαλέζων στρατιωτῶν τῆς μεγάλης καὶ ἐκπολιτισμένης Γαλλικῆς Δημοκρατίας, τῆς «ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων ἀφιλοκερδῶς ἀγωνισθείσης». Ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν δὲ ἐκ τῶν ἀποτελεσάντων τὰς κορυφάς, τῆς αἴγλης καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐφιλοξένησαν αἱ φυλακαὶ τοῦ Ἰτζεδίν, ὑπὸ τὰς ἀναφερθείσας καὶ περιγραφείσας συνθήκας, αἵτινες θὰ παραμείνωσιν ἐσαεὶ ἀνεξίτηλος καὶ ἀψευδὴς μαρτυρία τῆς Βενιζελικῆς τυρρανίδος.

Ἄφιξις ἀνακριτικοῦ Συμβουλίου

Κατὰ τὰ μέσα Ν]βρίου 1917 συγκεντρωθέντων τῶν ἐν διαθεσιμότητι Ἀξιωματικῶν ἐν Θήρᾳ, ἀφίκετο ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Νήσου, τὸ δι' αὐτοὺς συσταθὲν Ἀνακριτικὸν Συμβούλιον ἀπαρτιζόμενον: Ἐκ τοῦ Συνταγματάρχου τοῦ Ἱππικοῦ Ζαχαροπούλου ὡς Προέδρου, καὶ τῶν Συνταγματαρ. Ὀρφανίδου Ι. τοῦ Μηχανικοῦ, Βλαχοπούλου Ν. τοῦ Πυροβολικοῦ, Κονταράτου Ξ. καὶ Τσολακοπούλου τοῦ Πεζικοῦ, Ζυμβρακάκη Ἐμ. τῆς Χωροφυλακῆς καὶ Ἀντισυνταγμ. Λασκαράκη Γ. τοῦ Πυροβολικοῦ ὡς Μελῶν, ἁπάντων πλὴν τοῦ Προέδρου ἐξεχόντων Ἀμυνιτῶν.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξορίστων Ἀξιωματικῶν δὲν παρουσιάσθησαν εἰς τὸ Συμβούλιον, ὀρθῶς πιστεύσαντες ὅτι ἡ ὑπηρεσία δὲν ἐνήργει εἰλικρινῶς καὶ ἀμερολήπτως. Ἀλλ' ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας μετὰ τοῦ Συνταγματ. τοῦ Μηχανικοῦ Γίδα Δ. καταπείσαντες καὶ ἄλλους τινάς, γνωρίζοντες καλῶς τὸν ἀγυρτικὸν θίασον τὸν οὐσιαστικῶς διέποντα τότε, πρὸς ὄφελος τῶν ξένων, τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων, πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ὅπως καὶ συνέβη, τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἀπεφασίσαμεν νὰ παρουσιασθῶμεν πρὸ τοῦ Συμβουλίου.

Παρουσιασθεὶς πρῶτος πρὸ αὐτοῦ ἐδήλωσα ἀπεριφράστως: «Εἶμαι προθυμότατος νὰ ἐπανέλθω εἰς τὰς τάξεις τοῦ Στρατοῦ καὶ νὰ ὑπηρετήσω τὴν Πατρίδα, ὡς καὶ κατὰ τοὺς προηγουμένους πολέμους ὁλοψύχως ἔπραξα». Εἰς τὴν δήλωσίν μου ταύτην ὁ Συνταγματ. Ὀρφανίδης ἐμπαθῶς καὶ ἐντόνως

μοὶ ἀπήντησε: «Δὲν θέλομεν Ἀξιωματικοὺς φίλους τοῦ ἐξωνηθέντος Γερμανοφίλου Βασιλέως», δήλωσιν «ἣν ἐνέκριναν διὰ κατανεύσεων τῆς κεφαλῆς καὶ οἱ Συνταγματ. Βλαχόπουλος καὶ Ἀντισυνταγματ. Λασκαράκης, τῶν λοιπῶν παραμεινάντων ἀμετόχων».

Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς θρασύδειλον ἀπάντησιν ταύτην, συνεχίζων εἶπον ὅτι:« Ἔχει πλῆρες τὸ δικαίωμα ἡ Κυβέρνησις νὰ κρατῇ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοὺς Ἀξιωματικοὺς οὓς αὐτὴ προκρίνει. Δὲν εἶναι ὅμως δίκαιον καὶ ὀρθὸν νὰ καταδιώκωνται καὶ νὰ ἐξευτελίζωνται Ἀξιωματικοὶ εἰς οὐδὲν πταίσαντες ὅπως ἐγὼ καὶ οἱ ὁμότυχοί μου». Καὶ ἠρώτησα τίνες εἰσὶν οἱ λόγοι τῆς διώξεως καὶ τῆς ἐξορίας μου. Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου ταύτην ὁ Συνταγματάρχης Ὀρφανίδης μοὶ ἀπήντησε ψυχρότατα: «Δὲν γνωρίζομεν αὐτούς. Ἂν τοὺς γνωρίζετε σεῖς, εὐχαρίστως θὰ τοὺς ἠκούομεν». Μεθ' ὃ ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης τοῦ συμβουλίου.

Τὴν ἑπομένην, ἀφοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὴν αὐτὴν σιωπὴν ἠκροάσθη καὶ τῶν λοιπῶν προσελθόντων τὸ Συμβούλιον σιωπῶν, ἀνεχώρησε δι' Ἀθήνας.

Μετά τινας ἡμέρας ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασίν του, καθ' ἥν, οὐδεὶς ἀνεκαλεῖτο ἐκ τῶν παρουσιασθέντων, ἐλάχιστοι ἐπανήρχοντο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, πάσχοντες τινὲς ἀνεκαλοῦντο ἐκ τῆς ἐξορίας, ὡς καί τινες φαινομενικῶς μὲν ἐξορισθέντες, πρὸς πρόληψιν πάσης ὑποψίας, ἀξιεπαίνως δὲ τὸν εὐνόητον προορισμὸν καὶ τὴν ἄνανδρον αὐτῶν ἀποστολὴν ἀποτελεσματικῶς ἐκπληρώσαντες.

Καὶ ὅμως, παρὰ τὰ πραγματικὰ καὶ ἀδιάψευστα γεγονότα ταῦτα, ὁ Πρωθυπουργὸς Βενιζέλος καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Μιχαλακόπουλος, τὴν ἀλήθειαν ἄμφω κακομεταχειριζόμενοι, ἀνερυθριάστως διεκήρυξαν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ὅτι : «Οὐδεὶς τῶν ἐξορίστων ἐδέχθη νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ Συμβούλιον καὶ νὰ ἐκδηλώσῃ κἂν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς τάξεις τοῦ Στρατοῦ, τῆς Πατρίδος εἰς ἐμπόλεμον διατελούσης κατάστασιν». Ἐγκαλέσαντες ἅμα αὐτοὺς «ἐπὶ ἀναισθησίᾳ, κομματισμῷ, ἀφιλοπατρίᾳ καὶ προσωπικῇ ἀφοσιώσει πρὸς τὸν προδότην Βασιλέα Κωνσταντῖνον».

Τὴν 19 Δ]βρίου 1917 ἐδημοσιεύθη Β. Διάταγμα δι' οὗ ἀπετάσσοντο τῶν τάξεων τοῦ Στρατοῦ οἱ ὑπόλοιποι τῶν ἐξορίστων, μὴ ἀναγραφείσης ἐν αὐτῇ οὐδεμιᾶς αἰτιλογίας, ἀλλ' αἱ Βενιζελικαὶ ἐφημερίδες ἀνέγραψαν ὡς τοιαύτην. «Ἐλλείψει τεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, χαρακτῆρος καὶ πατριωτισμοῦ». Ἐπιπροσθέτως δὲ ἐπεβλήθη αὐτοῖς Στρατιω-

τική καθαίρεσις, ἀπαγόρευσις τοῦ φέρειν τὴν στρατιωτικὴν στολήν, διαγραφὴ ἀπὸ τῶν καταλόγων τῆς ἐφεδρείας, καὶ μείωσις τῆς συντάξεως αὐτῶν.

Ἀληθῶς ὅμως, ἡ σκληροτάτη ποινὴ αὔτη ἐπεβλήθη αὐτοῖς. «Διότι δὲν ἐδέχθησαν καὶ δὲν κατεδέχθησαν, προδίδοντες τὸν Βασιλέα των πρὸς ὃν ὡρκίσθησαν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ τὴν νόμιμον τοῦ Κράτους Κυβέρνησιν καὶ καταπατοῦντες τὸν ὅρκον των νὰ γίνωσι ὄργανα καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν σκοτίων τοῦ δημοκόπου καὶ τοῦ ἐσμοῦ του σκοπῶν καὶ τῶν κομματικῶν καὶ ἀτομικῶν αὐτοῦ συμφερόντων».

Καὶ οὕτω· ὁ δεσμοφύλαξ τῶν ἐξορίστων Συνταγματ. Μπαρδόπουλος ὁ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γουδῆ ἀπόβλητος τοῦ Στρατοῦ «ἀφήρεσεν ἀπὸ τὴν στολὴν τῶν ἐξορίστων τὸ στέμμα ἐκ τοῦ πηληκίου, τὰς ἐπωμίδας,τὰς διεμβολὰς τῶν μαχῶν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων ἀπὸ τοῦ στήθους, καὶ τὰ κομβία ἀπὸ τοῦ χιτωνίου, πλὴν τριῶν, ἅτινα οἱ στερούμενοι πολιτικῆς ἐνδυμασίας ὑπεχρεώθησαν νὰ περικαλύψωσι διὰ λευκοῦ ὑφάσματος».Ἀξιωματικῶν οἷοι, οἱ Ἀντιστράτηγοι Γεννάδης καὶ Σωτήλης,οἱ Συνταγμ. Παπαβασιλείου,Α.Βλαχόπουλος, Λ.Σαγιᾶς, Ἑξαδάκτυλος, Μομφεράτος Τ. Μεσσαλᾶς,Γκιταράκος, Σκαρλάτος Κ. Μακρυκώστας Ι. Γουβέλης, Τουρνάκης, Δημητρακόπουλος Κ.Ἀθανασιάδης, Παπαφλέσσας Ι.Ἄξελος Η.Γεν.Ἀρχίατρος Εὐστρατιάδης, οἱ Ἀντισυνταγμ. Ἀλεξάνδρου, Λεβίδης Μπῆτρος, ὁ Ὑποναύαρχος Μιαούλης Α., οἱ Πλοίαρχοι Καλαμίδας καὶ Ρεδιάδης, Ἀντιπλοίαρχος Δρεπανιώτης καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Δραχθεὶς δὲ τῆς περιστάσεως ὁ ἄξιος τῆς Κυβερνήσεως ἀντιπρόσωπος ὡμίλησε πρὸς τοὺςκαθαιρεθέντας περὶ Πατρίδος, ἐκτελέσεως καθήκοντος, φιλοπατρίας καὶ φειδωλίας τοῦ δημοσίου χρήματος. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, τοῦ ὁποίου δὲν ἀπέλιπεν ἡ εὐθυμία καὶ κατὰ τὰς δυστυχεστέρας περιπετείας τοῦ μακροῦ στρατιωτικοῦ του βίου καὶ κατὰ τὰς στιγμὰς κρισιμωτάτων καὶ αἱματηρῶν μαχῶν καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀφαντάστου συμφορᾶς, περιλύπως καὶ ὑποκρινόμενος τὸν μετανοοῦντα καὶ τὴν κεφαλὴν παλινδρομικῶς κινῶν, ἠρώτησα, ἂν μοὶ ἐπιτρέπῃ νὰ ὁμιλήσω. Ἐπὶ τῇ ἀπαντήσει του «Λέγε πολίτα», εἶπον αὐτῷ: «Ἐὰν τὴν διδασκαλίαν ταύτην μοὶ τὴν ἀπηυθύνετε, ὅταν κατὰ τὸ 1915 εἴχατε ἔλθει εἰς Καβάλλαν ἐκ Σερρῶν, δὲν θὰ εὑρισκόμην ἤδη εἰς τὴν ἀφόρητον κατάστασιν ταύτην». Ἐξαγριωθεὶς ἐπὶ τῇ ὑπομνήσει ταύτῃ, διότι εἶχε σταλῇ ἵνα προφυλακισθῇ καὶ ὑποβληθῇ εἰς ἀνάκρισιν, οἰκονομικῶν ἀνωμαλιῶν ἕνεκα, μὲ ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς

αἰθούσης καὶ εἰς Οἶον ὑπὸ συνοδείαν πάραυτα, ἐπὶ λέμβου καὶ ἐν τρικυμίᾳ, μὲ ἀπέστειλεν εἰς ἀπομόνωσιν.

Καὶ οὕτω, τόσῳ ἀδίκως, ἀσυνειδήτως καὶ κωμικῶς ἀπετάχθησαν τοῦ Στρατεύματος οἱ ἀποτελέσαντες πράγματι τὸ ἄνθος τοῦ Σώματος τῶν Ἀξιωματικῶν κατὰ γενεάν, παραδόσεις, πατραγαθίαν, ἀνδραγαθίαν, ἀγωγήν, παίδευσιν, φιλεργίαν, ἐντιμότητα, ἀνδρείαν καὶ ἑλληνοπρέπειαν, οἱ ἀνδροπρεπῶς ἡγηθέντες τῆς Βαλκανικῆς ἐποποιΐας.

Αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ ἠθικαὶ ἰδιότητες αὗται κατέστησαν τοὺς Ἀξιωματικοὺς τούτους, ὡς καὶ τοὺς ὁμοτίμους των, τοὺς εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ διατηρηθέντας, ὡς ἦν φυσικὸν καὶ ἑπόμενον, τοὺς ἀξιοθαυμάστους καὶ πρωτεύοντας ἐργάτας τῆς δόξης, καὶ τοῦ κλέους τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, οἵτινες ὑπὸ τὴν ὑπέρλαμπρον ἡγεσίαν Ἐκείνου, περιήγαγον κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, τοῦ τῆς Πατρίδος Στρατοῦ καὶ Στόλου Ἑλληνοπρεπῶς καὶ ἀνδρείως ἡγούμενοι, τὸ πάνσεπτον καὶ ἱερὸν Σύμβολον τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, τὴν φορητὴν Πατρίδα, τὴν πανένδοξον, πολυύμνητον καὶ πολυσέβαστον Κυανόλευκον, τὴν συμβολικῶς συνδυάζουσαν ἐν σχήματι Σταυροῦ τὰ χρώματα τῆς Αἰθρίας καὶ τῆς Ἁγνότητος, ὑπερήφανον, θριαμβευτικήν, δαφνοστεφῆ καὶ αἰγλήεσσαν, ἀνὰ τὰ πολυύμνητα, τὰ ὑπὸ πεζῶν καὶ ποιητῶν ὑμνηθέντα, γνώριμα καὶ ἱστορικὰ πεδία καὶ πελάγη, ἅτινα πολλάκις διέσχισε νικηφόρως καὶ ἀνδροπρεπῶς ἡ Ἑλληνικὴ φυλή, ἐπὶ χιλιετηρίδας ὁλοκλήρους καὶ καθ᾽ ἁπάσας τὰς ἱστορικάς της ἐμφανίσεις καὶ σταδιοδρομίας, ἀπὸ τῆς εἰς Τροίαν ἐκστρατείας μέχρι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων.

Ἡ ἐποποιΐα αὔτη κατέστησε δικαιότατα καὶ πραγματικότατα τοὺς Ἡγήτορας τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος, ἀρετῆς καὶ ἀλκῆς τὸ καύχημα, τὸ σέμνωμα, τὸ χάρμα, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποίθησιν τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων, ὡς ἀνταξίους ἐκπροσώπους τῆς ρώμης, τῆς ἀνδρείας, τῆς ὑπερηφανείας, τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀκαταβλήτου Ἑλληνικῆς Φυλῆς.

Ἀναντιρρήτως ἡ ὑστερόβουλος καὶ ἰδιοτελὴς ἀνάμιξις εἰς τὰς πολιτικὰς διαμάχας, τὰς φατριαστικὰς δυσοσμίας, τὰς κομματικὰς ποταπότητας καὶ τὰς συναλλακτικὰς ἀκαθαρσίας τοῦ τετιμημένου Σώματος τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν, καὶ ἡ χαριστικὴ καὶ ἡ παρ᾽ ἀξίαν ἐσκεμμένη ἀμειπτικὴ προαγωγὴ τῶν ἀξιωματικῶν, τῶν ἀναξιοπρεπῶς μεταβληθέντων ἀπὸ Ἀξιωματικῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων εἰς Ἀξιωματικοὺς τῆς φατρίας καὶ τῶν κομματαρχῶν, ἐγένετο ἡ κυρία καὶ ἡ μόνη αἰτία καὶ ἀφορμὴ τοῦ θανασίμου τραυματισμοῦ τῆς συμ-

πνοίας τοῦ Σώματος τῶν Ἀξιωματικῶν καὶ τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ἀλληλομισήσεως αὐτῶν, οὓς ἀνέκαθεν ἐχαρακτήριζε καὶ διέκρινε ἐπίζηλος ἀλληλεγγύη, εἰλικρινὴς ἀγάπη, πραγματικὴ συναδελφότης, ἀξιοσημείωτος νομιμοφροσύνη, ἀξιοθαύμαστος εὐορκία, σιδηρὰ πειθαρχία καὶ ἄσβεστος καὶ μέγας τοῦ καθήκοντος ἔρως.

Τὴν ἀποβολὴν δὲ ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ τῶν ἀξιωματικῶν τούτων τῶν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βενιζέλου, διὰ τοῦ Γερμανικοῦ χρήματος ἐξαγορασθέντων, ἵνα προδόσωσι τὴν πατρίδα των, ὑπὲρ ἧς ὅμως ἡ πραγματικότης ἡ ἄτεγκτος βεβαιοῖ πάντοτε ἑλληνοπρεπῶς, ἐνθουσιωδῶς καὶ ἀφιλοκερδῶς ἠγωνίσθησαν, ἐνήργησαν ὡς Ὑπουργοὶ τῶν Στρατιωτικῶν τοῦ Βενιζέλου συνεργάται, ὁ Μιχαλακόπουλος Α. ὁ ἐκ Πατρῶν δικηγόρος ὁ τελειότερος «τύπος τοῦ συγχρόνου πολιτικοῦ χαμαιλέοντος, ὅστις ἁπάσῃ χρόᾳ πλὴν τοῦ λευκοῦ ἀφομοιοῦται», ὁ ἐξυπνήσας βασιλόφρων, γευματίσας Δημοκράτης μὲ ἀναγνώρισιν, δειπνήσας Δημοκράτης μὲ δημοψήφισμα καὶ κατακλιθεὶς Δημοκράτης ἐπαναστατικός. Ὁ διὰ τῆς εὐθείας δημοσίως ἐξυμνῶν τὴν Δημοκρατίαν καὶ κλαυσασχενιζόμενος πρὸ τοῦ Βενιζέλου, διὰ τῆς τεθλασμένης δὲ μυστικῶς τὴν Βασιλείαν ἐξυμνῶν καὶ θαυμάζων καὶ τὴν Δημοκρατίαν καὶ τὸν Βενιζέλον δεινῶς καθυβρίζων.

Καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ἔφεδρος Ἴλαρχος Γρίβας Α. Βουλευτὴς Βονίτσης, ὅστις διὰ τῆς τεθλασμένης παρεισδύσας, ἀφ' ἧς κατετάγη εἰς τὸ στράτευμα καὶ καθ' ἅπαντας τοὺς πολέμους οὓς διεξήγαγεν ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοῦ 1897, εἰς τὰ Ἐπιτελεῖα καὶ τὰς ὑπηρεσίας τῶν μετόπισθεν, ἀναπαυόμενος, εὐωχούμενος καὶ ἀσφαλὴς μακρὰν παντὸς κινδύνου ζωῆς, ὑγείας καὶ εὐθύνης, ὁ μὴ ὀσφρανθεὶς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὴν πολεμικὴν πυρίτιδα καὶ μὴ ἀκούσας τὸν συριγμὸν τῆς βολίδος, τὸν μυαλισμὸν τῆς ὀβίδος, τὸν κρωγμὸν τοῦ θραύσματος καὶ τὸν ὀρυμαγδὸν τῆς ὁμοβροντίας, ἔκρινε τὰς πράξεις τῶν Ἀξιωματικῶν τῶν διαρκῶς κατὰ τὴν εἰρήνην εἰς τοὺς στρατῶνας διαβιωσάντων καὶ ἐν τοῖς ὑπερμετέμπροσθεν καθ' ἅπαντας τοὺς πολέμους ἀδιακόπως τὸ στρατιωτικόν των στάδιον διανυσάντων, ἀνδρείως καὶ ἑλληνοπρεπῶς τὰ στήθη των ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων προταξάντων, καὶ ἀπέταξεν ὡς ἐξωνηθέντας ὀπαδοὺς τοῦ προδότου Βασιλέως, τοῦ ὁποίου ὅμως ὁ πατὴρ ἀείμνηστος Βασιλεὺς Γεώργιος, τὸν μὲν πατέρα αὐτοῦ σωματικῶς ἀνίκανον διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του ἐν τῇ ἐνεργῷ ὑπηρεσίᾳ ὡς ὑπασπιστήν του, αὐτὸν δὲ δι' ἐξόδων του ἐν τῇ Στρατιωτικῇ τῶν Εὐελπίδων Σχολῇ ἐξεπαίδευσεν, ὅστις βραδύτερον τῇ συ-

στάσει καὶ θερμῇ ὑποστηρίξει τοῦ ἀπάτριδος Βασιλέως Κωνσταντίνου εἰσήχθη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ ἐν Βερολίνῳ πεφημισμένῃ σχολῇ τῶν Ἐπιτελῶν.

Ἀληθῶς «ὡς χάριεν ὁ ἄνθρωπος ὅταν ἄνθρωπος εἶ, κατὰ Μένανδρον. Καὶ ἄνθρωπος ἐστὶν ὁ ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἀκμαῖον, ἀμείωτον καὶ ἀειθαλὲς τὸ τῆς εὐγνωμοσύνης αἴσθημα, ὅπερ ἐστὶν τὸ ἄθροισμα τῶν ἀνθρωπίνων ἀρετῶν».

Ἐπιπροσθέτως δὲ διὰ διαταγῆς του διεκήρυξεν ὅτι οἱ ἀποταχθέντες ἔπαυσαν νὰ ὦσιν Ἕλληνες καὶ προσεκάλει τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχὰς νὰ μὴ χορηγῶσι, τυχόν, διαβατήρια εἰς αὐτούς. Τὸ αὐτὸ μέτρον ἔλαβε καὶ διὰ τοὺς ἐν Γκέρλιτζ τῆς Γερμανίας μεταβάντας Ἀξιωματικοὺς τοῦ Δ΄ Σώματος, ἀνακοινώσας διὰ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 9169 τῆς 16 Αὐγούστου 1919 πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ἐγγράφου του, δι᾽ οὗ ἐπληροφορεῖτο ἡ ἐν Βερολίνῳ Ὁλλανδικὴ Πρεσβεία, ἡ ἀναλαβοῦσα τὴν προστασίαν τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων, ὅτι οὗτοι ἐστερήθησαν τοῦ δικαιώματος τοῦ Ἕλληνος Πολίτου.

Τούτου ἕνεκα, δύναταί τις δικαίως νὰ εἴπῃ καὶ βασίμως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ «ἀληθεῖς καὶ πραγματικοὶ δήμιοι τῆς ὁμονοίας τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν μεταξύ των καὶ τούτων μετὰ τοῦ Λαοῦ, εἶναι οἱ δύο οὗτοι Ὑπουργοὶ καὶ ὁ προϊστάμενος αὐτῶν Πρωθυπουργός».

Ὁ Βενιζέλος, συνεχίζων τὸ ὠμὸν τῶν διωγμῶν ἔργον αὐτοῦ κατεξηυτέλισε ποικιλοτρόπως καὶ ἐξώρισεν ἅπαντας τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους, ὡς καὶ πάντα θαρραλέως πρὸς αὐτὸν ἀντιφρονοῦντα, πληρώσας τὰς νήσους ἐξορίστων, οὓς παρέδιδεν εἰς χεῖρας ἐμμίσθων αὐτοῦ ἀντιπροσώπων, τῶν ὁποίων ἡ ἰδιότυπος συμπεριφορὰ ὑπερέβη πᾶν ὅριον κτηνωδίας, βαναυσότητος, σκληρότητος, ἀφιλανθρωπίας καὶ ἀντιχριστιανικότητος καὶ ἡ διοίκησίς των ὑπῆρξε τυρρανική, εὐτελής, ἰδιοτελής, ἐμπαθὴς καὶ κακόψυχος καὶ γενικῶς ἐφάμιλλος τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἀποκληθέντος Σουλτάνου. Ὡς ἐπιστέγασμα δὲ τῶν διωγμῶν παρέπεμψεν εἰς δίκην ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ τοὺς πρώην Πρωθυπουργοὺς Δραγούμην, Ράλλην, Σκουλούδην καὶ Λάμπρον μὲ εἰσαγγελέα τὸν Καφαντάρην. Πᾶν σχόλιον καὶ πᾶς χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεως ταύτης παρέλκει.

Τέλος καθ᾽ ἅπαν τὸ Κράτος ἀκαταπαύστως τὰ ὄργανα τῆς ἀρχῆς ἐνήργουν ἐρεύνας κατ᾽ οἶκον, πρὸς ἀνακάλυψιν εἰκόνων τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν μελῶν τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας. Ἅπασαι αἱ λέσχαι, τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰ ἑστιατόρια διετάχθησαν νὰ καταβιβάσωσι καὶ καταστρέψωσι ταύτας, πᾶς

δ' ὁ μὴ ἐκτελῶν ἀμέσως τὴν διαταγὴν ταύτην ἐξωρίζετο καὶ τὸ κατάστημά του ἐσφραγίζετο. Ἀπὸ τῶν βιβλίων δὲ τῶν σχολείων, τῶν βιβλιοπωλείων καὶ τῶν βιβλιοθηκῶν, ἀφηρέθησαν ἅπασαι αἱ σελίδες αἱ ἀναγράφουσαι περὶ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, τῶν μελῶν τῆς Δυναστείας καὶ τῶν μαχῶν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων.

Παραπομπὴ εἰς ἀνακριτικὸν Συμβούλιον

Κατὰ τὰ μέσα Ἰανουαρίου 1918 συνεκροτήθη ἐν Ἀθήναις ἀνακριτικὸν Συμβούλιον, ἀπαρτιζόμενον ἐκ τοῦ Ὑποστρατήγου Χαραλάμπη Α. ὡς προέδρου καὶ τῶν Συνταγματαρχῶν Ὀρφανίδου Ι., Καθενιώτου Δ., Τσερούλη Χ. καὶ Ἰσχομάχου Ι., ὡς μελῶν, εἰς ὃ παρεπέμφθησαν οἱ ὑπογράψαντες τὸ πρωτόκολλον τῆς ἀποδοκιμασίας καὶ ἀποκηρύξεως τῶν εἰς Θεσσαλονίκην δραπετευσάντων Ἀξιωματικῶν, πρῶτοι προσεκλήθησαν ὅπως δικασθῶσιν ἐκ Θήρας οἱ Συνταγ. Πετμεζᾶς Κ., Μπαζαῖος Ι. καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ὁ Ἀντισυνταγ. Πολυχρονιάδης Α. καὶ ἄλλοι. Πρῶτος παρουσιάσθη πρὸ τοῦ Συμβουλίου ὁ Ἀντισυνταγ. Πολυχρονιάδης, τὸν ὁποῖον ἠρώτησεν ὁ Συνταγ. Καθενιώτης πῶς ὡρμήθη νὰ ὑπογράψῃ τὸ πρωτόκολλον ἐκεῖνο, ὅστις ἀπήντησε: «Διότι τοιαύτη ἦτο ἡ γνώμη ἁπάντων τῶν Ἀνωτέρων μου καὶ Κατωτέρων μου». Ὁ Ὑποστράτηγος Χαραλάμπης, ἀκούσας τὴν δήλωσιν ταύτην, ἀνυψώσας τὰς χεῖρας καὶ ἀναβλέψας πρὸς τὰ ἄνω διαμαρτυρόμενος, ἀνεφώνησε: «Πρώτην φορὰν ἀκούω τὴν ὕπαρξιν τοῦ Πρωτοκόλλου τούτου.» Ὁ Ἀντισυνταγματ. Πολυχρονιάδης ἀπήντησε: «Γνωρίζω καλῶς ὅτι πολλοὶ Συνταγματάρχαι καὶ Ἀξιωματικοὶ τῆς ὑφ' ὑμᾶς Ι Μεραρχίας ὑπέγραψαν τὸ Πρωτόκολλον τοῦτο ἐν Λαρίσσῃ». Παρεμβὰς δὲ ὁ Συνταγ. Ὀρφανίδης εἶπεν αὐτῷ εἰρωνικῶς διαστέλλων τὰ χείλη: «Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εὑρίσκεσθε ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν συμβάντων ἐν τῇ Μεραρχίᾳ σας».

Τὸ Συμβούλιον κατεδίκασε τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Πολυχρονιάδην, ἀλλὰ δὲν συνῆλθε πάλιν ὅπως δικάσῃ τοὺς λοιπούς, οἵτινες ἐπέστρεψαν εἰς Θήραν. Ὁ Ἀντισυνταγματάρχης Πολυχρονιάδης, ἐξελθὼν τῆς αἰθούσης τοῦ Συμβουλίου ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ καὶ κατερχόμενος τὴν κλίμακα, συνηντήθη μετὰ τοῦ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου Ὑποστρατήγου Τρικούπη καὶ ἠρωτήθη παρ' αὐτοῦ, τί τὸ συμβαῖνον, ὅστις ἀπήντησεν αὐτῷ ὅτι, ἐδικάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀνακριτικοῦ Συμβουλίου, ὡς ὑπογράψας τὸ πρωτόκολλον, ὅπερ ἀκούσας ὁ Ὑποστράτηγος Τρι-

κούπης εἶπεν αὐτῷ ἐν ἐκπλήξει καὶ ἀπορίᾳ : «Διατὶ νὰ ὑπογράψῃς τὸ πρωτόκολλον ; » εἰς ὃν ἀπήντησεν ὁ ᾿Αντισυνταγματάρχης Πολυχρονιάδης πικροχόλως μειδιῶν. «Μὰ σεῖς, Στρατηγέ μου, δὲν μὲ ἀπεστείλατε ἐκ τῆς Λέσχης τῶν ᾿Αξιωματικῶν καὶ παρέλαβον αὐτὸ παρὰ τοῦ ᾿Επιτελάρχου τοῦ Α΄ Σώματος Συνταγματάρχου Παπαβασιλείου καὶ τῇ ἐνθέρμῳ προτροπῇ σας ὑπεγράψαμεν αὐτὸ οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς XI Μεραρχίας καὶ πρῶτος ὑμεῖς δὲν ἐποιήσατε τὴν ἀρχήν ; » Μεθ᾿ ὃ ὁ ῾Υπαρχηγὸς τοῦ ᾿Επιτελείου ἀνῆλθεν τὴν κλίμακα ἀποτόμως διακοπείσης τῆς συνομιλίας.

Μετά τινα χρόνον ὁ ῾Υποστράτηγος Χαραλάμπης διωρίσθη Διοικητὴς τοῦ Β΄ Σώματος, ἑδρεύοντος εἰς Πάτρας. Μεταβὰς δὲ εἰς Καλάμας ὅπως παραστῇ εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Σημαίας εἰς τὸ ἐκεῖ ἑδρεῦον Σύνταγμα τῆς ὑπὸ τοῦ Συνταγματάρχην ᾿Ορφανίδην XII Μεραρχίας, οὗτος προσηνέχθη πρὸς αὐτὸν ἰταμώτατα καὶ ὑβριστικῶς, μὴ παραστὰς εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν κατὰ τὴν ἄφιξίν του καὶ μὴ ἀποδόσας τὰς ἀνηκούσας τῷ βαθμῷ του τιμάς, ὥστε οὗτος ἀνεχώρησε συντομώτατα ἐκ Καλαμῶν. Μετά τινας δὲ ἡμέρας ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα.

᾿Ανάδυσις Γερμανικοῦ ὑποβρυχίου

Οὕτω, συνεχιζομένης τῆς ἀθλιεστάτης διαβιώσεως τῶν ἐξορίστων, τὴν πρωΐαν τῆς 13 Μαρτίου 1918 ἀνεδύθη αἰφνιδίως καὶ ἀπροσδοκήτως ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Θήρας Γερμανικὸν ὑποβρύχιον, τοῦ ὁποίου μέρος τοῦ Πληρώματος ἀποβιβασθὲν ἐπρομηθεύθη ἔλαιον καί τινα ἄλλα εἴδη, προξενῆσαν φθοράς τινας, συνέλαβε δὲ καί τινας λεμβούχους καὶ ἐργάτας τοῦ ὅρμου, οὓς μετέφερε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ὑποβρυχίου.

῾Ο Συνταγματάρχης Μπαρδόπουλος, ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ, ἐν ἐκδήλῳ ταραχῇ καὶ ἀνησυχίᾳ, παρέταξεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πόλεως ἄνδρας τινὰς τοῦ ἀποσπάσματος τῶν ᾿Αμυνιτῶν, οἵτινες ἀπὸ τοῦ ὕψους ταύτης ἤρξαντο βάλλοντες κατὰ τοῦ ὑποβρυχίου, ὅπερ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπομακρυνθὲν κατεδύθη ἐγκαταλεῖψαν ἐν τῇ θαλάσσῃ, δίκην νησσῶν, τοὺς συλληφθέντας.

Οἱ ἄνδρες ἐξηκολούθουν βάλλοντες κατὰ τοῦ ἀπομακρυνθέντος καὶ τελικῶς καταδυθέντος ὑποβρυχίου, ἀδιαφοροῦντες ἂν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ κινδυνευόντων διὰ τῶν πυρῶν των ἠπείλουν καὶ τὴν προσέγγισιν πρὸς αὐτοὺς τῶν πρὸς σωτηρίαν των προσδραμόντων ἐδυσχέραινον. ᾿Επιτευ-

χθείσης τέλος τῆς διασώσεως τῶν ἀπαχθέντων καὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἠρεμίας ἐπελθούσης, ὁ Συνταγματάρχης Μπαρδόπουλος προσεκάλεσεν ἐπειγόντως εἰς τὸ γραφεῖόν του τὸν ἐξόριστον Πλοίαρχον Ρεδεάδην Π. καὶ μετὰ προεισαγωγικὴν ἐξύμνησιν τῆς ναυτικῆς του πείρας καὶ τῆς πολεμικῆς του δράσεως, ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν ἡ βολὶς τοῦ ὅπλου Μάνλιχερ εἶνε ἱκανὴ νὰ διατρυπήσῃ τὸ ὑποβρύχιον καὶ ἐπιφέρῃ τὴν καταβύθισιν αὐτοῦ.

Ὁ εὐφυὴς Πλοίαρχος, ἐννοήσας εὐχερῶς εἰς τὶ ἀπεσκόπει ἡ ἐρώτησις αὕτη, ἀπήντησε: «Βεβαιότατα, δύναται νὰ βυθισθῇ ὑποβρύχιον διὰ τῆς βολίδος τοῦ ὅπλου Μάλινχερ, καθότι τὸ περίβλημα αὐτοῦ συνίσταται ἐκ λεπτοτάτου χαλυβδικοῦ πεταλίου, οὗτινος διατρυπουμένου, τὸ διὰ τῆς ὀπῆς εἰσερχόμενον ὕδωρ ἐπιφέρει τὴν καταβύθισιν αὐτοῦ». Μεθ' ὅ, εὐχαριστήσας θερμῶς τὸν Πλοίαρχον καὶ ὑποσχεθεὶς αὐτῷ ὅτι θὰ συνίστα τὴν ἀνάκλησίν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ναυτικοῦ, προέπεμψεν αὐτὸν μέχρι τῆς θύρας τοῦ γραφείου του.

Ἀμέσως δὲ ἔσπευσε νὰ τηλεγραφήσῃ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Πρεσβείαν ὅτι «κατεβύθισε τὸ Γερμανικὸν ὑποβρύχιον καὶ ἐζήτει τὴν ἐκ 5 χιλ. λιρῶν προκηρυχθεῖσαν ἀποζημίωσιν διὰ πᾶσαν, τοιούτου, καταβύθισιν».

Συγχρόνως, τῇ διαταγῇ του τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον Φυρῶν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Νήσου, τῇ ἐγγράφῳ προσκλήσει τοῦ Προέδρου του Ν. Συρίγου συνελθὸν τὴν 14 Μαρτίου συνέταξε τὴν ὑπ' ἀριθ. 3 πρᾶξιν, «δι' ἧς ἀπεδίδοντο δημοτελεῖς εὐχαριστίαι εἰς τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν Συνταγματάρχην Μπαρδόπουλον Δ., διότι, διὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν προνοίας καὶ τῆς ἐκτάκτου δραστηριότητος καὶ ἀνδρείας ἣν ἐπεδείξατο κατὰ τὴν ἐμφάνισιν ἐχθρικοῦ ὑποβρυχίου, τὴν 13ην Μαρτίου, οὐ μόνον ἀπήλλαξε τὴν Νῆσον ἀπὸ πάσης ἐν τῷ μέλλοντι τοιαύτης ληστρικῆς ἐπιδρομῆς, καταποντίσας τοῦτο διὰ σφοδροῦ καὶ εὐστόχου πυρὸς παραβλάψαντος τὰ μηχανήματά του ἀλλὰ καὶ ἱστορικῶς τὴν μικροσκοπικήν μας πατρίδα ἐξύψωσε».

Ἐψήφισε δὲ ὅπως ἐκφρασθῶσι θερμὰ συγχαρητήρια διὰ τὸ ἔνδοξον καὶ ἱστορικὸν γεγονός, οὗτινος εἶναι ὁ πρωτεργάτης καὶ ὅπως ἀποσταλῶσι ἀντίγραφα τῶν ψηφισμάτων εἰς τὸν Νομάρχην καὶ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ἐξοχώτατον Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ἀποτείλαντα τοιαύτης ἱκανότητος προνοίας καὶ ἀνδρείας Στρατιωτικὸν Διοικητήν.

῾Η ᾿Αγγλικὴ Πρεσβεία, ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος εἰδοποίησε τὴν ῾Ελληνικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ἀπέστειλε πρὸς ἐξέτασιν τοῦ γεγονότος εἰς Θήραν τὸν Πλοίαρχον Θεοχάρην Λ., ὅστις ἀφιχθεὶς μετ᾿ ἐκπλήξεως ἐμάνθανε τὰ τοῦ ὑποβρυχίου, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ἀντιληφθεὶς ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως, τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ Συνταγματάρχου Μπαρδοπούλου καὶ τὴν διαβίωσιν τῶν ἐξορίστων, ἐπανελθὼν εἰς τὰς ᾿Αθήνας ἀνέφερε τὰ γεγονότα,οὗ ἕνεκα,ἀνεκλήθη οὗτος ἐκ Θήρας.

῾Ο Συνταγματάρχης Μπαρδόπουλος, προκειμένου νὰ ἀπέλθῃ ἐκ Θήρας, διέταξε τὸν ὑπηρέτην του νὰ συσκευάσῃ τὰς ἀποσκευάς του, ὅστις μετ᾿ αὐτῶν συνεσκεύασε καὶ τὰ ἔπιπλα καὶ λοιπὰ σκεύη δι᾿ ὧν προὔχων Θηραῖος Βενιζελικὸς ἐπροθυμοποιήθη νὰ ἐπιπλώσῃ τὸ γραφεῖον καὶ τὸν κοιτῶνα τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ὁποίου, ζητήσας τὰ ἔπιπλα καὶ μὴ εὑρὼν ταῦτα, ἔπλευσεν ἐσπευσμένως εἰς Πειραιᾶ πρὸς συνάντησιν τοῦ ἀπελθόντος.

Τὸν Συνταγματάρχην Μπαρδόπουλον ἀντικατέστησεν ὁ Ταγματάρχης τοῦ ῾Υλικοῦ Πυροβολικοῦ Καραπάνος, ὅστις μετά τινα χρόνον ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Συνταγματάρχου τοῦ ῾Ιππικοῦ Ταμπακοπούλου. Κατὰ τὰ μέσα δὲ τοῦ Μαρτίου 1919 οἱ ἐν Θήρᾳ ἐξόριστοι ἀφέθησαν ἐλεύθεροι.

Νυκτερινὴ ἐπίσκεψις τοῦ Βασιλέως ᾿Αλεξάνδρου

῾Υποφέρων ἐξ ἑλωδῶν πυρεττῶν καὶ ἐκ τῶν στερήσεων καὶ τῆς ἀθλιεστάτης διαβιώσεώς μου ἐν Θήρᾳ, κλονισθείσης σοβαρῶς τῆς ὑγείας μου, κατὰ γνωμάτευσιν τοῦ Φιλελευθέρου ἀλλὰ καὶ εὐσυνειδήτου ἰατροῦ Θηραίου Φουστέρη, μοὶ ἐπετράπη νὰ μεταβῶ ἐπ᾿ἀδείᾳ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν μου Πατρίδα Μεσολόγγιον πρὸς ἀνάρρωσιν καὶ οἰκογενειακὴν περίθαλψιν.

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀφίξεώς μου εἰς ᾿Αθήνας, ἐνῷ ἀνηρχόμην τὴν λεωφόρον Πανεπιστημίου, εἶδον κατερχόμενον τὸν Βασιλέα ᾿Αλέξανδρον ἐπ᾿ αὐτοκινήτου. Μόλις τὸν ἀντίκρυσα, ἀποστρέψας ἀποτόμως τὴν κεφαλήν, εἰσῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν ῾Ιπποκράτους, χωρὶς νὰ τὸν χαιρετήσω. Τοῦτο ἔπραξα, διότι ἕνεκα τοῦ συστηματικοῦ διωγμοῦ ὃν ὑφιστάμεθα οἱ πιστοὶ πρὸς τὸν ὅρκον μας καὶ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον παραμείναντες ᾿Αξιωματικοὶ διετέθημεν δυσμενῶς κατὰ τοῦ Βασιλέως ᾿Αλεξάνδρου, ὡς ἐπιλαθομένου ὡρισμένων καθηκόντων· δυσμένεια ἥτις ἐγεννήθη καὶ ἐνισχύετο ἐκ τῶν ἑκάστοτε γραφομέ-

νων ἐν τῷ Τύπῳ περὶ τῶν σχέσεων Αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βενιζέλου.

Ἡ σκηνὴ αὕτη ἐπανελήφθη τρίς, ὅτε τὴν ἑσπέραν τῆς τελευταίας συναντήσεως, περὶ τὴν 10 ὥραν, ἤχησε παρατεταμένως ὁ κώδων τῆς οἰκίας μου καὶ μετ' ὀλίγον πρὶν προφθάσω νὰ ἀντιληφθῶ περὶ τίνος πρόκειται, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, ὅστις, κυριολεκτικῶς καταπεσὼν ἐπὶ τοῦ ἑδράνου τοῦ γραφείου μου, μοὶ εἶπεν ἐν ἀλγεινῇ καὶ ἀλησμονήτῳ συγκινήσει. «Συνταγματάρχα! Σὲ συνήντησα καθ' ὁδὸν ἐπανειλημμένως καὶ ἐσκίρτησεν ἐκ χαρᾶς ἡ ψυχή μου, διότι ἐπανέβλεπον ἕνα ἐκ τῶν στενωτέρων παιδικῶν τοῦ Πατρός μου φίλων καὶ συμπολεμιστῶν του. Ἀλλ' ἐνῷ ἀνέμενον τὸν φιλικόν σου χαιρετισμόν, σὺ ἐνδεικτικῶς ἀπέφυγες νὰ μὲ χαιρετήσῃς. Πρέπει νὰ πιστεύσῃς, ὅτι μὲ παρεξηγεῖς καὶ τὰ μέγιστα μὲ ἀδικεῖς. Ἡ παρεξήγησις καὶ ἡ ἀδικία αὕτη δὲν πρέπει νὰ συνεχισθῶσιν. Εἶναι ἀνθρωπίνως ἀδύνατον νὰ σοὶ περιγράψω τὴν ὀδύνην τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι ἀναγκαζόμενος νὰ ὑπογράφω τὰς προγραφὰς Ἀξιωματικῶν διακεκριμμένων, ἐκ τῶν πραγματικῶν ἐργατῶν τῆς Βαλκανικῆς ἐποποιΐας, ἐπὶ πατραγαθίᾳ καὶ ἀνδραγαθίᾳ διακρινομένων. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ πράξω ἄλλως. Ἔχω ῥητὴν ἐντολὴν καὶ αὐστηρὰν τοῦ Πατρός μου, νὰ ὑποκύπτω εἰς πάσας τὰς ἀξιώσεις τοῦ Βενιζέλου, διότι αὐτὸ ἐπιβάλλει πρωτίστως τὸ ἀληθὲς καὶ πραγματικὸν τῆς Πατρίδος συμφέρον».

Τόση δὲ ἦτο ἡ εἰλικρινὴς συγκίνησις τῶν λόγων του, ὥστε ἐγερθεὶς καὶ διακόψας αὐτὸν εἶπον ἐν συγκινήσει: «Ἡσυχάσατε, Μεγαλειότατε, ἀναγνωρίζω ὅτι πραγματικῶς ἔχετε πληρέστατα δίκαιον, λάβετε ὅμως ὑπ' ὄψει σας, ὅτι διατελοῦμεν ὑπὸ ἰδιάζουσαν ψυχολογίαν, ἕνεκα τοῦ ἰδιάζοντος ἀγρίου καὶ ἀπαραδειγματίστου διωγμοῦ τοῦ Βενιζέλου, οὗ ἕνεκα, εὐκόλως παρεξηγοῦμεν.Εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θὰ ἐπαναληφθῇ τὸ τοιοῦτον καὶ θὰ γράψω καὶ θὰ ἀφηγηθῶ, ὅπου δεῖ, ὅσα ἡ Μεγαλειότης σας μοὶ εἶπε».

Μόλις ἤκουσε τὰς λέξεις ταύτας, ἐφαιδρύνθη ἐξ ἐκδήλου εὐχαριστήσεως τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐγερθέντες, τῇ ἐπιθυμίᾳ του, ἐξήλθομεν ὁμοῦ καὶ ἐπιβάντες τοῦ αὐτοκινήτου ὅπερ προσωπικῶς διηύθυνε, ἐτράπημεν πρὸς τὴν γειτονικὴν Λεωφόρον Ἀλεξάνδρας, κατὰ τὴν διαδρομὴν δὲ μοὶ ἀφηγήθη διάφορα ἐπεισόδια, χαρακτηριστικῶς διαπιστοῦντα τὰς διαθέσεις καὶ τὰς προθέσεις τοῦ Βενιζέλου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικώτατον:

«Ἡμέραν τινὰ συνειργαζόμην μετὰ τοῦ Βενιζέλου, ὅστις ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου του μὲ ἀπεκάλεσεν Ὑψηλότατον. Ἀμέ-